

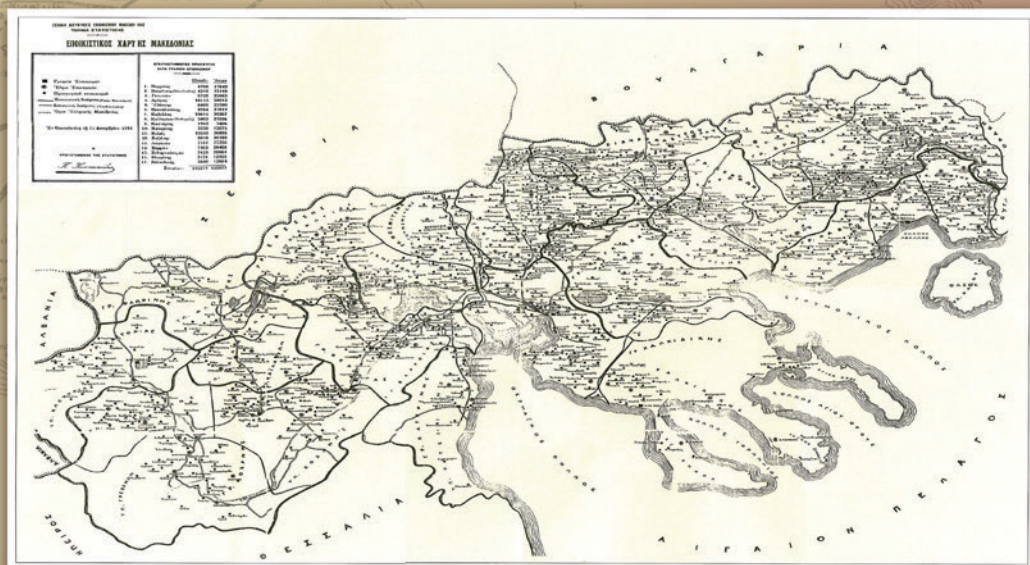
ΛΟΥΚΑΣ Π. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ Ε.ΑΠ. ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 1928

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ:

ΕΟΡΔΑΙΑΣ - ΒΕΡΟΙΑΣ - ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ
ΑΙΔΟΥΠΟΛΗΣ - ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ - ΣΙΝΤΙΚΗΣ
ΣΕΡΡΩΝ - ΕΔΕΣΣΑΣ



ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ
ΑΘΗΝΑ 2023



ΛΟΥΚΑΣ Π. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Γεννήθηκε το 1953 στην Ν. Ιωνία και έκτοτε κατοικεί μόνιμα στην Ν. Ιωνία.

- Πτυχιούχος Οικονομικών Επιστημών (Α.Σ.Ο.Ε.Ε). Εργάστηκε στον ιδιωτικό τομέα επί 33 έτη μέχρι να συνταξιοδοτηθεί, ως ανώτερο στέλεχος, σε διευθυντικές θέσεις. Έχει παρακολουθήσει δεκάδες σεμινάρια Οικονομικού, Φοροτεχνικού και Λογιστικού περιεχομένου, Δημοσίων Σχέσεων, Ανθρωπίνων Πόρων και Κοινωνικής Πολιτικής.
- Δημοτικός Σύμβουλος Δήμου Ν. Ιωνίας (2003 -2010) όπου κατείχε διαδοχικά τις θέσεις του Αντιπροέδρου της Δημοτικής Επιχείρησης (2003-2004), του Αντιδημάρχου Οικονομικών (2005-2006) και του Προέδρου του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ν. Ιωνίας (2008-2011).
- Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Προσφυγικών Σωματείων Ελλάδος (Ο.Π.Σ.Ε.) από τον Μάρτιο 2017 έως τον Μάρτιο 2018.
- Μέλος του Δ.Σ. (από το 2009), Αντιπρόεδρος (2011-2013) και Πρόεδρος του Κέντρου Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού Δήμου Ν. Ιωνίας (ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.) από το 2013 έως σήμερα.
- Μέλος του Δ.Σ. (από το 2010), Αντιπρόεδρος, Γραμματέας, και Πρόεδρος του Συλλόγου «Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας,» από το 2019 έως σήμερα.
- Συγγραφέας των βιβλίων: «Η Νέα Ιωνία στο Μεσοπόλεμο 1922-1941», «Η Νέα Ιωνία από την Κατοχή στη Μεταπολίτευση 1921-1975», «Η Ιστορία των Σωματείων της Ν. Ιωνίας 1923-1975», «Οι εκλογές στη Ν. Ιωνία από το 1923 έως το 1975. Βουλευτικές-Δημοτικές-Δημοψηφίσματα-Γερουσιαστικές» και «Από τους Ποδαράδες 1922...στη Νέα Ιωνία 1934...Η Προσφυγική Πρωτεύουσα της Αθήνας» βιβλίο που απέσπασε ένα από τα πρώτα βραβεία της Εστίας Ν. Σμύρνης το 2022.
- Έχει συμμετάσχει σε ντοκουμαντέρ ιστορικού περιεχομένου, ραδιοφωνικές εκπομπές-αφιερώματα για τις Αλησμόνητες Πατρίδες και την πρώτη εγκατάσταση των προσφύγων, ενώ άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε περιοδικά και εφημερίδες.
- Είναι συλλέκτης αρχαιακού υλικού και ντοκουμέντων αναφερομένων στη Μ. Ασία με βάση τα οποία έχει πραγματοποιήσει δεκάδες ομιλίες και παρουσιάσεις σε πολλές πόλεις της Ελλάδας.

ΛΟΥΚΑΣ Π. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ Ε.Α.Π. ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
1928

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ:

ΕΟΡΔΑΙΑΣ – ΒΕΡΟΙΑΣ – ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

ΑΞΙΟΥΠΟΛΗΣ – ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ - ΣΙΝΤΙΚΗΣ

ΣΕΡΡΩΝ - ΕΔΕΣΣΑΣ

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ Ε.Α.Π. ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 1928

Με την χρηματοδότηση του «Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού» και την «Υποστήριξη της Ομοσπονδίας Προσφυγικών Σωματείων Ελλάδος».



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού
και Αθλητισμού



Τεχνική επιμέλεια κειμένων και διορθώσεις: Λουκάς Π. Χριστοδούλου

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Δαγαλάκης

© 2023: Έκδοση Λουκάς Π. Χριστοδούλου

e-mail: christoloukas@yahoo.gr

Παραγωγή-Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία: «Κ. Πλέτσας - Ζ. Κάρδαρη Ο.Ε.»

Γραφικές Τέχνες – Εκτυπώσεις Offset - www.typogafio.gr

Χαρ. Τρικούπη 107, Αθήνα 114 73, Τηλ. 210 38 20 148

ISBN: 978-618-86793-2-0

Στους πρόσφυγες
της Μικρασιατικής Καταστροφής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β' ΤΟΜΟΥ

Γραφείο Εποικισμού Εορδαίας	9
Γραφείο Εποικισμού Βέροιας	63
Γραφείο Εποικισμού Γιαννιτσών	165
Γραφείο Εποικισμού Αξιούπολης	245
Γραφείο Εποικισμού Χαλκιδικής	301
Γραφείο Εποικισμού Σιντικής	363
Γραφείο Εποικισμού Σερρών	485
Γραφείο Εποικισμού Έδεσσας	619

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΕΟΡΔΑΙΑΣ

Άγιος Χριστόφορος (Τρέπιστα)

Ο οικισμός **Τρέπιστα** βρίσκονταν ανατολικά της Πτολεμαΐδας (περίπου 5 χλμ.) σε υψόμετρο 670 μ.¹

Σημαντικός οικισμός από των αρχαιοτάτων χρόνων υπήρξε στην περιοχή. «Παναγία» ονομάζονταν κατά τους Βυζαντινούς χρόνους καθώς κατά την παράδοση κατοικούσαν 9.000 άτομα. 22 χριστιανικοί ναοί υπήρχαν στη Βυζαντινή περίοδο. Αρχαία αντικείμενα και νομίσματα ανευρίσκονται σε διάφορες τοποθεσίες κατά την εκτέλεση κοινοτικών και λοιπών εργασιών².

Ο Α. Χαλκίopoulos αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 300 Τούρκοι και 100 Έλληνες ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με ένα δάσκαλο που είχε 25 μαθητές και 15 μαθήτριες. Υπήρχε μουσουλμανικό τέμενος³.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Τρέπιστα της Υποδιοίκησης Καϊλαριών είχε 283 άνδρες και 276 γυναίκες, σύνολο 559 κατοίκους. Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τρεπίστης με έδρα τον οικισμό Τρέπιστα⁴.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 581 άτομα (292 άνδρες και 289 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 320 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός μουσουλμάνων και Ελλήνων. Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 104 πρόσφυγες στον οικισμό (44 άνδρες και 60 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαριών, βρέθηκαν στη Τρέπιστα, 65 οικήματα και 1.740 στρέμματα γης⁵.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ συνολικά μέχρι το 1928, 107 οικογένειες προσφύγων/467 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός.

1. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.
2. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.
3. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαριών (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».
4. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαριών, αναγνωρίζεται: [198. Ο συνοικισμός **Τρέπιστα**, υπό το όνομα «Κοινότης Τρεπίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].
5. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαριών της 13.3.1923.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 25 οικογένειες Μικρασιατών που μιλούσαν την ελληνική και λίγοι Τραπεζούντιοι με γλώσσα τα ποντιακά⁶, 7.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από το Κόλντερ Μα-γνησίας στη Τρέπιστα, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 131-132.

Το 1927 ο οικισμός Τρέπιστα μετονομάζεται σε **Άγιος Χριστόφορος**⁸ και η κοινότητα Τρεπίστης σε κοινότητα Αγίου Χριστοφόρου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 704 κατοίκων οι 321 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 199181-199320)⁹.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: ο οικισμός αποτελούνταν από 100 οικογένειες προσφύγων και 60 βουλγαρόφωνες¹⁰.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άγιος Χριστόφορος αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Χριστοφόρου (καταργείται) ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγίου Χριστοφόρου και ορίζεται έδρα του πρώην δήμου Αγίας Παρασκευής (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άγιος Χριστόφορος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Αγίας Παρασκευής (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αγίου Χριστοφόρου της Δημοτικής Ενότητας Αγίας Παρασκευής του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 704 κάτοικοι (1928), 936 (1940), 835 (1951), 909 (1961), 838 (1971), 928 (1981), 791 (1991), 523 (2011).

Ακρίνη (Ινέοβα)

Ο οικισμός **Ινέοβα** βρίσκονταν στα ανατολικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας στους βορειοδυτικούς πρόποδες του όρους Φλάμπουρου του Βερμίου, σε υψόμετρο 840 μ.¹¹. Απέχει 22,5 χλμ. βορειοανατολικά. της Κοζάνης και 34 χλμ. (οδηγικά, μέσω Ποντοκώμης) από την Πτολεμαΐδα.

6. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

7. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Γενίκιοϊ και το Κάτω και Άνω Τσορμίκ ή Τσερμικτου Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 154, 362.

8. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Υποδιόικση Καϊλαρίων: [22. Η κοινότης Τρεπίστης μετονομάζεται εις «κοινότητα Αγίου Χριστοφόρου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τρέπιστα εις «**Άγιος Χριστόφορος**»].

9. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

10. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

11. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος-Μανιατάς, 1996, τόμος 2, σελ. 257.

Η Ακρινή είναι μία αρχαιότατη κώμη στην οποία έχουν βρεθεί λίθινα εργαλεία της Νεολιθικής εποχής και πολλά άλλα ευρήματα, κυρίως του 2^{ου} π.Χ. αιώνα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η παλαιοχριστιανική εκκλησία του 4^{ου} αι. με τα εξαιρετικά ψηφιδωτά που βρίσκεται στο προαύλιο του Αγίου Κωνσταντίνου.¹²

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 600 Τούρκοι ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε 1 σχολή, με 1 δάσκαλο, 30 μαθητές και 10 μαθήτριες¹³.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Ινέοβα της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 401 άνδρες και 302 γυναίκες, σύνολο 703 Τούρκους κατοίκους.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ινεόβης με έδρα τον οικισμό Ινέοβα¹⁴.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 906 άτομα (481 άνδρες και 425 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 890 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός¹⁵.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στην Ινέοβα, 175 οικήματα και 3.620 στρέμματα γης¹⁶.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 122 οικογένειες προσφύγων/556 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο πληθυσμός της Ακρινής, προσφυγικής καταγωγής, παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ομοιογένεια ως προς τους τύπους καταγωγής των προσφύγων, που προέρχονται από το Αντάπαζαρι¹⁷.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 150 προσφυγικές οικογένειες από το Κάρα-Σού, που μιλούσαν ποντιακά.¹⁸

Το 1927 ο οικισμός Ινέοβα μετονομάζεται σε **Ακρινή**¹⁹ και η κοινότητα Ινεόβης σε κοινότητα Ακρινής. Το όνομά της κατά μία εκδοχή προέρχεται από το στρατηγό του Μ. Αλεξάνδρου Ακρίνα²⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 552 κατοίκων οι 544 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

12. Δημοτικό Σχολείο Ακρινής: Η ιστορία του χωριού.

13. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

14. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης της Υποδιοικήσεως Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [179. Ο συνοικισμός **Ινέοβα** υπό το όνομα «Κοινότης Τσορ», και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

15. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

16. Αρχιμ. Νικηφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13.3.1923.

17. Ό.π. Δημοτικό Σχολείο Ακρινής.

18. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

19. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [8. Η κοινότης **Ινέοβας** μετονομάζεται εις «κοινότητα Ακρινής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός **Ινέοβα** εις «**Ακρινή**»].

20. Ό.π. Δημοτικό Σχολείο Ακρινής.

γράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 199321-199480)²¹.

Το 1942 ο οικισμός αποσπάται από την επαρχία Εορδαίας του νομού Κοζάνης και υπάγεται στην επαρχία Κοζάνης του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Οι κάτοικοι του στη πλειοψηφία ασχολούνται με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Στη περιοχή υπάρχουν 2 σπήλαια που επικοινωνούν με στοά. Σε ένα εξ αυτών αναβλύζει ύδωρ, το οποίο οι κάτοικοι θεωρούν ως «αγίασμα»²².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ακρινή αποσπάται από την κοινότητα Ακρινής (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ακρινής του πρώην δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ακρινή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ακρινής (μαζί με τον Προφήτη Ηλία) της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

*Το 2020, το χωριό είναι περικυκλωμένο από λιγνίτη, δίπλα στο νότιο πεδίο του Λιγνιτικού Κέντρου Δυτικής Μακεδονίας και λόφους χιλιομέτρων τέφρας και χώματος σε απόσταση περίπου 500μ, με θέα τον σταθμό του Αγ. Δημητρίου. Οι ταινιόδρομοι μεταφοράς λιγνίτη και τέφρας είναι στα όρια του χωριού, όπου, **περίπου 1000 κάτοικοι** περιμένουν και αναρωτιούνται πότε θα καταφέρουν να ξαναφτιάξουν τη ζωή τους σε ένα νέο τόπο. Προς το παρόν όμως **αναγκάζονται να πλένουν τις βεράντες τους δύο φορές την ημέρα για να ξεπλύνουν την τέφρα και να διώξουν τη μαυρίλα...***²³

Απογραφές: 552 κάτοικοι (1928), 974 (1940), 882 (1951), 1.021 (1961), 790 (1971), 1.047 (1981), 1.163 (1991), 966 (2011).

Αναρράχη – Αναράχη (Δέβρη)

Ο οικισμός Δέβρη βρίσκονταν σε απόσταση 11 χλμ. δυτικά της Πτολεμαΐδας και 44 χλμ. βόρεια της Κοζάνης, σε υψόμετρο 710 μ.²⁴

Πρόκειται για παλαιό Βυζαντινό οικισμό, όπου βρίσκονταν δύο σημαντικά κάστρα της περιοχής, ερείπια των οποίων απαντώνται στις θέσεις «Καστρί» και «Κουλά». Τα δύο κάστρα επικοινωνούσαν με υπόγεια στοά. Στη θέση «Φρούριο», υπάρχουν τα ερείπια Βυζαντινού ναού. Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, και ιδιαίτερα την περίοδο που το γειτονικό Εμπόριο αποτελούσε έδρα της Μητρόπολης Μογλενών (1760 - 1860), ο οικισμός ήταν γνωστός για τα διάσημα «Ελληνικά Εκπαιδευτήρια», όπου δίδαξαν μεγάλοι λόγιοι της εποχής²⁵.

21. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

22. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

23. https://www.huffingtonpost.gr/entry/akrine-kai-anaryeroi-deo-liynitika-choria-anazetoen-enakaletero-aerio_gr_5d1df7f0e4b0f312567fd2ad

Ακρινή και Ανάργυροι: Δύο λιγνιτικά χωριά αναζητούν ένα καλύτερο αύριο.

24. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

25. Πολιτιστικός Σύλλογος «Κοινότητα Νέων Αναρράχης».

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 1.200 Τούρκοι και 130 Έλληνες, ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσαν δύο τουρκικές σχολές με δύο δασκάλους που είχαν 80 μαθητές και 45 μαθήτριες²⁶.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Δέβρη της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 720 άνδρες και 694 γυναίκες, σύνολο 1.414 κατοίκους.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δέβρης με έδρα τον οικισμό Δέβρη²⁷, με την απόσπαση του οικισμού από την κοινότητα Εμπορίου.

Το 1920 ο οικισμός Ραδούνιστα αποσπάται από την κοινότητα Εμπορίου και προσαρτάται στη κοινότητα Δέβρης (Φ.Ε.Κ. 74^Α – 31/03/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 1.396 άτομα (675 άνδρες και 721 γυναίκες).

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 800 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός μουσουλμάνων και Ελλήνων²⁸.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 133 πρόσφυγες²⁹ στον οικισμό (59 άνδρες και 74 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 214 οικογένειες προσφύγων/856 άτομα. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 200 οικογένειες προσφύγων εκ των οποίων οι 150 από Τραπεζούντα και Καύκασο³⁰ (Καρς) που μιλούν ποντιακά και οι άλλες από τα Κοινοβούκλια Προύσας που μιλούν ελληνικά³¹.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από το Μπάσκιοϊ ή Γουρλάτοιο Βιθυνίας και Ντάνσαρι (Άγιοι Θεόδωροι) στη Δέβρη, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 132-135.

Το 1927 ο οικισμός Δέβρη μετονομάζεται σε **Αναράχη**³² και η κοινότητα Δέβρης σε κοινότητα Αναράχης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.271 κατοίκων οι 641 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

26. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

27. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 211^Α της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1919, Περί αναγνωρίσεως συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης της Υποδιοικήσεως Καϊλαρίων, αναγνωρίζομεν: [2. Τον συνοικισμόν **Δέβρης**, αποσπώμενον της κοινότητος Εμπορίου, εις ην προσητήθη δια του δευτέρου των μνημονευθέντων Β. διαταγμάτων, υπό το όνομα «Κοινότης Δέβρης, και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

28. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

29. Δες μαρτυρία Κωνσταντίνου Ραμπίδη: «Εδώ που γεννηθήκαμε, εδώ πρέπει και να πεθάνομε» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος», τόμος Γ', σελ. 463-466.

30. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το: Γιαγπασάν ή Γιαμπασάν και Κετσιβάν του Καρς. [Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 156, 199.

31. Παύλος Χαρ. Τσακίρης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

32. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [Η κοινότης Δέβρης μετονομάζεται εις «κοινότητα Γαλάτειας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δέβρη εις «**Αναράχη**»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 199481-199780)³³.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Αναρράχη** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο, Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αναρράχη αποσπάται από την κοινότητα Αναρράχης (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αναρράχης του πρώην δήμου Μουρικίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αναρράχη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μουρικίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αναρράχης της Δημοτικής Ενότητας Μουρικίου του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.271 κάτοικοι (1928), 1.628 (1940), 1.519 (1951), 1.478 (1961), 1.131 (1971), 1.192 (1981), 1.151 (1991), 947 (2011).

Ανατολικό (Ίνελι)

Ο οικισμός **Ίνελι** απέχει 34 χλμ. από την Κοζάνη, 7 χλμ. από την Πτολεμαΐδα και 3 χλμ. μακριά από τον κάθετο άξονα Νίκης-Κοζάνης της Εγνατίας οδού. Έχει πρόσβαση (στην Εγνατία οδό) μέσω του οδικού κόμβου Πτολεμαΐδας-Κοζάνης³⁴. Είναι σε υψόμετρο 630 μ.³⁵

Περίπου 500 μ. νότια από το σημερινό οικισμό, στη θέση «Βρύση Αγίου Χριστοφόρου», έχουν επισημανθεί ίχνη αρχαίου οικισμού³⁶.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 650 Τούρκοι ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσαν 2 κοινές σχολές με δύο δασκάλους που κάθε σχολή είχε 30 μαθητές και 20 μαθήτριες³⁷.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Ίνελι της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 459 άνδρες και 352 γυναίκες, σύνολο 811 Τούρκους κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ίνελι με έδρα τον οικισμό Ίνελι³⁸.

33. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

34. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια:Ανατολικό.

35. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

36. 2017-04-24 στο Wayback Machine. Δημ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας» (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας), Θεσσαλονίκη 1989 (Έκδοση Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών), σ. 174.

37. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

38. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [178. Ο συνοικισμός **Ίνελι**, υπό το όνομα «Κοινότης Ίνελι» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 746 άτομα (392 άνδρες και 354 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 780 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός³⁹.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 115 πρόσφυγες στον οικισμό (52 άνδρες και 63 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Ίνελι, 170 οικήματα και 5.200 στρέμματα γης⁴⁰.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., συνολικά 329 οικογένειες προσφύγων/1.349 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός. Ήταν έδρα επιστασίας.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 230 προσφυγικές οικογένειες. Οι 150 ποντιακές⁴¹ από Άγκυρα, Τραπεζούντα, Σεβάστεια και Κούκασο και μιλούσαν ποντιακά και οι άλλες από Κουβούκλια που μιλούσαν ελληνικά⁴².

Το 1927 ο οικισμός Ίνελι μετονομάζεται σε **Ανατολικόν**⁴³ και η κοινότητα Ίνελι σε κοινότητα Ανατολικού. Οι κάτοικοι ονόμασαν Ανατολικό τον οικισμό τους, ευχόμενοι την ανατολή μιας καλύτερης και ευτυχισμένης ζωής στην ελεύθερη Πατρίδα⁴⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.273 κατοίκων οι 1.212 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 440 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 199781-200220)⁴⁵.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από το Κόλντερε Μαγνησίας και Κουβούκλια Προύσας στο Ίνελι, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 136-148.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός αποτελούνταν από 400 οικογένειες προσφύγων από τον Πόντο και τη Μ. Ασία»⁴⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ανατολικό αποσπάται από την κοινότητα Ανατολικού (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ανατολικού του πρώην δήμου Βερμίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

39. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

40. Αρχμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13.3.1923.

41. Δες Μαρτυρία Αιμιλίου Χατζηγεωργίου «Τους σφλαζαμε, γιατί οι σφαίρες ήταν ακριβές» στον Αλέξη Ιωακειμίδη (19.5.1963) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΑ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 167-168.

42. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

43. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [7. Η κοινότητα Ίνελι μετονομάζεται εις «κοινότητα Ανατολικού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ίνελι εις «**Ανατολικόν**»].

44. Νομαρχία Κοζάνης. «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

45. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

46. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

Η μικρή χρονοαπόσταση της οδικής σύνδεσης του Ανατολικού με το αστικό κέντρο της Πτολεμαΐδας είχε σαν φυσικό επακόλουθο τον προσανατολισμό του κυρίου όγκου των λειτουργικών ροών του οικισμού για απασχόληση, αγορές, εξυπηρέτηση από υπηρεσίες προς την πρωτεύουσα της επαρχίας Εορδαίας.

Οι δραστηριότητες της Δ.Ε.Η. ήταν καθοριστικές για την πληθυσμιακή εξέλιξη του οικισμού σε σχέση με την Πτολεμαΐδα, της οποίας η εξέλιξη είχε άμεση σχέση με τους όμορους οικισμούς της, λόγω της εγκατάστασης εργατικού δυναμικού που τροφοδότησαν τη δημιουργία δραστηριοτήτων για τον πληθυσμό της ευρύτερης περιοχής, έτσι ώστε η Πτολεμαΐδα να αποκτήσει σημαντικά υψηλούς δείκτες εξειδίκευσης σε όλους τους κλάδους που συνδέονται με την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Η επίδραση της εγκατάστασης των ενεργειακών μονάδων στην περιοχή συνετέλεσε στη δραματική πτώση των ποσοστών απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία) και την αντίστοιχη εκρηκτική αύξηση στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα⁴⁷.

Από το 2011, ο οικισμός Ανατολικό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Βερμίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ανατολικού της Δημοτικής Ενότητας Βερμίου του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.273 κάτοικοι (1928), 1.518 (1940), 1.204 (1951), 1.180 (1961), 849 (1971), 1.020 (1981), 965 (1991), 905 (2011).

Άρδασσα (Σούλποβο)

Ο οικισμός **Σούλποβο** βρίσκονταν 6 χλμ. νοτιοδυτικά της Πτολεμαΐδας, και 34 χλμ. βόρεια της Κοζάνης. Ήταν στο δυτικό τμήμα της πεδιάδας της Εορδαίας, μόλις 2 χλμ. από τους πρόποδες τους Ασκίου Όρους, σε υψόμετρο 630 μ.⁴⁸

Τον 17ο αι. ο οικισμός κατοικούνταν από Έλληνες σύμφωνα με τον Τούρκο περιηγητή Εβλιγιά Τσελεμπί⁴⁹. Οι Έλληνες σταδιακά εκδιώχτηκαν από τους Οθωμανούς και τους Βούλγαρους.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 650 Τούρκοι και 100 Έλληνες ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με 60 μαθητές και 40 μαθήτριες⁵⁰.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων ο οικισμός Σούλποβον της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 480 άνδρες και 449 γυναίκες, σύνολο 929 Τούρκους κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σουλπόβου με έδρα τον οικισμό Σούλποβο⁵¹.

47. Ανατολικό - Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια.

48. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια: Άρδασσα.

49. «Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπί», μετάφραση και σχόλια: Βασίλειος Δημητριάδης, Έκδοση Ε.Μ.Σ., 1973.

50. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

51. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Σεπτεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [195. Ο συνοικισμός **Σούλποβον** υπό το όνομα «Κοινότης Σουλπόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 1.000 άτομα (513 άνδρες και 487 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 950 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁵².

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 190 πρόσφυγες στον οικισμό (86 άνδρες και 104 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Σούλποβο, 130 οικήματα και 4.400 στρέμματα γης⁵³.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ συνολικά 212 οικογένειες προσφύγων/910 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο οικισμός κατοικήθηκε από Ελληνικούς προσφυγικούς πληθυσμούς του Πόντου, καταγόμενους από την περιοχή Δορύλλης (Τορούλ) Άρδασσας του Πόντου (Κορόνιξα, Ζιγανά, Κρώμνη, Κωδωνάντων κ.α.). Έτσι ο οικισμός μετονομάστηκε από Σούλποβο τιμητικά σε Άρδασσα⁵⁴.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 230 οικογένειες. Το όνομα λέγει μόνο την καταγωγή τους. Είναι όμως και λίγοι Καυκάσιοι και 3-4 οικογένειες από τη Γαράσα. Όλοι μιλούσαν ποντιακά⁵⁵.

Οι πρώτοι κάτοικοι του οικισμού προέρχονταν από την Τραπεζούντα, την Άρδασσα, την Κρώμνη, το Τορούλ, το Μεντέ, την Ορντού, τα Αμπρίκανα, τη Ματσούκα, την Αρτζικά, τα Αλίτζαρα, την Κερασούντα, την Αργυρούπολη, την Κορέξενα, την Τρίπολη και την Προύσα. Εδώ βρήκαν παλιά τουρκικά κτίρια και ένα ελώδη τόπο, χωρίς νερό. Νερό έπαιρναν από τα πηγάδια⁵⁶.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από το Νυμφαίο Σμύρνης και Σουρσουλούκι Προύσας στο Σούλποβο, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 148-149.

Ο αρχιμ. Νικηφόρος Μανάδης με ημερομηνία 5 Σεπτεμβρίου 1959 σημειώνει: «Μετά την Μικρασιατική καταστροφήν και της ανταλλαγής των πληθυσμών, ήλθομεν εις Ελλάδα και εγκαταστήθημεν εις το χωρίον πρώην «Σούλποβον» αμιγές Οθωμανικόν και μετονομασθέν εις Άρδασσαν...Ευθύς μετά την εγκατάστασίν μας εν έτει 1923, ευρέθημεν εις ανάγκην να ορίσομεν τόπον λατρείας και να εκκλησιασθώμεν εις μίαν ενταύθα κειμένην τουρκικήν αχυρώνα. Κατά δε την δι' ανταλλαγής φυγήν των Τούρκων, μετατρέψαμεν το υπάρχον ετοιμόρροπον ήδη τότε τέμενος «Τσαμί» των Τούρκων εις τόπον προσευχής και χριστιανικής λατρείας ένθα εκκλησιασθέντες κατά πρώτον την 6^{ην} Αυγούστου 1923 ημέραν της θείας Μεταμορφώσεως του Σωήρος, ωνομάσαμεν αυτόν Ιερόν Ναόν Μεταμορφώσεως του Σωτήρος...εκκλησιάζομενοι έκτοτε μέχρι τούδε πάντοτε επισκευάζοντες και εσωτερικώς υποστηρίζοντες τούτον εκ του φόβου της καταρρεύσεως εναλλάσσοντες εκάστοτε τα σεσήποτα ξύλινα υποστηρίγματα....».

52. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

53. Αρχιμ. Νικηφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13.3.1923.

54. Ό.π. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια.

55. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32ος/1973-1974.

56. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

Το 1927 ο οικισμός Σούλποβο μετονομάζεται σε **Άρδασσα**⁵⁷ και η κοινότητα Σουλπόβου σε κοινότητα Αρδάσσης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 973 κατοίκων οι 689 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 200221-200520)⁵⁸.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: ο οικισμός (πρώην τουρκοχώρι) αποτελούνταν από 300 οικογένειες από τον Πόντο⁵⁹.

Κύρια ασχολία των κατοίκων της Άρδασσας είναι η γεωργία. Ο κάμπος της περιοχής είναι εξαιρετικά εύφορος, σήμερα κατά το πλείστον καλλιεργείται σιτάρι και καλαμπόκι, ενώ στο παρελθόν η Άρδασσα ήταν φημισμένη για τον εξαιρετικής ποιότητας καπνό της.

Έχει εξαιρετική θέα προς το Άσκιον Όρος. Το κλίμα του οικισμού είναι ηπειρωτικό, με θερμά και ξηρά καλοκαίρια και ψυχρούς και δριμείς χειμώνες. Η θερμοκρασία πέφτει πολλές φορές κάτω των -20° C ενώ το καλοκαίρι μπορεί να αγγίξει και τους 41° C. Η μέση βροχόπτωση ετησίως φτάνει τα 580 χιλιοστά.

Κατά τις 10ετίες '50 και '60 στην Άρδασσα είχε αναπτυχθεί η εκτροφή του νεροβούβαλου. Μάλιστα είχε αποδοθεί στον οικισμό το προσωνύμιο Βουβαλοχώρι, λόγω των βαλτωδών εκτάσεων που διέθετε ο κάμπος του οικισμού⁶⁰.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άρδασσα αποσπάται από την κοινότητα Αρδάσσης (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αρδάσσης του πρώην δήμου Μουρικίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άρδασσα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μουρικίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αρδάσσης (μαζί με τον οικισμό Κρυοβρύση) της Δημοτικής Ενότητας Μουρικίου του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 973 κάτοικοι (1928), 1.382 (1940), 1.271 (1951), 1.225 (1961), 997 (1971), 1.036 (1981), 997 (1991), 868 (2011).

57. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαριών: [27. Η κοινότης Σουλπόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Αρδάσσης» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Σούλποβον εις «**Άρδασσα**» (η)].

58. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

59. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

60. Ό.π. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια.

Ασβεστόπετρα (Χασόνκιοι ή Χασάνκιοϊ)

Ο οικισμός **Χασάν Κιοϊ** βρίσκονταν νοτιοδυτικά της Πτολεμαΐδας σε υψόμετρο 635 μ.⁶¹.

Στις περιοχές «Σκάλα» και «Ψώματα» έχουν βρεθεί από τους κατοίκους νομίσματα του Φιλίππου, Μ. Αλεξάνδρου, Πτολεμαίου Ρωμαϊκών και Βυζαντινών χρόνων, πιθάρια, πήλινα αγγεία και μαρμάρيني κυβόλιθοι που αποδεικνύουν την ύπαρξη μιας ακμάζουσας πόλης⁶².

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 500 Τούρκοι και 125 Έλληνες ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με ένα δάσκαλο που είχε 40 μαθητές και 20 μαθήτριες⁶³.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Χασάνκιοϊ της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 478 άνδρες και 501 γυναίκες, σύνολο 979 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Χασάνκιοϊ με έδρα τον οικισμό Χασάνκιοϊ⁶⁴. Το 1919 διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας σε Χασάνκιοϊ. (Φ.Ε.Κ. 229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 997 άτομα (516 άνδρες και 481 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 670 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός μουσουλμάνων και Ελλήνων⁶⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 139 πρόσφυγες στον οικισμό (66 άνδρες και 73 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Χασάν Κιοϊ, 130 οικήματα και 3.150 στρέμματα γης⁶⁶.

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 135 οικογένειες προσφύγων/524 άτομα. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 130 οικογένειες προσφύγων. Απ' αυτές ήταν 80 από την Τραπεζούντα και Καύκασο⁶⁷, με γλώσσα την ποντιακή, λίγες από τα παράλια της Προποντίδας που μιλούσαν ελληνικά⁶⁹.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από το Χορόσκιο και

61. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

62. Νομαρχίας Κοζάνης: «Γνωμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

63. Πασχάλης Βαλαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

64. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [204. Ο συνοικισμός **Χασάνκιοϊ** υπό το όνομα «Κοινότης Χασάνκιοϊ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

65. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

66. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13.3.1923.

67. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Γιαγπασάν ή Γιαμπασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 156.

68. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Καραούργαν και το Μέτσιτλι του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 192, 236.

69. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

Μετεβελί Μαγνησίας στο Χασάν Κιόϊ, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 150.

Το 1927 ο οικισμός Χασάν κιόϊ μετονομάζεται σε **Ασβεστόπετρα**⁷⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.061 κατοίκων οι 475 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Οι κάτοικοί του ασχολούνται με την γεωργία και παράγουν δημητριακά, καπνά και τριφύλλια⁷¹.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 200521-200700)⁷².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ασβεστόπετρα αποσπάται από την κοινότητα Ασβεστόπετρας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ασβεστόπετρας του πρώην δήμου Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ασβεστόπετρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ασβεστόπετρας της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.061 κάτοικοι (1928), 1.788 (1940), 1.475 (1951), 1.468 (1961), 1.010 (1971), 1.047 (1981), 1.047 (1991), 683 (2011).

Γαλάτεια (Τσορ ή Τσιωρ)

Ο οικισμός **Τσορ** βρίσκονταν στην επαρχία Εορδαίας του νομού Κοζάνης, 10 χλμ. βορειοδυτικά της Πτολεμαΐδας, σε υψόμετρο 650 μ.⁷³

Το 1886 είχε 80 οικογένειες οι περισσότερες οθωμανικές, ενώ υπήρχε και τέμενος (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Τσορ της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 585 άνδρες και 662 γυναίκες, σύνολο 1.247 Τούρκους κατοίκους.

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με 60 μαθητές και 30 μαθήτριες⁷⁴.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσορ με έδρα τον οικισμό Τσορ⁷⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 1.266 άτομα (630 άνδρες και 636 γυναίκες).

70. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [26. Η κοινότης Χασάνκιόϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Ασβεστόπετρας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Χασάνκιόϊ εις «**Ασβεστόπετρα**»].

71. Ό.π. Νομαρχίας Κοζάνης.

72. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

73. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

74. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

75. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης της Υποδιοικήσεως Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [200. Ο συνοικισμός **Τσόρ** υπό το όνομα «Κοινότης Τσορ», και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 1.200 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁷⁶.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 154 πρόσφυγες στον οικισμό (72 άνδρες και 82 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαριών, βρέθηκαν στο Τσιώρ, 240 οικήματα και 5.860 στρέμματα γης⁷⁷.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1924 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ., 215 οικογένειες προσφύγων/902 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 150 προσφυγικές οικογένειες. Οι 100 οικογένειες ήταν από τα Κουβούλια Προύσας και μιλούσαν ελληνικά και οι 50 από Γαλάτα-Καλλιπόλεως που μιλούσαν πάλι ελληνικά⁷⁸.

Το 1926 ο οικισμός Τσορ μετονομάζεται σε **Γαλάτεια**⁷⁹ και η κοινότητα Τσορ σε κοινότητα Γαλατείας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 826 κατοίκων οι 821 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 200701-201000)⁸⁰.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από τα Κουβούκλια Προύσας στο Τσιώρ, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 150-156.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός που υπήρξε τούρκικο τσιφλίκι πριν την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, κατοικήθηκε μετά την Ανταλλαγή από Πόντιους και Θρακιώτες»⁸¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Γαλάτεια αποσπάται από την κοινότητα Γαλατείας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Γαλατείας του πρώην δήμου Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Γαλάτεια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Γαλατείας της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

76. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

77. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάνης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαριών της 13.3.1923.

78. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

79. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 69^Α της 25^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας της κοινότητος Τσόρ εις κοινότητα Γαλατείας: *Εγκρίνομεν ίνα η κοινότης Τσόρ της Υποδιοικήσεως Καϊλαριών του νομού Κοζάνης, μετονομασθή εις κοινότητα Γαλατείας και ο συνοικισμός Τσόρ μετονομασθή εις Γαλάτειαν*.

80. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

81. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

Απογραφές: 826 κάτοικοι (1928), 912 (1940), 827 (1951), 822 (1961), 696 (1971), 613 (1981), 532 (1991), 384 (2011).

Έλος-Δροσερό (Κουνούφι ή Κονούφι)

Ο οικισμός **Κονούφι** βρίσκονταν στην επαρχία Εορδαίας του νομού Κοζάνης, 38 χλμ. στα βόρεια του νομού και βορειοδυτικά της Πτολεμαΐδας⁸², σε υψόμετρο 650 μ.⁸³

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 750 Τούρκοι ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με ένα δάσκαλο που είχε 40 μαθητές και 30 μαθήτριες⁸⁴.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Κονούφι της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 243 άνδρες και 221 γυναίκες, σύνολο 464 κατοίκους.

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με ένα δάσκαλο που είχε 20 μαθητές και 20 μαθήτριες⁸⁵.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κονουφίου με έδρα τον οικισμό Κονούφι⁸⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 462 άτομα (232 άνδρες και 230 γυναίκες).

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 330 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός μουσουλμάνων και Ελλήνων⁸⁷.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 52 πρόσφυγες στον οικισμό (27 άνδρες και 25 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 59 οικογένειες προσφύγων/235 άτομα. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Κατά μία άλλη εκδοχή εγκαταστάθηκαν περίπου 80 προσφυγικές οικογένειες, από τα Κουβούλια Προύσας και λίγες από τη Θράκη. Μιλούσαν ελληνικά⁸⁸.

Το 1927 ο οικισμός Κονούφι μετονομάζεται σε **Έλος**⁸⁹ και η κοινότητα Κονοφίου σε κοινότητα Έλους.

82. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=13977&lng=1>.

83. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

84. Πασχάλης Βαλαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

85. Ό.π.

86. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 169^Α της 31^{ης} Ιουλίου 1919, Περί αναγνώρισεως ως κοινότητας του συνοικισμού Κονουφίου της Υποδιοικήσεως Καϊλαρίων: [Αναγνωρίζομεν ως κοινότητα τον συνοικισμό **Κονούφι** της Υποδιοικήσεως Καστοριάς του νομού Κοζάνης υπό το όνομα «Κοινότης Κονουφίου», αποσπώμενον της κοινότητας Εμπορίου εις ην ηνώθη δια του μνημονευθέντος από 19 Δεκεμβρίου 1918 διατάγματος].

87. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

88. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

89. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [15. Η κοινότης Κονουφίου μετονομάζεται εις «κοινότητα Έλους» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κονούφι εις «**Έλος**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 437 κατοίκων οι 237 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 201001-201080)⁹⁰.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από το Ντεμιντέσι (Ντεμιντάς) και Μεσόπολη Προύσας στο Κουνούφι, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 156-158.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός αποτελούνταν από 130 οικογένειες από τις οποίες οι 80 ήταν προσφυγικές από τη Θράκη και οι 50 βουλγαρόφωνες»⁹¹.

Το 1955, το όνομα του οικισμού και της κοινότητας, μετονομάζονται σε **Δροσερόν** (Φ.Ε.Κ. 287^Α – 10/10/1955).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δροσερό αποσπάται από την κοινότητα Δροσερού (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Δροσερού του πρώην δήμου Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Δροσερό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Δροσερού της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 437 κάτοικοι (1928), 523 (1940), 484 (1951), 486 (1961), 392 (1971), 373 (1981), 377 (1991), 346 (2011).

Εμπόριο

Ο οικισμός **Εμπόριο** είναι χτισμένος στην ανατολική πλευρά του ομώνυμου δασωμένου βουνού σχεδόν κρυμμένο μέσα στην καστανόφυτη και πευκόφυτη βουνοπλαγιά. Τα λίγα ακόμη σωζόμενα Μακεδονίτικα σπίτια, η γραφική πλατεία, οι στενοί δρομίσκοι με τις βρύσες και ο Ναός του Αγίου Μηνά, πολιούχου και προστάτη του οικισμού, δημιουργούν στον επισκέπτη την εντύπωση ενός παλιού ιστορικού οικισμού. Είναι ενωμένος οικιστικά με την Αναρράχη⁹². Βρίσκεται σε υψόμετρο 690 μ.⁹³

Ιστορική κοινότητα της Δυτικής Εορδαίας με πληθυσμό εδώ και τέσσερις δεκαετίες 1.000 κατοίκων. Τ' όνομα του, αναλλοίωτο ανά τους αιώνες, υποδηλώνει αυτό που ακριβώς υπήρξε τις τρεις τελευταίες χιλιετίες: "ΕΜΠΟΡΙΟ" δηλ. Εμπορικό Κέντρο μεσόγειο, εκεί όπου δεν υπήρχε άλλη πόλη...⁹⁴.

90. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

91. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

92. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια: Εμπόριο.

93. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

94. Ό.π. Ιστοσελίδα. Βικιπαίδεια.

Το 1886 είχε 100 οικογένειες οι περισσότερες των οποίων ήταν χριστιανικές και οι υπόλοιπες οθωμανικές ενώ υπήρχαν δύο εκκλησίες, ένα τέμενος, δύο σχολεία αρρένων, χάνι και μύλοι (Σχινάς).

Κατά τον Μακεδονικό αγώνα, η οικία του Θωμά Δαλάκη χρησιμοποιήθηκε ως αποθήκη όπλων και πυρομαχικών, που τροφοδοτούνταν οι αγωνιστές, που δρούσαν στη περιοχή Μουρική. Χρέη αποθηκάρου αλλά και συνδέσμου εκτελούσε η μητέρα του προαναφερθέντος⁹⁵.

Ο Α. Χαλκίοπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 400 Τούρκοι, 400 βουλγαρίζοντες σχισματικούς και 400 Έλληνες⁹⁶.

Η απελευθέρωση (1912) βρίσκει το Εμπόριο να κατοικείται, εκτός των χριστιανών, και από 62 οικογένειες μουσουλμάνων που το 1923-1924 ανταλλάχθηκαν με ισάριθμες οικογένειες Ελλήνων προσφύγων από Μ. Ασία και Πόντο κλείνοντας έτσι ένα κεφάλαιο της ιστορίας του.

Στην συνέχεια, σημαντικός αριθμός κατοίκων (60 οικογένειες) στα πλαίσια της εθελοντικής πληθυσμιακής ανταλλαγής μεταξύ Ελλάδος-Βουλγαρίας μεταναστεύει στην Βουλγαρία⁹⁷.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Εμπόριο της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 691 άνδρες και 707 γυναίκες, σύνολο 1.398 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Εμπορίου με έδρα τον οικισμό Εμπόριον⁹⁸. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Παλαιοχώρι, Κονούφι, Δέβρη, Λύγκα και Ραδούνιστα.

Το 1919 ο οικισμός Κονούφι αποσπάται από την κοινότητα και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κονουφίου (Φ.Ε.Κ. 169^Α – 31/07/1919) ενώ 2 μήνες αργότερα ο οικισμός Δέβρη αποσπάται από την κοινότητα και ορίζεται έδρα της κοινότητας Δέβρης, ο οικισμός Παλαιοχώρι αποσπάται από την κοινότητα και ορίζεται έδρα της κοινότητας Παλαιοχωρίου και ο οικισμός Λύγκα αποσπάται από την κοινότητα και ορίζεται έδρα της κοινότητας Λύγκας (Φ.Ε.Κ. 211^Α – 24/09/1919). Το 1920 ολοκληρώνεται ο κύκλος των αποσπάσεων με τον οικισμό Ραδούνιστα να αποσπάται από την κοινότητα Εμπορίου και να προσαρτάται στη κοινότητα Δέβρης (Φ.Ε.Κ. 74^Α - 31/03/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 1.180 άτομα (516 άνδρες και 664 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 170 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός μουσουλμάνων και Ελλήνων⁹⁹.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 63 πρόσφυγες στον οικισμό (31 άνδρες και 32 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Εμπόριο, 70 οικήματα και 650 στρέμματα γης¹⁰⁰.

95. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

96. Πασχάλης Βαλαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

97. Ό.π. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια.

98. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Σεπτεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [176. Ο συνοικισμός **Εμπόριον** υπό το όνομα «Κοινότης Εμπορίου» και έδραν τον *ομώνυμον συνοικισμόν*. *Προς ταύτην ενοούνται οι συνοικισμοί Δέβρη, Ραδούνιστα, Κονούδι, Λήγκα και Παλαιοχώρι*].

99. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

100. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928 συνολικά 45 οικογένειες προσφύγων/186 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 25 προσφυγικές οικογένειες από την Τραπεζούντα που μιλούσαν ποντιακά¹⁰¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.078 κατοίκων οι 182 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 201081-201140)¹⁰².

Η απελευθέρωση βρίσκει το Εμπόριο να κατοικείται, εκτός των χριστιανών, και από 62 οικογένειες μουσουλμάνων που το 1923-1924 ανταλλάχθηκαν με ισάριθμες οικογένειες Ελλήνων προσφύγων από Μ. Ασία και Πόντο κλείνοντας έτσι ένα κεφάλαιο της ιστορίας του.

Στην συνέχεια, σημαντικός αριθμός κατοίκων (60 οικογένειες) στα πλαίσια της εθελοντικής πληθυσμιακής ανταλλαγής μεταξύ Ελλάδος-Βουλγαρίας μεταναστεύει στην Βουλγαρία¹⁰³.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από το Κουρί Νικομήδειας και Ορτάκιοι Νικομήδειας στο Εμπόριο, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 158-160.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: η πλειοψηφία των κατοίκων ήταν βουλγαρόφωνοι, ενώ λιγότεροι οι Έλληνες πρόσφυγες (200 οικίες ξενοφώνων και 70 οικίες προσφύγων)¹⁰⁴.

Ακολουθεί η Γερμανική Κατοχή και ο Εμφύλιος, που αφήνουν ανεξίτηλες πληγές στη περιοχή. Ο τόπος δεν μπορεί πλέον να θρέψει τα παιδιά του, ακολουθούν η μετανάστευση, η αστυφιλία κλπ.

Το μεταναστευτικό ρεύμα της δεκαετίας 1951-1971, που επηρέασε ολόκληρη τη χώρα, εμφανίστηκε και στο Εμπόριο. Ωστόσο, αρκετοί ήταν εκείνοι οι λόγοι που συγκράτησαν τον πληθυσμό στον τόπο καταγωγής τους. Έτσι, η λειτουργία των εργοστασίων της ΔΕΗ, όπου δημιουργήθηκαν πολλές και καλά αμειβόμενες θέσεις απασχόλησης καθώς και η γεωγραφική θέση της περιοχής που βρίσκεται πολύ κοντά στην πόλη της Πτολεμαΐδας, συνέδραμαν σε μεγάλο βαθμό στη συγκράτηση του πληθυσμού. Παρ' όλα αυτά, ο οικισμός παραμένει από τους σημαντικότερους της περιοχής Εορδαίας καθώς την τελευταία δεκαετία, αποτελεί από τους σημαντικότερους αγροτουριστικούς προορισμούς της περιοχής καθώς διαθέτει ένα πλούσιο φυσικό περιβάλλον και συνάμα αποτελεί κομβικό σημείο για τις καθημερινές εξορμήσεις στην Δυτική Μακεδονία¹⁰⁵.

101. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

102. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

103. Ό.π. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια.

104. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

105. Ό.π. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Εμπόριο αποσπάται από την κοινότητα Εμπορίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Εμπορίου ενώ ορίζεται και έδρα του πρώην δήμου Μουρικίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Εμπόριο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μουρικίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Εμπορίου της Δημοτικής Ενότητας Μουρικίου του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.078 κάτοικοι (1928), 1.177 (1940), 1.173 (1951), 1.169 (1961), 917 (1971), 924 (1981), 922 (1991), 820 (2011).

(*). Περισσότερα για τον οικισμό στο: Α. Κιαχίδης «Εμπόριον Πτολεμαΐδος» Μακεδονική Ζωή (Νοέμβριος 1967 τεύχος 18, σ. 14-15.

Εξοχή (Μπαρακλή ή Μπαϊρακλή)

Ο οικισμός **Μπαρακλή** βρισκόταν 27 χλμ. βόρεια-βορειοανατολικά από την Κοζάνη ανάμεσα στην Ερμακιά (βορειοδυτικά) και την Ακρινή (νοτιοανατολικά), στις πλαγιές του Βερμίου. Ήταν σε υψόμετρο 820 μ.¹⁰⁶

Στην περιοχή είχαν βρεθεί μικρός βωμός του 2^{ου} αι. και ναός της θεάς Ενοδίας της οποίας αναθηματικές επιγραφές βρίσκονται στο αρχαιολογικό μουσείο Κοζάνης. Η θεά Ενοδία λατρεύονταν στην Φερές της Θεσσαλίας (αποκαλούνταν Φεραία θεά) και λατρεύονταν, σύμφωνα με την ετυμολογία της, στους δρόμους επομένως θεωρείτο θεά των δρόμων και των τρίστρατων¹⁰⁷.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 230 Τούρκοι ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με 20 μαθητές και 10 μαθήτριες¹⁰⁸.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Μπαρακλή της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 161 άνδρες και 119 γυναίκες, σύνολο 280 Τούρκους κατοίκους.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπαρακλή με την απόσπαση του οικισμού Μπαρακλή¹⁰⁹ από την κοινότητα Τζουμά και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 312 άτομα (161 άνδρες και 151 γυναίκες).

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 300 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός¹¹⁰. Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

106. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

107. <https://web.archive.org/web/20190322124725/https://cityofkozani.gov.gr/web/guest/eksohi>

108. Πασχάλης Βαλαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

109. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 211^Α της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1919, Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στη περιφέρεια της Γενικής Διοίκησης Κοζάνης-Φλωρίνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός **Μπαρακλή** αποσπώμενος της κοινότητος Τζουμά, εις ην προσηρτήθη δια του δευτέρου των μνημονευθέντων Β. διαταγμάτων υπό το όνομα «Κοινότης Μπαρακλή», και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

110. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Μπαϊρακλή, 50 οικήματα και 1.650 στρέμματα γης¹¹¹.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ 49 οικογένειες προσφύγων (216 άτομα). Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 35 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες από την Τραπεζούντα που μιλούσαν ποντιακά¹¹².

Το 1928 ο οικισμός Μπαρακλή μετονομάζεται σε **Εξοχή**¹¹³ και η κοινότητα Μπαρακλή σε κοινότητα Εξοχής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 185 κατοίκων και οι 185 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 202881-202940)¹¹⁴.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ό,τι: ο οικισμός που υπήρξε τούρκικο τσιφλίκι κατοικήθηκε από 4 οικογένειες Ποντίων¹¹⁵.

Το 1971 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Δροσιά και προσάρτησή του στην κοινότητα Εξοχής (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971) όμως δέκα χρόνια μετά ο οικισμός Δροσιά καταργείται και προσαρτάται στη κοινότητα Εξοχής (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1981).

Μετά την δεκαετία του 1980 έπαψε να υπάρχει αφού σκεπάστηκε από τις αποθέσεις των ορυχείων.

Το 1991 δημιουργήθηκε ο νέος οικισμός Εξοχής. Βρίσκονταν νότια της Κοζάνης, δίπλα στα Κοίλα και τη Νέα Καρδιά, ο οποίος είναι κτισμένος ανάμεσα στην Εγνατία Οδό (δυτικά) και την Ε.Ο. Κοζάνης-Φλώρινας (ανατολικά). Δημιουργήθηκε από την αναγκαστική μετεγκατάσταση των κατοίκων του παλιού οικισμού της Εξοχής εξαιτίας της επέκτασης των εδαφών εξόρυξης των λιγνιτωρυχείων της ΔΕΗ (1979-1982)¹¹⁶.

Ο οικισμός Εξοχής είναι ένας από τους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής των λιγνιτωρυχείων της ΔΕΗ, όπως η Καρδιά, ο Κόμανος και ο Κλείτος, που έγινε αναγκαστική μετακίνηση των κατοίκων του σε νέα τοποθεσία εξαιτίας της επέκτασης των εδαφών εξόρυξης¹¹⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Εξοχή αποσπάται από την κοινότητα Εξοχής (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Εξοχής του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

111. Αρχμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

112. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

113. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Φεβρουαρίου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Επαρχία Εορδαίας: [228. Η κοινότης Μπαρακλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Εξοχής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπαρακλή εις «Εξοχή»].

114. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

115. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

116. Θανάσης Τσιγγανάς-Γιώργος Μουτάφης | Kathimerini: «Τα χωριά άδειασαν, οι μνήμες παραμένουν». <https://www.vice.com/gr/article/53z378/ta-oryxia-tis-dei-katapinoun-xoria-stin-ptolemaida>

117. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Κλείτους». cityofkozani.gov.gr.

Από το 2011, ο οικισμός Εξοχή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Εξοχής της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 185 κάτοικοι (1928), 278 (1940), 160 (1951), 184 (1961), 91 (1971), 4 (1981), 81 (1991), 111 (2011).

Καρυχώρι (Κοζλού Κιοϊ¹¹⁸)

Ο οικισμός **Κοζλού Κιοϊ** ήταν ένας μικρός οικισμός στο σημερινό δήμο Εορδαίας χτισμένος σε μια κοιλάδα και είναι υψόμετρο 710 μ.¹¹⁹

Η προέλευση του ονόματος Κοζλούκιοϊ προήλθε από την τουρκική λέξη "καζ" που σημαίνει καρύδι. Από το όνομα καταλαβαίνει κανείς ότι στον οικισμό υπήρχαν πολλές καρυδιές. Το Καρυχώρι προέρχεται από τις λέξεις καρυά και χωριό που σημαίνει χωριό με καρυδιές.¹²⁰

Ο τόπος κατοικήθηκε από την αρχαιότητα. Έχουν εντοπιστεί λείψανα αρχαίου οικισμού κοντά στο σημερινό οικισμό, στην τοποθεσία «Άσπρα χώματα», καθώς και ερείπια αρχαίου φρουρίου στο λόφο του «Προφήτη Ηλία», που βρίσκεται περίπου 900 μ. βορειοδυτικά του οικισμού¹²¹.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 635 Τούρκοι ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με ένα δάσκαλο που είχε 30 μαθητές και 20 μαθήτριες¹²².

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Κοζλούκιοϊ της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 472 άνδρες και 365 γυναίκες, σύνολο 777 Τούρκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοζλούκιοϊ με έδρα τον οικισμό Κοζλούκιοϊ¹²³.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 704 άτομα (377 άνδρες και 327 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 680 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός¹²⁴.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 91 πρόσφυγες¹²⁵ στον οικισμό (35 άνδρες και 56 γυναίκες).

118. Στα Τούρκικα σημαίνει Σκιερό Χωριό.

119. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

120. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια: Καρυχώρι

121. 2017-04-24 στο [Wayback Machine](#). Δημ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας» (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας), Θεσσαλονίκη 1989 (Εκδοση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών), σελ. 175-176.

122. Πασχάλης Βαλαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

123. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [188. Ο συνοικισμός **Κοζλούκιοϊ** υπό το όνομα «Κοινότης Κοζλούκιοϊ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

124. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

125. Δες μαρτυρία Χατζηγεωργίου Στεφανίδη: «Εσείς οι Έλληνες από σήμερα είστε μουσαφίρηδες εδώ» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ', σελ. 478-480.

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαριών, βρέθηκαν στο Κοζλού Κιοϊ, 130 οικήματα και 3.900 στρέμματα γης¹²⁶.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 εδώ συνολικά 167 οικογένειες προσφύγων/624 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 120 προσφυγικές οικογένειες. Οι 100 από την Άγκυρα που μιλούσαν ποντιακά και οι άλλες από τη Μ. Ασία που μιλούσαν ελληνικά.¹²⁷

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη οι Πόντιοι που ήρθαν στον οικισμό το 1922-1924 προέρχονταν από τις περιοχές Τραπεζούντας, Ματσούκας και Άγκυρας. Όσοι προέρχονταν από την περιοχή της Άγκυρας (Γαριπλιάρ της Πιοζγάτ) περίπου 30 οικογένειες, είχαν μετοικήσει από την περιοχή Αργυρουπόλεως για δουλειά, στο Αγ-Νταγ-Μαντέν και από το Τοχούζ ήρθαν στην περιοχή Πιοζγάτ της Άγκυρας. Όταν ήρθαν στην Ελλάδα έμειναν δύο μήνες στη Θεσσαλονίκη (περιοχή Αγ. Παρασκευής σε θαλάμους) και από εκεί διασκορπίστηκαν και μια ομάδα εγκαταστάθηκε στο Καρνοχώρι¹²⁸.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν στο Κουζλούκιοϊ βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 161-163.

Το 1927 ο οικισμός Κοζλούκιοϊ μετονομάζεται σε **Καρνοχώρι**¹²⁹ και η κοινότητα Κοζλούκιοϊ σε κοινότητα Καρνοχωρίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 634 κατοίκων οι 632 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 201141-201360)¹³⁰.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός αποτελούνταν από 150 οικογένειες προσφύγων»¹³¹.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καρνοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Καρνοχωρίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Καρνοχωρίου του πρώην δήμου Αγίας Παρασκευής (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

126. Αρχμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαριών της 13.3.1923.

127. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

128. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

129. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαριών: [13. Η κοινότης Κοζλούκιοϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Καρνοχωρίου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Κοζλούκιοϊ εις «Καρνοχώρι»].

130. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

131. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

Από το 2011, ο οικισμός Καρυχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Αγίας Παρασκευής και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καρυχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Αγίας Παρασκευής του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 634 κάτοικοι (1928), 788 (1940), 725 (1951), 798 (1961), 667 (1971), 678 (1981), 634 (1991), 424 (2011).

Κλείτος (Χαΐδαρλή)

Ο οικισμός **Χαΐδαρλή** βρίσκονταν βορειοδυτικά της Κοζάνης και νοτιοανατολικά της Πτολεμαΐδας, στην άκρη εύφορου κάμπου, τον οποίο ως τη δεκαετία του '50 κάλυπτε το έλος Σαριγκιόλ (Κίτρινη Λίμνη). Ήταν σε υψόμετρο 705 μ.¹³²

Σε κοντινή απόσταση έχουν ανασκαφεί δύο γειτονικοί προϊστορικοί οικισμοί (Κλείτος 1 και Κλείτος 2), που καλύπτουν χρονολογικά την ύστερη 6^η και την 5^η χιλιετία π.Χ. (Νεότερη και Τελική Νεολιθική περίοδος). Έχουν βρεθεί κατάλοιπα διαχρονικής κατοίκησης της περιοχής, τόσο στη Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού όσο και στην ελληνιστική, ρωμαϊκή και πρώιμη βυζαντινή περίοδο¹³³.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 690 Τούρκοι και το 1914 στον οικισμό λειτουργούσαν 3 κοινές σχολές, με 3 δασκάλους και με 61 μαθητές και 42 μαθήτριες. Υπήρχε μουσουλμανικό τέμενος¹³⁴.

Μετά την απελευθέρωσή του το 1912, το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων ο οικισμός Χαΐδαρλή της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 518 άνδρες και 421 γυναίκες, σύνολο 939 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Χαΐδαρλή με έδρα τον οικισμό Χαΐδαρλή¹³⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 1.011 (541 άνδρες και 470 γυναίκες).

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 995 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός¹³⁶.

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Χαΐδαρλή, 190 οικήματα και 6.445 στρέμματα γης¹³⁷.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 116 πρόσφυγες στον οικισμό (53 άνδρες και 63 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με

132. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

133. «Δήμος Κοζάνης-Κλείτος». cityofkozani.gov.gr.

134. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

135. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [202. Ο συνοικισμός **Χαΐδαρλή**, υπό το όνομα «Κοινότης Χαΐδαρλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

136. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

137. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., συνολικά 202 οικογένειες προσφύγων/834 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Χαϊδαρλή μετονομάζεται σε **Κλείτος**¹³⁸ και η κοινότητα Χαϊδαρλή σε κοινότητα Κλείτου. Το όνομά του ο οικισμός το έλαβε από τον στρατηγό του Μεγάλου Αλεξάνδρου, Κλείτο¹³⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 662 κατοίκων οι 658 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 201361-201660)¹⁴⁰.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός (που αποτελούσε τούρκικο τσιφλίκι) κατοικείται από 1.050 πρόσφυγες από τον Πόντο»¹⁴¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κλείτος αποσπάται από την κοινότητα Κλείτου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κλείτου του πρώην δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

Ο οικισμός Κλείτος είναι ένας από τους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής των λιγνιτωρυχείων της ΔΕΗ, όπως η Καρδιά, η Εξοχή και ο Κόμανος, που έγινε αναγκαστική μετακίνηση των κατοίκων του σε νέα τοποθεσία (νέος οικισμός Κλείτου) εξαιτίας της επέκτασης των εδαφών εξόρυξης¹⁴².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κλείτος αποσπάται από την κοινότητα Κλείτου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κλείτου του πρώην δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

Ο **Νέος Κλείτος** είναι συνοικισμός σε απόσταση 6,5 χλμ. νοτιοδυτικά της Κοζάνης, που γειτονεύει με τον Άργιλο (νοτιοδυτικά) και το Πρωτοχώρι (βορειοδυτικά). Δημιουργήθηκε από την αναγκαστική μετακίνηση των κατοίκων του παλιού οικισμού Κλείτου, που βρισκόταν στα βορειοανατολικά της Κοζάνης. Η μετεγκατάσταση έγινε την περίοδο 2000 - 2003 εξαιτίας της επέκτασης των εδαφών εξόρυξης των λιγνιτωρυχείων της Δ.Ε.Η.¹⁴³

Από το 2011, ο οικισμός Κλείτος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κλείτου (μαζί με τον οικισμό Νέος Κλείτος) της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 662 κάτοικοι (1928), 1.022 (1940), 1.118 (1951), 1.173 (1961), 848 (1971), 888 (1981), 1.063 (1991), 1 (2011).

138. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην υποδιόικηση Καϊδαρίων: [25. Η κοινότης Χαϊδαρλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Κλείτου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Χαϊδαρλή εις «**Κλείτος**» (ο)].

139. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

140. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

141. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

142. Ό.π. «Δήμος Κοζάνης».

143. Αλέξανδρος Αβραμίδης: «Τα ορυχεία της ΔΕΗ καταπίνουν Χωριά στην Πτολεμαίδα».

Κόμανος

Ο οικισμός **Κόμανος** βρίσκονταν 20 χλμ. βόρεια της πόλης της Κοζάνης, σε υψόμετρο 660 μ.¹⁴⁴ Εκτείνεται στις παρυφές δύο λοφίσκων, οι οποίοι διαχωρίζονται από μικρές κοιλάδες. Στο μέσον της κοιλάδας αυτής, ως συνδετικός κρίκος των δύο συνοικιών, υπάρχει ο ναός του Ιωάννου Χρυσοστόμου. Οι λοφίσκοι του οικισμού και οι δυτικώς αυτών κείμενοι δημιουργούν στενωπό από την οποία διέρχεται η οδός από Κοζάνης προς Πτολεμαίδα.

Στο αριστερό βόρειο άκρο του οικισμού υπάρχουν θεμέλια μεγάλου παλαιοχριστιανικού ναού με ψηφιδωτό δάπεδο. Η θέση έχει περιφραχτεί από την ΛΙΠΤΟΛ για να προστατευθεί το Μνημείο. Τμήμα ψηφιδωτού, βάση κίονος, μαρμάρινο τμήμα σταυρού και μικρό ανάγλυφο με μορφή γυναικεία εκ της περιοχής αυτής φυλάσσονται στο Μουσείο Κοζάνης. Από την περιοχή αυτή προέρχεται και μαρμάρινο ανάγλυφο, το οποίο παριστά τον θεό Απόλλωνα να κρατά στο δεξιό χέρι την λύρα. Φέρει επιγραφή από την οποία σώζονται οι λέξεις σε δύο στίχους: ΛΕΩΝ ΑΝΤΙ/ ΓΟΝΟΥ¹⁴⁵.

Το 1886 είχε 300 χριστιανούς κατοίκους, εκκλησία και μύλους (Σχινάς).

Στις 4 Νοεμβρίου 1912 κοντά στον οικισμό διεξήχθη σφοδρότατη μάχη μεταξύ των Ελληνικών και Τουρκικών δυνάμεων, γνωστή στην Ιστορία, ως μάχη, του «Κομάνου». Η μάχη έληξε με περιφανή νίκη των Ελλήνων. Ο εχθρός υπεχώρησε άτακτα και εγκατέλειψε στο πεδίο της μάχης δυο πυροβόλα με τα βλητοφόρα τους¹⁴⁶.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Κόμανο της Υποδιοίκησης Καϊλαριών είχε 168 άνδρες και 158 γυναίκες, σύνολο 326 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κόμανο με έδρα τον οικισμό Κόμανο¹⁴⁷.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 329 άτομα (158 άνδρες και 171 γυναίκες).

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 εδώ σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 39 οικογένειες προσφύγων/145 άτομα. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 60 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες από το Καρς του Καυκάσου¹⁴⁸ που μιλούσαν ποντιακά¹⁴⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 555 κατοίκων οι 66 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

144. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

145. <http://www.ptolemaida.gr/old/1/DD-komanos.html>

146. Ό.π.

147. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης της Υποδιοικήσεως Καϊλαριών, αναγνωρίζεται: [185. Ο συνοικισμός **Κόμανο** υπό το όνομα «Κοινότης Κομάνου», και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

148. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ορτάκιοϊ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 266.

149. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 201661-201720)¹⁵⁰.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός αποτελούνταν από 100 οικογένειες από τις οποίες οι 60 ήταν ξενόφωνες και οι 40 προσφυγικές»¹⁵¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κόμανος αποσπάται από την κοινότητα Κομάνου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κομάνου του πρώην δήμου Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Ο οικισμός Κόμανος είναι ένας από τους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής των λιγνιτωρυχείων της ΔΕΗ, όπως η Καρδιά, η Εξοχή και ο Κλείτος, που έγινε αναγκαστική μετακίνηση των κατοίκων του σε νέα τοποθεσία εξαιτίας της επέκτασης των εδαφών εξόρυξης¹⁵².

Από το 2011, ο οικισμός Κόμανος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κομάνου της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 555 κάτοικοι (1928), 747 (1940), 823 (1951), 956 (1961), 1.017 (1971), 1.067 (1981), 817 (1991), 106 (2011).

Κομνηνά – Κομνηνό (Ούτσανα)

Ο οικισμός **Ούτσανα** βρίσκονταν στους Ν.Α. πρόποδες του κατάφυτου βουνού «Μαύρο Πουλί». Άφθονα και κρύα είναι τα νερά, πλούσια η βλάστηση και υγιεινό το κλίμα του τόπου. Ανατολικά του διαμερίσματος εκτείνεται το όρος Βέρμιο. Μεταξύ αυτού και του βουνού «Μαύρο Πουλί» σχηματίζεται στενωπός. Η φυσική δίοδος, που διέρχεται μέσω αυτής, οδηγεί από την Εορδαία προς την παλιά Εγνατία Οδό στην περιοχή Έδεσσας - Πύργων - Κομνηνών - Πτολεμαΐδας. Κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας τα караβάνια των εμπορών για τη διακίνηση των προϊόντων ακολουθούσαν αυτή την διαδρομή ως συντομότερη¹⁵³. Βρίσκεται υψόμετρο 680 μ.¹⁵⁴

Στην κορυφή του βουνού «Μαύρο Πουλί» βρίσκεται μικρή σπηλιά, που φέρνει το όνομα «Κρύπτη του Καρά - Αλή». Ίχνη τειχών δύο φρουρίων και αρχαίου οικισμού εντοπίστηκαν στην περιοχή Κομνηνών¹⁵⁵. Το πρώτο στο λόφο Δέλτα και το δεύτερο σε κωνοειδή λόφο νότια του διαμερίσματος. Την ύπαρξη τους μαρτυρούν αντικείμενα, που

150. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

151. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας.

152. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Κλείτους». cityofkozani.gov.gr.

153. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια: Κομνηνά.

154. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. 18. Αθήνα: Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996. σελ. 58.

155. 2017-04-24 στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας» (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας), Θεσσαλονίκη 1989 (Έκδοση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών), σ. 176.

βρέθηκαν παλιότερα, όπως: πίθοι, όστρακα αγγείων, χάλκινα νομίσματα, βάση κίονα, διάφορα μάρμαρα από οικοδομές, δύο γυάλινα δαχτυλίδια, μικρή οينوχόη βυζαντινών χρόνων και μαρμάρινο ανάγλυφο, στο οποίο εικονίζεται γυναικεία μορφή με χιτώνα, με περικεφαλαία, δόρυ κι ασπίδα.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910, κατοικούσαν 580 Τούρκοι.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Ούτσανα της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 362 άνδρες και 320 γυναίκες, σύνολο 682 Τούρκους κατοίκους.

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μία σχολή με ένα δάσκαλο που είχε 35 μαθητές και 20 μαθήτριες¹⁵⁶.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ούτσανα με έδρα τον οικισμό Ούτσανα¹⁵⁷.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 914 άτομα (488 άνδρες και 426 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 900 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός¹⁵⁸.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 16 πρόσφυγες στον οικισμό (8 άνδρες και 8 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Ούτσαϊνα, 200 οικήματα και 2.700 στρέμματα γης¹⁵⁹.

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 259 οικογένειες προσφύγων/1.037 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν από χωριά της Τραπεζούντας¹⁶⁰, του Πόντου και της Νίγδης (Καππαδοκία).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 220 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες από την Τραπεζούντα που μιλούσαν ποντιακά¹⁶¹.

Το 1927 ο οικισμός Ούτσανα μετονομάζεται σε **Κομνηνόν**¹⁶². Από τους πρόσφυγες δόθηκε το όνομα προς τιμή των Κομνηνών αυτοκρατόρων της Τραπεζούντας του Πόντου.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 1.106 κατοίκων οι 441 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 380 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημι-

156. Πασχάλης Βαλαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

157. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [191. Ο συνοικισμός **Ούτσανα** υπό το όνομα «Κοινότης Ούτσανα» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό].

158. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

159. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

160. Δες μαρτυρία Γαβριήλ Καραμανλίδη: «Πέθαιναν και από την πείνα ακόμη, ποιος θα τους έδινε ακόμη λίγο ψωμί» Κ.Μ.Σ. «Έξοδος» τόμος Δ', σελ. 298-299.

161. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. - τόμος 32^{ος}/1973-1974.

162. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [20. Η κοινότης Ουτσαάνων μετονομάζεται εις «κοινότητα Κομνηνού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ούτσαϊνα εις «**Κομνηνόν**»].

ώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 201721-202100)¹⁶³.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από το Μιστί Νίγδης Καπαδοκίας στα Κομνηνά, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 163-165.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας μετονομάζεται σε **Κομνηνά**. (Φ.Ε.Κ. -16/10/1940).

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: ο οικισμός που ήταν τούρκικος οικισμός κατοικήθηκε από Πόντιους πρόσφυγες¹⁶⁴.

Το Φεβρουάριο του 1944 ο οικισμός δέχτηκε επίθεση ανταρτών του ΕΛΑΣ Βερμίου κατά την οποία φονεύτηκαν 20 κάτοικοι, πυρπολήθηκαν οικίες και απαλλοτριώθηκαν ζώα και οικοσκευές¹⁶⁵.

Μεγάλο αρδευτικό φράγμα επί του Κομνηναίου βελτίωσε την απόδοση των καλλιεργειών. Δημητριακά, τριφύλλια, καπνά και κτηνοτροφικά παράγει άφθονα η περιοχή¹⁶⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ο οικισμός Κομνηνά αποσπάται από την κοινότητα Κομνηνών (καταργείται), ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κομνηνών και ορίζεται έδρα του δήμου Βερμίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Στον οικισμό ομιλείται ακόμα η Ποντιακή διάλεκτος από απόγονους προσφύγων του Πόντου, καθώς και τα ήθη και έθιμα. Στην πλατεία του οικισμού υπάρχει ένα υπέροχο πάρκο με Μνημείο Πεσόντων και δημοτικό σχολείο. Ο πολιτιστικός και ποντιακός σύλλογος του οικισμού αναβιώνει κάθε χρόνο στο Δωδεκαήμερο των Χριστουγέννων το εθιμικό λαϊκό δρώμενο των «Μωμόγερων» ή «Μωμόερων» που από το 2016 έχει εγγραφεί στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της Unesco¹⁶⁷.

Από το 2011, ο οικισμός Κομνηνά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Κομνηνών της Δημοτικής Ενότητας Βερμίου του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.106 κάτοικοι (1928), 1.788 (1940), 1.475 (1951), 1.468 (1961), 1.010 (1971), 1.047 (1981), 1.047 (1991), 683 (2011).

Κρυόβρυση (Ραδούνιστα)

Ο οικισμός **Ραδούνιστα** απέχει 10 χιλ. από την πόλη της Πτολεμαΐδας και 37 χιλ. βορειοδυτικά της Κοζάνης, σε υψόμετρο 700 μ.¹⁶⁸

163. Ονομαστικών Ευρετήριο Αγορών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

164. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

165. Αθανάσιος Καλλιανιώτης: «Οι πρόσφυγες στη Δυτική Μακεδονία (1941 -1946)», Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 380-382 (διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Ιστορίας Α.Π.Θ.).

166. Νομαρχία Κοζάνης. «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

167. <http://www.ant1news.gr/news/Society/article/459829/oi-momogeroi-kozanis-ston-katalogo-tis-unesco-binteio>

168. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Η ιστορία του οικισμού τοποθετείται στη Βυζαντινή τουλάχιστον εποχή. Τουτο αποδεικνύεται από τα ερείπια παλαιού Βυζαντινού Κάστρου για το οποίο θρυλείται μεταξύ των κατοίκων, ότι υπετάγη κατόπιν πολιορκίας αφού προηγήθηκε διακοπή της παροχής νερού. Επί πλέον υπάρχουν ερείπια οικισμού που είχε 600 οικίες¹⁶⁹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Ραδούνιστα της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 23 άνδρες και 21 γυναίκες, σύνολο 44 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Εμπορίου με έδρα τον οικισμό Εμπόριο. Στη κοινότητα ενούνται οι συνοικισμοί Δέβρη, Ραδούνιστα¹⁷⁰, Κονούφι, Λίγκα και Παλαιοχώρι.

Το 1920 ο οικισμός Ραδούνιστα αποσπάται από την κοινότητα Εμπορίου και προσαρτάται στη κοινότητα Δέβρης (Φ.Ε.Κ. 74^A – 31/03/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 66 άτομα (28 άνδρες και 38 γυναίκες).

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 34 οικογένειες προσφύγων/134 άτομα¹⁷¹. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Το 1928 ο οικισμός Ραδούνιστα μετονομάζεται σε **Κρυόβρυση**¹⁷² και η κοινότητα Δέβρης σε κοινότητα Αναράχης (Φ.Ε.Κ. 179^A – 30/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 200 κατοίκων οι 121 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 202101-202160)¹⁷³.

Το 1930 ο οικισμός Κρυόβρυση αποσπάται από την κοινότητα Αναράχης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κρυόβρυσης (Φ.Ε.Κ. 328^A – 27/09/1930).

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: ο οικισμός αποτελούνταν από 45 οικογένειες από τις οποίες οι 15 ήταν ξενόφωνες και οι 30 προσφυγικές από τον Πόντο¹⁷⁴.

Το 1946 ο οικισμός Κρυόβρυση αποσπάται από την κοινότητα Κρυόβρυσης (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Αρδάσσης (Φ.Ε.Κ. 348^A - 03/12/1946).

Το 1967 ο οικισμός Κρυόβρυση αποσπάται από την κοινότητα Αρδάσσης και ξαναορίζεται έδρα της κοινότητας Κρυόβρυσης (Φ.Ε.Κ. 96^A – 13/06/1967). Λίγους μήνες αργότερα ο οικισμός Κρυόβρυση αποσπάται από την κοινότητα Κρυόβρυσης (καταργείται) και προσαρτάται πάλι στη κοινότητα Αρδάσσης (Φ.Ε.Κ. 202^A – 18/11/1967).

169. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

170. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Σεπτεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [176. Ο συνοικισμός Εμπόριον υπό το όνομα «Κοινότης Εμπορίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται οι συνοικισμοί Δέβρη, **Ραδούνιστα**, Κονούδι, Λίγκα και Παλαιοχώρι].

171. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Παγπασάν ή Παμπασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 156.

172. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^A της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [4. Ο συνοικισμός Ραδούνιστα της κοινότητος Δέβρης μετονομάζεται εις «**Κρυόβρυση**»].

173. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

174. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κρυνόβρυση αποσπάται από την κοινότητα Αρδάσσης (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αρδάσσης του πρώην δήμου Μουρικίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κρυνόβρυση με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μουρικίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αρδάσσης (μαζί με τον οικισμό Άρδασσα) της Δημοτικής Ενότητας Μουρικίου του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 200 κάτοικοι (1928), 285 (1940), 236 (1951), 217 (1961), 168 (1971), 248 (1981), 204 (1991), 149 (2011).

Μαυροδένδρι (Καραγάτς)

Ο οικισμός **Καραγάτς** (τουρκ.=μαύρο δένδρο) βρίσκονταν 13 χλμ. βόρεια της Κοζάνης¹⁷⁵, σε υψόμετρο 720 μ.¹⁷⁶

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 750 Τούρκοι.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Καραγάτς της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 418 άνδρες και 400 γυναίκες, σύνολο 818 Τούρκους κατοίκους.

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με ένα δάσκαλο που είχε 40 μαθητές και 30 μαθήτριες¹⁷⁷.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καραγάτς με έδρα τον οικισμό Καραγάτς¹⁷⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 802 άτομα (419 άνδρες και 383 γυναίκες).

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 123 πρόσφυγες στον οικισμό (59 άνδρες και 64 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Καραγάτς, 175 οικήματα και 5.700 στρέμματα γης¹⁷⁹.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. 267 οικογένειες προσφύγων/1.125 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες ήταν Πόντιοι¹⁸⁰ και Μικρασιάτες.

175. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=13999&lng=1>

176. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

177. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

178. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης της Υποδιοικήσεως Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [181. Ο συνοικισμός **Καραγάτς** υπό το όνομα «Κοινότης Καραγάτς», και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

179. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

180. Δείτε μαρτυρίες: α) Χρήστου Σαββίδη «Είχαμε την ελπίδα μήπως κανονιστούν τα πράγματα και ξαναγυρίσουμε» στον Αλέξη Ιωακείμ (13.10.1956) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΒ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 139-140 και β) Κατίνας Εδρεμίτογλου «Πάντα, παντού και πάντοτε όποιος έχει το χρήμα εκείνος είναι ο ισχυρότερος»

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 230 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες. Οι 150 ήταν από το Μεσσοειδί και μιλούσαν ποντιακά και τουρκικά, οι άλλες από το Καρς¹⁸¹ και μιλούσαν ποντιακά¹⁸².

Το 1927 ο οικισμός Καραγάτς μετονομάζεται σε **Μαυροδένδρι**¹⁸³ και η κοινότητα Καραγάτς σε κοινότητα Μαυροδενδρίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.084 κατοίκων οι 1.066 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 340 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 202161-202500)¹⁸⁴.

Το 1942 ο οικισμός αποσπάται από την επαρχία Εορδαίας του νομού Κοζάνης και υπάγεται στην επαρχία Κοζάνης του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μαυροδένδρι αποσπάται από την κοινότητα Μαυροδενδρίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μαυροδενδρίου ενώ ορίζεται και έδρα του πρώην δήμου Δημητρίου Υψηλάντη (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Αξιόλογη φυσική ομορφιά αποτελεί η φυσική λίμνη που έχει δημιουργηθεί σε ανενεργό λατομείο εδώ και πολλά χρόνια σε απόσταση 7 χλμ. από την Κοζάνη. Την Καθαρά Δευτέρα κάθε χρόνο εορτάζονται τα κούλουμα με μεγάλη προσέλευση κόσμου στο δάσος βελανιδιάς βορειοδυτικά του οικισμού όπου προσφέρεται παραδοσιακή φασολάδα¹⁸⁵.

Στον οικισμό παράγονται σακχαρότευτλα, τριφύλλια, γεώμηλα, δημητριακά, καπνά, ενώ στην περιοχή υπάρχει έκταση εγχρώμου μαρμάρου και κοιτάσματα αμιάντου¹⁸⁶.

Από το 2011, ο οικισμός Μαυροδένδρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Δημήτριος Υψηλάντης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μαυροδενδρίου της Δημοτικής Ενότητας Δημήτριος Υψηλάντης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.084 κάτοικοι (1928), 1.404 (1940), 1.282 (1951), 1.383 (1961), 980 (1971), 1.135 (1981), 1.162 (1991), 1.075 (2011).

στον Αλέξη Ιωακειμίδη (12.11.1956) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΒ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 170-172.

181. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Κετσιβάν, Μαγατατζίκ και το Πέπερεκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 199, 219, 292.

182. Πάυλος Χαρ. Τσακιρίδης: «Η εν Ελλάδα εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

183. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαριών: [9. Η κοινότης Καραγάτς μετονομάζεται εις «κοινότητα Μαυροδενδρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καραγάτς εις «**Μαυροδένδρι**»].

184. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

185. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια. Μαυροδένδρι Κοζάνης.

186. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

Μαυροπηγή (Καραμπουνάρ)

Ο οικισμός **Καραμπουνάρ** βρίσκονταν 11 χλμ. νοτιοανατολικά της Πτολεμαΐδας, στο νομό Κοζάνης, σε υψόμετρο 740 μ.¹⁸⁷

Τα ερείπια δύο ακροπόλεων που υπάρχουν στους λόφους Αγίου Μάρκου και Μεγάλου Κάστρου σε έκταση 500 στρεμμάτων και ίχνη οικισμού στη θέση «Ίσωμα» ανατολικά του Μεγάλου Κάστρου μαρτυρούν ότι ήκμασε στην αρχαιότητα πολυάνθρωπη και κραταιά πόλη¹⁸⁸.

Το 1912 στη μάχη του Κομάνου, ο Νικόλαος Καραχαρίσης, οδηγών τα αναγνωριστικά τμήματα της 5^{ης} Μεραρχίας του Ελληνικού Στρατού συνελήφθη υπό των Τούρκων και κατακρεουργήθηκε. Προς τιμή του αλλά και των υπολοίπων πεσόντων, η κοινότητα ανήγειρε μνημείο πεσόντων¹⁸⁹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Καραμπουνάρ της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 242 άνδρες και 229 γυναίκες, σύνολο 471 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καραμπουνάρ με έδρα τον οικισμό Καραμπουνάρ¹⁹⁰. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 473 άτομα (231 άνδρες και 242 γυναίκες).

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 95 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός μουσουλμάνων και Ελλήνων¹⁹¹.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 123 πρόσφυγες στον οικισμό (59 άνδρες και 64 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Καραμπουνάρ, 15 οικήματα και 700 στρέμματα γης¹⁹².

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 40 οικογένειες προσφύγων/164 άτομα. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 70 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες που μιλούσαν ποντιακά^{193, 194}. Το 1927 ο οικισμός Καραμπουνάρ μετονομάζεται σε **Μαυροπηγή**¹⁹⁵ και η κοινότητα Καραμπουνάρ σε κοινότητα Μαυροπηγής.

187. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

188. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

189. Ό.π.

190. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης της Υποδιοικήσεως Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [182. Ο συνοικισμός **Καραμπουνάρ** υπό το όνομα «Κοινότης Καραμπουνάρ», και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

191. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

192. Αρχμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

193. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

194. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το: Πιαγασάν ή Πιαμπασάν και Κετσιβάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 156, 199.

195. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [10. Η κοινότης Καραμπουνάρ μετονομάζεται εις «κοινότητα Μαυροπηγής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καραμπουνάρ εις «**Μαυροπηγή**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 625 κατοίκων οι 48 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 202501-202560)¹⁹⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μαυροπηγή αποσπάται από την κοινότητα Μαυροπηγής (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μαυροπηγής του πρώην δήμου Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μαυροπηγή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μαυροπηγής της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Τον Σεπτέμβριο του 2011 έγινε αναγκαστική απαλλοτρίωση του οικισμού¹⁹⁷ για την επέκταση της εξόρυξης λιγνίτη από τη Δ.Ε.Η. Η μετεγκατάσταση του οικισμού, που πλέον είναι ακατοίκητος¹⁹⁸, δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί¹⁹⁹, ενώ παράλληλα η περιοχή παρουσιάζει και αρχαιολογικό ενδιαφέρον²⁰⁰.

Απογραφές: 625 κάτοικοι (1928), 810 (1940), 791 (1951), 824 (1961), 776 (1971), 828 (1981), 774 (1991), 465 (2011).

Μεσόβουνο – Μεσόβουνος (Κρίμσια)

Ο οικισμός **Κρίμσια** βρίσκονταν 20 χλμ. βορειοανατολικά της Πτολεμαΐδας²⁰¹, σε υψόμετρο 840 μ.²⁰²

Οικισμός από τα αρχαία χρόνια ήκμασε στη περιοχή. Η ζωή κατά την παράδοση συνεχίζεται και κατά τους Βυζαντινούς χρόνους. Ερείπια ναού και τάφοι με αγγεία, ανευρίσκονται πλησίον του νεκροταφείου του οικισμού. Ίχνη αρχαίου φρουρίου, υπάρχουν στη θέση «ΓΑΛΑΣ»²⁰³.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Κρίμσια της Υποδιοίκησης Καϊλαριών είχε 681 άνδρες και 555 γυναίκες, σύνολο 1.236 Τούρκους κατοίκους.

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μία σχολή με ένα δάσκαλο που είχε 35 μαθητές και 20 μαθήτριες²⁰⁴.

196. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

197. Φ.Ε.Κ. Τεύχος Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων και Πολεοδομικών Θεμάτων 234/2011.

198. Ιωάννα Φωτιάδη: «Ένα χωριό μόνο με αδέσποτα» Εφημερίδα «Καθημερινή».

199. Εγκρίθηκε η χωροθέτηση των Κοιμητηρίων στο νέο οικισμό Μαυροπηγής...».

200. Καραμήτρου-Μεντεσιδή: «Σωστική ανασκαφή στη Μαυροπηγή Εορδαίας».

201. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=13989&lng=1>

202. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

203. Νομαρχία Κοζάνης. «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

204. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαριών (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κρίμισιας με έδρα τον οικισμό Κρίμισια²⁰⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 1.468 άτομα (753 άνδρες και 715 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 1.400 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός²⁰⁶.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στα Κρίμισια, 300 οικήματα και 5.100 στρέμματα γης²⁰⁷.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. συνολικά 220 οικογένειες προσφύγων/805 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν προέρχονταν από τον Πόντο²⁰⁸.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 150 προσφυγικές οικογένειες. Οι μισές από την Σεβάστεια που μιλούσαν ποντιακά και οι άλλες από την Καππαδοκία που μιλούσαν τουρκικά²⁰⁹.

Το 1927 ο οικισμός Κρίμισια μετονομάζεται σε **Μεσόβουνος**²¹⁰ και η κοινότητα Κρίμισιας σε κοινότητα Μεσοβούνου.

Στην απογραφή του 1928, ο οικισμός Μεσόβουνος εκ των 801 κατοίκων του μόνο ένας (1) πρόσφυγας είχε έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Όλοι είχαν εγκατασταθεί πριν την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 320 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 202561-202880)²¹¹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Μεσόβουνος σε **Μεσόβουνο** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής, το Μεσόβουνο υπέστη 2 φορές τα μαζικά αντίποινα των Γερμανών. Το πρώτο ολοκαύτωμα του Μεσοβούνου συντελέστηκε την 23η Οκτωβρίου 1941. Σε αυτό κάηκε ο οικισμός και εκτελέστηκαν 142 (σύμφωνα με τους Γερμανούς) ή 165 (σύμφωνα με τους κατοίκους) Μεσοβουνιώτες²¹².

Στις 24 Απριλίου 1944, Γερμανοί, Τουρκμένιοι εθελοντές και Έλληνες δωσίλογοι συνεργάτες τους επέδραμαν στον οικισμό, στα πλαίσια της επιχείρησης «Μαγιάτικη Κα-

205. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Σεπτεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [189. Ο συνοικισμός **Κρίμισια** υπό το όνομα «Κοινότης Κρίμισιας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

206. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

207. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάνης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13.3.1923.

208. Βλάσης Αγτζίδης (19/10/2014). «Μεσόβουνο - Παραγνωρισμένα ολοκαυτώματα».

209. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

210. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [Η κοινότης Κρίμισιας μετονομάζεται εις «κοινότητα Μεσοβούνου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κρίμισια εις «**Μεσόβουνος**»].

211. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

212. Ό.π. Βλάσης Αγτζίδης

ταιγίδα (Maigewitter)», την οποία είχε διατάξει ο Γερμανός διοικητής Κάρλ Σύμερς. Τα θύματα ήταν 150 εκτελεσθέντες και ο οικισμός, τα σπίτια του οποίου είχαν ξαναχτίσει οι κάτοικοι μετά την επιστροφή τους το 1942, πυρπολήθηκε ξανά²¹³. Ανήκει στο δίκτυο των μαρτυρικών χωριών και πόλεων της Ελλάδας.

Λεπτομέρειες για τα 2 ολοκαυτώματα του Μεσόβουνου²¹⁴.

Τριφυλλιώνες και οπωροφόρα δένδρα πλαισιώνουν το τοπίο. Συστηματική ήταν η καλλιέργεια μηλιών και ροδακίνων. Σημαντική είναι και η απόδοση σε δημητριακά, καπνά και κτηνοτροφικά προϊόντα²¹⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μεσόβουνου αποσπάται από την κοινότητα Μεσοβούνου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μεσοβούνου του πρώην δήμου Βερμίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μεσόβουνου με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Βερμίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μεσόβουνου της Δημοτικής Ενότητας Βερμίου του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 801 κάτοικοι (1928), 1.171 (1940), 550 (1951), 715 (1961), 470 (1971), 400 (1981), 530 (1991), 405 (2011).

Μηλοχώρι ή Μυλοχώρι (Λύγκα ή Λίγκα)

Ο οικισμός **Λύγκα** βρίσκονταν 30 χλμ. δυτικά της Πτολεμαΐδας, σε υψόμετρο 680 μ.²¹⁶

Το 1886 είχε 50 οικογένειες χριστιανικές, εκκλησία, τέμενος και 7 μύλους (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Λύγκα της Υποδιοίκησης Καϊλαριών είχε 236 άνδρες και 198 γυναίκες, σύνολο 434 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Εμπορίου με έδρα τον οικισμό Εμπόριον. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Παλαιοχώρι, Κονούφι, Δέβρη, Λύγκα²¹⁷ και Ραδούνιστα.

Το 1919 ο οικισμός Λύγκα αποσπάται από την κοινότητα Εμπορίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Λύγκας (Φ.Ε.Κ. 211^Α – 24/09/1919).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 558 άτομα (275 άνδρες και 283 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 300 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός μουσουλμάνων και Ελλήνων²¹⁸.

213. Ό.π..

214. <https://www.dmko.gr/martyrikes-polis-2/martyrikes-polis/mesovouno/>

215. Ό.π. Νομαρχία Κοζάνης.

216. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

217. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Σεπτεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαριών, αναγνωρίζεται: [176. Ο συνοικισμός Εμπόριον υπό το όνομα «Κοινότης Εμπορίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται οι συνοικισμοί Δέβρη, Ραδούνιστα, Κονούδι, Λίγκα και Παλαιοχώρι].

218. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 22 πρόσφυγες στον οικισμό (12 άνδρες και 10 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 συνολικά 77 οικογένειες προσφύγων/321 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 40 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες από τα Σούρμενα που μιλούσαν ποντιακά²¹⁹.

Το 1927 ο οικισμός Λύγκα μετονομάζεται σε **Μυλοχώρι** και η κοινότητα Λύγκας σε κοινότητα Μυλοχωρίου.

Στην απογραφή του 1928, ο οικισμός Μυλοχώρι εκ των 520 κατοίκων του οι 246 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 202941-203060)²²⁰.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν από το Κουρί Νικομήδειας στη Λίγκα, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 165-166.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Μυλοχώρι σε **Μηλοχώρι** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: ο οικισμός αποτελούνταν από 170 οικογένειες εκ των οποίων οι 65 ήταν οικογένειες προσφύγων, από τον Πόντο και τη Μ. Ασία, οι 30 ήταν βλαχόφωνες και οι υπόλοιποι ξενόφωνοι Βούλγαροι και ατσίγγανοι²²¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μηλοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Μηλοχωρίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μηλοχωρίου του πρώην δήμου Μουρικίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μηλοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μουρικίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μηλοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Μουρικίου του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 520 κάτοικοι (1928), 774 (1940), 695 (1951), 756 (1961), 600 (1971), 632 (1981), 796 (1991), 580 (2011).

Ολυμπιάδα (Ρακίτα)

Ο οικισμός **Ρακίτα** βρίσκονταν βορειοδυτικά της Πτολεμαΐδας κοντά στα ορυχεία Αμυνταίου, σε υψόμετρο 670 μ.²²²

219. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

220. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

221. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

222. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΠΕ, 2006.

Το 1886 είχε 80 χριστιανικές βουλγαρόφωνες οικογένειες (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός Ρακίτα της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 379 άνδρες και 336 γυναίκες, σύνολο 715 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ρακίτης με έδρα τον οικισμό Ρακίτα²²³.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 592 άτομα (271 άνδρες και 321 γυναίκες).

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 70 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός²²⁴.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 28 πρόσφυγες στον οικισμό (9 άνδρες και 19 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., συνολικά 23 οικογένειες προσφύγων/77 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Ρακίτα αποσπάται από την κοινότητα Ρακίτης (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Γαλατείας (Τσώρ) [Φ.Ε.Κ. 85^Α – 08/03/1926] ενώ λίγους μήνες αργότερα ξαναγίνεται σύσταση της κοινότητας Ρακίτης με την απόσπαση του οικισμού Ρακίτα από την κοινότητα Γαλατείας (Τσώρ) και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας Ρακίτης (Φ.Ε.Κ. 304^Α – 13/09/1926).

Το 1927 ο οικισμός Ρακίτα μετονομάζεται σε **Ολυμπιάδα**²²⁵ και η κοινότητα Ρακίτης σε κοινότητα Ολυμπιάδας).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 796 κατοίκων οι 66 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 203061-203100)²²⁶.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός αποτελούνταν από 145 βουλγαρόφωνες οικογένειες και 25 προσφυγικές από τον Πόντο»²²⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ολυμπιάδα αποσπάται από την κοινότητα Ολυμπιάδος (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ολυμπιάδος του πρώην δήμου Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ολυμπιάδα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Το-

223. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Σεπτεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [194. Ο συνοικισμός **Ρακίτα** υπό το όνομα «Κοινότης Ρακίτης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό].

224. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

225. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [21. Η κοινότης Ρακίτας μετονομάζεται εις «κοινότητα Ολυμπιάδος» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ρακίτα εις «**Ολυμπιάδα**»].

226. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

227. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

πική Κοινότητα Ολυμπιάδος της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 796 κάτοικοι (1928), 984 (1940), 1.014 (1951), 1.054 (1961), 720 (1971), 698 (1981), 889 (1991), 605 (2011).

Πεντάβρυσος (Κουτλάρ)

Ο οικισμός **Κουτλάρ** (τούρκικα: *Koytlar*) βρίσκονταν δίπλα στην επαρχιακή οδό Πτολεμαΐδας -Φλώρινας, ανάμεσα στους οικισμούς Ανατολικό και Περδίκκας, σε υψόμετρο 600 μ.²²⁸ Σήμερα απέχει από την πόλη της Πτολεμαΐδας 7 χλμ. και συνδέεται με αυτήν με τακτική αστική συγκοινωνία.

Νοτιοανατολικά του οικισμού υπάρχουν μεγάλα αμμορυχεία. Σε ένα από αυτά το 1968 βρέθηκε ολόκληρος σκελετός απολιθωμένου ελέφαντα που ανήκει στο Παλαιοζωϊκό αιώνα. Μεταφέρθηκε και φυλάσσεται στο Μουσείο Κοζάνης. Στους αγρούς της περιοχής κατά καιρούς βρέθηκαν νομίσματα εποχής Μεγ. Αλεξάνδρου, πιθάρια και τάφοι που υποδηλώνουν την ύπαρξη αξιόλογου αρχαίου οικισμού²²⁹.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, στον οικισμό Κουτλάρ (που ανήκε στη κοινότητα Καϊλαρίων-μετέπειτα Πτολεμαΐδας) εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 38 οικογένειες προσφύγων/124 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 50 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες από το Καρς του Καυκάσου που μιλούσαν ποντιακά^{230, 231}.

Το 1927 ο οικισμός Κουτλάρ μετονομάζεται σε **Πεντάβρυσος**²³².

Στις 16/5/1928 γίνεται η αναγνώριση και προσάρτησή του οικισμού Πεντάβρυσου στη κοινότητα Πτολεμαΐδας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 177 κατοίκων οι 43 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 203181-203220)²³³.

228. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

229. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

230. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

231. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Γιαγπασάν ή Γιαμπασάν, το Παρτουζ ή Μπαρτουζ και το Κάτω και Άνω Τσορμίκ ή Τσερμίκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 156, 281, 362.

232. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην υποδιόικση Καϊλαρίων: [28. Ο συνοικισμός Κουτλάρ μετονομάζεται εις «Πεντάβρυσον»].

233. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1933 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πενταβρύσου με την απόσπαση του οικισμού Πεντάβρυσος από την κοινότητα Πτολεμαΐδας και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 378^Α – 06/12/1933).

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός κατοικείται από πρόσφυγες του Πόντου»²³⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πεντάβρυσος αποσπάται από την κοινότητα Πενταβρύσου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πενταβρύσου του πρώην δήμου Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πεντάβρυσος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πενταβρύσου της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας, με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 177 κάτοικοι (1928), 286 (1940), 252 (1951), 229 (1961), 200 (1971), 216 (1981), 203 (1991), 219 (2011).

Περδίκκας (Ναλμπάν Κιοϊ ή Ναλμπάνκι)

Ο οικισμός **Ναλμπάν Κιοϊ** (τουρκ.=χωριό πεταλωτών) βρίσκονταν σε απόσταση 6 χλμ. βόρεια της Πτολεμαΐδας και 34 χλμ. βόρεια της Κοζάνης. Είναι σε υψόμετρο 595 μ.²³⁵

Ένα χλμ. βόρεια του οικισμού, στη θέση Άσπρος Κάμπος υπάρχουν τα ερείπια αρχαίου οικισμού του 1^{ου} αι. μ.Χ. γνωστού με την ονομασία «Άσπρη Πολιτεία». Οι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον παλιό οικισμό και εγκαταστάθηκαν στο σημερινό, πιθανόν λόγω κάποιου λοιμού. Οι Οθωμανοί που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό ανάγκασαν πολλούς Έλληνες κατοίκους να καταφύγουν στα γύρω ορεινά.

Γύρω στο 1600 ο Οθωμανός περιηγητής Εβλιγιά Τσελεμπή περιγράφει τον οικισμό με 150 οικίες, τζαμί, λουτρό και χάνι.

Το 1905 λειτουργούσε ελληνικό δημοτικό σχολείο με 42 μαθητές.

Κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στις 16 Οκτωβρίου του 1912 σημειώθηκε η κρίσιμη Μάχη του Ναλμπανκίου, όπου διακρίθηκαν εκτός από τον Ελληνικό Στρατό και πολλοί κάτοικοι του Περδίκκα. Σε ανάμνηση της μάχης έχει στηθεί μνημείο για τους 5 αξιωματικούς και 51 οπλίτες που σκοτώθηκαν στη μάχη.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Ναλμπάνκιο της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 326 άνδρες και 312 γυναίκες, σύνολο 638 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ναλμπάνκιο με έδρα τον οικισμό Ναλμπάνκιο²³⁶.

234. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

235. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

236. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [191. Ο συνοικισμός **Ναλμπάνκιο** υπό το όνομα «Κοινότης Ναλμπάνκιο» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 806 άτομα (403 άνδρες και 403 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 550 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός μουσουλμάνων και Ελλήνων²³⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 65 πρόσφυγες στον οικισμό (32 άνδρες και 33 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Ναλμπάν Κιόϊ, 80 οικήματα και 2.753 στρέμματα γης²³⁸.

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 175 οικογένειες προσφύγων/710 άτομα. Στους ντόπιους προστέθηκαν και πρόσφυγες από τη Μ. Ασία και τον Πόντο²³⁹ και χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν 120 προσφυγικές οικογένειες. Πόντιοι από την Τραπεζούντα και Καύκασο²⁴⁰, που μιλούσαν ποντιακά και Θρακιώτες που μιλούσαν την ελληνική. Επίσης υπήρχαν μερικές ποντιακές από Έρμπαα που μιλούσαν τουρκικά²⁴¹.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν στο Ναλμπάνκιοϊ, βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 166-168.

Το 1927 ο οικισμός Ναλμπάνκιοϊ μετονομάζεται σε **Περδίκκας**²⁴². Το όνομα δόθηκε προς τιμή του Μακεδόνα ευγενή Περδίκκα, επίγονου του Μεγάλου Αλεξάνδρου²⁴³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.112 κατοίκων οι 453 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 203221-203480)²⁴⁴.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός αποτελούνταν από 270 οικογένειες από τις οποίες οι 190 ήταν πρόσφυγες από τον Πόντο και τη Θράκη, ενώ οι 80 ήταν βουλγαρόφωνες»²⁴⁵.

237. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

238. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13.3.1923.

239. Δες μαρτυρία Αγάπης Βασιλειάδου: «Θαρρείς και ο Θεός μας καταράστηκε» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος», τόμος Γ', σελ. 455-459.

240. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το: Πολκετομέζ ή Πολ Κετομέζ, Κετσιβάν και Ορτάκιοϊ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 162, 199, 266.

241. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32ος/1973-1974.

242. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [18. Η κοινότης Ναλμπάνκιοϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Περδίκκας» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Ναλμπάνκιοϊ εις «Περδίκκας»].

243. Βαϊά Γκέκα: Μεταπτυχιακή διατριβή, Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ανθρωπιστικές Επιστήμες: «Στάσεις των γηγενών Σλαβοφώνων κατοίκων της Εορδαίας στους πρόσφυγες, από το 1922 έως σήμερα». Φλώρινα 2010.

244. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

245. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

Δυτικά του Περδίκκα βρίσκεται το Φράγμα Περδίκκα με την ομώνυμη τεχνητή λίμνη που κατασκευάστηκε την περίοδο 1962-1964 από τη Γερμανική κυβέρνηση με χρήματα των πολεμικών αποζημιώσεων. Ο χείμαρρος του Περδίκκα πηγάει από το Άσκιο και καταλήγει στον Εορδαϊκό ποταμό που χύνεται στη Βεγορίτιδα λίμνη.

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία αλλά πολλοί απασχολούνται στα ορυχεία και τους ατμοηλεκτρικούς σταθμούς της ΔΕΗ. Κάθε χρόνο διοργανώνονται τα Περδίκκεια, που αποτελούν τη μεγαλύτερη αθλητικο-πολιτιστική εκδήλωση της Δυτικής Μακεδονίας. Στον Περδίκκα λειτουργεί επίσης το Ανθρωπολογικό Μουσείο Περδίκκα, όπου στεγάζεται και το καλύτερα διατηρημένο απολίθωμα του προϊστορικού ελέφαντα, στην Ευρώπη²⁴⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Περδίκκας αποσπάται από την κοινότητα Περδίκκας και προσαρτάται στον πρώην δήμο Πτολεμαΐδας ως Τοπικό Διαμέρισμα Περδίκκας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Περδίκκα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Περδίκκα της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.112 κάτοικοι (1928), 1.256 (1940), 1.280 (1951), 1.455 (1961), 1.439 (1971), 1.663 (1981), 1.867 (1991), 1.589 (2011).

Ποντοκώμη (Ερτομούς)

Ο οικισμός **Ερτομούς** βρίσκονταν σε υψόμετρο 710 μ., στους πρόποδες της οροσειράς του Σινιάτσικου (Άσκιο), ανάμεσα στη Κοζάνη και τη Πτολεμαΐδα (14 χλμ. απόσταση και από τις δυο)²⁴⁷.

Δυτικά του οικισμού υψώνεται ο λόφος «Αιχμηρά Κορυφή» όμοιος με αυγό. Σε αυτόν σώζονται υπολείμματα Παλιού Φρουρίου όπου κατά καιρούς βρέθηκαν νομίσματα βυζαντινής εποχής και διπλή λαβή από χάλκινο καδίσκο που βρίσκονται στο Μουσείο της Θεσσαλονίκης²⁴⁸.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 840 Τούρκοι.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Ερτομούς της Υποδιοίκησης Καϊλαριών είχε 541 άνδρες και 436 γυναίκες, σύνολο 977 Τούρκους κατοίκους.

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσαν 2 κοινές σχολές, με 2 δασκάλους που είχαν συνολικά 85 μαθητές και 35 μαθήτριες²⁴⁹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ερτομούς με έδρα τον οικισμό Ερτομούς²⁵⁰.

246 <https://web.archive.org/web/20120730081512/http://lgym-ptolem.koz.sch.gr/sulu.htm>

247. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια - Ποντοκώμη.

248. Νομαρχία Κοζάνης. «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

249. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαριών (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

250. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαριών, αναγνωρίζεται: [177. Ο συνοικισμός **Ερτομούς** υπό το όνομα «Κοινότητα Ερτομούς» και

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 1.005 άτομα (549 άνδρες και 456 γυναίκες). Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 83 πρόσφυγες στον οικισμό (40 άνδρες και 43 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Ερτομούς, 215 οικήματα και 5.000 στρέμματα γης²⁵¹.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. συνολικά 299 οικογένειες προσφύγων/1.093 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 270 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες από το Καρς²⁵², την Σεβάστεια και το Καρα-Σου που μιλούσαν ποντιακά. Λίγες οικογένειες Μικρασιατών μιλούσαν τουρκικά²⁵³.

Οικοδομήθηκε σταδιακά με την άφιξη των πρώτων προσφύγων το 1922 στον παλιό μικρό τουρκικό οικισμό Ερτομούς, με σχέδιο πόλης σε ομοιόμορφα οικόπεδα (900 m2 περίπου) με σπίτια και αυλές²⁵⁴.

Το 1927 ο οικισμός Ερτομούς μετονομάζεται σε **Ποντοκώμη**²⁵⁵ και η κοινότητα Ερτομούς σε κοινότητα Ποντοκώμης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.032 κατοίκων οι 348 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 440 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 203481-203920)²⁵⁶.

Ιστορικά στοιχεία για τον οικισμό και το σχολείο τους²⁵⁷.

Η Ποντοκώμη έχει πλούσια δράση κατά τη νεότερη ελληνική ιστορία με κυριότερο σημείο αναφοράς τη συμμετοχή της πλειοψηφίας των κατοίκων στον αντιστασιακό αγώνα κατά τον Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά και στον αντιδικτατορικό αγώνα²⁵⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ποντοκώμη αποσπάται από την κοινότητα Ποντοκώμης (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ποντοκώμης του πρώην δήμου Δημητρίου Υψηλάντη (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

Κύρια ασχολία των κατοίκων ήταν οι αγροκαλλιέργειες (σιτηρά, καπνό κλπ.) ενώ

έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

251. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13.3.1923.

252. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Γιαλαούτσαμ ή Γιαλαγούτζαμ, τη Ζέλετσα ή Ζέλετζε, το Κιζίλ Κιλισέ, το Μερτενίκ, το Μέτσιτλι, το Μουζαρέτ, την Όλουχλη, το Τουρκιασέν και το Άνω και Κάτω Τσαπίκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 161, 166, 204, 234, 236, 261, 341, 346.

253. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

254. Ό.π. Ιστοσελίδα Ποντοκώμη.

255. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [6. Η κοινότης Ερτομούς μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποντοκώμης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ερτομούς εις «**Ποντοκώμη**»].

256. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

257. Ελένη Θεοδωρίδου: «Ιστορία του Δημοτικού Σχολείου Ποντοκώμης 1923-1925».

258. Ό.π. Ιστοσελίδα Ποντοκώμη.

κατά τους νεότερους χρόνους οι περισσότεροι εργάζονται στους ηλεκτροπαραγωγικούς σταθμούς της ΔΕΗ.

Η ΔΕΗ αποφάσισε το 2007 στο επενδυτικό της πρόγραμμα να συμπεριλάβει κατασκευή νέου λιγνιτικού Α.Η.Σ. (Πτολεμαΐδα 5) και μετεγκατάσταση των Οικισμών Μαυροπηγής και Ποντοκόμης "για την αξιοποίηση των υποκείμενων λιγνιτικών κοιτασμάτων". Έτσι στις 24/01/2012 δημοσιεύτηκε στο Φ.Ε.Κ. η μετεγκατάσταση της Ποντοκόμης για τις ανάγκες εκμετάλλευσης του υποκείμενου λιγνιτικού κοιτάσματος. Η νέα ονομασία θα είναι Νέα Ποντοκόμη και θα βρίσκεται στην περιοχή Ζ.Ε.Π. Κοζάνης²⁵⁹.

Από το 2011, ο οικισμός Ποντοκόμη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Δημητρίου Υψηλάντη και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ποντοκόμης της Δημοτικής Ενότητας Δημητρίου Υψηλάντη του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.032 κάτοικοι (1928), 1.438 (1940), 1.283 (1951), 1.306 (1961), 1.056 (1971), 1.211 (1981), 1.261 (1991), 1.125 (2011).

Προάστιο (Δουρουτλάρ)

Ο οικισμός **Δουρουτλάρ** βρίσκονταν 4 χλμ. νοτιοανατολικά της Πτολεμαΐδας σε υψόμετρο 630 μ.²⁶⁰

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Ντουργούτλάρ της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 176 άνδρες και 191 γυναίκες, σύνολο 367 κατοίκους.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δουρουτλάρ με έδρα τον οικισμό Δουρουτλάρ²⁶¹. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 394 άτομα (186 άνδρες και 208 γυναίκες).

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 180 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός μουσουλμάνων και Ελλήνων²⁶².

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 11 πρόσφυγες στον οικισμό (4 άνδρες και 7 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Δουρουτλάρ, 25 οικήματα και 1.060 στρέμματα γης²⁶³.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 56 οικογένειες προσφύγων/226 άτομα. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

259. Ό.π.

260. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

261. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 151^Α της 6^{ης} Ιουλίου 1919, Περί αναγνώρισης της κοινότητας Δουρουτλάρ της Υποδιοικήσεως Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [Ως κοινότης ο συνοικισμός **Δουρουτλάρ** της Υποδιοικήσεως Καϊλαρίων του νομού Κοζάνης υπό το όνομα «Κοινότης Δουρουτλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

262. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

263. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 60 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες από την Τραπεζούντα και την Άγκυρα που μιλούσαν ποντιακά²⁶⁴.

Το 1927 ο οικισμός Δουρουτλάρ μετονομάζεται σε **Προάστιο**²⁶⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 495 κατοίκων οι 225 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 203921-20400)²⁶⁶.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας, διορθώνεται εις **Προάστιο** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός αποτελούνταν από 120 οικογένειες από τις οποίες οι 60 ήταν ξενόφωνες και οι 60 προσφυγικές από τον Πόντο»²⁶⁷.

Το 1961 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Παλιά Αμπέλια που προσαρτάται στη κοινότητα Προαστίου (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Προάστιο αποσπάται από την κοινότητα Προαστίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Προαστίου του πρώην δήμου Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Προάστιο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Προαστίου (μαζί με τον οικισμό Παλιά Αμπέλια) της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 495 κάτοικοι (1928), 662 (1940), 659 (1951), 750 (1961), 702 (1971), 829 (1981), 829 (1991), 479 (2011).

Φτελιώνας-Πτελεών (Χάρμπινα ή Χαρμπίνα ή Χαρπίνη)

Ο οικισμός **Χάρμπινα** βρίσκονταν στις απολήξεις του όρους Βερμίου, βόρεια της Κοζάνης και σε υψόμετρο 780 μ.²⁶⁸

Ο Α. Χαλκίοπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 351 Τούρκοι ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσαν 1 κοινή σχολή, με 1 δάσκαλο που είχε 30 μαθητές και 10 μαθήτριες²⁶⁹.

264. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

265. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαριών: [5. Η κοινότης Δουρουτλάρ μετονομάζεται εις «κοινότητα Προαστίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δουρουτλάρ εις «**Προάστιον**»].

266. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

267. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

268. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

269. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαριών (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

Μετά την απελευθέρωσή του το 1912, το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Χάρμπινα της Υποδιοίκησης Καϊλαριών είχε 220 άνδρες και 131 γυναίκες, σύνολο 351 Τούρκους κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Χάρμπινας με έδρα τον οικισμό Χάρμπινα²⁷⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 443 (233 άνδρες και 210 γυναίκες). Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 23 πρόσφυγες στον οικισμό (8 άνδρες και 15 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαριών, βρέθηκαν στη Χάρμπινα, 80 οικήματα και 3.200 στρέμματα γης²⁷¹.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., συνολικά 78 οικογένειες προσφύγων/322 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 35 μικρασιατικές προσφυγικές οικογένειες που μιλούσαν τουρκικά, άλλοι ελληνικά και λίγοι αρμένικα²⁷².

Το 1927 ο οικισμός Χαρμπίνα μετονομάζεται σε **Φτελιώνας**²⁷³ και η κοινότητα Χαρμπίνης σε κοινότητα Φτελιώνα.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 184 κατοίκων και οι 184 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στους οικισμούς Χαρπίνη και Τρεστίνο καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 206321-206440)²⁷⁴.

Το 1940 το όνομα του οικισμού Φτελιώνας και της κοινότητας, διορθώνεται σε **Πτελεών** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός που αποτελούσε τούρκικο τσιφλίκι κατοικείτο από Πόντιους»²⁷⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πτελεών αποσπάται από την κοινότητα Πτελεώνος (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πτελεώνος του πρώην δήμου Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πτελεών με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πτελεώνος της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας του δήμου Εορδαίας, με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

270. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαριών, αναγνωρίζεται: [203. Ο συνοικισμός **Χαρμπίνα**, υπό το όνομα «Κοινότης Χαρμπίνης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό].

271. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαριών της 13.3.1923.

272. Πάυλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

273. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Φεβρουαρίου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Επαρχία Εορδαίας: [230. Η κοινότης Χαρμπίνας μετονομάζεται εις «κοινότητα Φτελιώνα» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Χαρμπίνας εις «**Φτελιώνας**» (ο)].

274. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

275. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

Απογραφές: 184 κάτοικοι (1928), 267 (1940), 238 (1951), 286 (1961), 183 (1971), 127 (1981), 115 (1991), 38 (2011).

Πτολεμαΐδα (Καϊλάρια)

Ο οικισμός **Καϊλάρια** (τουρκ. Kaylar=λάσπες) βρίσκονταν στα βόρεια της Κοζάνης σε απόσταση 28 χλμ., ανατολικά της Καστοριάς σε απόσταση 55 χλμ. νότια, νοτιοανατολικά της Φλώρινας σε απόσταση 54 χλμ. και νοτιοδυτικά της Έδεσσας σε απόσταση πάλι 54 χλμ. περίπου. Είναι σε υψόμετρο 600 μ.²⁷⁶

Η περιοχή της Εορδαίας μαζί με την υπόλοιπη Άνω Μακεδονία της αρχαιότητας ή τη σημερινή Δυτική Μακεδονία, η οποία καταλαμβάνει τη βορειοδυτική γωνία του Ελληνικού κράτους, αποτελεί την πανάρχαια κοιτίδα των Μακεδόνων.

Το 1886 είχε 2.700 κατοίκους εκ των οποίων μόνον 700 ήταν χριστιανοί εκ του χωρίου Βλάτσι και της κωμόπολης της Κοζάνης. Είχε 4 τεμένη, 12 χάνια που χωρούσαν 350 κτήνη, κρεοπωλεία και εβδομαδιαία αγορά (Σχινάς).

Ο οικισμός απελευθερώθηκε στις 15 Οκτωβρίου 1912 ενώ η ιστορία της αρχίζει από την αρχαιότητα, την Μακεδονική Περίοδο και συνεχίζει στη Ρωμαϊκή, Βυζαντινή, την Τουρκοκρατία και τον Μακεδονικά αγώνα.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 4.000 Τούρκοι και 200 Έλληνες, ενώ το 1914 στη κωμόπολη υπήρχαν:

- Στα Άνω Καϊλάρια λειτουργούσε μια τουρκική σχολή με δύο δασκάλους που είχε 70 μαθητές και 30 μαθήτριες

- Στα Κάτω Καϊλάρια λειτουργούσαν μια αστική (2 δάσκαλοι με 80 μαθητές) και τρεις κοινές σχολές (με 3 δασκάλους και 90 μαθητές και 65 μαθήτριες)²⁷⁷.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, η κωμόπολη Καϊλάρια της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 3.041 άνδρες και 2.513 γυναίκες, σύνολο 5.554 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καϊλαρίων με έδρα τον οικισμό Καϊλάρια²⁷⁸.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 7.103 άτομα (3.749 άνδρες και 3.354 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 7.000 άτομα. Ήταν στα όρια του αμιγούς μουσουλμανικού οικισμού²⁷⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 1.267 πρόσφυγες στον οικισμό (593 άνδρες και 674 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, βρέθηκαν στον οικισμό, 1.350 οικήματα και 19.500 στρέμματα γης²⁸⁰.

276. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

277. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

278. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [180. Ο συνοικισμός **Καϊλάρια** υπό το όνομα «Κοινότης Καϊλαρίων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

279. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

280. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι και χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες) αφού εγκαταστάθηκαν 1.373 οικογένειες προσφύγων/5.818 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Στην περιοχή εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες²⁸¹ από τη Θράκη και τη Μ. Ασία. Οι οικογένειες των Μικρασιατών που εγκαταστάθηκαν στην πόλη προέρχονταν κυρίως από την Μυσόπολη και το Γιαλί Τσιφλίκ της Προύσας, τη Σμύρνη κ.ά.²⁸².

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν μέσα στην πόλη 700 περίπου οικογένειες προσφύγων, που προέρχονταν από όλα τα σημεία της Ανατολής γιατί ο ανταλλαγείς τουρκικός πληθυσμός ήταν σημαντικός. Ήταν Πόντιοι από όλα τα σημεία, από Αργυρούπολη, Σεβάστεια, Τραπεζούντα και Καύκασο²⁸³.

Μικρασιάτες κυρίως από την Προύσα, Θρακιώτες από τα παράλια της Προποντίδας και από τους Επιβάτες. Όλοι οι Πόντιοι μιλούσαν ποντιακά και οι λοιποί ελληνικά. Οι γηγενείς κάτοικοι μιλούσαν ελληνικά. Η αναλογία του πληθυσμού ήταν από την πρώτη στιγμή υπέρ των προσφύγων με 65% με πολυπληθέστερο το ποντιακό στοιχείο²⁸⁴.

Για ονόματα μικρασιατικών οικογενειών που εγκαταστάθηκαν στα Καϊλάρια βλέπε: Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022. Σελ. 67-130.

Το 1927 ο οικισμός Καϊλάρια μετονομάζεται σε **Πτολεμαΐδα**²⁸⁵. Το όνομα προέκυψε από τον Πτολεμαίο τον Σωτήρα, στρατηγό του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όπου αργότερα αναγορεύτηκε Βασιλιάς της Αιγύπτου με το όνομα Πτολεμαίος Α΄ Σωτήρ (Λάγος). Αγαλιά του υπάρχει στην κεντρική πλατεία της πόλης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 6.442 κατοίκων οι 5.079 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 1.780 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 204001-205780)²⁸⁶.

Το 1942 η κοινότητα αναγνωρίζεται ως δήμος Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 228^Α-08/09/1942).

Χαρακτηρίζεται ως ενεργειακό κέντρο της Ελλάδος λόγω των θερμοηλεκτρικών σταθμών που εκμεταλλεύονται το λιγνίτη της περιοχής για παραγωγή ενέργειας.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο δήμος Πτολεμαΐδας διευρύνεται με την προσάρτηση 12 οικισμών της ευρύτερης περιοχής (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

281. Δείτε: α) Μαρτυρία Γεωργίου Μουρτίδη: «Τρεις μήνες κρυβόμουν την ημέρα μέσα στους κήπους και τη νύχτα πήγαινα σπίτι» Κ.Μ.Σ. «Έξοδος» τόμος Γ', σελ. 476-477 και β) Μαρτυρία Στέλιου Καραχισαρή «Βλέπω γύρω-γύρω από την πλατεία ανθρώπους στη σειρά χωρίς να πατάνε στη γη» στον Αλέξη Ιωακειμίδη (29.1.1956) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΑ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 125.

282. Μικρασιάτες πρόσφυγες δραστηριοποιούνται στη νέα τους εγκατάσταση, τα Καϊλάρια (Πτολεμαΐδα), 4/7/18, e-ptolemeos.gr

283. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Κιασάρ, την Όλουχλη, το Παντζαρότ και το Κάτω και Άνω Τσορμίκ ή Τσερμίκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 200, 261, 273, 362.

284. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

285. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων: [29. Η κοινότητα Καϊλαρίων μετονομάζεται εις «κοινότητα Πτολεμαΐδος» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καϊλάρια εις «Πτολεμαΐς»].

286. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Από το 2011, ο οικισμός Πτολεμαΐδα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Πτολεμαΐδας (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Εορδαίας που διευρύνεται με την προσάρτηση και άλλων οικισμών. Ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Πτολεμαΐδας (μαζί με τους οικισμούς Γενικό Νοσοκομείο Μποδοσάκειο, Ξενοδοχείο Παντελίδης και Ξενοδοχείο Πτολεμαΐος) της Δημοτικής Ενότητας Πτολεμαΐδας (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 6.442 κάτοικοι (1928), 7.719 (1940), 8.816 (1951), 12.747 (1961), 16.588 (1971), 22.109 (1981), 25.125 (1991), 31.887 (2011).

Σπηλιά (Βοεβοδίνια ή Βοϊβοδίνια)

Ο οικισμός **Βοεβοδίνια** ήταν ένας μικρός οικισμός στο σημερινό δήμο Εορδαίας χτισμένος σε μια κοιλάδα, 25 χλμ. νοτιοανατολικά από τη Πτολεμαΐδα και σε υψόμετρο 710 μ.²⁸⁷.

Σε απόσταση 22 χλμ. βορειοανατολικά του οικισμού επί του λόφου «Καλαί» υπάρχουν ίχνη αρχαίας ακρόπολης. Στο κεντρικό σημείο της ακρόπολης βρέθηκαν ερείπια χριστιανικού ναού. Όστρακα αγγείων διαφόρων εποχών κυρίως όμως Βυζαντινής περιόδου αφθονούν στην περιοχή. Βυζαντινά νομίσματα βρέθηκαν από ποιμένες. Στη περίοδο της Τουρκοκρατίας οι κάτοικοι του εξεδιώχθησαν από τους Τούρκους Κονιάρους που κατοίκησαν τον οικισμό²⁸⁸.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 250 Τούρκοι και 100 Έλληνες ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε μια τουρκική σχολή²⁸⁹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Βοεβοδίνια της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 211 άνδρες και 170 γυναίκες, σύνολο 381 Τούρκους κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βοεβοδίνης με έδρα τον οικισμό Βοεβοδίνια²⁹⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 378 άτομα (205 άνδρες και 173 γυναίκες). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 360 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός²⁹¹.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 49 πρόσφυγες στον οικισμό (23 άνδρες και 26 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Βοϊβοδίνια, 65 οικήματα και 2.150 στρέμματα γης²⁹².

287. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

288. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

289. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

290. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [174. Ο συνοικισμός **Βοεβοδίνια** υπό το όνομα «Κοινότης Βοεβοδίνιας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

291. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

292. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13.3.1923.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, συνολικά 86 οικογένειες προσφύγων/332 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Χαρακτηρίστηκε αμιγής πρόσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 70 ποντιακές προσφυγικές οικογένειες από την Τραπεζούντα που μιλούσαν ποντιακά²⁹³.

Το 1927 ο οικισμός Βοεβοδίνα μετονομάζεται σε **Σπηλιά**²⁹⁴ και η κοινότητα Βοεβοδίνης σε κοινότητα Σπηλιάς. Το όνομά του το οφείλει σε ανεξερεύνητο σπήλαιο που υπάρχει σε απόσταση 1,5 χλμ. ανατολικά του οικισμού²⁹⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 354 κατοίκων οι 351 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημίωσης εξ ανταλλαγής. (Αρ. 205781-205900)²⁹⁶.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός που υπήρξε τούρκικο τσιφλίκι κατοικήθηκε από 300 οικογένειες προσφύγων από τον Πόντο και τη Μ. Ασία»²⁹⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σπηλιά αποσπάται από την κοινότητα Σπηλιάς (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Σπηλιάς του πρώην δήμου Αγίας Παρασκευής (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σπηλιά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Αγίας Παρασκευής και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σπηλιάς της Δημοτικής Ενότητας Αγίας Παρασκευής του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 354 κάτοικοι (1928), 394 (1940), 347 (1951), 375 (1961), 188 (1971), 133 (1981), 114 (1991), 66 (2011).

Φούφας (Παλαιοχώρι)

Ο οικισμός **Παλαιοχώρι** βρίσκονταν δυτικά της Πτολεμαΐδας (περίπου 10 χλμ.) σε υψόμετρο 670 μ.²⁹⁸

293. Παύλος Χαρ. Τσακιρίδης «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. - τόμος 32^{ος}/1973-1974.

294. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Καίλαριων: [3. Η κοινότης Βοεβοδίνας μετονομάζεται εις «κοινότητα Σπηλιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βοεβοδίνα εις «**Σπηλιά**»].

295. Ό.π. Νομαρχία Κοζάνης..

296. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

297. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

298. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Το 1845, ο Ρώσος σλαβιστής Βίκτορ Γκριγκόροβιτς κατέγραψε το Παλαιοχώρι ως κυρίως βουλγαρικό χωριό²⁹⁹.

Το 1886 είχε 60 οικογένειες οθωμανικές και χριστιανικές βουλγαρόφωνες ενώ υπήρχε και τέμενος (Σχινάς).

Ο Στιέπαν Βέρκοβιτς, λαογράφος από τη Βοσνία, σημείωσε το 1889 ότι υπήρχαν 50 βουλγαρικά και 30 τουρκικά σπίτια στο Παλαιοχώρι³⁰⁰.

Κατά την διάρκεια του Μακεδονικού αγώνα, σύσσωμος ο οικισμός τάχθηκε με το μέρος των ανταρτικών μας σωμάτων, μολονότι η Βουλγαρική προπαγάνδα επιχείρησε μάτια να κλονίσει την προσήλωση των κατοίκων στα Εθνικά ιδεώδη³⁰¹.

Στις 11 Μαΐου 1907, κατά τη διάρκεια μιας ένοπλης σύγκρουσης με τους ντόπιους χωρικούς, σκοτώθηκε ο αρχηγός του ελληνικού στρατού, Φούφας (Ζαχαρίας Παπαδάς), διοικητής ελληνικής παραστρατιωτικής ομάδας.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Παλαιοχώρι της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 495 άνδρες και 453 γυναίκες, σύνολο 948 κατοίκους.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Παλαιοχωρίου με έδρα τον οικισμό Παλαιοχώρι³⁰² που αποσπάται από την κοινότητα Εμπορίου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 876 άτομα (413 άνδρες και 463 γυναίκες).

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 46 πρόσφυγες στον οικισμό (22 άνδρες και 24 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Παλαιοχώρι, 50 οικήματα και 70 στρέμματα γης³⁰³.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία και εγκαταστάθηκαν εδώ το 1928, συνολικά 51 οικογένειες προσφύγων/195 άτομα. Σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Χαρακτηρίστηκε μικτός οικισμός.

Το 1932 ο οικισμός Παλαιοχώριον μετονομάζεται σε **Φούφας** και η κοινότητα Παλαιοχωρίου σε κοινότητα Φούφας (Φ.Ε.Κ. 421^Α - 02/12/1932). Το όνομα ο οικισμός το έλαβε από το ψευδώνυμο του Καπετάν Ζαχ. Παπαδά ή Καπετάν Φούφας που έπεσε αγωνιζόμενος ηρωικά κατά των ενόπλων του Βουλγαρικού Κομιτάτου³⁰⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 458 κατοίκων οι 112 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 203101-203180)³⁰⁵.

299. Григорович, В. Очерка путешествія по Европейской Турціи, Москва, 1877, стр.93.

300. Вєркович, С.И. "Топографическо-этнографическій очеркъ Македоніи". Санкт Петербург, 1889, σελ.154

301. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

302. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 211^Α της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Κοζάνης-Φλωρίνης αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός **Παλαιοχώρι** αποσπώμενους της αυτής ως άνω κοινότητος Εμπορίου, υπό το όνομα «Κοινότης Παλαιοχωρίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

303. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάδης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

304. Σάββας Καλεντερίδης: «Κοζάνη. Στην αγκαλιά των βουνών». Εκδόσεις Ινφογνώμων, Αθήνα, 2004.

305. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ότι: «ο οικισμός αποτελούνταν από 250 οικογένειες από τις οποίες οι 200 ήταν ξενόφωνες και οι 50 προσφυγικές από τον Πόντο και τη Θράκη»³⁰⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Φούφας αποσπάται από την κοινότητα Φούφας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Φούφας του πρώην δήμου Μουρικίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ολυμπιάδα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μουρικίου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Φούφας της Δημοτικής Ενότητας Μουρικίου του δήμου Εορδαίας με έδρα την Πτολεμαΐδα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 458 κάτοικοι (1928), 1.225 (1940), 1.197 (1951), 1.174 (1961), 911 (1971), 850 (1981), 827 (1991), 575 (2011).

Χαραυγή – Αμύγδαλα (Τζουμά)

Ο ορεινός οικισμός **Τζουμά** βρίσκονταν βορειοανατολικά της Κοζάνης και νοτιοανατολικά της Πτολεμαΐδας κοντά στον οικισμό Κλείτος, σε υψόμετρο 730 μ.³⁰⁷ Σήμερα είναι «ένας εγκαταλελειμμένος οικισμός» που δείχνει ότι κάποτε εδώ υπήρχε ζωή.

*Την περίοδο της Τουρκοκρατίας οι κάτοικοί του ήταν Τούρκοι. Στο Τζουμά οι μπέηδες της περιοχής είχαν τα τσιφλίκια τους. Πολλοί από αυτούς είχαν κτίσει μεγάλα όμορφα σπίτια κι εκεί περνούσαν τα καλοκαίρια τους με τα παιδιά και τις χανούμισσές τους. Εκεί κάθε Παρασκευή γινόταν το παζάρι, όπου οι χωρικοί από την ευρύτερη περιοχή έφερναν τα προϊόντα τους να τα πουλήσουν ή να τα ανταλλάξουν με ότι τους χρειαζόνταν μικρά πράγματα, ταπεινά. Όπως ταπεινοί ήταν όλοι τους*³⁰⁸.

Ο Α. Χαλκιάπουλος αναφέρει ότι το 1910 κατοικούσαν 700 Τούρκοι.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Τζουμά της Υποδιοίκησης Καϊλαρίων είχε 477 άνδρες και 325 γυναίκες, σύνολο 802 Τούρκους κατοίκους.

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσαν 3 κοινές σχολές, με 3 δασκάλους που είχαν συνολικά 85 μαθητές και 45 μαθήτριες³⁰⁹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τζουμά με έδρα τον οικισμό Τζουμά³¹⁰ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τζέλεσι και Μπαρακλή. Το 1919 ο οικισμός Μπαρακλή αποσπάται από την κοινότητα Τζουμά και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μπαρακλή (Φ.Ε.Κ. 211^Α – 24/09/1919) ενώ το 1928 ο οικισμός Τζέλεσι καταργείται (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

306. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

307. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος-Μανιατάς, 1996, τόμος 35, σελ. 156.

308. Η ιστορία του χωριού της Παλιάς Χαραυγής, από τον ιστότοπο του δήμου Κοζάνης.

309. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Τα Τουρκικά Σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειας τους κατά το σχολικό έτος 1913-1914».

310. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης της Υποδιοικήσεως Καϊλαρίων, αναγνωρίζεται: [196. Ο συνοικισμός **Τζουμάς** υπό το όνομα «Κοινότης Τζουμά», και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Τζέλελι και Μπαρακλή].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 κατοικούσαν 954 άτομα (492 άνδρες και 462 γυναίκες).

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός το 1923 ανέρχονταν σε 980 άτομα. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός³¹¹.

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 146 πρόσφυγες στον οικισμό (60 άνδρες και 86 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Τζουμά, 190 οικήματα και 7.395 στρέμματα γης³¹².

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού για την Τουρκία.

«Όταν ήρθε η μέρα του ξεριζωμού, μαζεύτηκαν όλοι στο τζαμί, όπου τους μίλησε ο Χότζας. Έκαναν όλοι μαζί την προσευχή τους και αποχαιρέτησαν τους αγαπημένους τους νεκρούς. Ύστερα αυτοί οι άνθρωποι, δυστυχημένοι κι αυτοί, ξεκίνησαν αργά –αργά σαν να μην ήθελαν να ξεκολλήσουν, ξεσπώντας σε λυγμούς και μοιρολόγια. Μια πένθιμη λιτανεία πήρε το δρόμο του ξεριζωμού, ακολουθώντας τους κρατικούς υπαλλήλους που ήρθαν να τους οδηγήσουν στην νέα τους πατρίδα. Μόνο ένας από αυτούς είπε: «όχι, δεν φεύγω» ήταν ο Μπέης, ο γιατρός τους. Είχε Αλβανική υπηκοότητα και κανείς δεν μπορούσε να τον υποχρεώσει να φύγει. Έτσι μαθεύτηκε ότι η χριστιανή γυναίκα που τον υπηρετούσε τόσα χρόνια, ήταν η γυναίκα του. Το μυστικό του ο Μπέης το κρατούσε εφτασφάλιστο, όλα τα χρόνια, από τους συμπατριώτες του. Ήταν αυτός που υποδέχτηκε μετά από λίγο καιρό το караβάνι των ξεριζωμένων Χριστιανών.....»³¹³.

Και εγκαταστάθηκαν εδώ λίγο αργότερα και μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 299 οικογένειες προσφύγων/1.256 άτομα. Χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 300 προσφυγικές οικογένειες. Οι 130 ποντιακές από το Καρς του Καυκάσου³¹⁴, που μιλούσαν ποντιακά και οι άλλες από τη Θράκη και Μ. Ασία που μιλούσαν ελληνικά³¹⁵.

«Το πρώτο μέλημα όλων των προσφύγων, μόλις έφταναν στο καινούριο χωριό, ήταν να στήσουν την εκκλησία τους! Όλη η προσφυγιά μια ράτσα ανθρώπων που δεν ήταν μαθημένη να λυγίζει εύκολα. Είχαν περάσει από φωτιά και σίδερο αυτοί, καθώς και οι πρόγονοί τους, στις σκλαβωμένες τους πατρίδες. Άντεξαν όμως κι έμειναν Χριστιανοί και Έλληνες, για αιώνες, κρατώντας ακέραιες τις παραδόσεις, τη λεβεντιά και την περηφάνια τους. Οι πρόσφυγες που ήλθαν από διαφορετικά μέρη του ξεριζωμένου Ελληνισμού μετέφεραν μαζί τους και διαφορετικούς τρόπους ζωής και εργασίας, ήθη και έθιμα και ήταν όλοι νοικοκύρηδες, εργατικοί, τίμιοι, και καλόψυχοι, συνεργάσιμοι και προοδευτικοί. Η ομαλή αλληλεπίδραση στον τρόπο ζωής τους έκανε πολύ γρήγορα πρότυπο για όλη την περιοχή. Στο

311. Νομαρχία Κοζάνης–Επαρχία ή Υποδιοίκηση Εορδαίας (Πτολεμαΐδας)–Οικισμοί με μουσουλμανικό και προσφυγικό πληθυσμό – Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

312. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάνης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13/3/1923.

313. Η ιστορία του χωριού της Παλιάς Χαραυγής. Από τον ιστότοπο του δήμου Κοζάνης.

314. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Παλαούτσαμ ή Παλαγούτζαμ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 161.

315. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

κέντρο του χωριού υπήρχε μεγάλη πλατεία στην οποία υπήρχαν κατά μήκος από δεξιά και αριστερά καταστήματα, μοναδικά στα γύρω χωριά».³¹⁶

Το 1928 ο οικισμός Τζουμάς μετονομάζεται σε **Αμύγδαλα**³¹⁷ και η κοινότητα Τζουμάς σε κοινότητα Αμυγδάλων. Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.154 κατοίκων οι 911 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 420 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 205901-206320)³¹⁸.

Από έκθεση του Επιθεωρητή Εκπαίδευσης Εορδαίας Ι. Παπαϊωάννου, τον Δεκέμβριο του 1941, διαπιστώνεται ό,τι: «ο οικισμός αποτελούνταν από 1.180 Μικρασιάτες πρόσφυγες».³¹⁹

Το 1961 ο οικισμός Αμύγδαλα μετονομάζεται σε **Χαραυγή** και η κοινότητα Αμυγδάλων σε κοινότητα Χαραυγής (Φ.Ε.Κ. 20^Α - 14/02/1961).

Η Χαραυγή είναι ένα από τα χωριά της ευρύτερης περιοχής των λιγνιτωρυχείων της Δ.Ε.Η., όπως η Καρδιά, η Εξοχή, ο Κλείτος και ο Κόμανος, που έγινε αναγκαστική μετακίνηση των κατοίκων του σε νέα τοποθεσία (Νέα Χαραυγή) εξαιτίας της επέκτασης των εδαφών εξόρυξης.

Η **Νέα Χαραυγή** χτίστηκε 4 χλμ. ανατολικά της πόλης της Κοζάνης απέναντι από το άλσος «Κουρί». Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν αρκετοί κάτοικοι από διάφορες άλλες περιοχές του νομού. Η εγκατάσταση των κατοίκων άρχισε να γίνεται σταδιακά μετά το 1988. Το 1991 είχε 1096 κατοίκους. Η **αναγκαστική μετεγκατάσταση** του χωριού έγινε εξ αιτίας της ανάγκης εξόρυξης λιγνίτη από τα εργοστάσια της ΔΕΗ. Τα ωραιότατα σπίτια που κτίστηκαν και συνεχίζουν να κτίζονται, ο νέος ναός «Κοιμήσεως Θεοτόκου» που δεσπόζει στην κορυφή του λόφου το Κοινοτικό Γραφείο, το Δημοτικό Σχολείο, τα πάρκα, η πλατεία τα γήπεδα μπάσκετ και ποδοσφαίρου τα νέα καταστήματα, οι καθαροί και ασφαλτοστρωμένοι δρόμοι, το σχέδιο πόλεως συνθέτουν την εικόνα ενός πρότυπου οικισμού, με δημιουργικούς και δραστήριους κατοίκους.³²⁰

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χαραυγή αποσπάται από την κοινότητα Χαραυγής (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Χαραυγής του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Χαραυγή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Χαραυγής (μαζί με τον οικισμό Ν. Χαραυγή) της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.154 κάτοικοι (1928), 1.338 (1940), 1.177 (1951), 1.228 (1961), 1.092 (1971), 1.238 (1981), 1.096 (1991), 1 (2011).

Απογραφές: Η Νέα Χαραυγή έχει 1.293 κατοίκους.

316. Ό.π. Η Ιστορία του χωριού της Παλιάς Χαραυγής.

317. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Επαρχία Εορδαίας: [229. Η κοινότης Τζουμά μετονομάζεται εις «κοινότης Αμυγδάλων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τζουμά εις «**Αμύγδαλα**»].

318. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

319. Σ. Ηλιάδου-Τάχου: «Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».

320. Ό.π. Η ιστορία του χωριού της Παλιάς Χαραυγής.

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΕΟΡΔΑΙΑΣ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΓΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ	ΤΡΕΠΙΣΤΑ			107	467
2	ΑΚΡΙΝΗ(*)	ΙΝΕΣΒΑ ή ΙΝΕΟΒΑ(*)	122	556		
3	ΑΝΑΡΡΑΧΗ	ΔΕΒΡΗ			214	856
4	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ(*)	ΙΝΕΛΙ(*)	329	1,349		
5	ΑΡΔΑΣΣΑ(*)	ΣΟΥΛΠΟΒΟΝ(*)	212	910		
6	ΑΣΒΕΣΤΟΠΕΤΡΑ	ΧΑΣΑΝ-ΚΙΟΪ			135	524
7	ΓΑΛΑΤΕΙΑ(*)	ΤΣΙΩΡ ή ΤΣΟΡ(*)	215	902		
8	ΕΛΟΣ	ΚΝΟΥΦΙ ή ΚΟΥΝΟΥΦΙ			59	235
9	ΕΜΠΟΡΙΟΝ	ΕΜΠΟΡΙΟΝ			45	186
10	ΕΞΟΧΗ(*)	ΜΠΑΪΡΑΚΛΗ(*)	49	216		
11	ΚΑΡΥΟΧΩΡΙ(*)	ΚΟΥΖΛΟΥ-ΚΙΟΪ(*)	167	624		
12	ΚΛΕΙΤΟΣ	ΧΑΪΔΑΡΛΗ	202	834		
13	ΚΟΜΑΝΟΣ	ΚΟΜΑΝΟΝ			39	145
14	ΚΟΜΝΗΝΟΝ ή ΚΟΜΝΗΝΑ	ΟΥΤΣΑΙΝΑ	259	1,037		
15	ΚΡΥΟΒΡΥΣΗ	ΡΑΔΟΥΝΙΣΤΑ			34	134
16	ΜΑΥΡΟΔΕΝΔΡΙ(*)	ΚΑΡΑΓΑΤΣ(*)	267	1,125		
17	ΜΑΥΡΟΠΗΓΗ	ΚΑΡΑΜΠΟΥΝΑΡ			40	164
18	ΜΕΣΟΒΟΥΝΟ(*)	ΚΡΕΜΣΙΑ ή ΚΡΙΜΣΙΑ(*)	220	805		
19	ΜΗΛΟΧΩΡΙ	ΛΥΓΓΑ ή ΛΥΓΚΑ			77	321
20	ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ	ΡΑΚΙΤΑ			23	77
21	ΠΕΝΤΑΒΡΥΣΟΣ(*)	ΚΟΥΤΛΑΡ(*)	38	124		
22	ΠΕΡΔΙΚΑΣ	ΝΑΛΜΠΑΝ-ΚΙΟΪ			175	710
23	ΠΟΝΤΟΚΩΜΗ(*)	ΕΡΤΟΜΟΥΣ(*)	299	1,093		
24	ΠΡΟΑΣΤΕΙΟΝ	ΔΟΥΡΟΥΤΛΑΡ			56	226
25	ΠΤΕΛΕΩΝ - ΦΤΕΛΩΝΑΣ(*)	ΧΑΡΜΠΙΝΑ(*)	78	322		
26	ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ	ΚΑΪΛΑΡΙΑ			1,373	5,818
27	ΣΠΗΛΙΑ(*)	ΒΟΪΒΟΔΙΝΑ ή ΒΟΕΒΟΔΙΝΑ(*)	86	332		
28	ΦΟΥΦΑΣ	ΠΑΛΛΙΟΧΩΡΙ			51	195
29	ΧΑΡΑΥΓΗ - ΑΜΥΓΔΑΛΑ(*)	ΤΖΟΥΜΑ(*)	299	1,256		
		ΣΥΝΟΛΟ	2,842	11,485	2,428	10,058
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμιγώς προσφυγικοί.						
		15 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2,842	11,485		
		14 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2,428	10,058		
		29 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	5,270	21,543		

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

Εισαγωγή

Η περιοχή της Βέροιας ανήκουσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Οθωμανική απογραφή του 1910 κατοικούνταν από 8.219 (22,85%) Μουσουλμάνους, 21.829 (60,70%) Πατριαρχικούς, 3.351 (9,32%) Ρουμανιστές, 1.684 (4,68%) Εξαρχικούς, 576 (1,61%) Εβραίους και 301(0,84%) Χριστιανούς Τσιγγάνους. Σύνολο 35.960 άτομα.³²¹

Μετά τη λήξη των Βαλκανικών πολέμων διαπιστώνονται πληθυσμιακές μετακινήσεις στο ευρύτερο χώρο της Βαλκανικής, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό απορρέουν από την υπογραφή της συνθήκης του Βουκουρεστίου, τον Αύγουστο του 1913. Στο πλαίσιο των μετακινήσεων αυτών πληθυσμοί από την Ελλάδα, τη Βουλγαρία και τη Σερβία μετακινήθηκαν προς περιοχές της Μ. Ασίας και αντίστροφα ελληνικοί πληθυσμοί από τη Μ. Ασία και τη Θράκη μετακινήθηκαν προς την ελληνική ενδοχώρα. Λίγο αργότερα οι μετακινήσεις ελληνικών πληθυσμών εντάθηκαν εξαιτίας της συμμετοχής της Τουρκίας και της Βουλγαρίας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο (1914). Τότε μετακινήθηκαν ελληνικοί πληθυσμοί από τον Πόντο, τον Καύκασο και την Ανατολική Μακεδονία, την οποία είχαν καταλάβει οι Βούλγαροι.

Οι πρώτοι πρόσφυγες έφτασαν στη Βέροια, σύμφωνα με μαρτυρία του Γιάννη Αλεξιάδη, το έτος 1914 και προέρχονταν, κυρίως, από τον Πόντο, τον Καύκασο και την Βόρεια και Ανατολική Θράκη. Στην πρώτη φάση των προσφυγικών μετακινήσεων μέχρι το έτος 1916 εγκαταστάθηκαν στην περιφέρεια της Βέροιας 212 οικογένειες, οι οποίες αριθμούσαν 862 μέλη. Από αυτούς 424 πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στη Βέροια και οι υπόλοιποι στη Νάουσα και σε άλλα «δημόσια» ή «εγκαταλελειμμένα» χωριά.

Οι μετακινήσεις προσφύγων συνεχίστηκαν και το επόμενο διάστημα ενώ κορυφώθηκαν με τη Μικρασιατική καταστροφή και την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης (Ιούλιος 1923). Συνολικά στο χώρο της Ημαθίας μέχρι το 1925 είχαν εγκατασταθεί 4.706 προσφυγικές οικογένειες με 17.649 μέλη από τη Μ. Ασία, τη Θράκη, τον Πόντο και τον Καύκασο και μέσα στην πόλη της Βέροιας ο αριθμός τους έφτανε τους 4.934 κατοίκους.

Οι παραπάνω πρόσφυγες, σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες, τοποθετήθηκαν κυρίως στις μουσουλμανικές συνοικίες της πόλης αλλά και σε νεοϊδρυθέντες συνοικισμούς. Έτσι, η παρουσία των προσφύγων καταγράφεται στον Καρσί Μαχαλά (σημερινός Προμηθέας), στις μουσουλμανικές συνοικίες του Κεμάλ Μπέη (περιοχής Αγίας Κυριακής), και του Τσερμενίου. Πρόσφυγες τοποθετήθηκαν σε οικίες στο Γιολά Γκελντί και εκατέρωθεν της οδού Πιερίων. Επίσης, στο συνοικισμό πέριξ του βήματος του Αποστόλου Παύλου, στην οδό Ανοίξεως, που ακόμα δεν είχε διαμορφωθεί, πέριξ του ναού της Υπαντής και σε συνοικισμό που δημιουργήθηκε στην περιοχή του σημερινού γηπέδου.

321. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και οικισμοί της περιοχής Βέροιας 1886-1927».

Όπως προκύπτει από προφορικές μαρτυρίες η κατανομή των προσφύγων δεν έγινε τυχαία. Στο συνοικισμό του Αποστόλου Παύλου εγκαταστάθηκαν αστοί, ενώ στους περισσότερους αγρότες πρόσφυγες. Οι συγκεκριμένοι έφεραν τον τίτλο του «αγροτικού συνοικισμού».³²²

Αλλά και όλη η περιοχή γύρω από το Πλατύ και την Αλεξάνδρεια (Γιδά) υποδέχτηκε διάφορα κύματα οικιστών, με πρώτους τους πρόσφυγες που μεταφέρθηκαν σε χωριά που είχαν εγκαταλείψει Τούρκοι, Βόσνιοι και άλλοι πληθυσμοί μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων (ένα από αυτά ήταν η Σάδενα, ο σημερινός συνοικισμός της Μελίκης). Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, 15.132 αγρότες πρόσφυγες (από τους 427.297 της Μακεδονίας) τοποθετήθηκαν στην τότε Υποδιοίκηση Βεροίας, σε 71 μικρούς και μεγάλους συνοικισμούς. Για την αγροτική αποκατάσταση γηγενών και προσφύγων απαλλοτριώθηκαν και διανεμήθηκαν από τις ελληνικές κυβερνήσεις όλα σχεδόν τα μεγάλα σιφιλίκια. Στον οικισμό Τρίκαλα, εκτός από το ομώνυμο ανταλλάξιμο αγρόκτημα απαλλοτριώθηκαν μεταξύ 1929 και 1931 και τα γειτονικά Τσατάλ (τουρκαλβανικής ιδιοκτησίας) και Καρνά (ελληνικής ιδιοκτησίας) - συνολικά 12.000 στρέμματα. Στη γύρω περιοχή η διαδικασία αυτή απέφερε αυξήσεις πληθυσμών στα χωριά Κορυφή, Πλάτανος, Λιανοβέργι, Παλαιοχώρι, Σχοινάς κ.ά.³²³

Στην επιτήρηση του Γραφείου Εποικισμού Βεροίας ανήκαν συνολικά 71 οικισμοί της υποδιοίκησης/επαρχίας Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης. Αναλυτικά:

ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ	ΑΤΟΜΑ
14 ΑΜΙΓΕΙΣ	912	3.215
57 ΜΙΚΤΟΙ	3.014	11.917
ΣΥΝΟΛΟ 71	3.926	15.132

Εξ αυτών μέχρι το 2011 είχαν καταργηθεί οι εξής 9 οικισμοί: Γεράκι (1940), Γυμνοτόπι (1928), Καράβι (1940), Καψοχώρα (1961), Κρεββατάς (1961), Κυδωνοχώρι (2011), Μανροδένδρι (1961), Νεοχωρόπουλο (1961), Παλαιοχώρι 1961.

Επίσης 5 οικισμοί, παρουσιάζουν σημάδια εγκατάλειψης με στοιχεία της απογραφής του 2011: Άγιος Παύλος (4 άτομα), Καστανέα (99), Κομνήνγειον (70), Μικρή Σάντα (38) και Μονή Προδρόμου (5).

322. Ιστοσελίδα - Η εγκατάσταση Ελλήνων προσφύγων στη Βέροια 1914 - 1923.

323. <http://www.greekscapes.gr/index.php/2010-01-21-16-47-29/landscapescat/51-2009-07-31-09-40-19/152-trikala-imathias>

Αγγελοχώρι (Βέτιστα)

Ο οικισμός **Βέτιστα** βρίσκονταν στη Βόρεια Ημαθία, σε πεδινή περιοχή κοντά στα όρια με τον νομό Πέλλας και δίπλα στην περιφερειακή διώρυγα του Αλιάκμονα. Η κοινότητα είναι χαρακτηρισμένη ως αγροτικός πεδινός οικισμός, σε μέσο σταθμικό υψόμετρο 25 μ. και έχει έκταση 14,428 χμ². Απέχει από τη Βέροια 25 χλμ. περίπου, προς τα βόρεια³²⁴.

Το 1886 ήταν τσιφλίκι που κατοικείτο από 8 οθωμανικές οικογένειες και 15 χριστιανικές ενώ υπήρχε και η εκκλησία του Αγίου Χριστοφόρου (Σχινάς).

Το 1910 κατοικείτο από 244 εξαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Η σύνθεση του οικισμού το 1912 ήταν από εθνολογικής κατάστασης: α) γλώσσα μακεδονική/θρησκεία χριστιανική, β) γλώσσα τουρκική/θρησκεία μουσουλμανική, γ) γλώσσα τσιγγάνικη/θρησκεία χριστιανική³²⁵.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Βέτιστα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 513 άτομα (283 άνδρες και 230 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Βετίστης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Βέτιστα³²⁶ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ (αποσπάται από το δήμο Ναούσης) και Ζερβοχώρι.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Βέτιστα ή Βέτισστα 592 άτομα (303 άνδρες και 289 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 8 πρόσφυγες (4 άνδρες και 4 γυναίκες).

Το 1926 ο οικισμός Βέτιστα μετονομάζεται σε **Αγγελοχώριον** (Φ.Ε.Κ. 72Β – 17/09/1926) και η κοινότητα Βετίστης σε κοινότητα Αγγελοχωρίου.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 97 οικογένειες προσφύγων/375 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 721 κατοίκων οι 385 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή³²⁷.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 172341-172480)³²⁸.

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Αγγελοχωρίου αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Στην ευρύτερη περιοχή παράγονται ποιοτικά γεωργικά προϊόντα, όπως ντομάτες, τεύτλα, δημητριακά και φρούτα. Βασική πηγή εισοδήματος για τις οικογένειες είναι η καλλιέργεια φρούτων, κυρίως ροδάκινων και νεκταρινιών, τα οποία εμπορεύονται μεγά-

324. Βικιπαίδεια: Αγγελοχώρι Ημαθίας.

325. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και οικισμοί της περιοχής Βέροιας 1886-1927».

326. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βέρροιας, αναγνωρίζεται: [16. Ο συνοικισμός **Βέτιστα** υπό το όνομα «κοινότης Βετίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βετίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί «Ζερβοχώρι» και «Γενή Κιόϊ»].

327. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ναρμάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 246.

328. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

λοι αγροτικοί συνεταιρισμοί³²⁹ και ομάδες παραγωγών. Κατά τη δεκαετία του 1970, είχε σημειωθεί αύξηση του μεταναστευτικού ρεύματος προς τη Γερμανία, αλλά ο πληθυσμός διατηρήθηκε σταθερός³³⁰.

Το 1986 ο οικισμός Αγγελοχώριον αποσπάται από την κοινότητα Αγγελοχωρίου Ημαθίας (καταργείται) και ορίζεται έδρα στο δήμο Ειρηνούπολης (Φ.Ε.Κ. 123^Α – 19/08/1986).

Στο Αγγελοχώρι ανακαλύφθηκε σημαντικός οικισμός της Ύστερης Εποχής του Χαλκού, ο οποίος ανασκάφηκε από το 1994 έως το 2003³³¹. Από τις μελέτες που διεξήχθησαν, βγήκαν πολύ ενδιαφέροντα συμπεράσματα για το αρχαίο περιβάλλον και την οικονομία της περιοχής. Στον προϊστορικό οικισμό, που εκείνη την εποχή θα πρέπει να βρισκόταν κοντά στη θάλασσα, υπήρχαν εκτάσεις πρόσφορες για καλλιέργεια ή για βόσκηση κατοικίδιων, ενώ σε μικρές αποστάσεις υπήρχαν λοφοσειρές ιδανικές για κυνήγι. Αρχαιοβατανικές μελέτες κατέδειξαν την καλλιέργεια και βρώση δημητριακών, όπως και παραγωγών τους (πληγούρι)³³² και ³³³.

Το 1997 ο οικισμός Αγγελοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγγελοχωρίου του πρώην δήμου Ειρηνούπολης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο Αγγελοχώρι Ημαθίας με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αγγελοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Ειρηνούπολης, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 721 κάτοικοι (1928), 1.132 (1940), 1.292 (1951) 1.511 (1961), 1.575 (1971), 1.670 (1981), 2.635 (1991), 1.716 (2011).

Αγία Βαρβάρα (Βαρβάρες)

Ο οικισμός **Βαρβάρες** βρίσκονταν σε πεδινή περιοχή πολύ κοντά στο φράγμα του Αλιάκμονα και στον αυτοκινητόδρομο Ε90 (το ελληνικό τμήμα της είναι η Εγνατία οδός). Είναι χαρακτηρισμένος ως αγροτικός πεδινός οικισμός, σε μέσο σταθμικό υψόμετρο 80 και έχει έκταση 21,476 χμ². Απέχει από τη Βέροια 6 χλμ. περίπου, προς τα νοτιοανατολικά της³³⁴.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Βαρβάρες της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι³³⁵, Κάτω Λουζίτσα,

329. <http://www.omoniofruit.gr/>

330. Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα 1978.

331. academia.eu

332. proistoria.files.wordpress.com

333. Ευαγγελία Στεφανή: Αγγελοχώρι Ημαθίας (Α' τόμος). Οικισμός της Ύστερης εποχής του Χαλκού. Εκδόσεις: Αδελφοί Κυριακίδη. Δεκέμβριος 2010.

334. Βικιπαίδεια: Αγία Βαρβάρα Ημαθίας.

335. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκη-

Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο. (Στο εν λόγω Φ.Ε.Κ. δεν φαίνεται να έχει προσαρτηθεί στο δήμο Βεροίας, ο εν λόγω οικισμός αν και αργότερα αναφέρεται).

Στην απογραφή του 1920 δεν φαίνεται να κατοικείται ούτε στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 99 οικογένειες προσφύγων/402 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 399 κατοίκων οι 394 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 172481-172540)³³⁶.

Το 1946 ο δήμος Βερροίας και ο οικισμός Βαρβάρες αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1952, ο οικισμός Βαρβάρες, αποσπάται από τον δήμο Βερροίας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Βαρβαρών (Φ.Ε.Κ. 142^Α – 29/05/1952).

Το 1953 ο οικισμός Βαρβάρες μετονομάζεται σε Αγία Βαρβάρα και η κοινότητα Βαρβαρών σε κοινότητα Αγίας Βαρβάρας (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/10/1953).

Το 1997 ο οικισμός Αγία Βαρβάρα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αγίας Βαρβάρας (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγίας Βαρβάρας, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αγία Βαρβάρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αγίας Βαρβάρας της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 399 κάτοικοι (1928), 549 (1940), 585 (1951) 1.752 (1961), 1.167 (1971), 1.042 (1981), 896 (1991), 884 (2011).

Αγία Μαρίνα

Ο οικισμός **Αγίας Μαρίας** βρίσκονταν σε υψόμετρο 40 μ.³³⁷ και 12 χλμ. βορειοανατολικά της Βέροιας και στην περιοχή του κάμπου της³³⁸.

Η ύπαρξη του οικισμού μαρτυρείται ως βακούφι στους χάρτες της οθωμανικής περιόδου του 1550, του 1650 και του 1750. Ανήκε στον καζά της Βέροιας και ο πληθυσμός του

ση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις **Βερροίας** έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαν», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «Ράχων», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρασιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

336. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

337. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

338. Ιστοσελίδα: Αγία Μαρίνα Ημαθίας.

ήταν ολαβόφωνος. Σε μαρτυρία σχετικά με περιοδεία του Μητροπολίτη Δανιήλ (1769 – 1799;), που έγινε μετά το 1770, αναφέρεται ότι η αρχιερατική εισφορά την οποία απέδιδαν οι χριστιανοί κάτοικοι της Αγίας Μαρίνας ήταν 1.110 γρόσια. Αν υπολογιστεί ότι το κάθε στεφάνι (οικογένεια) είχε υποχρέωση να καταβάλει ετήσια αρχιερατική εισφορά περίπου 18 γρόσια – το 1/6 της τουρκ. λίρας, μπορεί να υπολογιστεί ο πληθυσμός του οικισμού περίπου σε 61 οικογένειες και σε 250 χριστιανούς κατοίκους³³⁹.

Στα 1804 ο περιώνυμος Αλή Πασάς εισβάλει στους καζάδες της Βέροιας και της Νάουσας. Τότε αρπάζει περιουσίες μουσουλμάνων και χριστιανών κατοίκων, απαιτεί την καταβολή ετήσιου φόρου και τοποθετεί στα καταλαμβανόμενα τσιφλίκια δικούς του επιστάτες (σουμπασήςδες) όπως έγινε και στη Αγία Μαρίνα. Ο ελληνικός πληθυσμός υποφέρει τα πάνδεινα από την πλεονεξία του νέου κατακτητή εργαζόμενος σε καθεστώς τιμαριωτικής δουλείας και αποδίδοντάς του ετήσιο φόρο. Η κυριαρχία του διαρκεί ως το 1820³⁴⁰.

Στα χρόνια του Μακεδονικού αγώνα είχε ενταχθεί στην Εξαρχία αλλά από το Μάιο του 1908 δημιουργήθηκε ελληνική κοινότητα.

Το 1910 ζούσαν 170 εξαρχικοί (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Αγία Μαρίνα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 208 άτομα (104 άνδρες και 104 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του κοινότητας Παντοσίτης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πάντοσιστα. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Αγία Μαρίνα³⁴¹ και Μονόσπητα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 216 άτομα (116 άνδρες και 100 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 34 πρόσφυγες³⁴² τον οικισμό (20 άνδρες και 14 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 72 οικογένειες προσφύγων/237 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες κατάγονταν από τον Πόντο³⁴³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 443 κατοίκων οι 211 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 172541-172640)³⁴⁴.

Στις 9 Δεκεμβρίου 1935 η περιοχή του οικισμού επλήγη από την μεγάλη πλημμύρα που δημιούργησε πρόβλημα σε όλο το νομό Ημαθίας και κατέστρεψε πολλές κατοικίες.

339. Ό.π.

340. Ό.π.

341. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [17. Ο συνοικισμός Πάντοσιστα υπό το όνομα «Κοινότης Παντοσίτης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Παντοσίτης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μονόσπητα και **Αγία Μαρίνα**].

342. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από τη Ζεμζελέκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 168.

343. <https://discoververia.gr/kampos/>

344. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Εξαιτίας του φόβου της επανάληψης του φαινομένου το οικισμός μετακινήθηκε δυτικότερα κατά δύο χιλιόμετρα. Τη θέση του παλαιού οικισμού δείχνει ο ναός της Αγίας Μαρίας που πλέον απέμεινε το μόνο κτίσμα.³⁴⁵

Το 1946 ο οικισμός Αγία Μαρίνα και η κοινότητα Αγίου Γεωργίου που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1949 ο οικισμός Αγία Μαρίνα αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Γεωργίου Βεροίας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αγίας Μαρίας (Φ.Ε.Κ. 136^Α – 24/6/1949).

Το 1997 ο οικισμός Αγία Μαρίνα αποσπάται από την κοινότητα Αγίας Μαρίας (καταργείται) και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγίας Μαρίας ενώ ορίστηκε έδρα του πρώην δήμου Δοβρά του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αγία Μαρίνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αγίας Μαρίας, της Δημοτικής Ενότητας Δοβρά, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 443 κάτοικοι (1928), 652 (1940), 809 (1951) 935 (1961), 886 (1971), 964 (1981), 958 (1991), 891 (2011).

Άγιος Παύλος (Κουτσούφλιανη)

Ο οικισμός **Κουτσούφλιανη**, βρίσκονταν σε απόσταση 18,3 χλμ. από την Νάουσα³⁴⁶, σε υψόμετρο 1.250 μ.³⁴⁷ στις πλαγιές του όρους Βέρμιο και αποτελεί έναν από τους πιο ορεινούς οικισμούς της Ελλάδας. Είναι κοντά στο χιονοδρομικό κέντρο Τρία-Πέντε Πηγάδια³⁴⁸.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Κουτσούφλιανη της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Νάουσας με έδρα τον οικισμό Νάουσα. Στον εν λόγω δήμο προσαρτώνται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ και Λυκοβίστα³⁴⁹. (Ο οικισμός Κουτσούφλιανη δεν εμφανίζεται στο Φ.Ε.Κ.)

Στην απογραφή του 1920 δεν εμφανίζεται ως οικισμός ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1927 ο οικισμός Κουτσούφλιανη αποσπάται από τον δήμο Νάουσας και προσαρτάται στη κοινότητα Μεγάλου Ρεύματος (Φ.Ε.Κ. 46^Α – 19/03/1927).

345. Ό.π. Ιστοσελίδα.

346. Ιστοσελίδα: Βρίσκω απόσταση.

347. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

348. Βικιπαίδεια: Άγιος Παύλος Ημαθίας.

349. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Η πόλις Ναούσης έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Ναούσης». Προς τον δήμον Ναούσης ενούνται και οι συνοικισμοί «Γενή Κιόϊ» και «Λυκοβίστα»].

Το 1928 ο οικισμός Κουτσούφλιανη μετονομάζεται σε **Άγιος Παύλος**³⁵⁰.

Το 1927 ο οικισμός Μέγα Ρεύμα αποσπάται από τον δήμο Ναούσης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μεγάλου Ρεύματος (Φ.Ε.Κ. 46^A – 19/03/1927).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 14 οικογένειες προσφύγων/46 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 44 κατοίκων και οι 44 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175561-175580)³⁵¹.

Το 1946 ο οικισμός Άγιος Παύλος και η κοινότητα Μεγάλου Ρεύματος αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^A – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Άγιος Παύλος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Ροδοχωρίου του πρώην δήμου Νάουσας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άγιος Παύλος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ροδοχωρίου (μαζί με τους οικισμούς Ροδοχώρι και Μεταμόρφωσις), της Δημοτικής Ενότητας Νάουσας, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 44 κάτοικοι (1928), 67 (1940), (-) (1951) 0 (1961), 0 (1971), 0 (1981), 0 (1991), 4 (2011).

Αλεξάνδρεια (Γιδάς)

Ο οικισμός **Γιδάς** σε υψόμετρο 10 μ³⁵², βρίσκονταν 31,4 χλμ. βορειοανατολικά της Βέροιας και 51,2 χλμ. δυτικά της Θεσσαλονίκης³⁵³.

Για την προέλευση του ονόματος έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις όπως η προέλευση από την τουρκική λέξη *gida* (τροφή), από τη βυζαντινή οικογένεια των Γίδων, καθώς και από το γνωστό οικόσιτο ζώο. Κατά την άποψη τοπικού ερευνητή, η παλαιά ονομασία είναι *Γηδάς* και όχι *Γιδάς*, ανάγεται στο Βυζάντιο και σημαίνει «Γη Οδός»³⁵⁴.

Το 1886 είχε 130 οικογένειες, εκκλησία, σχολείο αρρένων (Σχινάς).

Κατά το Μακεδονικό Αγώνα οι κάτοικοι του Γιδά και της γύρω περιοχής έλαβαν ενεργό μέρος στις επιχειρήσεις του Βάλτου, αναδεικνύοντας πληθώρα αγωνιστών και καπεταναίων. Ονομαστή έμεινε η καλύβα Κούγκα, που είχε κατασκευαστεί από κάτοικο

350. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^A της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κλπ.: [267. Ο συνοικισμός Κουτσούφλιανη της αυτής κοινότητας (Μεγάλου Ρεύματος) μετονομάζεται εις «**Άγιος Παύλος**»].

351. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

352. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

353. Ιστοσελίδα: Βρίσκω αποστάσεις.

354. <http://users.ima.sch.gr/theoarvani/alexandreia/istoria/istoriaalex/gidas.pdf>

του χωριού και αποτέλεσε το προκεχωρημένο φυλάκιο της ελληνικής παρουσίας στη λίμνη των Γιαννιτσών. Επίσης οι κάτοικοι των άλλοτε παραλίμνιων χωριών Καμποχώρι, Νησί, Σχοινιάς και Νεοχώρι συνέδραμαν ολόψυχα τον Αγώνα. Μάλιστα το χωριό Νησί κάρηκε το 1906 από τους κομιτατζήδες για εκφοβισμό των κατοίκων του, επειδή βοηθούσαν τα ελληνικά ανταρτικά σώματα. Το χωριό απελευθερώθηκε από τους Τούρκους στις 18 Οκτωβρίου του 1912 και τότε ο Σιδηροδρομικός σταθμός του χρησιμοποιήθηκε ως έδρα του επιτελείου του Ελληνικού Στρατού για την κατάληψη των Γιαννιτσών και της Θεσσαλονίκης, ενώ από τον τηλεγράφο αυτού του σταθμού πληροφορήθηκε η Αθήνα την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης³⁵⁵.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Γιδά της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 715 άτομα (356 άνδρες και 359 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Γιδά Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Γιδά³⁵⁶. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Λιανοβέριον, Σχοινιάς, Παλαιοχώριον, Πλατύ και Νεοχώριον.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 844 άτομα (431 άνδρες και 413 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 32 πρόσφυγες (15 άνδρες και 17 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 35 οικογένειες προσφύγων/135 άτομα³⁵⁷, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.151 κατοίκων οι 163 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 174801-174860)³⁵⁸.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Γιδά αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Γιδάς και η κοινότητα Γιδά αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α - 06/02/1946).

Το 1948 η κοινότητα Γιδά αναγνωρίζεται σε δήμος (Φ.Ε.Κ. 56^Α - 01/03/1948).

Το 1953 ο οικισμός και ο δήμος Γιδά μετονομάζονται σε **Αλεξάνδρεια** (Φ.Ε.Κ. - 10^Α - 16/01/1953).

Από το 1997 μέχρι το 2010, ο οικισμός Αλεξάνδρεια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Αλεξάνδρειας και ήταν έδρα του πρώην δήμου Αλεξάνδρειας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

355. Ιστοσελίδα: Αλεξάνδρεια Ημαθίας (Γιάννης Μοσχόπουλος - Συγγραφέας).

356. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός **Γιδά** υπό το όνομα «Κοινότης Γιδά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιδά ενοούνται και οι συνοικισμοί Σχοινιά, Νεοχώριον, Παλαιοχώριον, Λιανοβέριον και Πλατύ.].

357. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μαγαράτζικ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 217.

358. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Η οικονομία της Αλεξάνδρειας στηρίζεται στην αφθονία των αγροτικών προϊόντων, που παράγονται στις εύφορες εκτάσεις της. Βαμβάκι, ροδάκινα, ζαχαρότευτλα, καπνά, αχλάδια, μήλα, δημητριακά, κηπευτικά αποτελούν την αιχμή του δόρατος της τοπικής ισχυρής γεωργικής παραγωγής, της οποίας μεγάλο μέρος εξάγεται, ενώ σημαντικό τμήμα της κινεί τις τοπικές βιομηχανικές επιχειρήσεις. Η από ανέκαθεν επίκαιρη θέση της Αλεξάνδρειας σε οδικό κόμβο την καθιέρωσαν σαν σημαντικό εμπορικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής, με αποτέλεσμα να αυξάνει συνεχώς ο πληθυσμός της, οπότε, λόγω της συνεχούς ανοικοδόμησής της και της διαρκούς επεκτάσεως του σχεδίου πόλης, δίνει την όψη νέας πόλης. Η πρόσφατη λειτουργία του επί χρόνια κατασκευαζόμενου αποχετευτικού δικτύου, αναμένεται ότι θα αποτελέσει σταθμό στην περαιτέρω ανάπτυξη της πόλης. Κοντά στην πόλη υπάρχει παλιό αεροδρόμιο, το οποίο έχει δυνατότητες να αξιοποιηθεί για την αερομεταφορά των τοπικών αγροτικών προϊόντων και να δώσει ξεχωριστή ώθηση στην τοπική οικονομία.³⁵⁹

Από το 2011, ο οικισμός Αλεξάνδρεια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Αλεξάνδρειας (μαζί με τους οικισμούς Νησέλλιον και Σχοινάς) της Δημοτικής Ενότητας Αλεξάνδρειας, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.151 κάτοικοι (1928), 1.752 (1940), 3.083 (1951) 6.168 (1961), 8.199 (1971), 10.543 (1981), 12.109 (1991), 14.683 (2011).

Άμμος

Ο οικισμός Άμμος βρίσκονταν σε υψόμετρο 35 μ³⁶⁰. νοτιοανατολικά της Βέροιας, και βορειοανατολικά του οικισμού της Αγίας Βαρβάρας.

Το 1910 κατοικείτο από 75 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Άμμος της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 107 άτομα (59 άνδρες και 48 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μικρογουζίου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μικρογουζί. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ασώματα, Άμμος³⁶¹, Διαβατός και Μπρανιάτες.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Άμμος κατοικούσαν 70 άτομα (37 άνδρες και 33 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1926 ο οικισμός Άμμος αποσπάται από την κοινότητα Μικρογουζίου (Μακροχώρι) και προσαρτάται στο δήμο Βεροίας (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

359. Ιστοσελίδα: Ο.π. Αλεξάνδρεια Ημαθίας.

360. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

361. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [1]. Ο συνοικισμός Μικρογουζί υπό το όνομα «Κοινότητα Μικρογουζί» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μικρογουζί ενούνται και οι συνοικισμοί Μπρανιάτες, Διαβατός, Άμμος και Ασώματα].

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 31 οικογένειες προσφύγων/118 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Μια ομάδα συμπατριωτών μας από το Ορτάκιοϊ, το Χουνδί και το Μουρχανιέ της Βιθυνίας βρέθηκαν σε ένα χωριό της Ημαθίας, την Άμμο.... Η απογραφή των εγκατασταθέντων που έγινε το 1922 ήταν: 113 χριστιανοί, 31 οικογένειες, 59 άρρενες και 54 θήλεις. Τους έδωσαν κάτι σκηνές τις οποίες έστησαν, αφού καθάρισαν τα καλάμια, για να κοιμηθούν. Πορευόντουσαν με ό,τι είχαν μαζί τους, πάντως οι σκηνές ήταν χωρίς δάπεδο. Πέρασαν δύσκολα χρόνια, γιατί το ποτάμι ήταν ανεξέλεγκτο και να σκεφθείτε ότι κάλυπτε 10-15 χιλιόμετρα πλάτος, δημιουργώντας έλη, όταν φούσκωνε και έβγαине στο Αιγαίο³⁶².

Το 1928 καταργείται ο οικισμός Άμμος (Φ.Ε.Κ.-16/05/1928) και αναγνωρίζονται 2 άλλοι οικισμοί. Ο Νέος Άμμος και ο Παλιός Άμμος.

Στην απογραφή του 1928, ο Νέος Άμμος εκ των 101 κατοίκων οι 93 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, ενώ ο Παλιός Άμμος είχε 84 κατοίκους εκ των οποίων οι 52 εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 172641-172680)³⁶³.

Το 1940 γίνεται εκ νέου αναγνώριση του οικισμού Άμμος στον οποίο προσαρτώνται οι καταργούμενοι οικισμοί Νέος Άμμος και ο Παλιός Άμμος (Φ.Ε.Κ.- 16/10/1940).

Το 1946 ο οικισμός Άμμος και ο δήμος Βέροιας που ανήκει αποσπάστηκαν από τον νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α-06/02/1946).

Το 1952 ο οικισμός Άμμος αποσπάται από τον δήμο Βέροιας και προσαρτάται στη κοινότητα Βαρβαρών-μετέπειτα κοινότητα Αγ. Βαρβάρας (Φ.Ε.Κ. 142^Α- 29/05/1952).

Το 1997 ο οικισμός Άμμος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αγίας Βαρβάρας (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Άμμος, στο δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ασώματα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Άμμος, της Δημοτικής Ενότητας Βέροιας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: (-) κάτοικοι (1928), 178 (1940), 139 (1951) 145 (1961), 137 (1971), 134 (1981), 176 (1991), 194 (2011).

Αρχάγγελος-Βάλτος (Γενή – Κιοϊ)

Ο οικισμός **Γενή-Κιοϊ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 12 μ.³⁶⁴, ακριβώς στα σύνορα των νομών Ημαθίας και Πέλλας, μόλις μερικά μέτρα από τον οικισμό «Ακρολίμνη». Από αυτό ακριβώς το σημείο ξεκινούσε και η αποξηραθείσα λίμνη των Γιαννιτών. Νότια του οικισμού, βρίσκεται η Περιμετρική Τάφος 66³⁶⁵.

362. «Βιθυνιακά Χρονικά», Έτος ΙΑ' - Τεύχος 38. Ιανουάριος - Μάρτιος 2022.

363. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

364. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

365. Βικιπαίδεια: Αρχάγγελος Ημαθίας.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Γενίκιοϊ της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 118 άτομα (56 άνδρες και 62 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Νάουσας με έδρα τον οικισμό Νάουσα. Στον εν λόγω δήμο προσαρτώνται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ³⁶⁶ και Λυκοβίστα.

Το 1918 ο οικισμός Γενή-Κιόϊ αποσπάται από το δήμο Ναούσης και προσαρτάται στη κοινότητα Βετίστης-μετέπειτα Αγγελοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 152^A – 09/07/1918).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 119 άτομα (59 άνδρες και 60 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1926 ο οικισμός Γενή-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Βάλτος**³⁶⁷.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 16 οικογένειες προσφύγων/63 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Οι πρόσφυγες ήταν Ποντιακής καταγωγής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 174 κατοίκων οι 65 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 172841-172880)³⁶⁸.

Το 1935 ο οικισμός Βάλτος αποσπάται από την κοινότητα Αγγελοχωρίου Θεσσαλονίκης και προσαρτάται στη κοινότητα Ζερβοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 78^A-10/03/1935).

Το 1940 ο οικισμός Βάλτος μετονομάζεται σε **Αρχάγγελος** (Φ.Ε.Κ. 271^A - 03/09/1940).

Το 1946 ο οικισμός Αρχάγγελος και η κοινότητα Ζερβοχωρίου αποσπάστηκαν από το νομό Θεσ/κης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^A-06/02/1946).

Το 1986 ο οικισμός Αρχάγγελος αποσπάται από την κοινότητα Ζερβοχωρίου Ημαθίας και προσαρτάται στο δήμο Ειρηνούπολης (Φ.Ε.Κ. 123^A-19/08/1986).

Το 1997 ο οικισμός Αρχάγγελος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Ζερβοχωρίου του πρώην δήμου Ειρηνούπολης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244A– 04/12/1997).

Οι νέες καλλιέργειες άρχισαν από το 1950. Ροδάκινα-μήλα-αχλάδια-καπνός (1963).

Από το 2011, ο Αρχάγγελος το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ζερβοχωρίου (μαζί με τους οικισμούς Άνω και Παλαιό Ζερβοχώρι), της Δημοτικής Ενότητας Ειρηνούπολης, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 174 κάτοικοι (1928), 319 (1940), 346 (1951) 397 (1961), 367 (1971), 396 (1981), 378 (1991), 307 (2011).

366. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^A της 5^{ης} Μαΐου 1918 Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Η πόλις Ναούσης έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Ναούσης». Προς τον δήμον Ναούσης ενούνται και οι συνοικισμοί «Γενή Κιόϊ» και «Λυκοβίστα»].

367. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^A της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, κλπ.: [7. Ο συνοικισμός Γενή-Κιόϊ της κοινότητος Αγγελοχωρίου (πρώην Βετίστης) μετονομάζεται εις «Βάλτος»].

368. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Ασώματα

Ο οικισμός **Ασώματα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 210 μ³⁶⁹. νοτιοανατολικά της Βέροιας, ανάμεσα στους οικισμούς Αγία Βαρβάρα και Ράχη.

Το 1910 κατοικείται από 50 πατριαρχικούς (Χαλκίopoulos).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Ασώματα της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 60 άτομα (28 άνδρες και 32 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μικρογουζίου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μικρογούζι. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ασώματα³⁷⁰, Άμμος, Διαβατός και Μπρανιάτες.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Ασώματα ή Ανασώματα κατοικούσαν 78 άτομα (39 άνδρες και 39 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1927 ο οικισμός Ασώματα αποσπάται από την κοινότητα Μικρογουζίου (Μακροχώρι) και προσαρτάται στη κοινότητα Ραχιάς (Φ.Ε.Κ. 86^Α-16/05/1927).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 5 οικογένειες προσφύγων/18 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 97 κατοίκων οι 24 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 172821-172840)³⁷¹.

Το 1946 ο οικισμός Ασώματα και η κοινότητα Ραχιάς αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1953 η κοινότητα Ραχιάς που ανήκει ο οικισμός Ασώματα μετονομάζεται σε κοινότητα Ράχης (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/07/1953).

Το 1958 ο οικισμός Ασώματα αποσπάται από την κοινότητα Ράχης και προσαρτάται στη κοινότητα Αγίας Βαρβάρας (Φ.Ε.Κ. 10^Α – 18/01/1958).

Το 1997 ο οικισμός Ασώματα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αγίας Βαρβάρας (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Ασώματα, στο δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ασώματα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ασωμάτων, της Δημοτικής Ενότητας Βέροιας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

369. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

370. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Μικρογούζι υπό το όνομα «Κοινότης Μικρογούζι» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μικρογούζι ενούνται και οι συνοικισμοί Μπρανιάτες, Διαβατός, Άμμος και Ασώματα].

371. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 97 κάτοικοι (1928), 174 (1940), 230 (1951) 296 (1961), 266 (1971), 383 (1981), 431 (1991), 532 (2001), 605 (2011).

Βεργίνα³⁷² (Μπάρμπες-Κούτλες)

Ο οικισμός **Μπάρμπες-Κούτλες** βρίσκονταν σε υψόμετρο 110 μ³⁷³, 13 χλμ. νοτιοανατολικά της Βέροιας.

Η κωμόπολη/οικισμός πιστεύεται ότι βρίσκεται στη θέση των αρχαίων **Αιγών**, πρωτεύουσας της αρχαίας Μακεδονίας, και έγινε παγκοσμίως γνωστή το 1977, όταν η Πανεπιστημιακή Ανασκαφή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης υπό τον καθηγητή αρχαιολογίας Μανόλη Ανδρόνικο και τους συνεργάτες του, ανακάλυψε τους τόπους ταφής των Μακεδόνων βασιλέων και ανάμεσα στους άλλους τάφους και ένα ταφικό μνημείο που, σύμφωνα με την επιχειρηματολογία του Ανδρόνικου, ήταν του βασιλιά Φιλίππου Β', πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Η ανακάλυψη αυτών των ευρημάτων θεωρείται από πολλούς ότι πιστοποίησε και τη θέση της αρχαίας πόλης των Αιγών, της πρώτης πρωτεύουσας του μακεδονικού βασιλείου.³⁷⁴

Το 1910 ο οικισμός Μπάρμπες κατοικείτο από 75 πατριαρχικούς και ο οικισμός Κούτλες από 90 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μπάρμπες της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 83 άτομα (45 άνδρες και 38 γυναίκες) και ο οικισμός Κούτλες από 98 άτομα (56 άνδρες και 42 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Παλατιτίσιων Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Παλατίτσια. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Συκιά, Μπάρμπες³⁷⁵ και Κούτλες.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Μπάρμπες κατοικούσαν 112 άτομα (58 άνδρες και 54 γυναίκες) ενώ στον οικισμό Κούτλες κατοικούσαν 110 άτομα (52 άνδρες και 58 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων το 1923 στον οικισμό Μπάρμπες κατεγράφησαν 10 πρόσφυγες στον οικισμό (5 άνδρες και 5 γυναίκες) ενώ στον οικισμό Κούτλες κατεγράφησαν 118 πρόσφυγες (60 άνδρες και 58 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης (24/7/1923) και την έξωση των μπέηδων, η γη διαμοιράστηκε σε οικοπέδα στους εκεί κατοίκους και σε 121 ελληνικές οικογένειες από τη Βουλγαρία και τη Μ. Ασία, μετά από τις ανταλλαγές πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία και την Τουρκία³⁷⁶.

372. Πληροφορίες, για την Βεργίνα Ιστορικού περιεχομένου, μπορείτε να ανατρέξετε σε δεκάδες βιβλία και Ιστοσελίδες.

373. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

374. Saatsoglou-Paliadeli, Chrysoula. «Aegae: A reconsideration». Athenische Mitteilungen 116,1996, 225-236.

375. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός Παλατίτσια υπό το όνομα «Κοινότης Παλατίτισιας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Παλατίτισιας ενούνται και οι συνοικισμοί Συκιά, Μπάρμπες και Κούτλες].

376. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Βεργίνα.

Περίπου κατά το 1/3 είναι Πόντιοι³⁷⁷ και οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία³⁷⁸.

Το 1926 ο οικισμός Μπάρμπες-Κούτλες μετονομάζεται σε **Βεργίνα**³⁷⁹. Οι οικισμοί Μπάρμπες και Κούτλες καταργούνται και προσαρτώνται στον οικισμό Βεργίνας ο οποίος προσαρτάται στη κοινότητα Παλατιτσίων.

Το όνομα της νέας πόλης προτάθηκε από τον τότε Μητροπολίτη Βέροιας, Κωνσταντίο Β', ο οποίος την ονόμασε Βεργίνα προς τιμήν της θρυλικής βασίλισσας Βεργίνας (Θεοδώρας), που έζησε στην περιοχή της Βέροιας και ήταν η τελευταία Ελληνίδα ηγεμόνας της περιοχής, γόνος της οικογένειας των Παλαιολόγων, πριν από την οριστική άλωση της Βέροιας από τους Οθωμανούς το 1433³⁸⁰.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 122 οικογένειες προσφύγων/391 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός

Στην απογραφή του 1928, εκ των 614 κατοίκων οι 263 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 172881-173040)³⁸¹.

Το 1934 ο οικισμός Βεργίνα αποσπάται από την κοινότητα Παλατιτσίων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Βεργίνας (Φ.Ε.Κ. 128^A – 13/04/1934).

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Βεργίνας που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^A – 06/02/1946).

Το 1996 η UNESCO ανακοίνωσε την ένταξη του αρχαιολογικού χώρου των Αιγών στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Το 1997 ο οικισμός Βεργίνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Βεργίνας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Βεργίνας, του πρώην δήμου Βεργίνας (του οποίου ορίζεται και έδρα) του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Βεργίνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Βεργίνας της Δημοτικής Ενότητας Βεργίνας, του δήμου Βεροίας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 614 κάτοικοι (1928), 1.008 (1940), 794 (1951) 962 (1961), 1.048 (1971), 1.212 (1981), 1.255 (1991), 1.235 (2011).

377. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Κιασάρ και το Παντζαρότ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 200, 273.

378. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

379. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^A της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, «Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, του νομού Θεσσαλονίκης: [19. Ο συνοικισμός Μπάρμπες-Κούτλες της κοινότητος Παλατίτσας μετονομάζεται εις «Βεργίνα»(ο)].

380. Roisman, Joseph (Δεκεμβρίου 2010). Roisman, Joseph; Worthington, Ian, επιμ. *A Companion to Ancient Macedonia*. Wiley-Blackwell. σελ. 156.

381. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο, Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Βέροια

Ο οικισμός της **Βέροιας** βρίσκονταν σε υψόμετρο 130 μ³⁸², απέχει 73 χλμ. από την Θεσσαλονίκη.

Γνωστή από την κλασική εποχή (ο Θουκυδίδης έγραψε για την πόλη)³⁸³, η Βέροια μεγάλωσε στις ελληνιστικές και ρωμαϊκές εποχές. Στις αρχές της ελληνιστικής εποχής οι Βεροιαίοι κατά διαταγή του Σελεύκου επανίδρυσαν την συριακή πόλη Χαλυβώνα σε Βέροια. Από τη Βέροια σώζεται ο μόνος εξ Ελλάδος νόμος περί γυμνασίων (167 π.Χ.)). Μαζί με την Έδεσσα και την Πέλλα ήταν πρωτεύουσα της *Τρίτης Μακεδονίας* (Liv. 45,30,5 "Macedonia Tertia"). Ο Απόστολος Παύλος και ο Σίλας κήρυξαν στη Βέροια (σώζεται μέχρι και σήμερα το "Βήμα του Αποστόλου Παύλου"). Ο Λουκιανός το 145 περίπου μ.Χ. αναφέρει την Βέρροϊαν ως πόλιν της Μακεδονίας μεγάλην και πολυάνθρωπον³⁸⁴.

Η σπουδαιότερη και ενδοξότερη εποχή του παρελθόντος της Βέροιας, παρ' όλα αυτά, είναι κατά τους ελληνιστικούς χρόνους και συγκεκριμένα στη διάρκεια της βασιλείας της τελευταίας δυναστείας των Μακεδόνων, των Αντιγονιδών, η καταγωγή της οποίας ήταν από αυτή την πόλη. Κατά μία εκδοχή μάλιστα η Βέροια πρωτοέγινε έδρα του "Κοινού των Μακεδόνων", είχε Βουλή, έκοβε δικό της νόμισμα, ενώ γινόντουσαν και αθλητικοί αγώνες, που ονομαζόνταν "Ολύμπια" ή και "Αλεξάνδρεια" προς τιμήν του Μεγάλου Αλεξάνδρου³⁸⁵.

Η παρακμή της πόλης άρχισε κατά τους πρώτους Βυζαντινούς χρόνους, εξαιτίας των επιδρομών των σλαβικών φύλων. Ωστόσο, κατά τους μέσους Βυζαντινούς χρόνους απέκτησε μεγάλη σημασία και το 985 καταλήφθηκε από τους Βουλγάρους. Απελευθερώθηκε από το Βασίλειο Β'.

Ο Αυτοκράτορας Ιωάννης Δούκας Βατάτζης ελευθερωτής της Βέροιας και της ευρύτερης Μακεδονίας κατά τον 13ο αι.

Μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους, ο Βούλγαρος Κράλης Ιωαννίτζης εκμεταλλεύόμενος τη διάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, εισβάλλει βίαια το 1205 στην περιοχή της Θράκης και της Μακεδονίας φθάνοντας έως τις Σέρρες. Η περιοχή ελευθερώνεται τελικά αργότερα από τον βυζαντινό Αυτοκράτορα Ιωάννη Δούκα Βατάτζη, ο οποίος ανέκτησε τη Βέροια, τις Σέρρες και άλλες σημαντικές πόλεις της Μακεδονίας³⁸⁶.

Τον 14ο και 15ο αι. την πόλη εποφθαλμιούσαν οι Σέρβοι και αρκετές φορές κατάφεραν να την καταλάβουν από τους Βυζαντινούς. Το 1434 περιήλθε οριστικά στην Κατοχή των Οθωμανών. Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας εγκαταστάθηκαν Μουσουλμάνοι και Εβραίοι. Το 1530 είχε 657 χριστιανικά και 234 μουσουλμανικά νοικοκυριά¹. Ταυτόχρονα,

382. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

383. Αναφέρεται στο I,16,4 στις επιχειρήσεις των Αθηναίων εναντίον της Ποτίδαιας το 432 π.Χ.

384. Λούκιος ή Όνος 34.15-17

385. Ιστοσελίδα: Βέροια.

386. <http://asiaminor.ehw.gr/Forms/fLemmaBody.aspx?lemmaId=4636>

ειδικά το 17ο και 18ο αιώνα δημιουργήθηκε ελληνική αστική τάξη, εξαιτίας της ύπαρξης εμπορών. Το 1822 συντελέστηκε η εξέγερση της πόλης εναντίον του τουρκικού ζυγού, με επικεφαλής τον Τάσο Καρατάσο. Από τη Βέροια ήταν οι οπλαρχηγοί της Επανάστασης του 1821. Γεώργιος Συρόπουλος, Αθανάσιος Σπυρόπουλος και οι άλλοι Συροπουλαίοι ή "Σύροι", καθώς και οι αδερφοί Γεώργιος και Δημήτριος Κολέμης³⁸⁷.

Το 1886 είχε 1.200 οικογένειες εκ των οποίων 50 Εβραϊκές, 30 Τσιγγάνικες, και οι υπόλοιπες μισές πατριαρχικές και μισές μουσουλμανικές. Διαιρείτο σε 12 συνοικίες και είχε Διοικητήριο (Σχινάς).

Το 1910 είχε 6.200 Πατριαρχικούς, 5.280 μουσουλμάνους και 600 Εβραίους (Χαλκίόπουλος)

Απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό στις 16 Οκτωβρίου του 1912. Η σύνθεση του οικισμού ήταν από εθνολογικής κατάστασης: α) γλώσσα μακεδονική/θρησκεία χριστιανική, β) γλώσσα τουρκική/θρησκεία μουσουλμανική, γ) γλώσσα βλάχικη/θρησκεία χριστιανική, δ) γλώσσα ελληνική/θρησκεία χριστιανική, ε) γλώσσα ισπανική/θρησκεία εβραϊκή, και στ) γλώσσα τσιγγάνικη/θρησκεία χριστιανική.³⁸⁸

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Βέροια της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 13.812 άτομα (7.039 άνδρες και 6.773 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια³⁸⁹. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο.



387. Ανέκδοτα έγγραφα και άγνωστα στοιχεία για κλεφταρματολούς και για την επανάσταση (1821-1822) στη Μακεδονία και ιδιαίτερα στον Όλυμπο, Γεώργιος Χ. Χιονίδης, Βέροια 1979.

388. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και οικισμοί της περιοχής Βέροιας 1886-1927».

389. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις **Βερροίας** έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «Ράχωβα», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 13.349 άτομα (6.613 άνδρες και 6.736 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 2.238 πρόσφυγες στον οικισμό (1.009 άνδρες και 1.229 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 405 οικογένειες προσφύγων/1.665 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 14.589 κατοίκων οι 4.686 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή³⁹⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 173041-174440)³⁹¹.

Το 1946 ο οικισμός Βέροια και ο δήμος Βεροίας αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 η Βέροια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα της Βέροιας, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, η Βέροια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Βέροιας (μαζί με τους οικισμούς Ταγαροχώρι, Κυδωνοχώριον, Λαζοχώριον και Μέση), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 14.589 κάτοικοι (1928), 16.413 (1940), 21.844 (1951) 25.765 (1961), 29.528 (1971), 37.087 (1981), 37.858 (1991), 43.061 (2011).

Βρυσάκι (Ρέσιανη)

Ο οικισμός **Ρέσιανη** βρίσκονταν σε υψόμετρο 14 μ³⁹². βορειοανατολικά της Βέροιας (22,4 χλμ.)³⁹³ και πολύ κοντά στα νότια της Αλεξάνδρειας Ημαθίας.

Το 1910 ο οικισμός είχε 53 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Ρέσινα της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 11 άτομα (6 άνδρες και 5 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Νησίου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Νησίον. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ρέσιανη³⁹⁴, Μονή Αγίων Αναργύρων και Καταφύγι.

390. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μέτσιτλι του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 236.

391. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

392. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

393. Ιστοσελίδα: Βρίσκω απόσταση.

394. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Νησίων υπό το όνομα «Κοινότητα Νησίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νησίου ενοούνται και οι συνοικισμοί **Ρέσιανη**, **Καταφύγι** και **Μονή Αγ. Αναργύρων**].

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 127 άτομα (67 άνδρες και 60 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 96 πρόσφυγες (47 άνδρες και 49 γυναίκες).

Το 1927, ο οικισμός Ρέσιανη της κοινότητας Νησίου μετονομάζεται σε **Βρυσάκι**³⁹⁵.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 46 οικογένειες προσφύγων/174 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 292 κατοίκων οι 105 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178201-178260)³⁹⁶.

Το 1946 ο οικισμός Βρυσάκι και η κοινότητα Νησίου αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1950 ο οικισμός Βρυσάκι αποσπάται από την κοινότητα Νησίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Βρυσακίου (Φ.Ε.Κ. 155^Α – 15/07/1950).

Το 1997 ο οικισμός Βρυσάκι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Βρυσακίου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Βρυσακίου, στον πρώην δήμο Αλεξάνδρειας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Βρυσάκι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Βρυσακίου, της Δημοτικής Ενότητας Αλεξάνδρειας, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 292 κάτοικοι (1928), 533 (1940), 557 (1951) 638 (1961), 629 (1971), 615 (1981), 700 (1991), 669 (2011).

Γεράκι

Ο οικισμός **Γεράκι** βρίσκονταν κοντά στη Μελίκη της Ημαθίας.

Το 1910 είχε 48 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Γεράκιον της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 56 άτομα (29 άνδρες και 27 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μελίκης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μελίκη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Πρόδρομος, Μαυραγγέλι, Γεράκι³⁹⁷ και Σάδενα.

395. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, του νομού Θεσσαλονίκης: [117. Ο συνοικισμός Ρέσιανη της κοινότητας Νησίου μετονομάζεται εις «**Βρυσάκι**»].

396. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

397. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Μελίκη υπό το όνομα «Κοινότης Μελίκης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μελίκης ενούνται και οι συνοικισμοί Μαυραγγέλ, **Γεράκι**, Πρόδρομος και Σάδενα].

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 23 άτομα (12 άνδρες και 11 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 19 οικογένειες προσφύγων/63 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 76 κατοίκων οι 75 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 174441-174480)³⁹⁸.

Το 1940 ο οικισμός Γεράκι της κοινότητας Μελίκης, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Απογραφές: 76 κάτοικοι (1928), (-) (1940).

Γεωργιανοί (Τόπλιανη)

Ο οικισμός **Τόπλιανη** βρίσκονταν σε υψόμετρο 440 μ. στο όρος Βέρμιο, νοτιοδυτικά της πόλης της Έδεσσας.³⁹⁹

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Τόπλιανη της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη⁴⁰⁰, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο. (Στο επίσημο Φ.Ε.Κ. δεν αναφέρεται ο οικισμός Τόπλιανη σε αντίθεση με τις Διοικητικές Μεταβολές της Ε.Ε.Τ.Α.Α.)

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 123 άτομα (66 άνδρες και 57 γυναίκες), ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 301 πρόσφυγες στον οικισμό (154 άνδρες και 147 γυναίκες).

Πριν το 1922 στην θέση που υπάρχει ο οικισμός των Γεωργιανών δεν υπήρχε οικισμός. Πρόσφυγες από τον Καύκασο εγκαταστάθηκαν στο σημείο αυτό την άνοιξη του 1922 και ίδρυσαν τον οικισμό Γεωργιανοί. Τόπλιανη ονομαζόταν ένας άλλος οικισμός, μεταξύ Γεωργιανών και Λευκόπετρας, ο οποίος καταστράφηκε ολοσχερώς από τους Τούρκους το 1822 μετά την επανάσταση της Νάουσας⁴⁰¹.

Το 1926 ο οικισμός Τόπλιανη αποσπάται από το δήμο Βεροίας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Τόπλιανης (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Καστανιά, Κουμανίτσι, Άγιος Ιωάννης ή Τσερκόβιανη και Κάτω Λουζίτσα.

398. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

399. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

400. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις Βερροίας έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενοούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «Ράχωβα», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

401. Βικιπαίδεια: Γεωργιανοί Ημαθίας.

Την ίδια χρονιά, ο οικισμός Τόπλιανη της ομώνυμης κοινότητας μετονομάζεται σε **Γεωργιανοί**.⁴⁰² Το 1928 η κοινότητα Τόπλιανης μετονομάζεται σε κοινότητα Γεωργιανοί (Φ.Ε.Κ. 81^Α – 14/05/1928).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 82 οικογένειες προσφύγων/288 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 326 κατοίκων οι 25 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 174481-174600)⁴⁰³.

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Γεωργιανών αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Γεωργιανοί με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Γεωργιανών (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Γεωργιανών, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Γεωργιανοί με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Γεωργιανών (μαζί με τον οικισμό Λευκόπετρα), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 326 κάτοικοι (1928), 398 (1940), 327 (1951) 267 (1961), 224 (1971), 220 (1981), 365 (1991), 454 (2011).

Γιάνισσα – Άγιος Γεώργιος (Γιάντισσα)

Ο οικισμός **Γιάντισσα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 55 μ⁴⁰⁴, 10,9 χλμ. βόρεια από την Βέροια⁴⁰⁵.

Η πρώτη αναφορά στον οικισμό, με το όνομα Ιωαννιτζίστα, γίνεται σε έγγραφο με δικαστική απόφαση του 1230 περίπου. Σε μαρτυρία σχετικά με περιοδεία του Μητροπολίτη Δανιήλ (1769 – 1799;), που έγινε μετά το 1770, αναφέρεται ότι η Αρχιερατική εισφορά του την οποία απέδιδαν οι χριστιανοί κάτοικοι της Γιάντισσας ήταν 2.850 γρόσια. Αν υπολογιστεί ότι το κάθε στεφάνι (οικογένεια) είχε υποχρέωση να καταβάλει ετήσια αρχιερατική εισφορά περίπου 18 γρόσια – το 1/6 της τουρκ. λίρας, μπορεί να υπολογιστεί ο πληθυσμός του χωριού περίπου σε 158 οικογένειες και σε 600 χριστιανούς κατοίκους. Στα 1804 ο περιώνυμος Αλή Πασάς εισβάλλει στους καζάδες της Βέροιας και

402. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, του νομού Θεσσαλονίκης: [26. Ο συνοικισμός Τόπλιανη του δήμου Βεροίας μετονομάζεται εις «Γεωργιανοί»(οι)].

403. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

404. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

405. Ιστοσελίδα: Βρίσκει τις αποστάσεις.

της Νάουσας. Τότε αρπάζει περιουσίες μουσουλμάνων και χριστιανών κατοίκων, απαιτεί την καταβολή ετήσιου φόρου και τοποθετεί στα καταλαμβανόμενα τσιφλίκια δικούς του επιστάτες (σουμπασήδες) όπως έγινε και στην Γιάντσειστα. Ο ελληνικός πληθυσμός υποφέρει τα πάνδεινα από την πλεονεξία του νέου κατακτητή εργαζόμενος σε καθεστώς τιμαριωτικής δουλείας και αποδίδοντάς του ετήσιο φόρο. Η κυριαρχία του διαρκεί ως το 1820. Οι κάτοικοι του οικισμού στρατολογήθηκαν από τους Αργύριο Καραμπάτακη και Τσέρνο-Πετρή και συνείσφεραν στον απελευθερωτικό Αγώνα του 1821⁴⁰⁶.

Το 1910 κατοικείτο από 325 εξαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Γιάντσειστα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 311 άτομα (163 άνδρες και 148 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του κοινότητας Γιαντισίτης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Γιάντσειστα⁴⁰⁷. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Αγία Μαρίνα και Μονόσπητα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 353 άτομα (180 άνδρες και 173 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 172 πρόσφυγες στον οικισμό (89 άνδρες και 83 γυναίκες)⁴⁰⁸.

Με αυτό το όνομα (Γιάντσειστα) και μάλιστα ως παραλίμνιο χωριό (πριν γίνει η αποξήρανση της λίμνης Γιαννιτών) αναφέρεται στο βιβλίο «Μυστικά του Βάλτου» της Πηνελόπης Δέλτα. Το 1935 το χωριό πλημμύρισε από ένα χείμαρρο και το 1939 έγινε μετεγκατάσταση του χωριού κατά 3 χιλιόμετρα δυτικότερα, παίρνοντας το όνομα Άγιος Γεώργιος από την εκκλησία του παλαιού χωριού⁴⁰⁹.

Το 1926 ο οικισμός Γιάντσειστα μετονομάζεται σε **Γιάννισσα**⁴¹⁰ και η κοινότητα Γιαντισίτης σε κοινότητα Γιαννίσης.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 131 οικογένειες προσφύγων/483 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 858 κατοίκων οι 272 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 174601-174780)⁴¹¹.

Το 1940 η κοινότητα Γιάννισσα και ο οικισμός Γιάννισσα μετονομάζονται σε **Άγιος Γεώργιος** (Φ.Ε.Κ. 271Α- 03/09/1940).

406. Βικιπαίδεια: Άγιος Γεώργιος Ημαθίας.

407. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [17. Ο συνοικισμός **Γιάντσειστα** υπό το όνομα «Κοινότης Γιαντισίτης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιαντισίτης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μονόσπητα και Αγία Μαρίνα].

408. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Κιουλαπέρτ και το Τοροσκώφ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 211, 332.

409. Ό.π. Βικιπαίδεια.

410. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, κλπ.: [8. Η κοινότης Γιαντισίτης μετονομάζεται εις «Κοινότητα Γιαννίσης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Γιάντσειστα εις **Γιάννισσα** (η)].

411. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1946 ο οικισμός Άγιος Γεώργιος και η κοινότητα Αγίου Γεωργίου αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Άγιος Γεώργιος αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Γεωργίου (καταργείται) και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ορίστηκε έδρα του πρώην δήμου Δοβρά του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Κύρια πηγή πλούτου είναι η γεωργία, ενώ το χωριό φημίζεται για τις πιπεριές και τα ροδάκινα του. Οι κάτοικοι ασχολούνται με τα θερμοκήπια καθώς και την παραγωγή και επεξεργασία αγροτικών προϊόντων⁴¹².

Από το 2011, ο οικισμός Άγιος Γεώργιος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αγίου Γεωργίου, της Δημοτικής Ενότητας Δοβρά, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 858 κάτοικοι (1928), 1.007 (1940), 1.152 (1951) 1.452 (1961), 1.364 (1971), 1.448 (1981), 1.472 (1991), 1.758 (2011).

Γιαννακοχώρι (Γιαννάκοβον)

Ο οικισμός **Γιαννάκοβον** βρίσκονταν σε υψόμετρο 290 μ.⁴¹³, 28,3 βορειοδυτικά της Βέροιας⁴¹⁴.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Γιαννάκοβον της υποδιοίκησης Εδέσσης, κα- τοικείτο από 47 άτομα (22 άνδρες και 25 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σερμορινόβου Πέλλης με έδρα τον οικισμό Σερμορινόβον. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και οι οικισμοί Γκίμνοβον, Φέτισσα, Γκολεσιάνη και Γιαννάκοβον⁴¹⁵.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 128 άτομα (56 άνδρες και 72 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923, δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1926 ο οικισμός Γιαννάκοβον μετονομάζεται σε **Γιαννακοχώρι**⁴¹⁶ και η κοινότητα Σερμορινόβου που ανήκει ο οικισμός, σε κοινότητα Μαρίνας.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 17 οικογένειες προσφύγων/79 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 229κατοίκων οι 41 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστά- θηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

412. Ό.π. Βικιπαίδεια.

413. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

414. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=6979&lng=1>

415. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσα- λονίκης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Σερμορινόβον υπό το όνομα «Κοινότης Σερμορινόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σερμορινόβου ενούται και οι συνοικι- σμοί Γιαννάκοβον, Γκίμνοβον, Γκολεσιάνη και Φέτισσα].

416. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικι- σμών αυτών στο νομό Πέλλας, μετονομάζεται: [5. Η κοινότης Σερμορινόβου εις «κοινότητα Μαρίνας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σερμορινόβον εις «Μαρίναν» (η), ο συνοικισμός Γιαννάκοβον της αυτής κοινότητος εις Γιαννακοχώρι (το), ο δε συνοικισμός Γκολεσιάνη εις Λευκάδια (τα)].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 174781-174800)⁴¹⁷.

Το 1935 ο οικισμός Γιαννακοχώριον αποσπάται από την κοινότητα Μαρίνας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γιαννακοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 50^Α – 19/02/1935).

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Γιαννακοχωρίου αποσπώνται από την Επαρχία Εδέσσης του νομού Πέλλης και προσαρτώνται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Γιαννακοχωρίου αποσπώνται από την επαρχία Ημαθίας του νομού Ημαθίας και υπάγονται στην επαρχία Ναούσης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Γιαννακοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Γιαννακοχωρίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Γιαννακοχωρίου, του πρώην δήμου Ναούσης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Γιαννακοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Γιαννακοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Νάουσας, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 229 κάτοικοι (1928), 461 (1940), 418 (1951), 504 (1961), 444 (1971), 440 (1981), 468 (1991), 410 (2011).

Γυμνοτόπι (Γκολέσιανη)⁴¹⁸

Ο οικισμός **Γκολεσιάνη** ήταν κοντά στη Νάουσα.

Το 1926 ο οικισμός Γκολεσιάνη μετονομάζεται σε **Γυμνοτόπι**⁴¹⁹.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 64 οικογένειες προσφύγων/242 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 174861-174940)⁴²⁰.

Στις 16/5/1928 ο οικισμός Γυμνοτόπι, **καταργείται**⁴²¹.

417. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

418. Οικισμός Γκολέσιανη υπάρχει και λίγο βορειότερα από τη Νάουσα στη κοινότητα Μαρίνας. Εκείνος όμως μετονομάστηκε σε Λευκόγεια.

419. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12ης Νοεμβρίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συννοικισμών Υποδιοικήσεως Βεροίας, μετονομάζεται: [6. Ο εις τον αυτόν δήμον (Ναούσης) υπαγόμενος συννοικισμός Γκολεσιάνη μετονομάζεται εις «Γυμνοτόπι» (το)].

420. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

421. Δημήτρης Λιθοδόου: «Βέροια Εγκατάσταση Προσφύγων». <https://maps.google.com/maps/ms?msid=214866414907827313753.0004e3a1a9f55d572fb18&msa=0&ll=40.551374,22.288513&spn=0.558245,1.352692>

Διαβατός

Ο οικισμός **Διαβατός** βρίσκονταν σε υψόμετρο 30 μ⁴²². βορειοανατολικά της Βέροιας και πολύ κοντά στο Μακρυχώρι.

Εμφανίζεται για πρώτη φορά σε οθωμανικό κείμενο του 1500, στο οποίο ο Οθωμανός κάτοικος της Βέροιας Σινάν Μπέης, γιος του Γιακούμπ Μπέη, δίνει ως βακούφι σε τέμενος με σχολείο (μεντρεσέ) της πόλης, έναν μύλο σε ενιαίο χώρο και με τρεις μυλόπετρες που βρίσκεται στον οικισμό. Το 1550 περίπου ο οικισμός δεν ανήκει σε κάποιο βακούφι.

423

Στα μέσα του 18ου αι. αναφέρεται ως τσιφλίκι. Σε εγκυκλίους του επισκόπου Καμπανίας Θεοφίλου (1749-1795) αναφέρεται και το χωριό «Διαβατόν» που ανήκει στην επαρχία του.

Το 1886 ο οικισμός είχε 30 οικογένειες (Σχινάς).

Στη διάρκεια του Μακεδονικού αγώνα (1904-08) επέδειξαν δράση οι Γεώργιος και Στέφανος Θεοχαρόπουλος. Επίσης οι Γεώργιος Αμνιώτης και Γεώργιος Μανιόπουλος εντάχθηκαν ως οπλίτες στο σώμα του Καπετάνιου Π. Παπατζανετέα.

Το 1910 κατοικείται από 230 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Διαβατός της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 237 άτομα (128 άνδρες και 109 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μικρογουζίου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μικρογουζί. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ασώματα, Άμμος, Διαβατός⁴²⁴ και Μπρανιάτες.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 208 άτομα (110 άνδρες και 98 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 36 πρόσφυγες στον οικισμό (17 άνδρες και 19 γυναίκες).

Την δεκαετία του 1920 εγκαταστάθηκαν 45 οικογένειες (127 άτομα) προσφύγων. Την ίδια περίοδο του Μεσοπολέμου στον οικισμό εγκαθίστανται και Βλάχοι με προέλευση από τα Καλύβια του Ιστόκ (περιοχή ανάμεσα στην Μ. Πρέσπα και την Οχρίδα στο όρος Γκαλισίτσα της σημερινής Βόρειας Μακεδονίας). Σήμερα εξακολουθούν να κατοικούν στο χωριό περίπου 40 οικογένειες Βλάχων⁴²⁵.

Το 1927 ο οικισμός Διαβατός αποσπάται από την κοινότητα Μικρογουζίου (Μακρυχώρι) και ορίζεται έδρα της κοινότητας Διαβατού (Φ.Ε.Κ. 316^Α – 30/12/1927).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 45 οικογένειες προσφύγων/176 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 496 κατοίκων του οικισμού οι 111 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

422. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

423. Βικιπαίδεια: Διαβατός Ημαθίας.

424. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [1]. Ο συνοικισμός Μικρογουζί υπό το όνομα «Κοινότης Μικρογουζί» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μικρογουζί ενούνται και οι συνοικισμοί Μπρανιάτες, Διαβατός, Άμμος και Ασώματα].

425. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 174941-175000)⁴²⁶.

Η θέση του οικισμού ήταν νοτιότερα από την σημερινή (περίπου 2 χιλιόμετρα). Η αιτία για την μεταφορά ήταν οι συχνές καταστροφικές πλημμύρες του Αλιάκμονα. Μετά από αυτή του 1935 οι κάτοικοι του παλιού χωριού αποφάσισαν την οριστική μετακίνηση. Στην παλιά θέση έχει απομείνει μόνο η εκκλησία των Αγίων Αποστόλων μία απλή τρίκλιτη βασιλική του 19ου αι. Ο νέος οικισμός σχεδιάστηκε με βάση το Ιπποδάμειο σύστημα και φαρδιούς δρόμους⁴²⁷.

Το 1946 ο οικισμός Διαβατός και η κοινότητα Διαβατού που ανήκει αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Διαβατός με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Διαβατού (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Διαβατού, στον πρώην δήμο Αποστόλου Παύλου του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Διαβατός με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Διαβατού, της Δημοτικής Ενότητας Αγίου Παύλου, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 496 κάτοικοι (1928), 739 (1940), 992 (1951) 1.144 (1961), 1.111 (1971), 1.226 (1981), 1.315 (1991), 1.278 (2011).

Ζερβοχώρι

Ο οικισμός **Ζερβοχώρι** βρίσκονταν βόρεια της Βέροιας, σε απόσταση 18 χλμ. από το κέντρο της, και ανατολικά της πόλης της Νάουσας (έδρα του δήμου) σε απόσταση 22 χλμ. Τον συναντάμε στον κάμπο της Ημαθίας, ακριβώς στα όρια της αποξηραμένης από το 1936, λίμνης των Παννισών.

Η όλη περιοχή, κατοικείται από αρχαιοτάτων χρόνων, αυτό αποδεικνύεται και από την ανακάλυψη προϊστορικών οικισμών στην περιοχή, όπως στο χωριό «Αγγελοχώρι» όπου και υπάρχουν κατάλοιπα προϊστορικών οικισμών και στο χωριό «Πολυπλάτανος» που βρέθηκαν πλήθος ευρημάτων. Στην είσοδο του Άνω Ζερβοχωρίου και δυτικά της γέφυρας, ανευρέθηκαν εργαλεία προϊστορικών χρόνων, όλα τα παραπάνω αποδεικνύουν ότι το χωριό είχε κατοικηθεί από την Νεότερη Νεολιθική και Πρώιμη Εποχή του Χαλκού.⁴²⁸

Το 1910 στο Παλιό Ζερβοχώρι κατοικούσαν 180 εξαρχικοί (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Ζερβοχώριον της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 247 άτομα (127 άνδρες και 120 γυναίκες).

426. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

427. Ό.π. Βικιπαίδεια.

428. Βικιπαίδεια: Άνω Ζερβοχώρι.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Βετίστης Θεσσαλονίκης (μετέπειτα Αγγελοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Βέτιστα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ (αποσπάται από το δήμο Ναούσης) και Ζερβοχώρι⁴²⁹.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στο Ζερβοχώρι 270 άτομα (138 άνδρες και 132 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 65 οικογένειες προσφύγων/205 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην πλειονότητά του, κατοικείται από πρόσφυγες ποντιακής καταγωγής, (πολλοί προέρχονταν από το χωριό Τερέκιοϊ Απεσίου) που ήρθαν το 1923 και την αποκατάστασή τους ανέλαβε η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων. Στην πρώτη άφιξή τους, οι κάτοικοι έμεναν στο Παλαιό Ζερβοχώρι (γνωστό και από «τα Μυστικά του Βάλτου», της συγγραφέως Πηνελόπη Σ. Δέλτα), μαζί με γηγενείς Μακεδόνες, αλλά λόγω του βάλτου και της ελονοσίας, μετακινήθηκαν γύρω στα 1933 και δημιούργησαν τον νέο συνοικισμό «Άνω Ζερβοχώρι». Το οποίο σήμερα είναι το μοναδικό χωριό, με σύγχρονο Δημοτικό Κολυμβητήριο Ολυμπιακών διαστάσεων που λειτουργεί όμως μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες, μιας και είναι ανοιχτό χωρίς στέγη. Περιλαμβάνει ακόμη μια μικρή εσωτερική πισίνα εκμάθησης κολύμβησης και αποδυτήρια⁴³⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 466 κατοίκων οι 230 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175021-175120)⁴³¹.

Το 1935 ο οικισμός Ζερβοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Αγγελοχωρίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ζερβοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 78^Α – 10/03/1935).

Το 1940 ο οικισμός **Ζερβοχώρι καταργείται** ενώ συγχρόνως ο οικισμός Παλαιόν Ζερβοχώρι προσαρτάται στη κοινότητα Ζερβοχωρίου και η έδρα της κοινότητας Ζερβοχωρίου μεταφέρεται από τον οικισμό Ζερβοχώρι στον οικισμό Άνω Ζερβοχώρι (Φ.Ε.Κ. 271^Α – 03/09/1940).

Το 1946 η κοινότητα Ζερβοχωρίου αποσπάστηκε από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκε στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1986 οι οικισμοί Άνω Ζερβοχώριον και Παλαιόν Ζερβοχώριον αποσπώνται από την κοινότητα Ζερβοχωρίου και προσαρτώνται στο δήμο Ειρηνούπολης.

Το 1997 το Άνω και Παλαιό Ζερβοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκουν στο Τοπικό Διαμέρισμα Ζερβοχωρίου του πρώην δήμου Ειρηνούπολης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, το Άνω και Παλαιό Ζερβοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανή-

429. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βέρροιας, αναγνωρίζεται: [16. Ο συνοικισμός Βέτιστα υπό το όνομα «κοινότητα Βετίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βετίστης ενοούνται και οι συνοικισμοί «Ζερβοχώρι» και «Γενή Κιόϊ»].

430. Ό.π. Βικιπαίδεια.

431. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κουν στη Τοπική Κοινότητα Ζερβοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Ειρηνούπολης, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές Ζερβοχώρι: 466 κάτοικοι (1928), (-) (1940),

Απογραφές Άνω Ζερβοχώρι: 513 (1940), 665 (1951) 838 (1961), 607 (1971), 714 (1981), 727 (1991), 738 (2011).

Απογραφές Παλαιόν Ζερβοχώριον: 284 (1940), 331 (1951) 369 (1961), 357 (1971), 394 (1981), 413 (1991), 302 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο, Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Καβάσιλα

Ο οικισμός **Καβάσιλα**, βρίσκονταν δυτικά της Επισκοπής Ημαθίας, σε υψόμετρο 17 μ.⁴³². Το 1910 κατοικείτο από 75 πατριαρχικούς (Χαλκιάπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Καβάσιλα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, είχε 139 κατοίκους (79 άνδρες και 60 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Επισκοπής Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Επισκοπή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Σκυλίτσι, Σταυρός, Καβάσιλα⁴³³ και Τριχοβίστα.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 164 άτομα (101 άνδρες και 63 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 2 οικογένειες προσφύγων/8 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 190 κατοίκων οι 53 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175121-175140)⁴³⁴.

Το 1946 ο οικισμός Καβάσιλα και η κοινότητα Επισκοπής αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1956 ο οικισμός Καβάσιλα αποσπάται από την κοινότητα Επισκοπής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καβασίων Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 29/09/1956).

432. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

433. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Επισκοπή, υπό το όνομα «Κοινότητας Επισκοπής και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Επισκοπής ενούνται και οι συνοικισμοί **Καβάσιλα**, Σκυλίτσι, Τριχοβίστα και Σταυρός].

434. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 ο οικισμός Καβάσιλα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Καβασιλών του πρώην δήμου Αντιγονιδών του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Καβάσιλα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καβασιλών, της Δημοτικής Ενότητας Αντιγονιδών, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 190 κάτοικοι (1928), 354 (1940), 633 (1951) 739 (1961), 678 (1971), 868 (1981), 792 (1991), 643 (2011).

Καμποχώρι (Τριχοβίστα)

Ο οικισμός **Τριχοβίστα**, βρίσκονταν βορειοανατολικά της Βέροιας, σε υψόμετρο 20 μ.⁴³⁵. Το 1910 ο οικισμός είχε 211 πατριαρχικούς (Χαλκιοπούλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Τρεχοβίστα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, είχε 206 κατοίκους (116 άνδρες και 90 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Επισκοπής Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Επισκοπή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Σκυλίτσι, Σταυρός, Καβάσιλα και Τριχοβίστα⁴³⁶.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 259 άτομα (141 άνδρες και 118 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 6 πρόσφυγες στον οικισμό (4 άνδρες και 2 γυναίκες).

Το 1926 ο οικισμός Τριχοβίστα της κοινότητας Επισκοπής μετονομάζεται σε **Καμποχώρι**⁴³⁷.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 50 οικογένειες προσφύγων/206 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Τριάντα οικογένειες προσφύγων κατάγονταν από το χωριό Ουζούν Κιοπρού (Μεγάλη Γέφυρα) της Αδριανούπολης. Πολλά στοιχεία για την ιστορία και την εξέλιξη του οικισμού υπάρχουν στην Ιστοσελίδα: Καμποχώρι-Ιστορία-Αλεξάνδρεια-Αρβανιτίδης Θεόδωρος.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 478 κατοίκων οι 168 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175141-175180)⁴³⁸.

435. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

436. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Επισκοπή, υπό το όνομα «Κοινότης Επισκοπής και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Επισκοπής ενούνται και οι συνοικισμοί Καβάσιλα, Σκυλίτσι, Τριχοβίστα και Σταυρός].

437. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, του νομού Θεσσαλονίκης: [27. Ο συνοικισμός Τριχοβίστα της κοινότητος Επισκοπής μετονομάζεται εις «Καμποχώρι(το)].

438. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1946 ο οικισμός Καμποχώρι και η κοινότητα Επισκοπής αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α-06/02/1946).

Το 1947 ο οικισμός Καμποχώρι αποσπάται από την κοινότητα Επισκοπής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καμποχωρίου Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 142^Α-12/07/1947).

Το 1997 ο οικισμός Καμποχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Καμποχωρίου του πρώην δήμου Αλεξάνδρειας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Καμποχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Καμποχωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Αλεξάνδρειας, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 478 κάτοικοι (1928), 659 (1940), 772 (1951) 824 (1961), 791 (1971), 876 (1981), 916 (1991), 724 (2011).

Καράβι (Σάδενα ή Σάδινα)

Ο οικισμός **Σάδενα** βρίσκονταν κοντά στη Μελίκη Ημαθίας. .

Το 1886 ήταν ένα μικρό τσιφλίκι (Σχινάς) ενώ το 1910 κατοικείτο από 80 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Σάδινα της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 124 άτομα (66 άνδρες και 58 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μελίκης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μελίκη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Πρόδρομος, Μαυραγγέλι, Γεράκι και Σάδενα⁴³⁹.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 132 άτομα (65 άνδρες και 67 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 35 πρόσφυγες (20 άνδρες και 15 γυναίκες).

Το 1926 ο οικισμός Σάδενα μετονομάζεται σε **Καράβι**⁴⁴⁰.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 23 οικογένειες προσφύγων/93 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 170 κατοίκων οι 121 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175181-175220)⁴⁴¹.

439. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Μελίκη υπό το όνομα «Κοινότης Μελίκης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μελίκης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μαυραγγέλι, Γεράκι, Πρόδρομος και Σάδενα].

440. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, του νομού Θεσσαλονίκης: [23. Ο συνοικισμός Σάδενα της κοινότητος Μελίκης μετονομάζεται εις «Καράβι»(το)].

441. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1940 ο οικισμός Καραβί της κοινότητας Μελικής, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940). Απογραφές: 170 κάτοικοι (1928), (-) (1940).

Καστανιά - Καστανέα

Ο οικισμός **Καστανιά** βρίσκονταν σε υψόμετρο 1.080 μ. στις πλαγιές του Βερμίου, νοτιοδυτικά της Βέροιας και είναι ένα από τα πλέον ορεινούς οικισμούς της Ημαθίας⁴⁴². Απέχει 18,8 χλμ. από την Βέροια⁴⁴³.

Το 1910 κατοικείται από 80 πατριαρχικούς (Χαλκίopoulos).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Καστανιά της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, είχε 58 άνδρες και 52 γυναίκες, σύνολο 110 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά⁴⁴⁴, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο.

Στην απογραφή του 1920 ο οικισμός δεν φαίνεται να κατοικείται. Αλλά ούτε και στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό Καστανιά.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 39 οικογένειες προσφύγων/148 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926, ο οικισμός Καστανιά, αποσπάται από τον δήμο Βερροίας και προσαρτάται στη κοινότητα Τόπλιανης, μετέπειτα κοινότητα Γεωργιανών (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 163 κατοίκων οι 99 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1933 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Γεωργιανών και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καστανιάς Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 99^Α – 24/04/1933).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175221-175280)⁴⁴⁵.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται, σε **Καστανέα** και της κοινότητας σε Καστανέας (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Το 1946 η κοινότητα Καστανέας αποσπάστηκε από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκε στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1951 κτίστηκε (εγκαινιάστηκε στις 8 Ιουνίου 1952), με ενέργειες του Φίλωνα Κτε-

442. Βικιπαίδεια: Καστανιά Ημαθίας.

443. Ιστοσελίδα: Βρίσκω απόσταση.

444. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις Βερροίας έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «Ράχωβα», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «**Καστανιά**», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

445. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

νίδη ο νέος ναός της Παναγίας Σουμελά, τον οποίο επισκέπτονται, ιδίως τον Αύγουστο, πλήθος προσκυνητών από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Το 1997 ο οικισμός Καστανέα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καστανέας και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Καστανιάς, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Καστανέα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καστανέας (μαζί με τον οικισμό Μικρή Σάντα) της Δημοτικής Ενότητας Βέροιας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 163 κάτοικοι (1928), 402 (1940), 355 (1951) 204 (1961), 147 (1971), 92 (1981), 237 (1991), 99 (2011).

Καψοχώρι (Καψοχώρα)⁴⁴⁶

Ο οικισμός **Καψοχώρα** βρίσκονταν νότια του Αλιάκμονα και της Αλεξάνδρειας, και βορειοανατολικά της Βέροιας.

Η Καψόχωρα κατά τον 18ο αι. αποτελούσε τον τόπο αναφυχής – καταφύγιο του επισκόπου Καμπανίας Θεοφίλου, ο οποίος είχε ιδρύσει εκεί βιβλιοθήκη και διατηρούσε σχολή ιεροδιδασκάλων⁴⁴⁷.

Το 1886 είχε 58 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς), ενώ το 1910 είχε 252 πατριαρχικούς (Χαλκιάπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Καψόχωρα της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 279 άτομα (142 άνδρες και 137 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Λουτρού Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Λουτρό. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Καψοχώρα⁴⁴⁸.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 305 άτομα (147 άνδρες και 158 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μέχρι το 1928, είχε εγκατασταθεί 1 οικογένεια προσφύγων/4 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 337 κατοίκων οι 5 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

446. Λεπτομερείς αναφορές για τον εν λόγω οικισμό και την προϊστορία του στην Ιστοσελίδα: Αρβανιτίδης Θεόδωρος, Αλεξάνδρεια, Καψοχώρι Ημαθίας.

447. Ιστοσελίδα: Αλεξάνδρεια Ημαθίας (Γιάννης Μοσχόπουλος-Συγγραφέας).

448. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Λουτρού υπό το όνομα «Κοινότης Λουτρού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λουτρού ενοείται και ο συνοικισμός **Καψοχώρα**].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175441-175460)⁴⁴⁹.

Το 1946 ο οικισμός Καψοχώρα και η κοινότητα Λουτρού αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1948 ο οικισμός Καψοχώρα αποσπάται από την κοινότητα Λουτρού και προσαρτάται στη κοινότητα Πιδά (Φ.Ε.Κ. 1^α – 02/01/1948).

Το 1953 η κοινότητα Πιδά μετονομάζεται σε Αλεξάνδρεια και αναγνωρίζεται ως δήμος (Φ.Ε.Κ. 10^Α – 16/01/1953).

Το 1961 ο οικισμός Καψοχώρα του δήμου Αλεξάνδρειας **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 337 κάτοικοι (1928), 424 (1940), 563 (1951) (-) (1961).

Κεφαλοχώρι (Ποζαρίτες)

Ο οικισμός **Ποζαρίτες** βρίσκονταν σε υψόμετρο 19 μ⁴⁵⁰, 22,1 χλμ. βορειοανατολικά της Βέροιας.⁴⁵¹

Το 1910 κατοικείτο από 270 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Ποζαρίτες της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 272 άτομα (147 άνδρες και 125 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ξεχασμένης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Ξεχασμένη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ραψομανίκιον, Ποζαρίτες⁴⁵² και Κουλούρα.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Ποζαρίταις κατοικούσαν 325 άτομα (170 άνδρες και 155 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 68 πρόσφυγες (34 άνδρες και 34 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχε εγκατασταθεί 1 οικογένεια προσφύγων/3 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός Ποζαρίτες μετονομάζεται σε Κεφαλοχώριον (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 20/09/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 428 κατοίκων μόνο οι 2 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177521-177540)⁴⁵³.

449. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

450. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

451. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=6874&lng=1>

452. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Ξεχασμένη υπό το όνομα «Κοινότης Ξεχασμένης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ξεχασμένης ενούνται και οι συνοικισμοί **Ποζαρίτες**, Ραψομανίκιον και Κουλούρα].

453. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Το 1946 ο οικισμός Κεφαλοχώρι και η κοινότητα Ξεχασμένης αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1960 ο οικισμός Κεφαλοχώρ αποσπάται από την κοινότητα Ξεχασμένης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κεφαλοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 96^Α – 06/07/1960).

Το 1997 ο οικισμός Κεφαλοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κεφαλοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κεφαλοχωρίου, στον πρώην δήμο Αντιγονιδών του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κεφαλοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κεφαλοχωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Αντιγονιδών, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 428 κάτοικοι (1928), 628 (1940), 721 (1951) 832 (1961), 702 (1971), 695 (1981), 792 (1991), 608 (2011).

Κομνήνειον (Κούμανιτς)

Ο οικισμός **Κούμανιτς** βρίσκονταν σε υψόμετρο 450 μ⁴⁵⁴ και απέχει 5,2 χλμ. νοτιοδυτικά από την Βέροια⁴⁵⁵.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Κούμανιτς της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέρροια⁴⁵⁶. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο. (Αν και ανήκε στο δήμο Βεροίας δεν αναφέρεται στο Φ.Ε.Κ. ο οικισμός Κούμανιτς).

Στην απογραφή του 1920 ο οικισμός δεν φαίνεται να κατοικείται ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 83 πρόσφυγες (43 άνδρες και 40 γυναίκες).

Το 1926 ο οικισμός Κουμανίτσι αποσπάται από τον δήμο Βεροίας και προσαρτάται στη κοινότητα Τόπλιανης (μετέπειτα κοινότητα Γεωργιανών).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 26 οικογένειες προσφύγων/95 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, στο Κουμανίτσι εκ των 98 κατοίκων οι 10 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 το Κουμανίτσι αποσπάται από την κοινότητα Γεωργιανών και προσαρτάται στη κοινότητα Κάτω Τριποτάμου (Φ.Ε.Κ. 256^α – 05/12/1928).

454. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

455. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=6986&lng=1>

456. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις Βερροίας έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «Ράχωβα», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175521-175560)⁴⁵⁷.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε Κομνήνειον (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Το 1946 ο οικισμός Κομνήνειο και η κοινότητα Κάτω Τριποτάμου που ανήκει αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1949 το όνομα της κοινότητας Κάτω Τριποτάμου, διορθώνεται σε κοινότητα Τριποτάμου (Φ.Ε.Κ. 319^Α – 22/11/1949)

Το 1997 το Κομνήνειο αποσπάται από την κοινότητα Τριποτάμου (καταργείται) και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Τριποτάμου, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κομνήνειο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Τριποτάμου (μαζί με τους οικισμούς Κάτω Κομνήνειο και Τριπόταμο), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 98 κάτοικοι (1928), 160 (1940), 135 (1951) 98 (1961), 18 (1971), 25 (1981), 77 (1991), 70 (2011).

Κοπανός (Άνω Κοπανός)

Ο οικισμός Άνω Κοπανός βρίσκονταν σε υψόμετρο 80 μ⁴⁵⁸., 16 χλμ. βορειοδυτικά από την Βέροια και σε απόσταση 9 χλμ. ανατολικά της Νάουσας⁴⁵⁹.

Μεταξύ Κοπάνου, Λευκαδίων και Νάουσας βρέθηκαν λείψανα αρχαίας πόλης, μακεδονικοί τάφοι, αρχαιολογικά ευρήματα⁴⁶⁰.

Ιστορικά στοιχεία για τον οικισμό Κοπανό⁴⁶¹.

Το 1910 κατοικείτο από εξαρχικούς (Χαλκίοπουλος).

Κατά την επανάσταση του 1821 οι κάτοικοι της περιοχής αγωνίστηκαν κατά των Οθωμανών. Σπουδαίοι αγωνιστές της Επανάστασης του 1821 ήταν οι οπλαρχηγοί Τσέρνο-Πέτρης, Αργύριος Καραμπατάκης και ο Κωνσταντίνος Αθανασίου (γενν. 1798) από τον Κοπανό⁴⁶².

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Άνω Κοπανός της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 210 άτομα (98 άνδρες και 112 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Άνω Κοπανού Θεσσαλο-

457. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

458. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

459. Βικιπαίδεια: Κοπανός Ημαθίας.

460. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

461. <http://kopianos-imathias.blogspot.com/p/blog-page.html>

462. Γενικά Αρχεία του Κράτους: Φάκελοι Αγωνιστών 1821.

νίκης με έδρα τον οικισμό Άνω Κοπανό⁴⁶³. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Κάτω Κοπανός.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 228 άτομα (114 άνδρες και 114 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 171 πρόσφυγες στον οικισμό (92 άνδρες και 79 γυναίκες)⁴⁶⁴.

Το 1927 ο οικισμός Κάτω Κοπανός αποσπάται από την κοινότητα Άνω Κοπανού και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κάτω Κοπανού (Φ.Ε.Κ. 311^Α – 27/12/1927).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 94 οικογένειες προσφύγων/374 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός

Στην απογραφή του 1928, εκ των 647 κατοίκων οι 186 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 172681-172820)⁴⁶⁵.

Το 1946 ο οικισμός Άνω Κοπανός και η κοινότητα Άνω Κοπανού που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1953 ο οικισμός και η κοινότητα Άνω Κοπανός μετονομάζονται σε **Κοπανός** (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/07/1953).

Το 1997 ο οικισμός Κοπανός με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κοπανού (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κοπανού, του πρώην δήμου Ανθεμίων του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κοπανός με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Κοπανού της Δημοτικής Ενότητας Ανθεμίων, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 647 κάτοικοι (1928), 968 (1940), 1.181 (1951), 1.383 (1961), 1.567 (1971), 1.851 (1981), 1.993 (1991), 1.845 (2011).

Κορυφή

Ο οικισμός **Κορυφή** βρίσκονταν νοτιοδυτικά από την Αλεξάνδρεια και βορειοανατολικά από τον οικισμό Νησέλι, σε υψόμετρο 300 μ.⁴⁶⁶

463. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [18. Ο *συνοικισμός Άνω Κοπανός* υπό το όνομα «Κοινότης Άνω Κοπανού» και έδραν τον ομώνυμον *συνοικισμόν*. Προς την κοινότητα Άνω Κοπανού ενούται και ο *συνοικισμός Κάτω Κοπανός*].

464. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Ουτσικισέ και το Τουιγόν ή Τουιγούν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 268, 332.

465. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

466. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Κορυφή της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 455 άτομα (239 άνδρες και 216 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κορυφής Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Κορυφή⁴⁶⁷. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Κλειδί, Παλαιοχώρα, Καραβοστάσι, Καρυά, Τσατάλι, Καλύβια, Τσινάφορον, Τρίκκαλα, Κάλιανη και Νεοχωρόπουλον.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Κορυφή κατοικούσαν 568 άτομα (316 άνδρες και 252 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 93 πρόσφυγες στον οικισμό (44 άνδρες και 49 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 24 οικογένειες προσφύγων/88 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 816 κατοίκων οι 89 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175461-175500)⁴⁶⁸.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Κορυφής αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Κορυφή και η κοινότητα αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α - 06/02/1946).

Από το 1997 μέχρι το 2010, ο οικισμός Κορυφή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Κορυφής του πρώην δήμου Πλατέος του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κορυφή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Ενότητα Κορυφής (μαζί με τον οικισμό Παλαιοχώρα) της Δημοτικής Ενότητας Πλατέος, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 816 κάτοικοι (1928), 1.206 (1940), 1.208 (1951) 1.682 (1961), 1.656 (1971), 1.658 (1981), 1.520 (1991), 1.291 (2011).

Κουλούρα

Ο οικισμός **Κουλούρα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 20 μ⁴⁶⁹. σε οδική απόσταση 12 περίπου χιλιομέτρων ανατολικά-βορειοανατολικά από την πόλη της Βέροιας, ενώ απέχει 62 χιλιόμετρα από το κέντρο της Θεσσαλονίκης δια του αυτοκινητόδρομου⁴⁷⁰.

467. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Κορυφή** υπό το όνομα «Κοινότης Κορυφής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορυφής, ενούνται και οι συνοικισμοί Τσινάφορον, Κάλιανη, Κλειδί, Τρίκκαλα, Νεοχωρόπουλον, Παλαιοχώρα, Καραβοστάσι, Καρυά, Τσατάλι και Καλύβια].

468. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

469. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

470. Βικιπαίδεια: Κουλούρα Ημαθίας.

Το 1886 ο οικισμός είχε 50 χριστιανικές οικογένειες, εκκλησία και χάνι (Σχινάς) ενώ το 1910 κατοικείται από 280 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Κουλούρα της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 265 άτομα (138 άνδρες και 127 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ξεχασμένης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Ξεχασμένη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ραψομανίκιον, Ποζαρίτες και Κουλούρα⁴⁷¹.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 381 άτομα (148 άνδρες και 170 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 2 οικογένειες προσφύγων/5 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 410 κατοίκων οι 14 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175501-175520)⁴⁷².

Το 1946 ο οικισμός Κουλούρα και η κοινότητα Ξεχασμένης αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1958 ο οικισμός Κουλούρα αποσπάται από την κοινότητα Ξεχασμένης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κουλούρας (Φ.Ε.Κ. 219^Α – 09/12/1958).

Το 1997 ο οικισμός Κουλούρα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κουλούρας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κουλούρας, στον πρώην δήμο Αποστόλου Παύλου του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κουλούρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κουλούρας, της Δημοτικής Ενότητας Αποστόλου Παύλου, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 410 κάτοικοι (1928), 661 (1940), 712 (1951) 883 (1961), 805 (1971), 1.035 (1981), 928 (1991), 995 (2011).

Κουμαριά (Δόλιανη)

Ο οικισμός **Δόλιανη** βρίσκονταν σε υψόμετρο 760 μ.⁴⁷³, 13 χλμ. δυτικά από την Βέροια, και 12 χλμ. από το χιονοδρομικό κέντρο Σέλι.

471. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Ξεχασμένη υπό το όνομα «Κοινότης Ξεχασμένης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ξεχασμένης ενούνται και οι συνοικισμοί Ποζαρίτες, Ραψομανίκιον και Κουλούρα].

472. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

473. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Μετά τα γεγονότα του 1822 με την καταστροφή της Νάουσας και των οικισμών του Βερμίου το παλιό χωριό καταστράφηκε. Το μόνο που έμεινε από τον παλιό οικισμό είναι η εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Το σημερινό χωριό χτίστηκε στα ερείπια του παλιού.

Το 1910 κατοικείτο από 345 ρουμανιστές Βλάχους (Χαλκιάπουλος).

Το νέο χωριό χτίστηκε βάσει πολεοδομικού σχεδίου που εκπόνησαν Γάλλοι φοιτητές. Χαράχθηκαν οικοπέδα με χώρο για σπίτι και κήπο και κτίστηκε σχολείο και εκκλησία. Γρήγορα αναπτύχθηκε με σπίτια τριώροφα πέτρινα, ηπειρώτικης αρχιτεκτονικής μοναδικά για την εποχή, αρκετά εκ των οποίων σώζονται σε καλή κατάσταση ως και σήμερα. Ήταν πρότυπο χωριού για τα δεδομένα της εποχής. Στις αρχές του 20ου αιώνα η Κουμαριά είχε πραγματικά την εικόνα ενός εύπορου και αναπτυσσόμενου χωριού και ένα τεράστιο και εντυπωσιακό για τα δεδομένα της εποχής σχολικό κτίριο. Καθώς το χωριό πήρε τη μορφή ενός εδραίου οικισμού και ανάμεσα στους κατοίκους του υπήρχαν ελάχιστες οικογένειες της τάξης των νομαδο-κτηνοτρόφων, η Κουμαριά θεωρούνταν ως τόπος κατοικίας των ευπορότερων και των πιο αρχοντικών οικογενειών των Βλάχων. Το 1916 πρόκριτοι του χωριού, ενεργώντας ως πληρεξούσιοι 93 οικογενειών του χωριού αγόρασαν από τους κληρονόμους του Φαΐκ Πασά (αρ. συμβολαίου 4381/14-4-1916) το βοσκότοπο Αρσούμπασι. Την άνοιξη του 1926 ως απόρροια της Ρουμανικής Προπαγάνδας έφυγαν για τη Ρουμανία 40 περίπου βλάχικες οικογένειες αφήνοντας τις περιουσίες τους στο Ελληνικό Δημόσιο. Έτσι το 1927 μετοίκησε στο χωριό μια ομάδα 30 περίπου προσφυγικών οικογενειών από την περιοχή του Καυκάσου και από διάφορα χωριά της περιοχής της Τραπεζούντας και της Σάντας και τους παραχωρήθηκαν οικήματα και χωράφια⁴⁷⁴.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Δόλιανη της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, είχε 627 κατοίκους (327 άνδρες και 300 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δόλιανης με έδρα τον οικισμό Δόλιανη⁴⁷⁵. Στην εν λόγω κοινότητα ενώνονται και οι οικισμοί: Ξηρολείβαδο, Άνω Σέλι, Κάτω Σέλι και Μαρούσια.

Στην απογραφή του 1920 κατοικείτο από 473 άτομα (214 άνδρες και 259 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν στην Δόλιανη πρόσφυγες.

Το 1926 ο οικισμός Δόλιανη μετονομάζεται σε **Κουμαριά**⁴⁷⁶ και η κοινότητα Δόλιανης σε κοινότητα Κουμαριάς.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 37 οικογένειες προσφύγων/130 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Οι γηγενείς κάτοικοι ήταν βλάχοι και οι πρόσφυγες κατάγονταν από τον Πόντο⁴⁷⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 280 κατοίκων οι 89 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

474. <https://koumariaveroias.gr/istoria/>

475. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [21. Ο συνοικισμός **Δόλιανη** υπό το όνομα «Κοινότης Δόλιανης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δόλιανης ενούνται και οι συνοικισμοί Ξηρολείβαδο, Άνω Σέλι, Κάτω Σέλι και Μαρούσια αποσπώμενα από του δήμου Βερροίας, προς ον προσηρτήθησαν δια του από 3 Μαΐου ε.ε. Β. Διατάγματος].

476. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βερροίας, κλπ.: [11. Η κοινότης Δόλιανης, μετονομάζεται εις «κοινότητα Κουμαριάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δόλιανη εις «**Κουμαριά**»].

477. <https://koumariaveroias.gr/istoria/>

Το 1946 ο οικισμός Κουμαριά και η κοινότητα Κουμαριάς που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 η Κουμαριά αποσπάται από την κοινότητα Κουμαριάς (καταργείται) και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Κουμαριάς, του πρώην δήμου Βέροιας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την κτηνοτροφία (αγελάδες και αιγοπρόβατα) σε σύγχρονες κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, την υλοτομία και με περιορισμένες καλλιέργειες σιτηρών. Υπάρχει ενεργός δασικός συνεταιρισμός και 2 εργοστάσια μαρμάρων που τα τελευταία χρόνια δε λειτουργούν.⁴⁷⁸

Από το 2011, ο οικισμός Κουμαριά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κουμαριάς (μαζί με τον οικισμό Ξηρολίβαδον), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 280 κάτοικοι (1928), 595 (1940), 276 (1951) 237 (1961), 118 (1971), 156 (1981), 252 (1991), 242 (2011).

Κουτσοχώριον (Κωστοχώρι)

Ο οικισμός **Κωστοχώρι** βρίσκονταν σε υψόμετρο 670 μ⁴⁷⁹. ενώ απέχει 13 χιλ. δυτικά από την Βέροια⁴⁸⁰.

Το 1910 κατοικείτο από 65 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Κωστοχώρι της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσ/κης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τσορνόβου Θεσσαλονίκης (μετέπειτα Φυτιάς) με έδρα τον οικισμό Τσόρνοβο. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Διαβόρνιτσα και Κωστοχώρι⁴⁸¹.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 9 άτομα (6 άνδρες και 3 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923, δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 35 οικογένειες προσφύγων/105 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 115 κατοίκων οι 111 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

478. Ό.π.

479. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

480. <http://www.hellenicaworld.com/Greece/Geo/gr/KoutsochoriImathias.html>

481. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Τσόρνοβον υπό το όνομα «Κοινότης Τσορνόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσορνόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Διαβόρνιτσα και Κωστοχώρι].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175601-175660)⁴⁸².

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Κουτσοχώριον** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940) και το όνομα της κοινότητας, σε κοινότητα Φυτείας.

Το 1946 ο οικισμός Κουτσοχώριον και η κοινότητα Φυτείας που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Κουτσοχώριον με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Φυτείας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Φυτείας, του πρώην δήμου Δοβρά του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κουτσοχώριον με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Φυτείας (μαζί με τους οικισμούς Άγιος Νικόλαος, Λιανοβρόχι και Φυτεία) της Δημοτικής Ενότητας Δοβρά, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 115 κάτοικοι (1928), 186 (1940), 133 (1951), 93 (1961), 20 (1971), 99 (1981), 136 (1991), 108 (2001), 63 (2011).

Κρεββατάς

Ο οικισμός **Κρεββατάς** βρίσκονταν βορειοδυτικά⁴⁸³ και πλησίον της Βέροιας.

Αναγνωρίστηκε ως οικισμός το 1920 και προσαρτήθηκε στη δήμο Βέροιας (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 16 άτομα (9 άνδρες και 7 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 5 οικογένειες προσφύγων/17 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 33 κατοίκων οι 20 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175581-175600)⁴⁸⁴.

Το 1946 ο οικισμός Κρεββατάς και ο δήμος Βεροίας αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1961 ο οικισμός Κρεββατάς του δήμου Βέροιας, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ.-19/3/1961).

Απογραφές: 33 κάτοικοι (1928), 34 (1940), 23 (1951) (-).

482. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

483. Δημήτρης Λιθοξόου: «Εγκατάσταση προσφύγων στη Βέροια».

484. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Κυδωνέα (Μικρό Αλάμπορο)

Ο οικισμός **Μικρό Αλάμπορο** βρίσκονταν σε υψόμετρο 10 μ⁴⁸⁵., νοτιοανατολικά της Αλεξάνδρειας.

Το 1910 κατοικείτο από 125 πατριαρχικούς (Χαλκιοπούλους).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μικρό Αλάμπορο της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 139 άτομα (66 άνδρες και 73 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Αλαμπόρου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μέγα Αλάμπορο. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Νησελούδι, Καλύβια Αλαμπόρου και Μικρό Αλάμπορο⁴⁸⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 175 άτομα (91 άνδρες και 84 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 30 πρόσφυγες στον οικισμό (14 άνδρες και 16 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 10 οικογένειες προσφύγων/36 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός

Στην απογραφή του 1928, εκ των 190 κατοίκων οι 3 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176581-176600)⁴⁸⁷.

Το 1946 ο οικισμός Μικρό Αλάμπορο και η κοινότητα Αλαμπόρου που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1953 ο οικισμός Μικρό Αλάμπορο μετονομάζεται σε **Κυδωνέα** (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/07/1953) και η κοινότητα Αλαμπόρου σε κοινότητα Πρασινάδας.

Το 1997 ο οικισμός Κυδωνέα με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Πρασινάδας, του πρώην δήμου Πλατέος του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κυδωνέα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πρασινάδας (μαζί με τους οικισμούς Πρασινάδα και Νησελούδιο), της Δημοτικής Ενότητας Πλατέος, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 190 κάτοικοι (1928), 242 (1940), 272 (1951) 275 (1961), 260 (1971), 240 (1981), 222 (1991), 217 (2011).

485. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

486. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Μέγα Αλάμπορο υπό το όνομα «Κοινότης Αλαμπόρου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αλαμπόρου ενοούνται και οι συνοικισμοί Καλύβια Αλαμπόρου, **Μικρό Αλάμπορο**, και Νησελούδι].

487. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Κυδωνοχώριον (Μουσταλή)

Ο οικισμός **Μουσταλή** βρίσκονταν σε υψόμετρο 50 μ⁴⁸⁸, ανατολικά και πλησίον της Βέροιας.

Αναγνωρίστηκε ως οικισμός το 1920 και προσαρτήθηκε στη δήμο Βέροιας (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 26 άτομα (15 άνδρες και 11 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 37 πρόσφυγες στον οικισμό (21 άνδρες και 16 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 14 οικογένειες προσφύγων/47 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 58 κατοίκων οι 28 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176761-176780)⁴⁸⁹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού Μουσταλή διορθώνεται σε **Μουστάλιον** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940)⁴⁹⁰.

Το 1946 ο οικισμός Μουστάλιον και ο δήμος Βεροίας αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1953 ο οικισμός Μουστάλιον μετονομάζεται σε **Κυδωνοχώριον** (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/07/1953).

Το 1997 ο οικισμός Κυδωνοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα της Βέροιας, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244^Α–04/12/1997).

Από το 2011, το Κυδωνοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Βέροιας (μαζί με τους οικισμούς Ταγαροχώρι, Βέροια, Λαζοχώριον και Μέση), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 58 κάτοικοι (1928), 83 (1940), 54 (1951) 37 (1961), 3 (1971), 2 (1981), 10 (1991), 0 (2011).

Ο οικισμός έχει εγκαταλειφθεί.

Κυψέλι – Νεοχώρι⁴⁹¹ - Σφήνα (Σφηνίτσα)

Ο οικισμός **Σφηνίτσα** βρίσκονταν στους πρόποδες των Πιερίων και πλάι στον ποταμό Αλιάκμονα, ανατολικά της Μελίκης Ημαθίας.

488. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

489. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

490. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

491. Όλες οι πληροφορίες περί Νεοχωρίου και Σφηνίτσης προέρχονται από το βιβλίο του Κωστ. Βασιλειάδη «Νεοχώρι, μια ακόμη αλησμόνητη πατρίδα».

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Σφύνιστα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 128 άτομα (81 άνδρες και 47 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Γκριτζάλης Θεσσαλονίκης (μετέπειτα Αγκαθιά) με έδρα τον οικισμό Γκριτζάλη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Τρίχλοβον, Σφήνιστα⁴⁹² και Νησέλι.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Σφύνιστα κατοικούσαν 152 άτομα (100 άνδρες και 52 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1926 ο οικισμός Σφήνιστα μετονομάζεται σε **Σφήνα**⁴⁹³.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 64 οικογένειες προσφύγων/270 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός

Στην απογραφή του 1928 ο οικισμός Σφήνιστα της κοινότητας Αγκαθιάς, εκ των 92 κατοίκων κανένας δεν ήταν πρόσφυγας που να εγκαταστάθηκε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού **Νεοχώριον** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928). Προφανώς οι πρόσφυγες που κατά την Ε.Α.Π. εμφανίζονται στη Σφήνα μετακινήθηκαν στον οικισμό Νεοχώρι.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178341-178440)⁴⁹⁴.

Οι πρόσφυγες κατάγονται από το χωριό Νεοχώρι της Ανατ. Θράκης, περιοχή Μετρών-Σηλυβρίας. Υποχρέωθηκαν να εκπατρισθούν με την εφαρμογή της Συνθήκης της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών. Έτσι στις 7 Ιουλίου του 1924 αναγκάστηκαν να φορτώσουν σε κára και ζώα όσα από τα υπάρχοντά τους μπορούσαν μαζί με τα ιερά σκεύη της εκκλησίας και με δάκρυα και στεναγμούς να βαδίσουν προς το σταθμό του τραίνου στις Μέτρες (Τσατάλτζα). Το τραίνο τους μετέφερε στην Αλεξανδρούπολη, τότε Ντεντέ Αγάτς. Από εκεί μετά από 4-5 ημέρες με ένα πλοίο έφθασαν στην Θεσσαλονίκη στο Χαρμάνκιοι όπου έζησαν σε σκηνές υπό δραματικές συνθήκες περίπου δύο μήνες. Την 12-9-1924 φόρτωσαν πάλι τα υπάρχοντά τους στο τραίνο και κατέβηκαν στην Αλεξάνδρεια Ημαθίας (Γιδάς). Εδώ τους παρέλαβε ο Νικ. Χασιώτης και τους οδήγησε στο κτήμα της μονής του Αγ. Αθανασίου, λίγο πιο κάτω από το μοναστήρι, ανατολικά της σημερινής Αγκαθιάς⁴⁹⁵.

Ο οικισμός Νεοχώρι (μετέπειτα Κυψέλη) κτίστηκε στην θέση αυτή κατά την δεκαετία του '30. Μετά από την κατασκευή (ευθυγράμμιση, 1928) της νέας κοίτης του ποταμού Αλιάκμονα και του μεγάλου αναχώματος στην αριστερή του πλευρά για την προστασία

492. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Γκριτζάλη υπό το όνομα «Κοινότητα Γκριτζάλης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γκριτζάλης ενοούνται και οι συνοικισμοί Νησέλι, Τρίχλοβον και Σφήνιστα].

493. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βερροίας, του νομού Θεσσαλονίκης: [20. Ο συνοικισμός Σφήνιστα της κοινότητας Γκριτζάλης μετονομάζεται εις «**Σφήνα**»(ο)].

494. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

495. Βικιπαίδεια: Κυψέλη Ημαθίας.

των χωριών του κάμπου, ο Αλιάκμων κάθε άνοιξη υπερχειλίζει και κάλυπτε με τα νερά του ένα μεγάλο μέρος του κάμπου στην δεξιά του πλευρά, όπου βρίσκονταν τότε τα χωριά Γριτζάλι (σημερινή Αγκαθιά), Σερμελί (Καλύβια) και Νεοχώρι (πρώτος οικισμός εγκατάστασης των προσφύγων). Λόγω ακριβώς των συχνών πλημμυρών αυτών η τότε λειτουργούσα Κρατική Υπηρεσία Αποκαταστάσεως και Εποικισμού σχεδίασε την μεταφορά των πληττομένων οικισμών σε μέρος υψηλότερο. Στο μέρος που βρίσκεται σήμερα η Κυψέλη. Εδώ αποφάσισε να μετατεθούν οι οικισμοί Σερμελί (Καλύβια) με γηγενείς κατοίκους, το Νεοχώρι με πρόσφυγες και η Σφηνίτσα με γηγενείς. Η οριστική απόφαση ελήφθη όταν την άνοιξη του 1929 μεγάλη πλημμύρα κάλυψε το χωριό Σερμελί. Αποφασίστηκε λοιπόν η άμεση μετακίνηση του χωριού σε ποιο ασφαλές μέρος. Έγινε εδώ η ρυμοτομία, και δόθηκαν οικοπέδα των 2 στρεμμάτων σε κάθε μια από τις 25 οικογένειες του χωριού. Οι συνεχείς απειλές του Αλιάκμονα ανάγκασαν την υπηρεσία να αποφασίσει την μετακίνηση και του οικισμού του Νεοχωρίου, 1931-1932, στην ίδια θέση ακριβώς πλάι και δυτικά της εγκατάστασης των Καλυβιωτών⁴⁹⁶.

Περί το 1930 υπήρχαν δύο οικισμοί: η Άνω και Κάτω Σφηνίτσα, περί τα δύο χιλιόμετρα νότια της Κυψέλης πάνω στους πρώτους λόφους των Πιερίων. Η ζωή των κατοίκων του είχε άμεση σχέση με το Μοναστήρι του Αγ. Αθανασίου, από το οποίο ήταν απόλυτα εξαρτημένη, επειδή δεν είχαν δικά τους κτήματα, ούτε σπίτια οι της Άνω Σφηνίτσας και εργάζονταν στα κτήματα και τα ζώα του Μοναστηριού. Οι της Κάτω είχαν μεν σπίτια αλλά καλλιεργούσαν τα κτήματα του μοναστηριού επί ενοικίω. Πότε ιδρύθηκε το χωριό είναι άγνωστο. Σύμφωνα με στοιχεία του Γεν. Προξενείου Θεσσαλονίκης για την περίοδο 1877-78 το χωριό αυτό αναφέρεται σαν τσιφλίκι της μονής Αγ. Αθανασίου με 35 οικογένειες. Ακόμη ότι ήταν μετόχι της μονής όπου και η θερινή κατοικία του ηγουμένου, οι αποθήκες και οι στάβλοι. Για το χωριό αυτό ο Γιάννης Μοσχόπουλος στο βιβλίο του «Το Ρουμλούκι κατά την Βυζαντινή κ.λπ.» γράφει «Δεν αποκλείεται λοιπόν, ιδρυτές του χωριού να ήταν οι κάτοικοι της Αλώρου, αφού το πιθανότερο είναι όσοι επέζησαν μιας καταστροφής, να μετοίκησαν κάπου κοντά. Το ότι υπάρχουν κοινά ονόματα σε κατοίκους της Σφηνίτσας και του Κολυνδρού δεν σημαίνει μόνο ότι οι κάτοικοι της Σφηνίτσας είναι Κολιντρινής προέλευσης αλλά και το αντίθετο, αφού δεν γνωρίζουμε ποιο χωριό από τα δύο προϋπήρχε». Κατά την επανάσταση του Ολύμπου που κήρυξε στον Κολυνδρό τον Φεβρουάριο του 1878 ο Επίσκοπος Κίτρους Νικόλαος Λούσης, το χωριό Σφήνστα όχι μόνο βρέθηκε στο επίκεντρο των επιχειρήσεων, αλλά έδωσε και μαχητές στον αγώνα. Στο βιβλίο του παραπάνω επισκόπου υπάρχει ονομαστική κατάσταση με 13 ονόματα αγωνιστών από το χωριό αυτό. Την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα (1904-1907) η Σφήνστα βρέθηκε και πάλι στο επίκεντρο των συγκρούσεων. Οι άντρες του χωριού πλαισίωσαν τα ανταρτικά σώματα και πολέμησαν τους Βουλγάρους δίπλα σε ονομαστούς καπεταναίους..... Το 1950 λόγω της μεταφοράς της Σφηνίτσας στο Νεοχώρι στην θέση της υπήρχε μόνο η παλιά πέτρινη εκκλησία του Αγίου Δημητρίου και πλάι της το νεκροταφείο του χωριού. Τίποτε άλλο δεν μαρτυρούσε ότι εδώ υπήρχε ένα πολύ παλιό ιστορικό χωριό, η Σφήνστα. Δυστυχώς κακή ήταν και η τύχη της εκκλησίας του Αγ. Δημητρίου. Θησαυροθύρες κατέσκαψαν το εσωτερικό και τα θεμέλια της, ώστε να κατεδαφισθεί. Στην θέση έχει κτισθεί με τσιμεντόλιθους ένα μικρότερο εκκλησάκι, στο οποίο εκκλησιάζονται οι Νεοχωρίτες κατά την εορτή του Αγίου Δημητρίου την 26 Οκτωβρίου⁴⁹⁷.

496. Ό.π.

497. Ό.π.

Το 1946 ο οικισμός Νεοχώριον και η κοινότητα Αγκαθιάς που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1952 ο οικισμός Νεοχώριον αποσπάται από την κοινότητα Αγκαθιάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 14^Α – 16/01/1952).

Το 1968 ο οικισμός Νεοχώριον μετονομάζεται σε **Κυψέλη** και η κοινότητα Νεοχωρίου σε κοινότητα Κυψέλης (Φ.Ε.Κ. 101^Α – 08/05/1968).

Το 1997 ο οικισμός Κυψέλη με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» αποσπάται από την κοινότητα Κυψέλης (καταργείται) και ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Κυψέλης, του πρώην δήμου Μελίκης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κυψέλη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κυψέλης (μαζί με τον οικισμό Μονή Αγίου Αθανασίου Σφηνίσσης) της Δημοτικής Ενότητας Μελίκης, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές (Νεοχωρίου-Κυψέλης): 205 κάτοικοι (1928), 565 (1940), 453 (1951), 621 (1961), 535 (1971), 534 (1981), 520 (1991), 423 (2011).

Λαζοχώριον

Ο οικισμός **Λαζοχώριον** βρίσκονταν σε υψόμετρο 55 μ⁴⁹⁸, βόρεια και πλησίον της Βέροιας (5,7 χλμ.⁴⁹⁹).

Η ονομασία «Λαζοχώρι» δόθηκε από τον εκπρόσωπο του Εποικισμού Πιπίνο Βαρακλή. Τότε συνέβη και το εξής περιστατικό: Κάθε πατριαρχική οικογένεια ήθελε να δώσει στον οικισμό το όνομα του δικού τους χωριού. Για μια στιγμή άρχισαν να οξύνονται τα πνεύματα, οπότε πήρε τον λόγο ο εκπρόσωπος του εποικισμού, ο οποίος για να τους συμβιβάσει, τους είπε: «Τι μαλώνετε για την ονομασία; Αφού είστε όλοι Λαζοί, ας ονομάσουμε τον συνοικισμό Λαζοχώρι». Έτσι και έγινε. Δυστυχώς από ιστορική άγνοια και από παρεξήγηση της σημασίας της λέξης «Λαζοί», δέχτηκαν όλοι τους χωρίς αντίδραση, την ξένη αυτή ονομασία⁵⁰⁰.

Αναγνωρίστηκε ως οικισμός το 1920 και προσαρτήθηκε στη δήμο Βέροιας (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 86 άτομα (50 άνδρες και 36 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 163 πρόσφυγες στον οικισμό (85 άνδρες και 78 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 43 οικογένειες προσφύγων/156 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

498. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

499. Ιστοσελίδα: Βρίσκω απόσταση.

500. <http://lazoxori-verias.blogspot.com/>

Όλοι οι πρόσφυγες ήταν ποντιακής καταγωγής⁵⁰¹, ⁵⁰².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 167 κατοίκων οι 3 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175661-175740)⁵⁰³.

Το 1946 ο οικισμός Λαζοχώριον και ο δήμος Βεροίας αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Λαζοχώριον με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα της Βεροίας, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία⁵⁰⁴.

Από το 2011, το Λαζοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Βεροίας (μαζί με τους οικισμούς Ταγαροχώρι, Βέροια, Κυδωνοχώρι και Μέση), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βεροίας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 167 κάτοικοι (1928), 257 (1940), 124 (1951) 230 (1961), 188 (1971), 178 (1981), 167 (1991), 379 (2011).

Λειανοβέργειον - Λιανοβέργιον (Λιανοβέριον)

Ο οικισμός **Λιανοβέριον** βρίσκονταν σε υψόμετρο 9 μ⁵⁰⁵. βορειοανατολικά της Αλεξάνδρειας.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Λιανοβέριον της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 297 άτομα (167 άνδρες και 130 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Γιδά Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Γιδάς. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Λιανοβέριον⁵⁰⁶, Σχοινάς, Παλαιοχώριον, Πλατύ και Νεοχώριον.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 373 άτομα (189 άνδρες και 184 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 71 πρόσφυγες (41 άνδρες και 30 γυναίκες).

501. Βικιπαίδεια: Λαζοχώριον Ημαθίας.

502. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Μέτσιτλι, την Όλτι ή Όλτη ή Όλτου, το Παντζαρότ και το Τουρκιασέν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 236, 262, 273, 341.

503. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπραξέως Χρεών, Αθήναι 1928.

504. Ό.π. Βικιπαίδεια.

505. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

506. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Γιδά υπό το όνομα «Κοινότης Γιδά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιδά ενούνται και οι συνοικισμοί Σχοινά, Νεοχώριον, Παλαιοχώριον, **Λιανοβέριον** και Πλατύ.].

Το 1926 ο οικισμός Λιανοβέριον μετονομάζεται σε **Λιανοβέργιον**.⁵⁰⁷

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 31 οικογένειες προσφύγων/143 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 525 κατοίκων οι 88 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175741-175780)⁵⁰⁸.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Λειανοβέργιον** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1941 ο οικισμός Λειανοβέργιον και η κοινότητα Γιδά αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Λειανοβέργιον και η κοινότητα Γιδά αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946). Την ίδια χρονιά ο οικισμός Λειανοβέργιον αποσπάται από την κοινότητα Γιδά και ορίζεται έδρα της κοινότητας Λειανοβεργίου (Φ.Ε.Κ. 364^Α – 27/12/1946).

Το 1994 το Λιανοβέργιον αποσπάται από την κοινότητα Λιανοβεργίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πλατέως (Φ.Ε.Κ. 133^Α – 20/08/1994).

Το 1997 το Λιανοβέργι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Λιανοβεργίου του πρώην δήμου Πλατέως του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, το Λιανοβέργι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Λιανοβεργίου της Δημοτικής Ενότητας Πλατέως, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 525 κάτοικοι (1928), 840 (1940), 937 (1951) 1.760 (1961), 1.631 (1971), 1.770 (1981), 1.652 (1991), 1.596 (2011).

Λουτρός

Ο οικισμός **Λουτρός**⁵⁰⁹ βρίσκονταν σε υψόμετρο 18 μ⁵¹⁰, νότια του Αλιάκμονα και σε απόσταση 26,5 χλμ.⁵¹¹ βορειοανατολικά της Βέροιας.

Το 1910 ο οικισμός κατοικείτο από 600 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

507. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης, του νομού Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Λιανοβέρι της κοινότητας Γιδά, μετονομάζεται εις «Λιανοβέργι»].

508. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

509. Για την ιστορία του οικισμού Λουτρός, βλέπε Ιστοσελίδα: <https://www.loutros.gr/%CE%BD%CE%AD%CE%B1/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%8D/>

510. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

511. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=6882&lng=1>

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Λουτρός της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 583 άτομα (349 άνδρες και 234 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Λουτρού Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Λουτρό.⁵¹² Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Καψοχώρα.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 465 άτομα (243 άνδρες και 222 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 32 πρόσφυγες (18 άνδρες και 14 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 4 οικογένειες προσφύγων/13 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 568 κατοίκων οι 23 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175881-175900)⁵¹³.

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Λουτρού αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Από το 1997 μέχρι το 2010, ο οικισμός Λουτρός με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποτελούσε το Τοπικό Διαμέρισμα Λουτρού, του πρώην δήμου Αλεξάνδρειας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Λουτρός με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λουτρού, της Δημοτικής Ενότητας Αλεξάνδρειας, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 568 κάτοικοι (1928), 773 (1940), 987 (1951) 1.175 (1961), 1.253 (1971), 1.234 (1981), 1.286 (1991), 1.266 (2011).

Μακροχώρι (Μικρογούζι)

Ο οικισμός **Μικρογούζι** βρίσκονταν σε υψόμετρο 35 μ⁵¹⁴. βορειοανατολικά της Βέροιας, σε απόσταση 8 χλμ. από το κέντρο της, και ο πρώτος οικισμός στο δρόμο από Βέροια προς Θεσσαλονίκη. Είναι στο κάμπο της Ημαθίας και περιβάλλεται από κατοικίες, χώρους εργασίας και εντατικές καλλιέργειες κάθε λογής παραγωγής. Είναι από τους μεγαλύτερους οικισμούς της Ημαθίας⁵¹⁵.

512. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός **Λουτρός** υπό το όνομα «Κοινότης Λουτρού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λουτρού ενούται και ο συνοικισμός Καψοχώρα].

513. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

514. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

515. Βικιπαίδεια: Μακροχώρι Ημαθίας.

Ο οικισμός έχει μεγάλη ιστορία από την αρχαιότητα, την Ρωμαϊκή περίοδο, την Βυζαντινή και Οθωμανική περίοδο⁵¹⁶.

Γύρω στο 1900 στον οικισμό υπήρχαν 75 σπίτια και 385 κάτοικοι σύμφωνα με την στατιστική του καζά Βέροιας. Οι κάτοικοί του ήταν αγρότες. Οι εκτάσεις της γης ανήκαν τόσο σε μουσουλμάνους όσο και σε χριστιανούς κτηματίες. Αναφέρεται και η ύπαρξη ενός χειμαδιού 20 βλάχικων οικογενειών. Ελληνικό Σχολείο με την ονομασία «Ελληνική Σχολή Μικρογουζίου» ιδρύθηκε το 1907⁵¹⁷.

Το 1910 κατοικείτο από 350 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Στις 16 Οκτωβρίου 1912 ο Ελληνικός Στρατός άρχισε να απελευθερώνει τη Βέροια και τους οικισμούς του κάμπου από τη σκλαβιά που κράτησε κοντά 500 χρόνια. Οι περισσότεροι κάτοικοι του Μικρογουζίου ήταν κρυμμένοι, εξαιτίας του φόβου για τις αντιδράσεις των Τούρκων, στο «Σουφουλιό» μία δασωμένη περιοχή μεταξύ του Μακροχωρίου και των Καवासίων. Στα όρια του οικισμού εγκαταστάθηκαν προφυλακές της 1ης και 3ης Μεραρχίας⁵¹⁸.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μικρογουζίου της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 626 άτομα (329 άνδρες και 297 γυναίκες).

Στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου (1914-1918) στα όρια του οικισμού είχε διαμορφωθεί και ένα πρόχειρο αεροδρόμιο για τις ανάγκες του στρατηγείου των Συμμάχων στη Βέροια⁵¹⁹.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μικρογουζίου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μικρογουζί⁵²⁰. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ασώματα, Άμμος, Διαβατός και Μπρασιάτες.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 708 άτομα (358 άνδρες και 350 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 138 πρόσφυγες στον οικισμό (61 άνδρες και 77 γυναίκες)⁵²¹.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 127 οικογένειες προσφύγων/526 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τον Πόντο και την Ανατολία⁵²².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.154 κατοίκων οι 426 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176401-176580)⁵²³.

516. Ό.π.

517. Ό.π.

518. Ό.π.

519. Ό.π..

520. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [1]. Ο συνοικισμός **Μικρογουζί** υπό το όνομα «Κοινότητα Μικρογουζί» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μικρογουζί ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπρασιάτες, Διαβατός, Άμμος και Ασώματα].

521. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Χαραμί-Βαρτάν του Καρς. [Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 368.

522. Ό.π. Βικιπαίδεια.

523. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1940 ο οικισμός Μικρογούζι της Θεσσαλονίκης μετονομάζεται σε **Μακροχώρι** και η κοινότητα Μικρογουζίου, σε κοινότητα Μακροχωρίου. (Φ.Ε.Κ. 271^Α-03/09/1940).

Οι Γερμανοί κατέλαβαν την περιοχή της Βέροιας και φυσικά το Μακροχώρι στις 11 Απριλίου του 1941. Ο πληθυσμός δοκιμάστηκε, έζησε την τρομοκρατία καθώς και την συστηματική καταλήστευση του πλούτου. Η απελευθέρωση της περιοχής εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της αποχώρησης των Γερμανών από τη Βόρεια Ελλάδα, εξαιτίας του φόβου αποκλεισμού της οδού επιστροφής μέσω Γιουγκοσλαβίας. Στις 27 Οκτωβρίου 1944 ξεκίνησε να εισέρχεται στην πόλη της Βέροιας ο ΕΛΑΣ και ο εφεδρικός ΕΛΑΣ, ως απελευθερωτές, ενώ η αποχώρηση των Γερμανών συνεχιζόταν. Σύμφωνα με κάποιες μαρτυρίες το απόγευμα της 29ης Οκτωβρίου εισήλθαν στην πόλη με οργανωμένα τμήματα το 16ο Σύνταγμα του ΕΛΑΣ και ακολούθησε η πρώτη συγκέντρωση της απελευθέρωσης. Στις ίδιες ημερομηνίες απαλλάχτηκε και το Μακροχώρι από τη ναζιστική κατοχή. Απώλειες υπήρξαν και στο Εμφύλιο που ακολούθησε την Απελευθέρωση⁵²⁴.

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Μακροχωρίου αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Μακροχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μακροχωρίου (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Αποστόλου Παύλου του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μακροχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Μακροχωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Αποστόλου Παύλου, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.154 κάτοικοι (1928), 1.989 (1940), 2.359 (1951) 3.029 (1961), 3.048 (1971), 3.850 (1981), 4.338 (1991), 5.160 (2011).

Μαρίνα (Σερμορίνοβο ή Τσεμπαρίνοβον)

Ο οικισμός **Σερμορίνοβο** βρίσκονταν σε υψόμετρο 144 μ. βορειοδυτικά της Βέροιας ενώ απέχει 17 χλμ. από την Νάουσα⁵²⁵.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Σερμορίν της υποδιοίκησης Εδέσσης, κατοικείτο από 223 άτομα (114 άνδρες και 109 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σερμορινόβου Πέλλης με έδρα τον οικισμό Σερμορίνοβον⁵²⁶. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και οι οικισμοί Γκίμνοβον, Φέτισσα, Γκολεσιάνη και Γιαννάκοβον.

Οι πρώτοι Πόντιοι που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό προέρχονταν από τα χωριά της Αργυρούπολης, οι οποίοι μετώκησαν στο Σεβάς και από εκεί το 1878-80 μετά το Ρωσοτουρκικό πόλεμο πήγαν στον Καύκασο-Κυβερνείο Καρς. Μετά την απελευθέρωση

524. Ό.π. Βικιπαίδεια.

525. Βικιπαίδεια: Μαρίνα Ημαθίας.

526. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περὶ αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Σερμορίνοβον** υπό το όνομα «Κοινότης Σερμορινόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σερμορινόβου ενοῦται και οι συνοικισμοί Γιαννάκοβον, Γκίμνοβον, Γκολεσιάνη και Φέτισσα].

της Μακεδονίας με δικές τους δαπάνες έφθασαν στη Θεσσαλονίκη, από εκεί στο Άσπρο και πάλι το 1918 στον οικισμό Σερμορίνοβο, όπου κατοικούσαν οι απόγονοί τους και ελάχιστοι επιζώντες. Προέρχονταν από τα χωριά Τουρκεσέν, Ασμίρ Καπού και Ζεμζελέκ Γκιόλας Αρταχάν⁵²⁷.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 414 άτομα (209 άνδρες και 205 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923, κατεγράφησαν 224 πρόσφυγες (114 άνδρες και 110 γυναίκες).

Το 1926 ο οικισμός Σερμορίνοβο μετονομάζεται σε **Μαρίνα**⁵²⁸ και η κοινότητα Σερμορινόβου σε κοινότητα Μαρίνας.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 65 οικογένειες προσφύγων/270 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 558 κατοίκων οι 41 ήταν πρόσφυγες⁵²⁹ που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175901-175980)⁵³⁰.

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Μαρίνας αποσπώνται από την επαρχία Εδέσσης του νομού Πέλλας και υπάγονται στην επαρχία Ναούσης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Μαρίνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μαρίνας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μαρίνας, του πρώην δήμου Ανθεμίων του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την καλλιέργεια της γης, καλλιεργούν ροδακινιές, ακτινιδιές και μηλιές. Υπάρχουν και αμπελώνες στην περιοχή⁵³¹.

Από το 2011, ο οικισμός Μαρίνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μαρίνης της Δημοτικής Ενότητας Ανθεμίων, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 558 κάτοικοι (1928), 786 (1940), 827 (1951), 994 (1961), 972 (1971), 957 (1981), 1.036 (1991), 1.042 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

527. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

528. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών στο νομό Πέλλας, μετονομάζεται: [5. Η κοινότης Σερμορινόβου εις «κοινότητα Μαρίνας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σερμορίνοβον εις «**Μαρίναν**» (η), ο συνοικισμός Γιαννάκοβον της αυτής κοινότητος εις Γιαννακοχώρι (το), ο δε συνοικισμός Γκολοσάνη εις Λευκάδια (τα)].

529. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Ντεμίρ ή Δεμίρ Καπί, Ντορτκλίσέ ή Τορτ Κλίσέ, το Τουρκιασέν και το Χαραμί-Βαρτάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 248, 260, 341, 368.

530. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

531. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Μαυροδένδρι (Καρατσαλή)

Ο οικισμός **Καρατσαλή** βρίσκονταν πλησίον της πόλης της Βέροιας.

Το 1910 στο Καρά Τσαλί κατοικούσαν 28 πατριαρχικοί (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Καρατσαλή της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο. (Σημ. συγγραφέα: Ο οικισμός Καρατσαλή ανήκε στο δήμο Βέροιας, μόνο που δεν αναφέρεται ούτε στο Φ.Ε.Κ., ούτε στις μεταβολές της Ε.Ε.Τ.Α.Α.)⁵³².

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 67 άτομα (34 άνδρες και 33 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1926 ο οικισμός Καρατσαλή του δήμου Βεροίας μετονομάζεται σε **Μαυροδένδρι**⁵³³.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 2 οικογένειες προσφύγων/7 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 34 κατοίκων οι 13 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175981-176000)⁵³⁴.

Το 1946 ο οικισμός Μαυροδένδρι και ο δήμος Βεροίας αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1961 ο οικισμός Μαυροδένδρι του δήμου Βεροίας, καταργείται (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 34 κάτοικοι (1928), 30 (1940), 17 (1951) (-) (1961).

Μελίκη

Ο οικισμός **Μελίκη** βρίσκονταν σε υψόμετρο 40 μ⁵³⁵. και σε απόσταση 23 χλμ.⁵³⁶ ανατολικά της Βέροιας.

532. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις Βερροίας έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «Ράχωβα», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

533. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, κλπ.: [13. Ο εις τον δήμον Βεροίας υπαγόμενος **νεοϊδρυθείς συνοικισμός Καρά-Τσαλή μετονομάζεται εις «Μαυροδένδρι»**].

534. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

535. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

536. Βικιπαίδεια: Μελίκη Ημαθίας.

Ιστορικά συμπεριλαμβάνεται στους ελληνόφωνους αγροτικούς οικισμούς της περιοχής του Ρουμλουκιού και ο αρχικός πυρήνας του χρονολογείται κατά τους βυζαντινούς χρόνους⁵³⁷. Ακόμη, κατά τον 17^ο αι., εγκαταστάθηκαν στη Μελίκη άτομα που προερχόταν από την περιοχή των Χασίων και των Αντιχασίων⁵³⁸. Στις αρχές του 20^{ου} αι., στον οικισμό διαχέιμαζαν οικογένειες Βλάχων κτηνοτρόφων από την περιοχή του Βερμίου⁵³⁹, ενώ ο μόνιμος πληθυσμός ανερχόταν σε 525 κατοίκους⁵⁴⁰.

Το 1886 είχε 63 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 425 πατριαρχικούς (Χαλκιάπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μελίκιον της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 985 άτομα (491 άνδρες και 494 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μελίκης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μελίκη.⁵⁴¹ Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Πρόδρομος, Μαυραγγέλι, Γεράκι και Σάδενα.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 1.007 άτομα (521 άνδρες και 486 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 86 πρόσφυγες (47 άνδρες και 39 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 43 οικογένειες προσφύγων/156 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.366 κατοίκων οι 40 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176221-176280)⁵⁴².

Το 1946 ο οικισμός Μελίκη και η κοινότητα Μελίκης αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Μετά το τέλος του Εμφυλίου, εγκαταστάθηκαν στη Μελίκη, άτομα προερχόμενα από τη Σκάφη Κοζάνης⁵⁴³.

Το 1994 ο οικισμός Μελίκη αποσπάται από την κοινότητα Μελίκης (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Μελίκης (Φ.Ε.Κ. 136^Α – 30/08/1994).

Από το 1997 μέχρι το 2010, ο οικισμός Μελίκη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας»

537. Αστέριος Ι. Κουκούδης: «Μελέτες για τους Βλάχους, τόμος Δ΄. Οι Βεργιάνοι Βλάχοι και οι Αρβανιτόβλαχοι της Κεντρικής Μακεδονίας», Εκδόσεις Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 257-258.

538. «Δήμος Μελίκης, πληροφορίες για την Μελίκη. Αρχαιοθετήθηκε 2018-02-04 στο Wayback Machine.» από Επιμελητήριο Ημαθίας. Αρχαιοθετήθηκε 2012-11-17 στο Wayback Machine. Αρχαιοθετήθηκε 4 Φεβρουαρίου 2018. Ανακτήθηκε 4 Φεβρουαρίου 2018

539. Ό.π. Αστέριος Ι. Κουκούδης.

540. Ό.π.

541. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεροίας, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός *Μελίκη* υπό το όνομα «Κοινότητα Μελίκης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μελίκης ενοούνται και οι συνοικισμοί *Μαυραγγέλ*, *Γεράκι*, *Πρόδρομος* και *Σάδενα*].

542. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

543. Νίκος Μαραντζίδης (επιμ.): «Οι άλλοι καπετάνιοι. Αντικομμουνιστές ένοπλοι στα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου». Βιβλιοπωλείον της Εστίας, δ' έκδοση, Αθήνα 2007, σελ. 257.

αποτελούσε το Τοπικό Διαμέρισμα Μελίκης, του πρώην δήμου Μελίκης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Στη σημερινή εποχή, ο πληθυσμός της Μελίκης αποτελείται από γηγενείς Μακεδόνες, απόγονους προσφύγων από τη Θράκη και άτομα βλάχικης καταγωγής⁵⁴⁴.

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και με τη μελισσοκομία⁵⁴⁵.

Στη Μελίκη λαμβάνει χώρα το έθιμο των Αναστεναρίων, το οποίο έφεραν στην περιοχή οι Θρακιώτες πρόσφυγες⁵⁴⁶.

Από το 2011, ο οικισμός Μελίκη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Μελίκης, της Δημοτικής Ενότητας Μελίκης, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.366 κάτοικοι (1928), 2.088 (1940), 2.220(1951) 2.662 (1961), 3.033 (1971), 3.245 (1981), 3.290 (1991), 3.146 (2011).

Μέση (Μέτς ή Μέτσι)

Ο οικισμός **Μέτσι** βρίσκονταν σε υψόμετρο 30 μ⁵⁴⁷. και σήμερα αποτελεί συνοικισμό της πόλης της Βέροιας. Απέχει 6,6 χλμ.⁵⁴⁸

Από τα επιφανειακά ευρήματα γύρω από το χωριό αποδεικνύεται η συνεχής και εντατική χρήση του χώρου από την αρχαιότερη νεολιθική περίοδο (6500 - 5600 π.Χ.) ως και την ύστερη αρχαιότητα (250-750 μ.Χ.). Επάνω σε χαμηλά εξάρματα του εδάφους υπήρχαν μικροί παρόχθιοι οικισμοί του κάτω ρου του Αλιάκμονα. Σε αγροτεμάχιο στη δυτική είσοδο του χωριού βρέθηκε χειροποίητη και τροχήλατη κεραμική από πιθοειδή και άλλα αγγεία της πρώιμης εποχής του Σιδήρου (11ος - 8ος αι. π.Χ.). Κατά το Μακεδονικό Αγώνα, οι κάτοικοι της Μέσης συνεισέφεραν πολλά. Σύνδεσμοι των Ελλήνων Καπεταναίων ήταν μεταξύ άλλων οι Αθανάσιος Αργυρίου, ο Δημήτριος Ιωάννου και ο Δημήτριος Μπαλτζής. Και οι τρεις τους ήταν εφοροεπίτροποι επιφορτισμένοι με την διαχείριση των πόρων που το Ελληνικό Προξενείο της Θεσσαλονίκης διέθετε για την εύρυθμη λειτουργία των σχολείων στην περιοχή⁵⁴⁹.

Το 1886 στον οικισμό κατοικούσαν 30 χριστιανικές οικογένειες, υπήρχε εκκλησία (Σχινάς) ενώ το 1910 κατοικείτο από 170 εξαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μέτς της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 211 άτομα (109 άνδρες και 102 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρασιάτι, Ράχωβα,

544. Ό.π. Αστέριος Ι. Κουκούδης.

545. Ιστοσελίδα: Δήμος Μελίκης.

546. Πολύδωρος Παπαχριστοδούλου: (1 Ιουνίου 1952). «Τα Θρακικά Αναστενάρια». Νέα Εστία (598): 738.

547. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

548. <https://vriskoapostasi.gr/.....>

549. Βικιπαίδεια: Μέση Ημαθίας.

Μέτσι⁵⁵⁰, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 145 άτομα (85 άνδρες και 60 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 15 πρόσφυγες στον οικισμό (7 άνδρες και 8 γυναίκες).

Το 1926 ο οικισμός Μέτσι του δήμου Βεροίας μετονομάζεται σε **Μέση**⁵⁵¹.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 4 οικογένειες προσφύγων/9 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 173 κατοίκων οι 21 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176281-176320)⁵⁵².

Το 1946 ο οικισμός Μέση και ο δήμος Βεροίας αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Μέση με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Βέροιας, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μέση με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Βέροιας (μαζί με τους οικισμούς Βέροια, Κυδωνοχώριον, Λαζοχώριον και Ταγοροχώριον), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 173 κάτοικοι (1928), 267 (1940), 306 (1951) 375 (1961), 463 (1971), 498 (1981), 484 (1991), 575 (2011).

Μικρή Σάντα – Άγιος Ιωάννης (Τσερκόβιανη)

Ο οικισμός **Τσερκόβιανη** βρίσκονταν σε υψόμετρο 760 μ.⁵⁵³, 21,5 χλμ. νοτιο-νοτιοδυτικά από την Βέροια⁵⁵⁴.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Τσερκόβιανη της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό

550. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις Βερροίας έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «Ράχωβα», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρασιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

551. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, κλπ.: [17. Ο συνοικισμός Μέτσι του δήμου Βεροίας μετονομάζεται εις «Μέση»(η)].

552. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

553. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

554. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=6986&lng=1>

Βέρροια⁵⁵⁵. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο. (Αν και ανήκε στο δήμο Βεροίας δεν αναφέρεται στο Φ.Ε.Κ. ο οικισμός Τσερκόβιανη).

Στην απογραφή του 1920 ο οικισμός δεν φαίνεται να κατοικείται ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν στην Τσαρκόβιανη 214 πρόσφυγες (103 άνδρες και 111 γυναίκες).

Το 1926 ο οικισμός Άγιος Ιωάννης ή Τσερκόβιανη αποσπάται από τον δήμο Βεροίας και προσαρτάται στη κοινότητα Τόπλιανης, μετέπειτα κοινότητα Γεωργιανών (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/6/1926).

Την ίδια χρονιά ο οικισμός Άγιος Ιωάννης ή Τσερκόβιανη μετονομάζεται σε **Μικρή Σάντα**⁵⁵⁶.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 57 οικογένειες προσφύγων/226 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 211 κατοίκων οι 31 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176321-176400)⁵⁵⁷.

Το 1946 ο οικισμός Μικρή Σάντα και η κοινότητα Γεωργιανών που ανήκει αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1951 ο οικισμός Μικρή Σάντα αποσπάται από την κοινότητα Γεωργιανών και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μικρής Σάντας (Φ.Ε.Κ. 21^Α – 18/01/1951).

Το 1971 ο οικισμός Μικρή Σάντα αποσπάται από την κοινότητα Μικρής Σάντας (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Καστανέας Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 85^Α- 04/05/1971).

Το 1997 η Μικρή Σάντα αποσπάται από την κοινότητα Καστανέας (καταργείται) και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Καστανέας, του πρώην δήμου Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μικρά Σάντα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καστανέας (μαζί με τον οικισμό Καστανέα), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βεροίας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 211 κάτοικοι (1928), 234 (1940), 76 (1951) 77 (1961), 71 (1971), 37 (1981), 122 (1991), 38 (2011).

555. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις **Βερροίας** έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «Ράχωβα», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

556. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, κλπ.: [13. Ο εις τον δήμον Βεροίας υπαγόμενος συνοικισμός Τσερκόβιανη μετονομάζεται εις «**Μικρή Σάντα**»].

557. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μονή Προδρόμου

Ο οικισμός **Μονή Προδρόμου** βρίσκονταν κοντά στον σημερινό οικισμό Πολυδένδρι της Ημαθίας.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μονή Προδρόμου της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κόκκοβα Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Κόκκοβα (μετέπειτα Πολυδένδρι). Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Καλύβια Μπρατινίτσης, Μπρατινίτσα, Μονή Μουσταλά και Μονή Προδρόμου⁵⁵⁸.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Μονή Προδρόμου κατοικούσαν 6 άνδρες ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 37 οικογένειες προσφύγων/149 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176601-176660)⁵⁵⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 24 κατοίκων οι 6 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1997 ο οικισμός Μονή Προδρόμου με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πολυδένδρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μακεδονίδος του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μονή Τιμίου Προδρόμου με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πολυδένδρου (μαζί με το Πολυδένδρι, την Ελαφίνα, τον Πύρο και τη Χαράδρα), της Δημοτικής Ενότητας Μακεδονίδος, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 24 κάτοικοι (1928), ...5 (2011).

Μονόσπιτα (Μονόσπητα)

Ο οικισμός **Μονόσπητα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 45 μ⁶⁰, στους ανατολικούς πρόποδες του όρους Βέρμιο στην πεδιάδα της κεντρικής Μακεδονίας. Από τον οικισμό διέρχεται ο χείμαρρος Κουτίχας. Οι αποστάσεις από τα γειτονικά χωριά/πόλεις είναι:

558. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κόκκοβα υπό το όνομα «Κοινότης Κόκκοβας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κόκκοβα ενούνται και οι συνοικισμοί Μπρατινίτσα, Καλύβια Μπρατινίτσης, Μονή Μουσταλά και **Μονή Προδρόμου**].

559. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

560. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Βέροια (14 χλμ.), Νάουσα (11 χλμ.), Αγ. Γεώργιος (2 χλμ.), Κοπανός (3,5 χλμ.), Χαρίεσσα (3,5 χλμ.)⁵⁶¹.

Αποδεδειγμένη είναι η συμμετοχή των κατοίκων του οικισμού στο Μακεδονικό Αγώνα, στους Α' και Β' Βαλκανικούς Πολέμους και τη Μικρασιατική Καταστροφή¹. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της απελευθέρωσης από τους Τούρκους, η 2η Μεραρχία Πεζικού του Ελληνικού Στρατού στρατοπέδευσε στα Μονόσπιτα την 17η Οκτωβρίου 1912 στην περιοχή Κοκκίνες, δίπλα στο χείμαρρο Κουτίχα όπου υπήρχαν ανοιχτές εκτάσεις και πόσιμο νερό για τα ζώα. Από εκείνη τη μέρα η περιοχή αυτή αναφέρεται από τους κατοίκους ως «Μπατάλια» (battalion: τμήμα πεζικού 300-800 αντρών, τάγμα, πληθυντικός: battalia). Το ίδιο σημείο ακόμη και μέχρι σήμερα είναι χαρακτηρισμένο από τον Ε.Σ. ως σημείο επιστράτευσεως. Άλλωστε, κατά την επιστράτευση του 1974, εκεί συγκεντρώθηκαν όλα τα επαγγελματικά οχήματα της περιοχής⁵⁶².

Το 1910 κατοικείτο από 240 εξαρχικούς (Χαλκίopoulos).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μονόσπητα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 265 άτομα (132 άνδρες και 133 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του κοινότητας Γιαντοίστης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Γιάντισσα (μετέπειτα Γιάνισσα). Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Αγία Μαρίνα και Μονόσπητα⁵⁶³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 265 άτομα (128 άνδρες και 137 γυναίκες).

Το 1922, με τις Ανταλλαγές Πληθυσμών, ο οικισμός δέχτηκε εγκάρδια πληθυσμούς από την Ανατολική Ρωμυλία και τη Μ. Ασία⁵⁶⁴.

Στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 45 πρόσφυγες στον οικισμό (22 άνδρες και 23 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 8 οικογένειες προσφύγων/32 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 541 κατοίκων οι 157 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176661-176760)⁵⁶⁵.

Το 1932 ο οικισμός Μονόσπητα αποσπάται από την κοινότητα Γιαννίσης Θεσσαλονίκης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μονοσπητών (Φ.Ε.Κ. 62^Α – 07/03/1932).

Το 1940 διορθώνεται το όνομα της κοινότητας Μονοσπητών σε κοινότητα Μονοσπίτων Ημαθίας και ο οικισμός Μονόσπητα σε **Μονόσπιτα** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1946 ο οικισμός Μονόσπιτα και η κοινότητα Μονοσπίτων αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

561. Βικιπαίδεια: Μονόσπιτα Ημαθίας.

562. Ό.π.

563. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [17. Ο συνοικισμός Γιάντισσα υπό το όνομα «Κοινότης Γιαντοίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιαντοίστης ενούνται και οι συνοικισμοί **Μονόσπητα** και **Αγία Μαρίνα**].

564. Ό.π. Βικιπαίδεια.

565. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 ο οικισμός Μονόσπιτα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Μονοσπίτων του πρώην δήμου Ανθεμίων του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α-04/12/1997).

Η οικονομία του οικισμού βασίζεται κυρίως στις αγροτικές καλλιέργειες. Βασικές καλλιέργειες της περιοχής είναι τα ροδάκινα, νεκταρίνια, βερύκοκα, δαμάσκηνα, ακτινίδια, κεράσια, αμύγδαλα, λωτοί και λαχανικά. Ωστόσο τα Μονόσπιτα φημίζονται για τα φυτώρια οπωροφόρων δενδρυλλίων.¹ Κάθε χρόνο παράγονται περίπου 3-4 εκατομμύρια φυτά (ροδακινιές, αχλαδιές, μηλιές, βερυκοκιές, δαμασκηνιές, καστανιές, κ.ά.) τα οποία πωλούνται στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Γαλλία, Ιορδανία, Αλβανία, Σερβία, Βόρεια Μακεδονία, Ολλανδία, Ιταλία, Βουλγαρία, Τουρκία, Στον οικισμό είναι εγκατεστημένες περίπου 70 αδειοδοτημένες φυτωριακές επιχειρήσεις. Τα τελευταία χρόνια είναι έντονη και η καλλιέργεια καλλωπιστικών φυτών καθιστώντας τα Μονόσπιτα κέντρο των φυτωρίων της Βορείου (και όχι μόνο) Ελλάδος⁵⁶⁶.

Από το 2011, ο οικισμός Μονόσπιτα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μονοσπίτων, της Δημοτικής Ενότητας Ανθεμίων, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 541 κάτοικοι (1928), 766 (1940), 864 (1951) 941 (1961), 929 (1971), 929 (1981), 969 (1991), 894 (2011).

Νάουσα

Ο οικισμός της **Νάουσας** βρίσκονταν σε υψόμετρο 360 μ⁵⁶⁷, 90 χλμ. βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης και 32 χλμ. νότια της Έδεσσας Είναι χτισμένος αμφιθεατρικά στους ανατολικούς πρόποδες του όρους Βέρμιο⁵⁶⁸. Οι ορεινοί όγκοι γύρω από τον οικισμό καλύπτονται από πλούσια βλάστηση, ενώ η περιοχή του Αγίου Νικολάου είναι ανακηρυγμένο ως Τοπίο ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους⁵⁶⁹.

Μια πόλη με πολλή μεγάλη προϊστορία και αγώνες απελευθερωτικούς ιδίως την περίοδο της Τουρκοκρατίας⁵⁷⁰.

Η Αραπίτσα της Νάουσας είναι ένα από τα λίγα ποτάμια στην Ελλάδα που έχουν ονομασία θηλυκού γένους. Ένα ποτάμι που έχει μείνει στην ιστορία για τη μεγάλη θυσία των γυναικών της πόλης, τον Απρίλιο του 1822, οι οποίες προτίμησαν να πέσουν αυτές και τα παιδιά τους στα νερά του παρά στα χέρια των Τούρκων⁵⁷¹.

Το 1886 είχε 900 χριστιανικά οικήματα και 120 οθωμανικά, ενώ είχε 5 εκκλησίες, τέμενος και λίγα χάνια (Σχινάς).

Το 1910 κατοικείτο από 9.000 πατριαρχικούς και 1.000 μουσουλμάνους (Χαλκιόπουλος).

566. Ό.π. Βικιπαίδεια.

567. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

568. Βικιπαίδεια: Νάουσα Ημαθίας.

569. Ιστοσελίδα Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου: Βάση δεδομένων Φιλότης, Άγιος Νικόλαος Ναούσης.

570. Ό.π. Βικιπαίδεια.

571. Ό.π.

Η Νάουσα θα απελευθερωθεί από την Οθωμανική κυριαρχία στις 17 Οκτωβρίου 1912. Κατά την απελευθέρωση, η Νάουσα θα είναι μια βιομηχανική πόλη και ο πληθυσμός της ήταν 9.000 με 12.000 κάτοικοι, από τους οποίους γύρω στο 20% εργάτες (ως επί το πλείστο ανύπαντρες γυναίκες). Η πόλη έχει το 1912 τρεις κλωστοϋφαντουργίες με 14.200 αργαλειούς. Άλλες 3 κλωστοϋφαντουργίες με 26.500 αργαλειούς στην Έδεσσα και Θεσσαλονίκη ανήκουν εξ' ολοκλήρου σε Ναουσαίους. Η Νάουσα ελέγχει έτσι εκείνη την εποχή 6 από τις 10 μονάδες της Μακεδονίας που με τη σειρά της είχε τις μισές μονάδες παραγωγής ολόκληρης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. 90% των εργαζομένων στις μηχανοποιημένες μονάδες επεξεργασίας μαλλιού ελέγχονταν από Ναουσαίους. Τη ίδια χρονιά η πόλη διέθετε επίσης 3 μεγάλους και δεκάδες μικρούς μύλους, 3 ξυλουργικές μονάδες, και δεκάδες πιεστήρια, μεταξουργεία και μικρότερες βιοτεχνίες επεξεργασίας μαλλιών⁵⁷².

Η σύνθεση του οικισμού το 1912 ήταν από εθνολογικής κατάστασης: α) γλώσσα μακεδονική/θρησκεία χριστιανική, β) γλώσσα τουρκική/θρησκεία μουσουλμανική, γ) γλώσσα βλάχικη/θρησκεία χριστιανική, δ) γλώσσα ελληνική/θρησκεία χριστιανική⁵⁷³.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός της Νάουσας της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 9.681 άτομα (4.989 άνδρες και 4.692 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Νάουσας με έδρα τον οικισμό Νάουσα⁵⁷⁴. Στον εν λόγω δήμο προσαρτώνται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ και Λυκοβίστα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 8.468 άτομα (3.993 άνδρες και 4.475 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 580 πρόσφυγες στον οικισμό (244 άνδρες και 336 γυναίκες).

Το 1924 αναχώρησαν υποχρεωτικά οι μουσουλμάνοι κάτοικοί της για την Τουρκία, σύμφωνα με την Συνθήκη της Λοζάνης.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 211 οικογένειες προσφύγων/862 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 10.250 κατοίκων οι 1.863 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημίωσης εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176861-177160)⁵⁷⁵.

Η οικονομική ανάπτυξη της Νάουσας θα συνεχιστεί αμείωτη και με την πόλη σαν τμήμα του Ελληνικού κράτους. Νέες βιομηχανικές μονάδες ιδρύονται, η γεωργία εκσυγχρονίζεται με την συστηματική δεντροκαλλιέργεια και το εξωτερικό εμπόριο σημειώνει άλματα. Ο πληθυσμός της πόλης γνώρισε σημαντική αύξηση όταν μεγάλος αριθμός

572. Ό.π.

573. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και οικισμοί της περιοχής Βέροιας 1886-1927».

574. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Η πόλις **Ναούσης** έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Ναούσης». Προς τον δήμον Ναούσης ενούνται και οι συνοικισμοί «Γενή Κιόϊ» και «Λυκοβίστα»].

575. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μικρασιατών προσφύγων εγκαταστάθηκαν στη Νάουσα, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922 και την επακόλουθη Συνθήκη της Λοζάνης⁵⁷⁶.

Κατά την διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής Ναουσαίοι θα συμμετάσχουν ενεργά στην Εθνική Αντίσταση. Ο μεγάλος όγκος των εργατών που υπήρχε στην πόλη είχε γίνει από προπολεμικά, πεδίο στρατολόγησης για το Κ.Κ.Ε.. Ταυτόχρονα οι ορεινοί όγκοι γύρω από τη Νάουσα έδιναν την δυνατότητα οργάνωσης ανταρτικών ομάδων. Έτσι στα γύρω βουνά ο (κομμουνιστικός) ΕΛΑΣ ο οποίος δεν ανέχεται άλλες οργανώσεις, εγκαθιστά το αρχηγείο και κέντρα υποδοχής στρατολογημένων. Ταυτόχρονα ξεκινάει η εμφύλια διαμάχη για τον έλεγχο του αντιστασιακού κινήματος.

Στα μέσα Σεπτεμβρίου 1944, ο ΕΛΑΣ απελευθερώνει τη Νάουσα. Τον Μάιο του 1945 θα γίνουν μεγάλες απεργίες του εργατικού κινήματος. Στον Εμφύλιο που ακολούθησε την Κατοχή, η πόλη θα δεχτεί συχνά αντάρτικες επιθέσεις. Το Αύγουστο του 1946 η πόλη θα δεχτεί επί 3 μέρες επίθεση από μεγάλες ομάδες ανταρτών. Τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς η πόλη θα χτυπηθεί και πάλι από δύναμη 400 κομμουνιστών. Μεγάλο τμήμα της Νάουσας, που απαρτιζόταν περίπου 12.000 κατοίκους θα πέσει θύμα της φωτιάς. Στα τέλη Ιανουαρίου του 1949 η πόλη θα καταληφθεί για δυο-τρεις μέρες, κατά την διάρκεια της κατάληψης της η πόλη θα πυρποληθεί και πολλοί κάτοικοι ιδίως νέες και νέοι θα απαχθούν βίαια. Ταυτόχρονα εκτελούνται οι περισσότεροι από τους επιφανείς πολίτες μεταξύ των οποίων ο Δήμαρχος της πόλης. Αρκετοί από τους βίαια στρατολογηθέντες θα βρουν τον θάνατο λίγες μέρες αργότερα, καθώς θα ριχτούν αγύμναστοι και στην πρώτη γραμμή στην μάχη της Φλώρινας (12.02.49). Τον Ιούνιο 1949 η Νάουσα θα ξαναδεχτεί επίθεση και 300 κάτοικοι θα γίνουν όμηροι. Η Πολεμική Αεροπορία θα πλήξει όμως τους οπισθοχωρούντες αντάρτες που θα αφήσουν τελικά τους απαχθέντες ελεύθερους.

Μετά το τέλος του Εμφυλίου η Νάουσα ξαναγεννιέται από τη στάχτη της. Τα καταστραμμένα εργοστάσια ξαναχτίζονται, χιλιάδες εργάτες ξαναβρήκαν δουλειά και το πυρπολημένο αρχοντικό κέντρο ανοικοδομήθηκε. Από την δεκαετία του '50 μέχρι και σήμερα παράγονται οι φλοκάτες στη Νάουσα. Συνάμα στον τομέα της γεωργίας και-νούργιες δυναμικές καλλιέργειες θα συντελέσουν στην παραπέρα ανάπτυξη της πόλης και ο πλούσιος δασικός πλούτος του Βερμίου θα αξιοποιηθεί κατάλληλα.

Το 1946 ο οικισμός Νάουσα και ο δήμος Νάουσας αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Νάουσα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα της Νάουσας, στον πρώην δήμο Νάουσας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, η Νάουσα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Νάουσας (μαζί με τους οικισμούς Άγιο Νικόλαο, Άνω Σέλι, Πηγάδια, Ροδακινέα και Σταθμό), της Δημοτικής Ενότητας Νάουσας, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 10.250 κάτοικοι (1928), 12.556 (1940), 12.584 (1951) 15.492 (1961), 17.375 (1971), 19.383 (1981), 19.8794 (1991), 18.641 (2011).

576. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Νέα Νικομήδεια (Μπρασιάτες ή Μπρασιάτα)

Ο οικισμός **Μπρασιάτες** βρίσκονταν σε υψόμετρο 25 μ⁵⁷⁷. βορειοανατολικά της Βέροιας και σε απόσταση 11 χλμ.

Ο πρώην νεολιθικός οικισμός της Νέας Νικομήδειας βρίσκεται περίπου 2 χλμ. Είναι από τις πρώτες γνωστές τοποθεσίες της Μακεδονίας, που χρονολογούνται από το 6250-6050 π.Χ., μπορεί να είχε πληθυσμό μέχρι 500-700.

Ανασκάφηκε εκτενώς σε τρεις φάσεις (1961, 1963 και 1964) από τον R. J. Rodden και την ομάδα του. Ο χώρος, που καλύπτει είναι έκταση περίπου 1.690 τετραγωνικών μέτρων, έχει τετραγωνικές κατοικίες με 12 μ. τα σπίτια της Νέας Νικομήδειας κατασκευάστηκαν -όπως και οι περισσότερες κατασκευές σε όλη τη Νεολιθική βόρεια Ελλάδα από ξυλεία σε ξύλινο πλαίσιο. Τα αντικείμενα που ανακαλύφθηκαν στην περιοχή περιλαμβάνουν πτερύγια πυριτίου, χορδές από πέτρα, πήλινα ειδώλια με σταυροειδή μάτια και μύτες σχήματος ράμματος, σφραγίδες για το στολισμό του σώματος, κρεμαστό κόσμημα με σχήμα βατράχου από στεατίτη, τα εργαλεία των οστών. Οι αρχαιολόγοι που ανασκάπτουν την αρχαία πόλη ανακάλυψαν επίσης γλυπτά από πηλό γυναικών με διπλωμένα χέρια. Στο χώρο βρέθηκαν κεραμικά, ειδικά μεγάλα αγγεία, με ύψος 60 εκατοστών και χωρητικότητα 85 λίτρων. Η περιοχή βρισκόταν αρχικά στις όχθες του Θερμαϊκού Κόλπου ή ενδεχομένως σε λίμνη ή λιμνοθάλασσα. Ήδη από τη δεκαετία του 1930, ο βάλτος της λίμνης Γιαννιτών κάλυπτε μεγάλο μέρος της περιοχής⁵⁷⁸.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μπρασιάτα της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 29 άτομα (16 άνδρες και 13 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μικρογούζιου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μικρογούζι. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ανώματα, Άμμος, Διαβατός και Μπρασιάτες⁵⁷⁹.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 53 άτομα (35 άνδρες και 18 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 57 πρόσφυγες στον οικισμό (28 άνδρες και 29 γυναίκες).

Οι πρώτοι κάτοικοι-πρόσφυγες όταν εγκαταστάθηκαν βρήκαν εκεί ένα κονάκι του αγά της περιοχής, τέσσερα μαντριά και λίγα καλύβια. Στα μαντριά και στα καλύβια έμεναν πριν από την Ανταλλαγή οι υπηρέτες του τσιφλικά, για ένα κομμάτι ψωμί. Η περιοχή ήταν πλούσια σε βλάστηση αλλά ήταν εγκαταλειμμένη. Μέσα σε λίγα χρόνια έγινε αγνώριστη⁵⁸⁰.

577. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

578. Βικιπαίδεια: Νέα Νικομήδεια.

579. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [1]. Ο συνοικισμός Μικρογούζι υπό το όνομα «Κοινότης Μικρογούζι» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μικρογούζι ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπρασιάτες, Διαβατός, Άμμος και Ανώματα].

580. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 61 οικογένειες προσφύγων/243 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τη Νικομήδεια της Μ. Ασίας⁵⁸¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 278 κατοίκων του οικισμού οι 69 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176781-176860)⁵⁸².

Το 1946 ο οικισμός Μπρανιάτες και η κοινότητα Μακροχωρίου που ανήκει αποσπάστηκαν από τον νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1948 ο οικισμός Μπρανιάτες αποσπάται από την κοινότητα Μακροχωρίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μπρανιάτων (Φ.Ε.Κ. 1^Α – 02/01/1948).

Το 1953 ο οικισμός Μπρανιάτες μετονομάζεται σε Νέα Νικομήδεια και η κοινότητα Μπρανιάτων σε κοινότητα Νέας Νικομήδειας (195^Α – 31/07/1953).

Το 1997 ο οικισμός Νέα Νικομήδεια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Νέας Νικομήδειας(καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Νικομήδειας, στον πρώην δήμο Αποστόλου Παύλου του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Νέα Νικομήδεια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Νέας Νικομήδειας, της Δημοτικής Ενότητας Αποστόλου Παύλου, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 278 κάτοικοι (1928), 841 (1940), 880 (1951) 949 (1961), 877 (1971), 948 (1981), 813 (1991), 1.050 (2001), 797, (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο, Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Νέος Πρόδρομος

Ο οικισμός **Νέος Πρόδρομος** βρίσκονταν σε υψόμετρο 23 μ⁵⁸³. και σε απόσταση 4 χλμ. ανατολικά της Μελίκης και 24,6 χλμ.⁵⁸⁴ ανατολικά της Βέροιας.

581. Ό.π. Βικιπαίδεια.

582. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

583. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

584. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=6950&lng=1>

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μελίκης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μελίκη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Πρόδρομος⁵⁸⁵, Μαυραγγέλι, Γεράκι και Σάδενα.

Το 1928 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Νέος Πρόδρομος και η προσάρτησή του στη κοινότητα Προδρόμου Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177301-177360)⁵⁸⁶.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 49 οικογένειες προσφύγων/183 άτομα⁵⁸⁷, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1946 ο οικισμός Νέος Πρόδρομος και η κοινότητα Προδρόμου αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσάρτηθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Από το 1997 και μέχρι το 2010, ο οικισμός Νέος Πρόδρομος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Προδρόμου, του πρώην δήμου Μελίκης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Νέος Πρόδρομος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Προδρόμου (μαζί με τους οικισμούς Πρόδρομο και Αγία Τριάδα), της Δημοτικής Ενότητας Μελίκης, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 160 κάτοικοι (1928), 202 (1940), 270 (1951) 269 (1961), 268 (1971), 235 (1981), 222 (1991), 203 (2001), 184 (2011).

Νεοχωρόπουλο

Ο οικισμός **Νεοχωρόπουλο** βρίσκονταν δυτικά του οικισμού της Κορυφής, και νότια της Αλεξάνδρειας Ημαθίας.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Νεοχωρόπουλο δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κορυφής Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Κορυφή Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Κλειδί, Παλαιόχωρα, Καραβοστάσι, Καρνά, Τσατάλι, Καλύβια, Τσινάφορον, Τρίκαλα, Κάλιανη και Νεοχωρόπουλον⁵⁸⁸.

585. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Μελίκη υπό το όνομα «Κοινότης Μελίκης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μελίκης ενούνται και οι συνοικισμοί Μαυραγγέλι, Γεράκι, Πρόδρομος και Σάδενα].

586. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

587. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ντορτκλίσέ ή Τορτ Κλίσέ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 260.

588. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Κορυφή υπό το όνομα «Κοινότης

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Νεοχωρόπουλο κατοικούσαν 76 άτομα (39 άνδρες και 37 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 16 πρόσφυγες στον οικισμό (10 άνδρες και 6 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 21 οικογένειες προσφύγων/87 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 173 κατοίκων οι 101 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177361-177400)⁵⁸⁹.

Το 1941 ο οικισμός Νεοχωρόπουλο και η κοινότητα Κορυφής αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^A -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Νεοχωρόπουλο και η κοινότητα Κορυφής αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^A - 06/02/1946).

Το 1961 ο οικισμός Νεοχωρόπουλο της κοινότητας Κορυφής, **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Κορυφής (Φ.Ε.Κ. - 19/03/1961).

Απογραφές: 173 κάτοικοι (1928), 311 (1940), 439 (1951), (-) (1961).

Νησέλι(λ)ι

Ο οικισμός **Νησέλι** βρίσκονταν νότια της Αλεξάνδρειας Ημαθίας και βορειοανατολικά της Βέροιας, σε υψόμετρο 10 μ.⁵⁹⁰

Το 1886 ήταν τσιφλίκι πεδινό, στα δεξιά του Αλιάκμονος ποταμού (Σχινάς).

Το 1910 είχε 250 πατριαρχικούς (Χαλκίοπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Νησέλι της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 260 άτομα (145 άνδρες και 115 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Γκριτζάλης Θεσσαλονίκης (μετέπειτα Αγκαθιά) με έδρα τον οικισμό Γκριτζάλη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Τρίχλοβον, Σφήνισσα και Νησέλι⁵⁹¹.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Νησέλι κατοικούσαν 279 άτομα (146 άνδρες και 133 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Κορυφής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορυφής, ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσινάφορον, Κάλιανη, Κλειδί, Τρίκκαλα, Νεοχωρόπουλον, Παλαιόχωρα, Καραβοστάσι, Καρυά, Τσατάλι και Καλύβια].

589. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

590. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

591. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Γκριτζάλη υπό το όνομα «Κοινότητα Γκριτζάλης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γκριτζάλης ενοούνται και οι συνοικισμοί Νησέλι, Τρίχλοβον και Σφήνισσα].

Το 1928 αναγνωρίζεται ο οικισμός **Νεσάριον** (Νησέλι;⁵⁹² και προσαρτάται στη κοινότητα Αγκαθιάς (πρώην Γκριτζάλης).

Μέχρι το 1928, στο Νησέλι, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 64 οικογένειες προσφύγων/270 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, στον οικισμό Νεσάριον ή Νησέλι της κοινότητας Αγκαθιάς, εκ των 338 κατοίκων οι 72 ήταν πρόσφυγες που να εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177401-177440)⁵⁹³.

Το 1940 ο οικισμός Νεσάριον της κοινότητας Αγκάθης **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1946 ο οικισμός Νησέλι και η κοινότητα Αγκαθιάς που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Από το 2011, ο οικισμός Νησέλλιον με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Αλεξάνδρειας (μαζί με τον Σχοινά και την Αλεξάνδρεια) της Δημοτικής Ενότητας Αλεξάνδρειας, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 338 κάτοικοι (1928), 559 (1940), 658 (1951), 781 (1961), 761 (1971), 794 (1981), 791 (1991), 653 (2011).

Νησελ(λ)ούδι

Ο οικισμός **Νησελούδι** βρίσκονταν σε υψόμετρο 10 μ⁵⁹⁴., νότια της Αλεξάνδρειας και σε απόσταση 25 χλμ. από την Βέροια.

Το 1886 ήταν ένα πεδινό τσιφλίκι στη δεξιά όχθη του Αλιάκμονα (Σχινάς).

Το 1910 είχε 60 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Νησελούδι της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 84 άτομα (51 άνδρες και 33 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Αλαμπόρου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μέγα Αλάμπορο. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Νησελούδι⁵⁹⁵, Καλύβια Αλαμπόρου και Μικρό Αλάμπορο.

592. Ταυτίζουν το Νεσάριο με το Νησέλιο. Στην απογραφή του 1928 αναφέρεται ο οικισμός Νεσάριο και όχι ο οικισμός Νησέλιο.

593. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

594. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

595. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [19. Ο *συνοικισμός Μέγα Αλάμπορο* υπό το όνομα «Κοινότης Αλαμπόρου» και έδραν τον ομώνυμον *συνοικισμόν*. Προς την κοινότητα Αλαμπόρου ενούνται και οι *συνοικισμοί Καλύβια Αλαμπόρου, Μικρό Αλάμπορο, και Νησελούδι*].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 100 άτομα (51 άνδρες και 49 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 13 οικογένειες προσφύγων/50 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός

Στην απογραφή του 1928, εκ των 103 κατοίκων οι 39 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177441-177460)⁵⁹⁶.

Το 1946 ο οικισμός Νησελούδι και η κοινότητα Αλαμπόρου που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1953 η κοινότητα Αλαμπόρου που ανήκει το Νησελούδι μετονομάζεται σε Κοινότητα Πρασινάδας (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/07/1953).

Το 1997 ο οικισμός Νησελλούδιον με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Πρασινάδας, του πρώην δήμου Πλατέος του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Νησελλούδιον με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πρασινάδας (μαζί με τους οικισμούς Πρασινάδα και Κυδωνέα) της Δημοτικής Ενότητας Πλατέος, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 103 κάτοικοι (1928), 169 (1940), 180 (1951), 192 (1961), 205 (1971), 169 (1981), 155 (1991), 136 (2011).

Νησί

Ο οικισμός **Νησί** βρίσκονταν σε υψόμετρο 12 μ⁵⁹⁷. βορειοανατολικά της Βέροιας και πολύ κοντά στα δυτικά της Αλεξάνδρειας Ημαθίας.

Το Νησί οφείλει την ονομασία του στη νησίδα του παραποτάμου του Αλιάκμονα στην οποία είχαν βρεθεί τα οστά των Αγίων Κοσμά και Δαμιανού, πάνω στην οποία αργότερα χτίστηκε το ομώνυμο μοναστήρι. Επιπλέον, η ονομασία οφείλεται στο γεγονός ότι οι παλαιοί οικισμοί του ήταν χτισμένοι σε εκτάσεις, οι οποίες ήταν νησίδες της Λίμνης των Γιαννιτών. Κατά την παράδοση, το χωριό ήταν διασκορπισμένο ανά 5-10 σπίτια σε διάφορα σημεία (όπως στην τοποθεσία «Μπάχτσι», βορείως του σημερινού χωριού). Όταν όμως βρέθηκαν τα οστά των Αγίων Κοσμά και Δαμιανού (μέσα σε όστρακο χελώνας) χτίστηκε εκκλησάκι και αργότερα μοναστήρι, με αποτέλεσμα σταδιακά οι κάτοικοι των γύρω οικισμών να αρχίσουν να συγκεντρώνονται πέριξ της Μονής δημιουργώντας έναν

596. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

597. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

ενιαίο οικισμό. Ο συγκεκριμένος παραπόταμος υπάρχει ακόμη και σήμερα πίσω από την παλιά Μονή ως αποστραγγιστική τάφρος⁵⁹⁸.

Το 1886 ο οικισμός κατοικείται από 55 οικογένειες (Σχινάς).

Το βράδυ της 14-15^{ης} Μαρτίου 1906 έλαβε χώρα η πυρπόληση του χωριού με αποτέλεσμα το θάνατο πολλών κατοίκων του. Στις αρχές Μαρτίου 1906, τα ελληνικά ένοπλα σώματα επιτέθηκαν σε Βούλγαρους πράκτορες στα εξαρχικά χωριά Γκόλο Σέλο (Γυμνά), Αγία Μαρίνα και Γκολέσσανη (Λευκάδια). Για αντίποινα οι Βούλγαροι κομιτατζήδες, με πενήντα πέντε άνδρες και με μπουκάλια μύρας που προμηθεύτηκαν από τη Βέροια γεμάτα πετρέλαιο και κηροζίνη (όπως οι ίδιοι ομολογούν), μήκαν στο χωριό και το πυρπόλησαν με σκοπό να καταστραφεί, ώστε να πάψουν οι κάτοικοί του να βοηθούν τους Μακεδονομάχους. Επικράτησε πανικός και κάηκαν 27 σπίτια (σύμφωνα με τον Καπετάν Γκόνο), έγιναν ανυπολόγιστες ζημιές και πολλοί χωρικοί έχασαν τα ζώα τους τα οποία είτε κάηκαν είτε σκοτώθηκαν. Το τραγικότερο γεγονός είναι ο χαμός του εξάχρονου Θωμά Σπανού, αλλά και του Κωνσταντίνου Σπανού τους οποίους σκότωσαν οι Βούλγαροι. Η γρήγορη επέμβαση των ελληνικών σωμάτων ανάγκασε τους επιδρομείς να αποσυρθούν και να αποφύγει το χωριό τα χειρότερα⁵⁹⁹.

Το Νησί συμμετείχε ενεργά στον Μακεδονικό Αγώνα, προσφέροντας πολύτιμες υπηρεσίες, τόσο με τους χωρικούς του όσο και με τους καλόγερους της Μονής των Αγίων Ανάργυρων. Από τη Σκάλα του Νησίου, τα ελληνικά ένοπλα σώματα καθοδηγούνταν από τους ντόπιους οδηγούς στη Λίμνη των Γιαννιτών, οι οποίοι ήταν πολύ καλοί γνώστες της περιοχής του Βάλτου. Ένας από τους πιο γνωστούς οδηγούς του Καπετάν Γκόνο ήταν ο Θωμάς Καμπράνης. Στο χωριό φιλοξενήθηκαν οι περισσότερες μορφές του Μακεδονικού Αγώνα, όπως Παπατζανετέας, Δεμέστιχας, Σταυρόπουλος, Άγρας, Αναγνωστάκος, εφόσον το Νησί αποτέλεσε μία από τις ασφαλέστερες και σημαντικότερες βάσεις των Ελληνικών ένοπλων σωμάτων⁶⁰⁰.

Το 1910 κατοικείται από 340 πατριαρχικούς (Χαλκίopoulos).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Νησί της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 396 άτομα (206 άνδρες και 190 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Νησίου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Νησίον⁶⁰¹. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ρέσιανη, Μονή Αγίων Αναργύρων και Καταφύγι.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 380 άτομα (210 άνδρες και 170 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 29 πρόσφυγες (17 άνδρες και 12 γυναίκες).

Οι κάτοικοι του ήταν αρχικά ψαράδες και μικροκαλλιεργητές. Μετά την αποξήρανση της Λίμνης των Γιαννιτών άρχισαν να εγκαθίστανται οικογένειες από διάφορα μέρη,

598. Βικιπαίδεια: Νησί Ημαθίας.

599. Ό.π.

600. Ό.π.

601. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός **Νησίον** υπό το όνομα «Κοινότης Νησίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νησίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Ρέσιανη, Καταφύγι και Μονή Αγ. Αναργύρων].

κυρίως σε περιοχές ανατολικά και νοτίως της Μονής. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την ανταλλαγή των πληθυσμών εγκαταστάθηκαν στο Νησί αρκετές οικογένειες Ελλήνων της Μικράς Ασίας, ενώ αργότερα (1938-40) εγκαταστάθηκαν Βλάχοι από το Σέλι, Πόντιοι από τη Γουμένισσα Πέλλας και Δασκίωτες από το Δάσκιο Ημαθίας (1944-45)⁶⁰².

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 43 οικογένειες προσφύγων/173 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 574 κατοίκων οι 175 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177461-177520)⁶⁰³.

Το 1946 ο οικισμός Νησί και η κοινότητα Νησίου αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Νησί με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Νησίου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νησίου, στον πρώην δήμο Αλεξάνδρειας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Νησί⁶⁰⁴ με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νησίου (μαζί με τον οικισμό Σάντα), της Δημοτικής Ενότητας Αλεξάνδρειας, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 574 κάτοικοι (1928), 1.127 (1940), 1.289 (1951) 1.477 (1961), 1.450 (1971), 1.644 (1981), 1.648 (1991), 1.348 (2011).

Παλαιά Λυκογιαννη-Λυκογιάννης (Λυκοβίστα)

Ο οικισμός **Λυκοβίστα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 20 μ.⁶⁰⁵, ανατολικά της Βέροιας, σε απόσταση 16 χλμ. από το κέντρο της. Είναι στο κάμπο της Ημαθίας και αποτελείται από κατοικίες, χώρους εκτροφής οικόσιτων ζώων και εργασίας. Τριγύρω του υπάρχουν εντατικές καλλιέργειες κάθε λογής παραγωγής με κυριότερη αυτή του ροδάκινου. Είναι από τα μικρότερα χωριά της Ημαθίας.

Στα 300 μ. βόρεια του οικισμού και σε έκταση 150 στρεμμάτων περίπου, που καλλιεργείται, συλλέχθηκαν όστρακα διαφόρων εποχών, κυρίως των ιστορικών περιόδων. Τα όστρακα προϊστορικής εποχής εντοπίστηκαν σε αυτόν το χώρο όπου υπήρχε τούμπα μεγάλης έκτασης που έχει ισοπεδωθεί ήδη από την δεκαετία του 1960. Η επιφανειακή κεραμική είναι άφθονη σε ποσότητα και τοποθετεί χρονολογικά την εγκατάσταση σε

602. Ό.π. Βικιπαίδεια.

603. Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

604. Για την ιστορία του οικισμού Νησίου πολύ χρήσιμες πληροφορίες, βλέπε Ιστοσελίδα: Αρβανιτιδής Θεόδωρος Αλεξάνδρεια: «Το χωριό Νησί και η ζωή του, σ' αυτό στις αρχές του 20^{ου} αιώνα».

605. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

αυτήν την θέση στη Νεότερη Νεολιθική περίοδο (περίπου 5300 με 4500 π.Χ.). Οι κατηγορίες κεραμικής που διακρίθηκαν είναι οι εξής: α) Μαύρη στιλπνή, β) Καστανή ή πορτοκαλέρυθρη στιλβωμένη, γ) Μελανοστεφής και δ) Χωρίς επίχρυσμα. Το πιο σημαντικό όστρακο προέρχεται από ανθρωπόμορφο αγγείο. Επίσης συλλέχθηκαν δύο εργαλεία, μία αποσπασματικά σωζόμενη λίθινη αξίνα και ένα ξέστρο σε λεπίδα⁶⁰⁶.

Το 1910 ζούσαν 134 εξαρχικοί (Χαλκιοπούλως).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Λυκοβίστα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 109 άτομα (63 άνδρες και 46 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Νάουσας με έδρα τον οικισμό Νάουσα. Στον εν λόγω δήμο προσαρτώνται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ και Λυκοβίστα⁶⁰⁷.

Το 1920 ο οικισμός Λυκοβίστα αποσπάται από το δήμο Ναούσης και προσαρτάται στη κοινότητα Γιάντσίστης, μετέπειτα Αγίου Γεωργίου Βεροίας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 92 άτομα (50 άνδρες και 42 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 93 πρόσφυγες στον οικισμό (49 άνδρες και 44 γυναίκες).

Το 1926 ο οικισμός Λυκοβίστα μετονομάζεται σε **Λυκογιάννης**⁶⁰⁸.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 65 οικογένειες προσφύγων/246 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 368 κατοίκων οι 247 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175781-175880)⁶⁰⁹.

Το 1935 ο οικισμός Βάλτος αποσπάται από την κοινότητα Αγγελοχωρίου Θεσσαλονίκης και προσαρτάται στη κοινότητα Ζερβοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 78^Α – 10/03/1935).

Το 1940 το όνομα της κοινότητας Γιαντσίστης γίνεται κοινότητα Αγίου Γεωργίου Βεροίας (Φ.Ε.Κ. 271^Α – 03/09/1940) και ο οικισμός Λυκογιάννης μετονομάζεται σε **Παλαιός Λυκογιάννης** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1946 ο οικισμός Παλαιός Λυκογιάννης και η κοινότητα Αγίου Γεωργίου Βεροίας αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1948 το όνομα του οικισμού Παλαιός Λυκογιάννης διορθώνεται σε Παλαιά Λυκογιαννη και συγχρόνως αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Γεωργίου Βεροίας και προσαρτάται στη κοινότητα Λυκόγιαννης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 08/04/1948).

606. Βικιπαίδεια: Παλαιά Λυκόγιαννη Ημαθίας.

607. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Η πόλις Ναούσης έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Ναούσης». Προς τον δήμον Ναούσης ενούνται και οι συνοικισμοί «Γενή Κιόϊ» και «Λυκοβίστα»].

608. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, κλπ.: [16. Ο συνοικισμός Λυκοβίστα της κοινότητος Γιαντσίστης μετονομάζεται εις «Λυκογιάννης»].

609. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Σημαντικό μνημείο κρίνεται η εκκλησία του χωριού προς τιμή των Δώδεκα Αποστόλων (πανήγυρις 30 Ιουνίου), κτίσμα του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα. Διασώζει τέμπλο και εικόνες από την εποχή της ίδρυσής του σε καλή σχετικά κατάσταση. Αποτελεί μαζί με το διπλανό χωριό της Νέας Λυκογιάννης, από το οποίο τους χωρίζει η αποστραγιστική Τάφος 66, ενιαία κοινότητα⁶¹⁰.

Το 1997 ο οικισμός Παλαιά Λυκογιάννη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Λυκογιάννης του πρώην δήμου Αποστόλου Παύλου του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Παλαιά Λυκογιάννη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λυκογιάννης (μαζί με τον οικισμό Νέα Λυκογιάννη), της Δημοτικής Ενότητας Αποστόλου Παύλου, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: Λυκογιάννης 368 κάτοικοι (1928), 186 (1940), 210 (1951) 224 (1961), 134 (1971), 206 (1981), 202 (1991), 164 (2011).

Παλαιόχωρα

Ο οικισμός **Παλαιόχωρα** βρίσκονταν νότια του οικισμού της Κορυφής, και νοτιοανατολικά από την Αλεξάνδρεια Ημαθίας, σε υψόμετρο 10 μ.⁶¹¹

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Παλιόχωρα της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 103 άτομα (57 άνδρες και 46 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κορυφής Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Κορυφή Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Κλειδί, Παλαιόχωρα⁶¹², Καραβοστάσι, Καρυά, Τσατάλι, Καλύβια, Τσινάφορον, Τρίγκαλα, Κάλιανη και Νεοχωρόπουλον.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Παλαιοχώρα κατοικούσαν 173 άτομα (86 άνδρες και 87 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 63 πρόσφυγες στον οικισμό (34 άνδρες και 29 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 16 οικογένειες προσφύγων/51 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 181 κατοίκων οι 90 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

610. Ό.π. Βικιπαίδεια.

611. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

612. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Κορυφή υπό το όνομα «Κοινότητα Κορυφής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορυφής, ενούνται και οι συνοικισμοί Τσινάφορον, Κάλιανη, Κλειδί, Τρίγκαλα, Νεοχωρόπουλον, **Παλαιόχωρα**, Καραβοστάσι, Καρυά, Τσατάλι και Καλύβια].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177641-177660)⁶¹³.

Το 1941 ο οικισμός Παλαιόχωρα και η κοινότητα Κορυφής αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Παλαιόχωρα και η κοινότητα Κορυφής αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α - 06/02/1946).

Από το 1997 μέχρι το 2010, ο οικισμός Παλαιόχωρα με το πρόγραμμα «Καποδιστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Κορυφής του πρώην δήμου Πλατέος του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Παλαιόχωρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Ενότητα Κορυφής (μαζί με τον οικισμό Κορυφή) της Δημοτικής Ενότητας Πλατέος, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 181 κάτοικοι (1928), 188 (1940), 254 (1951) 243 (1961), 289 (1971), 274 (1981), 282 (1991), 391 (2011).

Παλαιοχώριον

Ο οικισμός **Παλαιοχώριον** βρίσκονταν σε υψόμετρο 9 μ⁶¹⁴. πλησίον της Αλεξάνδρειας. Το 1886 είχε 80 οικογένειες (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Παλαιοχώριον της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 252 άτομα (134 άνδρες και 118 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Γιδά Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Γιδάς. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Λιανοβέριον, Σχοινάς, Παλαιοχώριον⁶¹⁵, Πλατύ και Νεοχώριον.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 260 άτομα (138 άνδρες και 122 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 64 πρόσφυγες (35 άνδρες και 29 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 18 οικογένειες προσφύγων/75 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 349 κατοίκων οι 31 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

613. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

614. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

615. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Γιδά υπό το όνομα «Κοινότης Γιδά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιδά ενούνται και οι συνοικισμοί Σχοινά, Νεοχώριον, **Παλαιοχώριον**, Λιανοβέριον και Πλατύ].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177541-177560)⁶¹⁶.

Το 1941 ο οικισμός Παλαιοχώριον και η κοινότητα Γιδά που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Παλαιοχώριον και η κοινότητα Γιδά αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α - 06/02/1946). Την ίδια χρονιά ο οικισμός Παλαιοχώριον αποσπάται από την κοινότητα Γιδά Ημαθίας και προσαρτάται στη κοινότητα Λειανοβεργίου (Φ.Ε.Κ. 364^Α - 27/12/1946).

Το 1961 ο οικισμός Παλαιοχώριον της κοινότητας Λειανοβεργίου **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Λειανοβεργίου.

Απογραφές: 349 κάτοικοι (1928), 645 (1940), 767 (1951) (-) (1961).

Παλατίτσια

Ο οικισμός **Παλατίτσια** βρίσκονταν σε υψόμετρο 110 μ⁶¹⁷., νοτιοανατολικά της Βέροιας.

Ο οικισμός αναφέρεται με το όνομα αυτό από τον 14^ο αι. Κοντά έχει ανακαλυφθεί, στα μέσα του 19^{ου} αι. μικρός τάφος μακεδονικού τύπου⁶¹⁸.

Το 1910 κατοικείτο από 550 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Παλατίτσια της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 277 άτομα (144 άνδρες και 133 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Παλατιτισίων Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Παλατίτσια⁶¹⁹. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Συκιά, Μπάρμπες και Κούτλες.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 390 άτομα (190 άνδρες και 200 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 4 πρόσφυγες στον οικισμό (3 άνδρες και 1 γυναίκα).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 51 οικογένειες προσφύγων/177 άτομα⁶²⁰, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 538 κατοίκων οι 132 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

616. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

617. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

618. Ό.π.

619. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός **Παλατίτσια** υπό το όνομα «Κοινότης Παλατίτσιας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Παλατίτσιας ενούνται και οι συνοικισμοί Συκιά, Μπάρμπες και Κούτλες].

620. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Κάμισλι ή Γάμισλι, το Πελικπάς ή Μπελικπάς και το Κάτω και Άνω Τσορμίκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 177, 289, 362.

γράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177561-177640)⁶²¹.

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Παλατίτσια που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Παλατίτσια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Παλατιτίσιων (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Παλατιτίσιων, του πρώην δήμου Βεργίνας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Παλατίτσια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πρασινάδας (μαζί με τους οικισμούς Πρασινάδα και Νησελούδιο), της Δημοτικής Ενότητας Πλατέος, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 538 κάτοικοι (1928), 876 (1940), 769 (1951) 899 (1961), 826 (1971), 905 (1981), 927 (1991), 876 (2001), 834 (2011).

Πατρίδα (Τουρκοχώρι)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Τουρκοχώρι** βρίσκονταν σε υψόμετρο 120 μ. 6 χιλ. βόρεια της πόλης της Βέροιας. Διασχίζεται από την Ε.Ο Βέροιας - Έδεσσας.⁶²²

Το 1886 είχε 14 σπίτια (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Τουρκοχώριον της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, είχε 52 άνδρες και 31 γυναίκες, σύνολο 83 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι⁶²³, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 58 άτομα (28 άνδρες και 30 γυναίκες). Το 1921 έρχονται με τα πλοία «Αβέρωφ» και «Πάθιαν» από το Βατούμ πρόσφυγες από το Ταχταγράν του Καρς και εγκαθίστανται στην περιοχή⁶²⁴.

Στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 356 πρόσφυγες στον οικισμό (189 άνδρες και 167 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 124 οικογένειες προσφύγων/458 άτο-

621. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

622. Ιστοσελίδα: Πατρίδα Ημαθίας.

623. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις **Βερροίας** έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «**δήμος Βερροίας**». Προς τον δήμον Βερροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «**Ξηρολείβαν**», «**Τεραμώνιον**», «**Τουρκοχώρι**», «**Ράχωβα**», «**Μέτσι**», «**Μαρούσια**», «**Άνω Σέλι**», «**Κάτω Σέλι**», «**Καστανιά**», «**Μπρανιάτι**», και «**Κάτω Λουζίτσα**»].

624. Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 322.

μα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Ιδρυτής του οικισμού ήταν ο Ευστάθιος Χωραφάς, το όνομα του οποίου φέρει ο πολιτιστικός σύλλογος του οικισμού. Οι κάτοικοι είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος ποντιακής καταγωγής, προερχόμενοι από το χωριό Αρταχάν Καρς Καυκάσου^{625, 626}.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 468 κατοίκων οι 21 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177661-177840)⁶²⁷.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται, σε **Πατρίς** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Το 1946 ο δήμος Βερροίας και ο οικισμός Πατρίς αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1952, ο οικισμός Πατρίς, αποσπάται από τον δήμο Βερροίας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πατρίδος (Φ.Ε.Κ. 140^Α – 27/05/1952).

Το 1997 ο οικισμός Πατρίς με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πατρίδος και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Πατρίδος, στον πρώην δήμο Δοβρά του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πατρίς με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πατρίδος (μαζί με τον οικισμό Καλή Παναγιά) της Δημοτικής Ενότητας Δοβρά, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 468 κάτοικοι (1928), 689 (1940), 686 (1951) 826 (1961), 782 (1971), 994 (1981), 1.117 (1991), 1.500 (2011).

Πλάτανος (Τσινάφορον)

Ο οικισμός **Τσινάφορον** βρίσκονταν νοτιοανατολικά από την Αλεξάνδρεια, σε υψόμετρο 7 μ.⁶²⁸

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Τσινάρ-Φούρνος της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείται από 282 άτομα (153 άνδρες και 129 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κορυφής Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Κορυφή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Κλειδί, Παλαιοχώρα, Καραβοστάσι, Καρνά, Τσατάλι, Καλύβια, Τσινάφορον⁶²⁹, Τρίκα-

625. «ΠΑΤΡΙΔΑ - ΒΕΡΟΙΑΣ», από patrida-veroia.blogspot.gr. Δημοσιεύθηκε 7/3/2010.

626. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Αρταχάν και Ζεμίζέκ του Κάρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 126, 168.

627. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

628. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

629. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Κορυφή υπό το όνομα «Κοινότης

λα, Κάλιανη και Νεοχωρόπουλον.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Τσινάφορον κατοικούσαν 475 άτομα (250 άνδρες και 225 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 25 οικογένειες προσφύγων/97 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 543 κατοίκων οι 119 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178521-178580)⁶³⁰.

Το 1941 ο οικισμός Τσινάφορον και η κοινότητα Κορυφής αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Τσινάφορον και η κοινότητα Κορυφής αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α - 06/02/1946).

Το 1949 ο οικισμός Τσινάφορον αποσπάται από την κοινότητα Κορυφής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Τσιναφόρου (Φ.Ε.Κ. 302^Α - 31/10/1949).

Το 1954 ο οικισμός Τσινάφορον, μετονομάζεται σε Πλάτανος (Φ.Ε.Κ.91^Α - 30/04/1954) και η κοινότητα Τσιναφόρου σε κοινότητα Πλατάνου.

Από το 1997 ο οικισμός Πλάτανος, αποσπάται από την κοινότητα Πλατάνου (καταργείται) και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Πλατάνου του πρώην δήμου Πλατέος του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πλάτανος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλατάνου της Δημοτικής Ενότητας Πλατέος, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 543 κάτοικοι (1928), 678 (1940), 730 (1951) 823 (1961), 855 (1971), 910 (1981), 1.098 (1991), 806 (2001), 628 (2011).

Πλατύ

Ο οικισμός **Πλατύ** ήταν σε υψόμετρο 10 μ⁶³¹. και βρίσκονταν 39 χλμ. βορειοανατολικά της Βέροιας⁶³².

Το 1912 ο οικισμός κατοικείτο από 300 άτομα (Ευαγγελίδης)..

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός

Κορυφής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορυφής, ενούνται και οι συνοικισμοί Τσινάφορον, Κάλιανη, Κλειδί, Τρίγκαλα, Νεοχωρόπουλον, Παλαιοχώρα, Καραβοστάσι, Καρυά, Τσατάλι και Καλύβια].

630. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

631. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

632. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=6960&lng=1>.

Πλατί της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 38 άτομα (20 άνδρες και 18 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Γιδά Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Γιδάς. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Λιανοβέριον, Σχοινάς, Παλαιοχώριον, Πλατύ⁶³³, και Νεοχώριον.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 61 άτομα (36 άνδρες και 25 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μετά το 1924, στο πλαίσιο της Ανταλλαγής Πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, εγκαταστάθηκαν τμηματικά στο Πλατύ Έλληνες πρόσφυγες από τα χωριά της περιοχής των Φαράσων της Καππαδοκίας⁶³⁴ (Βαρασός, Αφσάρι⁶³⁵, Τσουχούρι, και Κίσκα)⁶³⁶ πρώτα σε πρόχειρα παραπήγματα και κατόπιν σε οικίες που κτίστηκαν από την Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων⁶³⁷. Κατά τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους, οι πρόσφυγες αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα υγείας εξαιτίας της ελονοσίας, μετρώντας αρκετά θύματα⁶³⁸. Παράλληλα, την ίδια περίοδο χρησιμοποιούσαν το Πλατύ ως χειμερινό τόπο διαμονής για τους ίδιους και τα κοπάδια τους διάφορες οικογένειες Βλάχων κτηνοτρόφων, ορισμένες από τις οποίες εγκαταστάθηκαν εκεί μόνιμα τη δεκαετία του 1950⁶³⁹. Στον οικισμό κατοικούν και μερικές οικογένειες Ποντίων.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 175 οικογένειες προσφύγων/560 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 744 κατοίκων οι 640 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177841-178100)⁶⁴⁰.

Αναλυτικά για τις προσφυγικές οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στο Πλατύ (1924-1927), τον εκλογικό κατάλογο του οικισμού το 1928 αλλά και τους πρόσφυγες της περιόδου 1928-1940 βλ. Ιδιωτική έκδοση Ιορδάνη Β. Παπαδόπουλου «Διασπορά των Φαρασιωτών Ανταλλαξιμών και εγκατάσταση στον Ελλαδικό Χώρο» Αθήνα 2021.

Κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, το Πλατύ (αλλά και η ευρύτερη περιοχή της

633. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Γιδά υπό το όνομα «Κοινότης Γιδά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιδά ενούνται και οι συνοικισμοί Σχοινάς, Νεοχώριον, Παλαιοχώριον, Λιανοβέριον και Πλατύ.].

634. Δες Μαρτυρία Κοσμά Δημητριάδη ή Τσοχμελίδη: «Σας θέλει ο παππούς σας ...ο Βενιζέλος». Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Έξοδος τόμος Β' σελ. 21-22.

635. Δες Μαρτυρίες α) Αναστασίας Μερτζανίδου: «Εδώ ήταν βάλτος κι ο κόσμος πέθαινε» και β) Θεοδώρου Σαρίδη: «Το μπαρούτι με τη φωτιά σ' ένα μέρος δεν κάθεται». Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Έξοδος τόμος Β' σελ. 314-316.

636. Συμεών Κοιμίσσιου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός», ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 314-316.

637. Ι. Σ. Κολιόπουλος-Ι. Δ. Μιχαηλίδης (επιμ.): «Οι Πρόσφυγες στη Μακεδονία. Από την τραγωδία στην εποποιία».

638. Λάζαρος Μ. Κελεκίδης: «Τα Φάρασα της Καππαδοκίας. Μνήμες Φαρασιωτών γερόντων», Εκδόσεις Ιερού Ησυχαστηρίου Μοναζουσών «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος», Βασιλικά Θεσσαλονίκης, 2005, σελ. 104.

639. Αστέριος Ι. Κουκούδης: «Μελέτες για τους Βλάχους», τόμος Δ'. Οι Βεργιάνοι Βλάχοι και οι Αρβανιτόβλαχοι της Κεντρικής Μακεδονίας, Εκδόσεις Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 258-259.

640. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Αλεξάνδρειας και του Λουδία) αποτελούσε κατά τους εαρινούς μήνες πόλο έλξης για μερίδα των μελισσοκόμων της Χαλκιδικής⁶⁴¹.

Το 1932 ο οικισμός Πλατύ αποσπάται από την κοινότητα Γιδά και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πλατέος (Φ.Ε.Κ. 71^Α – 17/03/1932).

Το 1941 ο οικισμός Πλατύ και η κοινότητα Πλατέος αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Πλατύ και η κοινότητα Πλατέος αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Παρατηρήθηκε μείωση του πληθυσμού κατά τις 10ετίες '50 και '60, η οποία οφείλεται σε μετανάστευση οικογενειών στην Αυστραλία και εργατών στη Δυτική Γερμανία. Λόγω της μαζικής παρουσίας κατοίκων προερχόμενων από τα Φάρασα, το Πλατύ συγκαταλεγόταν για 10ετίες στις περιοχές όπου βρισκόταν σε χρήση η φαρασιώτικη διάλεκτος της ελληνικής⁶⁴².

Από το 1997 μέχρι το 2010, ο οικισμός Πλατύ με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Πλατέος και ήταν έδρα του πρώην δήμου Πλατέος του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πλατύ με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Πλατέος (μαζί με τον οικισμό Εργοτάξιο Λουδία) της Δημοτικής Ενότητας Πλατέος, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 744 κάτοικοι (1928), 2.094 (1940), 2.154 (1951) 1.897 (1961), 1.930 (1971), 2.088 (1981), 2.498 (1991), 2.072 (2011).

Ράχη-Ραχιά (Ράχωβα)

Ο οικισμός **Ράχωβα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 390 μ. νοτιοδυτικά της πόλης της Βέροιας.⁶⁴³

Στις αρχές του 19^{ου} αι. ονομαζόταν Ριάχοβο και κατοικείτο από αρκετές οικογένειες γηγενών ελληνόφωνων Μακεδόνων. Μετά την αποτυχία της επανάστασης της Νάουσας το 1822, ο οικισμός καταστράφηκε από τις ορδές του Λουμπούτ Πασά και όσοι από τους κατοίκους του γλύτωσαν από τον θάνατο, κατέφυγαν σε ορεινούς και απόμακρους οικισμού της περιοχής για να επιστρέψουν (ένα μικρό μέρος) το 1891⁶⁴⁴.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Ράχωβα της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, είχε 25 άνδρες και 31 γυναίκες, σύνολο 56 κατοίκους.

641. Georg Eckert (μτφ. Δημ. Ι. Οθωίδης): «Η νομαδική μελισσοκομία στη Χαλκιδική», Λέσχη Πολιτισμού Φλώρινας-Πολιτιστικός Σύλλογος Αρμενοχωρίου-Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός Φλώρινας «Η Μέλισσα», Φλώρινα 2000, σελ. 8-9.

642. Δημήτρης Τομπαΐδης (1992): «Η τύχη των μικρασιατικών ιδιωμάτων στον ελληνικό χώρο». Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών (Αθήνα: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών) 9: 243, 247.

643. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

644. https://pontos-patridamou.blogspot.com/2013/08/blog-post_13.html

Το 1916 οι Γάλλοι τοπογράφησαν τον οικισμό και άρχισε η κατασκευή των πρώτων σπιτιών του «Εποικισμού» εν όψει της εγκατάστασης Ποντίων προσφύγων από το Καρς της Ρωσίας, που είχαν αρχίσει αυτή την περίοδο να εγκαθίστανται στην Ελλάδα.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα⁶⁴⁵, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο

Το 1919 στις 16 υπάρχουσες οικογένειες των γηγενών προστέθηκαν 25 οικογένειες «Καρσλήδων» που μετά παραμονή 3 χρόνων αναχώρησαν (εκτός από 4 οικογένειες που παρέμειναν) για την περιοχή της Πτολεμαΐδας⁶⁴⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 115 άτομα (69 άνδρες και 46 γυναίκες), ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 177 πρόσφυγες στον οικισμό (101 άνδρες και 76 γυναίκες)⁶⁴⁷.

Στις αρχές του 1924 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 7 οικογένειες από το χωριό Κελκίτ και Γατράχ του Ποϊπούρτ (Τσιαμουρλήδες) και 5 οικογένειες από την ευρύτερη περιοχή της Αργυρούπολης (Κιμισχαναλήδες). Λίγες μέρες αργότερα στις 25 Οκτωβρίου, έφτασαν με κάρα και κατασκήνωσαν στην αυλή της εκκλησίας του αγίου Αθανασίου 23 οικογένειες Σανταίων, ο αριθμός των οποίων διευρύνθηκε σημαντικά κατά τα επόμενα χρόνια, καθώς σε αυτές ήρθαν και να προστεθούν και αρκετοί άλλοι Σανταίοι, που επέλεξαν τη Ράχωβα ως τόπο οριστικής τους εγκατάστασης⁶⁴⁸.

Αναλυτικά οι οικογένειες των πρωτοεγκατασταθέντων ήταν⁶⁴⁹:

Το 1926 ο οικισμός Ράχωβα μετονομάζεται σε **Ραχιά**⁶⁵⁰.

Το 1927 ο οικισμός Ραχιά αποσπάται από το δήμο Βεροίας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ραχιάς (Φ.Ε.Κ. 86^Α – 16/05/1927) στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Ασώματα.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 47 οικογένειες προσφύγων/164 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός (γγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 268 κατοίκων οι 215 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178101-178160)⁶⁵¹.

645. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις Βερροίας έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενοούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «**Ράχωβα**», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

646. https://pontos-patridamou.blogspot.com/2013/08/blog-post_13.html

647. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μαγαράτζικ και το Χάσκιόι του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 217, 368.

648. Ό.π. <https://>

649. Ό.π.

650. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης: [21. Ο συνοικισμός **Ράχωβα** του δήμου Βεροίας μετονομάζεται εις «**Ραχιά**»(ο)].

651. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Ραχιάς αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1953 το όνομα του οικισμού διορθώνεται, σε **Ράχη** (Φ.Ε.Κ. 195^Α -31/07/1953).

Το 1958, ο οικισμός Ασώματα, αποσπάται από την κοινότητα Ράχης και προσαρτάται στη κοινότητα Αγίας Βαρβάρας (Φ.Ε.Κ. 10^Α – 18/01/1958).

Το 1997 ο οικισμός Ράχη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ράχης (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Ράχης, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ράχη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ράχης, της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 268 κάτοικοι (1928), 420 (1940), 481 (1951) 487 (1961), 433 (1971), 470 (1981), 501 (1991), 607 (2011).

Ραψομανίκιον ή Ραψομανίκη

Ο οικισμός **Ραψομανίκιον** βρίσκονταν σε υψόμετρο 23 μ⁶⁵². βορειοανατολικά της Βέροιας και νοτιοδυτικά της Αλεξάνδρειας Ημαθίας,

Το 1886 ο οικισμός είχε 40 σπίτια (Σχινάς) ενώ το 1910 κατοικείτο από 130 πατριαρχικούς (Χαλκιάπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Ραψομανίκιον της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 142 άτομα (76 άνδρες και 66 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ξεχασμένης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Ξεχασμένη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ραψομανίκιον⁶⁵³, Ποζαρίτες και Κουλούρα.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 131 άτομα (67 άνδρες και 6 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 17 οικογένειες προσφύγων/50 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 173 κατοίκων οι 37 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178161-178200)⁶⁵⁴.

652. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

653. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βεργίας, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Ξεχασμένη υπό το όνομα «Κοινότης Ξεχασμένης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ξεχασμένης ενούνται και οι συνοικισμοί Ποζαρίτες, **Ραψομανίκιον** και Κουλούρα].

654. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1946 ο οικισμός Ραψομανίκι και η κοινότητα Ξεχασμένης αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Ραψομανίκι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ξεχασμένης (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Ξεχασμένης, στον πρώην δήμο Αντιγονιδών του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ραψομανίκι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ξεχασμένης, της Δημοτικής Ενότητας Αντιγονιδών, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 173 κάτοικοι (1928), 242 (1940), 277 (1951) 285 (1961), 237 (1971), 280 (1981), 227 (1991), 208 (2011).

Ροδοχώρι-Μέγα Ρεύμα (Γκολέμα-Ρέκα)

Ο οικισμός **Γκολέμα-Ρέκα** (τουρκ. μέγα ρεύμα) βρίσκονταν σε υψόμετρο 540 μ⁶⁵⁵ και απέχει 12 χλμ. από την Νάουσα⁶⁵⁶.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Γκολέμα-Ρέκα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Νάουσας με έδρα τον οικισμό Νάουσα. Στον εν λόγω δήμο προσαρτώνται και οι οικισμοί Γενή-Κιοϊ και Λυκοβίστα⁶⁵⁷. (Ο οικισμός Γκολέμα-Ρέκα δεν εμφανίζεται στο Φ.Ε.Κ.)

Στην απογραφή του 1920 δεν εμφανίζεται ως οικισμός ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1926 ο οικισμός Γκολέμα-Ρέκα του δήμου Νάουσας μετονομάζεται σε **Μέγα Ρεύμα**⁶⁵⁸.

Το 1927 ο οικισμός Μέγα Ρεύμα αποσπάται από τον δήμο Ναούσης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μεγάλου Ρεύματος (Φ.Ε.Κ. 46^Α – 19/03/1927).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 149 οικογένειες προσφύγων/457 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο οικισμός δημιουργήθηκε από πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής, **πόντιους**, στην πλειονότητά τους από την ευρύτερη περιοχή της Τραπεζούντας και πιο συγκεκριμένα από την εκκλησιαστική επαρχία Ροδοπόλεως, ε ξου και η σημερινή ονομασία του⁶⁵⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 475 κατοίκων οι 469 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

655. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

656. Βικιπαίδεια: Ροδοχώρι Ημαθίας.

657. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Η πόλις Ναούσης έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Ναούσης». Προς τον δήμον Ναούσης ενούνται και οι συνοικισμοί «Γενή Κιοϊ» και «Λυκοβίστα»].

658. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, κλπ.: [6. Ο εις τον δήμον Ναούσης υπαγόμενος συνοικισμός Γκολέμα-Ρέκα μετονομάζεται εις «**Μέγα Ρεύμα**»].

659. <https://www.argatia.gr/select.php?w=7>

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 176001-176220)⁶⁶⁰.

Το 1946 ο οικισμός Μέγα Ρεύμα και η κοινότητα Μεγάλου Ρεύματος αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1955 ο οικισμός Μέγα ρεύμα μετονομάζεται σε **Ροδοχώριο** (*Η τότε κοινοτική αρχή ζήτησε την μετονομασία του οικισμού σε **Ροδόπολη**. Ήταν το όνομα της μητρόπολης στην οποία υπαγόταν η περιοχή εκείνη της Τραπεζούντας. Το υπουργείο δεν έκανε δεκτό το αίτημα και ονόμασε το χωριό Ροδοχώρι*)⁶⁶¹ και η κοινότητα Μεγάλου Ρεύματος σε κοινότητα Ροδοχωρίου (287^Α – 10/10/1955).

Το 1997 ο οικισμός Ροδοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Ροδοχωρίου του πρώην δήμου Ναούσης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Οι κάτοικοί του είναι αγρότες οι οποίοι καλλιεργούν κυρίως κεράσια (Ονομασίας Προελεύσεως Τραγανά Ροδοχωρίου) και μήλα, υψηλής ποιότητας λόγω των εδαφοκλιματικών συνθηκών της περιοχής, ενώ η σχέση τους με τα προϊόντα της αμπέλου είναι παλιά και καθημερινή. Τόσο στον τόπο καταγωγής τους, όσο και στη νέα τους πατρίδα κατανάλωναν και συνεχίζουν να καταναλώνουν σχεδόν καθημερινά ρακί, ενώ το κρασί αποτελούσε και αποτελεί απαραίτητο στοιχείο των γιορτινών τους τραπεζιών. Η σχέση τους αυτή αποτυπώνεται σε πάρα πολλά δίστιχα που συνοδεύουν τις γιορτές ή τις, με κάθε ευκαιρία για διασκέδαση, συνάξεις (μουχαπέτια)⁶⁶².

Από το 2011, ο οικισμός Ροδοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ροδοχωρίου (μαζί με τους οικισμούς Άγιος Παύλος και Μεταμόρφωσις), της Δημοτικής Ενότητας Νάουσας, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 475 κάτοικοι (1928), 643 (1940), 478 (1951) 666 (1961), 618 (1971), 611 (1981), 623 (1991), 507 (2011).

Σκυλίτσι

Ο οικισμός **Σκυλίτσι**, βρίσκονταν ανατολικά της Βέροιας, σε απόσταση 16 χλμ. από το κέντρο της, και δυτικά της πόλης της Αλεξάνδρειας (έδρα του δήμου) σε απόσταση 12 χλμ. Το συναντάμε στον κάμπο της Ημαθίας ακριβώς τα όρια της αποξηραμένης από το 1936 λίμνης των Παννισών. Καταλαμβάνει συνολική έκταση 14 τετ. χιλ. Το μέσο υψόμετρο του είναι 7 μ. Κοντινότερος οικισμός είναι τα Καβάσιλα, ενάμισι χιλιόμετρο προς τα νότια⁶⁶³.

Το 1910 κατοικείται από 25 πατριαρχικούς (Χαλκίopoulos).

660. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

661. Ό.π. Βικιπαίδεια.

662. Ό.π. <https://>

663. Βικιπαίδεια: Σκυλίτσι Ημαθίας.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Σκυλίτσι της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, είχε 73 κατοίκους (32 άνδρες και 41 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Επισκοπής Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Επισκοπή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Σκυλίτσι⁶⁶⁴, Σταυρός, Καβάσιλα και Τριχοβίστα.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 107 άτομα (56 άνδρες και 51 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1928 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού **Νέον Σκυλίτσιον** που προσαρτάται στη κοινότητα Επισκοπής.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 25 οικογένειες προσφύγων/95 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Οι πρόσφυγες ήταν Κιρκάσιοι⁶⁶⁵.

Στην απογραφή του 1928:

- στο Νέο Σκυλίτσι, εκ των 85 κατοίκων και οι 85 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή⁶⁶⁶.

- στο Σκυλίτσι εκ των 126 κατοίκων κανένας δεν ήταν πρόσφυγας που εγκαταστάθηκε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178261-178300)⁶⁶⁷.

Το 1940 το όνομα του οικισμού Σκυλίτσι, διορθώνεται σε **Παλαιό Σκυλίτσι**⁶⁶⁸ (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1946 οι οικισμοί Νέο και Παλαιό Σκυλίτσι και η κοινότητα Επισκοπής αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^A – 06/02/1946).

Το 1952 ο οικισμός Παλαιόν Σκυλλίτσιον αποσπάται από την κοινότητα Επισκοπής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Παλαιού Σκυλλιτσίου Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 14^A – 16/01/1952).

Το 1970 ο οικισμός Νέον Σκυλίτσιον μετονομάζεται εις Καλοχώριον (Φ.Ε.Κ. 55^A – 04/03/1970).

Το 1997 ο οικισμός Καλοχώριον με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Επισκοπής του πρώην δήμου Αντιγονιδών του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Καλοχώριον με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Επισκοπής, της Δημοτικής Ενότητας Αντιγονιδών, του δήμου Αλε-

664. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^A της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Επισκοπή, υπό το όνομα «Κοινότης Επισκοπής και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Επισκοπής ενοούνται και οι συνοικισμοί Καβάσιλα, **Σκυλίτσι**, Τριχοβίστα και Σταυρός].

665. Ό.π. Βικιπαίδεια.

666. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Πελικπάς ή Μπελικπάς του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 289.

667. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

668. Πολλές πληροφορίες για τον οικισμό Παλαιό Σκυλίτσι στο Βικιπαίδεια: Σκυλίτσι Ημαθίας.

ξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 85 κάτοικοι (1928), 271 (1940), 294 (1951) 353 (1961), 296 (1971), 321 (1981), 283 (1991), 230 (2011).

Σταυρός

Ο οικισμός **Σταυρός**, βρίσκονταν 13,1 χλμ. βορειοανατολικά της Βέροιας, σε υψόμετρο 10 μ.⁶⁶⁹ στον επαρχιακό οδικό άξονα Θεσσαλονίκης- Βέροιας. Η απόστασή του από τη Θεσσαλονίκη είναι 60 χλμ.⁶⁷⁰

Το 1920 κατοικούσαν 600 πατριαρχικοί (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Σταυρός της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, είχε 154 κατοίκους (82 άνδρες και 72 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Επισκοπής Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Επισκοπή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Σκυλίτσι, Σταυρός⁶⁷¹, Καβάσιλα και Τριχοβίστα.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 188 άτομα (93 άνδρες και 95 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 27 οικογένειες προσφύγων/130 άτομα⁶⁷², σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 277 κατοίκων οι 120 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178301-178340)⁶⁷³.

Το 1946 ο οικισμός Σταυρός και η κοινότητα Επισκοπής αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1947 ο οικισμός Σταυρός αποσπάται από την κοινότητα Επισκοπής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Σταυρού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 27^Α – 21/02/1947).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία (καλλιέργεια ροδάκινων, ζαχαρότευτλων, βαμβακιού και καλαμποκιού) και άλλες καλλιέργειες⁶⁷⁴

669. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

670. Βικιπαίδεια: Σταυρός Ημαθίας.

671. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Επισκοπή, υπό το όνομα «Κοινότης Επισκοπής και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Επισκοπής ενοούνται και οι συνοικισμοί Καβάσιλα, Σκυλίτσι, Τριχοβίστα και **Σταυρός**].

672. Δείτε: α) Μαρτυρία Ηλία Ασλανίδη: «Χριστιανός δεν έμεινε πια κανένας» Κ.Μ.Σ. «Έξοδος» τόμος Γ' σελ. 178-179 και β) Μαρτυρία Αναστασίου Ορφανίδη «Τούρκοι φίλοι πήγανε και ειδοποίησανε του Χριστιανούς. – Έρχεται ο Τοπάλ και κινδυνεύετε» στην Ελένη Γαζή (18.9.1968) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΑ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 128-129.

673. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

674. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Το 1997 ο οικισμός Σταυρός με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Σταυρού του πρώην δήμου Αντιγονιδών του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α-04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σταυρός με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Σταυρού, της Δημοτικής Ενότητας Αντιγονιδών, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 277 κάτοικοι (1928), 746 (1940), 878 (1951) 1.114 (1961), 1.230 (1971), 1.339 (1981), 1.529 (1991), 1.236 (2011).

Στενήμαχος (Χωροπάνι)

Ο οικισμός **Χωροπάνι** βρίσκονταν σε υψόμετρο 153 μ. στους πρόποδες του όρους Βέρμιο, απλωμένος στον εύφορο κάμπο της Νάουσας. Βρίσκεται 7 χλμ. νοτιοανατολικά της Νάουσας, ενώ απέχει 13 χλμ. από την πρωτεύουσα της περιφερειακής ενότητας Βέροια⁶⁷⁵.

Η παλαιά ονομασία του ήταν Διχαλεύρι. Μεταγενέστερα αποκαλούνταν Χωροπάνι και άλλαξε το 1953, όταν το χωριό ονομάστηκε Στενήμαχος, όπως και η βουλγαρική πόλη Ασένοβγκραντ της Ανατ. Ρωμυλίας απ' όπου και κατάγεται η πλειονότητα των κατοίκων του οικισμού.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Χωροπάνιον της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 449 άτομα (232 άνδρες και 217 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Αρκουδοχωρίου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Αρκουδοχωριον. Στον εν λόγω δήμο προσαρτάται και ο οικισμός Χωροπάνι⁶⁷⁶.

Στην απογραφή του 1920, εμφανίζεται ο οικισμός με 351 κατοίκους (149 άνδρες και 202 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1927 ο οικισμός Χωροπάνι αποσπάται από την κοινότητα Αρκουδοχωρίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Χωροπανίου (Φ.Ε.Κ. 207^Α – 29/03/1927).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 119 οικογένειες προσφύγων/522 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 691 κατοίκων οι 408 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178741-178920)⁶⁷⁷.

675. Βικιπαίδεια: Στενήμαχος Ημαθίας.

676. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Αρκουδοχωρίου υπό το όνομα «κοινότης Αρκουδοχωρίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.. Προς την κοινότητα Αρκουδοχωρίου ενοείται και ο συνοικισμός **Χωροπάνι**].

677. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1946 η κοινότητα Χωροπανίου αποσπάστηκε από την επαρχία Ημαθίας του νομού Ημαθίας και υπάγεται στην επαρχία Νάουσας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1953 ο οικισμός και η κοινότητα Χωροπανίου μετονομάζονται σε **Στενήμαχος** (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/07/1953).

Τη δεκαετία του '60 ο Στενήμαχος, όπως και η ευρύτερη περιοχή, γνώρισε σπουδαία βιομηχανική ανάπτυξη. Το 1967 λειτούργησε για πρώτη φορά ένα από τα διασημότερα οινοποιεία της Ελλάδας, το οινοποιείο Μπουτάρη. Επίσης στο Στενήμαχο είχαν έδρα και άλλες βιομηχανικές μονάδες της Νάουσας, κυρίως κλωστοϋφαντουργίες. Στην περιοχή σώζονται τα ερείπια του παλιού οικισμού «Διχαλεύρι» και η οικία του «Γέρου Καρατάσου», διάσημου οπλαρχηγού στην επανάσταση της Νάουσας.

Το 1997 ο οικισμός Στενήμαχος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Στενημάχου (καταργείται) και ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Στενημάχου του πρώην δήμου Νάουσας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Οι κάτοικοι του ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία και την γεωργία αλλά και με την αμπελουργία⁶⁷⁸.

Από το 2011, ο οικισμός Στενήμαχος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Στενημάχου της Δημοτικής Ενότητας Νάουσας, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 691 κάτοικοι (1928), 763 (1940), 663 (1951), 779 (1961), 726 (1971), 819 (1981), 806 (1991), 694 (2011).

Σχοινάς

Ο οικισμός **Σχοινάς** ήταν σε υψόμετρο 10 μ⁶⁷⁹. και βρισκονταν 28,5 χλμ. βορειοανατολικά της Βέροιας⁶⁸⁰.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Σχοινά της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 228 άτομα (129 άνδρες και 99 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Γιδά Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Γιδάς. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Λιανοβέριον, Σχοινάς⁶⁸¹, Παλαιοχώριον, Πλατύ και Νεοχώριον.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 279 άτομα (140 άνδρες και 139 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 23 πρόσφυγες (13 άνδρες και 10 γυναίκες).

678. Ό.π. Βικιπαίδεια

679. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

680. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=6960&lng=1>

681. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Γιδά υπό το όνομα «Κοινότης Γιδά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιδά ενούνται και οι συνοικισμοί Σχοινά, Νεοχώριον, Παλιοχώριον, Λιανοβέριον και Πλατύ.].

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 16 οικογένειες προσφύγων/60 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 401 κατοίκων οι 74 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178441-178460)⁶⁸².

Το 1941 ο οικισμός Σχοινά και η κοινότητα Γιδά αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Σχοινά και η κοινότητα Γιδά αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1948 η κοινότητα Γιδά αναγνωρίζεται σε δήμος (Φ.Ε.Κ. 56^Α – 01/03/1948).

Το 1953 ο οικισμός και ο δήμος Γιδά μετονομάζονται σε **Αλεξάνδρεια** (Φ.Ε.Κ. – 10^Α – 16/01/1953).

Από το 1997 μέχρι το 2010, ο οικισμός Σχοινάς με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Αλεξάνδρειας του πρώην δήμου Αλεξάνδρειας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σχοινάς με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Αλεξάνδρειας (μαζί με τους οικισμούς Νησέλλιον και Αλεξάνδρεια) της Δημοτικής Ενότητας Αλεξάνδρειας, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 401 κάτοικοι (1928), 584 (1940), 677 (1951) 687 (1961), 575 (1971), 552 (1981), 419 (1991), 408 (2001), 388 (2011).

Ταγαροχώρι (Τεραμώνιο)

Ο οικισμός **Τεραμώνιο** βρίσκονταν σε υψόμετρο 60 μ.⁶⁸³ και σήμερα αποτελεί συνοικισμό της πόλης της Βέροιας. Απέχει 6,4 χλμ.⁶⁸⁴

Οι ντόπιοι γνωστοί κάτοικοι του ήταν περί τις 10 οικογένειες που ασχολούνταν με την γεωργία, μεσάτορες, έτσι τους αποκαλούσαν επί Τουρκοκρατίας διότι τη μισή σοδειά την έπαιρνε σαν φόρο ο τούρκος μπέης του χωριού. Τον χειμώνα έμεναν στη Βέροια όπου είχαν και εκεί σπίτια γύρω από την εκκλησία της Κυριώτισσας⁶⁸⁵.

Το 1910 κατοικείτο από 69 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός

682. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

683. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

684. <https://vriskoapostasi.gr/.....>

685. Βικιπαίδεια: Ταγαροχώρι Βέροιας.

Ταραμώνιον της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 27 άτομα (15 άνδρες και 12 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο⁶⁸⁶, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 58 άτομα (33 άνδρες και 25 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 35 πρόσφυγες στον οικισμό (15 άνδρες και 20 γυναίκες)⁶⁸⁷.

Το 1922 κατοικήθηκε από Μικρασιάτες πρόσφυγες, από το χωριό Πάμπουτζακ Ντεβρέν της Νίκαιας, των οποίων απόγονοι συνεχίζουν να ζουν στο χωριό, συνοικισμό του δήμου Βέροιας⁶⁸⁸.

Το 1926 ο οικισμός Τεραμώνιον του δήμου Βεροίας μετονομάζεται σε **Ταγαροχώρι**⁶⁸⁹.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 39 οικογένειες προσφύγων/151 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 197 κατοίκων οι 136 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178461-178520)⁶⁹⁰.

Με την απογραφή που έγινε μετά τον εμπρησμό του δημαρχείου της Βέροιας από τους Γερμανούς κατά την περίοδο της Κατοχής, τους κατοίκους τους ενέγραψαν με το επίθετο Ταραμονλής. Ταραμονλήδες τους αποκαλούσαν στη Βέροια, τους κάτοικους από το Ταραμόνι⁶⁹¹.

Το 1946 ο οικισμός Ταγαροχώρι και ο δήμος Βεροίας αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Ταγοροχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα της Βέροιας, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ταγοροχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Βέροιας (μαζί με τους οικισμούς Βέροια, Κυδωνοχώριον, Λαζοχώριον και Μέση), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέ-

686. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις Βερροίας έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «**Τεραμώνιον**», «Τουρκοχώρι», «Ράχωβα», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

687. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Τουρκιασέν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 341.

688. Ό.π. Βικιπαίδεια.

689. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, κλπ.: [25. Ο συνοικισμός Ταραμίν του δήμου Βεροίας μετονομάζεται εις «**Ταγαροχώρι**»].

690. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

691. Ό.π. Βικιπαίδεια.

ροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 197 κάτοικοι (1928), 303 (1940), 241 (1951) 270 (1961), 243 (1971), 201 (1981), 194 (1991), 182 (2011).

Τρίκαλα (Τρίγκαλα).

Ο οικισμός **Τρίκαλα Ημαθίας** βρίσκονταν βορειοανατολικά από την Βέροια, σε υψόμετρο 10 μ.⁶⁹²

Οι ρίζες των Τρικάλων εντοπίζονται στα τέλη του 18^{ου} αι.. Η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου χτίστηκε το 1750. Τα Τρίκαλα ήταν μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέχρι τους Βαλκανικούς Πολέμους του 1913 και στη συνέχεια έγινε τμήμα της Ελλάδος. Το αρχικό όνομα των Τρικάλων, πριν φτάσουν οι πρώτοι πρόσφυγες από τη Βόρεια Θράκη το 1925, ήταν Καρυές.⁶⁹³

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Τρίκαλα της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατοικείτο από 162 άτομα (87 άνδρες και 75 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κορυφής Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Κορυφή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Κλειδί, Παλαιοχώρα, Καραβοστάσι, Καρυά, Τσατάλι, Καλύβια, Τσινάφορον, Τρίκαλα⁶⁹⁴, Κάλιανη και Νεοχωρόπουλον.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Τρίκαλα κατοικούσαν 190 άτομα (100 άνδρες και 90 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 76 πρόσφυγες στον οικισμό (38 άνδρες και 38 γυναίκες).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 110 οικογένειες προσφύγων/448 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 562 κατοίκων οι 455 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Η πλειοψηφία του πληθυσμού των Τρικάλων μέχρι σήμερα αποτελείται από μετανάστες που ήρθαν από τη Βόρεια Θράκη της Βουλγαρίας⁶⁹⁵ ύστερα από την αμοιβαία Ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ των δύο χωρών και των απογόνων τους.⁶⁹⁶

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

692. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

693. Βικιπαίδεια: Τρίκαλα Ημαθίας.

694. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Κορυφή υπό το όνομα «Κοινότης Κορυφής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορυφής, ενούνται και οι συνοικισμοί Τσινάφορον, Κάλιανη, Κλειδί, **Τρίκαλα**, Νεοχωρόπουλον, Παλαιοχώρα, Καραβοστάσι, Καρυά, Τσατάλι και Καλύβια].

695. Η περιοχή ήταν η οθωμανική αυτόνομη επαρχία της Ανατ. Ρωμυλίας, από το 1878 έως το 1908 (από το 1885 de facto μέρος της Βουλγαρίας) και μερικές φορές αναφέρεται με αυτό το όνομα στην ελληνική λογοτεχνία ακόμη και εκτός αυτής της περιόδου,

696. Μόσχος Τερζίδης: «Οι Μοναστηριώτες της Ανατολικής Ρωμυλίας, Χρονική της ερμηνείας Δομοκού», τομ. 1.

γράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178581-178740)⁶⁹⁷.

Το 1935, τα Τρίκαλα είδαν μια εισροή Σαρακατσάνων εποίκων, καθώς και ορισμένους προσφύγων από τον Πόντο, πριν το 1940.⁶⁹⁸

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Τρίκαλα** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1941 ο οικισμός Τρίκαλα και η κοινότητα Κορυφής αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α -31/07/1941).

Το 1946 ο οικισμός Τρίκαλα και η κοινότητα Κορυφής αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946). Επίσης τον ίδιο χρόνο ο οικισμός Τρίκαλα αποσπάται από την κοινότητα Κορυφής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Τρικάλων (Φ.Ε.Κ. 159^Α – 11/05/1946).

Το 1948 η κοινότητα Τρικάλων αποσπάται από την επαρχία Ημαθίας του νομού Ημαθίας και υπάγεται στην επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 334^Α – 31/12/1948) αλλά την άλλη χρονιά ακυρώνεται η εν λόγω μεταβολή (Φ.Ε.Κ. 248^Α – 11/10/1949).

Από το 1997 ο οικισμός Τρίκαλα, αποσπάται από την κοινότητα Τρικάλων (καταργείται) και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Τρικάλων του πρώην δήμου Πλατέος του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Τρίκαλα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Τρικάλων της Δημοτικής Ενότητας Πλατέος, του δήμου Αλεξάνδρειας με έδρα την Αλεξάνδρεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 562 κάτοικοι (1928), 928 (1940), 1.204 (1951) 1.441 (1961), 1.462 (1971), 1.643 (1981), 1.725 (1991), 1.404 (2011).

Τρίλοφον - Νέα Κούκλαινα (Διαβόρνιτσα)

Ο οικισμός **Διαβόρνιτσα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 160 μ⁶⁹⁹. Απέχει 8 χιλ. βόρεια από την Βέροια και βρίσκεται σε μία εξαιρετική τοποθεσία πάνω σε χαμηλούς λόφους στους πρόποδες του Βερμίου. Η περιοχή είναι ιδιαίτερα ευνοημένη ως προς την γεωμορφολογία της, καθώς στα δυτικά προστατεύεται από τον ορεινό όγκο που εξασφαλίζει ένα ήπιο κλίμα, ενώ στα ανατολικά απλώνεται ο εύφορος κάμπος της Ημαθίας. Ανάμεσα στους λόφους κατεβαίνουν από τις πηγές του βουνού ρέματα και χείμαρροι που καταλήγουν στην πεδιάδα. Το φυσικό αυτό ανάγλυφο προσέφερε ιδανικές συνθήκες διαβίωσης και

697. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

698. «Archived copy». Αρχαιοθετήθηκε από το πρωτότυπο στις 21 Φεβρουαρίου 2008. Ανακτήθηκε στις 17 Ιανουαρίου 2010. Δήμος Τρικάλων. www.dim-trikal.ima.gr. Retrieved 2010-01-17.

699. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

υπήρξε ο κύριος λόγος για την εγκατάσταση εδώ ανθρώπων από τους προϊστορικούς ήδη χρόνους⁷⁰⁰.

Ένας οικισμός με μεγάλη ιστορία από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα⁷⁰¹.

Γύρω στα 1900 έχουμε την πληροφορία πως στον οικισμό υπήρχαν 15 σπίτια και 60 χριστιανοί κάτοικοι. Το 1905 ο Brancoff αναφέρει 96 κατοίκους που τους καταγράφει λανθασμένα ως πατριαρχικούς Βούλγαρους. Σε πατριαρχική απογραφή των βλάχικων εγκαταστάσεων, το 1905, αναφέρεται η παρουσία στον οικισμό 12 βλάχικων οικογενειών (περίπου 60 με 70 άτομα). Επίσης σε στατιστική έκθεση του Ελληνικού Προξενείου της Θεσ/νίκης το 1906 με 1907 αναφέρονται 75 παραχειμάζοντες Βλάχοι με καταγωγή από το Κάτω (οι 65) και Άνω Βέρμιο (οι 10).

Το 1908 στατιστική του Ελληνικού Προξενείου της Θεσ/νίκης καταγράφει 12 οικογένειες και 52 κατοίκους (εκτός από τους Βλάχους). Το 1910 ο Χαλκιοπούλος αναφέρει 52 Έλληνες κατοίκους. Μέχρι και μετά την απελευθέρωση του 1912 (16 Οκτωβρίου) από τους Τούρκους ο οικισμός ήταν τσιφλίκι και το μισό από αυτό ανήκε στους αδελφούς Εμμανουήλ Μπέλλα από την Νάουσα⁷⁰².

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Διαβόρνιτσα της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσ/κης, κατοικείται από 223 άτομα (119 άνδρες και 104 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τσορνόβου Θεσσαλονίκης (μετέπειτα Φυτιάς) με έδρα τον οικισμό Τσόρνοβο. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Διαβόρνιτσα⁷⁰³ και Κωστοχώρι.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 242 άτομα (121 άνδρες και 121 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923, δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Ευεργετική στάθηκε για τον τόπο η άφιξη των προσφύγων της Συνθήκης του Νεϊγύ (Νοέμβριος 1919) με την Βουλγαρία και της ανταλλαγής των πληθυσμών που ακολούθησε. Το 1924 μία αρχικά μικρή ομάδα από 40 περίπου οικογένειες εγκαταστάθηκε στον οικισμό. Οι πρόσφυγες με καταγωγή από την Κούκλενα (σημερινή Κούκλεν/Κυκλεν) της Ανατολικής Ρωμυλίας αύξησαν τον πληθυσμό του οικισμού και έφεραν μαζί τους τις ιδιαίτερες συνήθειες, την λαλιά και τις παραδόσεις τους.⁷⁰⁴

Το 1926 ο οικισμός Διαβόρνιτσα μετονομάζεται σε **Νέα Κούκλαινα**⁷⁰⁵.

Το 1927 ο οικισμός Κάτω Κοπανός αποσπάται από την κοινότητα Άνω Κοπανού και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κάτω Κοπανού (Φ.Ε.Κ. 311^Α – 27/12/1927).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 105 οικογένειες προσφύγων/505 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός

Στην απογραφή του 1928, εκ των 665 κατοίκων οι 398 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

700. Βικιπαίδεια:Τρίλοφο Ημαθίας.

701. Ό.π.

702. Ό.π.

703. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Τσόρνοβον υπό το όνομα «Κοινότης Τσορνόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσορνόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Διαβόρνιτσα και Κωστοχώρι].

704. Ό.π. Βικιπαίδεια.

705. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βερροίας, κλπ.: [12. Ο συνοικισμός Διαβόρνιτσα της κοινότητος Τσορνόβου μετονομάζεται εις «Νέα Κούκλαινα»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 177161-177300)⁷⁰⁶.

Το 1928 ο οικισμός Νέα Κούκλαινα αποσπάται από την κοινότητα Φυτιάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νέας Κούκλαινας (Φ.Ε.Κ. 170^Α – 19/08/1928).

Στην περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, πολλοί είναι οι κάτοικοι που εντάχθηκαν σε αντιστασιακές οργανώσεις εναντίον των κατακτητών. Η απελευθέρωση της περιοχής εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της αποχώρησης των Γερμανών από τη Βόρεια Ελλάδα, εξαιτίας του φόβου αποκλεισμού της οδού επιστροφής μέσω Γιουγκοσλαβίας. Στις 27 Οκτωβρίου 1944 ξεκίνησε να εισέρχεται στην πόλη της Βέροιας ο ΕΛΑΣ και ο εφεδρικός ΕΛΑΣ, ως απελευθερωτές, ενώ η αποχώρηση των Γερμανών συνεχιζόταν. Σύμφωνα με κάποιες μαρτυρίες το απόγευμα της 29ης Οκτωβρίου εισήλθαν στην πόλη με οργανωμένα τμήματα το 16ο Σύνταγμα του ΕΛΑΣ και ακολούθησε η πρώτη συγκέντρωση της απελευθέρωσης. Στις ίδιες ημερομηνίες απαλλάχτηκε και η Νέα Κούκλαινα από τη ναζιστική κατοχή.

Πολλά ήταν τα δεινά που υπέφεραν οι κάτοικοι του χωριού στην διάρκεια του Εμφυλίου (1945 – 49). Αρκετοί οι νεκροί και οι εξόριστοι και από τις δύο παρατάξεις των αντιμαχόμενων για την εξουσία. Όλος ο πληθυσμός, τον Μάρτιο του 1947, στα πλαίσια της εκκένωσης της υπαίθρου και του χαρακτηρισμού του ως «ανταρτόπληκτος» μετακινήθηκε και μεταφέρθηκε σε πρόχειρες κατοικίες στη Βέροια (περιοχή *Σίσα*) ή σε στρατιωτικά παραπήγματα στον σιδηροδρομικό σταθμό της πόλης, όπου και παρέμεινε έως το 1949⁷⁰⁷.

Το 1946 ο οικισμός Νέα Κούκλαινα και η κοινότητα Νέα Κούκλαινα που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1954 ο οικισμός και η κοινότητα Νέας Κούκλαινα μετονομάζονται σε **Τρίλοφο** (Φ.Ε.Κ. 91^Α – 30/04/1954).

Το 1997 ο οικισμός Τρίλοφο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Τριλόφου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Τριλόφου, του πρώην δήμου Δοβρά του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Τρίλοφο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Τριλόφου της Δημοτικής Ενότητας Δοβρά, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 665 κάτοικοι (1928), 644 (1940), 675 (1951), 834 (1961), 666 (1971), 687 (1981), 818 (1991), 627 (2011).

706. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

707. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Τριπόταμος – Κάτω Τριπόταμον (Κάτω Λουζίτσα)

Ο οικισμός **Κάτω Λουζίτσα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 400 μ. και σήμερα αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα της πόλης της Βερόιας.⁷⁰⁸

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Κάτω Λουζίτσα της υποδιοίκησης Βεροίας του νομού Θεσσαλονίκης, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση του δήμου Βεροίας με έδρα τον οικισμό Βέροια. Στον εν λόγω δήμο ενώνονται και οι οικισμοί: Άνω Σέλι, Μπρανιάτι, Ράχωβα, Μέτσι, Τεραμώνιο, Τόπλιανη, Καστανιά, Μαρούσια, Τουρκοχώρι, Κάτω Λουζίτσα⁷⁰⁹, Κάτω Σέλι και Ξηρολείβαδο.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 207 άτομα (103 άνδρες και 104 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 231 πρόσφυγες στον οικισμό (122 άνδρες και 109 γυναίκες).

Οι κάτοικοι του χωριού είναι Πόντιοι, προερχόμενοι από τον Καύκασο. Οι πρόσφυγες προέρχονται από τα χωριά:

1. **Σιντισκόμ** (σήμερα Γιαλνιτζάμ, Yalnizcam) Σιντισκόμ της περιοχής Αρνταχάν (Ardahan) - Κάρς (Kars) Καυκάσου, 20 χλμ. δυτικά του Αρνταχάν, στο οποίο μετακινήθηκαν το 1878 μετά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο από την περιοχή της Αργυρούπολης (Γκιουμουσανέ, Gumushane) του Πόντου και συγκεκριμένα από τα χωριά Μάλαχα, Άτρα και Σουλαμίσ. Οι κάτοικοι του χωριού Σιντισκόμ στις 2 Σεπτεμβρίου του 1920 έφυγαν ακολουθώντας τον δρόμο μέσω του Αρντβίν (Ardvin) προς το Βατούμ, από όπου αναχώρησαν για την Ελλάδα στις 24 Δεκεμβρίου του 1920 για να φθάσουν στην Θεσσαλονίκη στις 1 Ιανουαρίου του 1921. Οι κάτοικοι του χωριού Σιντισκόμ εγκαταστάθηκαν στα χωριά Σεβαστό, Άνω και Κάτω Ποταμιά, Λειψύδριο, Διπόταμος του νομού Κιλκίς και Τριπόταμος και Κομνήναιο του νομού Ημαθίας. Επίσης κάποιες οικογένειες έφυγαν από το Σιντισκόμ το 1914 αμέσως μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και εγκαταστάθηκαν τελικά στο Νομό Κιλκίς.

2. **Κάτω Τοροσχώφ**, Διοίκησης Αρνταχάν (Ardahan)-2 χλμ. από το Αρνταχάν. Ελληνικό χωριό με 800 κατοίκους που κατάγονταν από την Ίμερα και την Παϊπούρτη και συντηρούσαν διτάξιο σχολείο και εκκλησία. Μετά την Ανταλλαγή οι Έλληνες του Τοροσχώφ εγκαταστάθηκαν στα χωριά Κεντρικό, Μελισσουργό και Παλαιό Γυναικόκαστρο Κιλκίς, τον Τριπόταμο Ημαθίας, την Πολίχνη και την Κατερίνη.

3. **Χάσκιοϊ** (Haskoy), Διοίκησης Αρνταχάν (Ardahan)-28 χλμ. ανατολικά του Αρνταχάν, επί του δρόμου προς Κάρς. Είχε 500 Έλληνες κατοίκους, οι οποίοι μετά το 1920 εγκαταστάθηκαν στους Άνω και Κάτω Αποστόλους και Ηλιόλουστο Κιλκίς, τον Τριπόταμο και τη Ραχιά Ημαθίας.⁷¹⁰

708. Βικιπαίδεια: Τριπόταμος Ημαθίας.

709. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [2. Η πόλις Βερροίας έχουσα άνω των 10.000 κατοίκων υπό το όνομα «δήμος Βερροίας». Προς τον δήμον Βερροίας ενοούνται και οι συνοικισμοί «Ξηρολείβαδον», «Τεραμώνιον», «Τουρκοχώρι», «Ράχωβα», «Μέτσι», «Μαρούσια», «Άνω Σέλι», «Κάτω Σέλι», «Καστανιά», «Μπρανιάτι», και «Κάτω Λουζίτσα»].

710. Σάββας Καλεντερίδης: «Ανατολικός Πόντος» Εκδόσεις «Ίνφογνώμων», 2006, σελ. 391.

Στυλιανός Μαυρογένης: «Το Κυβερνείο Κάρς του Αντικαυκάσου» Χ.Ε. Θεσ/κη, 1963 σελ. 40-42.

Το 1926 ο οικισμός Κάτω Λουζίτσα αποσπάται από το δήμο Βέροιας και προσαρτάται στη κοινότητα Τόπλιανης, μετέπειτα Γεωργιανών (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Καστανιά, Κουμανίτσι, Άγιος Ιωάννης ή Τσερκόβιανη και Κάτω Λουζίτσα.

Το 1927, ο οικισμός Κάτω Λουζίτσα της κοινότητας Τόπλιανης μετονομάζεται σε **Κάτω Τριπόταμον**⁷¹¹.

Το 1928 ο οικισμός Κάτω Τριπόταμον αποσπάται από την κοινότητα Τόπλιανης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κάτω Τριποτάμου (Φ.Ε.Κ. 256^Α – 05/12/1928).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 53 οικογένειες προσφύγων/248 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 269 κατοίκων οι 16 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175381-175440)⁷¹².

Το 1946 ο οικισμός και η κοινότητα Κάτω Τριποτάμου αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1949 ο οικισμός Κάτω Τριπόταμον μετονομάζεται σε **Τριπόταμος** (Φ.Ε.Κ. 319^α – 22/11/1949).

Το 1997 ο οικισμός Τριπόταμος με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» αποσπάται από την κοινότητα Τριποτάμου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Τριποτάμου, στον πρώην δήμο Βεροίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Τριπόταμος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Τριποτάμου (μαζί με τους οικισμούς Κάτω Κομνήνιον και Κομνήνιο), της Δημοτικής Ενότητας Βεροίας, του δήμου Βέροιας με έδρα την Βέροια και ιστορική έδρα την Βεργίνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 269 κάτοικοι (1928), 412 (1940), 384 (1951) 427 (1961), 444 (1971), 469 (1981), 458 (1991), 561 (2011).

Χαρίεσσα (Κάτω Κοπανός)

Ο οικισμός **Κάτω Κοπανός** βρίσκονταν σε υψόμετρο 45 μ⁷¹³. Απέχει 11 χλμ. από την Νάουσα, 17 χλμ. από την Βέροια και 32 χλμ. από την Έδεσσα⁷¹⁴.

Είναι γνωστός από την εποχή του Μακεδονικού Αγώνα. Τον καιρό εκείνο ήταν κοντά

Ισαάκ Λαυρεντίδης: «Μετοικεσία Καυκασίων 1895-1907», Α.Π. том. 31.

711. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Βεροίας, του νομού Θεσσαλονίκης: [115. Ο συνοικισμός Κάτω Λουζίτσα της αυτής κοινότητας (Τόπλιανης) μετονομάζεται εις «Κάτω Τριπόταμον»].

712. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

713. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

714. Βικιπαίδεια: Χαρίεσσα Ημαθίας.

η λίμνη των Γιαννιτσών όπου εξελίσσονταν μάχες μεταξύ των Ελλήνων και των Βουλγάρων. Στις μέρες μας η λίμνη έχει αποξηρανθεί και τη θέση της έχουν πάρει αρκετά στρέμματα από χωράφια τα οποία εκμεταλλεύονται και οι κάτοικοι του οικισμού με την διανομή που έγινε. Από τον οικισμό περνά ο ποταμός Αράπιτσα ο οποίος πηγάζει από τη Νάουσα και (εκβάλλει στην Τάφρο του 66 που με την σειρά της εκβάλλει στον Αλιάκμονα). Η Αράπιτσα (ή Αραπίτσα όπως την αποκαλούν οι ντόπιοι) είχε σε αφθονία ψάρια όπως μπριάνες και караβίδες. Οι караβίδες έχουν χαθεί τελευταία λόγω της μόλυνσης των υδάτων από τα εργοστάσια που έριχναν τα απόβλητά τους.

Το 1886 ο οικισμός είχε 50 σπίτια (Σχινάς).

Το 1910 κατοικείτο από 245 εξαρχικούς (χαλκιόπουλος)

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Κάτω Κοπανός της υποδιοίκησης Βερροίας του νομού Θεσ/κης, κατοικείτο από 338 άτομα (182 άνδρες και 156 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Άνω Κοπανού Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Άνω Κοπανός. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Κάτω Κοπανός⁷¹⁵.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 442 άτομα (235 άνδρες και 207 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923, δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1927 ο οικισμός Κάτω Κοπανός αποσπάται από την κοινότητα Άνω Κοπανού και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κάτω Κοπανού (Φ.Ε.Κ. 311^Α – 27/12/1927).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 112 οικογένειες προσφύγων/469 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός

Στην απογραφή του 1928, εκ των 591 κατοίκων οι 102 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 175281-175380)⁷¹⁶.

Το 1946 ο οικισμός Κάτω Κοπανός και η κοινότητα Κάτω Κοπανού που ανήκει, αποσπάστηκαν από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτήθηκαν στο νομό Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1953 ο οικισμός και η κοινότητα Κάτω Κοπανός μετονομάζονται σε **Χαριέσσα** (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/07/1953).

Το 1997 ο οικισμός Χαριέσσα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Χαριέσσας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Χαριέσσας, του πρώην δήμου Ανθεμίων του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Μέσα στον πλούσιο και καταπράσινο κάμπο με τα πολλά νερά και το εύφορο έδαφος που έχει ο οικισμός, παράγει τα πάντα. Μήλα, αχλάδια, ροδάκινα νεκταρίνια, κεράσια, βερίκοκα, ακτινίδια, σταφύλια, σιτάρι, καλαμπόκι κλπ.⁷¹⁷.

715. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Βερροίας, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Άνω Κοπανός υπό το όνομα «Κοινότης Άνω Κοπανού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άνω Κοπανού ενοείται και ο συνοικισμός Κάτω Κοπανός].

716. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

717. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Από το 2011, ο οικισμός Χαριέσσα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Χαριέσσας της Δημοτικής Ενότητας Ανθεμίων, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 591 κάτοικοι (1928), 725 (1940), 850 (1951), 1.028 (1961), 962 (1971), 1.001 (1981), 1.112 (1991), 949 (2011).

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΓΓΕΛΟΧΩΡΙ	ΒΕΤΣΙΣΤΑ			97	375
2	ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ	ΒΑΡΒΑΡΕΣ	99	402		
3	ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ	ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ	72	237		
4	ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ	ΚΟΥΤΣΟΥΦΛΙΑΝΗ			14	46
5	ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ	ΓΙΔΑΣ			35	134
6	ΑΜΜΟΣ	ΑΜΜΟΣ			31	118
7	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ - ΒΑΛΤΟΣ	ΓΕΝΗ ΚΙΟΪ			16	63
8	ΑΣΩΜΑΤΑ	ΑΣΩΜΑΤΑ			5	18
9	ΒΕΡΓΙΝΑ	ΜΠΑΡΜΠΕΣ ΚΟΥΤΛΕΣ			122	391
10	ΒΕΡΟΙΑ	ΒΕΡΡΟΙΑ			405	1,665
11	ΒΡΥΣΑΚΙ	ΡΕΣΙΑΝΗ			46	174
12	ΓΕΡΑΚΙ	ΓΕΡΑΚΙ	19	63		
13	ΓΕΩΡΓΙΑΝΟΙ	ΤΟΠΛΙΑΝΟΙ	82	288		
14	ΓΙΑΝΙΣΣΑ - ΑΓΙΟΣ ΓΩΡΓΙΟΣ	ΓΙΑΝΤΣΙΣΤΑ			131	483
15	ΓΙΑΝΝΑΚΟΧΩΡΙ	ΓΙΑΝΑΚΟΒΟΝ			17	79
16	ΓΥΜΝΟΤΟΠΙ	ΓΚΟΛΕΣΙΑΝΗ			64	242
17	ΔΙΑΒΑΤΟΣ	ΔΙΑΒΑΤΟΣ			45	176
18	ΖΕΡΒΟΧΩΡΙ	ΖΕΡΒΟΧΩΡΙ			65	205
19	ΚΑΒΑΣΙΛΑ	ΚΑΒΑΣΙΛΑ			2	8
20	ΚΑΜΠΟΧΩΡΙ	ΤΡΙΧΟΒΙΤΣΑ			50	206
21	ΚΑΡΑΒΙ	ΣΑΔΗΝΑ ή ΣΑΔΕΝΑ			23	93
22	ΚΑΣΤΑΝΕΑ	ΚΑΣΤΑΝΙΑ	39	148		
23	ΚΑΨΟΧΩΡΑ	ΚΑΨΟΧΩΡΑ			1	4
24	ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙ	ΠΟΖΑΡΙΤΕΣ			1	3

25	ΚΟΜΝΗΝΕΙΟΝ	ΚΟΥΜΑΝΙΤΣ	26	95		
26	ΚΟΠΑΝΟΣ - ΑΝΩ ΚΟΠΑΝΟΣ	ΑΝΩ ΚΟΠΑΝΟΣ			94	374
27	ΚΟΡΥΦΗ	ΚΟΡΥΦΗ			24	88
28	ΚΟΥΛΟΥΡΑ	ΚΟΥΛΟΥΡΑ			2	5
29	ΚΟΥΜΑΡΙΑ	ΔΟΛΙΑΝΗ			37	130
30	ΚΟΥΤΣΟΧΩΡΙΟΝ	ΚΩΣΤΟΧΩΡΙ	35	105		
31	ΚΡΕΒΒΑΤΑΣ	ΚΡΕΒΒΑΤΑΣ			5	17
32	ΚΥΔΩΝΕΑ	ΜΙΚΡΟ ΑΛΑΜΠΟΡΟ			10	36
33	ΚΥΔΩΝΟΧΩΡΙ	ΜΟΥΣΤΑΛΗ	14	47		
34	ΚΥΨΕΛΗ-ΝΕΟΧΩΡΙ-ΣΦΗΝΑ	ΣΦΗΝΙΤΣΑ			64	270
35	ΛΑΖΟΧΩΡΙΟΝ	ΛΑΖΟΧΩΡΙΟΝ	43	156		
36	ΛΙΑΝΟΒΕΡΓΙ - ΛΕΙΑΝΟΒΕΡΓΙΟΝ	ΛΙΑΝΟΒΕΡΙ			31	143
37	ΛΟΥΤΡΟΣ	ΛΟΥΤΡΟΣ			4	13
38	ΜΑΚΡΟΧΩΡΙ	ΜΙΚΡΟΚΟΥΖΙ			127	526
39	ΜΑΡΙΝΑ	ΣΕΡΜΑΡΙΝΟΒΟΝ			65	270
40	ΜΑΥΡΟΔΕΝΔΡΙ	ΚΑΡΑΤΣΑΛΗ			2	7
41	ΜΕΛΙΚΗ	ΜΕΛΙΚΗ			43	156
42	ΜΕΣΗ	ΜΕΤΣ ή ΜΕΤΣΙ			4	19
43	ΜΙΚΡΗ ΣΑΝΤΑ	ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ-ΤΣΕΡΚΟΒΙΑΝΗ	57	226		
44	ΜΟΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ	ΜΟΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ			37	149
45	ΜΟΝΟΣΠΙΤΑ	ΜΟΝΟΣΠΗΤΑ			8	32
46	ΝΑΟΥΣΑ	ΝΑΟΥΣΣΑ			211	862
47	ΝΕΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ	ΜΠΡΑΝΙΑΤΑ ή ΜΠΡΑΝΙΑΤΕΣ			61	243
48	ΝΕΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ	ΝΕΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ	49	183		
49	ΝΕΟΧΩΡΟΠΟΥΛΟ	ΝΕΟΧΩΡΟΠΟΥΛΟ			21	87
50	ΝΗΣΕΛΙ	ΝΗΣΕΛΙ			22	86
51	ΝΗΣΕΛΟΥΔΙ	ΝΗΣΕΛΟΥΔΙ			13	50
52	ΝΗΣΙ	ΝΗΣΙ			43	173
53	ΠΑΛΑΙΑ ΛΥΚΟΓΙΑΝΝΗ- ΛΥΚΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΛΥΚΟΒΙΣΤΑ			65	246
54	ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑ	ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑ			16	51
55	ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ	ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ			18	75
56	ΠΑΛΑΤΙΤΣΙΑ	ΠΑΛΑΤΙΤΣΑ			51	177
57	ΠΑΤΡΙΔΑ	ΤΟΥΡΚΟΧΩΡΙ			124	458
58	ΠΛΑΤΑΝΟΣ	ΤΣΙΝΑΦΟΡΟΝ			25	97
59	ΠΛΑΤΥ	ΠΛΑΤΥ	175	560		
60	ΡΑΧΗ - ΡΑΧΙΑ	ΡΑΧΩΒΑ			47	164

61	ΡΑΨΩΜΑΝΙΚΙ	ΡΑΨΩΜΑΝΙΚΗ			17	50
62	ΡΟΔΟΧΩΡΙ - ΜΕΓΑ ΡΕΥΜΑ	ΓΚΟΛΕΜΑ-ΡΕΚΑ	149	457		
63	ΣΚΥΛΙΤΣΙ	ΣΚΥΛΙΤΣΙ			25	95
64	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΣΤΑΥΡΟΣ			27	130
65	ΣΤΕΝΗΜΑΧΟΣ	ΧΩΡΟΠΑΝΗ			119	522
66	ΣΧΟΙΝΑΣ	ΣΧΟΙΝΑΣ			16	60
67	ΤΑΓΑΡΟΧΩΡΙ	ΤΑΡΑΜΩΝ ή ΤΕΡΑΜΩΝΙΟΝ			39	151
68	ΤΡΙΚΚΑΛΑ	ΤΡΙΚΚΑΛΑ			110	448
69	ΤΡΙΑΟΦΟΝ - ΝΕΑ ΚΟΥΚΛΑΙΝΑ	ΔΙΑΒΟΡΝΙΤΣΑ			105	505
70	ΤΡΙΠΟΤΑΜΟΣ-ΚΑΤΩ ΤΡΙΠΟΤΑΜΟΝ	ΚΑΤΩ ΛΟΥΖΙΤΣΑ	53	248		
71	ΧΑΡΙΕΣΣΑ - ΚΑΤΩ ΚΟΠΑΝΟΣ	ΚΑΤΩ ΚΟΠΑΝΟΣ			112	469
ΣΥΝΟΛΟ			912	3,215	3,014	11,917
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμιγώς προσφυγικοί.						
		14 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	912	3,215		
		57 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	3,014	11,917		
		71 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	3,926	15,132		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

- **Βέροια 1900-1975: Από την Οθωμανοκρατία ως τη Μεταπολίτευση.** Κοινωφελής Επιχείρηση Πολλαπλής Ανάπτυξης (Κ.Ε.Π.Α. Δήμου Βεροίας). Βέροια 2014.
- **Βιθυνιακά Χρονικά:** Ιανουάριος – Μάρτιος 2022. Τριμηνιαία έκδοση «Αδελφότητας Βιθυνιών».
- **Ανδρέας Απ. Αθανασιάδης:** «Καυκάσιοι πρόσφυγες και Αριστερά στην ελληνική Μακεδονία». Ποντοκώμη, 2020.
- **Αρχείον Πόντου, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών – Τόμος: 1^{ος}/1928.**
- **Κώστας Βασιλειάδης:** «Νεοχώρι, μια ακόμη αλησμόνητη πατρίδα».
- **Πηνελόπη Δέλτα:** «Τα μυστικά του βάλτου».
- **Σάββας Καλεντερίδης:** «Ανατολικός Πόντος» Εκδόσεις «Ινφογνώμων», 2006.
- **Αστέριος Ι. Κουκούδης:** «Μελέτες για τους Βλάχους, τόμος Δ΄. Οι Βεργιάνοι Βλάχοι και οι Αρβανιτόβλαχοι της Κεντρ. Μακεδονίας». Εκδόσεις Ζήτρος, Θεσ/κη 2001, σελ. 257-258.
- **Θωμάς Μπλιάτκας του Στεργίου:** «Νάουσα, Νιάουστα». Νάουσα. Ιούλιος 2009.
- **Ιορδάνης Β. Παπαδόπουλος:** «Διασπορά των Φαρασιωτών ανταλλαξιμων και εγκατάσταση στον Ελλαδικό χώρο». Ιδιωτική έκδοση. Αθήνα, 2021».
- **Ευστάθιος Ευστ. Πελαγίδης:** «Μακεδονία. Κιβωτός των Ξεριζωμένων Ελλήνων (1913-1930). Εκδοτικός Οίκος Κ. & Μ. Σταμούλη, Ι. Αρχ. Χαρπαντίδης. Θεσσαλονίκη 2019.
- **Ευαγγελία Στεφανή:** Αγγελοχώρι Ημαθίας (Α΄ τόμος) – Οικισμός της Ύστερης εποχής του Χαλκού. Εκδόσεις: Αδελφοί Κυριακίδη. Δεκέμβριος 2010.
- **Νικόλαος Σχινάς:** «Οδοιπορικά σημειώσεις Μακεδονίας, Ηπείρου, Νέας οροθετικής γραμμής και Θεσσαλίας. 1886-1887.
- **Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης:** «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.
- **Αθανάσιος Χαλκιάπουλος:** «Εθνολογική στατιστική των βιλαετιών Θεσσαλονίκης και Μοναστηρίου. Αθήναι. 1910.

Διπλωματικές – Μεταπτυχιακές Εργασίες:

- **Σωτήρης Ζερδαλής:** «Η εγκατάσταση των προσφύγων στη Βέροια (1914-1930)». Πτυχιακή εργασία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.
- **Ιάκωβος Μιχαηλίδης:** «Σλαβόφωνοι μετανάστες και πρόσφυγες από τη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη (1912-1930). Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη. 1996.

Αρθρογραφία - Μελέτες:

- **Αθανάσιος Γ. Βουδούρης:** «Όψεις του προσφυγικού ζητήματος στην Ημαθία, από την Συνθήκη του Βουκουρεστίου μέχρι την περίοδο του Εθνικού Διχασμού (1913-1916)».

Ιστότοποι:

- www.lithoksou.net - Δημήτρης Λιθοξόου: «Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Βέροια.
- www.lithoksou.net – Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και οικισμοί της περιοχής Βέροιας 1886-927».
- Ιστότοποι Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας.
- Μεταβολές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)
- Φύλλα Εφημερίδων Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ. ετών 1920-1930).

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

Αγροσυκιά (Γκούρμπες)

Ο οικισμός **Γκούρμπες** βρίσκονταν 15 χλμ. βορειοανατολικά των Γιαννιτσών, και 10 χλμ. από την Γουμένισσα του Κιλκίς, σε υψόμετρο 120 μ.⁷¹⁸

Το 1910 είχε 178 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκίopoulos) και υπήρχαν 30 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁷¹⁹.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Γκούρμπες της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 318 κατοίκους (166 άνδρες και 152 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 57 οικήματα/ 280 Εξαρχικοί⁷²⁰.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πέλλας με έδρα τον οικισμό Άγιοι Απόστολοι. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ράμελ, Γκούρμπες⁷²¹, και Λειβαδίτσα.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 319 άτομα (163 άνδρες και 156 γυναίκες)

Το 1922 ο οικισμός Γκούρμπες αποσπάται από την κοινότητα Πέλλας και προσαρτάται στη κοινότητα Μπόζετς, τα μετέπειτα Άθυρα (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες. Ρευστοποιήθηκαν 5 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1924 εγκαθίστανται 40 οικογένειες από τα Χάρσερα και τα Δάκονα, αλλά και από το Ομάλ Αργυρούπολης. 14 οικογένειες από το Κούλαλι Απές σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ. Λίγες οικογένειες από το Οράν Κερασούντας, 2 από τα Άτρα Αργυρούπολης, 40-50 οικογένειες από το Σατί σαντζακίου Κοζάν βιλαετίου Αδάνων, 1 οικογένεια από τη Νίγδη Ικονίου⁷²².

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες: 50 οικ./149 άτομα Μικρασιάτες, 67 οικ./190 άτομα Πόντιοι⁷²³.

Η αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων ξεκίνησε το 1926 με την διανομή γεωργικών κλήρων, γεγονός που διατάραξε τις σχέσεις των κατοίκων της Αγροσυκιάς με κάτοικους γειτονικών χωριών. Έτσι λοιπόν οι κάτοικοι της Αγροσυκιάς έγιναν μικροϊδιοκτήτες κι άρχισαν την εκχέρωση με το «ησιόδειο άροτρο» και την καλλιέργεια της γης. Έσπερναν σιτάρι, καλαμπόκι, κουκιά, βρόμη και ρεβίθια. Η έκταση που τους διανε-

718. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

719. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

720. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

721. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [14. Οι συνοικισμοί Άγιοι Απόστολοι, Λειβαδίτσα, Γκούρμπες και Ράμελ υπό το όνομα «Κοινότης Πέλλης» και έδραν τον συνοικισμόν «Άγιοι Απόστολοι».

722. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

723. Ο.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

μήθηκε ήταν άγωνα και τα εργαλεία πρωτόγονα. Οι κάτοικοι έπρεπε να υπερπηδήσουν τις αντιξοότητες με την κόσα, το τουρμούκι, τα δρεπάνια, το ξύλινο ή στην καλύτερη περίπτωση άροτρο. Η κάθε οικογένεια μετά το τέλος του αλωνισμού άρχιζε τη μέριμνα για τον ερχομό του χειμώνα. Οι γυναίκες ετοίμαζαν ζυμαρικά (τραχανάδες, γιφκάδες, πλιγούρι) και τουρσιά. Οι άντρες έπρεπε να φροντίσουν για την θέρμανση. Ξεκινούσαν παρέες 4-5 ατόμων με τα κάρα για τα κοντινά βουνά και επέστρεφαν μετά από μέρες. Στην επιστροφή περνούσαν τα φορτία τους επιδεικτικά μπροστά από τα καφενεία, για αυτό έδιναν μεγάλη σημασία στο τρόπο φόρτωσης και την ποιότητα των ξύλων που έκοβαν⁷²⁴.

Το 1927 ο οικισμός Γκούρπες της κοινότητας Αθύρα, μετονομάζεται σε **Αγριοσυκιά**⁷²⁵, προφανώς από τις πολλές άγριες συκιές που ήταν γεμάτος ο τόπος (λένε όταν το φύλλο της συκιάς είναι σαν το ποδάρι της χήνας τότε μπαίνει το καλοκαίρι)⁷²⁶.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες στην Αγριοσυκιά⁷²⁷ 118 οικογένειες προσφύγων (438 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 363 κατοίκων οι 342 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 167161-167320)⁷²⁸.

Το 1934 ο οικισμός Αγριοσυκιά αποσπάται από την κοινότητα Αθύρων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αγριοσυκιάς (Φ.Ε.Κ. 86^Α – 27/02/1934).

Το 1940 το όνομα της κοινότητας και του οικισμού διορθώνεται σε **Αγροσυκέα** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Αγροσυκέα αποσπάται από την κοινότητα Αγροσυκέας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγροσυκέας του πρώην δήμου Πέλλας του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αγροσυκέα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αγροσυκέας της Δημοτικής Ενότητας Πέλλας του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 363 (1928), 476 (1940), 458 (1951), 496 (1961), 418 (1971), 395 (1981), 429 (1991), 283 (2011).

724. Ιστοσελίδα: Η Αγριοσυκιά – Δήμος Πέλλας.

725. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [42. Ο συνοικισμός Γκούρμπες της κοινότητας (Αθύρα - πρώην Μπόζετς) μετονομάζεται εις **Αγριοσυκιά** (η)].

726. Ό.π. Ιστοσελίδα.

727. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κενανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Αγριοσυκιά και για τους τόπους καταγωγής των προσφύγων, σελ. 412-441.

728. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Άθυρα (Μπόζιτς - Μπόζετς)

Ο οικισμός **Μπόζετς** βρίσκονταν 35 χλμ. ανατολικά των Γιαννιτσών, στο νοτιότερο άκρο της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας, σε υψόμετρο 30 μ.⁷²⁹

Το 1910 είχε 120 πατριαρχικούς και 790 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 150 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁷³⁰.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μπόζετς της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 716 κατοίκους (345 άνδρες και 371 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 109 οικήματα/846 χριστιανοί Εξαρχικοί, σε 13 οικ./128 ορθόδοξοι Έλληνες και σε 2 οικ./10 μωαμεθανοί Αθίγ-γανοί⁷³¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπόζετς με έδρα τον οικισμό Μπόζετς⁷³². Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ταγαμίς και Κονίκοβο.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 924 άτομα (451 άνδρες και 470 γυναίκες). Ρευστοποιήθηκαν 22 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμά-νοι κάτοικοι Τούρκοι και Εξαρχικοί, εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και την Βουλγαρία αντιστοίχως⁷³³.

Το 1923 εγκαταστάθηκαν 21 οικογένειες από το Νεοχώρι Καλλίπολης Αν. Θράκης. Στις 18 Ιουλίου 1924 οι κάτοικοι του Μεγάλου Τσεκμετζέ (Άθυρα), του Γαρδά και του Καλλιό σαντζακίου Τσατάλτζας Ανατ. Θράκης έφυγαν μέσω Καλλικράτειας και αποβιβάστηκαν στην Καλαμαριά τον Μάιο του 1924. Μετά από 2 μήνες (18/7/1924) ήρθαν στα Άθυρα 140 οικογένειες από τον Μεγάλο Τσεκμετζά (Άθυρα), 30 από τις οποίες αργότερα μετακινήθηκαν στη Θεσσαλονίκη. Αρχές Αυγούστου ήρθαν 55 οικογένειες του Γαρδά⁷³⁴ και τέλη Αυγούστου έφθασαν 110 οικογένειες από το Κάλλιο ή Καλλιώ Τσατάλτζας⁷³⁵.

Το 1926 ο οικισμός Μπόζετς μετονομάζεται σε **Αθύρα**⁷³⁶.

729. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

730. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

731. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

732. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [20. Ο συνοικισμός **Μπόζιτς** υπό το όνομα «Κοινότης Μπόζιτς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπόζιτς ενούνται και οι συνοικισμοί **Μονίκοβον** και **Ταγαμίς**].

733. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κερανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό (Νέα) Άθυρα και για τους τόπους καταγωγής των προσφύγων του οικισμού, σελ. 441-456.

734. Στο βιβλίο του Πέτρου Α. Θεοχαρίδη: «Άθυρα και Αθυριώτες, Δράματα και Θάματα τον 20^ο αιώνα» Έκδοση Πολιτιστικού Συλλόγου Αθύρων. Θεσσαλονίκη 2002, περιέχονται κατάλογοι οικογενειών που γεννήθηκαν στο Τσεκμετζέ (89 οικ.) και τον Γαρδά (26 οικ.).

735. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

736. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών, μετονομάζεται: [27. Η κοινότης Μπόζετς εις «κοινότητα Αθύρα» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπόζετς εις «**Αθύρας**»(ο) και ο συνοικισμός της αυτής κοινότητος

Το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν:

- 13 οικογένειες από το Κιουπλί Σουφλίου Ανατ. Θράκης (πρώτα είχαν εγκατασταθεί στον Υδρόμυλο)

- 10 οικογένειες Ποντίων από το Κουλίκ Ακ-Ντάγ-Μαντέν Άγκυρας⁷³⁷.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 313 οικογένειες προσφύγων (1.130 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.404 κατοίκων οι 1.133 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 440 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 163681-164120)⁷³⁸.

Το 1940 το όνομα της κοινότητας και του οικισμού διορθώνονται σε **Άθυρα**⁷³⁹.

Στη δεκαετία 1948 -1958 εγκαταστάθηκαν στα Άθυρα οι έξι μεγάλες οικογένειες Σαρακατσάνων.⁷⁴⁰

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Άθυρα αποσπάται από την κοινότητα Αθύρων (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αθύρων του πρώην δήμου Πέλλας του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άθυρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αθύρων της Δημοτικής Ενότητας Πέλλας του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.404 (1928), 1.542 (1940), 1.698 (1951), 1.742 (1961), 1.749 (1971), 1.681 (1981), 1.613 (1991), 1.518 (2011).

Άνυδρο (Νεδίρ)

Ο οικισμός **Νεδίρ** βρίσκονταν 21 χλμ. βόρειο-ανατολικά της Έδεσσας⁷⁴¹ σε υψόμετρο 35 μ.⁷⁴².

Το 1886, είχε 40 μουσουλμανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 424 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκίοπουλος) και υπήρχαν 55 σπίτια μουσουλμάνων Τούρκων και 5 μουσουλμάνων Τσιγγάνων⁷⁴³.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Νεδίρτσεβον της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 403 κατοίκους (212 άνδρες και 191 γυναίκες).

Ταργαμίσ εις Υδρόμυλοι (οι)].

737. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

738. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

739. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδας.

740. Ιστοσελίδα: Τα Άθυρα - Δήμος Πέλλας.

741. Οδηγός Χιλιομετρικών Αποστάσεων Οδικού Δικτύου της χώρας.

742. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

743. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 22 οικ./250 Τούρκοι⁷⁴⁴.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καλλινίτσης με έδρα τον οικισμό Καλλίνιτσα. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μανδάλεβο, Συνδέλ και Νεδίρ⁷⁴⁵.

Στην Απογραφή του 1920, κατοικούσαν 498 άτομα (265 άνδρες και 233 γυναίκες). Ρευστοποιήθηκε μία περιουσία κάτοικου που μετανάστευσε στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1922 ο οικισμός Νεδίρ αποσπάται από την κοινότητα Καλλινίτσης και προσαρτάται στη κοινότητα Ασάρ Βέη (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Μεταξύ 1922-1923 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 128 οικογένειες από το Βαΐριο Καλλίπολης και 1 οικογένεια από τη Σαμψούντα⁷⁴⁶.

Στην Απογραφή του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 158 πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό.

Το 1926 ο οικισμός Νεδίρ μετονομάζεται σε **Άνυδρο**⁷⁴⁷ ενώ την ίδια χρονιά αποσπάται από την κοινότητα Ασάρ Βέη (Δροσερό) και προσαρτάται στη κοινότητα Καλλινίτσης-μετέπειτα Καλής (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Οι πρόσφυγες κατάγονταν από το Μπαϊρί (Bayırköy) της Ανατ. Θράκης, περιφέρεια Καλλίπολης⁷⁴⁸.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 βρίσκονταν στον οικισμό 128 οικ./468 άτομα Θρακιώτες.⁷⁴⁹

Το 1928 ήταν συνολικά εγκατεστημένες 128 οικογένειες προσφύγων (463 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 500 κατοίκων οι 497 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 164121-164300)⁷⁵⁰.

Το 1933 ο οικισμός Άνυδρο αποσπάται από την κοινότητα Καλής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ανύδρου (Φ.Ε.Κ. 289^Α – 19/08/1930).

Οι κάτοικοι ασχολούνταν κυρίως με τον καπνό και στη συνέχεια με την καλλιέργεια των ροδάκινων.⁷⁵¹

744. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017, Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

745. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [9. Ο συνοικισμός Καλλινίτσα υπό το όνομα «Κοινότης Καλλινίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την Κοινότητα Καλλινίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μανδάλεβον, Νιδέρτσον και Σενδέλ].

746. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

747. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Παννιτσών: [25. Οι συνοικισμοί της κοινότητος Ασιάρ Βέη ως εξής: α) Όμπαρ εις Αραβυσός, β) Ισπερλίκ εις Πλαγιάρι, γ) Μαυρένοβον εις Μαύρο, δ) Μανδάλοβο εις Μάνδαλος, ε) Νιδήρ εις Άνυδρο, στ) ο συνοικισμός Παλαιόκαστρον εις Κύρρος].

748. Ιστοσελίδα: Άνυδρο Πέλλας.

749. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

750. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

751. Ό.π. Ιστοσελίδα.

Το 1997 ο οικισμός Άνυδρο αποσπάται από την κοινότητα Ανύδρου (καταργείται) και προσαρτάται στον πρώην δήμο Μενηίδος και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Ανύδρου, σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άνυδρο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μενηίδος (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ανύδρου της Δημοτικής Ενότητας Μενηίδος του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 500 (1928), 720 (1940), 711 (1951), 557 (1961), 488 (1971), 490 (1981), 490 (1991), 379 (2011).

Άνυδρος (Τσιγάροβον)

Ο οικισμός **Τσιγάροβο** βρίσκονταν στα όρια των Περιφερειακών Ενοτήτων Πέλλας και Κιλκίς, κοντά στο Πεντάλοφο Κιλκίς.

Το 1886, είχε 35 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 35 εξαρχικούς (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 15 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁷⁵².

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τσιγάρεβον (Τσάγκαρ) της Υποδιοίκησης Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης, είχε 117 κατοίκους (62 άνδρες και 55 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 16 οικήματα/ 102 Ουνίτες⁷⁵³.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πέτγας με έδρα τον οικισμό Πέτγα. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι συνοικισμοί Ράμνα, Ορμάνοβο και Τσιγάροβον⁷⁵⁴.

Το 1919 η κοινότητα Πέτγας αποσπάται από την επαρχία Γενιτσών του νομού Πέλλας και υπάγεται στην επαρχία Γουμένισης του νομού Πέλλας.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 83 άτομα (53 άνδρες και 30 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1924 έχουμε υποχρεωτική μετανάστευση μουσουλμάνων κατοίκων στην Τουρκία μετά την Συνθήκη της Ανταλλαγής των Πληθυσμών.

Το 1924 η κοινότητα Πέτγας και ο οικισμός Τσιγάροβο, αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης.

Το 1926 ο οικισμός Τσιγάροβον μετονομάζεται σε **Άνυδρος**⁷⁵⁵ και η κοινότητα Πέτγας σε κοινότητα Πενταβρύσου. (Φ.Ε.Κ. 401^Α – 12/11/1926).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 14 οικογένειες προσφύγων (35 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

752. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννισών 1886-1927».

753. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

754. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [5. Ο συνοικισμός Πέτγα υπό το όνομα «Κοινότης Πέτγας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πέτγας ενοούνται και οι συνοικισμοί Ράμνα, Τσιγάροβον και Ορμάνοβον].

755. Με το Φ.Ε.Κ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένισης, του νομού Θεσσαλονίκης: [4. Ο συνοικισμός Τσιγάρεβον της αυτής κοινότητας (Πέτγας) μετονομάζεται εις «Άνυδρος»].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 164301-164340)⁷⁵⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 55 κατοίκων οι 39 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1937 η κοινότητα Πενταλόφου και ο οικισμός Άνδρος αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς.

Το 1951 ο οικισμός Άνδρος **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 55 (1928), 173 (1940), (-) (1951).

Στα ερείπια του εγκαταλελειμμένου οικισμού του Άνδρου, σε μια ήρεμη λοφώδη περιοχή με πυρήνα τον παλιό ναό του Αγίου Γεωργίου ο επισκέπτης αντικρίζει το ιερό ησυχαστήριο Αγίου Γεωργίου Ανδρού που ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 1991 και είναι σχετικά αυτοδύναμο με υψηλή επιστάσια του Μητροπολίτη Γουμένισσας.

Με το Φ.Ε.Κ. 230^β – 28/4/1983 το εν λόγω ησυχαστήριο κηρύχθηκε ότι έχει «ανάγκη από ειδική κρατική προστασία του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου, γιατί είναι τρίκλιτη Βασιλική του 19^{ου} αι. και διατηρεί σε καλή κατάσταση αξιόλογα δείγματα ζωγραφικής και ξυλογλυπτικής τέχνης».

Αραβησσός (Ομπαρ)

Ο οικισμός **Όμπαρ** (τουρκ.=10 μπάρες νερό) ήταν κτισμένος στους πρόποδες του βουνού Πάϊκου, 12 χλμ. βορειοδυτικά των Γιαννιτσών⁷⁵⁷, σε υψόμετρο 50 μ.⁷⁵⁸.

Στη θέση «Τούμπα» εντοπίστηκε νεολιθικός οικισμός της 4ης χιλιετίας π.Χ., η έκταση του οποίου ξεπερνά τα 100 στρέμματα. Βόρεια του προϊστορικού οικισμού στο ύψωμα που φέρει την ονομασία «Παλαιόκαστρο», διαπιστώθηκε η ύπαρξη ελληνιστικής πόλης, η οποία είναι γνωστή από το Θουκυδίδη με το όνομα «Κύρρος». Η θέση κατοικήθηκε και κατά τους ρωμαϊκούς και βυζαντινούς χρόνους. Το υστεροελληνιστικό αγαλμάτιο κιθαρωδού Απόλλωνα, οι μαρμάρινες ρωμαϊκές επιγραφές και το σωζόμενο μεσαιωνικό τείχος βεβαιώνουν τη συνεχή κατοίκηση των Πηγών.

Σε απόσταση 1,5 χλμ. από το «Παλαιόκαστρο» η ανασκαφική έρευνα έφερε στο φως στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ρωμαϊκό οικοδόμημα με εσωτερική αυλή. Από την τοιχοδομία, τα δάπεδα και τα κινητά ευρήματα κυρίως τα νομίσματα χρονολογείται από τον 1ο αιώνα π.Χ. έως τις αρχές του 5ου αιώνα μ.Χ.. Το κτιριακό αυτό συγκρότημα θα μπορούσε να ταυτιστεί με το Mutatio Scurrio, το σταθμό της Εγνατίας Οδού ανάμεσα στην Πέλλα και την Έδεσσα, όπου στάθμευαν οι ταξιδιώτες για ολιγόωρη ξεκούραση⁷⁵⁹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Ομπάρ της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 10 κατοίκους (5 άνδρες και 5 γυναίκες).

756. Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγορών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

757. Ιστοσελίδα: Αραβησσός Πέλλας.

758. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

759. https://www.tripadvisor.com.gr/Attraction_Review-g6124734-d6123451-Reviews-Aravisos_Natural_Springs-Aravisos_Pella_Region_Central_Macedonia.html

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 3 οικήματα/16 χριστιανοί Εξαρχικοί⁷⁶⁰.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κισσαλάρ με έδρα τον οικισμό Κισσαλάρ. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Όμπαρ⁷⁶¹ και Παλαιόκαστρο.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 111 άτομα (57 άνδρες και 54 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Όμπαρ αποσπάται από την κοινότητα Κισσαλάρ και προσαρτάται στην κοινότητα Ασάρ Βέη (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1924 εγκαθίστανται 80 τουλάχιστον οικογένειες από την Αραβησσό⁷⁶² και 30-40 από τη Μαλακοπή σαντζακίου Νιγδης Ικονίου. Οι Μαλακοπιτές μετά από έναν χρόνο έφυγαν για τη Θεσσαλονίκη. Επίσης εγκαθίστανται 100 τουλάχιστον οικογένειες από το Ένεχιλ σαντζακίου Κασαρίας Άγκυρας και αρκετές οικογένειες από την Ισπάρτα Ικονίου⁷⁶³.

Το 1926 ο οικισμός Όμπαρ μετονομάζεται σε **Αραβυσσό**⁷⁶⁴ και σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου κατοικούσαν 518 οικογένειες/1.902 άτομα Μικρασιάτες⁷⁶⁵.

Το 1926 ο οικισμός Αραβυσός αποσπάται από την κοινότητα Ασάρ Βέη και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αραβυσού (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 408 οικογένειες προσφύγων (1.454 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός⁷⁶⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.207 κατοίκων οι 1.178 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Από το 1928 έρχονται και εγκαθίστανται 80 τουλάχιστον οικογένειες από το Ταϊφέρι και τον Γαλατά Ανατ. Θράκης, που είχαν αρχικά εγκατασταθεί στη Ν. Απολλωνία Θεσσαλονίκης και τη Γαλάτεια Εορδαίας⁷⁶⁷.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 560 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 164341-164900)⁷⁶⁸.

760. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

761. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περὶ αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [18. Ο συνοικισμός Κισσιλάρ υπό το όνομα «Κοινότητα Κισσιλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κισσιλάρ ενούνται και οι συνοικισμοί Παλαιόκαστρον και Όμπαρ].

762. Κων/νος Μ. Νιγδελής: «Αραβησσός, Γκιούλ Σεχίρ της Καππαδοκίας» Μουσείο Προσφυγικού Ελληνισμού Ι.Μ. Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως-Πανελλήνια Ένωση Καππαδοκικών Σωματείων.

763. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

764. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περὶ μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [25. Οι συνοικισμοί της κοινότητος Ασάρ βέη ως εξής: α) Όμπαρ εις **Αραβυσός**, β) Ισπερλίκ εις Πλαγιάρι, γ) Μαυρένοβον εις Μαύρο, δ) Μανδάλοβο εις Μάνδαλος, ε) Νιδήρ εις Άνυδρο, στ) ο συνοικισμός Παλαιόκαστρον εις Κύρρος].

765. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

766. Στοιχεία για τον οικισμό της Αραβησσού: Μεταπτυχιακή διατριβή Λάζαρου Η. Κεσανίδη «Η εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων της Καππαδοκίας, στα χωριά της (Νέας) Αραβησσού, της Νέας (Αξού) και του Νέου Μυλότοπου της επαρχίας Γιαννιτσών» και στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Αραβησσού και για τους τόπους καταγωγής των προσφύγων του οικισμού, σελ. 220-254.

767. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

768. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Οι πρόσφυγες της Αραβησσού της Μ. Ασίας έμειναν σε σπίτια που τους έφτιαξε το κράτος και ασχολήθηκαν με την γεωργία. Συχνές ήταν οι ασθένειες λόγω της γειννιάσης με το Βάλτο των Γιαννιτών (ελονοσία)⁷⁶⁹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού Αραβυσός διορθώνεται σε **Αραβησσός** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940) και της κοινότητας σε κοινότητα Αραβησσού.

Οι πηγές Αραβησσού (που υδροδοτούν την πόλη της Θεσσαλονίκης) έχουν χαρακτηριστεί ως υγρότοπος και απέχουν μισό χιλιόμετρο νοτιοανατολικά του οικισμού. Έχουν εμβαδόν 50 στρέμματα και βρίσκονται σε υψόμετρο 43 μ.. Εκεί βρίσκονται χώροι εστίασης ώστε ο επισκέπτης να απολαύσει το τοπίο⁷⁷⁰.

Το 1997 ο οικισμός Αραβησσός σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αραβησσού (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Αραβησσού στον πρώην δήμο Κύρρου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αραβησσός με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Κύρρου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αραβησσού της Δημοτικής Ενότητας Κύρρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτά και ιστορική έδρα τη Πέλλα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.207 (1928), 1.437 (1940), 1.444 (1951), 1.691 (1961), 1.456 (1971), 1.510 (1981), 1.512 (1991), 1.408 (2011).

Αρχοντικό (Άλαρ ή Άλαρι)

Ο οικισμός **Άλαρ** ήταν πλησίον των Γιαννιτών (4 χλμ. ανατολικά) σε υψόμετρο 60 μ.⁷⁷¹

Το 1886, είχε 20 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 66 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκίοπουλος) και υπήρχαν 23 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁷⁷².

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Αλάρι της Υποδιοίκησης Γενιτών είχε 154 κατοίκους (82 άνδρες και 72 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 18 οικήματα/ 114 Εξαρχικοί, και σε 3 οικ./18 Ουνίτες⁷⁷³.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενιτών με έδρα τον οικισμό Γενιτά. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πυλωρίκ, Τσέκρα, Τσαουλή, Λιτοβόκ, Αλάρη⁷⁷⁴ και Δάμνιανη

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 195 άτομα (102 άνδρες και 93 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

769. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

770. Ό.π. Ιστοσελίδα.

771. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

772. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτών 1886-1927».

773. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

774. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτών: [1. Ο συνοικισμός Γενιτά υπό το όνομα «Κοινότης Γενιτών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Γενιτών ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσέκρα, Τσαουλή, Αλάρη, Δάμνιανη, Λιτοβόκ και Πυλωρίκ].

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι Βούλγαροι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Βουλγαρία⁷⁷⁵ ενώ ρευστοποιήθηκαν 22 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Μετά το 1923 εγκαταστάθηκαν κυρίως Βουλγαροπρόσφυγες από τις Καρυές και το Καβακλή Ανατ. Ρωμυλίας⁷⁷⁶.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 41 οικ./156 άτομα Θρακιώτες, 3 οικ./12 άτομα Μικρασιάτες και 31 οικ./118 άτομα Βουλγαροπρόσφυγες⁷⁷⁷.

Το 1926 ο οικισμός Άλαρη μετονομάζεται σε **Αρχοντικό**⁷⁷⁸.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 71 οικογένειες προσφύγων (245 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 307 κατοίκων οι 249 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 164901-165000)⁷⁷⁹.

Το 1997 ο οικισμός Αρχοντικό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο δήμο Γιαννιτσών (Τοπικό Διαμέρισμα Γιαννιτσών) του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αρχοντικό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Γιαννιτσών (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γιαννιτσών (μαζί με τους οικισμούς (Γιαννιτσά, Δαμιανό, Ασβεσταρειό, Ελευθεροχώρι, Λεπτοκαρυά, Μεσιανό και Παραλίμνη) της Δημοτικής Ενότητας Γιαννιτσών του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 307 (1928), 422 (1940), 452 (1951), 441 (1961), 285 (1971), 257 (1981), 213 (1991), 214 (2011).

775. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Κενανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται πληροφορίες για τον οικισμό Αλάρ (Αρχοντικό) και για την εγκατάσταση των πρώτων προσφύγων στη περιοχή, σελ. 126-132.

776. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

777. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

778. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [21. Η πόλις Γενιτσών εις Γιαννιτσά (τα) και ο δήμος Γενιτσών εις «δήμον Γιαννιτσών», ως επίσης και η υποδιοικήσεις Γενιτσών εις υποδιοίκησιν Γιαννιτσών. Επίσης οι συνοικισμοί του δήμου Γιαννιτσών μετονομάζονται ως εξής: α) Αλάρι εις **Αρχοντικό** (το) β) Τσαουσλή εις Μεσιανό (το) γ) Τσέκρι εις Παραλίμνι (το), δ) Κρουσιάρ εις Αμπελιές (αι) ε) Κιοσαλάρ εις Μανδαράι, στ) Εσκίζε εις Παλαιό (το), ζ) Μπαλίτζα εις Μελίσσι (το) και η) Ραδομίρ εις Ασβεσταριό (το)].

779. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Ασβεσταριό (Ραδομίρ)

Ο οικισμός **Ραδομίρ**⁷⁸⁰ ήταν κοντά στα Γιαννιτσά σε υψόμετρο 310 μ.⁷⁸¹

Το 1886, είχε 35 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 250 εξαρχικούς (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 40 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁷⁸².

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Ραδομίρ της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 329 κατοίκους (180 άνδρες και 149 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 48 οικήματα/329 χριστιανοί Εξαρχικοί⁷⁸³.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κρούσαρης με έδρα τον ομώνυμο οικισμό. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Ραδομίρ⁷⁸⁴.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 291 άτομα (151 άνδρες και 140 γυναίκες)

Το 1922 ο οικισμός Ραδομίρ αποσπάται από την κοινότητα Κρούσαρης και προσαρτάται στη κοινότητα Γενιτσών (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες ενώ ρευστοποιήθηκαν 30 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1924 εγκαταστάθηκαν 41 οικογένειες από το Ρούμκαβακ και το Τσαλίκ Καισάρειας βιλαετίου Άγκυρας. Αρχικά είχαν τοποθετηθεί εκεί και κάτοικοι του Σιβρίχισα⁷⁸⁵ που μετακινήθηκαν στο Δαμιανό⁷⁸⁶.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 41 οικ./154 Μικρασιάτες⁷⁸⁷.

Το 1927 ο οικισμός Ραδομίρ μετονομάζεται σε **Ασβεσταριό**⁷⁸⁸ και ο δήμος Γενιτσών σε δήμο Γιαννιτσών.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 43 οικογένειες προσφύγων (137 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός.

780. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Κενανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται πληροφορίες για τον οικισμό Ασβεσταριό (Ραδομίρ) και για το Ρούμ-Καβάκ τόπο καταγωγής των προσφύγων του Ασβεσταριού, σελ. 133-138.

781. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

782. «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927». Δημήτρης Λιθοξόου.

783. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018 (Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας).

784. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918 Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [3. Ο συνοικισμός Κρούσαρη υπό το όνομα «Κοινότης Κρούσαρη» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Κρούσαρης ενοούνται και ο συνοικισμός **Ραδομίρ**].

785. Δες Μαρτυρία Καλλιστίνης Μυστακίδου: «Θα γίνει ξεσηκωμός. Ο Βενιζέλος θα μας πάει στην Ελλάδα». Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. τόμος Β' σελ. 21-22.

786. Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967. Αγνή Κ. Κολιαδήμου. Εκδόσεις «Επίκεντρο».

787. Ό.π. .

788. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [21. Η πόλις Γενιτσών εις Γιαννιτσά (τα) και ο δήμος Γενιτσών εις «δήμον Γιαννιτσών», ως επίσης και η υποδιοίκησις Γενιτσών εις υποδιοίκησιν Γιαννιτσών. Επίσης οι συνοικισμοί του δήμου Γιαννιτσών μετονομάζονται ως εξής: α) Αλάρι εις Αρχοντικό (το) β) Τσαουσλή εις Μεσιανό (το) γ) Τσέκρι εις Παραλίμνι (το), δ) Κρουσιάρ εις Αμπελιές (αι) ε) Κιοσαλάρ εις Μανδαράι, στ) Εσκίζε εις Παλαιό (το), ζ) Μπαλτζά εις Μελίσσι (το) και η) Ραδομίρ εις **Ασβεσταριό** (το)].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 389 κατοίκων οι 118 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1997 ο οικισμός Ασβεσταρειό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο δήμο Γιαννιτσών (Τοπικό Διαμέρισμα Γιαννιτσών) του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ασβεσταρειό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Γιαννιτσών (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γιαννιτσών (μαζί με τους οικισμούς (Γιαννιτσά, Αρχοντικό, Δαμιανό, Ελευθεροχώρι, Λεπτοκαρυνά, Μεσιανό και Παραλίμνη) της Δημοτικής Ενότητας Γιαννιτσών του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 389 (1928), 566 (1940), 380 (1951), 432 (1961), 424 (1971), 4 (1981), 3 (1991), 4 (2011).

Βαλτολίβαδο – Δάφνη (Γρόπινο)

Ο οικισμός **Γρόπινο** βρίσκονταν βορειοδυτικά της Σκύδρας σε απόσταση 9 χλμ. Είναι χτισμένος στο κέντρο της Πέλλας, ανάμεσα στα βουνά Βόρας, Βέρμιο και Πάικο⁷⁸⁹, σε υψόμετρο 15 μ.⁷⁹⁰

Το 1886, είχε 22 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ υπήρχαν 17 σπίτια χριστιανών Σλάβων και 3 μουσουλμάνων Τσιγγάνων⁷⁹¹.

Το 1910 είχε 95 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Γκόπινο της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 79 κατοίκους (40 άνδρες και 39 γυναίκες)..

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 16 οικήματα/ 87 Εξαρχικοί⁷⁹².

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καλυβίων με έδρα τον οικισμό Καλύβια. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι συνοικισμοί Γρόπινον⁷⁹³ και Κολοδέϊ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 15 άτομα (11 άνδρες και 4 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Γρόπινο αποσπάται από την κοινότητα Καλυβίων και προσαρτάται στη κοινότητα Καδινόβου [Γαλατάδες] (Φ.Ε.Κ. 19^A – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

789. https://www.karatzova.com/2018/06/blog-post_858.html

790. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

791. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

792. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

793. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [10. Ο συνοικισμός Καλύβια υπό το όνομα «Κοινότητα Καλυβίων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλυβίων ενούνται και οι συνοικισμοί Γρόπινον και Κολοδέϊ].

Το 1924 εγκαθίστανται 30 περίπου οικογένειες από το Κίρεζλι Αδά Παζάρ σαντζακίου Νικομήδειας (κατάγονταν από την Ορντού. Είχαν εγκατασταθεί στη Νικομήδεια 30-40 χρόνια πριν τον ξεριζωμό) και Πόντιοι⁷⁹⁴.

Οι πρόγονοι των σημερινών κατοίκων Δάφνης κατοικούσαν στο χωριό Κερεζλί της επαρχίας Καπαζάρ του νομού Νικομήδειας της Μικράς Ασίας(σημερινό Ισμίτ). Το Κίρεζλί κατοικούνταν από πολλές ελληνικές οικογένειες και ήταν χωρισμένο σε 6 μαχαλάδες και είχε μια εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και δυο παρεκκλήσια του αγίου Γεωργίου και του Αγίου Χαράλαμπου. Το παρεκκλήσι του Αγίου Χαράλαμπου ανιστορήθηκε και είναι ο σημερινός ιερός ναός της Δάφνης όπου εκκλησιάζονται οι κάτοικοι. Είχε μονοτάξιο δημοτικό σχολείο και οι κάτοικοι ασχολούνταν με τη γεωργία και κτηνοτροφία. Στα 1920 οι Τούρκοι μπήκαν στο χωριό, εκτέλεσαν αρκετούς άντρες και στη συνέχεια το έκαψαν. Όσοι κάτοικοι κατόρθωσαν να κρυφτούν στα γύρω δάση γλίτωσαν, ενώ τους άλλους τους έκαψαν ζωντανούς μέσα στα σπίτια τους. Οι κρυμμένοι στα δάση σώθηκαν από τον καπετάν Βαγγέλη που τους οδήγησε έπειτα από πολυήμερη πορεία στην περιοχή Καραβόνι Νικομήδειας όπου στάθμευαν μονάδες του ελληνικού στρατού και από εκεί ήρθαν στην Ελλάδα στα 1921⁷⁹⁵.

Το 1926 ο οικισμός Γρόπινο μετονομάζεται σε **Βαλτολίβαδο**⁷⁹⁶ ενώ λίγους μήνες αργότερα αποσπάται από την κοινότητα Καδινόβου και προσαρτάται στη κοινότητα Ασάρ Βέη (μετέπειτα Δροσερό).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 28 οικογένειες προσφύγων (120 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 143 κατοίκων οι 133 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 167321-167360)⁷⁹⁷.

Μετά την αποξήρανση της λίμνης μετακινούνται στο Βαλτολίβαδο πρόσφυγες από άλλους οικισμούς (9 οικογένειες από την Κωνσταντία και από τον Εξαπλάτανο, την Άψαλο, τα Τρία Έλατα Αλμωπίας, 9 από τον Άγιο Γεώργιο και από τη Φιλαδέλφεια, τη Λυγερή, το Δρέπανο και την Αμυγδαλιά Κοζάνης). Στα τέλη της 10ετίας του '30 εγκαθίστανται και 2 οικογένειες Ποντίων που είχαν παραμείνει στη Ρωσία⁷⁹⁸.

Το 1930 ο οικισμός Βαλτολίβαδο αποσπάται από την κοινότητα Δροσερού και προσαρτάται στη κοινότητα Αγίου Γεωργίου (Φ.Ε.Κ. 289^A – 19/08/1930).

Το 1949 η έδρα της κοινότητας Αγίου Γεωργίου μεταφέρεται στον οικισμό Βαλτολίβαδο (Φ.Ε.Κ. 225B – 30/12/1949).

794. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

795. https://www.karatzova.com/2018/06/blog-post_858.html

796. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^A της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Πιαννιστών: [26. Η κοινότης Καδινόβου εις «κοινότητα Γαλατάδων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καδινόβο εις Γαλατάδες (οι) και οι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος ως εξής: α) Πούργας εις Πυργάρι (το) β) Πρίσνα εις Βραστή (η) γ) Πλούγαρ εις Λουδίας (ο), δ) Γρύπινο εις **Βαλτολίβαδο** (το) ε) Καράμιζα εις Καλλιπολις].

797. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

798. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Το 1957 ο οικισμός Βαλτολίβαδο μετονομάζεται σε **Δάφνη**. (Φ.Ε.Κ. 119^Α – 03/07/1957).

Το 1997 ο οικισμός Δάφνη, σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Δάφνης (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Δάφνης, του πρώην δήμου Σκύδρας, του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Δάφνη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Δάφνης της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα τη Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 143 (1928), 475 (1940), 562 (1951), 588 (1961), 519 (1971), 663 (1981), 700 (1991), 667 (2001), 671 (2011).

Γαλατάδες (Καδίνοβο)

Ο οικισμός **Καδίνοβο** [το όνομα οφείλεται σε έναν Οθωμανό καδή (δικαστής), ο οποίος κατοικούσε στον οικισμό]⁷⁹⁹, βρίσκονταν νοτιοανατολικά της Έδεσσας σε απόσταση 26 χλμ. από το κέντρο της και νοτιοδυτικά των Παννιτσών σε απόσταση 13 χλμ. από το κέντρο τους⁸⁰⁰, σε υψόμετρο 15 μ.⁸⁰¹

Στο Καδίνοβο λειτουργούσε σχολείο από τα τέλη του 19^{ου} αι. με πρώτο δάσκαλο, όπως αναφέρουν οι κάτοικοι, το Χρήστο Δούμη, ενώ από πολύ νωρίς λειτούργησε ιατρείο με ιατρό τον Τσέλιο, από τη Θεσσαλονίκη. Μετά την αποξήρανση της λίμνης Παννιτσών, οι κάτοικοι του οικισμού Πλούγκαρ εγκατέλειψαν το χωριό και εγκαταστάθηκαν στους Γαλατάδες και την Κρύα Βρύση.

Το 1886, είχε 30 μουσουλμανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 156 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιοπούλος) και υπήρχαν 65 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁸⁰².

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Καδίνοβο (Σουγιουκλή) της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 337 κατοίκους (162 άνδρες και 175 γυναίκες)..

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 52 οικήματα/332 Εξαρχικοί και σε 3 οικ./18 Ορθόδοξοι Έλληνες⁸⁰³.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καδινόβου με έδρα τον οικισμό Καδίνοβο⁸⁰⁴. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πρίσνα, Πλούγκαρ, Λοζάνοβον, Λιπαρίνοβον και Καρνώτισσα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 390 άτομα (206 άνδρες και 184 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 4 πρόσφυγες (3 άν-

799. https://www.karatzova.com/2018/05/blog-post_109.html

800. Ιστοσελίδα: Γαλατάδες Πέλλας.

801. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

802. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννιτσών 1886-1927».

803. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

804. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [11. Ο συνοικισμός **Καδίνοβον** υπό το όνομα «Κοινότητα Καδινόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καδινόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαρίνοβον, Πρίσνα, Πλουγάρ, Καρνώτισσα και Λοζάνοβον].

δρες και 1 γυναίκα). Ρευστοποιήθηκαν 9 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1924 εγκαθίστανται⁸⁰⁵ περίπου 90 οικογένειες από το Εξαμίλι Ανατ. Θράκης⁸⁰⁶. Επίσης εγκαταστάθηκαν 2 οικογένειες από τη Βουλγαρία, 2 από τη Στρώμνιτσα Σερβίας, 1 από την Κωνσταντινούπολη, 1 από τη Σπάρτα Ικονίου και 1 από την Τραπεζούντα.

Το 1926 ο οικισμός Καδινόβον μετονομάζεται σε **Γαλατάδες**⁸⁰⁷ (Η μετονομασία σε Γαλατάδες οφείλεται στη σημαντική παραγωγή γάλατος, καθώς και στον κάμπο που προσφερόταν ως βοσκοτόπι 9.000 βοοειδών και ακόμη περισσότερων αιγοπροβάτων)⁸⁰⁸, ενώ η κοινότητα Καδινόβου σε κοινότητα Γαλατάδων. Την ίδια χρονιά η έδρα της κοινότητας Γαλατάδων μεταφέρεται από τον οικισμό Γαλατάδες στον οικισμό Καρυώτισσα και η κοινότητα Γαλατάδων μετονομάζεται σε κοινότητα Καρυωτίσσης (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου στον οικισμό κατοικούσαν 94 οικ./393 άτομα Θρακιώτες⁸⁰⁹.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 98 οικογένειες προσφύγων (368 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 846 κατοίκων οι 389 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 167761-1677880)⁸¹⁰.

Το 1933 ο οικισμός Γαλατάδες αποσπάται από την κοινότητα Καρυωτίσσης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γαλατάδων (Φ.Ε.Κ. 253^Α – 31/08/1933).

Οι κάτοικοί του είναι κυρίως γεωργοί και αποτελεί τον πυρήνα παραγωγής σπαραγγιών στην Ελλάδα. Στην είσοδο του οικισμού υπάρχει πλατεία αφιερωμένη στον Φιλοποίμην Γκράτσιο, τον άνθρωπο που έφερε τη φυτεία του σπαραγγιού στους Γαλατάδες, στις αρχές της δεκαετίας του '70 και συντέλεσε στην ανάπτυξη αυτού του τόπου. Η επιτυχής καλλιέργεια και η ανώτερη ποιότητα παραγωγής σπαραγγιού, μετέτρεψαν τους Γαλατάδες σε κέντρο παραγωγής και εμπορίας του ελληνικού σπαραγγιού και πρωτοπόρο στην εξαγωγή του σε χώρες της Ευρώπης⁸¹¹.

805. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

806. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κερανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Γαλατάδες και για το Εξαμίλι τόπο καταγωγής των προσφύγων του οικισμού Γαλατάδες, σελ. 346-356.

807. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιόκιση Γιαννιτσών: [26. Η κοινότης Καδινόβου εις «κοινότητα Γαλατάδων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καδινόβο εις **Γαλατάδες** (οι) και οι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος ως εξής: α) Πούργας εις Πυργάρι (το) β) Πρίσα εις Βραστή (η) γ) Πλούγαρ εις Λουδίας (ο), δ) Γρύπινο εις Βαλτολίβαδο (το) ε) Καράμιζα εις Καλλίπολις].

808. https://www.karatzova.com/2018/05/blog-post_109.html

809. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

810. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

811. Ό.π. https://www.karatzova.com/2018/05/blog-post_109.html

Το 1997 ο οικισμός Γαλατάδες σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Γαλατάδων (καταργείται) και ορίζεται έδρα στον πρώην δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου ενώ αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Γαλατάδων του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Γαλατάδες με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Γαλατάδων της Δημοτικής Ενότητας Μεγάλου Αλεξάνδρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα τη Πέλλα. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 846 (1928), 1.286 (1940), 1.529 (1951), 1.648 (1961), 1.639 (1971), 1.841 (1981), 2.039 (1991), 1.851 (2011).

Γιαννιτσά (Γενιτσά)

Ο οικισμός **Γενιτσών** βρίσκονταν επί της ιστορικής Εγνατίας Οδού στο κέντρο της Μακεδονίας, σε υψόμετρο 40 μ., ανάμεσα στο όρος Πάικο και στον Κάμπο των Γιαννιτσών, βόρεια της περιοχής της αποξηραμένης λίμνης των Γιαννιτσών. Απέχει 48 χλμ. από την Θεσσαλονίκη⁸¹².

Τα Γιαννιτσά κατοικούνται από την Αρχαιότερη Νεολιθική Εποχή (τέλη 7ης αρχές 6ης χιλ. π.Χ.). Μάλιστα ο νεολιθικός οικισμός των Γιαννιτσών που εκτείνεται στο νοτιότερο λόφο της πόλης, στην ευρύτερη περιοχή της «Παλιάς Αγοράς», συγκαταλέγεται στους αρχαιότερους νεολιθικούς οικισμούς της Ευρώπης. Τα Γιαννιτσά κατοικούνται και κατά την Εποχή του Χαλκού (3200-1100). Ακολουθεί η Εποχή του Σιδήρου (1100-750 π.Χ.). Σ' αυτή την εποχή χρονολογείται το νεκροταφείο, με ανδρικές, γυναικείες και μια παιδική ταφή που βρίσκεται στην έξοδο της πόλης προς την Έδεσσα. Από τυχαία ευρήματα όπως νομίσματα επιγραφές γλυπτά διαπιστώνεται ότι τα Γιαννιτσά κατοικούνται και στα Ελληνιστικά χρόνια. Η θέση του οικισμού αποδεικνύεται στρατηγική, αφού βρισκόταν ανάμεσα σε πεδιάδα, θάλασσα και το βουνό Πάικο, σε σταυροδρόμι βασικών οδικών αξόνων των Βαλκανίων. Στη μέση νεολιθική περίοδο, ο οικισμός των Γιαννιτσών εγκαταλείπεται, πιθανότατα εξαιτίας της ανόδου της στάθμης της θάλασσας και της κατάκλισης εδαφών. Στην αρχαιότητα, η περιοχή των Γιαννιτσών ονομαζόταν Βοττιαία (όρια του ποταμού Αξιού και Αλιάκμονα). Οι Βοτταίοι υπήρξαν οι πρώτοι κάτοικοι των Γιαννιτσών, οι οποίοι και εκδιώχθηκαν από τους Μακεδόνες και συγκεκριμένα το βασιλιά Περδίκκα, τον 7^ο αι. π.Χ.⁸¹³

Το 1886, είχε περίπου 800 οθωμανικών και 400 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 6.000 μουσουλμάνους, 1.100 εξαρχικούς, 300 ουνίτες, 30 προτεστάντες και 100 Σερβίζοντες (Χαλκιόπουλος) ενώ υπήρχαν 1.000 σπίτια χριστιανών Σλάβων, 1.200 μουσουλμάνων Τούρκων και 60 μουσουλμάνων Τσιγγάνων⁸¹⁴.

812. Ιστοσελίδα: Γιαννιτσά.

813. <http://www.hellinon.net/NeesSelides/GianitsaNeolithika.htm>

814. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

Τα Γιαννιτσά είναι μια πόλη με μεγάλη ιστορία από την Βυζαντινή εποχή και την Τουρκοκρατία μέχρι το Μακεδονικό Αγώνα, την απελευθέρωσή της από τους Τούρκους στις 20 Οκτωβρίου 1912, που άνοιξε και τον δρόμο για την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Γιανιτσά⁸¹⁵ της Υποδιοίκησης Γιαντισών είχε 7.167 κατοίκους (3.647 άνδρες και 3.520 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 650 οικήματα/ 3.575 Εξαρχικοί, σε 186 οικ./1.023 Έλληνες ορθόδοξοι, σε 4 οικ./28 Σέρβοι ορθόδοξοι, σε 93 οικ./435 Ουνίτες, σε 14 οικ. /65 Ευαγγελιστές, σε 960 οικ./4.960 Τούρκοι και σε 80 οικ./450 μωαμεθανοί⁸¹⁶.

Το 1914 τα Γιανιτσά ήταν έδρα της Υποδιοίκησης και του δήμου Γιαντισών του νομού Θεσσαλονίκης, είχε Οικονομική Εφορεία, Ταμείο, Γραφείο ταχυδρομείου και Τηλεγραφείου, Αστυνομική υποδιεύθυνση, Συμβολαιογραφείο, Επιθεωρητή Σχολείων της επαρχίας Γιαντισών. Είχε κοινότητες Ελληνική, μουσουλμανική, εξαρχική και καθολική. Η Ελληνική κοινότητα διέθετε 2 μικτές αστικές σχολές που κάθε μία είχε και νηπιαγωγείο. Η μουσουλμανική κοινότητα διατηρούσε αστική σχολή αρρένων και θηλέων⁸¹⁷.



1052. Σκηνή και τύποι της Μακεδονίας - Τα Γιανιτσά - Πονία της αγοράς
Scènes et types de Macédoine. — Yénidjé-Vardar. Goin de marché.

815. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Κενανίδη με θέμα: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται πολλές πληροφορίες για τα Γιαννιτσά και τις συνοικίες των προσφύγων της.

816. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

817. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000010.00028. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.



1050. Ζαγναι και τύποι της Μακεδονίας — Τά Γενιτσά — Πλέκτριαι έν τη αγορά.
Scènes et types de Macédoine : Yénidjé-Vardar. — Tricoteuses au marché.

Από το 1913 έως το 1918 εγκαθίστανται⁸¹⁸:

1913: Εγκαθίστανται περίπου 20 οικογένειες από την περιφέρεια Σουλίου (12 από το Σουφλί, 7 από τα Κιουπλιά, 1 από το Δογατζή) Ίσως αρχικά να ήταν περισσότερες. (Οι οικογένειες που αναφέρονται εδώ δεν παλιννόστησαν.

1914: Εγκαθίστανται 252 οικογένειες από τη Στράντζα της Αν. Θράκης, άλλες 20 περίπου από τη Βιζύη. 20 οικογένειες από τη Βόρεια Μακεδονία (4 οικογένειες από το Κρούσοβο, 4 από τη Στρώμνιτσα, 8 από τη Γευγελή, 1 από το Μοναστήρι).

1913-1918: 3 οικογένειες από την Αλβανία.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενιτσών με έδρα τον οικισμό Γενιτσά⁸¹⁹. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πυλωρίκ, Τσέκρα, Τσαουλή, Λιτοβόκ, Αλάρη και Δάμνιανη.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 7.850 άτομα (3.902 άνδρες και 3.948 γυναίκες). Ρευστοποιήθηκαν 448 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης). ο 1924, έχουμε υποχρεωτική μετανάστευση των μουσουλμάνων κατοίκων, μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Από το 1922 έως το 1925 εγκαθίστανται⁸²⁰:

1922-1924: Συνολικά 293 οικογένειες από τη Μ. Ασία.

1922: Περίπου 130 οικογένειες από το Σαντζάκι και την ευρύτερη περιοχή των Δαρδανελίων, (οικισμούς της Δυτ. Ακτής και των νησιών της Προποντίδας, Καλόλιμνο Προποντίδας, Ίμβρο), 3 από την Νικομήδεια, την Προύσα. Περίπου 155 οικογένειες από την

818. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

819. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [1. Ο συνοικισμός **Γενιτσά** υπό το όνομα «Κοινότης Γενιτσών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Γενιτσών ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσέκρα, Τσαουλή, Αλάρη, Δάμνιανη, Λιτοβόκ και Πυλωρίκ].

820. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

υπόλοιπη Μ. Ασία. Απ' αυτές: Το 1922 ήρθαν λίγες οικογένειες που κατάγονταν από τα δυτικά παράλια και την ενδοχώρα (2 από το Μπαργάμι Σαλιχλί Αϊδινίου, 4 από την Μαγνησία, 3 από τη Σμύρνη, 2 από την Κιουτάχεια, 1 από την Κούλα. Οι υπόλοιπες έρχονται με την Ανταλλαγή των πληθυσμών (1924).

Ιούλιος-Οκτώβριος 1924: Η πλειοψηφία των προσφύγων που καταφθάνουν καταγόταν από την Καππαδοκία. Από το βιλαέτι Ικονίου: 30 οικογένειες από την Αραβησό, 20 από την Αξό, 5 από το Γκέλβερι, 5 από τα Φλογητά, 6-7 οικογένειες από την Μαλακοπή, 5 από την Τρεχό, και λίγες από τη Νίγη, το Ικόνιο, το Ακσεράϊ. Από το βιλαέτι Άγκυρας κυρίως από το Σαντζάκι Καισάρειας: 40 οικογένειες από το Τσάτ, 10 από το Σιβριχισάρ, και από λίγες από το Ιντζέσου, την Καισάρεια, το Προκόπι, το Ένεχιλ, το Ρούμκαβακ, το Τασλίκ. Από την Άγκυρα, από το Άκ-Ντάγ-Μαντέν σαντζακίου Υοσγάτης. Λίγες οικογένειες και από τα Άδανα βιλαετίου Αδάνων.

1922-1925: Οι Θρακιώτες ανέρχονται σε 600 οικογένειες.

1922: Καταφθάνουν 110 οικογένειες από τη Μάδυτο.

1922-1923: Καταφθάνουν μικρές ομάδες Θρακιωτών από τα Μάλγαρα, το Ξάστερο, την Αδριανούπολη, την Καλλιόπολη, τη Βιζύη, τη Ραιδεστό, την Κριθιά, το Πλαγιάρι, τον Αγ. Ιωάννη, τη Σηλυβρία, το Μπαμπά-Εσκι.

Μάιος-Ιούλιος 1924: Από την Ανατ. Θράκη (επιστρέφουν όσοι Στραντζαλήδες είχαν παλιννοστήσει, 150 οικογένειες από την Αρσού Μεγ. Τσεκμετζέ, λίγες οικογένειες από την Τσατάλτζα, περίπου 20 από τον Μεγάλο Τσεκμετζέ (Αθυρα) και περίπου 25 οικογένειες από την Κωνσταντινούπολη.

1924-1925: 360 περίπου οικογένειες κυρίως από τις Καρυνές επαρχίας Καβακλί υποδιοίκησης Πύργου (3.000 από τους 4.000 κατοίκους του χωριού). Επίσης οικογένειες από το Καβακλί, τη Στενήμαχο, την Αγχίαλο και την υπόλοιπη Αν. Ρωμυλία.

1923 και 1924: Αρχικά εγκαθίστανται 177 οικογένειες Ποντίων από το βιλαέτι Τραπεζούντας στο συνοικισμό Τσαλί ή Νέα Τραπεζούντα (από την Τραπεζούντα και τα γειτονικά σ' αυτήν χωριά Αγρίδι, Μεσαρέα, Μούντα, Κογκά, Όλασσα, Φαντάκ, Τσαγκάρ, Χολόμανα, Λιβερά και Δίρχα, το Μιστοφάντων, Σάντας, την Τρίπολη, την Κερασούντα και τα Σούρμενα, σαντζακίου Τραπεζούντας. Επίσης από τα Κοτύλια, Χάρσερα, Δάκονα σαντζακίου Αργυρούπολης, τη Σαμψούντα (Αμισό) σαντζακίου Τζάνικ και αρκετές οικογένειες από τα χωριά του Όφη σαντζακίου Λαζιστάν. Επίσης από το βιλαέτι Σεβαστείας (την Αμάσεια, 5 οικογένειες από το Παζάρ-Πελέν Απές).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 2.226 πρόσφυγες (1.088 άνδρες και 1.138 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 η κοινότητα Γενιτσών, αναγνωρίζεται ως δήμος (Φ.Ε.Κ. 234Α - 23/09/1924) ενώ το 1926 ο οικισμός Γενιτσά μετονομάζεται σε **Παννιτσά**⁸²¹ και ο δήμος Γενιτσών σε δήμο Παννιτσών.

821. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Παννιτσών: [21. Η πόλις Γενιτσών εις **Παννιτσά** (τα) και ο δήμος Γενιτσών εις «*δήμον Παννιτσών*», ως επίσης και η υποδιοίκησης Γενιτσών εις υποδιοίκησιν Παννιτσών. Επίσης οι συνοικισμοί του δήμου Παννιτσών μετονομάζονται ως εξής: α) Αλάρι εις Αρχοντικό (το) β) Τσαουσλή εις Μεσιανό (το) γ) Τσέκρι εις Παραλίμνι (το), δ) Κρουσιάρ εις Αμπελιές (αι) ε) Κιοσαλάρ εις Μανδαραί, στ) Εσκίζε εις Παλαιό (το), ζ) Μπαλίτζα εις Μελίσσι (το) και η) Ραδομίρ εις Ασβεσταριό (το)].

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 1.390 οικογένειες προσφύγων (4.877 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 9.128 κατοίκων οι 3.848 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 1.800 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 165361-167160)⁸²².

Η πρώην ρηχή, βαλτώδης, και μεταβλητού μεγέθους λίμνη των Γιαννιτών ή λίμνη Λουδία, νότια της πόλης, αποξηράθηκε το 1928-1932 από την εταιρία «New York Company Foundation». Όχι πολύ μακριά από την πόλη (7 χλμ.) βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας Πέλλας, γενέτειρας του Μεγάλου Αλεξάνδρου και πρωτεύουσα της αρχαίας Μακεδονίας⁸²³.

1929: Ιδρύεται ο συνοικισμός Πάφρας⁸²⁴ από τον Εποικισμό. Εγκαθίστανται 100 περίπου οικογένειες από το σαντζάκι Τζάνικ Τραπεζούντας. 50 από τα χωριά του καζά Πάφρας (3 από το Αλάτσαμ και μικρές ομάδες από τα Ντικεντζίκ, Μυζμελέκ, Καριπιντσιφλίτι, Εβρενούσαγι, Κοτζάογλου Κάβζας και άλλα) και 20 από την περιοχή Σαμψούντας-Καραντάγ. Από το βιλαέτι Σεβάστειας 6-7 από το Σαλτζούκ σαντζακίου Τοκάτης. Μαζί τους ήρθαν και λίγες οικογένειες από το Γενιχάν σαντζακίου Σεβάστειας⁸²⁵.

1939-1940: Εγκαθίστανται 150 οικογένειες Ποντίων που είχαν καταφύγει στη Ρωσία και είχαν εγκατασταθεί ως το 1924 στο Τοροσκόφ Αρνταχάν και ως το 1939 στη Σταυρούπολη⁸²⁶.

Το 1997 ο οικισμός Γιαννιτών, σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ορίζεται έδρα του δήμου Γιαννιτών, αφού προσαρτώνται και οι οικισμοί Αμπελεία και Μελίσσι και ανήκει στο νομό Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Γιαννιτών, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», αποσπάται από το δήμο Γιαννιτών (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Γιαννιτών (μαζί με τους οικισμούς (Αρχοντικό, Ασβεσταρειό, Δαμιανό, Ελευθεροχώρι, Λεπτοκαρυνά, Μεσιανό και Παραλίμνη) της Δημοτικής Ενότητας Γιαννιτών του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννισά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Σήμερα τα Γιαννισά είναι κατ' εξοχήν αγροτική περιοχή. Ο ξακουστός «Βάλτος» των Γιαννιτών έχει δώσει πολλά πλεονεκτήματα στην οικονομία της ευρύτερης περιοχής και συντέλεσε στην συγκράτηση του νέου πληθυσμού. Επίσης η περιοχή διακρίνεται για την ταχεία ανάπτυξή της.

Απογραφές: 9.128 (1928), 12.964 (1940), 16.640 (1951), 19.693 (1961), 18.151 (1971), 21.082 (1981), 22.504 (1991), 29.647 (2011).

822. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

823. Ό.π. Ιστοσελίδα.

824. Δείτε Μαρτυρίες: α) Άνθιμου Κανσίζογλου «Ήθελαν να μας περάσουν στρατοδικείο, γιατί ήμασταν αντάρτες» στον Ερμόλαο Ανδρεάδη (9.5.1963) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΒ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 34-35 και β) Ευθύμιου Τσοπανίδη «Τα όμορφα κορίτσια τα κράτησαν για λογαριασμό τους» στον Ερμόλαο Ανδρεάδη (9.9.1962) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΒ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 42-43.

825. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

826. Ό.π.

Γυμνά – Ακρολίμνη (Γκόλο Σέλο)

Ο οικισμός **Γκόλο Σέλο**, βρίσκονταν νοτιοδυτικά της Κρύας Βρύσης σε υψόμετρο 10 μ.⁸²⁷.

Το 1886, είχε 20 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) και υπήρχαν 15 σπίτια χριστιανών Σλάβων και 7 μουσουλμάνων Τσιγγάνων⁸²⁸.

Σύμφωνα με βουλγαρική στατιστική που δημοσιεύθηκε το 1905, στην Ακρολίμνη (γνωστή τότε ως Γκόλο Σέλο) κατοικούσαν 400 «Βούλγαροι γραικομάνοι»⁸²⁹. Την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα, κοντά στον οικισμό βρισκόταν το αρχηγείο των Βουλγάρων κομιτατζήδων που δρούσαν στον βάλτο των Γιαννιτσών⁸³⁰, εναντίον των οποίων κινήθηκε στα μέσα του 1905 τμήμα μακεδονομάχων υπό τον Κωνσταντίνο Μπουκουβάλα, προξενώντας τους, κατά τις ελληνικές πηγές, σημαντικές απώλειες⁸³¹.

Το 1910 είχε 220 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκίοπουλος).

Κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας, ο οικισμός αποτελούσε τσιφλίκι και βρισκόταν υπό τον έλεγχο Αλβανών μουσουλμάνων μπέηδων, οι οποίοι συνέχισαν να ασκούν πιέσεις στους κατοίκους του και για μικρό χρονικό διάστημα μετά το 1912, έτος κατά το οποίο το-τότε-Γκόλο Σέλο εντάχθηκε στο ελληνικό κράτος ως αποτέλεσμα των Βαλκανικών Πολέμων⁸³².

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Γκόλο-Σέλο (Γυμνοχώρι) της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 343 κατοίκους (179 άνδρες και 164 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 52 οικήματα/ 286 Έλληνες ορθόδοξοι και σε 29 οικ. /108 Αθίγγανοι χριστιανοί⁸³³.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γκόλο Σέλο με έδρα τον οικισμό Γκόλο Σέλο⁸³⁴. Στην κοινότητα προσαρτώνονται και οι οικισμοί Πλάσνα, Τσίτσιγας, Έσω Βλάχ, Έσω Κρουσάρι, Βρέζ, Έξω Κρουσάρι και Έξω Βλάχ.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 270 άτομα (143 άνδρες και 127 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Γκόλο-Σέλο αποσπάται από την κοινότητα Γκόλο-Σέλο και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Βλάχ (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες. Ρευστοποιήθηκε μία περιουσία κάτοικου που μετανάστευσε στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης) ενώ το 1924 είχαμε υποχρεωτική μετακίνηση των μουσουλμάνων κατοίκων στη Τουρκία.

827. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

828. Δημήτρης Λιθοξόου: Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927.

829. D. M. Brancoff, La Macédoine et sa Population Chrétienne, Paris 1905, σελ. 102.

830. Παύλος Α. Τσάμης: «Μακεδονικός Αγών», Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 335, 356-357.

831. Ό.π., σελ. 294.

832. Λάζαρος Η. Κενανίδης: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών», σελ. 203

833. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας: Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018.

834. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918 Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [16. Ο συνοικισμός **Γκόλο-Σέλο** υπό το όνομα «Κοινότης Γκόλο-Σέλο» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γκόλο-Σέλο ενούνται και οι συνοικισμοί Πλάσνα, Βρέζ, Βλάχ Άνω και Κάτω Κρουσάρι Άνω και Κάτω και Τσίτσιγας].

Το 1926 ο οικισμός Γκόλο Σέλο της κοινότητας Βλάχ μετονομάζεται σε **Γυμνά**⁸³⁵. Την ίδια χρονιά η κοινότητα Βλάχ μετονομάζεται σε κοινότητα Βάλτων (Φ.Ε.Κ. 413^Α-22/11/1926).

Αρχικά υπήρχε ο οικισμός Γυμνά στον οποίο κατοικούσαν περίπου 36 οικογένειες ντόπιων. Η Ε.Α.Π. εγκατέστησε στο απαλλοτριωμένο τμήμα του αγροκτήματος 55 οικογένειες Ποντίων από τα χωριά του Απές (Γούρμπαγου, Μουρασούλ, Τσελέπ, Τερμέντας) σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας⁸³⁶.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 31 οικογένειες προσφύγων (105 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 425 κατοίκων οι 143 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218911-219010)⁸³⁷.

Στη 10ετία του '30 άρχισαν να καταφθάνουν συντοπίτες τους (20 περίπου οικογένειες) που είχαν αρχικά εγκατασταθεί κυρίως στη Φτελιά Κοζάνης και στον Μεγαπλάτανο Αριδαίας. Επίσης εγκαταστάθηκαν 2 οικογένειες από την Τραπεζούντα, 1 από την Νεοκαισάρεια και 1 από το Αδά Παζάρ Νικομήδειας⁸³⁸.

Μετά το τέλος της Κατοχής και του Εμφυλίου ακολούθησε και η εγκατάσταση μερικών βλαχόφωνων οικογενειών από το Κιλκίς και την Ήπειρο⁸³⁹.

Το 1958 ο οικισμός Γυμνά αποσπάται από την κοινότητα Βάλτων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γυμνών (Φ.Ε.Κ. 84^Α – 02/06/1958).

Το 1966 ο οικισμός Γυμνά και η κοινότητα Γυμνών μετονομάζονται σε **Ακρολίμνη** και κοινότητα Ακρολίμνης (Φ.Ε.Κ. 119^Α – 07/06/1966).

Το 1997 ο οικισμός Ακρολίμνη σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας». αποσπάται από την κοινότητα Ακρολίμνης (καταργείται) και προσαρτάται στον πρώην δήμο Κρύας Βρύσης ως Τοπικό Διαμέρισμα Ακρολίμνης, Ανήκε στο νομό Πέλλας. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ακρολίμνη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Κρύας Βρύσης (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ακρολίμνης της Δημοτικής Ενότητας Κρύας Βρύσης του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα τη Πέλλα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 425 (1928), 738 (1940), 884 (1951), 1.003 (1961), 1.089 (1971), 1.139 (1981), 1.192 (1991), 1.092 (2011).

835. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών, μετονομάζεται: [24. Ο συνοικισμός Γκόλο Σέλο της κοινότητας Βλάχ εις **Γυμνά** (τα), ο δε συνοικισμός Βρές εις Άγιος Λουκάς].

836. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

837. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

838. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

839. Βικιπαίδεια: Ακρολίμνη Πέλλας.

Γυψοχώρι (Γιούψοβον ή Γύψοβον)

Ο οικισμός **Γύψοβον** βρίσκονταν ανατολικά από την Έδεσσα⁸⁴⁰, σε υψόμετρο 20 μ.⁸⁴¹ μεταξύ των οικισμών Τριφύλλι (2 χλμ.) και Δροσερό.

Το 1910 είχε 102 πατριαρχικούς και 40 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος) ενώ υπήρχαν 37 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁸⁴².

Έντονη ήταν η συμμετοχή των κατοίκων του οικισμού στο Μακεδονικό Αγώνα καθώς αναφέρονται πολλά ονόματα Γυψοχωριτών αγωνιστών στα «Μυστικά του Βάλτου»⁸⁴³.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Γιούψεβον της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 226 κατοίκους (129 άνδρες και 97 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 28 οικήματα/ 221 Έλληνες Ορθόδοξοι⁸⁴⁴.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γυψόβου με έδρα τον οικισμό Γύψοβον⁸⁴⁵. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Άγιος Γεώργιος, Ασάρ Βέη και Καράμτζα.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 233 άτομα (129 άνδρες και 104 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Γύψοβον αποσπάται από την κοινότητα Γυψόβου και προσαρτάται στη κοινότητα Ασάρ Βέη, μετέπειτα Δροσερό (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες. Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι Βούλγαροι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Βουλγαρία.

Το 1924 εγκαθίστανται περίπου 10 οικογένειες από την Ανατ. Θράκη⁸⁴⁶ ή ⁸⁴⁷ κατ' άλλους από τον Πόντο.

Το 1926 ο οικισμός Γύψοβον μετονομάζεται σε **Γυψοχώρι**⁸⁴⁸. Η ονομασία του οικισμού πιστεύεται πως βγήκε από την κόρη του μπέη τα χρόνια της Τουρκοκρατίας η οποία ονομαζόταν "Γιουσάν". Μια δεύτερη εκδοχή είναι ο ποταμός Ασπροπόταμος που βρίσκεται στον οικισμό και μαρτυράται πως παλιότερα έβγαζε γύψο⁸⁴⁹.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 13 οικογένειες προσφύγων (37 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 286 κατοίκων οι 43 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

840. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7446&lng=1>.

841. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

842. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

843. Βικιπαίδεια: Γυψοχώρι Πέλλας.

844. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας: Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018

845. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918 Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [7. Ο συνοικισμός **Γιούψοβον** υπό το όνομα «Κοινότης Γιουψόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιουψόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Ασάρ Βέη, Καδή-Κιάϊ, Άγιος Γεώργιος και Καραμούλα].

846. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

847. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Γυψοχώρι. σελ. 358-363.

848. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22ας Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [12.Ο συνοικισμός **Σίνδελ** της κοινότητος Ασιάρ Βέη μετονομάζεται εις «Σαντάλι»].

849. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 19 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 219094-219113)⁸⁵⁰.

Το 1935 αποσπάται από την κοινότητα Δροσερού και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γυψοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 50^Α – 19/02/1935).

Τις 10ετίες '60-'70, υπήρξε έντονο μεταναστευτικό κίνημα προς την Γερμανία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Αυστραλία⁸⁵¹.

Το 1977 η έδρα της κοινότητας Γυψοχωρίου μεταφέρεται στον οικισμό Τριφύλλι (Φ.Ε.Κ. 318^Α – 17/10/1977) και το επόμενο έτος η κοινότητα Γυψοχωρίου μετονομάζεται σε κοινότητα Τριφυλλίου (Φ.Ε.Κ. 129^Α – 17/08/1978).

Οι κάτοικοι ασχολούνταν με την κτηνοτροφία και την καλλιέργεια τριφυλλιού, σουσαμιού, καλαμποκιού, σιταριού, αμπελιών, μουριών και την παραγωγή κουκουλιών μεταξιού⁸⁵².

Το 1997 ο οικισμός Γυψοχώρι σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», αποσπάται από την κοινότητα Τριφυλλίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Τριφυλλίου (μαζί με το Τριφύλλι) του πρώην δήμου Μεγάλου Αλεξάνδρου του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Γυψοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Τριφυλλίου (μαζί με τον οικισμό Τριφύλλι) της Δημοτικής Ενότητας Μεγάλου Αλεξάνδρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Παννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 286 (1928), 345 (1940), 384 (1951), 409 (1961), 419 (1971), 447 (1981), 428 (1991), 375 (2011).

Δαμιανό (Δάμιανη)

Ο οικισμός **Δάμιανη** ήταν κοντά στα Παννιτσά (4 χλμ.) σε υψόμετρο 150 μ.⁸⁵³

Το 1886, είχε 8 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 130 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 12 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁸⁵⁴.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Δάμιανη (Σουλουκλή) της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 115 κατοίκους (60 άνδρες και 55 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 20 οικήματα/ 117 Εξαρχικοί⁸⁵⁵.

850. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

851. Ό.π. Βικιπαίδεια.

852. Ό.π.

853. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

854. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννιτσών 1886-1927».

855. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενιτσών με έδρα τον οικισμό Γενιτσά. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πυλωρίκ, Τσέκρα, Τσαουλή, Λιτοβόκ, Αλάρη και Δάμνιανη⁸⁵⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 114 άτομα (59 άνδρες και 55 γυναίκες)

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες. Ρευστοποιήθηκαν 37 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι σλαβόφωνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Βουλγαρία⁸⁵⁷ και άλλοι μουσουλμάνοι στη Τουρκία.

Το 1924 εγκαταστάθηκαν 86 οικογένειες από το Σιβριχισάρ Καισάρειας Άγκυρας⁸⁵⁸ και 13 οικογένειες από την Ορντού (Κοτύωρα) σαντζακίου Τραπεζούντας⁸⁵⁹.

Οι κάτοικοι του στην πλειοψηφία τους είναι απόγονοι προσφύγων από την περιοχή της Καππαδοκίας⁸⁶⁰. Ακόμη υπάρχουν κάποιες οικογένειες Ποντίων, Σαρακατσάνων και Βλάχων⁸⁶¹.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 86 οικ./302 Μικρασιάτες και 13 οικ./44 άτομα Πόντιοι⁸⁶².

Το 1926 ο οικισμός Δάμνιανη μετονομάζεται σε **Δαμιανό**⁸⁶³.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 100 οικογένειες προσφύγων (373 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 320 κατοίκων οι 281 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 167361-167560)⁸⁶⁴.

Ο οικισμός είναι ημιορεινός και σχετικά φτωχός, δεν φημίζεται ιδιαίτερα για τον πλούτο των κατοίκων του. Η γεωργική του παραγωγή περιορίζεται στο σιτάρι, τον καπνό, τα κηπευτικά και την αμπελοργία σε συνδυασμό με την κτηνοτροφία.

856. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [1. Ο συνοικισμός Γενιτσά υπό το όνομα «Κοινότης Γενιτσών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Γενιτσών ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσέκρα, Τσαουλή, Αλάρη, Δάμνιανη, Λιτοβόκ και Πυλωρίκ].

857. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Πιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Δαμιανό και για το Σιβρί-Χισάρ τόπο καταγωγής των προσφύγων του Δαμιανού, σελ. 139-147.

858. Δες Μαρτυρία. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. τόμος Β', σελ. 19-20.

- Μαρίας Σωτηρίου. «Όπου υπάρχει ζήση, εκεί είναι καλά».

859. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

860. Συμεών Κομίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός». ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 398, 415

861. Ιστοσελίδα: Δαμιανό Πέλλας.

862. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

863. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Πιαννιτσών: [1. Ο συνοικισμός Δάμνιανη του δήμου Πιαννιτσών μετονομάζεται εις «Δαμιανόν» (το)].

864. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 ο οικισμός Δαμιανό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Γιαννιτσών του δήμου Γιαννιτσών του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Δαμιανό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Γιαννιτσών (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γιαννιτσών (μαζί με τους οικισμούς Γιαννιτσά, Αρχοντικό, Ασβεσταρειό, Ελευθεροχώρι, Λεπτοκαρυά, Μεσιανό και Παραλίμνη) της Δημοτικής Ενότητας Γιαννιτσών του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 320 (1928), 642 (1940), 526 (1951), 563 (1961), 463 (1971), 470 (1981), 409 (1991), 395 (2011).

Δροσερό (Ασάρ Βέη)

Ο οικισμός **Ασάρ Βέη** (=η κρεμάλα του μπέη)⁸⁶⁵ βρίσκονταν 15 χλμ. ανατολικά της Έδεσσας⁸⁶⁶, σε υψόμετρο 15 μ.⁸⁶⁷.

Το 1886, είχε 30 χριστιανικές και 15 μουσουλμανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 350 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 60 σπίτια χριστιανών Σλάβων και 30 μουσουλμάνων Τούρκων⁸⁶⁸.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Ασάρ-μπέη της Υποδιοίκησης Γιενιτσών είχε 422 κατοίκους (217 άνδρες και 205 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 38 οικήματα/ 250 Εξαρχικοί και σε 25 οικ./182 Τούρκοι⁸⁶⁹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γυψόβου με έδρα τον οικισμό Γυψόβον⁸⁷⁰. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Άγιος Γεώργιος, Ασάρ Βέη και Καραμύζα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 439 άτομα (228 άνδρες και 211 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Ασάρ Βέη αποσπάται από την κοινότητα Γυψόβου και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Ασάρ Βέη (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μεταξύ 1922-1924 εγκαταστάθηκαν 53 οικογένειες από το Ταϊφίρ⁸⁷¹ σαντζακίου

865. Σύμφωνα με την παράδοση, η ονομασία δόθηκε εξαιτίας της σκληρότητας του τοπικού Μπέη. Το κονάκι του βρισκόταν στην ανατολική πλευρά του χωριού κοντά στην παλαιά Εκκλησία του Αγίου Αθανασίου. Στην περιοχή του Δημοτικού Σχολείου, υπήρχε μουσουλμανικό νεκροταφείο.

866. <https://www.gtp.gr/locpage.asp?id=7363&lng=1>

867. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

868. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

869. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

870. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περὶ αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γιενιτσών: [7. Ο συνοικισμός Γιούψοβον υπό το όνομα «Κοινότης Γιουψόβον» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιουψόβον ενοούνται και οι συνοικισμοί **Ασάρ Βέη**, **Καδή-Κιόϊ**, **Άγιος Γεώργιος** και **Καραμούλα**].

871. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κενανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Δροσερό και για το Ταϊφίρ τόπο καταγωγής των προσφύγων του οικισμού Δρο-

Καλλίπολης Αν. Θράκης και 20 οικογένειες από το Ηράκλειο καζά Καρα-Μουρσάλ ανεξάρτητου σαντζακίου Νικομήδειας⁸⁷².

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου στον οικισμό κατοικούσαν 53 οικ./204 άτομα Θρακιώτες και 20 οικ./75 άτομα Μικρασιάτες⁸⁷³.

Το 1927 ο οικισμός Ασάρ Βέη μετονομάζεται σε **Δροσερό**⁸⁷⁴ και η κοινότητα Ασάρ-Βέη σε κοινότητα Δροσερού. Λέγεται ότι το όνομα «Δροσερό» δόθηκε στον οικισμό όταν κάποιοι διερχόμενοι ταξιδιώτες, που κάθισαν στην πλατεία να ξεκουραστούν, εξύμνησαν τον δροσερό αέρα που φυσούσε εκείνη την στιγμή⁸⁷⁵.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 75 οικογένειες προσφύγων (264 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 636 κατοίκων οι 289 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 165001-165100)⁸⁷⁶.

Τα χρόνια του Εμφυλίου σημάδεψαν το Δροσερό. Το Φεβρουάριο του 1946 οι κάτοικοι αναγκάστηκαν να το εγκαταλείψουν και εγκαταστάθηκαν στα γειτονικά χωριά και τα Γιαννιτσία. Στις 3 Ιουλίου 1947 κήκε σχεδόν ολόκληρο το χωριό, εκτός από περίπου δέκα σπίτια και την εκκλησία. Οι κάτοικοι επέστρεψαν το 1950 και το ξαναέχτισαν⁸⁷⁷.

Το 1997 ο οικισμός Δροσερό σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Δροσερού (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Δροσερού στον πρώην δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Δροσερό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Δροσερού της Δημοτικής Ενότητας Μεγάλου Αλεξάνδρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσία και ιστορική έδρα τη Πέλλα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 636 (1928), 779 (1940), 631 (1951), 644 (1961), 622 (1971), 615 (1981), 558 (1991), 456 (2011).

σερού, σελ. 364-369.

872. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

873. Ό.π.

874. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συννοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [39. Η κοινότης Ασιάρ-Βέη μετονομάζεται εις κοινότητα «Δροσερού» και ο ομώνυμος αυτή συννοικισμός Ασιάρ-Βέη εις «Δροσερό»].

875. Ιστοσελίδα: Το Δροσερό – Δήμος Πέλλας.

876. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

877. Ό.π. Ιστοσελίδα.

Ελεούσα (Δάουτσα ή Δαούτση)

Ο οικισμός **Δαούτση** βρίσκονταν στην ανατολική πλευρά του δήμου Χαλκηδόνας, δυτικά από τον Αξίο ποταμό⁸⁷⁸, σε υψόμετρο 14 μ.⁸⁷⁹.

Δημιουργήθηκε την εποχή της Τουρκοκρατίας και ο πληθυσμός του αποτελούνταν αποκλειστικά από τουρκικές οικογένειες⁸⁸⁰.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Δαούτσα της Υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης, είχε 260 κατοίκους (139 άνδρες και 121 γυναίκες).

Το 1918 ο οικισμός Κιρτζιλάρ αναγνωρίστηκε ως οικισμός και ορίστηκε έδρα της κοινότητας Κιρτζιλάρ (μετέπειτα Άδενδρο). Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μεντεσελή, Δαούτση⁸⁸¹, Μοράφτασα, Σαρίτσα, Τσοχαλάρ, Γιαλιζατζίκ και Ζορμπάς.

Το 1920 ο οικισμός Δαούτση αποσπάται από την κοινότητα Κιρτζιλάρ και προσαρτάται στη κοινότητα Κουφαλίων (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/08/1920).

Στην απογραφή του 1920 είχε 222 κατοίκους (119 άνδρες και 103 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 64 πρόσφυγες στον οικισμό (33 άνδρες και 31 γυναίκες).

Το 1924 στα πλαίσια της συνθήκης ανταλλαγής πληθυσμών, οι Τούρκοι κάτοικοι εγκαταλείπουν τον οικισμό. Στον άδειο πλέον οικισμό, βρήκαν καταφύγιο Έλληνες πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη και συγκεκριμένα από το Ντεβετζίκιοι της περιοχής Μαλγάρων⁸⁸².

Το 1926 ο οικισμός Δαούτση μετονομάζεται σε **Ελεούσα**⁸⁸³.

Σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ. – Ε.Α.Π. μέχρι το 1928, στον οικισμό Ελεούσα εγκαταστάθηκαν τελικά 53 οικογένειες προσφύγων/178 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 244 κατοίκων, οι 198 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Ελεούσα αποσπάται από την κοινότητα Κουφαλίων και προσαρτάται στη κοινότητα Χαλκηδόνας (Φ.Ε.Κ. 175^Α – 07/03/1932).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 167561-167640)⁸⁸⁴.

Η Ελεούσα, βρίσκονταν πολύ κοντά στον Αξίο ποταμό, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει άμεσα από τις υπερχειλίσεις του ποταμού. Το 1926 συνέβη μία τέτοια τεράστια

878. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7722&lng=1>

879. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

880. Ό.π. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7722&lng=1>

881. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κιρτζιλάρ υπό το όνομα «Κοινότης Κιρτζιλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βαλμάδας ενούνται και οι συνοικισμοί Μεντεσελή, Δαούτση, Μουστάφτσα, Γιαλιατζίκ, Τσοχαλάρ Σαρίτσης και Ζορμπά].

882. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7722&lng=1>

883. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97 της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών, μετονομάζεται: [23. Ο συνοικισμός Δαούτση της κοινότητος Κουφαλίων εις **Ελεούσα**, ο δε συνοικισμός Μεντεσελή εις Έλλη (η) και ο συνοικισμός Γιαλατζίκ εις Χαλκηδών].

884. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

πλημμύρα με καταστρεπτικά αποτελέσματα. Έτσι, άρχισε μια σειρά από αντιπλημμυρικά και προστατευτικά έργα, τα οποία πραγματοποιήθηκαν από το 1925 έως το 1935. Τη δεκαετία του '50 κατασκευάστηκε το μεγάλο φράγμα του Αξιού καθώς και ένα αρδευτικό δίκτυο, που οδήγησε τα νερά του ποταμού στον κάμπο της Θεσσαλονίκης⁸⁸⁵.

Από το 1997 ο οικισμός Ελεούσα αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Ελεούσας του πρώην δήμου Χαλκηδόνας, του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 28/28/1928).

Οι κάτοικοι του οικισμού ασχολούνται με την καλλιέργεια καλαμποκιού και βαμβακιού καθώς και με την κτηνοτροφία⁸⁸⁶.

Από το 2011 ο οικισμός Ελεούσα αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ελεούσας της Δημοτικής Ενότητας Χαλκηδόνας του δήμου Χαλκηδόνας με έδρα τα Κουφάλια και ιστορική έδρα τη Γέφυρα. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Απογραφές: 244 κάτοικοι (1928), 556 (1940), 604 (1951), 689 (1961), 524 (1971), 492 (1981), 537 (1991), 394 (2011).

Ελευθεροχώρι

Ο οικισμός **Ελευθεροχώρι**⁸⁸⁷ βρίσκονταν 13 χιλ. βόρεια της πόλης των Γιαννιτσών, σε υψόμετρο 90 μ.⁸⁸⁸

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κορνισιόρ με έδρα τον οικισμό Κορνισιόρ⁸⁸⁹. Στη κοινότητα (χωρίς να αναφέρεται στο Φ.Ε.Κ. πρέπει να ανήκε και το Ελευθεροχώρι).

Το 1925 ο οικισμός Ελευθεροχώρι αποσπάται από την κοινότητα Κορνισιόρ και προσαρτάται στη κοινότητα Γενιτσών (Φ.Ε.Κ. 356^A – 14/11/1925).

Το 1922-1924 εγκαθίστανται 60 οικογένειες από το Σαχνά Τεπεσί Ακ-Ντάγ-Μα-ντέν⁸⁹⁰.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 49 οικ./184 άτομα Μικρασιάτες⁸⁹¹.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 50 οικογένειες προσφύγων (148 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 173 κατοίκων οι 146 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

885. Ό.π. <https://>

886. Ό.π.

887. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Ελευθεροχώρι και για τα πρώτα χρόνια εγκατάστασής τους στον οικισμό, σελ. 148-155.

888. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

889. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [2. Ο συνοικισμός Κορνισιόρ υπό το όνομα «Κοινότητα Κορνισιόρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

890. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

891. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 167641-167700)⁸⁹².

Στις αρχές του 1944, οι Γερμανοί εισβάλουν για πρώτη φορά στο Ελευθεροχώρι Γιαννιτσών. Επιδίδονται σε πλιάτσικο, αρπάζουν και καταστρέφουν. Σε αυτή την επίθεση δεν υπήρξαν θύματα. Οι κάτοικοι του μαρτυρούν ότι τους Γερμανούς συνόδευε και μία ένοπλη ομάδα ταταρικής καταγωγής με τους οποίους μπορούσαν να συνομιλούν στη ρωσική γλώσσα. Στις 23 Μαρτίου 1944 οι Γερμανοί και οι συνεργάτες τους εκτελούν τους κατοίκους του και πυρπολούν το χωριό. Τα χωριό καίγεται, ο τόπος ερημώνει. Το Ελευθεροχώρι έδωσε 19 νεκρούς στον αγώνα⁸⁹³.

Το 1997 ο οικισμός Ελευθεροχώρι, σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Γιαννιτσών του πρώην δήμου Γιαννιτσών του νομού Πέλλας. (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Ελευθεροχώρι ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γιαννιτσών (μαζί με τα Γιαννιτσά, Αρχοντικό, Ασβεσταρειό, Δαμιανό, Λεπτοκαρυά, Μεσιανό και Παραλίμνη) της Δημοτικής Ενότητας Γιαννιτσών του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 173 (1928), 234 (1940), (-) (1951), (-) (1961), 1 (1971), 15 (1981), 27 (1991), 182 (2011).

Έλλη (Μεντεσελή)

Ο οικισμός **Μεντεσελή** βρίσκονταν κοντά στα Κουφάλια Πέλλας.

Μέχρι το 1923 ήταν τουρκικός οικισμός.⁸⁹⁴

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μεντεσελή της Υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης είχε 204 κατοίκους (106 άνδρες και 98 γυναίκες).

Το 1918 ο οικισμός Κιρτζιλάρ αναγνωρίστηκε ως οικισμός και ορίστηκε έδρα της κοινότητας Κιρτζιλάρ. Ο οικισμός Μεντεσελή προσαρτάται στην εν λόγω κοινότητα⁸⁹⁵.

Το 1920 ο οικισμός Μεντεσελή αποσπάται από την κοινότητα Κιρτζιλάρ και προσαρτάται στη κοινότητα Κουφαλίων (Φ.Ε.Κ. 195^A - 31/08/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 179 άτομα (96 άνδρες και 83 γυναίκες), ενώ στην απογραφή προσφύγων το 1923 βρέθηκαν 119 άτομα (54 άνδρες και 65 γυναίκες).

Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923-1924, κατοικήθηκε από πρόσφυγες, που προέρχονταν από τη Μάδυτο της Ανατ. Θράκης⁸⁹⁶.

892. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

893. Ιστοσελίδα: Ολοκαύτωμα στο Ελευθεροχώρι Πέλλας.

894. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7722&lng=1>

895. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κιρτζιλάρ υπό το όνομα «Κοινότης Κιρτζιλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βαλμάδας ενούνται και οι συνοικισμοί **Μεντεσελή**, Δαούτση, Μουστάφτσα, Γιαλιατζήκ, Τσοχαλάρ Σαρίτσης και Ζορμπά].

896. Ό.π. <https://>

Το 1926 ο οικισμός Μεντεσελή μετονομάζεται σε Έλλη⁸⁹⁷.

Το 1928 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Κουφαλίων και προσαρτάται στη κοινότητα Χαλκηδόνος (Φ.Ε.Κ. 175^Α – 28/08/1928).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 45 οικογένειες προσφύγων (205 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 279 κατοίκων οι 159 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 167701-167760)⁸⁹⁸.

Το 1929 ο οικισμός Έλλη αποσπάται από την επαρχία Γιαννιτών του νομού Πέλλας και υπάγεται στην επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης.

Το 1930, εγκαταλείφθηκε από τους κατοίκους του, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους εγκαταστάθηκαν στον γειτονικό οικισμό Ελεούσα⁸⁹⁹.

Το 1940 ο οικισμός Έλλη, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 279 (1928), (-) (1940).

Καλή (Καλλινίτσα)

Ο οικισμός **Καλλινίτσα** ήταν χτισμένος σε υψόμετρο 40 μ. στους νότιους πρόποδες του όρους Πάικο, στην είσοδο της κοιλάδας του ποταμού Μογλενίτσα. Βρίσκεται βορειοανατολικά και σε μικρή απόσταση από την κωμόπολη Σκύδρα, και ανατολικά από την Έδεσσα, από την οποία απέχει 18 χλμ. Στα δυτικά του οικισμού περνά ο ποταμός Μογλενίτσας και ο οικισμός Προφήτης Ηλίας, στα ανατολικά βρίσκεται ο οικισμός Άνδρος, ενώ στα νότια και νοτιοδυτικά η κωμόπολη της Σκύδρας και το προάστιό της Μαυροβούνι, και στα νοτιοανατολικά οι οικισμοί Σανδάλι και Καλλίπολη⁹⁰⁰.

Στα βορειοδυτικά του οικισμού και σε απόσταση 3,3 χλμ., υπάρχει μη επισκέψιμος αρχαιολογικός χώρος στην οποία πιστεύεται ότι βρίσκονταν η αρχαία πόλη Μενηίδα.

Το 1886, είχε 45 μουσουλμανικές και 12 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 180 πατριαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 25 σπίτια χριστιανών Σλάβων, 100 μουσουλμάνων Τούρκων και 25 μουσουλμάνων Τσιγγάνων⁹⁰¹.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Καλινίτσα (Γιάγκιοι) της Υποδιοίκησης Γενιτών είχε 1.073 κατοίκους (536 άνδρες και 537 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 18 οικήματα/88 Εξαρχικοί και σε 180/994 Τούρκοι⁹⁰².

897. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97 της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτών, μετονομάζεται: [23. Ο συνοικισμός Δαούτση της κοινότητας Κουφαλίων εις Ελεούσα, ο δε συνοικισμός Μεντεσελή εις Έλλη (η) και ο συνοικισμός Γιαλατζίκ εις Χαλκηδών].

898. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

899. Ό.π. <https://>

900. Ιστοσελίδα: Καλή Πέλλας.

901. Δημήτρης Λιθοδόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτών 1886-1927».

902. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καλλινίτσης με έδρα τον οικισμό Καλλινίτσα⁹⁰³. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μανδάλεβο, Συνδέλ και Νεδίρ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.207 άτομα (614 άνδρες και 593 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Καλλινίτσα αποσπάται από την κοινότητα Καλλινίτσης και προσαρτάται στη κοινότητα Καδινόβου (Φ.Ε.Κ. 19^A – 11/02/1922).

Το 1922 εγκαθίστανται 7 περίπου οικογένειες από το ανεξάρτητο σαντζάκι Μπίγας (2 από την Μπίγα, 5 από τη Λάμψακο), 14 από το βιλαέτι Προύσας (8 από την Κίο σαντζακίου Προύσας, 6 από τον Μαρμαρά σαντζακίου Μπαλούκεσερ) και 1 από τον Τσεσμέ Σμύρνης. Μεταξύ 1922-1923 εγκαθίστανται επίσης 160 οικογένειες από το Αγγελοχώρι Καλλίπολης Αν. Θράκης και άλλες 5 οικογένειες από άλλα χωριά (Νεοχώρι, Πλαγιάρι, Ταϊφίρ, Μυριόφυτο), 5 από την Οργιά Μηδείας) και 1 από την Αδριανούπολη⁹⁰⁴.

Πα να παρακολουθήσουμε την πορεία των κατοίκων του Αγγελοχωρίου Θράκης πως έφτασαν στη Καλλινίτσα και τι αντιμετώπισαν: «Οι κάτοικοι του Αγγελοχωρίου, ενός χωριού της Ανατολικής Θράκης, επιβιβάστηκαν σ' ένα πλοίο και μετά από ταξίδι μιας εβδομάδας αποβιβάστηκαν στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Ύστερα από ολιγοήμερη διαμονή στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, προορισμός τους ήταν το Βερτικόπ, η σημερινή Σκύδρα. Όπου και παρέμειναν έως ότου βρεθεί χωριό για να τους φιλοξενήσει.

Τελικά το χωριό βρέθηκε. Το όνομα αυτού Καλινίτσα. Το χωριό αυτό τότε κατοικούνταν από Τούρκους καθώς και λίγες οικογένειες γηγενών ντόπιων κατοίκων και μερικές οικογένειες βλάχων. Μόλις οι Αγγελοχωρίτες αφίχθησαν στο νέο τους χωριό προσπαθούσαν να βρουν σπίτια για να στήσουν τα νοικοκυριά τους. Επιτάχθηκαν τότε τα τούρκικα σπίτια που ήταν χτισμένα με πλιθιά και αφού εξαναγκάστηκαν οι Τούρκοι να διαμείνουν σ' ένα μικρό μέρος του χωριού, το υπόλοιπο μέρος κατέλαβαν οι Θρακιώτες. Οι ντόπιοι γηγενείς κάτοικοι τότε, που αριθμούσαν περίπου 20 οικογένειες, ζούσαν σε μια γειτονιά στο νοτιοανατολικό άκρο του χωριού»⁹⁰⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 καταγράφησαν στον οικισμό Καλλινίτσα 506 πρόσφυγες (257 άνδρες και 249 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1926 ο οικισμός Καλλινίτσα αποσπάται από την κοινότητα Καδινόβου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καλλινίτσης (Φ.Ε.Κ. 217^A – 30/06/1926).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν στον οικισμό 170 οικ./694 κάτοικοι Θρακιώτες και 52 οικ./210 άτομα Μικρασιάτες.

Το 1927 ο οικισμός Καλλινίτσα μετονομάζεται σε **Καλή**⁹⁰⁶ και η κοινότητα Καλλινίτσης σε κοινότητα Καλής.

903. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [9. Ο συνοικισμός **Καλλινίτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Καλλινίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Καλλινίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μανδάλεβον, Νιδέρτσον και Συνδέλ].

904. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

905. https://www.karatzova.com/2018/05/blog-post_432.html

906. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^A της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Παννιτσών: [41. Η κοινότης Καλλινίτσης μετονομάζεται εις κοινότητα Καλής και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καλλινίτσα εις «**Καλή**»].

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 200 οικογένειες προσφύγων (814 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.017 κατοίκων οι 843 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 167881-168180)⁹⁰⁷.

Το 1997 ο οικισμός Καλή σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ορίζεται έδρα του δήμου Μενηΐδος και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Καλής του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι του ασχολούνται κυρίως με την γεωργία, και ιδιαίτερα με την καλλιέργεια οπωροφόρων δένδρων, ιδιαίτερα ροδάκινων. Ο «Αγροτικός Συνεταιρισμός Καλής» συγκεντρώνει, συντηρεί, συσκευάζει και διακινεί μεγάλο μέρος της αγροτικής παραγωγής ροδάκινων της τοπικής κοινότητας Καλής⁹⁰⁸.

Από το 2011, ο οικισμός Καλή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μενηΐδος (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Καλής της Δημοτικής Ενότητας Μενηΐδος του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.017 (1928), 1.206 (1940), 1.206 (1951), 1.319 (1961), 1.454 (1971), 1.510 (1981), 1.463 (1991), 1.396 (2011).

Καλίπολη (Καράμζα ή Καράμψα ή Καράμτζα)

Ο οικισμός **Καράμζα** βρίσκονταν 24 χλμ. ανατολικά από την Έδεσσα⁹⁰⁹, σε υψόμετρο 15 μ.⁹¹⁰.

Το 1886, είχε 23 μουσουλμανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 234 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιάπουλος) και υπήρχαν 75 σπίτια μουσουλμάνων Τούρκων⁹¹¹.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Καράμτζα της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 274 κατοίκους (147 άνδρες και 127 γυναίκες)..

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 41 οικήματα/275 Τούρκοι και σε 8 οικ./40 μωαμεθανοί Αθίγγανοι⁹¹².

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γυψόβου με έδρα τον οικισμό Γύψοβον. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Άγιος Γεώργιος, Ασάρ Βέη και Καράμζα⁹¹³.

907. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

908. Ό.π. Ιστοσελίδα.

909. <http://users.sch.gr/deshourmou/NEA%20PATRIDA/kalipoli.htm>

910. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

911. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννισών 1886-1927».

912. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

913. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [7. Ο συνοικισμός Γιούψοβον υπό το όνομα «Κοινότης Γιουψόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιουψόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί

Στην απογραφή του 1920, στον οικισμό Καραμούλα ή Καράμιζα κατοικούσαν 293 άτομα (140 άνδρες και 153 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Καράμιζα αποσπάται από την κοινότητα Γυψόβου και προσαρτάται στη κοινότητα Καδινόβου-μετέπειτα Γαλατάδες (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 112 πρόσφυγες (50 άνδρες και 62 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Μεταξύ 1922-1924 εγκαθίστανται το σύνολο των προσφύγων που προέρχεται από την Ανατ. Θράκη (και 1 οικογένεια από τη Βάρνα Βουλγαρίας). Περίπου 35-40 οικογένειες από το Εξαμίλι, 30 από την Καλλίπολη, 8 από το Νεοχώρι Καλλίπολης και 1 από την Κωνσταντινούπολη⁹¹⁴.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 72 οικ./301 άτομα Θρακιώτες⁹¹⁵.

Το 1926 ο οικισμός Καράμιζα μετονομάζεται σε **Καλλίπολις**⁹¹⁶ ενώ αποσπάται από την κοινότητα Γαλατάδων και προσαρτάται στη κοινότητα Ασάρ Βέη, μετέπειτα κοινότητα Δροσερού (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 74 οικογένειες προσφύγων (279 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 274 κατοίκων οι 272 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 168181-168280)⁹¹⁷.

Το 1931 ο οικισμός Καλλίπολη αποσπάται από την κοινότητα Δροσερού και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καλλιπόλεως (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 07/01/1931).

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Καλλίπολη αποσπάται από την κοινότητα Καλλιπόλεως (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Καλλιπόλεως (μαζί με τον οικισμό Σανδάλι) του πρώην δήμου Μενηίδος του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι της ασχολούνται με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία.

Από το 2011, ο οικισμός Καλλίπολη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μενηίδος (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καλλιπόλεως (μαζί με τον οικισμό Σανδάλι) της Δημοτικής Ενότητας Μενηίδος του δήμου Σκύδρας με έδρα τη Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην

Ασάρ Βέη, Καδή-Κιόϊ, Άγιος Γεώργιος και **Καραμούλα**].

914. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

915. Ό.π.

916. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [26. *Η κοινότης Καδινόβου εις «κοινότητα Γαλατάδων» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Καδινόβο εις Γαλατάδες (οι) και οι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος ως εξής: α) Πούργας εις Πυργάρι (το) β) Πρίσνα εις Βραστή (η) γ) Πλούγαρ εις Λουδίας (ο), δ) Γρύπινο εις Βαλτολίβαδο (το) ε) Καράμιζα εις Καλλίπολις*].

917. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 274 (1928), 484 (1940), 411 (1951), 439 (1961), 478 (1971), 518 (1981), 556 (1991), 456 (2011).

Καλύβια

Ο οικισμός **Καλύβια** βρίσκονταν νοτιοανατολικά της Έδεσσας, και νοτιοανατολικά της Σκύδρας σε απόσταση 3 χλμ., σε υψόμετρο 15 μ.⁹¹⁸.

Κατοικήθηκε γύρω στα 1900. Μέχρι τότε στην περιοχή κατοικούσαν Τούρκοι στρατιώτες (ήταν στρατόπεδο τσέκων-τσερκέζων). Οι πρώτοι κάτοικοι είναι γηγενείς Μακεδόνες από τα γύρω χωριά την εποχή του Μακεδονικού Αγώνα. Το μέρος που είναι σήμερα κτισμένα τα Καλύβια τότε ήταν περιοχή με «τούμπες», δηλαδή ήταν ψηλό μέρος χωρίς νερό και γι' αυτό επιλέχτηκε από τους γηγενείς κατοίκους της γύρω περιοχής. Οι περισσότεροι ήταν ψαράδες στη λίμνη των Γιαννιτσών, η οποία έφτανε μέχρι το σημερινό χωριό Λιπαρό. Από τις καλύβες των ψαράδων πήρε το όνομά του το χωριό. Έφτιαχναν δηλαδή τις κατοικίες τους με πλήθια και την οροφή με ξύλα και νερόχορτα από το βάλτο. Το 1913-14 εγκαθίστανται στα Καλύβια οικογένειες κτηνοτρόφων Βλάχων από τα Μεγάλα Λιβάδια του Πάικου.

Το 1910 ο οικισμός είχε 48 μουσουλμάνους (Χαλκιάπουλος).

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Καλύβια (Κουλιμπαλάρ) της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 212 κατοίκους (105 άνδρες και 107 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 40 οικήματα/253 Κιρκάσιοι⁹¹⁹.

Κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου αλλά κυρίως μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εγκαθίστανται στα Καλύβια Ανατολικο-θρακιώτες από τη χερσόνησο της Καλλίπολης οι οποίοι κουβαλούν μαζί τους μια βαριά κληρονομιά κι έναν εξίσου αξιόλογο πολιτισμό μ' αυτό των εντοπίων και των βλάχων κατοίκων των Καλυβίων⁹²⁰.

1914-1915: Εγκαταστάθηκαν 41 οικογένειες Θρακιωτών που παλιννόστησαν το 1919⁹²¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καλυβίων με έδρα τον οικισμό Καλύβια⁹²². Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι συνοικισμοί Γρόπινον και Κολοδεί.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 207 άτομα (103 άνδρες και 104 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Καλύβια αποσπάται από την κοινότητα Καλυβίων και προσαρτάται στη κοινότητα Βλάχ, μετέπειτα Βάλτων (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

1922-1923: Εγκαταστάθηκαν 47 περίπου οικογένειες από την Ανατ. Θράκη (περίπου οι 30 από το Καβακλή Καλλίπολης, 9 από την Καλλίπολη, 6 από το Νεοχώρι και 1 από το

918. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

919. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

920. Ιστοσελίδα: Δημοτική Κοινότητα Σκύδρας-Δήμος Σκύδρας.

921. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

922. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [10. Ο συνοικισμός **Καλύβια** υπό το όνομα «Κοινότης Καλυβίων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλυβίων ενούνται και οι συνοικισμοί Γρόπινον και Κολοδεί].

Εξαμήλι Καλλιπόλης, 1 από την Κωνσταντινούπολη⁹²³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 100 πρόσφυγες (47 άνδρες και 53 γυναίκες).

Το 1924 έχουμε υποχρεωτική μετανάστευση των μουσουλμάνων κατοίκων στη Τουρκία (Συνθήκη Ανταλλαγής των Πληθυσμών).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 41 οικογένειες προσφύγων (167 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 465 κατοίκων οι 166 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 168281-168340)⁹²⁴.

Το 1934 έρχονται και βλάχοι από το χωριό Αετομηλίτσα (Ντένισκο) της Κόνιτσας. Ο οικισμός μεγαλώνει ...

Μετά την αποξήρανση της λίμνης των Γιαννιτσών αρχίζουν να εγκαθίστανται περίπου 10 οικογένειες από τα Μ. Λειβάδια, 17 από την Αετομηλίτσα Ιωαννίνων, 3 από το Νεστόριο και πολλές ντόπιων από τα γειτονικά χωριά (12 οικογένειες από το Άσπρο, 6 από το Λιπαρό, 2 από το Λιποχώρι, και τα Γιαννιτσά⁹²⁵.

Το 1955 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καλυβίων με την απόσπαση του οικισμού Καλυβίων από την κοινότητα Βάλτων και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 28/01/1955).

Στη 10ετία του 1970 μετοικούν στα Καλύβια και ορισμένες οικογένειες βλάχων από τον Άγιο Γερμανό και την ευρύτερη περιοχή των Πρεσπών⁹²⁶.

Το 1997 ο οικισμός Καλύβια, σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καλυβίων (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Καλυβίων, του πρώην δήμου Σκύδρας, του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Σήμερα η κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η γεωργία και λιγότερο η κτηνοτροφία. Σήμερα οι βλάχικες οικογένειες είναι περίπου 105 (35 με καταγωγή από τα Μεγάλα Λειβάδια, 30 περίπου ήρθαν από την Αετομηλίτσα Ιωαννίνων και περίπου 40 από την Ήπειρο⁹²⁷.

Από το 2011, ο οικισμός Καλύβια, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Καλυβίων της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα τη Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 465 (1928), 751 (1940), 895 (1951), 1.027 (1961), 1.045 (1971), 1.119 (1981), 1.344 (1991), 1.087 (2011).

923. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

924. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

925. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

926. Ό.π. Ιστοσελίδα.

927. Ό.π..

Καρυώτισσα

Ο οικισμός **Καρυώτισσα**, βρίσκονταν σε απόσταση 10 χλμ. δυτικά των Γιαννιτσών, 30 χλμ. ανατολικά της Έδεσσας και 59 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη⁹²⁸, σε υψόμετρο 10 μ.⁹²⁹.

Επί Τουρκοκρατίας δημιουργήθηκε ένας μικρός οικισμός κατά το 15^ο αι. που εξυπηρέτούσε τις ανάγκες του αγροκτήματος (τσιφλικιού) που δημιουργήθηκε, από τους απογόνους του Γαζή Εβρενός. Κατά τον 20^ο αι. ήταν ένας μικρός οικισμός 12 χριστιανικών οικογενειών και 8 τσιγγάνικων μουσουλμανικών. Ο οικισμός ήταν κτισμένος στη βόρεια όχθη της λίμνης των Γιαννιτσών, 4 χλμ. νότια του σύγχρονου χωριού. Η τοποθεσία χαρακτηριζόνταν από 3 λόφους ύψους 20 μ. και 4 επαύλεις των γαιοκτημόνων του τσιφλικιού. Σήμερα σώζεται ο πύργος μίας εκ των επαύλεων. Στην παλαιά Καρυώτισσα λειτούργησε τόσο Ελληνικό, όσο και Βουλγαρικό σχολείο κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού αγώνα. Μέρος των κατοίκων ασπάστηκε την εξарχία, αλλά οι συνεχείς συγκρούσεις οδήγησαν στη ραγδαία μείωση, ιδίως του χριστιανικού πληθυσμού⁹³⁰.

Το 1886, είχε 12 χριστιανικές και 8 τσιγγάνικες οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 50 εξαρχικούς και 60 πατριαρχικούς κατοίκους (Χαλκιάπουλος) ενώ υπήρχαν 25 σπίτια χριστιανών Σλάβων και 15 μουσουλμάνων Τσιγγάνων⁹³¹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Καρυώτισσα της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 297 κατοίκους (150 άνδρες και 147 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 14 οικήματα/84 Εξαρχικοί, σε 12 οικ./72 ορθόδοξοι Έλληνες και σε 27 οικ./160 μωαμεθανοί Αθίγγανοι⁹³².

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καδινόβου με έδρα τον οικισμό Καδινόβο. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πρίσνα, Πλούγαρ, Λοζάνοβον, Λιπαρίνοβον και Καρυώτισσα⁹³³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 293 άτομα (166 άνδρες και 127 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 εγκαθίστανται⁹³⁴ 140 οικογένειες (500 άτομα) από το Νεοχωράκι σαντζακίου Τσατάλτζας. 20 οικογένειες από άλλα χωριά της Αν. Θράκης (οι περισσότερες από την Καλλίπολη. Οι υπόλοιπες από το Μπογιάσκιοϊ, την Τσατάλτζα, την Κεσσάνη). 9 οικογένειες από το Κούλαλι Απές σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου στον οικισμό κατοικούσαν 216 οικ./838 άτομα Θρακιώτες⁹³⁵.

928. Ιστοσελίδα: Καρυώτισσα Πέλλας.

929. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

930. Ό.π. Ιστοσελίδα.

931. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

932. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

933. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [11. Ο συνοικισμός Καδινόβον υπό το όνομα «Κοινότητα Καδινόβον» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καδινόβον ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπαρίνοβον, Πρύσνα, Πλούγαρ, **Καρυώτισσα** και Λοζάνοβον].

934. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

935. Ό.π.

Το 1926 η έδρα της κοινότητας Γαλατάδων μεταφέρεται από τον οικισμό Γαλατάδες στον οικισμό Καρυώτισσα⁹³⁶ και η κοινότητα Γαλατάδων μετονομάζεται σε κοινότητα Καρυώτισης (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 244 οικογένειες προσφύγων (823 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 168341-168640)⁹³⁷.

Ασχολούνταν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ το άφθονο κυνήγι που τους πρόσφερε ο βάλτος, όπως και η ξυλεία του γειτονικού δάσους, κάλυπταν τις βασικές ανάγκες τους.⁹³⁸

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.009 κατοίκων οι 869 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Την εποχή αυτή δημιουργήθηκε και ο οικισμός στην σημερινή τοποθεσία και οι κάτοικοι της ταλαιπωρήθηκαν για αρκετά χρόνια από την ελονοσία. Το 1935 με την αποξήρανση της λίμνης των Γιαννιτών, δόθηκε λύση στο πρόβλημα των ακτημόνων αγροτών⁹³⁹.

Το 1997 ο οικισμός Καρυώτισσα με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» αποσπάται από την κοινότητα Καρυώτισης και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Καρυώτισης στον πρώην δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Καρυώτισσα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Καρυώτισης της Δημοτικής Ενότητας Μεγάλου Αλεξάνδρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσαά και ιστορική έδρα τη Πέλλα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.009 (1928), 1.531 (1940), 1.658 (1951), 1.798 (1961), 2.002 (1971), 2.122 (1981), 2.087 (1991), 1.810 (2011).

Κουφάλια

Ο οικισμός **Κουφάλια** βρίσκονταν βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης, στη δυτική όχθη του Αξιού. Απέχουν από τη Θεσσαλονίκη 35 χλμ. και βρίσκονται στα όρια των Περιφερειακών Ενοτήτων Θεσσαλονίκης και Πέλλας. Είναι σε υψόμετρο 35 μ.⁹⁴⁰

Στην αρχαιότητα βρισκόταν εκεί η αρχαία πόλη **Ίχναι** ή **Ιχναί**. Κατά την διάρκεια των

936. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό (Νέα) Καρυώτισσα και για το Νεοχώρι ή Νεοχωράκι τόπο καταγωγής των προσφύγων του οικισμού Γαλατάδες, σελ. 370-386.

937. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

938. Ό.π. Ιστοσελίδα.

939. Ό.π.

940. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

ελληνιστικών χρόνων άποικοι από την μακεδονική πόλη έκτισαν μια ομώνυμη πόλη στα σύνορα Ιράκ -Συρίας (βόρειο Μεσοποταμία). Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας ήταν μικτό χωριό και διοικητικά ανήκε στο ναχιγιέ του Βαρδάρη. Παλιά, υπήρχαν δύο οικισμοί, το Κάτω Κουφάλοβο και το Άνω Κουφάλοβο, οι οποίοι συνοπτικά αναφέρονταν ως Κουφάλια. Το 1862 είχε 106 σπίτια. Τα Κουφάλια Θεσσαλονίκης έγιναν αποδέκτες μεγάλου αριθμού προσφύγων από το Καβακλί Βουλγαρίας, μια από τις μεγαλύτερες πόλεις της Ανατ. Ρωμυλίας. Η Ανατ. Ρωμυλία αποτελούσε επαρχία της Βουλγαρίας, όταν η τελευταία ήταν υπό Οθωμανική κατοχή, ωστόσο από τα αρχαία χρόνια είχε εποίκιστεί από το ελληνικό στοιχείο. Ονομάσθηκε έτσι κατά την Τουρκοκρατία από την φράση "Ρουμ-Ιλ-Ι" που σημαίνει "χώρα των Ελλήνων"⁹⁴¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουφαλίων με έδρα τον οικισμό Άνω Κουφάλια⁹⁴². Στον οικισμό προσαρτώνται οι οικισμοί Κάτω Κουφάλια και Μεσαία Κουφάλια.

Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και με την ανεξαρτητοποίηση της Βουλγαρίας, υπογράφηκε η Συνθήκη του Νεϊγύ στις 27 Νοεμβρίου 1919. Η συνθήκη αυτή προέβλεπε αμοιβαία ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ της Ελλάδας και της Βουλγαρίας. Σήμερα οι πρόσφυγες από την Ανατ. Ρωμυλία, αποτελούν το 80% του πληθυσμού του Δημοτικού Διαμερίσματος Κουφαλίων. Το υπόλοιπο ποσοστό του πληθυσμού αποτελείται κυρίως από γηγενείς Μακεδόνες, Ποντίους⁹⁴³ και Θρακιώτες⁹⁴⁴.

Το 1920 η κοινότητα και ο οικισμός Κουφαλίων αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Γεννιτσών του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ.. 149Α – 04/07/1920).

Στην απογραφή του 1920 είχαν: Άνω Κουφάλια 1.120 κατοίκους, Κάτω Κουφάλια 571 και Μεσαία Κουφάλια 268.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923, βρέθηκαν μόνο 6 πρόσφυγες.

Σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928, στον οικισμό Κουφάλια εγκαταστάθηκαν τελικά 956 οικογένειες προσφύγων-3.342 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, έχουμε :

- Άνω Κουφάλια: εκ των 3.423 κατοίκων, οι 2.935 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και

- Κάτω Κουφάλια: εκ των 374 κατοίκων, οι 250 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 1.000 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 168641-169640)⁹⁴⁵.

941. Ιστοσελίδα: Κουφάλια.

942. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [19. Ο συνοικισμός **Άνω Κουφάλια** υπό το όνομα «Κοινότης Κουφαλίων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άνω Κουφαλίων ενούνται και οι συνοικισμοί Μεσαία Κουφάλια και Κάτω Κουφάλια].

943. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από : τη Ζέλετσα ή Ζέλετζε, τη Λάλογλη και το Τουιγόν ή Τουιγούν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 165, 217, 332.

944. Ό.π. Ιστοσελίδα.

945. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1929 η κοινότητα και ο οικισμός Κουφαλίων αποσπώνται από την επαρχία Πιαννιτσών του νομού Πέλλας και υπάγονται στην επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 45Α – 08/02/1929).

Το 1940 η έδρα της κοινότητας Κουφαλίων μεταφέρεται από τον οικισμό Άνω Κουφάλια στον οικισμό Κουφάλια. Οι οικισμοί Άνω και Κάτω Κουφάλια καταργούνται. Γίνεται αναγνώριση του νέου οικισμού Κουφάλια και προσάρτηση στην κοινότητα Κουφαλίων (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1946 η κοινότητα Κουφαλίων αναγνωρίζεται ως δήμος (Φ.Ε.Κ. 290^Α – 26/09/1946).

Από το 1997 ο οικισμός Κουφαλίων αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Κουφαλίων του πρώην δήμου Κουφαλίων του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 28/28/1928).

Από το 2011 ο οικισμός Κουφαλίων αποσπάται από τον Καποδιστριακό δήμο Κουφαλίων και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Κουφαλίων (μαζί με τον οικισμό Εργατικές Κατοικίες) της Δημοτικής Ενότητας Κουφαλίων του δήμου Χαλκηδόνας με έδρα τα Κουφάλια και ιστορική έδρα τη Γέφυρα. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Απογραφές : Άνω Κουφάλια: 3.423 (1928)

- Κάτω Κουφάλια: 374 (1928)

- Κουφάλια: 5.377 (1940), 5.981 (1951), 6.479 (1961), 6.721 (1971), 7.269 (1981), 7.558 (1991), 7.766 (2011).

Κρύα Βρύση (Πλάσνα)

Ο οικισμός **Πλάσνα**, βρίσκονταν νοτιοανατολικά της Έδεσσας στο μέσο της απόστασης μεταξύ Πιαννιτσών και Νάουσας, σε υψόμετρο 15 μ.⁹⁴⁶.

Το 1886, είχε 20 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 30 πατριαρχικούς κατοίκους (Χαλκίοπουλος). Περὶ το 1910 υπήρχαν 18 σπίτια χριστιανών Σλάβων και 17 μουσουλμάνων Τσιγγάνων⁹⁴⁷.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Πλάσνα της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 301 κατοίκους (159 άνδρες και 142 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 22 οικήματα/116 χριστιανοί Εξαρχικοί και σε 26 οικ./150 μωαμεθανοί Αθίγγανοι⁹⁴⁸.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γκόλο Σέλο με έδρα τον οικισμό Γκόλο Σέλο. Στην κοινότητα προσαρτώνονται και οι οικισμοί Πλάσνα⁹⁴⁹, Τσίτσιγας, Έσω Βλάχ, Έσω Κρουσάρι, Βρέζ, Έξω Κρουσάρι και Έξω Βλάχ.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 368 άτομα (205 άνδρες και 163 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Πλάσνα αποσπάται από την κοινότητα Γκόλο-Σέλο και προσαρτάται στη κοινότητα Βλάχ (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

946. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

947. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Πιαννιτσών» 1886-1927.

948. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας: Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017.

949. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918 Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [16. Ο συνοικισμός Γκόλο-Σέλο υπό το όνομα «Κοινότης Γκόλο-Σέλο» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γκόλο-Σέλο ενούνται και οι συνοικισμοί Πλάσνα, Βρέζ, Βλάχ Άνω και Κάτω Κρουσάρι Άνω και Κάτω και Τσίτσιγας].

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες ενώ το 1924 έχουμε υποχρεωτική μετανάστευση των μουσουλμάνων κατοίκων στη Τουρκία.

Ήταν ένας μικρός οικισμός 10-20 οικογενειών ντόπιων ψαράδων (λόγω της λίμνης των Γιαννιτών) και κυνηγών.

Το 1926 η κοινότητα Βλάχ μετονομάζεται σε κοινότητα Βάλτων (Φ.Ε.Κ. 413^Α-22/11/1926) και το 1927 ο οικισμός Πλάσσα της κοινότητας Βάλτων μετονομάζεται σε **Κρύα Βρύση**⁹⁵⁰. Το όνομα προήλθε από τον εντοπισμό πηγής κρύου καθαρού νερού μετά την αποξήρανση της λίμνης που υπήρχε στην περιοχή και τη λειψυδρία που ακολούθησε⁹⁵¹.

Το 1926 καταφθάνουν οι πρώτοι οι πρώτοι Βλάχοι με καταγωγή από την Κόνιτσα, την Ηγουμενίτσα, τα Γιάννενα (οι πιο πολλοί από την Αετομηλίτσα Ιωαννίνων) και 11 οικογένειες από τη Βόρ. Ήπειρο. Την περίοδο 1927-1928 εγκαθίστανται οι πρώτες 30-40 οικογένειες Ποντίων (μετακινήθηκαν από τον Άγιο Γεώργιο Γρεβενών).⁹⁵²

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 35 οικογένειες προσφύγων (120 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 285 κατοίκων οι 24 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 82 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 219011-219093)⁹⁵³.

Μετά το 1928 εγκαθίστανται 15 οικογένειες από τη Γουμένισσα, 10 και μετά άλλες 30 από την Κιβωτό Γρεβενών.

Το 1935 πήραν κλήρο 93 προσφυγικές οικογένειες που η είχαν εγκατασταθεί νόμιμα από την Ε.Α.Π. ή είχαν εκχερσώσει μόνοι τους τη γη. Οι περισσότερες οικογένειες που ήρθαν από τον Άγιο Γεώργιο Γρεβενών κατάγονταν από τα χωριά Καγιάμπασι και Γιούναλα Ορντούς σαντζακίου Τραπεζούντας. Επίσης αρκετές οικογένειες κατάγονταν από χωριά της Οινός σαντζακίου Τζανίκ Τραπεζούντας (Κερίς⁹⁵⁴, Ντερέμπασι, Τσάγκερις, Τσοκτσέ)⁹⁵⁵.

Τη 10ετία του '30 ο οικισμός γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη λόγω της αποξήρανσης της λίμνης των Γιαννιτών και την άφιξη προσφύγων από την Μ. Ασία⁹⁵⁶.

Το 1934 ο οικισμός Κρύα Βρύση⁹⁵⁷ αποσπάται από την κοινότητα Βάλτων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κρύας Βρύσης (Φ.Ε.Κ. 131Α - 16/04/1934).

950. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτών: [24. Ο συνοικισμός Γκόλο Σέλο της κοινότητος Βλάχ εις **Γυμνά (τα)**, ο δε συνοικισμός Βρές εις Άγιος Λουκάς].

951. Βικιπαίδεια: Κρύα Βρύση.

952. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

953. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

954. Δείε μαρτυρίες: α) Χρυσόστομου Κυριακίδη στη Σοφία Δανδολίδου-Γορανίτη (16.4.1964) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΑ' Εφημερίδα «Καθημερινή». σελ. 76-79 και β) Ιωάννη Ιωαννίδη «Τα πτώματά τους τα έριξαν στο πηγάδι» στον Χρήστο Σαμουηλίδη (10.9.1968) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΒ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 46.

955. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

956. Ό.π.

957. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κενανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Κρύας Βρύσης και για τους τόπους καταγωγής των προσφύγων της, σελ. 207-219.

Το 1937-1938 εγκαθίστανται ως «απαραιωτέοι» 75-79 οικογένειες από την Άψαλο, 14 από τη Νέα Ζωή, 28 από τα Μεσαία Σιντικής, 15 από το Ελευθεροχώρι Πιερίας (πρό-έρχονταν από την ποντιακή ενδοχώρα) τον νομό Δράμας (ιδίως από το Παρανέστι), χωριά των Γρεβενών, της Καβάλας και του νομού Πέλλας (Σωτήρα, Λύκου). Πολλές οικογένειες κατάγονταν από το βιλαέτι Σεβάστειας. Περίπου 50 οικογένειες από τα χωριά Μελέτ ή Μεσουντιέ σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ (κυρίως από τα Φάλτατσα και το Μπουρούκ, λιγότερες από τα Γιαφσάν, Μουσουλού, Τσοράχ, Μαντέν). 2-3 από το Κόβτεπε Εμπές Σεμπίν Καραχισάρ και από το Ίσκιλε Έρμπαα σαντζακίου Τοκάτης, από 3 οικογένειες από Τουζσουζ και το Αμπατζί Αμάσειας και μεμονωμένες από το Κιοσουρούφ, το Καβακτούργιουτ, τη Γιάλα, τη Γίλχουτζα Καβάς καζά Πάφρας σαντζακίου Τζάνικ. Μερικές οικογένειες από το Ακ-Ντάγ-Μαντέν Υοσγάτης βιλαετίου Άγκυρας (από τα χωριά Τοκούζ, Καραπίρ, Απτουραχμανλί, Εβτζί, Τσίχριστι) και 2 από το Μπακίρ Μαντέν του Ντιαρμπακίρ, 8 οικογένειες από την Αν. Θράκη (Καλλίπολη, Εξαμίλι) που μετεγκαταστάθηκαν από τα χωριά της Αριδαίας, 10 από τον Καύκασο (οι περισσότεροι από τη Νέα Ζωή), 3 από την Κωνσταντινούπολη (εγκατεστημένοι στον Καύκασο) και 45 οικογένειες από την υπόλοιπη Μ. Ασία (Σελεύκεια, Γάλοβα, Κουκλουτζά)⁹⁵⁸.

1937-1938: Καταφθάνουν περίπου 70 οικογένειες Ρωσοπροσφύγων (20 τουλάχιστον από αυτές ήταν πρόσφυγες από τον Πόντο). Άλλες 26 οικογένειες Ρωσοπροσφύγων μετακινήθηκαν στη Κρύα Βρύση κυρίως από χωριά του Κιλίκι⁹⁵⁹.

Προς το τέλος της Κατοχής, τον Μάιο του 1944, η Κρύα Βρύση έγινε η επιχειρησιακή έδρα του δωσιλογικού, οπλισμένου από τους Γερμανούς κατακτητές, τάγματος του Γεωργίου Πούλου, του λεγόμενου «Ελληνικού Εθελοντικού Σώματος»⁹⁶⁰.

Μετά το 1945 εγκαθίστανται μόνιμα Βλάχοι από τις Πρέσπες, την Αετομηλίτσα και τη Βόρεια Ήπειρο.⁹⁶¹

Το 1946 η κοινότητα Κρύας Βρύσης αποσπάται από την επαρχία Γιαννιτσών του νομού Πέλλας και υπάγεται στην επαρχία Ημαθίας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946) ενώ λίγους μήνες αργότερα ακυρώνεται η εν λόγω διοικητική πράξη και η κοινότητα Κρύας Βρύσης υπάγεται στην επαρχία Γιαννιτσών του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 320Α-27/06/1946).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Το 1990 η κοινότητα Κρύας Βρύσης αναγνωρίζεται ως δήμος (Φ.Ε.Κ. 75^Α-18/05/1990).

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία, με κύρια προϊόντα το καλαμπόκι και τα σπαράγγια.

Το 1997 ο οικισμός Κρύα Βρύση σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Κρύας Βρύσης του πρώην δήμου Κρύας Βρύσης του νομού Πέλλας. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κρύα Βρύση με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται

958. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

959. Ό.π.

960. Στράτος Δορδανάς (2007). «Το αίμα των αθών. Αντίποινα των γερμανικών αρχών κατοχής στη Μακεδονία, 1941-1944.» Αθήνα: «Βιβλιοπωλείον της Εστίας». σελ. 528.

961. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

από το δήμο Κρύας Βρύσης (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Κρύας Βρύσης της Δημοτικής Ενότητας Κρύας Βρύσης του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα τη Πέλλα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 285 (1928), 2.914 (1940), 4.261 (1951), 5.225 (1961), 5.268 (1971), 5.521 (1981), 5.767 (1991), 5.160 (2011).

Κύρρος (Παλαιόκαστρο)

Ο οικισμός **Παλαιόκαστρο** βρίσκονταν κοντά στον Μυλότοπο Πέλλας.

Το 1910 είχε 46 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Παλαιόκαστρο (Γκράδιστα) της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 75 κατοίκους (43 άνδρες και 32 γυναίκες)..

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κισσαλάρ με έδρα τον οικισμό Κισσαλάρ. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Όμπαρ και Παλαιόκαστρο⁹⁶².

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 139 άτομα (83 άνδρες και 56 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Παλαιόκαστρο αποσπάται από την κοινότητα Κισσαλάρ και προσαρτάται στην κοινότητα Ασάρ Βέη (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 εγκαταστάθηκαν Πόντιοι (μερικές οικογένειες ήταν από το Καριπιντσιφλίγι Πάφρας), τις οποίες ο Εποικισμός μετεγκατέστησε στα Γιαννιτσά ιδρύοντας τον συνοικισμό της Πάφρας⁹⁶³.

Το 1926 ο οικισμός Κύρρος αποσπάται από την κοινότητα Ασάρ Βέη και προσαρτάται στη κοινότητα Αραβυσού (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 28 οικ./78 άτομα Πόντιοι⁹⁶⁴.

Το 1926 ο οικισμός Παλαιόκαστρο μετονομάζεται σε **Κύρρος**⁹⁶⁵.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 27 οικογένειες προσφύγων (77 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 125 κατοίκων οι 70 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

962. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [18. Ο συνοικισμός Κισσαλάρ υπό το όνομα «Κοινότης Κισσαλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κισσαλάρ ενούνται και οι συνοικισμοί **Παλαιόκαστρον** και **Όμπαρ**].

963. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

964. Ό.π.

965. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [25. Οι συνοικισμοί της κοινότητος **Ασιάρ βέη** ως εξής: α) Όμπαρ εις Αραβυσός, β) Ισπερλίκ εις Πλαγιάρι, γ) Μαυρένοβον εις Μαύρο, δ) Μανδάλοβο εις Μάνδαλος, ε) Νιδήρ εις Άνυδρο, στ) ο συνοικισμός Παλαιόκαστρον εις **Κύρρος**].

γράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 171161-171200)⁹⁶⁶.

Ο οικισμός Κύρρος πρέπει να **εγκαταλείφθηκε** πριν το 1940 γιατί δεν αναφέρεται στην απογραφή του 1940.

Απογραφές: 125 (1928), (-) (1940).

Λιβαδίτσα (Λειβαδίτσα)

Ο οικισμός **Λειβαδίτσα** βρίσκονταν βόρεια της Πέλλας και κοντά στη Ραχώνα, 58 χλμ. ανατολικά της Έδεσσας, σε υψόμετρο 80 μ.⁹⁶⁷.

Το 1910 είχε 165 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 30 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁹⁶⁸.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Λειβαδίτσα της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 188 κατοίκους (92 άνδρες και 96 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 28 οικήματα/191 χριστιανοί Εξαρχικοί⁹⁶⁹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πέλλης με έδρα τον οικισμό Άγιοι Απόστολοι. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ράμελ, Γκούρπες και Λειβαδίτσα⁹⁷⁰.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 82 άτομα (39 άνδρες και 43 γυναίκες)

Το 1922 ο οικισμός Λιβαδίτσα αποσπάται από την κοινότητα Πέλλας και προσαρτάται στη κοινότητα Μπόζετς, τα μετέπειτα Άθυρα (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες. Ρευστοποιήθηκαν 3 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1923-1924 εγκαθίστανται 20-30 οικογένειες από τον Πόντο. 16 περίπου από το Βιλαέτι Τραπεζούντας (14 από την περιοχή της Τρίπολης-10 περίπου από το Σατού Ελεβής και 4 από το Ερσέηλ Μαντέν-και 2 από το Αμπρίκ Αργυρούπολης). 11 περίπου οικογένειες από το σαντζάκι Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας (5 από το Μονδολά και 3 από το Γούζουλου Ρεφάγιας, 1 από τη Ρεφάγια, 2 από το Μαντέν Μελέτ)⁹⁷¹.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 18 οικ./47 άτομα Μικρασιάτες⁹⁷².

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 20 οικογένειες προσφύγων (62 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

966. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

967. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

968. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννιτσών 1886-1927».

969. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

970. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περὶ αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [14. Οι συνοικισμοί Άγιοι Απόστολοι, **Λειβαδίτσα**, Γκούρπες και Ράμελ υπό το όνομα «Κοινότης Πέλλης» και έδραν τον συνοικισμόν «Άγιοι Απόστολοι».

971. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

972. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 94 κατοίκων οι 73 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 168641-169680)⁹⁷³.

Το 1931 ο οικισμός Λειβαδίτσα αποσπάται από την κοινότητα Αθύρων και προσαρτάται στη κοινότητα Ραχώνας (Φ.Ε.Κ.2^Α – 07/01/1931).

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Λιβαδίτσα αποσπάται από την κοινότητα Ραχώνας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ραχώνας (μαζί με τη Ραχώνα) του πρώην δήμου Πέλλας του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Λιβαδίτσα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ραχώνας (μαζί με τον οικισμό Ραχώνα) της Δημοτικής Ενότητας Πέλλας του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 94 (1928), 142 (1940), 166 (1951), 140 (1961), 107 (1971), 65 (1981), 79 (1991), 46 (2011).

Λεπτοκαρυά (Λιτοβοΐ)

Ο οικισμός **Λιτοβοΐ** βρίσκονταν βορειοανατολικά από τα Γιαννιτσά, 56 χλμ. ανατολικά της Έδεσσας, σε υψόμετρο 190 μ.⁹⁷⁴

Το 1886, είχε 25 χριστιανικές οικογένειες και την εκκλησία του Αγ. Νικολάου (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 250 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιάπουλος) ενώ υπήρχαν 35 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁹⁷⁵.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Λιτοβοΐ της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 220 κατοίκους (128 άνδρες και 92 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 30 οικήματα/197 χριστιανοί Εξαρχικοί⁹⁷⁶.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενιτσών με έδρα τον οικισμό Γενιτσά. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πυλωρίκ, Τσέκρα, Τσαουλή, Λιτοβόκ⁹⁷⁷, Αλάρη και Δάμνιανη

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Λιτοβόκ, κατοικούσαν 193 άτομα (98 άνδρες

973. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

974. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

975. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

976. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

977. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [1. Ο συνοικισμός Γενιτσά υπό το όνομα «Κοινότης Γενιτσών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Γενιτσών ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσέκρα, Τσαουλή, Αλάρη, Δάμνιανη, **Λιτοβόκ** και Πυλωρίκ].

και 95 γυναίκες). Ρευστοποιήθηκαν 7 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι βουλγαρίζοντες κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Βουλγαρία⁹⁷⁸ και άλλοι μουσουλμάνοι στην Τουρκία.

Το 1924 εγκαταστάθηκαν⁹⁷⁹: 20 οικογένειες από το σαντζάκι Τραπεζούντας (από τα χωριά Τεκέ Κιουνελή, Τουργούτ, Ελμανλή-Κολί, Κιουλούκ και Χοπούζ Κερασούντας), 15 οικογένειες από το βιλαέτι Σεβάστειας (10 από το Άγορεν και μερικές από το Γενιχάν Σεβάστειας και λίγοι από το Χαλιτζικιλίκ Τοκάτης). Από το βιλαέτι Άγκυρας (50 από το Άκ-Ντάγ-Μαντέν Υοσγάτης (αρκετές από το χωριό Κουλίκ) και μερικές από την Υοσγάτη). Μετά την αποξήρανση της λίμνης πολλές μετακινήθηκαν στο Μελίσσι. Παρέμειναν περίπου 15 οικογένειες.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 58 οικ./184 άτομα Μικρασιάτες και 72 οικ./196 άτομα Πόντιοι⁹⁸⁰.

Το 1927 εγκαταστάθηκαν⁹⁸¹: 50 τουλάχιστον οικογένειες από το σαντζάκι Τοκάτης βιλαετίου Σεβάστειας (40 από το Σαλούχ. Πρώτα εγκαταστάθηκαν στο Παρανέστι Δράμας. Το 1925 οι περισσότερες ήρθαν στα Γιαννιτσα όπου παρέμειναν 6-7 οικογένειες. Οι υπόλοιποι το 1927 στη Λεπτοκαρνά. Επίσης εγκαταστάθηκαν οικογένειες από το Κόβεσμε-μετακινήθηκαν από το Γαρέφι και αργότερα έφυγαν για τα Γιαννιτσα και άλλες 3-4 οικογένειες που αρχικά είχαν τοποθετηθεί στο Ίλιτζε της Δράμας).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 132 οικογένειες προσφύγων (471 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 364 κατοίκων οι 296 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 169681-169860)⁹⁸².

Το 1954 ο οικισμός Λιτοβόκ μετονομάζεται σε **Λεπτοκαρνά**. (Φ.Ε.Κ. 131^Α – 25/06/1954).

Το 1997 ο οικισμός Λεπτοκαρνά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο δήμο Γιαννιτσών (Τοπικό Διαμέρισμα Γιαννιτσών) του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Λεπτοκαρνά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Γιαννιτσών (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γιαννιτσών (μαζί με τους οικισμούς (Γιαννιτσα, Αρχοντικό, Ασβεσταρειό, Ελευθεροχώρι, Δαμιανό,

978. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Λεπτοκαρνά Γιαννιτσών και για το Κοβεσμέ τόπο καταγωγής των προσφύγων της Λεπτοκαρνάς, σελ. 156-163.

979. Αγνή Κ. Κολιδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

980. Ό.π.

981. Ό.π.

982. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μεσιανό και Παραλίμνη) της Δημοτικής Ενότητας Παννιτών του δήμου Πέλλας με έδρα τα Παννιτσα και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 364 (1928), 552 (1940), 215 (1951), 334 (1961), 246 (1971), 213 (1981), 204 (1991), 187 (2011).

Μάνδαλο – Μάνδαλος (Μανδάλοβο)

Ο οικισμός **Μανδάλοβο** βρίσκονταν 25 χλμ. νοτιο-ανατολικά της Έδεσσας⁹⁸³ σε υψόμετρο 80 μ.⁹⁸⁴

Η ιστορία της περιοχής που σήμερα είναι ο οικισμός Μάνδαλο ξεκινάει από πάρα πολύ παλιά. Στην περιοχή αυτή ανακαλύφθηκαν ερείπια νεολιθικού οικισμού που κατοικήθηκε από το 4600 μέχρι το 4000 π.Χ. Ο οικισμός επανα-κατοικήθηκε μετά το 3000 π.Χ. στην πρώιμη εποχή του. Από εκεί και πέρα δεν υπάρχει ιστορική μαρτυρία για την κατάσταση στην περιοχή έως τα χρόνια των Μακεδόνων Βασιλέων γύρω στο 400 π.Χ., όπου η περιοχή πιθανολογείται ότι ανήκε στο Μακεδονικό Βασίλειο⁹⁸⁵.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας υπήρχαν δύο μικρά χωριά, το Μαντάλοβο (ή Μανδάλοβο) και το Μαυρίνεβο ή Μαύρο, που ανήκαν στην κοινότητα Ασιάρ Βέη⁹⁸⁶.

Το 1886, είχε 15 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 170 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκίοπουλος) και υπήρχαν 15 σπίτια χριστιανών Σλάβων⁹⁸⁷.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μαντάλεβο της Υποδιοίκησης Γενιτών είχε 85 κατοίκους (43 άνδρες και 42 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 17 οικήματα/90 χριστιανοί Εξαρχικοί⁹⁸⁸.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καλλινίτσης με έδρα τον οικισμό Καλ-λινίτσα. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μανδάλεβο⁹⁸⁹, Συνδέλ και Νεδίρ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 176 άτομα (74 άνδρες και 102 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Μανδάλεβο αποσπάται από την κοινότητα Καλλινίτσης και προσαρτάται στη κοινότητα Ασιάρ Βέη (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες. Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 85 οικογένειες από το Αργος (Άργος)

983. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Μάνδαλο Πέλλας.

984. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

985. Ό.π. Βικιπαίδεια.

986. <http://pandektis.ekt.gr/dspace/handle/10442/171178>

987. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτών 1886-1927».

988. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

989. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περὶ αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτών: [9. Ο συνοικισμός Καλλινίτσα υπό το όνομα «Κοινότης Καλλινίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Καλλινίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί **Μανδάλεβον**, Νιδέρτσον και Σενδέλ].

Νεοκαισάρειας σαντζακίου Τοκάτης Σεβάστειας και το 1925 εγκαθίστανται 15 περίπου οικογένειες βλάχων από την Αετομηλίτσα⁹⁹⁰.

Το 1926 ο οικισμός Μανδάλοβο μετονομάζεται σε **Μάνδαλος**⁹⁹¹ ενώ την ίδια χρονιά αποσπάται από την κοινότητα Ασάρ Βέη (Δροσερό) και προσαρτάται στη κοινότητα Καλλινίτσης (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 85 οικ./243 άτομα Μικρασιάτες.⁹⁹²

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 89 οικογένειες προσφύγων (275 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 485 κατοίκων οι 249 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 170441-170560)⁹⁹³.

Το 1930 ο οικισμός Μάνδαλον αποσπάται από την κοινότητα Καλλινίτσης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μανδάλου. (Φ.Ε.Κ. 289^Α – 19/08/1930).

Το 1940 το όνομα του οικισμού Μάνδαλος διορθώνεται σε **Μάνδαλο**⁹⁹⁴. Η ονομασία του χωριού Μάνδαλο προέρχεται κατά μία άποψη από το ρήμα "μανδαλώνω" (=ασφαλίζω, δένω), γιατί το Μάνδαλο ήταν αρχικά παραθαλάσσιο και έπειτα παραλίμνιο χωριό. Μανδάλωμα ονομαζόταν το δέσιμο που γίνονταν στις βάρκες και στα άλλα σκάφη στις όχθες της λίμνης, αφού μέχρι και τον 5ο αι. π.Χ. η θάλασσα έφτανε μέχρι την περιοχή των Παννιτών. Αργότερα σχηματίστηκε η υφάλμυρη και με μικρό βάθος (βαλτώδης) αρχαία λίμνη του Λουδία, η μετέπειτα λίμνη των Παννιτών που μετατράπηκε στην ομώνυμη πεδιάδα.⁹⁹⁵

Ο οικισμός του Μανδάλου ανασκάφηκε από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια της 10ετίας του '80.

Το 1997 ο οικισμός Μάνδαλο σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μανδάλου (καταργείται) και προσαρτάται στον πρώην δήμο Μενηϊδος και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Μανδάλου, του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι του ασχολούνται κυρίως με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Από το 2011, ο οικισμός Μάνδαλο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μενηϊδος (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Μανδάλου της Δημοτικής Ενότητας Μενηϊδος του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

990. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

991. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Παννιτών: [25. Οι συνοικισμοί της κοινότητος Ασιάρ βέη ως εξής: α) Όμπαρ εις Αραβυσός, β) Ισπερλίκ εις Πλαγιάρι, γ) Μαυρένοβον εις Μαύρο, δ) Μανδάλοβο εις **Μάνδαλος**, ε) Νιδήρ εις Άνυδρο, στ) ο συνοικισμός Παλαιόκαστρον εις Κύρρος].

992. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

993. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

994. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

995. https://www.karatzova.com/2018/04/blog-post_544.html

Απογραφές: 485 (1928), 601 (1940), 591 (1951), 721 (1961), 777 (1971), 777 (1981), 821 (1991), 1.081 (2011).

Μανδραϊ - Αχλαδοχώρι (Κισσαλάρ)

Ο οικισμός **Κισσαλάρ** (τουρκ.=μάνδρα) ήταν κτισμένος στους πρόποδες του βουνού Παϊκού, ανάμεσα στους οικισμούς Νέο Μυλότοπο και Αραβησσό⁹⁹⁶, 13 χλμ. βορειοδυτικά των Πανντισών⁹⁹⁷, σε υψόμετρο 60 μ.⁹⁹⁸

Το 1886, είχε 50 μουσουλμανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 460 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 100 σπίτια μουσουλμάνων Τούρκων⁹⁹⁹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Κασαλάρ της Υποδιοίκησης Γεντισών είχε 511 κατοίκους (261 άνδρες και 250 γυναίκες)..

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 113 οικήματα/582 Τούρκοι και 12 οικ./56 μωαμεθανοί Αθίγγανοι¹⁰⁰⁰.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κισσαλάρ με έδρα τον οικισμό Κισσαλάρ¹⁰⁰¹. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Όμπαρ και Παλαιόκαστρο.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 526 άτομα (287 άνδρες και 239 γυναίκες)

Το 1922 ο οικισμός Κισσαλάρ αποσπάται από την κοινότητα Κισσαλάρ (καταργείται) και προσαρτάται στην κοινότητα Γεντισών (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

1922-1924: Οι 162 οικογένειες που εγκαταστάθηκαν κατάγονταν από το Μπαϊρ και το Περγάζ Καλλίπολης Ανατ. Θράκης. Είχαν αρχικά εγκατασταθεί στη Πρέβεζα και μετακινήθηκαν στο Αχλαδοχώρι άλλοι το 1922 και άλλοι το 1924¹⁰⁰².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 232 πρόσφυγες (121 άνδρες και 111 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1926 ο οικισμός Κισσαλάρ μετονομάζεται σε **Μανδραϊ**¹⁰⁰³ και σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου κατοικούσαν 162 οικογένειες/661 άτομα Θρακιώτες¹⁰⁰⁴.

996. Αχλαδοχώρι Πέλλας. Βικιπαίδεια.

997. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7352&lng=1>

998. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

999. Δημήτρης Λιθοδόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Πανντισών 1886-1927».

1000. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1001. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γεντισών: [18. Ο συνοικισμός **Κισσιλάρ** υπό το όνομα «Κοινότητα Κισσιλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Κισσιλάρ ενοούνται και οι συνοικισμοί Παλαιόκαστρον και Όμπαρ].

1002. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας». 1912-1967. Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1003. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Πανντισών: [21. Η πόλις Γεντισών εις Παννιτσά (τα) και ο δήμος Γεντισών εις «δήμον Παννιτσών», ως επίσης και η υποδιοίκησις Γεντισών εις υποδιοίκησιν Παννιτσών. Επίσης οι συνοικισμοί του δήμου Παννιτσών μετονομάζονται ως εξής: α) Αλάρι εις Αρχοντικό (το) β) Τσαουσλή εις Μεσιανό (το) γ) Τσέκρι εις Παραλίμνι (το), δ) Κρουσιάρ εις Αμπελιές (αι) ε) Κισσαλάρ εις **Μανδραϊ**, στ) Εσκιζε εις Παλαιό (το), ζ) Μπαλίτζα εις Μελίτσι (το) και η) Ραδομίρ εις Αββεσταριό (το)].

1004. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Το 1926 ο οικισμός Μανδαράι¹⁰⁰⁵ αποσπάται από τον δήμο Γιαννιτσών και προσαρτάται στη κοινότητα Αραβυσού (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926) και το 1927 ο οικισμός Μανδαράι αποσπάται από την κοινότητα Αραβυσού και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μανδαρών (Φ.Ε.Κ. 59^Α – 08/04/1927).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 136 οικογένειες προσφύγων (596 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 522 κατοίκων οι 490 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 170241-170440)¹⁰⁰⁶.

Το 1955 ο οικισμός Μανδαράι μετονομάζεται σε **Αχλαδοχώρι** και η κοινότητα Μανδαρών σε κοινότητα Αχλαδοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 287^Α – 10/10/1955). Ο οικισμός ονομάστηκε Αχλαδοχώρι, διότι είχε πολλά αχλάδια. Πλέον δεν υπάρχουν αχλαδιές μα μόνο ροδακινιές.

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με αγροτικές και κτηνοτροφικές εργασίες.

Το 1997 ο οικισμός Αχλαδοχώρι σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αχλαδοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Αχλαδοχωρίου στον πρώην δήμο Κύρρου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αχλαδοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Κύρρου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αχλαδοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Κύρρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα τη Πέλλα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 522 (1928), 655 (1940), 564 (1951), 645 (1961), 491 (1971), 506 (1981), 501 (1991), 404 (2011).

Μελίσσι (Μπαλίτσα ή Μπαλίτζα)

Ο οικισμός **Μπαλίτσα** βρίσκονταν νοτιοδυτικά από τα Γιαννιτσά, (6 χλμ.) σε υψόμετρο 10 μ.¹⁰⁰⁷

Το 1886, είχε 7 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 60 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 6 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹⁰⁰⁸.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Μπαλίτζα της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 103 κατοίκους (55 άνδρες και 48 γυναίκες).

1005. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Μανδαράι και για το Περγάζιον ή Πυργάζιον τόπο καταγωγής των προσφύγων του οικισμού Μανδαράι, σελ. 297-305.

1006. Ονομαστικών Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1007. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1008. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 13 οικήματα/65 χριστιανοί Εξαρχικοί και σε 5 οικ./17 Τούρκοι¹⁰⁰⁹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βουδρίτσας με έδρα τον οικισμό Βουδρίτσα. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι συνοικισμοί Μαλίτσα¹⁰¹⁰, Βυργάς και Εσκιτζέ.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Μπαλίτσα, κατοικούσαν 64 άτομα (33 άνδρες και 31 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Μπαλίτσα αποσπάται από την κοινότητα Βουδρίτσας και προσαρτάται στη κοινότητα Γενιτσών (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Το 1922 κατοικούσαν 10 ντόπιοι και 5 από την Έδεσσα¹⁰¹¹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1926 ο οικισμός Μπαλίτσα μετονομάζεται σε **Μελίσσι**¹⁰¹². Την ίδια χρονιά αποσπάται από την κοινότητα Γενιτσών και προσαρτάται στη κοινότητα Βουδρίτσας, μετέπειτα κοινότητα Μυλοτόπου (Φ.Ε.Κ. 217^Α - - 30/06/1926).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 1 οικ./5 άτομα Μικρασιάτες και 4 οικ./12 άτομα Πόντιοι¹⁰¹³.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 4 οικογένειες προσφύγων (12 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 170561-170580)¹⁰¹⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 52 κατοίκων οι 3 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1937 η μεγαλύτερη ομάδα προσφύγων που εγκαθίστανται μετά την αποξήρανση της λίμνης, κατάγεται από το Ακ-Ντάγ-Μαντέν και τα χωριά του (όπως το Κουλίκ¹⁰¹⁵, το Χοπούτς, το Τουργούτ, το Τεκκέκουνι) σαντζακίου Υοσγάτης Αγκυρας. Οι περισσότεροι απ' αυτούς είχαν εγκατασταθεί αρχικά στη Λεπτοκαρυά Γιαννιτσών. Μικρότερη ομάδα αποτελούν οι Καππαδόκες με καταγωγή κυρίως από την Αξό Καππαδοκίας (μετακινήθηκαν κυρίως από χωριά της Κρήτης όπως ο Πύργος, το Κατσικάρι, το Παράνιο,

1009. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1010. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [17. Ο συνοικισμός Βουδρίτσα υπό το όνομα «Κοινότης Βουδρίτσας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βουδρίτσας ενοούνται και οι συνοικισμοί **Μαλίτσα**, Βυργάς και Εσκιτζέ].

1011. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1012. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [21. Η πόλις Γενιτσών εις Γιαννιτσά (τα) και ο δήμος Γενιτσών εις «δήμον Γιαννιτσών», ως επίσης και η υποδιοίκησις Γενιτσών εις υποδιοίκησιν Γιαννιτσών. Επίσης οι συνοικισμοί του δήμου Γιαννιτσών μετονομάζονται ως εξής: α) Αλάρι εις Αρχοντικό (το) β) Τσαουσλή εις Μεσιανό (το) γ) Τσέκρι εις Παραλίμνι (το), δ) Κρουσιάρ εις Αμπελιές (αι) ε) Κιοσαλάρ εις Μανδαράι, στ) Εσκιζε εις Παλαιό (το), ζ) Μπαλίτσα εις **Μελίσσι** (το) και η) Ραδομίρ εις Ασβεσταριό (το)].

1013. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1014. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1015. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Μελίσσι και για το Κουλίκ τόπο καταγωγής των προσφύγων του Μελισσίου, σελ. 164-172.

η Αστρακιά, η Γαρύπα). Λιγότεροι από χωριά της Δράμας, όπως το Σιδηρόνερο και από τη γειτονική Αξό Γιαννιτσών. Μετακινήθηκαν και άλλοι πρόσφυγες από το νομό Κοζάνης (Κοζάνη, Καλλίφυτο, Αμύνταιο, Λευκάδι, Κιβωτό, Βροντή, Ασβεστόπετρα) Κιλκίς (Γουμένισσα, Κοκκινιά) και από άλλα χωριά του νομού Πέλλας (Άθυρα, Ποντοχώρι-με καταγωγή από το Παναγίας χωρίον ή Μοναστήρ Απές Σεβάστειας-Δυτικό, Πιπεριά, Λύκουσ)¹⁰¹⁶.

Το 1958 ο οικισμός Μελίσσι αποσπάται από την κοινότητα Μυλοτόπου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μελισσίου (Φ.Ε.Κ. 84^Α – 02/06/1958).

Το 1997 ο οικισμός Μελίσσι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μελισσίου και ανήκει στο δήμο Γιαννιτσών (Τοπικό Διαμέρισμα Μελισσίου) του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μελίσσι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Γιαννιτσών (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μελισσίου της Δημοτικής Ενότητας Γιαννιτσών του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 52 (1928), 407 (1940), 700 (1951), 711 (1961), 470 (1971), 881 (1981), 879 (1991), 1.088 (2011).

Μεσιανό (Τσαουλή)

Ο οικισμός **Τσαουλή** βρίσκονταν 8 χλμ. ανατολικά των Γιαννιτσών, και σε 2 χλμ. βορειοδυτικά απέχει ο οικισμός Αρχοντικό. Είναι σε υψόμετρο 40 μ.

Το 1886, είχε 4 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 30 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913 κατεγράφησαν 38 κάτοικοι (21 άνδρες και 17 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ήταν ακατοίκητος οικισμός¹⁰¹⁷.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενιτσών με έδρα τον οικισμό Γενιτσά Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πυλωρίκ, Τσέκρα, Τσαουλή¹⁰¹⁸, Λιτοβόκ, Αλάρη και Δάμνιανη.

Ρευστοποιήθηκαν 14 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1923-1924 εγκαταστάθηκαν στο ακατοίκητο τσιφλίκι 114 πρόσφυγες. Πρόσφυγες συνέχισαν να εγκαθίστανται στο Μεσιανό και κατά τη 10ετία του '30 (Β' εγκατάσταση). Συνολικά εγκαταστάθηκαν 60 περίπου οικογένειες που κατάγονταν από τα χωριά

1016. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1017. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1018. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [1. Ο συνοικισμός Γενιτσά υπό το όνομα «Κοινότης Γενιτσών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Γενιτσών ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσέκρα, **Τσαουλή**, Αλάρη, Δάμνιανη, Λιτοβόκ και Πυλωρίκ].

Σιούλιου και Γιατμούς¹⁰¹⁹ Κερίκ Κερασούντας, 5-6 από την Τραπεζούντα και 1 από τη Σαμψούντα.¹⁰²⁰

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 42 οικ./139 άτομα Μικρασιάτες¹⁰²¹.

Το 1926 ο οικισμός Τσαουσλή μετονομάζεται σε **Μεσιανό**¹⁰²² και ο δήμος Γενιτσών σε δήμο Γιαννιτσών.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 39 οικογένειες προσφύγων (140 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 114 κατοίκων δεν υπήρχαν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 170581-170640)¹⁰²³.

Το 1997 ο οικισμός Μεσιανό σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Γιαννιτσών, του πρώην δήμου Γιαννιτσών του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μεσιανό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Γιαννιτσών (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Γιαννιτσών (μαζί με τους οικισμούς (Αρχοντικό, Ασβεσταριό, Δαμιανό, Ελευθεροχώρι, Λεπτοκαρυά, Μεσιανό και Παραλίμνη) της Δημοτικής Ενότητας Γιαννιτσών του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 114 (1928), 423 (1940), 479 (1951), 549 (1961), 307 (1971), 300 (1981), 301 (1991), 341 (2011).

Μικρό Μοναστήρι (Ζορμπάς)

Ο οικισμός **Ζορμπάς**¹⁰²⁴ βρίσκονταν 39,5 χλμ. βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης,¹⁰²⁵

1019. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κενανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Μεσιανό και για τη Σίλλη τόπο καταγωγής των προσφύγων του Μεσιανού, σελ. 173-181.

1020. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1021. Ό.π.

1022. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^A της 18ης Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [21. Η πόλις Γενιτσών εις Γιαννιτσά (τα) και ο δήμος Γενιτσών εις «δήμον Γιαννιτσών», ως επίσης και η υποδιοίκησης Γενιτσών εις υποδιοίκησιν Γιαννιτσών. Επίσης οι συνοικισμοί του δήμου Γιαννιτσών μετονομάζονται ως εξής: α) Αλάρι εις Αρχοντικό (το) β) Τσαουσλή εις **Μεσιανό** (το) γ) Τσέκρη εις Παραλίμνη (το), δ) Κρουσιάρ εις Αμπελιές (αι) ε) Κιοσαλάρ εις Μανδαράι, στ) Εσκίξε εις Παλαιό (το), ζ) Μπαλίτζα εις Μελίσσι (το) και η) Ραδομίρ εις Ασβεσταριό (το)].

1023. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1024. Η λέξη Ζορμπάς στην τουρκική γλώσσα, χρησιμοποιείται για να περιγράψει το βίαιο, τον παλικαρά αλλά και τον καταπιεσμένο, το ζοριζόμενο. Πιστεύεται ότι το όνομα αυτό δόθηκε στο χωριό λόγω των κατοίκων του, οι οποίοι περνούσαν πολλές κακουχίες και δυσκολίες από επιδρομές ληστών αλλά και από αρρώστιες. Κατά μια άλλη εκδοχή, εξαιτίας αυτών των επιδρομών, όλοι οι κάτοικοι του χωριού οπλοφορούσαν, οπότε το όνομα Ζορμπάς, δόθηκε με τη σημασία του παλικαρά, του σκληρού.

1025. Ό.π.

ανάμεσα στους ποταμούς Αξιό και Λουδία, νοτιοδυτικά της Χαλκηδόνας, κοντά στις όχθες της αποστραγγισμένης πλέον λίμνης των Γιαννιτών, σε υψόμετρο 12 μ.¹⁰²⁶

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Ζορμπάς της Υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης, είχε 274 κατοίκους (139 άνδρες και 135 γυναίκες).

Το 1918 ο οικισμός Κιρτζιλάρ αναγνωρίστηκε ως οικισμός και ορίστηκε έδρα της κοινότητας Κιρτζιλάρ (μετέπειτα Άδενδρο). Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μεντεσελή, Δαούτση, Μοράφτσα, Σαρίτσα, Τσοχαλάρ, Γιαλιζατζίκ και Ζορμπάς¹⁰²⁷.

Το 1920 ο οικισμός Ζορμπάς αποσπάται από την κοινότητα Κιρτζιλάρ και προσαρτάται στη κοινότητα Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/08/1920).

Στην απογραφή προσφύγων του 1920 είχε 342 κατοίκους (198 άνδρες και 144 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Ζορμπάς, αποσπάται από την κοινότητα Πέλλας και προσαρτάται στη κοινότητα Κουφαλιών (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Κάτοικοι του υπήρξαν για χρόνια οι αυτόχθονες γηγενείς. Το 1924, όμως, στα πλαίσια της συμφωνίας ανταλλαγής πληθυσμών, μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας, στον οικισμό κατέφθασαν και εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την Ανατ. Ρωμυλία. Έτσι, το 1927, όταν αποφασίστηκε να δοθεί ελληνικό όνομα στον οικισμό, αυτό αποφασίστηκε να είναι Μικρό Μοναστήρι, σε ανάμνηση του ομώνυμου χωριού της ανατολικής Ρωμυλίας, που αποτελούσε γενέτειρα των προσφύγων.

Το 1926 ο οικισμός Ζορμπάς μετονομάζεται σε **Μικρό Μοναστήρι**¹⁰²⁸.

Σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.–Ε.Α.Π. το 1928, στον οικισμό Ζορμπά εγκαταστάθηκαν τελικά 79 οικογένειες προσφύγων – 312 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 607 κατοίκων, οι 306 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 170641-170760)¹⁰²⁹.

Το 1932 ο οικισμός Μικρό Μοναστήρι αποσπάται από την κοινότητα Κουφαλιών και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μικρού Μοναστηρίου (Φ.Ε.Κ. 62^Α – 07/03/1932).

Το 1940 αναγνωρίζεται ο οικισμός Λουδίας και προσαρτάται στη κοινότητα Μικρού Μοναστηρίου (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1997 ο οικισμός Μικρό Μοναστηράκι αποσπάται από την κοινότητα Μικρού Μοναστηρίου (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Μικρού Μοναστηρίου του

1026. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1027. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κιρτζιλάρ υπό το όνομα «Κοινότης Κιρτζιλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βαλμάδας ενούνται και οι συνοικισμοί Μεντεσελή, Δαούτση, Μουστάφτσα, Γιαλιζατζίκ, Τσοχαλάρ Σαρίτσης και Ζορμπά].

1028. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στον νομό Πέλλας στην υποδιοίκηση Γιαννιτών: [3. Ο συνοικισμός Ζορμπάς της κοινότητος Κουφαλιών μετονομάζεται εις «**Μικρό Μοναστήρι**»].

1029. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

πρώην δήμου Χαλκηδόνας, του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι του οικισμού είναι κυρίως αγρότες και ασχολούνται με την καλλιέργεια ρυζιού, βαμβακιού, καλαμποκιού, μηδικής και βιομηχανικής ντομάτας. Αρκετοί, επίσης, από αυτούς ασχολούνται και με την κτηνοτροφία.¹⁰³⁰

Από το 2011 ο οικισμός Μικρό Μοναστήρι ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Μικρού Μοναστηρίου της Δημοτικής Ενότητας Χαλκηδόνας του δήμου Χαλκηδόνας με έδρα τα Κουφάλια και ιστορική έδρα τη Γέφυρα. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Απογραφές: 607 κάτοικοι (1928), 777 (1940), 971 (1951), 1.194 (1961), 1.227 (1971), 1.291 (1981), 1.312 (1991), 1.460 (2001) και 1.324 (2011).

Μυλότοπος (Βουδρίτσα ή Βουδίστρα)

Ο οικισμός **Βουδρίτσα** βρίσκονταν βορειοδυτικά από τα Γιαννισά, σε υψόμετρο 60 μ.¹⁰³¹

Το 1886, είχε 75 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) και υπήρχαν 60 σπίτια χριστιανών Σλάβων και 20 μουσουλμάνων Τσιγγάνων.¹⁰³²

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Βουδρίτσα (Σαρή-Καδή) της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 410 κατοίκους (233 άνδρες και 177 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 80 οικήματα/ 415 Εξαρχικοί, σε 10 οικ./74 Έλληνες ορθόδοξοι και σε 19 οικ./95 Αθίγγανοι μωαμεθανοί.¹⁰³³

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βουδρίτσης με έδρα τον οικισμό Βουδρίτσα.¹⁰³⁴ Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι συνοικισμοί Μαλίτσα Βυργάς και Εσκιτζέ.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό Βουδρίτσα, κατοικούσαν 631 άτομα (314 άνδρες και 317 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Βουδρίτσα αποσπάται από την κοινότητα Βουδρίστης και προσαρτάται στη κοινότητα Γενιτσών (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες. Ρευστοποιήθηκαν 8 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1922-1923 πρώτα κατέφθασαν οι πρόσφυγες από την Αν. Θράκη (Ταϊφίρι σαντζακίου Καλλίπολης. 1924-1926 εγκαθίστανται 80 περίπου οικογένειες από την Κουρούμζα και 15 από το Τασσί¹⁰³⁵ σαντζακίου Κοζάν, βιλαετίου Αδάνων (πρόκειται για αποικίες των Φαράσων)¹⁰³⁶.

1030. Ό.π. <https://>

1031. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1032. Δημήτρης Λιθοδόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννισών 1886-1927».

1033. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1034. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [17. Ο συνοικισμός **Βουδρίτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Βουδρίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βουδρίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μαλίτσα, Βυργάς και Εσκιτζέ].

1035. Δες. α) Μαρτυρία Δέσποινας Πουλουτζά: «Μια σφαίρα έπρεπε να σκοτώσει εννιά ανθρώπους» και σελ. 324-326 β) Μαρτυρία Χαραλάμπους Θωμαΐδη: «Εκεί...την κατσίκα θα τη βοσκήσετε δεμένη με σκοινί». Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Έξοδος, τόμος Β' και σελ. 332-334.

1036. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 136 οικ./700 άτομα Μικρασιάτες και 48 οικ./192 άτομα Πόντιοι¹⁰³⁷ (μαζί με τον Π. Μυλότοπο).

Το 1927 ο οικισμός Βουδρίστα μετονομάζεται σε **Μυλότοπος**¹⁰³⁸ και η κοινότητα Βουδρίστης σε κοινότητα Μυλοτόπου.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 226 οικογένειες προσφύγων (825 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, στον οικισμό Μυλότοπο¹⁰³⁹, εκ των 1.098 κατοίκων οι 700 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 165101-165360)¹⁰⁴⁰.

Στη 10ετία του '30 μετακινούνται και άλλοι πρόσφυγες που αρχικά είχαν εγκατασταθεί στον Ανθότοπο Κοζάνης (11 οικογένειες), στα Σιδηρά και τα Πετρανά Κοζάνης, την Αραβησσό, την Αργοσυκιά¹⁰⁴¹.

Το 1940 ο οικισμός Μυλότοπος καταργείται (Φ.Ε.Κ. – 1610/1940) και η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Μυλότοπος στον Νέο Μυλότοπο¹⁰⁴². Αναγνωρίζονται οι οικισμοί Παλαιός Μυλότοπος και Νέος Μυλότοπος που προσαρτώνται στη κοινότητα Μυλοτόπου.

Το 1940 ήταν 995 κάτοικοι μόνο στο Ν. Μυλότοπο, όλοι πρόσφυγες¹⁰⁴³.

Το 1979 ο οικισμός Παλαιός Μυλότοπος αποσπάται από την κοινότητα και ορίζεται έδρα της κοινότητας Παλαιού Μυλοτόπου (Φ.Ε.Κ. 209^Α – 06/09/1979) ενώ το 1997 ο οικισμός Νέος Μυλότοπος αποσπάται από την κοινότητα Μυλοτόπου και ορίζεται έδρα του νέου δήμου Κύρρου του νομού Πέλλας

Το 2011, ο οικισμός Νέος Μυλότοπος (με τον οικισμό Κρώμνη) αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Μυλοτόπου, ο οικισμός Παλαιός Μυλότοπος αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Παλαιού Μυλοτόπου και οι δύο οικισμοί ανήκουν στη Δημοτική Ενότητα Κύρρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές Μυλότοπος : 1.098 (1928),

Απογραφές: Νέος Μυλότοπος. 995 (1940), 1.119 (1951), 1.240 (1961), 1.166 (1971), 1.771 (1981), 2.071 (1991), 1.974 (2011).

1037. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1038. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιόκιση Παννιτσών: [38. Η κοινότης Βουδρίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Μυλοτόπου και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βούδριστα εις «**Μυλότοπος**».

1039. Στοιχεία για τον οικισμό του Μυλοτόπου: Μεταπτυχιακή διατριβή Λάζαρου Η. Κεσανίδη «Η εγκατάσταση των Μικρασιτών προσφύγων της Καππαδοκίας, στα χωριά της (Νέας) Αραβησσού, της Νέας (Αξού) και του Νέου Μυλοτόπου της επαρχίας Γιαννιτσών» και στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Μυλότοπο και τους τόπους καταγωγής των προσφύγων του οικισμού, σελ. 306-323.

1040. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1041. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1042. Στο βιβλίο του Αθαν. Δ. Στεφανίδη: «Γενεές γενεών, περιουσίες ρίζες ζωής στο προσφυγοχώρι μας στα Γιαννιτσά» Έκδοση Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Νέου Μυλοτόπου Γιαννιτσών, περιέχεται κατάλογος 2.671 ατόμων που εγκαταστάθηκαν από το Γκιουρμέτζε και το Τάστσι της Καππαδοκίας, στο Νέο Μυλότοπο.

1043. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Απογραφές: Παλιός Μυλότοπος. 529 (1940), 617 (1951), 765 (1961), 754 (1971), 753 (1981), 819 (1991), 716 (2011).

Νέα Πέλλα

Ο οικισμός **Νέα Πέλλα** βρίσκεται 40 χλμ. δυτικά της Θεσσαλονίκης, στον οδικό άξονα Θεσσαλονίκης-Έδεσσας και 47 χλμ. ανατολικά της Έδεσσας, σε υψόμετρο 40 μ.¹⁰⁴⁴.

Είναι ένα προσφυγικός οικισμός, με άριστη ρυμοτομία. Αρχισε να οικοδομείται το 1925 από πρόσφυγες προερχόμενους από το Τσιφλίκιο της επαρχίας Τσατάλτζας της Ανατ. Θράκης. Μετά από μια περιπλάνηση στις γύρω περιοχές, το 1924 εγκαταστάθηκαν δίπλα από τα Αρχαία Λουτρά του Μεγ. Αλεξάνδρου, μια περιοχή με άφθονα νερά και πλούσια βλάστηση, για να αρχίσουν μια νέα ζωή στον καινούριο οικισμό που ονόμασαν Νέα Πέλλα. Ασχολήθηκαν κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Μαζί τους μετέφεραν κι έναν νέο πολιτισμικό χαρακτήρα, τον οποίο διατηρούν ως σήμερα με έθιμα και παραδόσεις.¹⁰⁴⁵

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, τον Ιούλιο του 1924, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 200 περίπου οικογένειες από το Τσιφλίκιο¹⁰⁴⁶ σαντζακίου Τσατάλτζας Ανατ. Θράκης.¹⁰⁴⁷

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου στον οικισμό κατοικούσαν 229 οικ./874 άτομα Θρακιώτες¹⁰⁴⁸.

Στις 16/05/1928 αναγνωρίζεται ο οικισμός Νέα Πέλλα και προσαρτάται στη κοινότητα Γιαννιτσών.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 213 οικογένειες προσφύγων (880 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 740 κατοίκων οι 728 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 171221-171520)¹⁰⁴⁹.

Το 1933 ο οικισμός Νέα Πέλλα, αποσπάται από το δήμο Γιαννιτσών και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νέας Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 120^Α – 19/05/1933).

Όταν ήταν στην πατρίδα τους, οι πρόσφυγες, ασχολούνταν με την υλοτομία και την κτηνοτροφία κυρίως. Στη Νέα Πέλλα¹⁰⁵⁰ όμως κατάφεραν να επιβιώσουν καλλιεργώντας

1044. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1045. https://www.karatzova.com/2018/06/blog-post_102.html

1046. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για το Τσιφλίκιο Ανατ. Θράκης και για την εγκατάστασή τους στη περιοχή της Νέας Πέλλας (σελ. 475-490).

1047. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1048. Ο. π.

1049. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1050. Ανδρέας Καραντώνης: «Νέα Πέλλα. Το πιο όμορφο χωριό της Μακεδονίας». Έδεσσα, 1993.

με ευλάβεια τη γη. Η σταδιακή αποξήρανση της λίμνης των Γιαννιτσών άρχισε το 1933, έτσι οι πρόσφυγες δεν υπέφεραν πλέον από την ελονοσία και απέκτησαν γόνιμη και καλλιεργήσιμη γη το 1935¹⁰⁵¹.

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Νέα Πέλλα αποσπάται από την κοινότητα Νέας Πέλλας (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Πέλλας του πρώην δήμου Πέλλας του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Νέα Πέλλα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νέας Πέλλας, της Δημοτικής Ενότητας Πέλλας του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 740 (1928), 1.248 (1940), 1.249 (1951), 1.438 (1961), 1.522 (1971), 1.585 (1981), 1.631 (1991), 1.515 (2011).

Παλαιό – Αξός¹⁰⁵² (Εσκιτζέ)

Ο οικισμός **Εσκιτζέ** βρίσκονταν σε απόσταση 4 χλμ. βορειο-δυτικά από τα Γιαννιτσά σε υψόμετρο 40 μ.¹⁰⁵³.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Εσκιτζέ (Βέτκι-παζάρ) της Υποδιοίκησης Γιαννιτσών είχε 212 κατοίκους (120 άνδρες και 92 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βουδρίτσης με έδρα τον οικισμό Βουδρίτσα (το 1927 μετονομάστηκε σε Μυλότοπος). Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι συνοικισμοί Μαλίτσα Βυργάς και Εσκιτζέ¹⁰⁵⁴.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 155 άτομα (91 άνδρες και 64 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Εσκιτζέ αποσπάται από την κοινότητα Βουδρίτσης και προσαρτάται στη κοινότητα Γιαννιτσών (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 εγκαθίστανται¹⁰⁵⁵ 150-200 οικογένειες από την Αξό Νίγδης Ικονίου και 100 περίπου οικογένειες από την Τρεχό Νίγδης Ικονίου¹⁰⁵⁶.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν στον οικισμό 246 οικ./904 άτομα Μικρασιάτες.

1051. Ό.π. <https://>

1052. Πολλά στοιχεία για την Αξό Πέλλας στο βιβλίο: Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Από την Αξό Καπαδοκίας στο νομό Πέλλας. Προσφυγικές διαδρομές 1890-1940». Εκδότης: University Studio Press. Θεσσαλονίκη. Δεκ. 2015.

1053. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1054. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [17. Ο συνοικισμός Βουδρίτσα υπό το όνομα «Κοινότης Βουδρίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βουδρίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί Μαλίτσα, Βυργάς και Εσκιτζέ].

1055. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1056. Συμεών Κοιμίσσoglou: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός», ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 450, 454.

Το 1926 ο οικισμός Εσκιτζέ μετονομάζεται σε **Παλαιό**¹⁰⁵⁷ και ο δήμος Γενιτσών σε δήμο Παννιτσών.

Το 1926 ο οικισμός Παλαιό αποσπάται από τον δήμο Παννιτσών και προσαρτάται στη κοινότητα Βουδρίτης (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 267 οικογένειες προσφύγων (904 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 894 κατοίκων οι 832 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 400 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 170761-171160)¹⁰⁵⁸.

Το 1933 ο οικισμός Παλαιό αποσπάται από την κοινότητα Μυλοτόπου (Βουδρίτσα) και ορίζεται έδρα της κοινότητας Παλαιού (Φ.Ε.Κ. 284^Α – 29/09/1933).

Το 1940 γίνεται αναγνώριση των οικισμών Παλαιόν Παλαιόν και Νέον Παλαιόν που προσαρτώνται στη κοινότητα Παλαιού (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940). Το 1954 ο οικισμός Νέον Παλαιόν μετονομάζεται σε Παλαιόν (Φ.Ε.Κ. 131^Α- 25/06/1954).

Το 1956 ο οικισμός Παλαιόν μετονομάζεται σε **Αξός**¹⁰⁵⁹ (Φ.Ε.Κ. 125^Α – 21/05/1956) και η κοινότητα Παλαιού σε κοινότητα Αξού.

Η Αξός έχει χαρακτηριστεί το χωριό των.. «εφοπλιστών» της ασφάλτου. Αφού σε πολλά ταξίδια των Αξωτών στην Ευρώπη πολλοί ήταν που αναρωτιόντουσαν που είναι αυτή η πόλη...η Αξός. Είναι το πρώτο χωριό στην Ελλάδα σε φορτηγά αυτοκίνητα διεθνών μεταφορών σε σχέση με τον πληθυσμό 550 σπίτια-250 φορτηγά αυτοκίνητα.

Όσοι δεν ασχολούνται με τις διεθνείς μεταφορές ασχολούνται με την γεωργία και καλλιεργούν ροδάκινα, καπνά, βαμβάκια και σιτάρι¹⁰⁶⁰.

Το 1997 ο οικισμός Αξός αποσπάται από την κοινότητα Αξού (καταργείται) σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Αξού στο δήμο Κύρρου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αξός με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Κύρρου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αξού (μαζί με τον οικισμό Ποντοχώρι της Δημοτικής Ενότητας Κύρρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Παννιτσα και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

1057. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Παννιτσών: [21. Η πόλις Γενιτσών εις Παννιτσα (τα) και ο δήμος Γενιτσών εις «δήμον Παννιτσών», ως επίσης και η υποδιοίκησις Γενιτσών εις υποδιοίκησιν Παννιτσών. Επίσης οι συνοικισμοί του δήμου Παννιτσών μετονομάζονται ως εξής: α) Αλάρι εις Αρχοντικό (το) β) Τσαουσλή εις Μεσιανό (το) γ) Τσέκρη εις Παραλίμνι (το), δ) Κρουσιάρ εις Αμπελιές (αι) ε) Κιοσαλάρ εις Μανδαραί, στ) Εσκιζε εις **Παλαιό** (το), ζ) Μπαλίτζα εις Μελίσσι (το) και η) Ραδομίρ εις Ασβεσταριό (το)].

1058. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1059. Στοιχεία για τον οικισμό της Αξού: Μεταπτυχιακή διατριβή Λάζαρου Η. Κεσανίδη «Η εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων της Καππαδοκίας, στα χωριά της (Νέας) Αραβησσού, της Νέας (Αξού) και του Νέου Μυλοτόπου της επαρχίας Παννιτσών» και στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Παννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Αξού και τους τόπους καταγωγής των προσφύγων του οικισμού, σελ. 255-264.

1060. https://www.karatzova.com/2019/01/blog-post_456.html

Απογραφές; 894 (1928), 1.117 (1940), 1.372 (1951), 1.459 (1961), 962 (1971), 1.111 (1981), 1.976 (1991), 1.186 (2011).

Παλαίφυτο (Λοζάνοβο)

Ο οικισμός **Λοζάνοβο** βρίσκονταν 28 χλμ. ανατολικά της Έδεσσας¹⁰⁶¹, σε υψόμετρο 20 μ.¹⁰⁶².

Το 1886, είχε 12 μουσουλμανικές και 6 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 50 εξαρχικούς και 85 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιοπούλος ενώ υπήρχαν 4 σπίτια χριστιανών Σλάβων, 20 μουσουλμάνων Τούρκων και 4 μουσουλμάνων Τσιγγάνων¹⁰⁶³.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Λοζάνοβο της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 168 κατοίκους (90 άνδρες και 78 γυναίκες)..

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 22 οικήματα/140 μωαμεθανοί Αθίγγανοι και σε 8 οικ./48 ορθόδοξοι Εξαρχικοί¹⁰⁶⁴.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καδινόβου με έδρα τον οικισμό Καδίνοβο. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πρίσνα, Πλούγαρ, Λοζάνοβον¹⁰⁶⁵, Λιπαρίνοβον και Καρυώτισσα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 202 άτομα (123 άνδρες και 79 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Λοζάνοβο αποσπάται από την κοινότητα Καδινόβου και προσαρτάται στην κοινότητα Ασάρ Βέη (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Το 1922 εγκαθίστανται 48 περίπου οικογένειες από τα Κύδεια (Κίντια) καζά και σαντζακίου Προύσας¹⁰⁶⁶.

Η παράδοση θέλει τους κατοίκους των Κυδείων και των υπόλοιπων οκτώ χωριών που βρίσκονταν δίπλα από τη λίμνη, να κατάγονται από αιχμάλωτες οικογένειες της Μάνης. Η είδηση που λάβανε το 1922 για τον ερχομό των Τούρκων, τους οδήγησε νοτιοδυτικά, προς τα λιμάνια της Σμύρνης. Όμως, στο δρόμο συνάντησαν μια γυναίκα πάνω σε άλογο, που τους απέτρεψε να συνεχίσουν και έτσι, κινήθηκαν προς την Πάνορμο. Κάποιοι είπαν ότι ήταν η κόρη του Πασά της περιοχής, άλλοι ότι ήταν η Παναγία που τους έσωσε από τη σφαγή. Η ανταλλαγή των πληθυσμών Ελλάδας-Τουρκίας το 1924, οδήγησε στο Παλαίφυτο και τους κατοίκους του Πετροχωρίου από την περιοχή Τσατάλτζα Ανατ. Θράκης. Αρχικά, η συμβίωση ήταν δύσκολη. Όμως, ο κοινός σκοπός για επιβίωση παραμέρισαν κάθε διαφορά και η αφοσίωση όλων των κατοίκων στην καλλιέργεια της εύφορης γης, έδωσε ώθηση στην ανάπτυξη του χωριού¹⁰⁶⁷.

1061. <https://www.gtp.gr/loepage.asp?id=7366&lng=1>

1062. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1063. Δημήτρης Λιθοξόδου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννιτσών 1886-1927».

1064. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1065. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [11. Ο συνοικισμός Καδίνοβον υπό το όνομα «Κοινότης Καδινόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καδίνοβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπαρίνοβον, Πρίσνα, Πλούγαρ, Καρυώτισσα και Λοζάνοβον].

1066. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1067. https://www.karatzova.com/2019/02/blog-post_934.html

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό Λοζάνοβο 113 πρόσφυγες (59 άνδρες και 54 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 εγκαθίστανται 160 οικογένειες από το Πετροχώρι σαντζακίου Τσατάλτζας Αν. Θράκης και άλλες 11 από το Τσάκιλι της Ανατ. Θράκης¹⁰⁶⁸.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου στον οικισμό κατοικούσαν 165 οικ./614 άτομα Θρακιώτες και 48 οικ./195 άτομα Μικρασιάτες¹⁰⁶⁹.

Το 1927 ο οικισμός Λοζάνοβο¹⁰⁷⁰ μετονομάζεται σε **Παλαίφυτο**¹⁰⁷¹.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 213 οικογένειες προσφύγων (759 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 816 κατοίκων οι 782 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 380 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 169681-169860)¹⁰⁷².

Το 1929 ο οικισμός Παλαίφυτο αποσπάται από την κοινότητα Δροσερού και ορίζεται έδρα της κοινότητας Παλαιφύτου (Φ.Ε.Κ. 378^Α – 19/10/1929).

Το 1997 ο οικισμός Παλαίφυτο σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Παλαιφύτου (καταργείται) και προσαρτάται στον πρώην δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου ως το Τοπικό Διαμέρισμα Γαλατάδων, του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Παλαίφυτο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Παλαιφύτου της Δημοτικής Ενότητας Μεγάλου Αλεξάνδρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα τη Πέλλα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 816 (1928), 1.112 (1940), 1.227 (1951), 1.307 (1961), 1.364 (1971), 1.406 (1981), 1.446 (1991), 1.399 (2011).

1068. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1069. Ό.π.

1070. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κεσανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Παλαίφυτο και για το Πετροχώρι και Κύδια τόπους καταγωγής των προσφύγων, σελ. 387-405.

1071. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [40. Ο συνοικισμός Λοζάνοβον της αυτής κοινότητος (Ασάρ Βέη-Δροσερού) μετονομάζεται εις «Παλαίφυτον»].

1072. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Παρθένος (Τσοχαλάρ)

Ο οικισμός **Τσοχαλάρ** βρίσκονταν στην ανατολική πλευρά του δήμου Χαλκηδόνας, 36,4 χλμ. δυτικά από τη Θεσσαλονίκη, 4,4 χλμ. βόρεια από το Άδενδρο και 3,5 χλμ. δυτικά από τα Βράχια¹⁰⁷³, σε υψόμετρο 15 μ.¹⁰⁷⁴.

Παρατηρείται για πρώτη φορά, ως ανώνυμος οικισμός στην αρχαία περιοχή της Βοττιαίας. Έτσι ονομάζονταν κατά την αρχαιότητα, πριν την έλευση των Μακεδόνων, η περιοχή που εκτείνονταν ανάμεσα στους ποταμούς Λουδία και Αξιό. Την εποχή της Τουρκοκρατίας, στον οικισμό δόθηκε η τουρκική ονομασία «Τσόχαλαρ». Η ονομασία αυτή δόθηκε λόγω της απασχόλησης των κατοίκων του με την επεξεργασία τσόχας¹⁰⁷⁵.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τσοχαλάρ της Υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης, είχε 216 κατοίκους (120 άνδρες και 96 γυναίκες).

Το 1918 ο οικισμός Κιρτζιλάρ αναγνωρίστηκε ως οικισμός και ορίστηκε έδρα της κοινότητας Κιρτζιλάρ (μετέπειτα Άδενδρο). Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μεντεσελή, Δαούτση, Μοράφτασα, Σαρίτσα, Τσοχαλάρ¹⁰⁷⁶, Γιαλιζατζίκ και Ζορμπάς.

Στην απογραφή του 1920 είχε 190 κατοίκους (99 άνδρες και 91 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1926 ο οικισμός Τσοχαλάρ μετονομάζεται σε **Παρθένος**¹⁰⁷⁷. Υπάρχουν δύο εκδοχές για την προέλευση του ονόματος. Η μία εκδοχή είναι, ότι το όνομα αυτό προέκυψε από το χωριό Παρθενών της Μ. Ασίας, από το οποίο κατάγονταν ο τότε δάσκαλος του οικισμού, Καλαφατίδης και η άλλη εκδοχή είναι ότι το όνομα αυτό δόθηκε στον οικισμό στη μνήμη του Πατριάρχη Κωνσταντινούπολης, Παρθενίου¹⁰⁷⁸.

Το 1927 η κοινότητα Κιρτζιλάρ που ανήκει ο οικισμός Παρθένος μετονομάζεται σε κοινότητα Αδένδρου (Φ.Ε.Κ. 179^Α – 30/08/1927).

Σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.–Ε.Α.Π. μέχρι το 1928, στον οικισμό Ελεούσα εγκαταστάθηκαν τελικά 17 οικογένειες προσφύγων/44 άτομα. Ήταν αιγιής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 239 κατοίκων, οι 51 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 171201-171220)¹⁰⁷⁹.

1073. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7724&lng=1>

1074. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1075. Ό.π. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7724&lng=1>

1076. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κιρτζιλάρ υπό το όνομα «Κοινότης Κιρτζιλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βαλμάδας ενούνται και οι συνοικισμοί Μεντεσελή, Δαούτση, Μουστάφτασα, Γιαλιζατζίκ, **Τσοχαλάρ** Σαρίτσης και Ζορμπάς].

1077. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 346 της 4^{ης} Οκτωβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [14. Ο συνοικισμός Τσοχαλάρ της κοινότητος Κιρτζιλάρ μετονομάζεται εις «**Παρθένος**»].

1078. Ό.π. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7724&lng=1>

1079. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Ο πληθυσμός του οικισμού μεταγενέστερα διαμορφώθηκε από τους γηγενείς, αυτόχθονες κατοίκους, από Πόντιους πρόσφυγες, οι οποίοι έφθασαν στον οικισμό μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και τέλος, από Βλάχους και Σαρακατσάνους, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν σταδιακά στο Παρθένιο από το 1928 έως το 1935¹⁰⁸⁰.

Το 1940 πρέπει ο οικισμός να μετονομάστηκε από Παρθένος σε **Παρθένιον**.

Το 1953 ο οικισμός Παρθένι αποσπάται από την κοινότητα Αδένδρου και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Παρθενίου (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 05/01/1953).

Από το 1997 ο οικισμός Παρθένι αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Παρθενίου του πρώην δήμου Χαλκηδόνας, του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 28/28/1928).

Οι κάτοικοι του σήμερα, ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία. Στο Παρθένιο καλλιεργούνται ρύζι, καλαμπόκι και βαμβάκι, τεύτλα και σπαράγγια. Αρκετοί, επίσης, κάτοικοί του ασχολούνται και με την κτηνοτροφία.¹⁰⁸¹

Από το 2011 ο οικισμός Παρθένι αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Παρθενίου της Δημοτικής Ενότητας Χαλκηδόνας του δήμου Χαλκηδόνας με έδρα τα Κουφάλια και ιστορική έδρα τη Γέφυρα. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Απογραφές: 239 κάτοικοι (1928), 423 (1940), 513 (1951), 571 (1961), 519 (1971), 563 (1981), 657 (1991), 495 (2011).

Πέλλα (Άγιοι Απόστολοι)

Ο οικισμός **Άγιοι Απόστολοι** είναι κτισμένος επάνω σε λόφο σε απόσταση ενός χιλιομέτρου από την οδική αρτηρία Θεσσαλονίκης - Έδεσσας και τον αρχαιολογικό χώρο και 7 χλμ. από τα Γιαννιτσά. Νοτίως του δρόμου βρίσκεται ο εύφορος κάμπος που προέκυψε από την αποξήρανση της Λουδίας λίμνης ή λίμνης των Γιαννιτσών, από την Αμερικανική εταιρεία Foundation μεταξύ των ετών 1927-1937¹⁰⁸². Είναι σε υψόμετρο 80 μ.¹⁰⁸³

Πέλλα ονομάζεται η πόλη που ιδρύθηκε από τον Αρχέλαο κοντά στο 400 π.Χ. Στη διάρκεια της Βυζαντινής και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας η ονομασία της είχε αλλάξει σε **Άγιοι Απόστολοι** και ήταν γνωστό και ως Ποσσόλ¹⁰⁸⁴.

Επί Τουρκοκρατίας είχε 70 περίπου οικογένειες που ήταν κολλήγοι του Τούρκου Αγά και ενός Εβραίου Ιταλικής υπηκοότητας, του Σαούλ Μοδιάνο¹⁰⁸⁵.

Το 1886, είχε 80 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 250 πατριαρχικούς και 250 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος) και υπήρχαν 80 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹⁰⁸⁶.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Άγιοι Απόστολοι της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 560 κατοίκους (302 άνδρες και 258 γυναίκες).

1080. Ό.π. <https://>

1081. Ό.π.

1082. Ιστοσελίδα: Πέλλα – Βικιπαίδεια.

1083. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1084. Ό.π. Ιστοσελίδα.

1085. Ό.π.

1086. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 39 οικήματα/ 274 Εξαρχικοί και σε 52 οικ./295 Έλληνες ορθόδοξο¹⁰⁸⁷.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πέλλης με έδρα τον οικισμό Άγιοι Απόστολοι¹⁰⁸⁸. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ράμελ, Γκούρπες και Λειβαδίτσα.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 737 άτομα (379 άνδρες και 358 γυναίκες). Ρευστοποιήθηκαν 19 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Στην απογραφή πρόσφυγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Την ίδια περίοδο εγκαταστάθηκαν στον οικισμό¹⁰⁸⁹:

- 1922-1924. 50 περίπου οικογένειες από την Ανατ. Ρωμυλία (χωριό Μικρό Μοναστήρι).

- 1924. 140 περίπου οικογένειες πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη (106 από χωριό Αρναούτκιοϊ της περιοχής Τσατάλτζας, 15 από το Νεοχώριο (Γενίκιοϊ) της Καλλιπόλης και 10 από το Κιουπλί (Εβρου) εγκαταστάθηκαν εκτός της Πέλλας και στα χωριά Εξαπλάτανος, Άθουρα, Κουφάλια και αλλού.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου στον οικισμό κατοικούσαν 119 οικ./445 άτομα Θρακιώτες και 52 οικ./244 άτομα Βουλγαροπρόσφυγες¹⁰⁹⁰.

Το 1926 ο οικισμός Άγιοι Απόστολοι μετονομάζονται σε **Πέλλα**¹⁰⁹¹.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες στην Πέλλα¹⁰⁹² 162 οικογένειες προσφύγων (603 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.437 κατοίκων οι 675 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 163441-163680)¹⁰⁹³.

Τέλος ήλθαν στον οικισμό το 1947, περίπου 50 οικογένειες Σαρακατσάνων, προερχόμενοι από τις περιοχές της Φλώρινας¹⁰⁹⁴.

Το 1989 η κοινότητα Πέλλας αναγνωρίζεται ως δήμος Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 251^A – 29/12/1989)

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Πέλλα ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πέλλας του πρώην δήμου Πέλλας του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

1087. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1088. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [14. Οι συνοικισμοί Άγιοι Απόστολοι, Λειβαδίτσα, Γκούρπες και Ράμελ υπό το όνομα «Κοινότης Πέλλης» και έδραν τον συνοικισμόν «Άγιοι Απόστολοι».

1089. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1090. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1091. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^A της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Πιαννισών, μετονομάζεται: [28. Ο συνοικισμός Άγιοι Απόστολοι της κοινότητος Πέλλας εις «Πέλλα»].

1092. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κενανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Πιαννισών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Πέλλα και για τους τόπους καταγωγής των προσφύγων του οικισμού, σελ. 491-498.

1093. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1094. Ό.π. Ιστοσελίδα.

Από το 2011, ο οικισμός Πέλλα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Πέλλας, της Δημοτικής Ενότητας Πέλλας του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.437 (1928), 1.673 (1940), 1.852 (1951), 2.146 (1961), 2.111 (1971), 2.272 (1981), 2.374 (1991), 2.383 (2011).

Πηλωρύγι – Πενταπλάτανος (Πυλωρίκ)

Ο οικισμός **Πυλωρίκ** βρίσκονταν 4 χλμ. βόρεια από τα Γιαννιτσά, σε υψόμετρο 140 μ.

Το 1886, είχε 30 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 219 εξαρχικούς (Χαλκίοπουλος) και υπήρχαν 35 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹⁰⁹⁵.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Πυλωρίκ της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 291 κατοίκους (159 άνδρες και 132 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 39 οικήματα/293 χριστιανοί Εξαρχικοί¹⁰⁹⁶.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενιτσών με έδρα τον οικισμό Γενιτσά Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πυλωρίκ¹⁰⁹⁷, Τσέκρα, Τσαουλή, Λιτοβόκ, Αλάρη και Δάμνιανη.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 263 άτομα (134 άνδρες και 129 γυναίκες) ενώ ρευστοποιήθηκαν 44 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1923-1924 εγκαθίστανται 30 οικογένειες από τα Σούρμενα Τραπεζούντας. Οι υπόλοιποι από τα παρακάτω χωριά της Τραπεζούντας (10 οικογένειες από τη Μεσαρέα, 2 από την Κοιλάδα, 2 από τα Πλάτανα, 4 από την Αγρίδη, 4 από την Κογκά, 5-6 από την Αργαλή, 2 από τη Γουργενή, 4-5 από τα Δίρχα, 6 από τα Ζιλμερά, 5-6 από τα Κανλικά, 5-6 από τη Μούντα, 6 από την Όλασα, 5 από τη Σάντα. Το 1924-1925 εγκαθίστανται 4-5 από την Καισάρεια Άγκυρας¹⁰⁹⁸.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 59 οικ./242 άτομα Πόντιοι¹⁰⁹⁹.

Το 1926 ο οικισμός Πυλωρίκ μετονομάζεται σε **Πηλωρύγι**¹¹⁰⁰ και ο δήμος Γενιτσών σε δήμο Γιαννιτσών.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 45 οικογένειες προσφύγων (180 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

1095. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

1096. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1097. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [1. Ο συνοικισμός Γενιτσά υπό το όνομα «Κοινότης Γενιτσών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Γενιτσών ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσέκρα, Τσαουλή, Αλάρη, Δάμνιανη, Λιτοβόκ και **Πυλωρίκ**].

1098. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1099. Ο.π.

1100. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [2. Ο συνοικισμός Πυλωρίκ Πυλωρίκι του αυτού δήμου (Γιαννιτσών) μετονομάζεται εις «**Πηλωρύγι**» (το)].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 252 κατοίκων οι 147 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 171641-171720)¹¹⁰¹.

Το 1954 ο οικισμός Πηλωρύγι, μετονομάζεται σε **Πενταπλάτανο**. (Φ.Ε.Κ. 131^A – 25/06/1954).

Το 1997 ο οικισμός Πενταπλάτανο σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Γιαννιτσών, του πρώην δήμου Γιαννιτσών του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πενταπλάτανο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Γιαννιτσών (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γιαννιτσών (μαζί με τους οικισμούς (Αρχοντικό, Ασβεσταρειό, Δαμιανό, Ελευθεροχώρι, Λεπτοκαρυά, Μεσιανό και Παραλίμνη) της Δημοτικής Ενότητας Γιαννιτσών του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 252 (1928), 569 (1940), 680 (1951), 719 (1961), 620 (1971), 746 (1981), 813 (1991), 341 (2011).

Πλαγιάρι (Ισπερλίκ)

Ο οικισμός **Ισπερλίκ** (στα τουρκικά σημαίνει «ο τόπος του Σπύρου»), βρίσκονταν στους πρόποδες του όρους Πάϊκου, μεταξύ της Λάκκας και της Αραβησσού. Είναι κτισμένος δίπλα στην επαρχιακή οδό Αραβησσού- Εξαπλάτανου και απέχει 15 χλμ. βορειοδυτικά από τα Γιαννιτσά¹¹⁰². Είναι σε υψόμετρο 110 μ.¹¹⁰³.

Το 1886, είχε 35 μουσουλμανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 452 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκίοπουλος)

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Ισπερλίκ της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 595 κατοίκους (300 άνδρες και 295 γυναίκες) και υπήρχαν 93 σπίτια μουσουλμάνων Τούρκων¹¹⁰⁴.

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 84 οικήματα/520 Τούρκοι και σε 3 οικ./18 μωαμεθανοί Αθίγγανοι¹¹⁰⁵.

Το 1914-1915 εγκαθίστανται 54 οικογένειες από την Ανατ. Θράκη που παλιννόστησαν το 1919.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ισπερλίκ με έδρα τον οικισμό Ισπερλίκ¹¹⁰⁶.

1101. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1102. «Οδηγικές χιλιομετρικές αποστάσεις μεταξύ πόλεων, χωριών- apostaseis.gr».

1103. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1104. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

1105. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1106. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [8. Ο συνοικισμός **Ισπερλίκ** υπό το όνομα «Κοινότης

Στην κοινότητα ενούνται και οι οικισμοί Μπάμιανη και Μαύριανη.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 501 άτομα (255 άνδρες και 246 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Ισπερλίκ αποσπάται από την κοινότητα Ισπερλίκ και προσαρτάται στη κοινότητα Ασάρ Βέη (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Μεταξύ 1922-1923 εγκαθίστανται στον οικισμό 85 οικογένειες από το Πλαγιάρι Καλλίπολης Ανατ. Θράκης και 35 οικογένειες από τη Μήδεια σαντζακίου Σαράντα Εκκλησιών Ανατ. Θράκης.¹¹⁰⁷

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 222 πρόσφυγες (118 άνδρες και 104 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία¹¹⁰⁸.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου στον οικισμό κατοικούσαν 89 οικ./352 άτομα Θρακιώτες.¹¹⁰⁹

Το 1926 ο οικισμός Ισπερλίκ μετονομάζεται σε **Πλαγιάρι**¹¹¹⁰ ενώ την ίδια χρονιά αποσπάται από την κοινότητα Ασάρ Βέη (μετέπειτα Δροσερό) και προσαρτάται στη κοινότητα Καλλινίτσης-Καλή. (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 82 οικογένειες προσφύγων (243 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 327 κατοίκων οι 326 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Πλαγιάρι αποσπάται από την κοινότητα Καλής και προσαρτάται στη κοινότητα Αραβυσού (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 07/12/1928) ενώ το 1931 αποσπάται από την κοινότητα Αραβυσού και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πλαγιαρίου (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 07/01/1931).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 171521-171640)¹¹¹¹.

Οι προπολεμικές κατοικίες ήταν λίθινες, χαμηλές με μικρά μαντριά εντός του χωριού για οικο-κτηνοτροφία. Ιδιαίτερο ήταν το σύστημα της ύδρευσης. Τα τρία πηγάδια, 6 μ. βάθους έκαστο, ενώνονταν μεταξύ τους και υδροδοτούσαν τις βρύσες του χωριού. Πολλοί κάτοικοι ήταν ασβεστάδες λόγω της άφθονης ασβεστόπετρας του Πάικου¹¹¹².

Ισπερλίκ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ισπερλίκ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπάμιανη και Μαύριανη].

1107. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1108. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κενανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Πιαννιτών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό (Νέο) Πλαγιάρι Πιαννιτών και για τους τόπους καταγωγής των προσφύγων του οικισμού Πλαγιάρι, σελ. 324-345.

1109. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1110. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Πιαννιτών: [25. Οι συνοικισμοί της κοινότητος Ασάρ Βέη ως εξής: α) Όμπαρ εις Αραβυσός, β) Ισπερλίκ εις **Πλαγιάρι**, γ) Μαυρένοβον εις Μαύρο, δ) Μανδάλοβο εις Μάνδαλος, ε) Νιδήρ εις Άνυδρο, στ) ο συνοικισμός Παλαιόκαστρον εις Κύρρος].

1111. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1112. Ιστοσελίδα: Πλαγιάρι

Οι κάτοικοί του ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και κυρίως τη καλλιέργεια ροδάκινων, καπνού και δρεπτού τριαντάφυλλου¹¹¹³.

Στον οικισμό σήμερα κατοικούν και οικογένειες Βλάχων από τη Βλάστη Κοζάνης και τα Μεγάλα Λειβάδια¹¹¹⁴.

Το 1997 ο οικισμός Πλαγιάρι σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πλαγιαρίου (καταργείται) και προσαρτάται στον πρώην δήμο Κύρρου ως Τοπικό Διαμέρισμα Κύρρου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πλαγιάρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Κύρρου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Πλαγιαρίου της Δημοτικής Ενότητας Κύρρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα τη Πέλλα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 327 (1928), 465 (1940), 421 (1951), 467 (1961), 436 (1971), 387 (1981), 373 (1991), 341 (2011).

Ραχώνα (Ράμελ)

Ο οικισμός **Ράμελ** βρίσκονταν 16 χλμ. βορειοανατολικά των Γιαννιτσών κοντά στη Λειβαδίτσα, 3 χλμ. από τα Κουφάλια, σε υψόμετρο 100 μ.¹¹¹⁵

Το 1886, είχε 25 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 30 Εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Στην περιοχή ανακαλύφθηκαν πολλοί Μακεδονικοί τάφοι και άλλα αρχαιολογικά ευρήματα.¹¹¹⁶

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Ράμελ της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 233 κατοίκους (125 άνδρες και 108 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 48 οικήματα/ 240 Βόσνιοι¹¹¹⁷.

Το 1913-1914 εγκαθίστανται 52 οικογένειες/205 άτομα από τον Καύκασο. Τέλη 1914 όλοι οι Κανκάσιοι εγκατέλειψαν τον οικισμό εκτός από 1 οικ./5 άτομα. Την περίοδο 1914-Ιούλιος 1915 εγκαθίστανται 56 οικογένειες Θρακιωτών/246 άτομα, 3 οικ. Μικρασιατών/18 άτομα¹¹¹⁸.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πέλλας με έδρα τον οικισμό Άγιοι Απόστολοι. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ράμελ¹¹¹⁹, Γκούρπες και Λειβαδίτσα.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 265 άτομα (128 άνδρες και 137 γυναίκες).

1113. Ό.π.

1114. Ό.π.

1115. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1116. Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια: Ραχώνα Πέλλας.

1117. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1118. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1119. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [14. Οι συνοικισμοί Άγιοι Απόστολοι, Λειβαδίτσα, Γκούρπες και **Ράμελ** υπό το όνομα «Κοινότης Πέλλης» και έδραν τον συνοικισμόν «Άγιοι Απόστολοι».

Το 1920-1921 εγκαθίστανται 40 περίπου οικογένειες από το Μαγαρατζίκ και 10 από το Χντιρίκ Κάρς (παρέμειναν περίπου 25)¹¹²⁰.

Το 1922 ο οικισμός Ράμελ αποσπάται από την κοινότητα Πέλλας και προσαρτάται στη κοινότητα Μπόζετς, τα μετέπειτα Άθυρα (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 236 πρόσφυγες (115 άνδρες και 121 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι Βούλγαροι/Βουλγαρόφωνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Βουλγαρία.

Το 1923-1924 εγκαθίστανται 40 περίπου οικογένειες από τον Πόντο (15 από το Μαντέν καζά Μεσουνητιέ και 10 από το Μοντολά Ρεφάγιας σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας, 15 από το Σατού Ελεβής Τρίπολης σαντζακίου Τραπεζούντας). Άλλες 5 επίσης από το βιλαέτι Τραπεζούντας, την Τραπεζούντα, την Αργυρούπολη, την Αλάση. Επίσης το 1924 εγκαθίστανται 35 οικογένειες από την Οργιά Μήδειας Αν. Θράκης¹¹²¹.

Το 1926 ο οικισμός Ράμελ μετονομάζεται σε **Ραχώνα**¹¹²².

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες: 35 οικ./138 άτομα Θρακιώτες, 17 οικ./60 άτομα Μικρασιάτες, 21 οικ./81 άτομα Πόντιοι και 42 οικ./137 άτομα Καυκάσιοι^{1123, 1124}.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες στη Ραχώνα¹¹²⁵ 122 οικογένειες προσφύγων (454 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 504 κατοίκων οι 170 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 171721-171860)¹¹²⁶.

Το 1931 ο οικισμός Ραχώνα αποσπάται από την κοινότητα Αθύρων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ραχώνας (Φ.Ε.Κ.2^Α – 07/01/1931).

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Ραχώνα αποσπάται από την κοινότητα Ραχώνας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ραχώνας (μαζί με τη Λιβαδίτσα) του πρώην δήμου Πέλλας του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ραχώνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ραχώνας (μαζί με τον οικισμό Λιβαδίτσα) της Δημοτικής Ενότητας Πέλλας

1120. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1121. Ό.π.

1122. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [14. Ο συνοικισμός Ράμελ της αυτής κοινότητος (Αθύρα - πρώην Μπόζετς) μετονομάζεται εις «Ραχώνα»(η)].

1123. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1124. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μαγαρατζίκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 217.

1125. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κερανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Ραχώνα και για τους τόπους καταγωγής των προσφύγων του οικισμού, σελ. 499-506.

1126. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

του δήμου Πέλλας με έδρα τα Παννισά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 504 (1928), 652 (1940), 751 (1951), 701 (1961), 667 (1971), 646 (1981), 691 (1991), 590 (2011).

Σανδάλι (Σύνδελ ή Σίνδελ ή Σιντέλ)

Ο οικισμός **Σίνδελ** βρίσκονταν στα νοτιοανατολικά του οικισμού Καλή, σε απόσταση 24 χλμ. ανατολικά από την Έδεσσα¹¹²⁷, σε υψόμετρο 30 μ.¹¹²⁸.

Το 1886, είχε 5 χριστιανικές και 3 μουσουλμανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 85 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκίοπουλος) και υπήρχαν 12 σπίτια μουσουλμάνων Τσιγγάνων¹¹²⁹.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Σιντέλ της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 76 κατοίκους (36 άνδρες και 40 γυναίκες)..

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 15 οικήματα/ 80 μωα-μεθανοί Αθίγγανοι¹¹³⁰.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καλλινίτσης με έδρα τον οικισμό Καλλινίτσα. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μανδάλεβο, Συνδέλ¹¹³¹ και Νεδίρ.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 86 άτομα (45 άνδρες και 41 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Συνδέλ αποσπάται από την κοινότητα Καλλινίτσης και προσαρτάται στη κοινότητα Καδινοβού (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 15 πρόσφυγες (8 άνδρες και 7 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Μεταξύ 1923-1924 εγκαταστάθηκαν 24 οικογένειες προσφύγων κυρίως από το Έσκι-ονε σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας, 1 από το Ακ-Σεχίρ, 1 από το Χιτέρ-Κιοϊ, 1 από την Καισάρεια Άγκυρας. Αργότερα εγκαταστάθηκαν 2-3 οικογένειες από το Βαϊριο Αν. Θράκης¹¹³².

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου κατοικούσαν 24 οικ./70 άτομα Μικρασιάτες¹¹³³.

Το 1926 ο οικισμός Σινδέλ μετονομάζεται σε **Σανδάλι**¹¹³⁴ ενώ την ίδια χρονιά απο-

1127. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7446&lng=1>.

1128. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1129. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννισών 1886-1927».

1130. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1131. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [9. Ο συνοικισμός Καλλινίτσα υπό το όνομα «Κοινότης Καλλινίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την Κοινότητα Καλλινίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μανδάλεβον, Νιδέρτσονον και Σενδέλ].

1132. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1133. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1134. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο

σπάται από την κοινότητα Καδινόβου και προσαρτάται στη κοινότητα Ασάρ Βέη – μετέπειτα Δροσερό (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 24 οικογένειες προσφύγων (78 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 130 κατοίκων και οι 130 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Μετά την αποξήρανση της λίμνης Γιαννιτσών, μετακινούνται στο Σανδάλι πρόσφυγες κυρίως από την Άψαλο και 3 οικογένειες από το Λυκόστομο, 2 από το Γαρέφι και 2 από την Έδεσσα¹¹³⁵.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 171861-171900)¹¹³⁶.

Το 1931 ο οικισμός Σανδάλι αποσπάται από την κοινότητα Δροσερού και προσαρτάται στη κοινότητα Καλλιπόλεως (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 07/01/1931).

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Σανδάλι αποσπάται από την κοινότητα Καλλιπόλεως (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Καλλίπολης (μαζί με τον οικισμό Καλλίπολη) του πρώην δήμου Μενηίδος του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σανδάλι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μενηίδος (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καλλιπόλεως (μαζί με τον οικισμό Καλλίπολη) της Δημοτικής Ενότητας Μενηίδος του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 130 (1928), 199 (1940), 215 (1951), 220 (1961), 214 (1971), 186 (1981), 152 (1991), 73 (2011).

Στίβα – Δυτικό (Κονικόβο)

Ο οικισμός **Κονικόβο** βρίσκονταν στο νοτιοανατολικό άκρο της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας κοντά στα όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς και απέχει περίπου 20 χλμ. από τα Γιαννιτσά, σε υψόμετρο 70 μ.¹¹³⁷.

Μία από τις πρώτες πηγές¹¹³⁸ που μας γνωστοποιεί την ύπαρξη του χωριού είναι το Ευαγγέλιο του Κονικόβου, ένα βιβλίο που γράφτηκε από τον Ιερομόναχο Πάβελ και τυπώθηκε στην Θεσσαλονίκη το 1852 για τις Κυριακάτικες λειτουργίες των ορθοδόξων του Κονικόβου. Ένα μικρό απόσπασμα από το Ευαγγέλιο, στο οποίο γίνεται αναφορά στο χωριό, είναι το εξής:

νομό Πέλλας, στην υποδιόικηση Γιαννιτσών: [12.Ο συνοικισμός Σίνδελ της κοινότητος Ασάρ Βέη μετονομάζεται εις «Σανδάλι»].

1135. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1136. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1137. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1138. Ιστοσελίδα: Δυτικό Πέλλας.

«Ευαγγέλιο του Κυρίου και θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, τώρα νέο εκτυπωμένο στην Βουλγαρική γλώσσα. Για κάθε Κυριακή από χρόνο σε χρόνο στη σειρά. Αντιγραμμένο και διορθωμένο από μένα τον Ιερομοναχό Παύλο, Αγιοταφίτη πρωτοσύγγελο, γεννημένο στην επαρχία Βοδενών από το χωριό Κονίκοβο».

Το 1910 είχε 120 Εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Κονίκοβο της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 130 κατοίκους (68 άνδρες και 62 γυναίκες).

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 14 οικήματα/129 Εξαρχικοί¹¹³⁹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπόζετς με έδρα τον οικισμό Μπόζετς. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ταγαρμής και Κονίκοβο¹¹⁴⁰.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 126 άτομα (62 άνδρες και 64 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες. Ρευστοποιήθηκαν 16 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Χριστούγεννα 1924: Εγκαθίστανται 100 και πλέον οικογένειες από το Αβδουραχμάν (Απτουραχμανλή) και λίγες από το Τσόχαλι Ακ-Ντάγ-Μαντέν σαντζακίου Υοσγάτης Άγκυρας (είχαν μετακινηθεί εκεί το 1923-30 από την περιοχή της Αργυρούπολης). Λίγες μέρες νωρίτερα ήρθαν 19 οικογένειες Ποντίων από το Ναρλούχ (Βεζίρ Κιοπρού) Σαμψούντας (Αμισού) και από την Πάφρα σαντζακίου Τζάνικ Τραπεζούντας¹¹⁴¹.

Το 1926 ο οικισμός Κονίκοβον μετονομάζεται σε **Στίβα**¹¹⁴².

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 19 οικ./53 άτομα Πόντιοι και 89 οικ./268 άτομα Μικρασιάτες¹¹⁴³.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 120 οικογένειες προσφύγων (402 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 363 κατοίκων οι 279 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 171901-172040)¹¹⁴⁴.

Το 1950 ο οικισμός Στίβα¹¹⁴⁵ της κοινότητας Αθύρων, μετονομάζεται σε **Δυτικόν** (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 09/02/1950).

1139. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1140. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [20. Ο συνοικισμός Μπόλετς υπό το όνομα «Κοινότης Μπόλετς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπόλετς ενοούνται και οι συνοικισμοί **Μονίκοβον** και **Ταγαρμής**].

1141. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1142. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [13. Ο συνοικισμός **Κονίκοβον** της κοινότητος **Αθύρα** (πρώην **Μπόζετς**) μετονομάζεται εις **«Στίβα»**(η)].

1143. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1144. Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1145. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κερανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Στίβα ή Δυτικό και για τους τόπους καταγωγής των προσφύγων του οικισμού, σελ. 457-470.

Το 1956 ο οικισμός Δυτικό αποσπάται από την κοινότητα Αθύρων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Δυτικού (Φ.Ε.Κ. 129^Α – 25/05/1956).

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Δυτικό αποσπάται από την κοινότητα Δυτικού (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Δυτικού του πρώην δήμου Πέλλας του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Δυτικό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Δυτικού της Δημοτικής Ενότητας Πέλλας του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 363 (1928), 589 (1940), 660 (1951), 600 (1961), 419 (1971), 437 (1981), 476 (1991), 452 (2011).

Τριφύλλι (Τριφούλτσοβον)

Ο οικισμός **Τριφούλτσοβον** βρίσκονταν ανατολικά από την Έδεσσα (26 χλμ.), σε υψόμετρο 20 μ.¹¹⁴⁶ κοντά στο σημερινό οικισμό Δροσερό.

Το 1886, είχε 30 μουσουλμανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 115 εξαρχικούς και 118 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκίοπουλος) και υπήρχαν 5 σπίτια χριστιανών Σλάβων και 15 μουσουλμάνων Τσιγγάνων¹¹⁴⁷.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Τριφούλτσοβον (Καδήκιοϊ) της Υποδιοίκησης Γενιτσών είχε 208 κατοίκους (110 άνδρες και 98 γυναίκες

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 14 οικήματα/61 Ορθόδοξοι Έλληνες και σε 24 οικ./137 Τούρκοι¹¹⁴⁸.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γυψόβου με έδρα τον οικισμό Γυψοβον¹¹⁴⁹. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Άγιος Γεώργιος, Ασάρ Βέη και Καραμύζα. (Το Τριφούλτσοβον, χωρίς να αναγράφεται, ανήκει στην εν λόγω κοινότητα).

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 233 άτομα (131 άνδρες και 102 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Τριφούλτσεβον αποσπάται από την κοινότητα Γυψόβου και προσαρτάται στη κοινότητα Ασάρ Βέη, μετέπειτα Δροσερό (Φ.Ε.Κ. 19^Α – 11/02/1922).

Μεταξύ 1923-1924 εγκαθίστανται 20 οικογένειες (69 άτομα) από τον Πόντο (οι 5 από το Παζάρ-Πελέν Απες σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας)¹¹⁵⁰.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 70 πρόσφυγες (34 άνδρες και 36 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

1146. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1147. Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927. Δημήτρης Λιθοξόου.

1148. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018 (Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας).

1149. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918 Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών: [7. Ο συνοικισμός Γιουψόβον υπό το όνομα «Κοινότης Γιουψόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιουψόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Ασάρ Βέη, Καδή-Κιόϊ, Άγιος Γεώργιος και Καραμούλα].

1150. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

Το 1924 εγκαθίστανται 40 οικογένειες (150 άτομα) από το Νεοχώρι Ανατ. Θράκης και 5 οικογένειες (21 άτομα) Μικρασιάτες¹¹⁵¹.

Το 1926 ο οικισμός Τριφούλτσοβον¹¹⁵² μετονομάζεται σε **Τριφύλλιον**¹¹⁵³.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 40 οικ./150 άτομα Θρακιώτες, 20 οικ./69 άτομα Πόντιοι και 5 οικ./21 άτομα Μικρασιάτες.¹¹⁵⁴

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 62 οικογένειες προσφύγων (213 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 280 κατοίκων οι 215 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1935 ο οικισμός Τριφύλλι αποσπάται από την κοινότητα Δροσερού και προσαρτάται στη κοινότητα Γυψοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 50^Α – 19/02/1935)

Από το 1963 έως το 1978 υπήρξε έντονο το μεταναστευτικό κύμα των κατοίκων προς Γερμανία, Αμερική και Αυστραλία διότι οι κάτοικοι δεν μπορούσαν να ζήσουν από τα λίγα στρέμματα καλλιεργήσιμων εκτάσεων όπου διέθεταν.¹¹⁵⁵

Το 1977 η έδρα της κοινότητας Γυψοχωρίου μεταφέρεται στον οικισμό Τριφύλλι (Φ.Ε.Κ. 318^Α – 17/10/1977) και το επόμενο έτος η κοινότητα Γυψοχωρίου μετονομάζεται σε κοινότητα Τριφυλλίου (Φ.Ε.Κ. 129^Α – 17/08/1978).

Από την ίδρυση του οικισμού και για περίπου μισό αιώνα οι κάτοικοι ασχολούνταν με την κτηνοτροφία και κυρίως με την καλλιέργεια τριφυλλιού, καλαμποκιού, σιταριού, αμπελιών και την παραγωγή κρασιού. Από το 1970 έως και σήμερα η κτηνοτροφία έχει μειωθεί σε μεγάλο βαθμό και η κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η καλλιέργεια ροδάκινων. Εξάιρεση αποτελούν οι δεκαετίες '80 - '90 όπου έχουμε έντονη την καλλιέργεια σπαραγγιών.¹¹⁵⁶

Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Τριφύλλι αποσπάται από την κοινότητα Τριφυλλίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Τριφυλλίου (μαζί με το Γυψοχώρι) του πρώην δήμου Μεγάλου Αλεξάνδρου του νομού Πέλλας, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Τριφύλλι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Τριφυλλίου (μαζί με τον οικισμό Γυψοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Μεγ. Αλεξάνδρου του δήμου Πέλλας με έδρα τα Γιαννιτσά και ιστορική έδρα την Πέλλα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 280 (1928), 412 (1940), 469 (1951), 562 (1961), 541 (1971), 525 (1981), 543 (1991), 479 (2011).

1151. Ό.π..

1152. Στη διδακτορική διατριβή του Λάζαρου Η. Κενανίδη: «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών» περιέχονται αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό Τριφύλλι και για τους Ανατολικοθρακιώτες πρόσφυγές του, σελ. 406-411.

1153. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22ας Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών: [10. Ο συνοικισμός Τριφούλτσοβον της αυτής κοινότητος (Ασιάρ Βέη) μετονομάζεται εις «Τριφύλλι»].

1154. Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967. Αγνή Κ. Κολιαδήμου. Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1155. Τριφύλλι Πέλλας – Βικιπαίδεια.

1156. Ό.π.

Χαλκηδόνα (Γιαλιατζίκ)

Ο οικισμός **Γιαλιατζίκ** βρίσκονταν επάνω στην παλαιά εθνική οδό Θεσσαλονίκης-Βέροιας, νοτιοδυτικά της Ελεούσας και βόρεια του Παρθενίου¹¹⁵⁷, σε απόσταση 37,5 χλμ. βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης¹¹⁵⁸, στη δυτική όχθη του Αξιού, κοντά στα όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, σε υψόμετρο 20 μ.¹¹⁵⁹

Κατά την Ελληνιστική περίοδο ο οικισμός κατά την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν ένα από τα σπουδαιότερα και μεγαλύτερα εμπορικά κέντρα της Μακεδονίας καθώς εκεί βρισκόταν το νομισματοκοπείο και το λιμάνι. Φυσικά η περιοχή δεν ονομαζόταν Χαλκηδόνα αλλά Ίχνες (Ιχναι). Κατά την Βυζαντινή εποχή, η Χαλκηδόνα ήταν μια κατοικήσιμη περιοχή στην οποία υπήρχε και υπάρχει ακόμη και σήμερα ένα νεκροταφείο της περιόδου στο οποίο μάλιστα φημολογείται πως ήταν ενταφιασμένοι Βογόμιλοι. Επίσης υπάρχει και Ιερός Ναός των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου ο οποίος χρονολογείται κατά την Μεταβυζαντινή περίοδο. Ο Ναός σύμφωνα με το Φ.Ε.Κ./665/1988 τ. Β' θεωρείται διατηρητέο αρχαιολογικό μνημείο. Κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας η Χαλκηδόνα ονομάστηκε Πάλετζικ από τους Τούρκους το 1430 (όταν δηλαδή κατέλαβαν την Θεσσαλονίκη και τις γύρω περιοχές). Οι Τούρκοι, λέγεται, την ονόμασαν έτσι μεταφράζοντας ή παραφράζοντας κάποιες από τις παρακάτω πιθανές ονομασίες Στενό Πέρασμα, Γυμνοχώρι ή Ανεμοδαρμένο¹¹⁶⁰.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Γαλιντζίκ της Υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης, είχε 253 κατοίκους (106 άνδρες και 147 γυναίκες).

Το 1918 ο οικισμός Κιρτζιλάρ αναγνωρίστηκε ως οικισμός και ορίστηκε έδρα της κοινότητας Κιρτζιλάρ (μετέπειτα Άδενδρο). Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μεντεσελή, Δαούτση, Μοράφτασα, Σαρίτσα, Τσοχαλάρ, Γιαλιατζίκ¹¹⁶¹, και Ζορμπάς.

Το 1920 ο οικισμός Γιαλιατζίκ αποσπάται από την κοινότητα Κιρτζιλάρ και προσαρτάται στη κοινότητα Κουφαλίων (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 31/08/1920) ενώ λίγους μήνες νωρίτερα η κοινότητα Κουφαλίων είχε αποσπαστεί από την επαρχία Γιαννιτσών του νομού Πέλλας και προσαρτήθηκε στην επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 149Α – 04/07/1920).

Στην απογραφή του 1920 είχε 188 κατοίκους (113 άνδρες και 75 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό. γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι Τούρκοι κάτοικοι αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν 150 οικογένειες από την Χαλκηδόνα Συληβρίας (Καντίκιοϊ, 40 οικογένειες από τον Πύργο της Ανατ. Θράκης, 30 οικογένειες από το Γενίκιοϊ και Νεοχώρι της Χηλής Μ. Ασίας, 20 οικογένειες από την

1157. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7719&lng=1>

1158. Ιστοσελίδα: Απόσταση Θεσσαλονίκη-Χαλκηδόνα, Διαδρομή, Χάρτης.

1159. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1160. Ιστοσελίδα: Χαλκηδόνα Θεσσαλονίκης.

1161. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κιρτζιλάρ υπό το όνομα «Κοινότης Κιρτζιλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βαλμάδας ενοούνται και οι συνοικισμοί Μεντεσελή, Δαούτση, Μουστάφτσα, **Γιαλιατζίκ**, Τσοχαλάρ Σαρίτσης και Ζορμπά].

περιοχή Τσολού της Μ. Ασίας και 7 από την Προύσα της Μ. Ασίας. Αργότερα εγκαταστάθηκαν στη Χαλκηδόνα Θεσσαλονίκης Σαρακατσαναίοι καθώς και οικογένειες από τη Δυτ. Μακεδονία¹¹⁶².

Οι οικογένειες αυτές δημιούργησαν ένα νέο οικισμό δυτικά του Γιαλετζίκ και του έδωσαν το όνομα Νέα Χαλκηδόνα, εμπνευσμένοι από τον τόπο καταγωγής τους. Η θέση, στην οποία ήταν χτισμένο το Γιαλετζίκ ήταν πολύ επίφοβη για πλημμύρες λόγω υπερχειλίσης του Αξιού. Γι' αυτό οι πρόσφυγες προτίμησαν να χτίσουν το νέο οικισμό σε πιο ασφαλή θέση. Σταδιακά, οι γηγενείς κάτοικοι του Γιαλετζίκ, προτίμησαν κι αυτοί να μετακομίσουν στο νέο οικισμό, όπου αισθάνονταν πιο ασφαλείς. Παρόλα αυτά, οι πλημμύρες δεν έπαψαν να ταλαιπωρούν τους κατοίκους. Η καταστρεπτικότερη, ήταν η πλημμύρα του 1926. Μια σειρά, όμως, αντιπλημμυρικών και αποστραγγιστικών έργων, τα οποία πραγματοποιήθηκαν από το 1925 έως το 1935, συντέλεσαν στην αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού.¹¹⁶³

Το 1926 ο οικισμός Γιαλιατζίκ μετονομάζεται σε **Χαλκηδόνα**¹¹⁶⁴.

Το 1928 ο οικισμός Χαλκηδών, αποσπάται από την κοινότητα Κουφαλίων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Χαλκηδόνας (Φ.Ε.Κ. 175^A – 28/08/1928).

Σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ. – Ε.Α.Π. μέχρι το 1928, στον οικισμό Χαλκηδόνα εγκαταστάθηκαν τελικά 247 οικογένειες προσφύγων–922 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.191 κατοίκων, οι 976 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 172041-172340)¹¹⁶⁵.

Το 1929 η κοινότητα Χαλκηδόνας και ο οικισμός Χαλκηδών αποσπώνται από την επαρχία Γιαννιτσών του νομού Πέλλας και υπάγονται στην επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 45A – 08/02/1929).

Από το 1997 ο οικισμός Χαλκηδών αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Χαλκηδόνας του πρώην δήμου Χαλκηδόνας (Καποδιστριακός δήμος) του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία. Καλλιεργούνται κυρίως βαμβάκι, σιτάρι, ρύζι και καλαμπόκι. Επίσης, αρκετοί ασχολούνται με την κτηνοτροφία και την πτηνοτροφία¹¹⁶⁶.

Από το 2011 ο οικισμός Χαλκηδών αποσπάται από τον Καποδιστριακό δήμο (καταργείται ο δήμος Χαλκηδόνας) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Χαλκηδόνας της Δημοτικής Ενότητας Χαλκηδόνας του δήμου Χαλκηδόνας (Καλλικρατικός δήμος) με

1162. Ό.π. Ιστοσελίδα.

1163. Ό.π. <https://>

1164. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^A της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Γιαννιτσών, μετονομάζεται: [23. Ο συνοικισμός Δαούτση της κοινότητος Κουφαλίων εις Ελεούσα, ο δε συνοικισμός Μεντσελή εις Έλλη (η) και ο συνοικισμός Γιαλατζίκ εις Χαλκηδών].

1165. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1166. Ό.π. <https://>

έδρα τα Κουφάλια και ιστορική έδρα τη Γέφυρα. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Απογραφές: 1.191 κάτοικοι (1928), 1.867 (1940), 2.145 (1951), 3.293 (1961), 2.930 (1971), 3.036 (1981), 3.144 (1991), 3.061 (2011).

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΓΡΟΣΥΚΙΑ(*)	ΓΚΟΥΡΜΠΕΣ(*)	118	438		
2	ΑΘΥΡΑ(*)	ΜΠΟΖΙΤΣ(*)	313	1,130		
3	ΑΝΥΔΡΟ(*)	ΝΕΔΙΡ(*)	128	463		
4	ΑΝΥΔΡΟΣ(*)	ΤΣΙΓΑΡΟΒΟΝ(*)	14	35		
5	ΑΡΑΒΗΣΣΟΣ(*)	ΟΜΠΑΡ(*)	408	1,454		
6	ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ(*)	ΑΛΑΡ(*)	71	245		
7	ΑΣΒΕΣΤΑΡΙΟ	ΡΑΔΟΜΙΡ			43	137
8	ΒΑΛΤΟΛΕΙΒΑΔΟ(*)	ΓΡΟΠΙΝΟΝ(*)	28	120		
9	ΓΑΛΑΤΑΔΕΣ(*)	ΚΑΔΙΝΟΒΟΝ(*)	98	368		
10	ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ	ΓΕΝΙΤΣΑ			1,390	4,877
11	ΓΥΜΝΑ-ΑΚΡΟΛΙΜΝΗ(*)	ΓΚΟΛΟ ΣΕΛΟ(*)	31	105		
12	ΓΥΨΟΧΩΡΙ(*)	ΓΥΨΟΒΟΝ(*)	13	37		
13	ΔΑΜΙΑΝΟΝ(*)	ΔΑΜΙΑΝΗ(*)	100	373		
14	ΔΡΟΣΕΡΟΝ(*)	ΑΣΑΡ-ΒΕΗ(*)	75	264		
15	ΕΛΕΟΥΣΑ(*)	ΔΑΟΥΤΣΑ(*)	53	178		
16	ΕΛΕΥΘΕΡΟΧΩΡΙ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΧΩΡΙ			50	148
17	ΕΛΛΗ(*)	ΜΕΝΤΕΣΕΛΗ(*)	45	205		
18	ΚΑΛΗ(*)	ΚΑΛΛΙΝΙΤΣΑ(*)	200	814		
19	ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΣ(*)	ΚΑΡΑΜΖΑ(*)	74	279		
20	ΚΑΛΥΒΙΑ(*)	ΚΑΛΥΒΙΑ(*)	41	167		
21	ΚΑΡΥΩΤΙΣΣΑ(*)	ΚΑΡΥΩΤΙΣΣΑ(*)	244	823		
22	ΚΟΥΦΑΛΙΑ(*)	ΚΟΥΦΑΛΙΑ(*)	956	3342		
23	ΚΡΥΑ ΒΡΥΣΗ(*)	ΠΛΑΣΝΑ(*)	35	120		
24	ΚΥΡΡΟΣ(*)	ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟ(*)	27	77		
25	ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ(*)	ΛΙΤΟΒΟΪ(*)	132	471		
26	ΛΙΒΑΔΙΤΣΑ(*)	ΛΕΙΒΑΔΙΤΣΑ(*)	20	62		

27	ΜΑΝΔΑΛΟ(*)	ΜΑΝΔΑΛΟΒΟΝ(*)	89	275		
28	ΜΑΝΔΑΡΑΙ(*)-ΑΧΛΑΔΟΧΩΡΙ(*)	ΚΙΣΣΑΛΑΡ(*)	136	596		
29	ΜΕΛΙΣΣΙ(*)	ΜΠΑΛΙΤΣΑ(*)	4	12		
30	ΜΕΣΙΑΝΟ(*)	ΤΣΑΟΥΣΛΗ(*)	39	140		
31	ΜΙΚΡΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ(*)	ΖΟΡΜΠΑΣ(*)	79	312		
32	ΜΥΛΟΤΟΠΟΣ(*)	ΒΟΥΔΡΙΣΤΑ(*)	226	825		
33	ΝΕΑ ΠΕΛΛΑ(*)	ΝΕΑ ΠΕΛΛΑ(*)	213	880		
34	ΠΑΛΑΙΟΝ(*) - ΑΞΟΣ	ΕΣΚΙΔΖΕ(*)	267	904		
35	ΠΑΛΑΙΦΥΤΟΝ(*)	ΛΟΖΑΝΟΒΟΝ(*)	213	759		
36	ΠΑΡΘΕΝΟΣ(*)	ΤΣΟΧΑΛΑΡ(*)	17	44		
37	ΠΕΛΛΑ	ΑΓΙΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ			162	603
38	ΠΗΛΩΡΥΓΙ-ΠΕΝΤΑΠΛΑΤΑΝΟΣ	ΠΥΛΩΡΙΚ			45	180
39	ΠΛΑΓΙΑΡΙ(*)	ΙΣΠΕΡΑΙΚ(*)	82	243		
40	ΡΑΧΩΝΑ(*)	ΡΑΜΕΛ(*)	122	454		
41	ΣΑΝΔΑΛΙ(*)	ΣΙΝΔΕΛ(*)	24	78		
42	ΣΤΙΒΑ - ΔΥΤΙΚΟ	ΚΟΝΙΚΟΒΟΝ			120	402
43	ΤΡΙΦΥΛΛΙ(*)	ΤΡΙΦΟΥΛΤΣΟΒΟΝ(*)	62	213		
44	ΧΑΛΚΗΔΩΝ(*)	ΓΙΑΛΑΔΖΙΚ(*)	247	922		
		ΣΥΝΟΛΟ	5,044	18,227	1,810	6,347
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμιγώς προσφυγικοί.						
		38 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	5,044	18,227		
		6 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	1,810	6,347		
		44 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	6,854	24,574		

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΑΕΙΟΥΠΟΛΗΣ

Άγιος Πέτρος (Πέτροβον)

Ο οικισμός **Πέτροβον**, βρίσκονταν νοτιοδυτικά του Κιλκίς και σε απόσταση 4 χλμ. νοτιοανατολικά του Ευρωπού, στη δυτική όχθη του Αξιού, σε υψόμετρο 30 μ.

Κτίστηκε το 1810. Παλαιότερα υπήρχε οικισμός όπως μαρτυρεί και η παλιά εκκλησία του 1650. Συχνά οι παραποτάμιοι οικισμοί της περιοχής καταστρέφονταν από τις πλημμύρες του Αξιού ποταμού. Γύρω στο 1800, στην περιοχή υπήρχαν πρόχειροι οικισμοί από καλύβες ανθρώπων που δούλευαν στα κτήματα Οθωμανών γαιοκτημόνων. Από το 1800, λόγω αλλαγής της κοίτης του Αξιού, οι κάτοικοι εγκατέλειψαν τις καλύβες και δημιούργησαν τον οικισμό στη θέση όπου υπήρχε και ο παλαιός.

Κατά το Μακεδονικό Αγώνα, οι κάτοικοι συμμετείχαν ενεργά και ο οικισμός γνώρισε αρκετές καταστροφές. Ο οικισμός χαρακτηρίστηκε από τους στρατηγούς Κων/νο Μαζαράκη και Ιωάννη Δεμέστιχα ως «Σούλι της Μακεδονίας», λόγω της γενναιότητας και της αυτοθυσίας των κατοίκων του, εκείνη την εποχή.

Το 1910 είχε 850 πατριαρχικούς και 75 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Το 1913 μετά την απελευθέρωσή του από τον ελληνικό στρατό κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, το Πέτροβον (Μπεδρελή) είχε 787 κατοίκους (390 άνδρες και 397 γυναίκες).

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹¹⁶⁷ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντης το 1913-1914, είχε 790 κατοίκους εκ των οποίων: 774 Έλληνες που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα και 16 αθίγγανοι που μιλούσαν την Τουρκική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε: α) νηπιαγωγείο με 18 αγόρια και 14 κορίτσια και μία δασκάλα-νηπιαγωγό και β) δημοτικό σχολείο με 50 μαθητές και 22 μαθήτριες, που διδάσκονταν από ένα δάσκαλο και μία δασκάλα¹¹⁶⁸.

Το 1918 το Πέτροβον¹¹⁶⁹ αναγνωρίζεται ως οικισμός και ορίζεται έδρα της Κοινότητας Πετρόβου (προσαρτώνται και οι οικισμοί Κοσίνοβον και Μπαμπά Κιόϊ) και ανήκει στο νομό Πέλλας.

Το 1919 η κοινότητα Πετρόβου (και ο οικισμός) αποσπώνται από την επαρχία Γενιτισών του νομού Πέλλας και υπάγονται στην επαρχία Γουμένιτσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 249^Α – 16/11/1919).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 352 άνδρες και 356 γυναίκες, σύνολο 708 κάτοικοι και υπήρχαν 115 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹¹⁷⁰.

1167. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1168. Ό.π.

1169. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. αριθ. 152^Α της 9 Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Γενιτισών του νομού Πέλλης, αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός **Πέτροβον** υπό το όνομα «Κοινότης Πετρόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πετρόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Κοσίνοβο και Μπαμπά-κιόϊ»].

1170. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτισών 1886-1927».

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον συνοικισμό Μπαμπά Κιοϊ του Πετρόβου 41 πρόσφυγες (17 άνδρες και 24 γυναίκες).

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού εγκατέλειψαν τις εστίες τους το 1923 και αναχώρησαν για την Τουρκία μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών. Την περίοδο 1923-1928, εγκαταστάθηκαν στην περιοχή πολλοί πρόσφυγες και ο πληθυσμός του οικισμού διαμορφώθηκε σε 101 οικογένειες (434 άτομα) κυρίως από τη Ανατ. Θράκη, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Πετρόβου αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμεναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹¹⁷¹.

Το 1927 ο οικισμός και η κοινότητα Πετρόβου μετονομάζονται σε **Άγιος Πέτρος**¹¹⁷².

Στις 5 Νοεμβρίου 1927, η Ε.Α.Π. παρέδωσε στις 82 οικογένειες προσφύγων του οικισμού που είχαν απομείνει με παραχωρητήρια, τα οικήματα (μετά των οικοπέδων): α) Τούρκων (73 ιδιοκτησίες) και β) Βουλγάρων (97 ιδιοκτησίες) που είχαν αποχωρήσει τέσσερα χρόνια νωρίτερα. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την Ανατ. Θράκη και τα χωριά της: Μέτρες, Μπαμπά Εσκή, 40 Εκκλησιές και Στενήμαχο¹¹⁷³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.097 κατοίκων, οι 422 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 162301-162440)¹¹⁷⁴.

Το 1935 η κοινότητα και ο οικισμός Αγίου Πέτρου αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής και του Εμφυλίου, ο οικισμός δοκιμάστηκε, και είχε πολλά θύματα και υλικές καταστροφές.

Το 1997 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Πέτρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ευρωπού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997), ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Ευρωπού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Άγιος Πέτρος αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Αγίου Πέτρου στη Δημοτική Ενότητα Ευρωπού του δήμου Παιονίας.

Απογραφές: 1.097 κάτοικοι (1928), 1.435 (1940), 1.439 (1951), 1.583 (1961), 1.648 (1971), 1.772 (1981), 1.917 (1991) και 1.813 (2011).

1171. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1172. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Θεσσαλονίκης και ειδικότερα στην υποδιοίκηση Γουμένισσας, μετονομάζεται: [45. Η κοινότης Πετρόβου μετονομάζεται εις «Κοινότητα Αγίου Πέτρου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Πετρόβον εις «Άγιος Πέτρος»].

1173. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ίνφογνώμων, Αθήνα 2018.

1174. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Ακροπόταμος (Γιαχαλή)

Ο οικισμός **Γιαχαλή** βρίσκονταν σε υψόμετρο 40 μ. βορειοανατολικά των Κουφαλίων και νοτιοανατολικά του Ευρωπού, τις όχθες του Αξιού ποταμού.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, κατεγράφησαν 68 κάτοικοι (34 άνδρες και 34 γυναίκες).

Το 1918 αναγνωρίζεται¹¹⁷⁵ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Βερλάντζας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 28 άνδρες και 22 γυναίκες, σύνολο 50 κάτοικοι.

Το 1927 ο οικισμός Γιαχαλή μετονομάζεται σε **Ακροποταμιά**¹¹⁷⁶ και ανήκει στη κοινότητα Αγιονερίου.

Στις 3 Δεκεμβρίου 1927, η Ε.Α.Π. παρέδωσε σε 11 οικογένειες προσφύγων του οικισμού που είχαν απομείνει τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν τουρκικές ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες προέρχονταν κυρίως από την επαρχία Ορντού του Καυκάσου, την Κερασούντα του Πόντου και το Εσκή Σεχίρ της Μ. Ασίας¹¹⁷⁷.

Το 1928 στον οικισμό κατοικούσαν σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. 97 οικογένειες προσφύγων 377 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 438 κατοίκων, οι 176 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 158481-158620)¹¹⁷⁸.

Το 1929 η Ακροποταμιά αποσπάται από την κοινότητα Αγιονερίου και προσαρτάται στη κοινότητα Προχώματος (Φ.Ε.Κ. 25^Α – 24/01/1929).

Το 1940 η Ακροποταμιά μετονομάζεται σε **Ακροπόταμος** (Φ.Ε.Κ.–16/10/1940).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ακροπόταμος αποσπάται από την κοινότητα Προχώματος και προσαρτάται στο δήμο Κουφαλίων στο Τοπικό Διαμέρισμα Προχώματος (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Κουφαλίων και εντάσσεται στο δήμο Χαλκηδόνας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» από το 2011 ο Ακροπόταμος (μαζί με το Πρόχωμα και τον Καστανά) αποτελούν την Κοινότητα Προχώματος της Δημοτικής Ενότητας Κουφαλίων του δήμου Χαλκηδόνας με έδρα τα Κουφάλια και ιστορική έδρα τη Γέφυρα. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Απογραφές: 438 κάτοικοι (1928), 657 (1940), 668 (1951), 724 (1961), 652 (1971), 650 (1981), 635 (1991), 212 (2001) και 596 (2011).

1175. Με το υπ' αριθ. 152^Α Φ.Ε.Κ. της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως οικισμών στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας: [22. Ο συνοικισμός Βερλάντζα υπό το όνομα «Κοινότης Βερλάντζας και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βερλάντζης ενούνται και οι συνοικισμοί Καράουγλου, **Κιαχαλή** ή Αϊοβον, Γιόρδινον, Δογαντζή και Νάρες.]

1176. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 306^Α της 22^{ης} Οκτωβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Θεσσαλονίκης, μετονομάζεται: [229. Ο συνοικισμός Γιαχαλή της κοινότητος Αγιονερίου (πρώην Βερλάντζας) μετονομάζεται εις «**Ακροποταμιά**»].

1177. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποι μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ινφογνώμων, Αθήνα 2018.

1178. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Ανθόφυτον (Σαρή Παζάρ)

Ο οικισμός **Σαρή Παζάρ** βρίσκονταν στην κοιλάδα του Αξιού προς τα ανατολικά του ποταμού και βορειοδυτικά της λίμνης Πικρολίμνης. Απέχει 28,5 χλμ. νοτιοδυτικά της πόλης του Κιλκίς και 46 χλμ. βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης, σε υψόμετρο 50 μ.

Στην Απαρίθμηση το 1913, κατεγράφησαν 185 κάτοικοι (90 άνδρες και 95 γυναίκες).

Το 1914 ήταν ένα τσιφλίκι μισοκαταστρεμμένο που κατοικούσαν 8 οικογένειες αθιγγάνων¹¹⁷⁹.

Το 1919 οικισμός αναγνωρίζεται¹¹⁸⁰ και προσαρτάται στην τότε κοινότητα Βαρδαρόφτσης που ανήκε στο νομό Θεσσαλονίκης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 72 άνδρες και 46 γυναίκες, σύνολο 118 κάτοικοι.

Μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί συνολικά στον οικισμό 115 οικογένειες (417 άτομα) με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη¹¹⁸¹, οι πρόσφυγες κατάγονταν από την Πάφρα του Πόντου.

Το 1928 ο οικισμός Σαρή Παζάρ μετονομάζεται σε **Ανθόφυτο**¹¹⁸².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 505 κατοίκων, οι 325 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1934 αποσπάστηκε από το νομό Θεσσαλονίκης στον τότε νεοϊδρυθέντα νομό Κιλκίς.

Το 1935 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ανθοφύτου και έδρα ορίζεται το Ανθόφυτον που αποσπάται από την κοινότητα Βαρδαρόφτσης (Αξιοχωρίου).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 162641-162800)¹¹⁸³.

Το 1997 ο οικισμός Ανθόφυτο αποσπάται από την κοινότητα Ανθοφύτου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πικρολίμνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Πικρολίμνης και προσαρτάται στο δήμο Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Ανθοφύτου της Δημοτικής Ενότητας Πικρολίμνης του δήμου Κιλκίς της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 505 κάτοικοι (1928), 470 (1940), 475 (1951), 520 (1961), 399 (1971), 432 (1981), 416 (1991) και 272 (2011).

1179. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Προσφυγικές Εγκαταστάσεις στο Κιλκίς και την περιφέρειά του». Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Γεν. Διοίκηση Μακεδονίας φακ. 14).

1180. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, του νομού Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός Βαρδαρόφτσα υπό το όνομα «Κοινότης Βαρδαρόφτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Σαρή-Παζάρ** και **Αμάτοβον**].

1181. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

1182. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Θεσσαλονίκης της επαρχίας Κιλκίς: [259. Ο συνοικισμός **Σαρή Παζάρ** της κοινότητος Αξιοχωρίου μετονομάζεται εις «**Ανθόφυτο**»].

1183. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Αξιούπολις (Μποέμιτσα)

Ο οικισμός **Μποέμιτσα** ή **Βοέμιτσα** (Βουλγαρικό όνομα), βρίσκονταν δυτικά του Κιλκίς σε υψόμετρο 30 μ. στη δυτική όχθη του ποταμού Αξιού.

Το 1886 είχε 90 οικογένειες χριστιανικές με εκκλησία, σχολείο και 30 οικογένειες οθωμανικές (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε το 1912, από τον τουρκικό ζυγό, όπως και όλη η επαρχία Παιονίας. Οι κάτοικοί της έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη μάχη του Σκρα κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κατά τον οποίο γαλλικός στρατός εγκαταστάθηκε στην πόλη, ώστε να ελέγχει τις κύριες αρτηρίες ανεφοδιασμού. Οι Γάλλοι βοήθησαν στην κατασκευή πολλών έργων στην περιοχή, με σκοπό τη βελτίωση των μεταφορών. Μεταξύ άλλων, κατασκεύασαν σιδηροδρομική γραμμή από την Αξιούπολη έως το Σκρα. Αυτά τα έργα βοήθησαν αργότερα στην ανάπτυξη της Αξιούπολης.

Στην Απαρίθμηση το 1913, κατεγράφησαν 1.516 κάτοικοι (797 άνδρες και 719 γυναίκες), ενώ ο οικισμός διοικητικά ανήκε στην υποδιοίκηση Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹¹⁸⁴ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένισσης το 1913-1914, ο οικισμός είχε: 1.300 Έλληνες που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, 248 Μωαμεθανούς και 24 αθίγγανους που μιλούσαν την Τουρκική, ενώ ο οικισμός είχε: α) 2 νηπιαγωγεία με 41 αγόρια και 87 κορίτσια που είχαν ένα δάσκαλο-νηπιαγωγό και β) δημοτικό σχολείο με 4 τάξεις, 45 μαθητές και 29 μαθήτριες με δύο δασκάλους¹¹⁸⁵.

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 200 οικήματα/1.100 χριστιανοί Εξαρχικοί και σε 95 οικ./600 Τούρκοι¹¹⁸⁶.

Το 1919 αναγνωρίζεται¹¹⁸⁷ ως οικισμός και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μποέμιτσας, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Βάρδενον, Καλύβα, Καρασούλι και Γοργόπ). Λίγους μήνες αργότερα η κοινότητα Μποέμιτσας αποσπάται στην επαρχία Γουμένισσης του νομού Πέλλας από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 249^Α – 16/11/1919).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 825 άνδρες και 770 γυναίκες, σύνολο 1.595 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923¹¹⁸⁸ βρέθηκαν στη Μποέμιτσα 320 πρόσφυγες (156 άνδρες και 164 γυναίκες).

Κατά την Ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας το 1923, η Αξιούπολη και η γύρω περιοχή δέχτηκαν πρόσφυγες από τη Θράκη και τη Μ. Ασία, έτσι ώστε το 1928 ο πληθυσμός του οικισμού να ανέρχεται σε 216 οικογένειες (901 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

1184. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000049.0001.00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1185. Ο.π.

1186. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1187. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14ης Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός **Μποέμιτσα** υπό όνομα «Κοινότης Μποεμίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς τούτο ενοούνται και οι συνοικισμοί Γοργόπ, Δάμποβον, Καρασούλι ανακαλουμένης της αναγνωρίσεως αυτού εις ιδίαν κοινότητα της Υποδιοικήσεως Κιλκίς, γενομένης δια του από 28 Φεβρουαρίου 1919 διατάγματος, Βάρδενον και Καλύβα (ή Κολύμπα), ανήκοντες εις την καταργουμένην κοινότητα Καρασουλίου].

1188. Απογραφή Προσφύγων ενεργηθείσα κατ' Απρίλιον 1923, κυρωθείς δια του από 18 Οκτωβρίου 1923 Β.Δ.

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμειναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹¹⁸⁹.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Μποέμιτσα αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μποέμιτσα μετονομάζεται σε **Αξιούπολις**¹¹⁹⁰.

Μεταξύ 27 Μαΐου και 2 Ιουνίου 1927, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων παρέδωσε στις 145 οικογένειες προσφύγων του οικισμού τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν: 75 βουλγαρικές και 52 τουρκικές ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από το χωριό Μουτεβελί της Μαγνησίας Μ. Ασίας, από τη Γευγελή της Σερβίας, από χωριά της Τραπεζούντας και της Σαμψούντας¹¹⁹¹. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.945 κατοίκων, οι 837 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 157881-158180)¹¹⁹².

Το 1935 η κοινότητα και ο οικισμός Μποέμιτσας αποσπώνται στο νομό Κιλκίς, από το νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Λόγω της γεωπολιτικής σημασίας της θέσης της, η Αξιούπολη ήταν από τα τελευταία μέρη που άφησαν οι Γερμανοί, πριν αποχωρήσουν από την Ελλάδα στο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Στις 8 Απριλίου του 1944, οι Γερμανοί κατέλαβαν την πόλη, ελέγχοντας έτσι τους σιδηροδρόμους, τις γέφυρες και τις γραμμές ανεφοδιασμού του Άξονα. Στις 31 Οκτωβρίου 1944, οι Γερμανοί αποχώρησαν. Κατά τη Γερμανική Κατοχή, δυνάμεις του Ε.Λ.Α.Σ. πραγματοποίησαν πολλές επιχειρήσεις δολιοφθορών κατά των δυνάμεων του Άξονα, ενώ οι κάτοικοι διευκόλυναν τους Έλληνες αντιστασιακούς, παρέχοντάς τους καταφύγιο.

Το 1948 η κοινότητα Μποέμιτσας αναγνωρίζεται ως δήμος **Αξιούπολης**¹¹⁹³.

Το 2010 ο οικισμός Αξιούπολης αποσπάται από το δήμο Αξιούπολης (που καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Αξιούπολη (μαζί με την Πηγή) αποτελούν την κοινότητα Αξιούπολης, της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης του δήμου Παιονίας.

Απογραφές: 1.945 κάτοικοι (1928), 2.237 (1940), 2.738 (1951), 3.564 (1961), 3.155 (1971), 3.229 (1981), 2.981 (1991) και 3.275 (2011).

1189. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1190. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένιστης του νομού Θεσσαλονίκης: [14. Η κοινότης Μποεμίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Αξιούπόλεως» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μποέμιτσα εις «Αξιούπολις»].

1191. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους.

1192. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1193. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 56^Α της 1^{ης} Μαρτίου 1948, Περί αναγνωρίσεως Δήμων: [4. Η κοινότης Αξιούπόλεως εν τη Επαρχία Παιονίας και τω Νομώ Κιλκίς, αναγνωρίζεται εις Δήμον υπό το όνομα «Δήμος Αξιούπόλεως».

Αξιοχώριον (Βαρδαρόφτσα)

Ο οικισμός Βαρδαρόφτσα βρίσκονταν νοτιοδυτικά του Κιλκίς σε υψόμετρο 80 μ. και βρίσκονταν σε λόφο ανατολικά του Αξιού ποταμού.

Στις αρχές του 19^{ου} αι., κατοικούνταν από 360 Ορθόδοξους Έλληνες. Οι Έλληνες είχαν οργανωθεί σε κοινότητα. Λειτουργούσε μάλιστα ελληνικό δημοτικό σχολείο. Με το ξέσπασμα των εθνικών ανταγωνισμών μετά το 1878, το οικισμός δέχτηκε βίαιες πιέσεις από τη Βουλγαρική πλευρά. Σημαντικός Μακεδονομάχος από το Αξιοχώρι ήταν ο Στοῖλης, που έχασε τη ζωή του το 1907, σε συμπλοκή των ενωμένων σωμάτων των οπλαρχηγών Παντ. Παπαϊωάννου, Ιωάν. Ραδιναλή και Γεώργ. Βολιώτη (από τη Βογδάντσα, με Οθωμανικό απόσπασμα στην Κερκίνη. Αποτέλεσμα των Βουλγαρικών επιθέσεων στην περιοχή ήταν να μειωθεί τελικά ο αριθμός των κατοίκων.

Στην Απαρίθμηση το 1913, κατεγράφησαν 139 κάτοικοι (72 άνδρες και 67 γυναίκες) Το 1914 ήταν ακατοίκητο τσιφλίκι¹¹⁹⁴.

Το 1919 αναγνωρίζεται¹¹⁹⁵ ως οικισμός και ορίζεται έδρα της Κοινότητας Βαρδαρόφτσας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 38 άνδρες και 38 γυναίκες, σύνολο 76 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στη Βαρδαρόφτσα 90 πρόσφυγες (51 άνδρες και 39 γυναίκες).

Γύρω στα 1923 εγκαθίστανται οι πρώτοι πρόσφυγες από τον Πόντο. Στα επόμενα χρόνια στον πληθυσμό προστέθηκαν και πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη και τέλος (1925) την Ανατολική Ρωμυλία. Εγκαταστάθηκαν συνολικά 126 οικογένειες με 451 κατοίκους μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Αρχικά οι πρόσφυγες έστησαν τα νοικοκυριά τους στις πλαγιές των υψωμάτων προς το κανάλι του Αξιού, λίγο μακρύτερα από τον παλιό οικισμό. Η υπερβολική ζέστη του καλοκαιριού και τα πολλά κουνούπια του ποταμού, τους ανάγκασαν να ανηφορίσουν στην κορυφή των λόφων, όπου ήταν ο παλιός οικισμός (και τελικά και ο σύγχρονος).

Στις 9 Νοεμβρίου 1927, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων παρέδωσε στις 6 οικογένειες προσφύγων του οικισμού τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν τουρκικές ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την Ανατ. Θράκη (Μήδεια, Βιζύη) και τη Βουλγαρία (Αγχίαλος)¹¹⁹⁶. Το 1928 ο οικισμός Βαρδαρόφτσα μετονομάζεται σε **Αξιοχώριον**¹¹⁹⁷ και η κοινότητα Βαρδαρόφτσας σε κοινότητα Αξιοχωρίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 565 κατοίκων, οι 419 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1194. Πασχάλης Βαλαμίδης: «Προσφυγικές Εγκαταστάσεις στο Κιλκίς και την περιφέρειά του». Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Γεν. Διοίκηση Μακεδονίας φακ. 14).

1195. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός **Βαρδαρόφτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Βαρδαρόφτσα» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Σαρή-Παζάρ και Αμάτοβον].

1196. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ίνφογνώμων, Αθήνα 2018.

1197. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης: [21. Η κοινότης Βαρδαρόφτσα μετονομάζεται εις «κοινότητα Αξιοχωρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βαρδαρόφτσα εις «**Αξιοχώριον**»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 158181-158380)¹¹⁹⁸.

Ο Μενέλαος Λουντέμης (1912-1977) στα τέλη της δεκαετίας του 1930 περιγράφει στο έργο του «Αγέλαστη άνοιξη» την ζωή των κατοίκων της περιοχής, ως δάσκαλος που εργάστηκε στο χωριό που το ονομάζει Αξιοκώμη και με τις περιγραφές του «φωτογραφίζει» το σημερινό Αξιοχώρι.

Το 1934 ο οικισμός και η κοινότητα Αξιοχωρίου, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς.

Το 1997 το Αξιοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Αξιοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πολυκάστρου (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Πολυκάστρου και εντάσσεται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Αξιοχώρι (μαζί με το Νέο Σιράκιο) αποτελούν την Κοινότητα Αξιοχωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Πολυκάστρου, του δήμου Παιονίας, της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 565 κάτοικοι (1928), 615 (1940), 644 (1951), 594 (1961), 519 (1971), 469 (1981), 512 (1991) και 431 (2011).

Άσπρος (Αμάτοβον)

Ο οικισμός **Αμάτοβον** βρίσκονταν περίπου 2 χλμ. ανατολικά από την κοίτη του Αξιού ποταμού, 40 χλμ. βόρεια από τη Θεσσαλονίκη και 28 χλμ. βόρεια από τα σύνορα των Ευζώνων, σε υψόμετρο 60 μ.

Στα τέλη του 18^{ου} αι., το Αμάτοβον αποτελούσε τσιφλίκι του Γιουσούφ Μουχλίσ πασά, γιου του Ισμαήλ μπέη από τις Σέρρες. Οι Αματοβίτες συμμετείχαν στην Επανάσταση του 1821 με αποτέλεσμα να δεχτούν τα Οθωμανικά αντίποινα μετά την καταστολή των εξεγέρσεων στη Μακεδονία. Έτσι το Αμάτοβον καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς και πολλοί κάτοικοι αναγκάστηκαν να το εγκαταλείψουν. Από τότε ο ελληνισμός του οικισμού συρρικνώθηκε ανεπανόρθωτα, καθώς άρχισαν να εγκαθίστανται Βούλγαροι αγροτο-εργάτες προκειμένου να καλύψουν το κενό στα τσιφλίκια.

Το 1913-1914 είχε 154 κατοίκους (89 άνδρες και 65 γυναίκες) και ανήκε διοικητικά στην υποδιοίκηση Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης.

Το 1914 οι κάτοικοί του ήταν πρόσφυγες ενώ υπήρχαν και 2 οικογένειες βουλγαρόφωνες¹¹⁹⁹.

Το 1919 το Αμάτοβον αναγνωρίστηκε¹²⁰⁰ ως οικισμός και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Βαρδαρόφτσας.

1198. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1199. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Προσφυγικές Εγκαταστάσεις στο Κιλκίς και την περιφέρειά του». Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Γεν. Διοίκηση Μακεδονίας φακ. 14).

1200. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^A της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός Βαρδαρόφτσα υπό το όνομα «Κοινότης Βαρδαρόφτσα» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Σαρή-Παζάρ και **Αμάτοβον**].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 53 άνδρες και 29 γυναίκες, σύνολο 82 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στο Αμάτοβο 2 πρόσφυγες (1 άνδρας και 1 γυναίκα).

Ο οικισμός ενισχύθηκε δημογραφικά περί το 1924 όταν έφτασαν πρόσφυγες (175 οικογένειες, 621 άτομα) κατά πλειοψηφία από το παράλιο χωριό Άσπρος (σήμερα Μπυάλα) της Ανατ. Ρωμυλίας. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός Αμάτοβον μετονομάζεται σε **Άσπρος**¹²⁰¹, (ενώ η κοινότητα Βαρδαρόφτσας που ανήκει διοικητικά σε κοινότητα Αξιοχωρίου). Η ονομασία αυτή πιθανολογείται ότι αποτελεί παραφθορά του τοπωνυμίου Αμυδών που κατά ορισμένους κείται νότια του οικισμού, προς το Αξιοχώρι.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 872 κατοίκων, οι 753 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 157641-157880)¹²⁰².

Το 1956 ο οικισμός Άσπρος αποσπάται από την κοινότητα Αξιοχωρίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Άσπρου (Φ.Ε.Κ. 137^Α – 07.06/1956).

Το 1997 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Άσπρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πολυκάστρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Πολυκάστρου και εντάσσεται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011, ο οικισμός Άσπρος αποτελεί την Κοινότητα Άσπρου της Δημοτικής Ενότητας Πολυκάστρου του Δήμου Παιονίας.

Απογραφές: 872 κάτοικοι (1928), 895 (1940), 924 (1951), 1.038 (1961), 814 (1971), 958 (1981), 953 (1991) και 912 (2011).

Βαλτοτόπι (Δάμποβον)

Ο οικισμός **Δάμποβον** βρίσκονταν νοτιοδυτικά του Κιλκίς, σε υψόμετρο 40 μ., στις δυτικές όχθες του Αξιού ποταμού.

Προ των Βαλκανικών Πολέμων του 1912-13 κατοικούνταν από Βουλγάρους οι οποίοι αποχώρησαν σταδιακά.

Το 1913 στην Απαρίθμηση το Δάμποδον είχε 145 κατοίκους (60 άνδρες και 55 γυναίκες) ενώ με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹²⁰³ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσης το 1913-1914, είχε 156 Έλληνες κατοίκους και 20 αθίγγανους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο με 16 αγόρια και 18 κορίτσια και μία δασκάλα-νηπιαγωγό¹²⁰⁴.

1201. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης: [22. Ο συνοικισμός Αμάτοβον της κοινότητος Αξιοχωρίου μετονομάζεται εις «**Άσπρος**»].

1202. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1203. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1204. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 31 οικήματα/ 185 Εξαρχικοί¹²⁰⁵.

Το 1918 ο οικισμός Δάμποβον¹²⁰⁶ αναγνωρίζεται και ενώνεται στη κοινότητα Ορυζάρτης (Ρίζια).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 68 άνδρες και 85 γυναίκες, σύνολο 153 κάτοικοι.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν από το χωριό Κίτζερβεντ της Μ. Ασίας και άλλοι πρόσφυγες, έτσι ώστε το 1928 είχε 89 οικογένειες προσφύγων (318 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στις 27 Ιουνίου 1927, η Ε.Α.Π. παρέδωσε σε 23 οικογένειες προσφύγων του οικισμού, τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν βουλγαρικές ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες προέρχονταν κυρίως από την Ανατ. Θράκη (Μέτρες) τον Πόντο (Ορντού) και την Άγκυρα¹²⁰⁷.

Την ίδια χρονιά (το 1927) ο οικισμός Δάμποβον μετονομάζεται σε **Βαλτοτόπι**¹²⁰⁸ και υπάγεται στη κοινότητα Ρυζίων (Ορυζάρτης).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 373 κατοίκων, οι 318 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 162141-162260)¹²⁰⁹.

Το 1997 το Βαλτοτόπι αποσπάται από την κοινότητα Ρυζίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αξιούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Αξιούπολης και εντάσσεται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Βαλτοτόπι (μαζί με τα Ρύζια και το Καμποχώρι) αποτελούν την Κοινότητα Ρυζίων, της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης, του δήμου Παιονίας

Απογραφές: 373 κάτοικοι (1928), 380 (1940), 435 (1951), 521 (1961), 431 (1971), 414 (1981), 401 (1991), 346 (2011).

Γερακώνας (Γερακάρτσι)

Ο οικισμός **Γερακάρτσι** ήταν ένας πεδινός οικισμός πλησίον της Φιλυρίας στη Γουμένισσα του Κιλκίς, σε υψόμετρο 260 μ.

1205. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1206. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Ορυζάρτης υπό το όνομα «Κοινότης Ορυζάρτης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ορυζάρτης ενούνται και οι συνοικισμοί Τούμπ, Βαλκάτς και Δάμποβον].

1207. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποι μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ινφογνώμων, Αθήνα 2018.

1208. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Θεσσαλονίκης και ειδικότερα στην υποδιοίκηση Γουμένισσας: [12. Ο συνοικισμός Δάμποβον της κοινότητος Ρυζίων(πρώην Ορυζάρτης) μετονομάζεται εις «**Βαλτοτόπι**»].

1209. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Το 1886, είχε 40 χριστιανικές οικογένειες και εκκλησία (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 209 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Στην Απαρίθμηση το 1913, κατεγράφησαν 256 κάτοικοι (155 άνδρες και 101 γυναίκες), ενώ ο οικισμός διοικητικά ανήκε στην υποδιοίκηση Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹²¹⁰ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσας το 1913-1914, είχε 252 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο με μια τάξη και 12 μαθητές και 11 μαθήτριες που διδάσκονταν από 1 δασκάλα¹²¹¹.

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 39 οικήματα/ 255 Εξαρχικοί¹²¹².

Το 1918 ο οικισμός Γερακάρτσι¹²¹³ αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Γουμέντσας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 137 άνδρες και 107 γυναίκες, σύνολο 244 κάτοικοι και υπήρχαν 80 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹²¹⁴. Ρευστοποιήθηκαν 39 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1926 ο οικισμός Γερακάρτσι μετονομάζεται σε **Γερακώνας**¹²¹⁵. Η επίσημη ονομασία είναι «ο Γερακών».

Το 1927, η Ε.Α.Π. παρέδωσε στις οικογένειες προσφύγων του οικισμού τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν τουρκικές ιδιοκτησίες¹²¹⁶.

Το 1928 στον οικισμό είχαν εγκατασταθεί 55 προσφυγικές οικογένειες με 192 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός, δηλαδή γηγενείς και πρόσφυγες.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 149 κατοίκων, οι 127 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 157881-158180)¹²¹⁷.

Το 1933 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Γουμέντσας και προσαρτάται στη κοινότητα Φιλλυριάς (Φ.Ε.Κ. 220^Α – 22/07/1933).

Το 1997 ο οικισμός Γερακώνας αποσπάται από την κοινότητα Φιλυριάς και προσαρτάται στο δήμο Γουμέντσας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 ο οικισμός αποσπάται

1210. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1211. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1212. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1213. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλας αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Γουμέντσας υπό το όνομα «Κοινότης Γουμέντσας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γουμέντσας ενοούνται και οι συνοικισμοί Τουσίλοβο, Γερακάρτσι και Λιμπάχοβο].

1214. Δημήτρης Λιθοδόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

1215. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμέντσας, του νομού Θεσσαλονίκης: [8. Ο συνοικισμός Γερακάρτσι της κοινότητος Γουμέντσας μετονομάζεται εις «Γερακώνας»].

1216. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά 38 οικογένειες του οικισμού. Εκδόσεις Ινφογνώμων. Αθήνα, 2018.

1217. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

από τον δήμο Γουμένισσας και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010).

Από το 2011 ανήκει στην κοινότητα Φιλυριάς (μαζί με τη Φιλυριά) της Δημοτικής Ενότητας Γουμένισσας, του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 149 κάτοικοι (1928), 476 (1940), 407 (1951), 463 (1961), 393 (1971), 387 (1981), 350 (1991) και 286 (2011).

Γοργόπη (Γοργόπ)

Ο οικισμός **Γοργόπ**, βρίσκονταν σε υψόμετρο 80 μ. νότια της Αξιούπολης και βορειοανατολικά της Γουμένισσας.

Το 1886 είχε 110 χριστιανικές οικογένειες, σχολείο, εκκλησία και 6 υδρομύλους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση το 1913, κατεγράφησαν 677 κάτοικοι (352 άνδρες και 325 γυναίκες), ενώ ο οικισμός διοικητικά ανήκε στην υποδιοίκηση Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹²¹⁸ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένισης το 1913-1914, είχε 677 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο με 34 αγόρια και 16 κορίτσια και μία δασκάλα ενώ διέθετε δημοτικό σχολείο με μία μαθητική τάξη που είχε 29 μαθητές και 9 μαθήτριες που διδάσκονταν από ένα δάσκαλο¹²¹⁹.

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 95 οικήματα/550 Εξαρχικοί¹²²⁰. Το 1919 αναγνωρίστηκε¹²²¹ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Μποεμίτσας (Αξιούπολης).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 329 άνδρες και 306 γυναίκες, σύνολο 635 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στη Γοργόπ 103 πρόσφυγες (48 άνδρες και 55 γυναίκες).

Το 1926 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γοργόπ με την απόσπαση του οικισμού Γοργόπ (ορίζεται έδρα) από τη κοινότητα Μποεμίτσας (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926) και λίγους μήνες αργότερα πραγματοποιείται η μετονομασία της Κοινότητας και του οικισμού σε **Γοργόπη**¹²²².

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμεναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹²²³.

1218. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1219. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1220. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1221. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην Υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [4. Ο συνοικισμός Μποεμίτσα υπό όνομα «Κοινότης Μποεμίτσας» και έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς τούτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Γοργόπ**, **Δάμποβον**, **Καρασούλι**, **ανακαλουμένης της αναγνωρίσεως αυτού εις ιδίαν κοινότητα της Υποδιοικήσεως Κιλκίς γενομένης δια του από 28 Φεβρουαρίου 1919 διατάγματος, Βάρδεον και Καλίβα (ή Κολύμπα), ανήκοντες εις την καταργουμένην κοινότητα Καρασουλίου].**

1222. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένισης, του νομού Θεσσαλονίκης: [11. Η κοινότης Γοργόπ μετονομάζεται εις «κοινότητα Γοργόπης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Γοργόπ εις «**Γοργόπη**»].

1223. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοικήσεως Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

Μέχρι το 1928, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 ο πληθυσμός του οικισμού να ανέρχεται σε 123 οικογένειες προσφύγων (533 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 778 κατοίκων, οι 499 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 158621-158800)¹²²⁴.

Το 1935 η κοινότητα και ο οικισμός Γοργόπη, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και εντάσσονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α-16/03/1935), ενώ το 1940 διορθώνεται το όνομα από Γοργώπη σε Γοργόπη (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Στις 5 Σεπτεμβρίου 1944, στον οικισμό εκτελούνται 13 κάτοικοι σε μπλόκο των Κατοχικών αρχών¹²²⁵.

Το 1997 ο οικισμός Γοργόπη αποσπάται από την κοινότητα Γοργόπης και εντάσσεται στο δήμο Αξιούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Αξιούπολης και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Γοργόπη, αποτελεί την Κοινότητα Γοργόπης της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης, του δήμου Παιονίας, της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 778 κάτοικοι (1928), 1.072 (1940), 1.049 (1951), 1.113 (1961), 1.044 (1971), 955 (1981), 1.189 (1991) και 960 (2011).

Γουμένισσα (Γουμένιτσα)

Ο οικισμός **Γουμένιτσα** βρίσκονταν νοτιοδυτικά του Κιλκίς, απέχει 69 χλμ. βορειοδυτικά από τη Θεσσαλονίκη και 20 χλμ. βόρεια από την Πέλλα, σε υψόμετρο 250 μ.

Το 1886, είχε 500 χριστιανικές οικογένειες εκ των οποίων οι μισές ήταν εξαρχικές (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 700 πατριαρχικούς και 2.280 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκίopoulos).

Στις 23 Οκτωβρίου 1912, κατά τη διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό και μαζί της και όλη η επαρχία της που μετέπειτα πήρε το αρχαίο όνομά της, Παιονία. Την περίοδο 1912-1919 αποτέλεσε δήμο και ήταν ο μοναδικός στον μετέπειτα (από το 1935-36) Ν. Κιλκίς στον οποίο εντάχθηκε.

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 465 οικήματα/2.383 Εξαρχικοί και σε 135 οικ./742 Έλληνες Ορθόδοξοι¹²²⁶.

Το 1914 η Γουμένιτσα ήταν έδρα του δήμου Γουμένιτσας, είχε Ειρηνοδικείο, Συμβολαιογραφείο, Γραφείο Ταχυδρομείου και Τηλεγραφείου. Η Ελληνική κοινότητα διέθετε 2 μικτές αστικές σχολές¹²²⁷.

1224. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1225. http://istorikoarxeio.blogspot.gr?2014/08/blog-post_17.html.

1226. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1227. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000010.00028. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τέλη 1915, Γαλλο-βρετανικά στρατεύματα προέλασαν στη περιοχή της Παιονίας. Οι Γάλλοι έκαναν έδρα τους στο Μακεδονικό Μέτωπο τη Γουμένισσα και τον Μάιο του 1917 ο ελληνικός στρατός, στο πλευρό της ANΤΑΝΤ, νίκησε τα βουλγαρικά στρατεύματα στη Μάχη του Σκρα. Οι Γάλλοι άφησαν έντονα τα σημάδια τους, γιατί κατά τη μακρόχρονη παραμονή τους ασχολήθηκαν και με ειρηνικά έργα όπως η ανέγερση νοσοκομείου και εγκατάσταση μονάδας παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, κατεγράφησαν 3.415 κάτοικοι (1.753 άνδρες και 1.662 γυναίκες). Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹²²⁸ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένιτσης το 1913-1914, είχε 3.267 Έλληνες κατοίκους και 148 αθιγγάνους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε : α) νηπιαγωγείο με μια τάξη 72 αγόρια και 60 κορίτσια και δύο νηπιαγωγούς και β) δημοτικό σχολείο με 5 τάξεις, 4 δασκάλους και 3 δασκάλες που είχαν 155 μαθητές και 84 μαθήτριες¹²²⁹.

Το 1917, έτος αναχώρησής τους, Γάλλοι στρατιώτες έκτισαν και το Συντριβάνι στην Κεντρική Πλατεία, ως ανάμνηση της διέλευσής τους όπου πάνω αναγράφεται η πρόταση: "ΔΙΑΒΑΤΗ ΕΝΘΥΜΟΥ ΤΟΝ ΓΑΛΛΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ". Οι Γάλλοι αναθέρμαναν και την παλιά φιλία μεταξύ Γουμένισσας και Γαλλίας που οφείλονταν στην εμπειρία των ξακουστών κρασιών και μεταξιών της από τον προηγούμενο αιώνα. Για πολλά χρόνια Γάλλοι βετεράνοι επισκέπτονταν τη Γουμένισσα κάθε χρόνο και συνεχίζουν οι απόγονοί τους μέχρι και σήμερα.

Το 1918 ο οικισμός Γουμένισσα¹²³⁰ αναγνωρίζεται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γουμένιτσης, στην οποία ενώνονται και οι συνοικισμοί Τουσίλοβο, Γερακάρτση και Λιμπαχοβο.

Το 1919 η κοινότητα και ο οικισμός Γουμένιτσης αποσπώνται από την επαρχία Γεννητισίων του νομού Πέλλας και υπάγονται στην επαρχία Γουμένιτσης του ίδιου νομού (Φ.Ε.Κ. 249^Α – 16/11/1919).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.305 άνδρες και 1.554 γυναίκες, σύνολο 2.859 κάτοικοι και υπήρχαν 780 σπίτια χριστιανών Σλάβων και 20 χριστιανών Τσιγγάνων¹²³¹. Ρευστοποιήθηκαν 286 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στην Γουμένισσα 73 πρόσφυγες (38 άνδρες και 35 γυναίκες).

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Γουμένιτσης αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Με τις Ανταλλαγές πληθυσμών που ακολούθησαν το 1923, μεταξύ Ελλάδας, Βουλγαρίας και Τουρκίας, ο ελληνόφωνος πληθυσμός ενισχύθηκε από πρόσφυγες από τη Μ.

1228. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1229. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1230. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλας αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Γουμένισσα** υπό το όνομα «Κοινότης Γουμένιτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γουμένιτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Τουσίλοβο, Γερακάρτση και Λιμπαχοβο].

1231. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννισίων 1886-1927».

Ασία, το Πόντο και την Ανατολική Ρωμυλία. Το 1926 ο οικισμός Γουμένισσα μετονομάζεται σε **Γουμένισσα**¹²³².

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμειναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹²³³.

Εδώ το 1928 βρέθηκαν εγκαταστημένες 427 οικογένειες προσφύγων με 1.676 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 4.433 κατοίκων, οι 1.328 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 600 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 158801-159400)¹²³⁴.

Το 1935 η κοινότητα Γουμένισσα αποσπάται από τον νομό Θεσσαλονίκης και υπάγεται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Στις 18 Φεβρουαρίου 1944, σε ενέδρα του 30^{ου} Συντάγματος του ΕΛ.ΑΣ. κατά γερμανικού οχήματος έξω από τη Γουμένισσα, σκοτώνονται 4 Γερμανοί αξιωματικοί και οπλίτες και μένουν λάφυρα το όχημα και οπλισμός¹²³⁵.

Στις 25 Μαΐου 1944 οι Γερμανικές αρχές κατοχής εκτελούν στη Γουμένισσα 52 κατοίκους της περιοχής¹²³⁶.

Το 1986 ο οικισμός Γουμένισσα αποσπάται από την κοινότητα Γουμένισσας (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Γουμένισσας (Φ.Ε.Κ. 33^Α – 28/03/1986) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Γουμένισσας (καταργείται) και εντάσσεται στο νέο Καλλικρατικό δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 αποτελεί την κοινότητα Γουμένισσας, της Δημοτικής Ενότητας Γουμένισσας του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 4.433 κάτοικοι (1928), 4.927 (1940), 4.528 (1951), 5.026 (1961), 4.621 (1971), 4.301 (1981), 4.163 (1991) και 4.073 (2011).

Γρίβα (Κρίβα)

Ο οικισμός **Κρίβα** ήταν κτισμένος στους πρόποδες της ανατολικής πλαγιάς του όρους Πάϊκου σε υψόμετρο 460 μ. , 70 χλμ. βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης και 50 χλμ. νοτιοανατολικά του Κιλκίς.

1232. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένισσης του νομού Θεσσαλονίκης: [1. Η κοινότης Γουμένισσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Γουμένισσης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Γουμένισσα εις «**Γουμένισσα**»].

1233. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1234. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1235. <http://poaea-mak.gr/february.asp>.

1236. <http://www.goumenissa.eu/blog/?p=33224>.

Από το 1525 και μετέπειτα καταγράφεται στη γύρω περιοχή ύπαρξη αρματολών και κλεφτών¹²³⁷.

Το 1886, είχε 170 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 120 πατριαρχικούς και 790 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Στις 15 Οκτωβρίου 1912 η Κρίβα υπέστη σχεδόν ολοκληρωτική καταστροφή από πυρκαγιά που έβαλαν οι Οθωμανοί. Διασώθηκε το σχολείο και η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου. Πολλοί κάτοικοι φονεύθηκαν.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, κατεγράφησαν 1.049 κάτοικοι (545 άνδρες και 504 γυναίκες), ενώ ο οικισμός διοικητικά ανήκε στην υποδιοίκηση Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹²³⁸ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσας το 1913-1914, είχε 1.100 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε: α) νηπιαγωγείο με 26 αγόρια και 24 κορίτσια που είχαν μία νηπιαγωγό και β) δημοτικό σχολείο με 2 τάξεις, 43 μαθητές και 30 μαθήτριες με ένα δάσκαλο¹²³⁹.

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 210 οικήματα/860 Εξαρχικοί και σε 20 οικ./126 ορθόδοξοι Έλληνες¹²⁴⁰.

Κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, τέλη 1915, Γαλλο-Βρετανικά στρατεύματα προέλασαν στη περιοχή της Παιονίας. Οι Γάλλοι έκαναν βάση τους στο Μακεδονικό Μέτωπο τη Γουμένισσα και δημιούργησαν υλοτομείο στην σημερινή περιοχή της Λίπτας στη Γρίβα. Εκεί αποψίλωσαν το πυκνό δάσος καστανιάς που υπήρχε, δημιουργώντας ξυλεία στήριξης σιδηροδρομικών δοκών στη Γαλλία, στη διαδρομή από το Παρίσι¹²⁴¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κρίβας με έδρα τον οικισμό¹²⁴² της Κρίβας στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μπαροβίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 397 άνδρες και 450 γυναίκες, σύνολο 847 κάτοικοι και υπήρχαν 155 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹²⁴³. Ρευστοποιήθηκαν 94 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία. (Μιχαηλίδης).

Το 1924 ο οικισμός και η κοινότητα Κρίμπας αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός και η κοινότητα μετονομάζεται σε **Γρίβα**¹²⁴⁴, Στις 21 Ιουνίου 1927, η Ε.Α.Π. παρέδωσε στις 21 οικογένειες προσφύγων του οικισμού, τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν βουλγαρικές ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες

1237. «Αρματολοί και Κλέφτες. Οι ένοπλοι του υπόδουλου γένους». Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία. Τεύχος 89, Ιανουάριος 2004

1238. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1239. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1240. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1241. Βικιπαίδεια.

1242. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλης: [6. Ο συνοικισμός **Κρίβας** υπό το όνομα «κοινότης Κρίβας» και έδραν τον ομώνυμο συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κρίβας ενοείται και ο συνοικισμός Μπαροβίτσα].

1243. Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927. Δημήτρης Λιθοξόου.

1244. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών υποδιοικήσεως Βεροίας κλπ. στην υποδιοίκηση Γουμένιτσας: [19. Η κοινότης Κρίβας μετονομάζεται εις «κοινότητα Γρίβα» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κρίβα εις «**Γρίβας**» (ο)].

με βάση την αναγραφή του τόπου καταγωγής τους στα παραχωρητήρια, προέρχονταν από το χωριό Άκ-Ντάγ-Μαντέν της επαρχίας Άγκυρας της Μ. Ασίας¹²⁴⁵.

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμεναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹²⁴⁶.

Το 1928 ήταν εγκατεστημένες 16 οικογένειες προσφύγων/79 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 877 κατοίκων, οι 154 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 159401-159440)¹²⁴⁷.

Το 1935 η Γρίβα αποσπάται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγεται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Γρίβα ήταν υπό Γερμανική κατοχή από τον Απρίλιο του 1941 έως τον Οκτώβριο του 1944. Την εποχή αυτή, δυνάμεις του Ε.Λ.Α.Σ. πραγματοποίησαν πολλές επιχειρήσεις δολιοφθορών κατά των δυνάμεων του Άξονα, ενώ οι κάτοικοι διευκόλυναν τους Έλληνες αντιστασιακούς, παρέχοντάς τους καταφύγιο¹²⁴⁸.

Κατά τη δεκαετία του 1960 ακολούθησε μαζική μετανάστευση στη Δυτική Γερμανία, Ελβετία, καθώς και εσωτερική μετανάστευση κυρίως στη Θεσσαλονίκη και Αθήνα. Τη 10ετία του 1980 επιτράπη στους πολιτικούς πρόσφυγες του Εμφυλίου Πολέμου να επιστρέψουν στη γενέτειρά τους¹²⁴⁹.

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία, τη δενδροκομία και την υλοτομία. Ο οικισμός ανήκει στην αμπελουργική ζώνη παραγωγής του οίνου Ονομασίας Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας «Γουμένισσα» και «Πάικο».

Το 1997 ο οικισμός Γρίβας αποσπάται από την κοινότητα Γρίβας και προσαρτάται στο δήμο Γουμένισσας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Γουμένισσας και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011, ο οικισμός Γρίβας αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Γρίβας, της Δημοτικής Ενότητας Γουμένισσας του δήμου Παιονίας, της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 877 κάτοικοι (1928), 1.223 (1940), 1.198 (1951), 1.218 (1961), 840 (1971), 861 (1981), 779 (1991) και 813 (2011).

1245. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ίνφορντ, Αθήνα 2018.

1246. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1247. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1248. Βικιπαίδεια.

1249. Ό.π.

Δασερών (Ορμάνοβον)

Ο οικισμός **Ορμάνοβον** βρίσκονταν δυτικά του Ευρωπού και νοτιοδυτικά της Φιλύριας¹²⁵⁰ στην επαρχία Παιονίας.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, κατεγράφησαν 20 κάτοικοι (11 άνδρες και 9 γυναίκες). Τότε ανήκε διοικητικά στην υποδιοίκηση Γεννιτσών του νομού Θεσσαλονίκης.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹²⁵¹ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένιτσας το 1913-1914, ο οικισμός είχε 108 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα και ήταν συνοικισμός Καυκασίων προσφύγων.

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 30 οικήματα/160 Βόσνιοι¹²⁵².

Το 1918 αναγνωρίζεται ως συνοικισμός¹²⁵³ και ενώνεται στη κοινότητα Πέτγας (Πεντάλοφον).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 42 άνδρες και 34 γυναίκες, σύνολο 76 κάτοικοι και υπήρχαν 60 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων¹²⁵⁴ ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στο Ορμάνοβο 88 πρόσφυγες (46 άνδρες και 42 γυναίκες).

Το 1926 ο οικισμός Ορμάνοβον μετονομάζεται σε **Δασερών**¹²⁵⁵.

Στις 30 Ιουνίου 1927, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.) παρέδωσε στις 17 οικογένειες προσφύγων του οικισμού, τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν τουρκικές ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες προέρχονταν κυρίως από το χωριό Κίρμπαγλι της Υοσγάτης επαρχίας Αγκύρας Μ. Ασίας¹²⁵⁶.

Μετά τη συνθήκη της Ανταλλαγής των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του το εγκατέλειψαν και αναχώρησαν στην Τουρκία το 1923-4, ενώ το 1928 βρέθηκαν εγκατεστημένες 14 οικογένειες προσφύγων με 72 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 89 κατοίκων, οι 27 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 159681-159700)¹²⁵⁷.

Το 1935 ο οικισμός Δασερό και η κοινότητα Πέτγας που ανήκει αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1925).

1250. Χάρτης Δημ. Λιθοξόου.

1251. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1252. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1253. Με το Φ.Ε.Κ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Πέτγα υπό το όνομα «Κοινότης Πέγας» και έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πέτγας ενούνται και οι συνοικισμοί Ράμνα, Τσιγάρεβον και **Ορμάνοβον**].

1254. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννιτσών 1886-1927».

1255. Με το Φ.Ε.Κ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένιτσας, του νομού Θεσσαλονίκης: [5. Ο συνοικισμός **Ορμάνοβον της κοινότητας Πέτγας** μετονομάζεται εις «**Δασερών**»].

1256. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους.

1257. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1940, ο οικισμός Δασερό **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).
Απογραφές: 89 κάτοικοι (1928).

Δογάνη (Σλοπ ή Σλώπνιτσα)

Ο οικισμός **Σλόπ (Σλώπνιτσα)** βρίσκονταν 4 χλμ. νοτιοανατολικά της κοινότητας Πλαγίων του Κιλκίς¹²⁵⁸ και βορειοδυτικά του Κιλκίς, σε υψόμετρο 80 μ.

Το 1886 είχε 45 οικογένειες χριστιανικές και εκκλησία (Σχινάς).

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹²⁵⁹ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσας το 1913-1914, ο οικισμός είχε 390 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο (2 τάξεις) με 41 αγόρια και 29 κορίτσια που είχαν ένα δάσκαλο και μία δασκάλα-νηπιαγωγό¹²⁶⁰.

Το 1919 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού¹²⁶¹ και η προσάρτησή του στη κοινότητα Σεχόβου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 55 άνδρες και 55 γυναίκες, σύνολο 110 κάτοικοι.

Στις 15 Ιουνίου 1927, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.) παρέδωσε στις 10 οικογένειες προσφύγων του οικισμού, τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν βουλγαρικές ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τα χωριά Γευγελή, Μισόπολις (Μουδανιά), Μπογάζκιοϊ (Μέτρες-Ανατ. Θράκη) και Κίος (Προύσα)¹²⁶².

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμειναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹²⁶³.

Το 1928 στον οικισμό ήταν εγκατεστημένες 27 προσφυγικές οικογένειες (113 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός, με γηγενείς και πρόσφυγες.

Το 1928 ο οικισμός Σλώπνιτσα μετονομάζεται σε **Δογάνης**¹²⁶⁴. Το επίσημο όνομα του οικισμού είναι «Ο Δογάνης» και το έλαβε από τον ανθυπολοχαγό Ευστάθιο Δογάνη από τα Καλάβρυτα, που έχασε την ζωή του υπερασπιζόμενος τον λόφο Σεμέν Ντε Φερ σε μάχη με τους Βούλγαρους στις 24/4/1917)¹²⁶⁵.

1258. <http://plagia-paioniaw.blogspot.gr>.

1259. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

1260. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1261. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων εν τη Γενική διοικήσει Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Σέχοβον υπό όνομα «κοινότης Σεχόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς τούτο ενοούνται και οι συνοικισμοί **Σλώπνιτσα** και Αλτσάκ].

1262. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ίνφορντ, Αθήνα 2018.

1263. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1264. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης, της επαρχίας Παιονίας: [26. Ο συνοικισμός Σλώπνιτσα της κοινότητας *Ειδομένης*, (πρώην Σεχόβου) μετονομάζεται εις «**Δογάνη**»].

1265. Περιοδικό «ΤΟΛΜΩΝ» τεύχος 26, Απρίλιος, Μάιος, Ιούνιος 2008. <http://www.tolmon.gr/pdf/t26.pdf>

Στην απογραφή του 1928, εκ των 180 κατοίκων, οι 121 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 161121-161160)¹²⁶⁶.

Το 1935 ο οικισμός Δογάνης (και η κοινότητα Ειδομένης που ανήκει) αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς.

Κατά το χρονικό διάστημα από τις 16 Ιανουαρίου 1944 μέχρι τις 10 Φεβρουαρίου 1944, δυνάμεις του Βουλγαρικού στρατού, με την ανοχή της Γερμανικής Στρατιωτικής Διοίκησης Μακεδονίας, εισβάλλουν στην περιοχή από την κωμόπολη Γευγελή και λεηλατούν τους οικισμούς Χαμηλό, Πλάγια, Δογάνης και Φανός¹²⁶⁷.

Το 1997 ο οικισμός Δογάνη αποσπάται από την κοινότητα Ειδομένης και προσαρτάται στο δήμο Αξιούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Αξιούπολης και εντάσσεται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Από το 2011 (με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δογάνης ανήκει στην Κοινότητα Ειδομένης της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης, του δήμου Παιονίας, της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς που βρίσκεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας,

Απογραφές: 180 κάτοικοι (1928), 191 (1940), 124 (1951), 109 (1961), 77 (1971), 58 (1981), 59 (1991) και 49 (2011).

Στον οικισμό σήμερα έχουν απομείνει πολλοί λίγοι κάτοικοι.

Ειδομένη (Σέχοβον)

Ο οικισμός **Σέχοβον** βρίσκονταν βορειοδυτικά του Κιλκίς, κοντά στα σύνορα με τη Βόρεια Μακεδονία και σε υψόμετρο 70 μ.

Το 1886 είχε 70 οικογένειες βουλγαρόφωνες και 20 οικογένειες ελληνόφωνες με εκκλησία (Σχινάς).

Οι κάτοικοι του ήταν ένα μίγμα Μακεδόνων γηγενών και απογόνων προσφύγων που εγκαταστάθηκαν το 1922 προερχόμενοι από την Ανατ. Θράκη και τα παράλια της Μ. Ασίας.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹²⁶⁸ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσης το 1913-1914, ο οικισμός είχε 663 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε: 3 τάξεις δημοτικού σχολείου με 41 μαθητές και 9 μαθήτριες δύο δασκάλους και μία δασκάλα και β) μία τάξη νηπιαγωγείου με 35 αγόρια και 28 κορίτσια που είχαν μία δασκάλα-νηπιαγωγό¹²⁶⁹.

Το 1919 αναγνωρίζεται¹²⁷⁰ ως οικισμός και ορίζεται έδρα της κοινότητας Σεχόβου, στην οποία προσαρτώνται οι συνοικισμοί Σλώπνιτσα και Αλτσάκ. Λίγους μήνες αργότε-

1266. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1267. Γεώργιος Α. Λεβέντης: «Η κατά της Μακεδονίας επιβουλή». Εκδόσεις Νέα Θέσις, 1991.

1268. Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1269. Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1270. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^A της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων εν τη Γενική διοικήσει Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Σέχοβον** υπό όνομα «κοινότης Σεχόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς τούτο ενοούνται και οι συνοικισμοί Σλώπνιτσα και Αλτσάκ].

ρα η κοινότητα Σεχόβου αποσπάται στην επαρχία Γουμένισσης του νομού Πέλλης από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ 249^Α – 16/11/1919).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 131 άνδρες και 104 γυναίκες, σύνολο 235 κάτοικοι.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Σεχόβου αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός και η κοινότητα Σεχόβου μετονομάζονται σε **Ειδομένη**¹²⁷¹.

Στις 12 Απριλίου 1927, η Ε.Α.Π. παρέδωσε στις 14 οικογένειες προσφύγων του οικισμού τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν 13 σερβικής και 2 βουλγαρικής ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τα χωριά Ερμενί Κιοϊ και Καστανιές (Τσατάλτζα-Ανατ. Θράκης), Επιβάτες (Σηλυβρία), Κυδωνιά (Ανατ. Θράκης), Κερασιά (Μυριοφύτου-Ανατ. Θράκης) και Παύρα (Πόντου)¹²⁷².

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμεναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹²⁷³.

Εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες το 1928, 49 οικογένειες προσφύγων (173 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. και ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 532 κατοίκων, οι 227 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 159701-159780)¹²⁷⁴.

Το 1935 η κοινότητα Ειδομένης αποσπάστηκε στο νομό Κιλκίς, από το νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Το 1997 η Ειδομένη αποσπάστηκε από τη κοινότητα Ειδομένης (που καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Αξιούπολης με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Αξιούπολης (που καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010) με το πρόγραμμα «Καλλικράτης».

Από το 2011 ανήκει στη Κοινότητα Ειδομένης (μαζί με τους οικισμούς Δογάνης και Χαμηλό) της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Ο οικισμός είναι συννυφασμένος με το Σιδηροδρομικό Σταθμό, ο οποίος αποτελεί τον πρώτο σιδηροδρομικό σταθμό που συναντάει ο ταξιδιώτης εισερχόμενος στην Ελλάδα από τις ευρωπαϊκές χώρες.

Απογραφές: 532 κάτοικοι (1928), 542 (1940), 422 (1951), 511 (1961), 393 (1971), 421 (1981), 334 (1991) και 154 (2011).

1271. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένισσης, του νομού Θεσσαλονίκης: [Η κοινότης Σεχόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ειδομένης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σέχοβον εις «Ειδομένη»].

1272. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις: Ινφογνώμων, Αθήνα, 2018.

1273. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1274. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Εύζωνοι (Ματσίκοβον)

Ο οικισμός **Ματσίκοβον** ή **Ματσούκοβο** (προέρχεται από κάποιον Τούρκο πασά Ματσούκ, με προσθήκη σλαβικής κατάληξης) βρίσκονταν στην ανατολική όχθη του Αξιού ποταμού, πολύ κοντά στα σύνορα Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας και βορειοδυτικά του Κιλκίς, σε υψόμετρο 70 μ.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο. Πρώτος πρόεδρος της Κοινότητας Ματσίκοβον ήταν ο ηρωικός Μακεδονομάχος Μιχαήλ Σιωνίδης, ο οποίος παρασημοφορήθηκε από το Βασιλιά Κωνσταντίνο με το Χρυσό Αριστείο Ανδρείας. Στο σπίτι του, στους Ευζώνους, ο Κωνσταντίνος είχε εγκαταστήσει το αρχηγείο του, από όπου διηύθυνε τις μάχες κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους.

Το 1913 στην Απαρίθμηση είχε 511 κατοίκους (237 άνδρες και 274 γυναίκες) και ανήκε διοικητικά στην υποδιοίκηση Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης.

Το 1914 ήταν χωριό, με αστυνομικό σταθμό και μία δημοτική ελληνική σχολή. Ήταν τσιφλίκι διεκδικούμενο από τον Σεχλίμ Χανέμ και είχαν εγκατασταθεί 14 προσφυγικές οικογένειες από την Σερβία¹²⁷⁵.

Το 1919 αναγνωρίστηκε¹²⁷⁶ ως οικισμός και ορίστηκε έδρα της κοινότητας Ματσικόβον. Στην κοινότητα προσαρτήθηκαν οι οικισμοί: Σμόλη, Δαουτλή, Αρτζάν, Μπεκερλή, Σεϊδελή, Μπαγιάλτσα, Ερεσελή και Τσιδεμλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 169 άνδρες και 144 γυναίκες, σύνολο 313 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στο Ματσίκοβο 254 πρόσφυγες (129 άνδρες και 125 γυναίκες).

Οι κάτοικοι των Ευζώνων είναι Μακεδόνες ντόπιοι και πρόσφυγες από Βογδάντσα, Γκρίτσιστα, Γευγελή και Στρώμνιτσα (που τώρα βρίσκονται στην Βόρεια Μακεδονία). Επίσης υπάρχουν και πολλοί πρόσφυγες από τον Πόντο. Οι Πόντιοι πρόσφυγες ήρθαν από το Σοχούμι του Εύξεινου Πόντου (σήμερα στη Γεωργία). Η καταγωγή τους ήταν από Κερασούντα, Κάρς, Μερτινίκ, Κιόλε και Αρνταχάν. Εγκαταστάθηκαν στον οικισμό μετά από εξάμηνη παραμονή στο Καραμπουρνάκι Θεσσαλονίκης.

Το 1927 ο οικισμός και η κοινότητα Ματσίκοβον μετονομάστηκαν σε **Εύζωνοι**¹²⁷⁷.

Το 1928 κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό κατεγράφησαν 100 οικογένειες προσφύγων (385 άτομα) και ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 711 κατοίκων, οι 109 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 161301-161440)¹²⁷⁸.

1275. Έγγραφο GR GSA-IAM_ADM001.01.000010_00001 έως 11. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1276. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [39. Ο συνοικισμός **Ματσίκοβον** υπό όνομα «Κοινότης Ματσίκοβον». Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Σεϊδελή, Δαουτλή, Τσιτεμλή, Μπεκερλή, Ερισελή, Σμόλη, Μπαγιάλτζα και Αρτζάν].

1277. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, του νομού Θεσσαλονίκης: [97. Η κοινότης Ματσικόβον μετονομάζεται εις «κοινότητα Ευζώνων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ματσίκοβον εις «**Εύζωνοι**»].

1278. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1934 ο οικισμός και η κοινότητα Ευζώνων αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 341^Α – 08/10/1934).

Στις 25 Ιανουαρίου 1941, κάτοικοι του χωριού Εύζωνοι και των γύρω χωριών αντιδρούν κατά της απόφασης του γερμανικού στρατού Κατοχής να παραχωρήσει τη διοίκηση του χωριού στους Βούλγαρους. Στα επεισόδια που γίνονται σκοτώνονται 3 Έλληνες. Οι Βούλγαροι επιχείρησαν να συλλάβουν και να δολοφονήσουν τους κατοίκους των Ευζώνων, όμως με παρέμβαση μονάδας του γερμανικού στρατού αποτράπηκε η σφαγή κι απελευθερώθηκαν όσοι κρατούνταν¹²⁷⁹.

Το 1997 ο οικισμός Εύζωνοι αποσπάται από την κοινότητα Ευζώνων και προσαρτάται στο δήμο Πολυκάστρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997), ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Πολυκάστρου και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Εύζωνοι (μαζί με την Μεταμόρφωση, την Πλατανιά και τους Τσολιάδες) αποτελούν την Κοινότητα Ευζώνων, της Δημοτικής Ενότητας Πολυκάστρου του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 711 κάτοικοι (1928), 871 (1940), 1.251 (1951), 907 (1961), 847 (171), 1.082 (1981), 833 (1991) και 568 (2011).

Ευρωπός (Ασικλάρ ή Ισικλάρ)

Ο οικισμός **Ισικλάρ** βρίσκονταν σε απόσταση 44 χλμ. δυτικά από την πόλη του Κιλκίς σε υψόμετρο 80.

Το 1886 είχε 200 οικογένειες οθωμανικές, οι κάτοικοί του ήταν άγριοι και είχαν τάση για ληστείες (Σχινάς).

Το 1910 είχε 1.200 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, είχε 830 κατοίκους (476 άνδρες και 354 γυναίκες).

Το 1914 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 28 οικογένειες προσφύγων (99 άτομα) από το Μπαμπά Εσκή της Θράκης¹²⁸⁰ ενώ διέθετε και Ελληνική δημοτική σχολή¹²⁸¹.

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 160 οικήματα/ 811 Τούρκους¹²⁸².

Το 1918 αναγνωρίζεται ο οικισμός Ισικλάρ¹²⁸³ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ισικλάρ του νομού Πέλλας.

Το 1919 ο οικισμός και η κοινότητα Ισικλάρ αποσπώνται από την επαρχία Γεννητσών του νομού Πέλλας και υπάγονται στην επαρχία Γουμένισσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 249Α – 16/11/1919).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 415 άνδρες και 481 γυναίκες, σύνολο 896 κάτοικοι και υπήρχαν 350 σπίτια μουσουλμάνων Τούρκων¹²⁸⁴.

1279. <https://worldwar2blogdse.wordpress.com/category/%CE%BC%CE%.....>

1280. Πασχάλης Βαλσαμίδης: «Προσφυγικές Εγκαταστάσεις στο Κιλκίς και την περιφέρειά του». Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Γεν. Διοίκηση Μακεδονίας φακ. 64).

1281. Ό.π. (Γεν. Διοίκηση Μακεδονίας φακ. 14).

1282. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1283. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γεννητσών, αναγνωρίζεται: [13. Ο συνοικισμός **Ισικλάρ** υπό το όνομα «Κοινότης Ισικλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.]

1284. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

Με τη συνθήκη της Ανταλλαγής των Πληθυσμών έχουμε υποχρεωτική μετανάστευση των μουσουλμάνων κατοίκων στη Τουρκία. Με την ανταλλαγή των πληθυσμών εγκαταστάθηκαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν στην πόλη Κιρκιλερί (Σαράντα Εκκλησιές) η οποία βρίσκεται στην Ανατολική Θράκη, στη μέση περίπου της διαδρομής από την Κωνσταντινούπολη προς τα Βουλγαρικά σύνορα¹²⁸⁵.

Εδώ μετά το 1923 εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες που είχε ως αποτέλεσμα το 1928 να καταγραφούν 388 οικογένειες προσφύγων (1.393 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι περισσότερες 277 οικογένειες προέρχονταν από το Φούλατζικ (επαρχία Βιθυνίας), 82 από την Τζαντώ της Ανατ. Θράκης, 11 από τα Μ. Λειβάδια Πάικου, 9 από το Κίτζεβρεντ της Μ. Ασίας, 7 από τον Πόντο 7 και 2 οικογένειες από την Αρμενία.

Αρκετές οικογένειες Φουλατζικλιωτών εγκαταστάθηκαν στην Κορμίστα του Ν. Σερρών και στην Βιτάστα (σημερινή Κρηνίδα του Ν. Δράμας). Επίσης Φουλατζικλιώτες κατοικούν στη Βέροια, το Βόλο, την Αθήνα και κυρίως στη Θεσσαλονίκη.

Το χωριό **Φούλατζικ της Βιθυνίας** βρισκόταν σε πλαγιά, σε υψόμετρο περίπου 350 μ., σε απόσταση 12 χλμ. από τη νότια ακτή του Αστακηνού κόλπου, 10 χλμ. βόρεια από τη λίμνη της Νίκαιας, 19,5 χλμ. Β.Δ. της Νίκαιας και τέλος 70 χλμ. Ν.Α. της Κωνσταντινούπολης.

Το Φούλατζικ αριθμούσε 1.800 κατοίκους, όλοι Έλληνες οι οποίοι μιλούσαν την τουρκική γλώσσα. Οι Τούρκοι των γύρω χωριών το έλεγαν Κιουτσούκ Γιουνάν (Μικρή Ελλάδα).

Το χωριό ευημερούσε. Συντηρούσε με δαπάνες των ιδίων των κατοίκων Αστική Σχολή και Παρθεναγωγείο («εις α λίαν φιλοτίμως καλλιεργείται η θρησκεία, η πάτριος γλώσσα και τα γράμματα» όπως αναφέρει ο Θεόδωρος Μαρκουΐζος στο βιβλίο του «Από Κωνσταντινουπόλεως εις Νίκαιαν Βιθυνίας», 1909).

Στις 21 Ιουνίου 1920 και έπειτα από την οπισθοχώρηση του ελληνικού στρατού οι Τσέτες εισέρχονται στο χωριό. Ακολουθεί η σφαγή μέσα στην εκκλησία 116 ατόμων και η δραματική θανάτωση του υπέργηρα ιερέα Φίλιππου, ενώ ακολούθως πυρπόλησαν το χωριό, που μετέτρεψε το πανώριο Φούλατζικ σε στάχτη και σωρούς ερειπίων. Έτσι άρχισε ο μακρύς και τραγικός δρόμος της προσφυγιάς.

Από την Κωνσταντινούπολη με πλοία μεταφέρθηκαν στην Μυτιλήνη. Κάποιες οικογένειες τακτοποιήθηκαν στην Λήμνο (οικογένεια Σαββάογλου) και στην Σάμο (οικογένεια Βουλγαρίδη) και παρέμειναν εκεί. Οι υπόλοιποι μεταφέρθηκαν αρχικά στο Βόλο, μετά στην Καλαμάτα και τέλος στο Καραμπουρνάκι της Θεσσαλονίκης.

Ο Φουλατζικλιώτης Στέφανος Λαΐδογλου, αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού, που το διάστημα εκείνο υπηρετούσε ως υπασπιστής του Νικ. Πλαστήρα, έβαξε στην Μακεδονία και επέλεξε ως καταλληλότερο τόπο για την εγκατάσταση και αποκατάσταση των συγχωριανών του το χωριό Ασκιλάρ της επαρχίας τότε Γιαννιτσών, που κατοικούνταν μέχρι τότε από Τούρκους. Αυτός τότε αναζήτησε στους προσφυγικούς καταυλισμούς τους συγχωριανούς του και όσους από αυτούς κατάφερε να εντοπίσει τους μετέφερε στο Ασκιλάρ. Το Ασκιλάρ ή Ισικλάρ ήταν χτισμένο πάνω στα ερείπια της αρχαίας Μακεδονικής πόλεως «Ευρωπού» και μετονομάστηκε σε «Ευρωπό» το 1925¹²⁸⁶.

1285. Facebook Απόστολος Καραγιαννόπουλος.

1286. Νικόλαος Τσαϊλακόπουλος: «Η νοσταλγική γενέτειρά μου. Το Φουλατζικ Νικομήδειας Μ. Ασίας». Ευρωπός 1987.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Ισικλάρ αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1925 ο οικισμός Ισικλάρ μετονομάζεται σε **Ευρωπός**¹²⁸⁷.

Μεταξύ 6 και 11 Αυγούστου 1927, η Ε.Α.Π. παρέδωσε : α) σε 177 οικογένειες προσφύγων του οικισμού τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν τουρκικές ιδιοκτησίες (εκτός μίας βουλγαρικής) και β) σε 55 οικογένειες οικήματα της ΔΕΧΑΤΕΓΚΕ. Δηλαδή οικήματα προκατασκευασμένα στην Ελλάδα ή την Γερμανία από τη γερμανική κατασκευαστική εταιρεία ΔΕΧΑΤΕΓΚΕ, δυνάμει τριμερούς σύμβασης μεταξύ της Ε.Α.Π. και της Διεύθυνσης Εποικισμού Κεντρικής Μακεδονίας¹²⁸⁸. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.338 κατοίκων, οι 1.255 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 600 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 159781-160380)¹²⁸⁹.

Το 1935 η κοινότητα και ο οικισμός Ευρωπού αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Στον Ευρωπό έχει ιδρυθεί η «Εταιρεία Μικρασιατικών Σπουδών και Ερευνών Ευρωπού» που σκοπό της είναι να συμβάλλει στη διατήρηση της μνήμης και την ανάδειξη της ιστορικής ταυτότητας και του πολιτισμού του προσφυγικού ελληνισμού. Οι δραστηριότητες της Εταιρείας περιλαμβάνουν : Την συγκέντρωση, καταγραφή και μελέτη του σχετικού ιστορικού υλικού, την συγκέντρωση προφορικών μαρτυριών, την προβολή αντικειμένων που σχετίζονται με την κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική δραστηριότητα των προσφύγων που κατάγονται κυρίως από το Φούλατζικ της Μ. Ασίας και την Τζαντώ της Αν. Θράκης και συνολικά όλων των σημερινών κατοίκων του Ευρωπού Ν. Κιλκίς, τα ήθη και έθιμά τους, τη διοργάνωση εκδηλώσεων (εκθέσεις, διαλέξεις), την συνεργασία με ημεδαπούς και αλλοδαπούς φορείς και με άτομα που ασχολούνται με θέματα προσφύγων.

Το 1997 ο οικισμός Ευρωπός αποσπάται από την κοινότητα Ευρωπού και ορίζεται έδρα του δήμου Ευρωπού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997), ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Ευρωπού και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο Ευρωπός αποτελεί την Κοινότητα Ευρωπού της Δημοτικής Ενότητας Ευρωπού του δήμου Παιονίας. (Διοικητική μεταρρύθμιση πρόγραμμα «Καλλικράτης»).

Απογραφές: 1.338 κάτοικοι (1928), 1.671 (1940), 1.632 (1951), 1.874 (1961), 1.750 (1971), 1.756 (1981), 2.314 (1991) και 2.425 (2011).

1287. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 78^Β της 24^{ης} Αυγούστου 1925, Περί μετονομασίας της κοινότητας Ισικλάρ της Υποδιοίκησης Γουμένιστης: [...εγκρίνομεν ίνα η κοινότης Ισικλάρ της Υποδιοικήσεως Γουμένιστης, κατονομασθή εις «Κοινότητα Ευρωπού» και ο ομώνυμος συνοικισμός Ισικλάρ εις **Ευρωπός**].

1288. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ινφογνώμων. Αθήνα, 2018.

1289. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Καμπόχωρο – Καμποχώρι (Βαλκάση)

Ο οικισμός **Βαλκάση** βρίσκονταν 40 χλμ. νοτιοδυτικά του Κιλκίς και σε υψόμετρο 45 μ.

Το 1886, είχε 25 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 134 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Βαλκάς της Υποδιοίκησης Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης είχε 142 κατοίκους (79 άνδρες και 63 γυναίκες).

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹²⁹⁰ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσης το 1913-1914, είχε 140 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο με 11 μαθητές και 11 μαθήτριες που διδάσκονταν από 1 δασκάλα-νηπιαγωγό¹²⁹¹.

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 21 οικήματα/ 135 Εξαρχικοί¹²⁹².

Το 1919 αναγνωρίζεται η Βαλκάση¹²⁹³ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Ορυζάρτσης (Ρύζια) του νομού Πέλλας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 80 άνδρες και 85 γυναίκες, σύνολο 165 κάτοικοι και υπήρχαν 35 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹²⁹⁴. Ρευστοποιήθηκαν 23 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία. (Μιχαηλίδης).

Εδώ μεταξύ 1923-1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 65 οικογένειες προσφύγων (221 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Το 1924 ο οικισμός Βαλκάση αποσπάστηκε στο νομό Θεσσαλονίκης από το νομό Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924) ενώ το 1926 αποσπάται από τη κοινότητα Ορυζάρτσης και προσαρτάται στη κοινότητα Γοργόπ (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1926 ο οικισμός Βαλκάση, μετονομάζεται σε **Καμπόχωρο**¹²⁹⁵.

Το 1928 ο οικισμός Καμπόχωρο αποσπάται από την κοινότητα Γοργόπης στη κοινότητα Ρυζίων (Φ.Ε.Κ. 173^Α – 25/08/1928).

Στις 27 Σεπτεμβρίου 1929, η Ε.Α.Π. παρέδωσε στις 32 οικογένειες προσφύγων του οικισμού τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν βουλγαρικές ιδιοκτησίες. Οι 31 προσφυγικές οικογένειες προέρχονταν από το Κιζ Ντερβέν και μία από το Ηράκλειο της Νικομήδειας Μ. Ασίας¹²⁹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 435 κατοίκων, οι 295 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1290. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1291. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1292. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1293. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Ορυζάρτσης υπό το όνομα «Κοινότης Ορυζάρτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ορυζάρτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Τούμπα, Βαλκάς και Δάμποβον].

1294. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννιτσών 1886-1927».

1295. Με το Φ.Ε.Κ. 401^Α της 12^{ης} Σεπτεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμέντσης, του νομού Θεσσαλονίκης: [13. Ο συνοικισμός Βαλκάση της κοινότητος Ορυζάρτσης μετονομάζεται εις «Καμπόχωρο»].

1296. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 160441-160520)¹²⁹⁷.

Το 1931 το Καμπόχωρο αποσπάται από την κοινότητα Ρυζίων και προσαρτάται στη κοινότητα Τούμπας (Φ.Ε.Κ. 214^Α – 17/07/1931) ενώ το 1935 η κοινότητα Τούμπας και ο οικισμός Καμπόχωρο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Το 1940 το όνομα του οικισμού Καμπόχωρο, διορθώνεται σε **Καμποχώριον** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1974 το Καμποχώρι αποσπάται από την κοινότητα Τούμπας και προσαρτάται στη κοινότητα Ρυζίων (Κ 227^Α – 20/08/1974).

Το 1997 το Καμποχώρι αποσπάται από την κοινότητα Ρυζίων και προσαρτάται στο δήμο Αξιούπολης στο Τοπικό Διαμέρισμα Ρυζίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Αξιούπολης και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010)

Κατά τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας με το σχέδιο «Καποδίστριας», από το 2011 το Καμποχώρι ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Ρυζίων (μαζί με τα Ρύζια και το Βαλτοτόπι) της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς που βρίσκεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 435 κάτοικοι (1928), 310 (1940), 315 (1951), 343 (1961), 268 (1971), 248 (1981), 204 (1991), 171 (2011).

Καστανάς (Καρά Ογλού)

Ο οικισμός **Καρά Ογλού**, βρίσκονταν 2,7 χλμ. από το Πρόχωμα και 6,5 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά από τα Κουφάλια.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός¹²⁹⁸ και ενσωματώνεται στη κοινότητα Βερλάντζας (Αγιονερίου).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 51 άνδρες και 41 γυναίκες, σύνολο 92 κάτοικοι.

Μετά το 1922-1924 και μέχρι το 1928 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 56 οικογένειες προσφύγων (225 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Καρά Ογλού μετονομάζεται σε **Καστανάς**¹²⁹⁹.

Στις 8 Δεκεμβρίου 1927, η Ε.Α.Π. παρέδωσε στις 56 οικογένειες προσφύγων του οι-

1297. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1298. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [22. Ο συνοικισμός Βερλάντζα υπό το όνομα «Κοινότης Βερλάντζας και έδραν τον μώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βερλάντζης ενοούνται και οι συνοικισμοί **Καράουγλου**, Κιαχαλή ή Αϊοβον, Γιόρδινον, Δογαντζή και Νάρες.]

1299. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας και κοινοτήτων αυτών στην Υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης: [2. Ο συνοικισμός Καρά-Ογλού της αυτής κοινότητας (Βερλάντζης) μετονομάζεται εις «**Καστανάς**»].

κισμού τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν τουρκικές ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από χωριά των επαρχιών Ορντού του Πόντου και Νικομήδειας Μ. Ασίας¹³⁰⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 160521-160600)¹³⁰¹.

Το 1929 ο οικισμός Καστανάς αποσπάται από την κοινότητα Βερλάντζας και προσαρτάται στη κοινότητα Προχώματος¹³⁰².

Το 1997 ο οικισμός Καστανάς αποσπάται από την κοινότητα Προχώματος (καταργείται) και εντάσσεται στο δήμο Κουφαλίων (Φ.Ε.Κ. 244Α – 04/12/1997) ως Τοπικό Διαμέρισμα Προχώματος. Το 2010 αποσπάται από το δήμο Κουφαλίων και εντάσσεται στο δήμο Χαλκηδόνας.

Από το 2011 ο οικισμός Καστανάς ανήκει Κοινότητα Προχώματος (μαζί με το Πρόχωμα και τον Ακροπόταμο) της Δημοτικής Ενότητας Κουφαλίων του δήμου Χαλκηδόνας (Καποδιστριακός δήμος) με έδρα τα Κουφάλια και ιστορική έδρα τη Γέφυρα. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Απογραφές: 313 κάτοικοι (1928), 456 (1940), 521 (1951), 617 (1961), 537 (1971), 618 (1981), 596 (1991) και 625 (2011).

Μεσιά (Μπαμπά ή Μπαλμπά Κιοϊ)

Ο οικισμός **Μπαμπά Κιοϊ**, βρίσκονταν 18,8 χλμ. βόρεια του Πολυκάστρου και 48,1 χλμ. βορειοανατολικά από το Κιλκίς, σε υψόμετρο 30 μ.

Το 1886, είχε 35 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 125 εξαρχικούς και 75 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιοπούλος).

Στην Απαρίθμηση το 1913 ο οικισμός Μπαρμπάκιοϊ της υποδιοίκησης Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης είχε 407 κατοίκους (215 άνδρες και 192 γυναίκες).

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹³⁰³ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσας το 1913-1914, είχε 248 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα και 46 Μωαμεθανούς που μιλούσαν την Τουρκική, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο με 33 αγόρια και 11 κορίτσια που είχαν ένα δάσκαλο-νηπιαγωγό¹³⁰⁴.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός¹³⁰⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Πετρόβου (Άγιος Πέτρος).

1300. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις: Ινφογνώμων, Αθήνα 2018.

1301. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1302. Με το Φ.Ε.Κ. 25^Α της 24^{ης} Ιανουαρίου 1929, Περί αναγνωρίσεως κοινότητος Προχώματος εν τω νομῷ Θεσσαλονίκης: [Αναγνωρίζονται εν τῷ Νομῷ Θεσσαλονίκης ἐπαρχία Θεσσαλονίκης, εἰς ἰδίαν Κοινότητα οἱ συνοικισμοὶ Πρόχωμα, **Καστανάς** καὶ Ακροποταμιά ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Προχώματος» καὶ με ἔδραν τὸν ὁμώνυμον συνοικισμόν, ἀποσπώμενοι τῆς Κοινότητος Ἀγιονερίου»].

1303. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1304. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1305. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. αριθ. 152^Α της 9 Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Γενιτσών του νομού Πέλλης, αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Πετρόβου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Πετρόβου» καὶ ἔδραν τὸν ὁμώνυμον συνοικισμόν. Πρὸς τὴν κοινότητα Πετρόβου ἐνοῦνται καὶ οἱ συνοικισμοὶ Κουσινόβο καὶ **Μπαμπά-κιοϊ**].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 188 άνδρες και 199 γυναίκες, σύνολο 387 κάτοικοι και υπήρχαν 60 σπίτια χριστιανών Σλάβων και 20 μουσουλμάνων Τούρκων¹³⁰⁶.

Εδώ εγκαταστάθηκαν μετά το 1923-1924 και άλλες οικογένειες προσφύγων, όταν αποχώρησαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι κατά την Ανταλλαγή των πληθυσμών, έτσι ώστε το 1928 ο οικισμός είχε 88 οικογένειες προσφύγων (358 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Πετρόβου και ο οικισμός Μπαμπά Κιόϊ αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Στις 25 Αυγούστου 1927, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, παρέδωσε στις 80 οικογένειες προσφύγων οικήματα (μετά των οικοπέδων) που ήταν βουλγαρικές ιδιοκτησίες. Οι οικογένειες των προσφύγων προέρχονταν κυρίως από τα χωριά των επαρχιών Μέτρες και Μπαμπάσκιοϊ της Ανατ. Θράκης¹³⁰⁷.

Το 1927 ο οικισμός Μπαμπά Κιόϊ, μετονομάζεται σε **Μεσιά**¹³⁰⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 406 κατοίκων, οι 343 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 161541-161660)¹³⁰⁹.

Το 1935 η κοινότητα Αγίου Πέτρου και ο οικισμός Μεσιά που ανήκει σ' αυτή, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Το 1949 ο οικισμός Μεσιά αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Πέτρου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μεσιάς (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 31/08/1949).

Το 1997 αποσπάται από την κοινότητα Μεσιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ευρωπού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Ευρωπού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» από το 2011 αποτελεί την Κοινότητα Μεσιάς της Δημοτικής Ενότητας Ευρωπού και ανήκει στο δήμο Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς που βρίσκεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 406 κάτοικοι (1928), 433 (1940), 431 (1951), 423 (1961), 435 (1971), 404 (1981), 363 (1991) και 316 (2011).

1306. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

1307. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους.

1308. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Θεσσαλονίκης και ειδικότερα στην υποδιοίκηση Γουμένισσας: [46. Ο συνοικισμός Μπαμπά Κιόϊ της αυτής κοινότητος (Πετρόβου-Άγιος Πέτρος) μετονομάζεται εις «Μεσιά»].

1309. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μικρόν Δάσος (Σμόλη)

Ο οικισμός **Σμόλη** βρίσκονταν 8,5χλμ. νοτιότερα των Ευζώνων¹³¹⁰, στη δυτική όχθη του Αξιού, σε υψόμετρο 150 μ.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913 κατεγράφησαν 21 κάτοικοι (9 άνδρες και 12 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται¹³¹¹ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Ματσικόβου Θεσσαλονίκης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 114 άνδρες και 67 γυναίκες, σύνολο 181 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στο Τοσίλοβο 411 πρόσφυγες (237 άνδρες και 174 γυναίκες).

Οι κάτοικοι του είναι Σαρακατσάνοι και Πόντιοι πρόσφυγες (που αποτελούν και την πλειοψηφία). Οι Πόντιοι κατάγονται από το Καρς¹³¹², την Τσάλκα, τη Σάντα και την Αργυρούπολη. Η παλαιότερη ονομασία του οικισμού ήταν Σμόλι. Η σημερινή ονομασία δόθηκε από το μικρό δάσος που βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά του χωριού. Πριν το 1912 ο οικισμός ήταν αγρόκτημα Τούρκου μπέη, όπου εργάζονταν χριστιανοί κολίγοι.

Το 1927 ο οικισμός Σμόλη μετονομάζεται σε **Μικρόν Δάσος**.¹³¹³

Το 1928 στον οικισμό βρέθηκαν 93 οικογένειες προσφύγων (360 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 395 κατοίκων, οι 29 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 162801-162940)¹³¹⁴.

Το 1963 ο οικισμός Μικρό Δάσος, αποσπάται από την κοινότητα Ευζώνων και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μικρού Δάσους (Φ.Ε.Κ. 219^Α – 11/12/1963).

Το 1997 ο οικισμός Μικρό Δάσος αποσπάται από την κοινότητα Μικρού Δάσους (καταργείται) και εντάσσεται στο δήμο Πολυκάστρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Πολυκάστρου και εντάσσεται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 το Μικρό Δάσος, αποτελεί την Κοινότητα Μικρού Δάσους, της Δημοτικής Ενότητας Πολυκάστρου του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 395 κάτοικοι (1928), 623 (1940), 600 (1951), 613 (1961), 462 (1971), 510 (1981), 415 (1991) και 512(2011).

1310. <http://plagia-paionias.blogspot.gr>.

1311. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [39. Ο συνοικισμός Ματσικόβον υπό όνομα «Κοινότης Ματσικόβον». Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Σειδελή, Δαουτλή, Τσιτεμλή, Μπεκερλή, Ερισελή, **Σμόλη**, Μπαγιαλτζα και Αρτζά

1312. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Τεκνελή και το Χαζναντάρ ή Χασκαντάρ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 322, 367.

1313. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, του νομού Θεσσαλονίκης: [98. Ο συνοικισμός Σμόλη της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Μικρόν Δάσος**»].

1314. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Ομαλόν (Ράμνα)

Ο οικισμός **Ράμνα**, βρίσκονταν νοτιοδυτικά του Κιλκίς, 11 χλμ. νοτιοδυτικά της Γουμένισσας και 26,4 χλμ. βορειοανατολικά του Πολύκαστρου.

Το 1886, είχε 20 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 118 εξαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Στην Απαρίθμηση το 1913, κατεγράφησαν 167 κάτοικοι (81 άνδρες και 86 γυναίκες). Τότε ανήκε διοικητικά στην υποδιοίκηση Γεννιτσών του νομού Θεσσαλονίκης.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹³¹⁵ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένισσας το 1913-1914, ο οικισμός είχε 176 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο με 17 αγόρια και 18 κορίτσια που είχαν ένα δάσκαλο-νηπιαγωγό¹³¹⁶.

Το 1918 η Ράμνα αναγνωρίζεται¹³¹⁷ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Πέτγας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 79 άνδρες και 77 γυναίκες, σύνολο 156 κάτοικοι και υπήρχαν 20 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹³¹⁸. Ρευστοποιήθηκαν 3 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία. (Μιχαηλίδης).

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμεναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹³¹⁹.

Το 1926 ο οικισμός Ράμνα μετονομάζεται σε **Ομαλόν**¹³²⁰.

Το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό Ομαλό 15 οικογένειες προσφύγων (44 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 145 κατοίκων, οι 74 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 161921-161960)¹³²¹.

Το 1935 ο οικισμός Ομαλόν και η κοινότητα Πέτγας (Πενταλόφου) αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και εντάσσονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Το 1986 ο οικισμός Ομαλόν αποσπάται από τη κοινότητα Πενταλόφου και εντάσσεται στο δήμο Γουμένισσας (Φ.Ε.Κ. 33^Α – 28/03/1986) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Πενταλόφου, ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Γουμένισσας και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

1315. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1316. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1317. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλας, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Πέτγα υπό το όνομα «Κοινότης Πέτγας» και έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πέτγας ενοούνται και οι συνοικισμοί **Ράμνα**, Τσιγάρεβον και Ορμάνοβον].

1318. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

1319. Ιορδάνα Χατζήσακ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1320. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένισσας του νομού Θεσσαλονίκης: [3. Ο συνοικισμός **Ράμνα** της κοινότητας Πέτγας μετονομάζεται εις **Ομαλόν**].

1321. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στην Κοινότητα Πενταλόφου (μαζί με το Πεντάλοφο), της Δημοτικής Ενότητας Γουμένισσας του Δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς που βρίσκεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 145 κάτοικοι (1928), 216 (1940), 144 (1951), 179 (1961), 219 (1971), 152 (1981), 145 (1991) και 122 (2011).

Πεντάλοφον (Πέτγα)

Ο οικισμός **Πέτγα** βρίσκονταν 6,4 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Γουμένισσα και νοτιοανατολικά του Κιλκίς, σε υψόμετρο 450 μ.

Το 1886, είχε 38 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 300 εξαρχικούς (Χαλκιάπουλος).

Το 1913 στην Απαρίθμηση αποτελούσε κοινότητα με 331 κατοίκους (182 άνδρες και 149 γυναίκες) και ανήκε στην υποδιοίκηση Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹³²² της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένισσας το 1913-1914, ο οικισμός είχε 336 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο με 27 αγόρια και 16 κορίτσια που είχαν μία δασκάλα-νηπιαγωγό¹³²³.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός¹³²⁴ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πέτγας που ανήκει στο νομό Πέλλας στην οποία και προσαρτώνται οι οικισμοί Ράμνα, Ορμάνοβο και Τσιγάροβο.

Το 1919 η κοινότητα και ο οικισμός Πέτγας αποσπώνται από την επαρχία Γενιτσών του νομού Πέλλης και υπάγονται στην επαρχία Γουμενίσσας του ίδιου νομού (Φ.Ε.Κ. 249^A – 16/11/1919).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 170 άνδρες και 132 γυναίκες, σύνολο 302 κάτοικοι και υπήρχαν 120 σπίτια χριστιανών Σλάβων.¹³²⁵ Ρευστοποιήθηκαν 20 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Πέτγας αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^A – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός και η κοινότητα Πέτγα μετονομάζονται σε **Πεντάλοφον**¹³²⁶.

Στις 25 Ιουνίου 1927 η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων παρέδωσε στις 30 οικογένειες προσφύγων οικήματα (μετά των οικοπέδων) που ήταν βουλγαρικές ιδιοκτησίες¹³²⁷. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τα χωριά Ισικλί, Σοχούν, Βεζίρκιοπρου, των επαρχιών Σεβάστειας, Έρπαα, Νεοκαισάρειας, Τραπεζούντας και Σαμψούντας του Πόντου.

1322. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1323. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1324. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο Νομό Πέλλας και την Υποδιοίκηση Γενιτσών, αναγνωρίζεται: [5. Ο *συνοικισμός Πέτγα* υπό το όνομα «*Κοινότης Πέτγας*» και έδρα τον *ομώνυμον συνοικισμόν*. *Προς την κοινότητα Πέτγας ενούνται και οι συνοικισμοί Ράμνα, Τσιγάρεβον και Ορμάνοβον*].

1325. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννιτσών 1886-1927».

1326. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^A της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένισσας του νομού Θεσσαλονίκης: [2. Η *κοινότης Πέτγας* μετονομάζεται εις «*κοινότητα Πενταλόφου*» και ο *ομώνυμος αυτής συνοικισμός Πέτγα* εις «*Πεντάλοφον*»].

1327. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ινφογνώμων, Αθήνα 2018.

Το 1928 βρέθηκαν εγκατεστημένες στον οικισμό 27 οικογένειες (104 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 266 κατοίκων, οι 100 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 162261-162300)¹³²⁸.

Το 1935 ο οικισμός και η κοινότητα Πενταλόφου, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Τη 10ετία του 1960 πολλοί κάτοικοι του οικισμού μετανάστευσαν στη Γερμανία.

Το 1986 ο οικισμός Πεντάλοφον αποσπάται από την κοινότητα Πενταλόφου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γουμένισσας ως Τοπικό Διαμέρισμα Πενταλόφου (Φ.Ε.Κ. 33^Α – 28/03/1986) ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Γουμένισσας και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» από το 2011, ανήκει στη Κοινότητα Πενταλόφου (μαζί με τον Ομαλό) της Δημοτικής Ενότητας Γουμένισσας του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς που βρίσκεται στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 266 κάτοικοι (1928), 319 (1940), 294 (1951), 272 (1961), 263 (1971), 225 (1981), 231 (1991) και 191(2011).

Πενκοδάσος (Ορέβιστα ή Ορεβίτσα)

Ο οικισμός **Ορέβιστα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 160 μ., σε απόσταση 8,5 χλμ.¹³²⁹ νότια των Ευζώνων, στην ανατολική όχθη του Αξιού ποταμού.

Πριν το 1912 στο χωριό κατοικούσαν Τούρκοι και Βούλγαροι. Στην Απαρίθμηση το 1913, κατεγράφησαν 415 κάτοικοι (206 άνδρες και 209 γυναίκες), ενώ ο οικισμός διοικητικά ανήκε στην υποδιοίκηση Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης.

Το 1919 ο οικισμός αναγνωρίζεται¹³³⁰ και προσαρτάται στη κοινότητα Καρασουλίου (Πολυκάστρου).

Μετά το 1919 οι Βούλγαροι κάτοικοι προσέφυγαν στη Βουλγαρία με την Ανταλλαγή πληθυσμών που προέβλεπε η Συνθήκη του Νεϊγύ και το 1923 οι Τούρκοι κάτοικοι προσέφυγαν στην Τουρκία βάσει της Συνθήκης της Λοζάνης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 27 άνδρες και 18 γυναίκες, σύνολο 152 κάτοικοι.

Μετά το 1923 στον οικισμό ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλοι πρόσφυγες στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που εγκατέλειψαν τις εστίες τους και αναχώρησαν για την Τουρκία.

1328. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1329. <http://plagia-paionias.blogspot.gr>

1330. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [40. Ο συνοικισμός Καρασούλι υπό όνομα «Κοινότης Καρασουλίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Ορεβίτσα**, Σπάντζεβον, Βάρδινον και Κολυμπαλάρ].

Το 1927 ο οικισμός Ορέβιστα μετονομάζεται **Πευκόδαςος**¹³³¹.

Το 1928 βρέθηκαν στον οικισμό 120 οικογένειες προσφύγων (352 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι του ήταν Πόντιοι πρόσφυγες με καταγωγή από την περιοχή του Κάρς, την Ίμερα (σήμερα Γιαϊλα), το Μπέσας, το Μπασκύρ, την περιοχή Τιφλίδας και το Εβραμλί.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 354 κατοίκων, οι 204 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 161961-162140)¹³³².

Το 1934 ο οικισμός Πευκόδαςος και η κοινότητα Πολυκάστρου που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 341^A – 08/10/1934).

Το 1961 ο οικισμός Πευκόδαςος αποσπάται από την κοινότητα Πολυκάστρου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Πευκοδάσους (Φ.Ε.Κ. 16^A – 30/01/1979).

Το 1981 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Πευκόδαςος σε **Πευκοδάσος**.

Το 1997 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Πευκοδάσους (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πολυκάστρου, ως Τοπικό Διαμέρισμα Πευκοδάσους (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Πολυκάστρου και εντάσσεται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στην Κοινότητα Πευκοδάσους της Δημοτικής Ενότητας Πολυκάστρου του δήμου Παιονίας με έδρα το Πολύκαστρο. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς.

Απογραφές: 354 κάτοικοι (1928), 790 (1940), 711 (1951), 782 (1961), 475 (1971), 609 (1981), 569 (1991) και 637 (2011).

Πηγή (Ισβορον)

Ο οικισμός **Ίσβορον** βρίσκονταν σε υψόμετρο 200 μ. στις πλαγιές του όρους Πάικου, δυτικά του Αξιού ποταμού και νότια του παραπόταμου Μέγα Ρέμα (Κοτζά Ντερέ). Απέχει 75 χλμ. βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης, 5,5 χλμ. βορειοδυτικά της Αξιούπολης και 14 χλμ. από τα σύνορα με τη Βόρεια Μακεδονία (τελωνείο Ευζώνων).

Το 1886 είχε 80 χριστιανικές οικογένειες εκκλησίες, βρύσες και 2 χάνια (Σχινάς).

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹³³³ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσης το 1913-1914, είχε 150 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο με 16 αγόρια και 18 κορίτσια και μία δασκάλα-νηπιαγωγό¹³³⁴.

1331. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^A της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συννοικισμών στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, του νομού Θεσσαλονίκης: [73. Ο συννοικισμός Ορέβιστα της αυτής κοινότητος (Καρασουλίου-Πολυκάστρου) μετονομάζεται εις «**Πευκόδαςος**»].

1332. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1333. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1334. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1919 ο οικισμός αναγνωρίζεται¹³³⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Μαγιαδάγ, ενώ το 1921 ο οικισμός Ίσβορον μετονομάζεται σε **Πηγή**¹³³⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 123 άνδρες και 121 γυναίκες, σύνολο 244 κάτοικοι.

Το 1922 αποσπάται από την κοινότητα Μαγιαδάγ και προσαρτάται στη κοινότητα Μποεμίτσας (Αξιούπολη)¹³³⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στη Πηγή 149 πρόσφυγες (83 άνδρες και 66 γυναίκες)¹³³⁸. Εδώ το 1924 εγκαταστάθηκαν και άλλοι πρόσφυγες με αποτέλεσμα το σύνολο των οικογενειών προσφύγων να ανέρχεται το 1926 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. σε 47 οικογένειες με 180 άτομα.

Το 1924 ο οικισμός Πηγή και η κοινότητα Μποεμίτσας (Αξιούπολης) που ανήκει αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^α -02/09/1924).

Στις 17 Ιουνίου 1927 η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων παρέδωσε στις 57 οικογένειες προσφύγων οικήματα (μετά των οικοπέδων) που ήταν 39 τουρκικές, 5 σερβικές και 1 βουλγάρικη, ιδιοκτησίες. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τα χωριά της επαρχίας Αργυρούπολης (Πόντου), Καρς (Κauκασού)¹³³⁹. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Αργότερα κατοικήθηκε και από λίγες οικογένειες Θρακιωτών, Βλάχων και γηγενών Μακεδόνων. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 226 κατοίκων, οι 44 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 159781-160380)¹³⁴⁰.

Το 1935 ο οικισμός Πηγή και η κοινότητα Αξιούπολης που ανήκει αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^α – 16/03/1925).

Το 1948 η Κοινότητα Αξιούπολης που ανήκει και ο οικισμός Πηγή, δημιουργούν τον δήμο Αξιούπολης (Φ.Ε.Κ. 56^α – 01/03/1948).

Το 2010 ο οικισμός Πηγή αποσπάται από το δήμο Αξιούπολης και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^α – 07/06/2010).

Από το 2011, ο οικισμός Πηγή (μαζί με την Αξιούπολη), αποτελεί την κοινότητα Αξι-

1335. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Μαγιαδάγ υπό όνομα «Κοινότης Μαγιαδάγ» και έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς τούτο ενοούνται και οι συνοικισμοί Καρασιάν, Δρέβενον και Ίσβορον].

1336. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 56^η της 5^{ης} Ιουνίου 1921, Περί μετονομασίας του συνοικισμού Ίσβορον της κοινότητας Μαγιαδάγ (της Υποδιοικήσεως Γουμένισσης) εις Πηγή [....εγκρίνομεν ίνα ο οικισμός Ίσβορον της κοινότητος Μαγιαδάγ της Υποδιοικήσεως Γουμένισσης) μετονομασθή «Πηγή»].

1337. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 20^α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1922, Περί τροποποιήσεως του από 10 Απριλίου 1919 Β. διατάγματος «περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης: [...β'] Ο συνοικισμός Ίσβορος ενοείται εις την κοινότητα Μποεμίτσας της Υποδιοικήσεως Γουμένισσης, αποσπώμενος της κοινότητος Μαγιαδάγ»].

1338. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Χαλίφογλου του Καρς. «Γχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 368.

1339. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ινφογνώμων, Αθήνα, 2018.

1340. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

ούπολης της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 226 κάτοικοι (1928), 291 (1940), 139 (1951), 178 (1961), 146 (1971), 135 (1981), 100 (1991) και 183 (2011).

Πλάγια Παιονίας (Καρασινάν)

Ο οικισμός **Καρασινάν** ήταν χτισμένος βορειοδυτικά του Κιλκίς στην πλαγιά ενός υψώματος με υψόμετρο 280 μ. Βρίσκονταν στα σύνορα της Ελλάδας με τη Βόρεια Μακεδονία και νοτιοδυτικά της λίμνης Δοϊράνης. Βόρεια και σε απόσταση 10 περίπου χλμ. βρίσκονταν ο οικισμός Χαμηλό (Αλτσάκ). Ανάμεσα στους οικισμούς Καρασινάν (Πλάγια) και Αλτσάκ (Χαμηλό), στη σημερινή αγροτική περιοχή Χαμηλού, βρίσκονταν στις αρχές του 1900 οι οικισμοί Μπαρρακλή Μαχαλά και Χατζή Μπαρί Μαχαλά που σήμερα δεν υπάρχουν. Το όνομα Καρασινάν, ίσως να πήρε ο οικισμός από το μεγάλο Τούρκο ζωγράφο Καρασινάν που γεννήθηκε και μεγάλωσε εδώ¹³⁴¹.

Το 1886 είχε 400 οθωμανικές οικογένειες που ασχολούνταν με την καλλιέργεια αμπελιών και καπνού ενώ κατεργάζονταν μάλλινα υφάσματα που αγόραζε ο οθωμανικός στρατός για ενδυμασία του στρατού του (Σχινάς).

Με βάση την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹³⁴² της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσης το 1913-1914, κατοικούνταν από μωαμεθανούς που μιλούσαν την Τουρκική γλώσσα.

Το 1914 συνίσταντο από 2 μαχαλάδων, ήτοι: Ασία και Γενκαρή. Ήταν χωρίο, έδρα διλοχίας στρατιωτικής προκάλυψης και είχε δύο δημοτικά μουσουλμανικά σχολεία¹³⁴³.

Κατά τον Αν. Κεραμόπουλο¹³⁴⁴ «...από την συγκριτική μελέτη πολλών στοιχείων και από την σύμπτωση ορισμένων γεγονότων πολλών απόψεων φαίνεται καθαρά ό,τι και εις την περιφέρειαν Γευγελής μετεφέρθησαν πολλοί Τούρκοι Γιουρούκηδες ή Κονιάρηδες προφανώς καταγόμενοι εξ Ικονίου της Μ. Ασίας και εγκατασταθέντες εις τα περίξ της Γευγελής, εσχημάτισαν τα αμιγή οθωμανικά πληθυσμού χωρία Φανόν (Μαγιά Νταγ), Πλάγια (Καράσιναν), Χαμηλό (Αλτσιάκ) και Γκορνιτσέτ (Σερβίας), και τούτο λόγω του αποκλειστικού γνωρίσματος της ομοιομόρφου και ιδιαζούσης οθωμανικής γλώσσης και προφοράς των ως άνω τεσσάρων χωρίων. Οι Τούρκοι κατά την επανάστασιν του 1821 ήσαν τόσοι εξηγριωμένοι κατά των Ελλήνων, ώστε πλην της μεταφοράς Τούρκων εκ Μικράς Ασίας κατέστρεψαν εις την κεντρικήν Μακεδονίαν 42 πόλεις και χωρία».

Το 1919 ο οικισμός αναγνωρίζεται¹³⁴⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Μαγιαδάγ (Φανού).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 441 άνδρες και 453 γυναίκες, σύνολο 894 κάτοικοι.

1341. <http://plagia-paionias.blogspot.gr>

1342. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002.

1343. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000010_00001 έως 11.

1344. Αν. Κεραμόπουλος: «Οι Βόρειοι Έλληνες κατά το 1821»

Ιστοσελίδα http://yaunatakabara.blogspot.gr/2012/10/blog-post_9.html

1345. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περὶ συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην Υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Μαγιαδάγ υπό όνομα «Κοινότης Μαγιαδάγ» και έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Καρασινάν**, Δρέβενον και Ίσβορον].

Το 1922 ο οικισμός Καρασινάν ορίζεται¹³⁴⁶ έδρα της νέας κοινότητας Καρασινάν, αποσπώμενος από την κοινότητα Μαγιαδάγ. Στη νέα κοινότητα ενώνεται και ο γειτονικός οικισμός Δρέβενον.

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού εγκατέλειψαν τις εστίες τους το 1923 και αναχώρησαν για την Τουρκία μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στο Καρασινάν 374 πρόσφυγες (191 άνδρες και 183 γυναίκες).

Εδώ μετά 1923-4 και μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 190 οικογένειες προσφύγων (779 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ήταν πρόσφυγες που ήρθαν με την Ανταλλαγή των πληθυσμών. Οι μισοί πρόσφυγες ήρθαν από την Ανατ. Θράκη και τα χωριά Μπογάζ Κιοϊ, Μακρύ Κιοϊ, Πύργο, Αρναούτ Κιοϊ, Πάφο και την Κωνσταντινούπολη και οι υπόλοιποι από τη χερσόνησο της Κυζίκου και συγκεκριμένα από την Αρτάκη και την Πάνορμο της Μ. Ασίας¹³⁴⁷.

Το 1924 ο οικισμός και κοινότητα Καρασινάν υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης από το νομό Πέλλας που ανήκαν μέχρι τότε (Φ.Ε.Κ. 212^Α - 02/09/1924).

Οι πρώτοι κάτοικοι του οικισμού, με πενιχρά μέσα που είχαν ασχολήθηκαν με τη γεωργία, την παρασκευή κάρβουνου, το εμπόριο καυσόξυλων και την κτηνοτροφία¹³⁴⁸.

Στις 20 Ιουνίου 1927 η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων παρέδωσε στις 196 οικογένειες προσφύγων, οικήματα (μετά των οικοπέδων) που ήταν τουρκικές ιδιοκτησίες¹³⁴⁹. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός και η κοινότητα Καρασινάν μετονομάζονται σε **Πλάγια** (τα)¹³⁵⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 684 κατοίκων, οι 646 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 161661-161920)¹³⁵¹.

Το 1935 ο οικισμός και η κοινότητα Πλαγιών υπάγονται στο νομό Κιλκίς αποσπώμενοι από το νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 16/03/1935).

Τα χρόνια από την εγκατάσταση το 1924 μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αποτέλεσαν για τον οικισμό μια εποχή φτώχειας αλλά και παράλληλα ανασυγκρότησης της το-

1346. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 20^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1922, Περί τροποποιήσεως του από 10 Απριλίου 1919 Β. Διατάγματος «περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης: [α΄] Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοικήσει Γουμένιτσας ο συνοικισμός **Καρασινάν**, υπό το όνομα «κοινότης Καρασινάν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό, αποσπώμενος της κοινότητος Μαγιαδάγ. Εις την κοινότητα δε Καρασινάν ενούται ο συνοικισμός Δρέβινον, αποσπώμενος της αυτής ως άνω κοινότητος].

1347. <http://plagia-paionias.blogspot.gr>

1348. Ό.π.

1349. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ινφογνώμων. Αθήνα, 2018.

1350. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8 Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο Νομό Θεσσαλονίκης, στην επαρχία Παιονίας: [264. Η κοινότης Καρασινάν μετονομάζεται, εις «κοινότητα Πλαγιών» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Καρασινάν εις «**Πλάγια**» «τα»].

1351. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

πικής κοινωνίας που προσπαθούσε να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα και να πορευτεί ανάλογα με τις περιστάσεις που δημιουργούνταν στην ελληνική επικράτεια¹³⁵².

Κατά το χρονικό διάστημα από τις 16 Ιανουαρίου 1944 μέχρι τις 10 Φεβρουαρίου 1944, δυνάμεις του βουλγαρικού στρατού, με την ανοχή της Γερμανικής Στρατιωτικής Διοίκησης Μακεδονίας, εισβάλλουν στην περιοχή από την κωμόπολη Γευγελή και λεηλατούν τα χωριά Χαμηλό, Πλάγια, Δογάνης και Φανός¹³⁵³.

Μετά την Κατοχή και τον Εμφύλιο ξεκίνησε η εποχή της ανασυγκρότησης με τους κατοίκους να ασχολούνται με την γεωργία (αμπελουργία, σιτηρά, μεταξουργία και κτηνοκαλλιέργεια) ενώ οι γυναίκες του οικισμού ύφαιναν χαλιά σε αργαλειούς που είχαν εγκαταστήσει στα σπίτια τους.

Οι κυριότεροι λόγοι της πληθυσμιακής αποδυνάμωσης του οικισμού είναι η μετανάστευση στο εξωτερικό (Γερμανία κλπ.) τις δεκαετίες '60 και '70 και το ρεύμα αστυφιλίας τις δεκαετίες '80 και '90¹³⁵⁴.

Την 10ετία του 2010 δοκιμάζεται από αρκετούς γεωργούς η καλλιέργεια ηλιόσπορων.

Το 1997 ο οικισμός Πλάγια αποσπάται από την κοινότητα Πλαγιών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αξιούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Αξιούπολης (καταργείται) στον οποίο υπάγονταν και προσαρτάται στο δήμο Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Πλάγια αποτελεί την κοινότητα Πλαγιών, της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης του δήμου Παιονίας, με έδρα το Πολύκαστρο και ιστορική έδρα τη Γουμένισσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς.

Απογραφές: 684 κάτοικοι (1928), 749 (1940), 734 (1951), 618 (1961), 422 (1971), 334 (1981), 327 (1991) και 304 (2011).

Πλατανιά (Μπαγιάλτσα)

Ο οικισμός **Μπαγιάλτσα** βρίσκονταν βορειοδυτικά του Κιλκίς προς τα σύνορα με τη Βόρεια Μακεδονία, σήμερα ευρισκόμενος επί της Εθνικής Οδού 1 (Ευρωπαϊκή Οδός 75), σε υψόμετρο 120 μ.

Οι περισσότεροι κάτοικοι (σλαβόφωνοι και βλαχόφωνοι) στις αρχές του 20^{ου} αι. ασπάστηκαν την Εξαρχία και ως επακόλουθο, προσήλθαν στη Βουλγαρική πλευρά. Οι περισσότεροι Βλάχοι κάτοικοι παρέμειναν πιστοί στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Οι Εξαρχικοί αποχώρησαν μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους.

Το 1913 στην Απαρίθμηση είχε 34 κατοίκους (18 άνδρες και 16 γυναίκες) και ανήκε διοικητικά στην υποδιοίκηση Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης.

Το 1919 ο οικισμός αναγνωρίζεται¹³⁵⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Ματσικόβου της Θεσσαλονίκης.

1352. <http://plagia-paionias.blogspot.gr>

1353. Γεώργιος Α. Λεβέντης: «Η κατά της Μακεδονίας επιβουλή» Εκδόσεις Νέα Θέσις, 1991.

1354. <http://plagia-paionias.blogspot.gr>

1355. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περὶ αναγνωρίσεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [Ο συνοικισμός Ματσικόβον υπό όνομα «Κοινότης Ματσικόβον». Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Σειδέλη, Δαουτλή, Τσιτεμλή, Μπεκερλή, Ερισελή, Σμόλη, **Μπαγιάλτζα** και Αρτζάν].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 40 άνδρες και 27 γυναίκες, σύνολο 67 κάτοικοι.

Το 1920 εγκαθίσταται στον οικισμό η πρώτη ομάδα Ποντίων προσφύγων. Σε αυτή την πρώτη ομάδα υπήρχαν οικογένειες με καταγωγή από τους οικισμούς των Κοτυώρων του Πόντου. οι οποίες όμως είχαν ήδη μετοικήσει τα τελευταία 20 - 25 έτη περίπου (τέλη 19^{ου} - αρχές 20^{ου} αι.), σε οικισμούς της περιοχής του Σοχουμίου της τότε τσαρικής Ρωσίας, στην Αμπχαζία (περιοχή Αζάντας: χωριά Φτεριλίχ, Κιρκιμίς) από όπου κατέφθασαν στην Ελλάδα στις αρχές του 1920.

Επιπλέον, σε αυτή την ομάδα υπήρχαν και οικογένειες προσφύγων από την περιοχή της Κερασούντας που είχαν καταφύγει στην Νότια Ρωσία, λόγω της γενοκτονίας που υφίσταντο οι Έλληνες του Πόντου. Στη συνέχεια και μέχρι το 1923 στον οικισμό εγκαθίστανται και άλλοι Πόντιοι πρόσφυγες ξανά από τις περιοχές των Κοτυώρων και της Κερασούντας, καθώς και της Τραπεζούντας, της Σάντας, της Αργυρούπολης και της Αμισού (67 οικογένειες με 243 άτομα).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στη Μπαγιάλτσα 152 πρόσφυγες (81 άνδρες και 71 γυναίκες).

Μετά το 1923 ήρθαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να είναι εγκατεστημένες συνολικά 67 οικογένειες (243 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (προσφύγων και γηγενών).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 282 κατοίκων, οι 35 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Μπαγιάλτζα μετονομάζεται σε **Πλατάνι**¹³⁵⁶ ενώ το 1934 ο οικισμός Πλατάνι και η κοινότητα Ευζώνων που ανήκει, υπάγονται στο νομό Κιλκίς από το νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 341^Α - 08/10/1934).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 161441-161540)¹³⁵⁷.

Το 1936 εγκαθίστανται μόνιμα στο χωριό και λίγες οικογένειες Σαρακατσάνων που πολιτογραφήθηκαν και εγκατέλειψαν την νομαδικό τρόπο ζωής τους. Τέλος, μετά τη λήξη του Εμφυλίου, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν λίγες ακόμη οικογένειες Βλάχων, προερχόμενες από τους οικισμούς του Πάικου. Οι κάτοικοί της Πλατανιάς σήμερα, είναι Βλάχοι, Σαρακατσάνοι και Πόντιοι πρόσφυγες (που αποτελούν και την πλειοψηφία).

Το 1940 το όνομα του οικισμού Πλατάνι διορθώνεται σε **Πλατανιά** (Φ.Ε.Κ. - 16/10/1940).

Το 1997 ο οικισμός Πλατανιά αποσπάται από την κοινότητα Ευζώνων και προσαρτάται στο δήμο Πολυκάστρου, στο Τοπικό Διαμέρισμα Ευζώνων (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997), ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Πολυκάστρου και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ.87^Α - 07/06/2010) με το πρόγραμμα «Καλλικράτης».

Από το 2011 η Πλατανιά (μαζί με τους Ευζώνους, Μεταμόρφωση και Τσολιάδες) ανή-

1356. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης: [Ο συνοικισμός Μπαγιάλτζα της κοινότητας Ευζώνων μετονομάζεται εις «Πλατάνι»].

1357. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κει στην Κοινότητα Ευζώνων της Δημοτικής Ενότητας Πολυκάστρου του δήμου Παιονίας, της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς που βρίσκεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 282 κάτοικοι (1928), 521 (1940), 529 (1951), 593 (1961), 475 (1971), 444 (1981), 416 (1991) και 404(2011).

Πολύκαστρον (Καρασούλι)

Ο οικισμός **Καρασούλι** ήταν στη θέση του σημερινού Πολυκάστρου Κιλκίς.

Η περιοχή απελευθερώθηκε στον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο, το 1912, μετά τη μάχη των Γιαννιτσών και την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, μαζί με τη δυτική όχθη του Αξιού (περιοχή Γουμένισσας). Στις 31 Οκτωβρίου του 1912, δόθηκε διαταγή σε απόσπασμα Ευζώνων να απελευθερώσουν τη Γευγελή.

Το μεσημέρι της 1ης Νοεμβρίου του 1912, το απόσπασμα Ευζώνων υπό τον συνταγματάρχη Κωνσταντινόπουλο, αναχώρησε από τη Θεσσαλονίκη σιδηροδρομικώς και το βράδυ της ίδιας μέρας αποβιβάστηκαν στον σιδηροδρομικό Σταθμό Καρασουλίου (Πολυκάστρου). Χρειάστηκε να διανυκτερεύσουν στην κωμόπολη του Καρασουλίου, ώστε να εδραιώσουν την ελληνική κρατική παρουσία, και την επόμενη το πρωί αναχώρησαν για τη Γευγελή, όπου κατέφθασαν μετά από επτάωρη πεζοπορία (για να διαπιστώσουν ότι ήδη στην πόλη βρισκόταν σερβικός λόχος). Κατά την απελευθέρωση, η ελληνική κοινότητα Καρασουλίου, με πρόεδρο τον Αθανάσιο Νάντσιο, αριθμούσε 46 οικογένειες (146 κάτοικοι).

Στην Απαρίθμηση το 1913, κατεγράφησαν 458 κάτοικοι (210 άνδρες και 248 γυναίκες), ενώ ο οικισμός διοικητικά ανήκε στην υποδιοίκηση Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης.

Στα αμέσως επόμενα χρόνια έρχονται στην περιοχή Πολυκάστρου πολλοί Έλληνες από την περιοχή Γευγελής και Βογδάντσας, καθώς και πολλοί Σαρακατσαναίοι από περιοχές της σημερινής Βόρειας Μακεδονίας λόγω των διωγμών του Γιουγκοσλαβικού κράτους. Η περιοχή έγινε το κέντρο οχύρωσης των συμμαχικών δυνάμεων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το 1919 αναγνωρίζεται¹³⁵⁸ ο οικισμός Καρασούλι και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καρασουλίου στον οποίο προσαρτώνται οι οικισμοί: Ορέβιτσα, Σπάντσοβον, Βάρδενον και Καλύβα (Κολυμπαλάρ).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 173 άνδρες και 149 γυναίκες, σύνολο 322 κάτοικοι.

Το 1923, με την Συνθήκη της Λοζάνης και την υποχρεωτική Ανταλλαγή των Πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, έφυγαν από την περιοχή οι μουσουλμάνοι κάτοικοι και εγκαταστάθηκαν Έλληνες από τη Μ. Ασία και ειδικότερα από την Παφλαγονία (Ηράκλεια), τον Πόντο, τη Βιθυνία και τη Μαγνησία. Μαζί τους ήρθαν κατά κύματα και Έλληνες του Βορειοανατολικού Πόντου (Υπερκαυκασία), οι οποίοι, λόγω των διωγμών

1358. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στην υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [40. Ο συνοικισμός **Καρασούλι** υπό όνομα «Κοινότης Καρασουλίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Ορεβίτσα, Σπάντζεβον, Βάρδρινον και Κολυμπαλάρ].

που υπέστησαν κατά την Γενοκτονία των Ελλήνων της Ανατολής, από τους Τούρκους, είχαν διαφύγει στη Ρωσία.

Στις 25 Σεπτεμβρίου 1927, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων παρέδωσε στις 307 οικογένειες προσφύγων οικήματα (μετά των οικοπέδων). Ως προς τις ιδιοκτησίες 15 ήταν βουλγαρικές, 4 τουρκικές και όλες οι υπόλοιπες ανήκαν στην γερμανική εταιρεία De.Ha.Te.Ge. που ήταν και η κατασκευάστρια εταιρεία των 288 νέων οικημάτων. Ως προς την σύνθεση του πληθυσμού η συντριπτική πλειοψηφία προέρχονταν από το χωριό Σιναπλί της Ανατ. Ρωμυλίας, (40 χλμ. βόρεια της Αδριανούπολης), 37 οικογένειες ήταν από τον Ραβδά Αγκιάλου, 17 οικογένειες από Γιντζέ Πανόρμου, 14 οικογένειες από το Σαδίκιοι Αδριανουπόλεως και λίγες οικογένειες από διάφορα μέρη της Μ. Ασίας και του Πόντου¹³⁵⁹.

Το 1928 είχαν εγκατασταθεί 392 οικογένειες (1.363 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Το 1928 ο οικισμός Καρασούλι, μετονομάζεται σε **Πολύκαστρον**¹³⁶⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 520 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 160601-161120)¹³⁶¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.880 κατοίκων, οι 1.121 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1935 ο οικισμός και η κοινότητα Πολυκάστρου αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 341^Α – 08/13/1934).

Το 1986 ο οικισμός Πολύκαστρο αποσπάται από την κοινότητα Πολυκάστρου (που καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Πολυκάστρου (Φ.Ε.Κ. 123^Α – 19/08/1986) ενώ το 2010 ο οικισμός Πολύκαστρο αποσπάται από το δήμο Πολυκάστρου (που καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 1.880 κάτοικοι (1928), 2.800 (1940), 3.085 (1951), 3.821 (1961), 5.279 (1971), 5.635 (1981), 5.260 (1991) και 6.485 (2011).

Πολύπετρον (Κοσσένοβον ή Κοσίνοβον))

Ο οικισμός **Κοσσένοβον** βρίσκονταν νοτιοδυτικά του Κιλκίς, σε απόσταση 4,8 χλμ. από τον Ευρωπό και σε υψόμετρο 538 μ.

Το 1910 είχε 180 πατριαρχικούς και 60 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹³⁶² της Εκπαιδευτικής

1359. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους.

1360. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης: [258. Η κοινότης Καρασουλίου μετονομάζεται εις «κοινότητα Πολυκάστρου» και ο ομώνυμος συνοικισμός εις «Πολύκαστρον»].

1361. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1362. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Περιφέρειας Γουμέντσας το 1913-1914, είχε 288 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο με 19 αγόρια και 17 κορίτσια που είχαν ένα δάσκαλο-νηπιαγωγό¹³⁶³.

Στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 20 οικήματα/121 Εξαρχικοί και σε 18 οικ./109 ορθόδοξοι Έλληνες¹³⁶⁴.

Το 1918 ο οικισμός αναγνωρίζεται¹³⁶⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Πετρόβου (Άγιος Πέτρος).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 102 άνδρες και 104 γυναίκες, σύνολο 206 κάτοικοι και υπήρχαν 15 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹³⁶⁶. Ρευστοποιήθηκαν 26 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Μετά το 1922 εγκαταστάθηκαν και άλλοι πρόσφυγες στον οικισμό, ενώ κάποιои άλλοι αποχώρησαν. Το 1924 η κοινότητα Πετρόβου (Άγιος Πέτρος) και ο οικισμός Κοσσένοβον που ανήκει σ' αυτή, αποσπώνται από το νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμεναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹³⁶⁷.

Το 1927 ο οικισμός Κοσσένοβον μετονομάζεται σε **Πολύπετρον**¹³⁶⁸.

Το 1928, υπήρχαν 42 οικογένειες προσφύγων/168 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 393 κατοίκων, οι 18 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 161161-161220)¹³⁶⁹.

Το 1934 γίνεται η σύσταση της Κοινότητας Πολυπέτρου με την απόσπαση του οικισμού από την κοινότητα Αγίου Πέτρου και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας Πολυπέτρου (Φ.Ε.Κ. 442^Α – 21/12/1934).

Το 1935 η κοινότητα Αγίου Πέτρου και ο οικισμός Πολύπετρον που ανήκει σ' αυτήν αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Το 1997 ο οικισμός Πολυπέτρου αποσπάται από την κοινότητα Πολυπέτρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ευρωπού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010

1363. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1364. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1365. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Γενιτών του νομού Πέλλης, αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Πέτροβον υπό το όνομα «Κοινότης Πετρόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πετρόβου ενούνται και οι συνοικισμοί **Κουσίνοβο** και **Μπαμπά-κιοϊ**].

1366. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννιτών 1886-1927».

1367. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοικήσης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1368. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Θεσσαλονίκης και ειδικότερα στην υποδιοίκηση Γουμένισσας: [47. Ο συνοικισμός Κοσσένοβον της αυτής κοινότητος (Πετρόβου-Άγιος Πέτρος) μετονομάζεται εις «**Πολύπετρον**»].

1369. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

αποσπάται από το δήμο Ευρωπού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 αποτελεί την κοινότητα Πολυπέτρου της Δημοτικής Ενότητας Ευρωπού του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς.

Απογραφές: 393 κάτοικοι (1928), 499 (1940), 512 (1951), 576 (1961), 586 (1971), 561 (1981), 538 (1991) και 552 (2011).

Πρόχωμα (Δογαντζή)

Ο οικισμός **Δογαντζή** βρίσκονταν 35 χλμ. βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης πάνω στην παλιά εθνική οδό Θεσσαλονίκης - Ευζώνων, σε υψόμετρο 100 μ. περίπου.

Πριν το 1922 στον οικισμό ζούσαν περίπου 200 μουσουλμάνοι Τούρκοι και 50 εξαρτικοί Βούλγαροι.

Το 1919 ο οικισμός αναγνωρίζεται¹³⁷⁰ και προσαρτάται στη κοινότητα Βερλάντζας (Αγιονερίου).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 155 άνδρες και 110 γυναίκες, σύνολο 265 κάτοικοι. Εδώ εγκαταστάθηκαν την ίδια περίοδο 40 οικογένειες από το Σουμπατάν του Καρς που ήρθαν στην Ελλάδα κατόπιν πρόσκλησης της Ελληνικής Επιτροπής Μεταναστεύσεως¹³⁷¹ και οικογένειες από το Χασκιοί του Καρς¹³⁷².

Με τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1922 οι μέχρι τότε κάτοικοι του (κυρίως Τούρκοι) έφυγαν.

Το 1927 ο οικισμός Δογαντζή μετονομάζεται σε **Πρόχωμα**¹³⁷³.

Εδώ εγκαταστάθηκαν στα εγκαταλελειμμένα σπίτια τους, πρόσφυγες, που το 1928 ήταν 165 οικογένειες (592 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 609 κατοίκων, οι 50 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 159441-159680)¹³⁷⁴.

Το 1929 ο οικισμός Πρόχωμα αποσπάται από την κοινότητα Αγιονερίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Προχώματος (Φ.Ε.Κ. 25^Α – 24/01/1929).

1370. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, στην Υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίστηκε: [22. Ο συνοικισμός Βερλάντζα υπό το όνομα «Κοινότης Βερλάντζας και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βερλάντζης ενούνται και οι συνοικισμοί Καράουγλου, Κιαχαλή ή Αϊοβον, Πόρδινον, **Δογαντζή** και Νάρες.]

1371. Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 316.

1372. Ό.π. σελ. 384.

1373. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης: [3. Ο συνοικισμός Δογαντζή της αυτής κοινότητος (Βερλάντζας) μετονομάζεται εις «**Πρόχωμα**»].

1374. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1946 η έδρα της κοινότητας Προχώματος μεταφέρεται από τον οικισμό Πρόχωμα στον οικισμό Καστανάς (Φ.Ε.Κ. 22Β – 08/02/1946).

Μία εκκλησία, πιστό αντίγραφο του ναού του Αγίου Πνεύματος στη Σάντα της Γεωργίας, έχει κάνει δωρεά στο Πρόχωμα Κιλκίς, ο Ιβάν Σαββίδης. Η διαφορά ανάμεσα στους δύο ναούς εντοπίζεται στους τρούλους καθώς στην Σάντα είναι από λαμαρίνα, ενώ στο Πρόχωμα χρυσοί. Ο Ιβάν Σαββίδης με τη δωρεά θέλησε να τιμήσει τη μνήμη του πατέρα του Ιγνάτιου και της μητέρας του Κλεονίκης και στην αυλή της εκκλησίας υπάρχει και η προτομή του Ιγνάτιου Σαββίδη. Στον ίδιο ναό, μάλιστα, τελέστηκε και ο γάμος του γιου του, το καλοκαίρι του 2016.

Εκεί υπάρχει και μια αγιογραφία στην άκρη της οποίας εμφανίζεται σύσσωμη η οικογένεια Σαββίδη να κρατάει στα χέρια της την εκκλησία του Αγ. Πνεύματος της Σάντας και να την προσφέρει στον θεό. Χαρακτηριστική είναι και η φράση που αναγράφεται στη ρωσική γλώσσα ακριβώς από κάτω και η οποία αναφέρει: *«Δέσποτα δέξου αυτόν τον ναό ως προσφορά από τους δούλους σου, Ιωάννη, Κυριακή, Γεώργιο και Νικόλαο και άκου την προσευχή των προσευχόμενων στον ναό αυτό».*

Το 1997 ο οικισμός Πρόχωμα αποσπάται από την κοινότητα Προχώματος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κουφαλίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997), ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Κουφαλίων (καταργείται) και εντάσσεται στο δήμο Χαλκηδόνας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Πρόχωμα (με τους οικισμούς Καστανάς και Ακροπόταμος) αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Προχώματος της Δημοτικής Ενότητας Κουφαλίων του δήμου Χαλκηδόνας (Καλλικρατικός) με έδρα τα Κουφάλια και ιστορική έδρα τη Γέφυρα. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Απογραφές: 609 κάτοικοι (1928), 952 (1940), 938 (1951), 1.013 (1961), 733 (1971), 980 (1981), 1.002 (1991) και 1.217 (2011).

Πύλη (Δρέβενον)

Ο οικισμός **Δρέβενον** βρίσκονταν βορειοανατολικά της Γουμένισσας και σε απόσταση 4,5 χλμ. από τα Πλάγια, από τον παλιό δρόμο.

Το 1886 ήταν τσιφλίκι που κατοικείτο από 35 χριστιανικές οικογένειες που είχαν σχολείο και εκκλησία (Σχινάς).

Ο οικισμός απελευθερώθηκε τον Οκτώβριο του 1912 στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός¹³⁷⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Μαγιαδάγ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 33 άνδρες και 38 γυναίκες, σύνολο 71 κάτοικοι.

Το 1922 οικισμός Δρέβενον αποσπάται από την κοινότητα Μαγιαδάγ και προσαρτάται στην νέα κοινότητα Καρασινάν (Πλάγια)¹³⁷⁶.

1375. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80 της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην Υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Μαγιαδάγ υπό όνομα «Κοινότης Μαγιαδάγ» και έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Καρασινάν, **Δρέβενον** και **Ισβορον**].

1376. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 20^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1922, Περί τροποποιήσεως του από 10 Απριλίου 1919 Β. διατάγματος περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης στην

Το 1926 ο οικισμός Δρέβενον μετονομάζεται σε **Πύλη**¹³⁷⁷.

Εδώ μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 31 προσφυγικές οικογένειες (104 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 143 κατοίκων, οι 121 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 162601-162640)¹³⁷⁸.

Το 1933 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Πλαγίων και προσαρτάται στη κοινότητα Αξιούπολης (Φ.Ε.Κ. 130^Α – 29/05/1933).

Το 1935 η κοινότητα Αξιούπολης στην οποία υπάγονταν ο οικισμός Πύλη, προσαρτάται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Ο οικισμός υπήρχε μέχρι την περίοδο του Εμφύλιου και στη συνέχεια εγκαταλείφθηκε. Απογραφές: 143 κάτοικοι (1928), 184 (1940), 92 (1951).

Ρύζια (Ορυζάρτηση)

Ο οικισμός **Ορυζάρτσης** βρίσκονταν 11 χλμ. από το Πολύκαστρο, 7 χλμ. από την Αξιούπολη, 40 χλμ. νοτιοδυτικά από το Κιλκίς και 60 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη, σε υψόμετρο 40 μ. Συνορεύει: ανατολικά με τον ποταμό Αξιό, νότια με τον Ευρωπό, δυτικά με την Τούμπα και βόρεια με το Βαλτοτόπι και το Καμποχώρι.

Το 1886, είχε 20 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 240 πατριαρχικούς και 120 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Το 1913 στην Απαρίθμηση μετά την απελευθέρωσή του από τον ελληνικό στρατό κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, το Ορυζάρτση (Τσερτίκ) είχε 460 κατοίκους (230 άνδρες και 230 γυναίκες).

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹³⁷⁹ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένισσης το 1913-1914, είχε 428 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε: α) νηπιαγωγείο με 12 αγόρια και 11 κορίτσια που είχαν ένα δάσκαλο-νηπιαγωγό και β) δημοτικό σχολείο με 3 τάξεις, 16 μαθητές και 2 μαθήτριες με ένα δάσκαλο¹³⁸⁰.

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 54 οικήματα/307 χριστιανοί Εξαρχικοί και σε 27 οικ./145 ορθόδοξοι χριστιανοί Έλληνες¹³⁸¹.

Υποδιοίκηση Γουμένισσης ο συνοικισμός Καρασινάν, υπό το όνομα «κοινότης Καρασινάν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενος της κοινότητος Μαγιαδάγ. Εις την κοινότητα δε Καρασινάν ενούται ο συνοικισμός Δρέβινον, αποσπώμενος της αυτής ως άνω κοινότητος»].

1377. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένισσης, του νομού Θεσσαλονίκης: [16. Ο συνοικισμός Δρέβενον της κοινότητος Καρασινάν μετονομάζεται εις «Πύλη»].

1378. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1379. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1380. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1381. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000052.00017. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1918 ο οικισμός αναγνωρίζεται¹³⁸² και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ορυζάρτσης (Ριζίων) που ανήκει στην Υποδιοίκηση Γεντισών του νομού Πέλλας, ενώ το 1919 αποσπάται από την επαρχία Γεντισών του νομού Πέλλης και υπάγεται στην επαρχία Γουμενίτσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 249^Α – 16/11/1919).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 188 άνδρες και 205 γυναίκες, σύνολο 393 κάτοικοι και υπήρχαν 80 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹³⁸³.

Το 1924 η κοινότητα αποσπάται από το νομό Πέλλας και υπάγεται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμεναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹³⁸⁴.

Το 1926 ο οικισμός Ορυζάρτση μετονομάζεται σε **Ρίζια**¹³⁸⁵.

Για την ονομασία του υπάρχουν δύο βασικές εκδοχές: α) προέρχεται από τη λέξη «Ορυζάρτσι», που πιθανολογείται ότι σημαίνει ρυζοφαγός και β) προέρχεται από τη λέξη «ρίζα», δεδομένου ότι βρίσκεται στις ρίζες του βουνού Πάικου. Στην περίπτωση αυτή γράφεται «Ρίζια», όπως απαντάται σε πολλά έγγραφα.

Το 1928 ήταν εγκατεστημένες στον οικισμό 106 οικογένειες προσφύγων/434 άτομα σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., από το Κίζδερβεντ της Βιθυνίας και Θρακιώτες προερχόμενους από το Τζελέπιο, τη Μήδεια, τη Βιζύη και τις Καστανιές της Ανατ. Θράκης. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 658 κατοίκων, οι 491 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 162441-162600)¹³⁸⁶.

Το 1935 ο οικισμός και η κοινότητα Ρύζια αποσπώνται στο νομό Κιλκίς από το νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Το 1997 ο οικισμός Ρύζια αποσπάται από την κοινότητα Ρυζίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αξιούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Αξιούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Ρύζια, ανήκει (μαζί με το Βαλτοτόπι και το Καμποχώρι) στη Κοινότητα Ρυζίων της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης του δήμου Παιονίας, στην Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς.

1382. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918 Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γεντισών, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός **Ορυζάρτση** υπό το όνομα «Κοινότης Ορυζάρτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ορυζάρτσης ενούνται και οι συνοικισμοί Τούμπα, Βαλκάτς και Δάμποβον].

1383. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Πανντισών 1886-1927».

1384. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοικήσης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1385. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926 Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμενίτσας, του νομού Θεσσαλονίκης: [12. Η κοινότης Ορυζάρτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Ριζίων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ορυζάρτσης εις «**Ρίζια**»(τα)].

1386. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 658 κάτοικοι (1928), 758 (1940), 851 (1951), 935 (1961), 844 (1971), 814 (1981), 677 (1991) και 592 (2011).

Στάθης (Τοσίλοβον)

Ο οικισμός **Τοσίλοβο**, βρίσκονταν νοτιοδυτικά του Κιλκίς, ανάμεσα στην Αξιούπολη και την Γουμένισσα, σε υψόμετρο 185 μ.

Το 1886, είχε 29 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς) ενώ το 1910 είχε 195 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Το 1913-1914 αποτελούσε κοινότητα με 354 κατοίκους (190 άνδρες και 164 γυναίκες) και ανήκε στην υποδιοίκηση Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹³⁸⁷ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένιτσας το 1913-1914, ο οικισμός είχε 330 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο (2 τάξεις) με 38 αγόρια και 19 κορίτσια που είχαν ένα δάσκαλο και μία δασκάλα-νηπιαγωγό¹³⁸⁸.

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν σε 49 οικήματα/ 352 χριστιανοί Εξαρχικοί¹³⁸⁹.

Το 1918 ο οικισμός Τοσίλοβο αναγνωρίζεται¹³⁹⁰ και ενώνεται στη κοινότητα Γουμένιτσας, ενώ το 1919 η κοινότητα Γουμένιτσας που υπάγεται το Τοσίλοβο αποσπάται από την επαρχία Γενιτσών του νομού Πέλλας και υπάγεται στην επαρχία Γουμένιτσας του ίδιου νομού.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 176 άνδρες και 173 γυναίκες, σύνολο 349 κάτοικοι ενώ υπήρχαν 42 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹³⁹¹. Ρευστοποιήθηκαν 30 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης)

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στο Τοσίλοβο 15 πρόσφυγες (7 άνδρες και 8 γυναίκες). Το 1924 η κοινότητα Γουμένιτσας που ανήκει το Τοσίλοβο αποσπάστηκε στο νομό Θεσσαλονίκης από το νομό Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Τοσίλοβον μετονομάζεται σε **Στάθης**¹³⁹² ενώ λίγους μήνες αργότερα αποσπάστηκε από την κοινότητα Γουμένιτσας και εντάχθηκε στη κοινότητα Γοργόπης.

Στις 4 Ιουλίου 1927, η Ε.Α.Π. παρέδωσε στις 20 οικογένειες προσφύγων του οικισμού τα παραχωρητήρια των οικημάτων (μετά των οικοπέδων) που ήταν : τα 19 βουλγαρικές ιδιοκτησίες και 1 τουρκική. Οι πρόσφυγες προέρχονταν κυρίως από τον Πόντο και την Ανατ. Θράκη¹³⁹³.

1387. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1388. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1389. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1390. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Πέλλας αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Γουμένιτσα υπό το όνομα «Κοινότης Γουμένιτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γουμένιτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί **Τουσίλοβο**, **Γερακάρπη** και **Λιμπάχοβο**].

1391. Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννιτσών 1886-1927. Δημήτρης Λιθοξόου.

1392. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένιτσας, του νομού Θεσσαλονίκης: [Ο συνοικισμός Τοσίλοβον της κοινότητος Γοργόπη μετονομάζεται εις «**Στάθης**»].

1393. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά

Η εγκατάσταση προσφύγων στον οικισμό, ήταν στρατηγική επιλογή για να ενισχυθεί το εθνικό στοιχείο σε βάρος των λοιπών μειονοτήτων, που παρέμειναν στο χώρο το 1925, αλλά και για λόγους εθνικής ασφάλειας¹³⁹⁴.

Μετά το 1923 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες, έτσι ώστε το 1928 να έχει 30 προσφυγικές οικογένειες (113 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 309 κατοίκων, οι 82 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 162941-162980)¹³⁹⁵.

Το 1997 ο οικισμός Στάθης αποσπάται από την κοινότητα Γοργόπης και προσαρτάται στο δήμο Γουμένισσας, ως Δημοτικό Διαμέρισμα Στάθης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Γουμένισσας (καταργείται) και εντάσσεται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010), με έδρα το Πολύκαστρο και ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, όπως διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα «Καλλικράτης».

Απογραφές: 309 κάτοικοι (1928), 414 (1940), 389 (1951), 434 (1961), 454 (1971), 465 (1981), 465 (1991) και 418 (2011).

Τούμπα Παιονίας

Ο οικισμός **Τούμπα**, βρίσκονταν νοτιοδυτικά του Κιλκίς, μεταξύ Γουμένισσας (νοτιοανατολικά) και Ευρωπού (βόρεια) σε υψόμετρο 80 μ.

Το 1910 είχε 670 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκίοπουλος).

Το 1913 μετά την απελευθέρωσή του από τον ελληνικό στρατό κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, η Τούμπα είχε 516 κατοίκους (278 άνδρες και 238 γυναίκες).

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹³⁹⁶ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμέντσας το 1913-1914, είχε 521 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα, ενώ ο οικισμός είχε νηπιαγωγείο (2 τάξεις) με 44 αγόρια και 31 κορίτσια που είχαν ένα δάσκαλο και μία δασκάλα-νηπιαγωγό¹³⁹⁷.

Στις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου κατοικούσαν: σε 90 οικήματα/ 522 χριστιανοί Εξαρχικοί¹³⁹⁸.

Στην γύρω περιοχή υπάρχει αρχαιολογικός χώρος με αξιόλογα ταφικά μνημεία.

τα ονόματα των οικογενειών του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ινφονόμων. Αθήνα, 2018.

1394. Ιορδάνα Χατζησαάκ: «Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας».

1395. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1396. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1397. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0002_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1398. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000052.00018. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1918 αναγνωρίζεται¹³⁹⁹ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Ορυζάρτσης (Ρυζίων) του νομού Θεσσαλονίκης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 265 άνδρες και 240 γυναίκες, σύνολο 505 κάτοικοι και υπήρχαν 45 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹⁴⁰⁰. Ρευστοποιήθηκαν 74 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό Τούμπας 80 πρόσφυγες (40 άνδρες και 40 γυναίκες). Ενώ λίγα χρόνια αργότερα το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 162 οικογένειες προσφύγων (599 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 597 κατοίκων, οι 574 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 162981-163180)¹⁴⁰¹.

Το 1931 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τούμπας με την απόσπαση του οικισμού Τούμπας από την κοινότητα Ρυζίων και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 214^Α – 17/07/1931).

Το 1935 ο οικισμός και η κοινότητα Τούμπας αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Το 1997 ο οικισμός Τούμπα αποσπάται από την κοινότητα Τούμπας (καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Ευρωπού, ως Τοπικό Διαμέρισμα Τούμπας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Ευρωπού (καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Τούμπα ανήκει στη Κοινότητα Τούμπας της Δημοτικής Ενότητας Ευρωπού, του δήμου Παιονίας της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς που βρίσκεται στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 597 κάτοικοι (1928), 675 (1940), 825 (1951), 854 (1961), 862 (1971), 859 (1981), 784 (1991) και 936 (2011).

Φανός (Μαγιαδάγ)

Ο οικισμός **Μαγιαδάγ** βρίσκονταν δυτικά από τον οικισμό Πλάγια σε απόσταση 3 χλμ.¹⁴⁰² και βορειοδυτικά της Αξιούπολης, σε υψόμετρο 370 μ.

Το 1886 ο συνοικισμός Μαϊαντάν ήταν οθωμανικός και αποτελούνταν από τα χωριά Αλτσιάνη με 250 οικογένειες, Μαϊαντάχ με 800 οικογένειες και Καρασίναν με 400 οικογένειες (Σχινάς).

1399. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Γενιτσών, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Ορυζάρτση υπό το όνομα «Κοινότης Ορυζάρτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ορυζάρτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί **Τούμπα**, Βαλκάτς και Δάμποβον].

1400. Δημήτρης Λιθοξόου. «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Γιαννιτσών 1886-1927».

1401. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1402. <http://plagia-paionias.gr>.

Με βάση την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹⁴⁰³ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένισσης το 1913-1914, κατοικούνταν από μωαμεθανούς που μιλούσαν την Τουρκική γλώσσα.

Το 1914 συνίσταντο από 6 μαχαλάδων, ήτοι: Παζαρλή, Σουντικλή, Σούλληλη, Κεϊβανλή, Τζαμή και Τσαλικλή. Ήταν κωμόπολη, πρωτεύουσα διοικ. τμήματος, με αστυνομικό σταθμό, ταχυδρομικό γραφείο και δύο δημοτικά μουσουλμανικά σχολεία¹⁴⁰⁴.

Το 1919 αναγνωρίζεται¹⁴⁰⁵ ως οικισμός και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μαγιαδάγ. Την ίδια χρονιά, λίγους μήνες αργότερα, ο οικισμός και η κοινότητα Μαγιαδάγ αποσπώνται από την επαρχία Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Γουμένισσης του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 249^α – 16/11/1919).

Κατά τον Αν. Κεραμόπουλο¹⁴⁰⁶ «...από την συγκριτική μελέτην πολλών στοιχείων και από την σύμπτωσιν ορισμένων γεγονότων πολλών απόψεων φαίνεται καθαρά ό,τι και εις την περιφέρειαν Γευγελής μετεφέρθησαν πολλοί Τούρκοι Γιουρούκηδες ή Κονιάρηδες προφανώς καταγόμενοι εξ Ικονίου της Μ. Ασίας και εγκατασταθέντες εις τα πέριξ της Γευγελής, εσχημάτισαν τα αμιγή οθωμανικά πληθυσμού χωρία Φανόν (Μαγιά Νταγ), Πλαγιά (Καράσιναν), Χαμηλό (Άλτσιάκ) και Γκορντισέτ (Σερβίας), και τούτο λόγω του αποκλειστικού γνωρίσματος της ομοιομόρφου και ιδιαζούσης οθωμανικής γλώσσης και προφοράς των ως άνω τεσσάρων χωρίων. Οι Τούρκοι κατά την επανάστασιν του 1821 ήσαν τόσοι εξηγγιωμένοι κατά των Ελλήνων, ώστε πλην της μεταφοράς Τούρκων εκ Μικράς Ασίας κατέστρεψαν εις την κεντρικήν Μακεδονίαν 42 πόλεις και χωρία».

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 932 άνδρες και 857 γυναίκες, σύνολο 1.789 κάτοικοι.

Μέχρι το 1922 κατοικούσαν στον οικισμό 1.500 Τούρκοι οι οποίοι επιδίδονταν στην καπνοκαλλιέργεια και την κτηνοτροφία.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στο Μαγιαδάγ 235 πρόσφυγες (115 άνδρες και 120 γυναίκες).

Με την Συνθήκη της Ανταλλαγής το 1923, αναχώρησαν για την Τουρκία οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του. Στα σπίτια τους το 1924 εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 ο πληθυσμός του οικισμού να ανέρχεται σε 146 οικογένειες (582 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Μαγιαδάγ αποσπώνται από τον νομό Πέλλας και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός και η κοινότητα Μαγιαδάγ μετονομάζεται σε **Φανός**¹⁴⁰⁷.

Το 1927 η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων παρέδωσε στις 139 οικογένειες προσφύγων οικήματα (μετά των οικοπέδων)¹⁴⁰⁸.

1403. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1404. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000010_00001 έως 11. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1405. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός **Μαγιαδάγ** υπό όνομα «Κοινότης Μαγιαδάγ» και έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς τούτο ενούνται και οι συνοικισμοί Καρασινάν, Δρέβρον και Ισβόρον].

1406. Αν. Κεραμόπουλος: «Οι Βόρειοι Έλληνες κατά το 1821».

Ιστοσελίδα http://yaunatakabara.blogspot.gr/2012/10/blog-post_9.html

1407. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένισσης, του νομού Θεσσαλονίκης: [15. Η κοινότητα Μαγιαδάγ μετονομάζεται εις «κοινότητα Φανού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μαγιαδάγ εις «**Φανός**»].

1408. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυ-

Στην απογραφή του 1928, εκ των 533 κατοίκων, οι 474 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 163181-163380)¹⁴⁰⁹.

Το 1935 η κοινότητα και ο οικισμός Μαγιαδάγ αποσπώνται από τον νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Κατά το χρονικό διάστημα από τις 16 Ιανουαρίου 1944 μέχρι τις 10 Φεβρουαρίου 1944, δυνάμεις του Βουλγαρικού Στρατού, με την ανοχή της Γερμανικής Στρατιωτικής Διοίκησης Μακεδονίας, εισβάλλουν στην περιοχή από την κωμόπολη Γευγελή και λεηλατούν τα χωριά Χαμηλό, Πλάγια, Δογάνης και Φανός¹⁴¹⁰.

Στις 17 Ιανουαρίου 1944, Βουλγαρικός στρατός εισβάλλει στον οικισμό, δολοφονεί δεκάδες χωρικούς και πυρπολεί 40 σπίτια. Οι Γερμανικές Αρχές Κατοχής κι η Χωροφυλακή δεν έσπευσαν εγκαίρως ώστε να εμποδίσουν την απάνθρωπη βουλγαρική θηριωδία¹⁴¹¹.

Το 1997 ο οικισμός Φανός αποσπάται από την κοινότητα Φανού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αξιούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997), ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Αξιούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Φανός ανήκει στη κοινότητα Φανού της Δημοτικής Ενότητας Αξιούπολης του δήμου Παιονίας (έδρα του δήμου είναι το Πολύκαστρο) της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 533 κάτοικοι (1928), 622 (1940), 536 (1951), 433 (1961), 245 (1971), 197 (1981), 216 (1991), 169 (2001) και 169 (2011).

Φιλυρία (Λιμπάχοβον)

Ο οικισμός **Λιμπάχοβον** βρίσκονταν σε απόσταση 6 χλμ. από την Γουμένισσα, 15 χλμ. από τα Γιαννιτσά, 25 χλμ. από το Πολύκαστρο και 48 χλμ. νοτιοδυτικά από το Κιλκίς. Είναι κτισμένο στους πρόποδες της ανατολικής πλαγιάς του όρους Πάικου σε υψόμετρο 160 μ.

Ως οικισμός αναφέρεται από την εποχή της Τουρκοκρατίας. Οι κάτοικοί του ήταν χριστιανοί, πολλοί εκ των οποίων προσχώρησαν στη Βουλγαρική εξарχία, στις αρχές του 20^{ου} αι. Το 1900 ζούσαν 145 χριστιανοί, οι περισσότεροι εκ των οποίων ήταν Εξαρχικοί.

Το 1910 είχε 120 εξαρχικούς κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Ο οικισμός απελευθερώθηκε από τους Οθωμανούς στις 23 Οκτωβρίου 1912, κατά τη διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού πολέμου, όταν εισήλθε ο ελληνικός στρατός.

Στην Απαρίθμηση το 1913, κατεγράφησαν 144 κάτοικοι (83 άνδρες και 61 γυναίκες), ενώ ο οικισμός διοικητικά ανήκε στην υποδιοίκηση Γενιτσών του νομού Θεσσαλονίκης.

τικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού. Εκδόσεις Ινφογνώμων. Αθήνα, 2018.

1409. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1410. Γεώργιος Α. Λεβέντης: «Η κατά της Μακεδονίας επιβουλή». Εκδόσεις Νέα Θέσις, 1991.

1411. <http://www.fanos-paiko.blogspot.gr>

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹⁴¹² της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένιτσας το 1913-1914, είχε 144 Έλληνες κατοίκους που μιλούσαν την Σλαβική γλώσσα.

Το 1918 αναγνωρίστηκε¹⁴¹³ ως οικισμός και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Γουμένιτσας, του νομού Θεσσαλονίκης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 53 άνδρες και 58 γυναίκες, σύνολο 111 κάτοικοι και υπήρχαν 40 σπίτια χριστιανών Σλάβων¹⁴¹⁴. Ρευστοποιήθηκαν 24 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στο Λιμπάχοβο, 5 πρόσφυγες (3 άνδρες και 2 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος, Βουλγαρίας και Τουρκίας, ο ελληνόφωνος πληθυσμός ενισχύθηκε από πρόσφυγες από τη Μ. Ασία, τον Πόντο και την Ανατολική Ρωμυλία. Το 1928 ο οικισμός είχε 69 προσφυγικές οικογένειες (234 κάτοικοι) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Οι κάτοικοι του ήταν μίγμα γηγενών Μακεδόνων, Σαρακατσάνων και απογόνων προσφύγων, από τον Πόντο (Ακ Νταγ Μαντέν), της Μ. Ασίας και της Ανατολικής Ρωμυλίας, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν μετά το 1923.

Το 1925 έλαβε σύγκρουση μεταξύ προσφύγων από τη Βουλγαρία και προσφύγων από τον Πόντο για την κατοχή της γης¹⁴¹⁵.

Το 1927 ο οικισμός Λιμπάχοβο μετονομάζεται σε **Φιλλυριά**¹⁴¹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 265 κατοίκων, οι 185 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 161221-161300)¹⁴¹⁷.

Το 1933 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Φιλλυριάς με την απόσπαση του οικισμού Φιλλυριά από την κοινότητα Γουμένιτσας και τον ορισμό της ως έδρα της κοινότητας.

Το 1935 αποσπάται ο οικισμός και η κοινότητα Φιλλυριάς από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α- 16/03/1985).

Το 1940 το όνομα της κοινότητας και του οικισμού Φιλλυριάς διορθώνεται σε **Φιλυρία** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Στον οικισμό υπάρχει μνημείο των σφαγιασθέντων κατοίκων των χωριών Γότσογλου και Γούρπαλη του Πόντου, τόποι καταγωγής των Ποντίων Φιλυριάς και Γερακώνας στον

1412. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1413. Στο Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Γουμένιτσα υπό το όνομα «Κοινότης Γουμενίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γουμενίτσης ενούνται οι συνοικισμοί Τουσίλοβο, Γερακάρτη και Λιμπάχοβο].

1414. Δημήτρης Λιθοξόου: «Πληθυσμός και Οικισμοί της περιοχής Παννισών 1886-1927».

1415. Εφημερίδα «Παμπροσφυγική», 16 Νοεμβρίου 1925.

1416. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Θεσσαλονίκης και ειδικότερα στην υποδιοίκηση Γουμένιτσας: [44. Ο συνοικισμός Λιμπάχοβον της κοινότητος Γουμενίτσης μετονομάζεται εις «Φιλλυριά» (η)].

1417. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Πόντο ενώ υπάρχει έντονη πολιτιστική δράση μέσω του πολιτιστικού συλλόγου «Η Φιλυριά».

Το 1997 ο οικισμός Φιλυριά αποσπάται από την κοινότητα Φιλυριάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γουμένισσας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Γουμένισσας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Φιλυριά ανήκει στην κοινότητα Φιλυριάς (μαζί με τη Γερakώνα) της Δημοτικής Ενότητας Γουμένισσας, του δήμου Παιονίας. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς.

Απογραφές: 265 κάτοικοι (1928), 462 (1940), 352 (1951), 381 (1961), 333 (1971), 329 (1981), 304 (1991) και 279 (2011).

Χαμηλό (Αλτσάκ)

Ο οικισμός **Αλτσάκ** βρίσκονταν σε απόσταση 10 χλμ. βόρεια από τον οικισμό Πλάγια (Καρασινάν) ή περίπου 3 χλμ. σε ευθεία γραμμή¹⁴¹⁸ και 4 χλμ. από την Ειδομένη, στα σύνορα με τη Βόρ. Μακεδονία, βορειοδυτικά του Κιλκίς, σε υψόμετρο 180 μ.

Με την Εθνολογική Στατιστική του πληθυσμού των κατοίκων¹⁴¹⁹ της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Γουμένισσας το 1913-1914, κατοικούσαν από μωαμεθανούς που μιλούσαν την Τουρκική γλώσσα.

Το 1914 συνίσταντο από 6 μαχαλάδων, ήτοι: Χατζημσαρή, Μπαρακλή, Δισταμαρλή, Σαρασλή, Σολιάς και Εγρή-Μπουτζάκ. Ήταν χωρίο και είχε δύο δημοτικά μουσουλμανικά σχολεία¹⁴²⁰.

Το 1919 αναγνωρίστηκε ως οικισμός¹⁴²¹ και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Σεχόβου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 72 άνδρες και 72 γυναίκες, σύνολο 144 κάτοικοι.

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού εγκατέλειψαν τις εστίες τους το 1923 και αναχώρησαν για την Τουρκία μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 68 πρόσφυγες (37 άνδρες και 31 γυναίκες).

Ανάμεσα στα χωριά (Καρασινάν) Πλάγια και Αλτσάκ (Χαμηλό), στη σημερινή αγροτική περιοχή Χαμηλού, βρίσκονταν οι μουσουλμανικοί οικισμοί Μπαρακλή Μαχαλά και Χατζή Μπαρή Μαχαλά που έμειναν έρημοι μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923 και την αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων τους στην Τουρκία.

Κατά τον Αν. Κεραμόπουλο¹⁴²² «...από την συγκριτικήν μελέτην πολλών στοιχείων και

1418. <http://plagia-paionias.blogspot.gr>

1419. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001_000049_0001_00002. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1420. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000010_00001 έως 11. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1421. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων εν τη Γενική διοικήσει Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Σεχόβον υπό όνομα «κοινότης Σεχόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς τούτο ενοούνται και οι συνοικισμοί Σλώπνιτσα και Αλτσάκ].

1422. Αν. Κεραμόπουλος: «Οι Βόρειοι Έλληνες κατά το 1821».

Ιστοσελίδα http://yaunatakabara.blogspot.gr/2012/10/blog-post_9.html

από την σύμπτωσιν ορισμένων γεγονότων πολλών απόψεων φαίνεται καθαρά ό,τι και εις την περιφέρειαν Γευγελής μετεφέρθησαν πολλοί Τούρκοι Γιουρούκηδες ή Κονιάρηδες προφανώς καταγόμενοι εξ Ικονίου της Μ. Ασίας και εγκατασταθέντες εις τα πέριξ της Γευγελής, εσχημάτισαν τα αμιγή οθωμανικά πληθυσμού χωριά Φανόν (Μαγιά Νταγ), Πλαγιά (Καράσιαν), Χαμηλό (Άλτσιάκ) και Γκορνιτσέτ (Σερβίας), και τούτο λόγω του αποκλειστικού γνωρίσματος της ομοιομόρφου και ιδιαζούσης οθωμανικής γλώσσης και προφοράς των ως άνω τεσσάρων χωρίων. Οι Τούρκοι κατά την επανάστασιν του 1821 ήσαν τόσοι εξηγγιωμένοι κατά των Ελλήνων, ώστε πλην της μεταφοράς Τούρκων εκ Μικράς Ασίας κατέστρεψαν εις την Κεντρικήν Μακεδονίαν 42 πόλεις και χωριά».

Το 1924 η κοινότητα Σεχόβου (Ειδομένης) που ανήκει και ο οικισμός Αλτσάκ αποσπάστηκε στο νομό Θεσσαλονίκης από το νομό Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Μετά το 1924 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 44 προσφυγικές οικογένειες (125 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π..

Το 1926 ο οικισμός Αλτσάκ μετονομάζεται σε **Χαμηλό**¹⁴²³.

Στις 19 Αυγούστου 1927, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων παρέδωσε στις 47 οικογένειες προσφύγων οικήματα (μετά των οικοπέδων) που ήταν τουρκικές ιδιοκτησίες. Οι οικογένειες των προσφύγων προέρχονταν από χωριά των επαρχιών Σεβάστειας, Σαμψούντας, Κερασούντας και Τραπεζούντας του Πόντου, Καρς και Τυφλίδας του Καυκάσου¹⁴²⁴. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 219 κατοίκων, οι 146 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 163381-163440)¹⁴²⁵.

Το 1935 ο οικισμός Χαμηλό και η κοινότητα Ειδομένης που ανήκε αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και εντάσσονται στο νομό Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Κατά το χρονικό διάστημα από τις 16 Ιανουαρίου 1944 μέχρι τις 10 Φεβρουαρίου 1944, δυνάμεις του βουλγαρικού στρατού, με την ανοχή της Γερμανικής Στρατιωτικής Διοίκησης Μακεδονίας, εισβάλλουν στην περιοχή από την κωμόπολη Γευγελή και λεηλατούν τα χωριά Χαμηλό, Πλάγια, Δογάνης και Φανός¹⁴²⁶.

Το 1997 ο οικισμός Χαμηλό αποσπάται από τη κοινότητα Ειδομένης (καταργείται) και εντάσσεται στο δήμο Αξιούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από τον δήμο Αξιούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παιονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 ο οικισμός Χαμηλό ανήκει στην κοινότητα Ειδομένης της Δημοτικής

1423. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 401^Α της 12^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στην υποδιοίκηση Γουμένιστης του νομού Θεσσαλονίκης: [18. Ο συνοικισμός Αλτσάκ της κοινότητος Σεχόβου μετονομάζεται εις «Χαμηλό»].

1424. Στο βιβλίο του δικηγόρου Θεόδωρου Ε. Παυλίδη «Οι Τόποι μας, Οι Άνθρωποί μας» έχουν καταγραφεί αναλυτικά οι οικογένειες προσφύγων του οικισμού και ο τόπος καταγωγής τους. Εκδόσεις Ινφογνώμων. Αθήνα, 2018.

1425. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1426. Γεώργιος Α. Λεβέντης: «Η κατά της Μακεδονίας επιβουλή». Εκδόσεις Νέα Θέσις, 1991.

Ενότητας Αξιούπολης, του δήμου Παιονίας (έδρα του δήμου είναι το Πολύκαστρο) της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς που βρίσκεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, σύμφωνα με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα «Καλλικράτης».

Απογραφές: 219 κάτοικοι (1928), 283 (1940), 220 (1951), 258 (1961), 154 (1971), 163 (1981), 140 (1991) και 154 (2011).

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΑΞΙΟΥΠΟΛΗΣ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ	ΠΕΤΡΟΒΟΝ			101	434
2	ΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΣ(*)	ΓΙΑΧΑΛΗ(*)	97	377		
3	ΑΝΘΟΦΥΤΟΝ(*)	ΣΑΡΗ ΠΑΖΑΡ(*)	115	417		
4	ΑΞΙΟΥΠΟΛΙΣ	ΜΠΟΕΜΙΤΣΑ			216	901
5	ΑΞΙΟΧΩΡΙΟΝ(*)	ΒΑΡΔΑΡΟΦΤΣΑ(*)	126	451		
6	ΑΣΠΡΟΣ(*)	ΑΜΑΤΟΒΟΝ(*)	175	621		
7	ΒΑΛΤΟΤΟΠΙ(*)	ΔΑΜΠΟΒΟΝ(*)	89	318		
8	ΓΕΡΑΚΩΝΑΣ	ΓΕΡΑΚΑΡΤΣΙ			55	192
9	ΓΟΡΓΟΠΗ	ΓΟΡΓΟΠ			123	533
10	ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑ	ΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ			427	1,676
11	ΓΡΙΒΑ	ΚΡΙΒΑ			16	79
12	ΔΑΣΕΡΟΝ(*)	ΟΡΜΑΝΟΒΟΝ(*)	14	72		
13	ΔΟΓΑΝΗ(Σ)	ΣΛΟΠ - ΣΛΩΠΝΙΤΣΑ			27	113
14	ΕΙΔΟΜΕΝΗ	ΣΕΧΟΒΟΝ			49	173
15	ΕΥΖΩΝΟΙ	ΜΑΤΣΙΚΟΒΟΝ			100	385
16	ΕΥΡΩΠΟΣ(*)	ΑΣΙΚΛΑΡ(*)	388	1,393		
17	ΚΑΜΠΟΧΩΡΟ	ΒΑΛΚΑΣΗ			65	221
18	ΚΑΣΤΑΝΑΣ(*)	ΚΑΡΑ ΟΓΛΟΥ(*)	56	225		
19	ΜΕΣΙΑ	ΜΠΑΜΠΑ ΚΙΟΪ			88	358
20	ΜΙΚΡΟΝ ΔΑΣΟΣ(*)	ΣΜΟΛΗ(*)	93	360		
21	ΟΜΑΛΟΝ	ΡΑΜΝΑ			15	44
22	ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΝ(*)	ΠΕΤΓΑΣ(*)	27	104		
23	ΠΕΥΚΟΔΑΣΟΣ(*)	ΟΡΕΒΙΣΤΑ ή ΟΡΕΒΙΤΣΑ(*)	120	352		
24	ΠΗΓΗ(*)	ΙΣΒΟΡΟΝ(*)	47	180		
25	ΠΛΑΓΙΑ(*)	ΚΑΡΑ ΣΙΝΑΝ(*)	190	779		

26	ΠΛΑΤΑΝΙΑ	ΜΠΑΓΙΑΛΤΖΑ			67	243
27	ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΝ	ΚΑΡΑΣΟΥΛΙ			392	1,363
28	ΠΟΛΥΠΕΤΡΟΝ	ΚΟΣΣΕΝΟΒΟΝ			42	168
29	ΠΡΟΧΩΜΑ(*)	ΔΟΓΑΝΤΖΗ(*)	165	592		
30	ΠΥΛΗ(*)	ΔΡΕΒΕΝΟΝ(*)	31	104		
31	ΡΥΖΙΑ	ΟΡΥΖΑΡΤΣΗ			106	434
32	ΣΤΑΘΗΣ	ΤΟΣΙΛΟΒΟΝ			30	113
33	ΤΟΥΜΠΑ	ΤΟΥΜΠΑ			162	599
34	ΦΑΝΟΣ(*)	ΜΑΓΙΑΔΔΑΓ(*)	146	582		
35	ΦΙΛΥΡΙΑ	ΛΙΜΠΑΧΟΒΟΝ			69	234
36	ΧΑΜΗΛΟ(*)	ΑΛΤΣΑΚ(*)	44	125		
		ΣΥΝΟΛΟ	1,923	7,052	2,150	8,263
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμιγώς προσφυγικοί.						
		17 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	1,923	7,052		
		19 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2,150	8,263		
		36 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	4,073	15,315		

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Εισαγωγή

Η περιοχή της Χαλκιδικής μέχρι το 1912 που απελευθερώθηκε ήταν υπό Τουρκικό ζυγό. Γνώρισε και αυτή η περιοχή την απαξίωση και την υποβάθμιση που γνώρισαν όλες οι επαρχίες που ήταν υπό Οθωμανικό ζυγό. Η ερήμωση των οικισμών ήταν πολύ μεγάλη. Χωρίς μεγάλα αστικά κέντρα που να προσφέρουν συνθήκες ανάπτυξης του εμπορίου αλλά και προόδου των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκτάσεων γύρω απ' αυτά, είχαν ως επακόλουθο την εγκατάλειψη των οικισμών.

Η ιδιομορφία της Χαλκιδικής έχει να κάνει με την κατοχή των εκτάσεων. Στις άλλες γεωγραφικές περιοχές ενώ οι περιοχές τσιφλίκια ανήκαν στους μπέηδες, στην περίπτωση της Χαλκιδικής οι εκτάσεις ανήκουν σε μεγάλο μέρος σε Μετόχια του Αγίου Όρους, όπου υπό την επίβλεψη καλόγηρων, εργάτες ντόπιοι αλλά και μετανάστες (από άλλες περιοχές) εργάζονται ολημερίς για ένα μεροκάματο.

Από το 1912 (μετά την απελευθέρωσή της) και μέχρι το 1924 η Χαλκιδική αποτελούσε υποδιοίκηση του νομού Θεσσαλονίκης. Η περιοχή της Χαλκιδικής σε σχέση με τις άλλες περιοχές της Μακεδονίας, είχε το μικρότερο ποσοστό σε μουσουλμάνους.

Σε σημείωμα της Υποδιοίκησης Χαλκιδικής προς την Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης¹⁴²⁷ αναφέρονται συνοπτικά, τον Νοέμβριο του 1914:

«Συνοψίζοντες τα ανωτέρω αναφερόμεν ότι εις την Υποδιοίκησιν Χαλκιδικής εγκατεστάθησαν εν όλω 71 οικογένειες προσφύγων προερχόμενες εκ Θράκης, Μικράς Ασίας και Ηπείρου. Όσον αφορά την εγκατάστασιν προσφύγων εν άλλοις χωρίοις της Υποδιοικήσεως Χαλκιδικής αναφερόμενης υμίν, ότι μόνον εν τοις χωρίοις της Καλαμαριάς δύναται να εγκατασταθούν πρόσφυγες μετά την αναχώρησιν των οικούντων αυτόθι Οθωμανών. Εν τοιαύτη περιπτώσει δύναται να εγκατασταθώσι περί τους 1.500 πρόσφυγες, οίτινες ως εκ της γενικής ευφορίας της εν τω περιφερείας ταύτης παρατηρουμένης, δύναται να ζήσωσιν ανέτως»

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός που αποχώρησε σύμφωνα με την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών από την υποδιοίκηση Χαλκιδικής ήταν 2.085 κάτοικοι και επί πλέον 1.689 από την ευρύτερη περιοχή της Καλαμαριάς¹⁴²⁸.

Η άφιξη των προσφύγων στην περιοχή, κυρίως μετά την Μικρασιατική Καταστροφή αλλάζει το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Οι πρόσφυγες διεκδικούν τη γη που θα κατοικήσουν και θα καλλιεργήσουν και το κράτος προκειμένου να μεριμνήσει για την εγκατάστασή τους σε πρώτη φάση και την αγροτική αποκατάσταση της σε δεύτερη φάση, αναγκάζεται να αγοράσει ή να απαλλοτριώσει εκτάσεις που σε μεγάλο μέρος ανήκουν σε μοναστηριακές μονές.

1427. Έγγραφο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας - GRGSA-IAM_ADM0001.01_000010_00033.

1428. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002».

Είναι γεγονός ότι κατά την περίοδο του πρώτου κύματος προσφύγων μετά το 1914 και έως το 1920 δεν παρατηρήθηκαν μεγάλες προσφυγικές ροές εν αντιθέσει με τις ροές προσφύγων μετά το 1922 και την Μικρασιατική Καταστροφή.

Κατά τον Α. Πάλλη, η σύνθεση του πληθυσμού το 1912 ήταν: Έλληνες 86,00%, Μουσουλμάνοι 6,82%, Βούλγαροι 0,42% και άλλοι 6,76%.

Σύμφωνα με την Απαρίθμηση του 1913 και τις Απογραφές 1920 και 1928, ο πληθυσμός της Υποδιοίκησης Χαλκιδικής αποτελούνταν:

Απογραφή	Οικισμοί	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
1913	82	24.264	23.372	47.636
1920	152	22.067	22.237	44.304
1928	114	32.733	32.066	64.799

ενώ στην απογραφή των προσφύγων του 1923 καταμετρήθηκαν στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής:

1923 προσφύγων	37	877	832	1.709

Τα ανωτέρω στοιχεία είναι ενδεικτικά της κατάστασης που επικρατούσε στην 15ετία μεταξύ 1913 και 1928 στην περιφέρεια της Χαλκιδικής. Στην απογραφή του 1920 αποτελείτο από ένα μεγάλο μέρος μετοχίων Ιερών Μονών του Αγίου Όρους (που κατοικούντο από 15-30 άτομα μ.ο.) ενώ αμέσως μετά την Μικρασιατική Καταστροφή κατοικήθηκαν από πρόσφυγες πολλά εξ αυτών και άλλα ενώθηκαν ή κάποια άλλα εγκαταλείφθηκαν σχηματίζοντας αμιγείς προσφυγικούς οικισμούς.

Οι εκτιμήσεις για τις προσφυγικές ροές στη Χαλκιδική μέχρι το 1920 είναι ότι σε 15 οικισμούς είχαν εγκατασταθεί 6.525 πρόσφυγες¹⁴²⁹.

Οι πρόσφυγες που έφθασαν στη Χαλκιδική μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, ήρθαν με διάφορους τρόπους: α) δια ξηράς μέσω Θεσσαλονίκης και αφού γνώρισαν τις δοκιμασίες του λοιμοκαθαρτηρίου (Καραμπουρνάκι) και β) με καΐκια κατευθείαν από τα λιμάνια της Προποντίδας, ή της Θράκης, αφού γνώριζαν την περιοχή από την προηγούμενη εγκατάστασή τους.

Οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στη Χαλκιδική με βάση την απογραφή του 1928 ήταν 17.649 άτομα (4.427 στην επαρχία Αρναίας και 13.222 άτομα στην επαρχία Πολυγύρου).

Με βάση τους τόπους καταγωγής τους, οι πρόσφυγες διακρίνονταν κυρίως σε: Μικρασιάτες (από τα παράλια της Μ. Ασίας), Θρακιώτες και Πόντιους, ενώ καταγράφονται και μικρές ομάδες από την Κωνσταντινούπολη, τον Καύκασο τη Ρωσία κ.α.

Με στοιχεία της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών μέχρι 30 Απριλίου 1928, στην εποικιστική περιφέρεια της Χαλκιδικής είχαν αποκατασταθεί 64 οικογένειες/242 άτομα Ποντίων.¹⁴³⁰

1429. Χριστίνα Α. Αραμπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Σελ. 95 Αφοι Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1430. Αρχαίον Πόντου – Επιτροπή Ποντιακών Μελετών: 1^{ος} τόμος 1928.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στο Γραφείο Εποικισμού Κιλκίς καταγράφηκαν το 1928, 4.840 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. υπευθ. Δηλώσεων 125501-130200 και 157261-157400)¹⁴³¹.

Το Γραφείο Εποικισμού Χαλκιδικής που ιδρύθηκε από την Γενική Διοίκηση Εποικισμού Μακεδονίας είχε υπό την εποπτεία του 39 προσφυγικούς οικισμούς, εκ των οποίων 3 ήταν μικτοί και 36 αμιγείς προσφυγικοί οικισμοί. Αυτό δεν έχει να κάνει ότι δεν υπήρχαν και άλλοι οικισμοί στη Χαλκιδική που δέχθηκαν πρόσφυγες. Η μελέτη μας όμως αυτή έχει να κάνει μόνο με τους συγκεκριμένους 39 οικισμούς που υπάγονταν στο εν λόγω γραφείο.

Το εν λόγω Γραφείο Εποικισμού που είχε την φροντίδα και την περίθαλψη των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής είχε την έδρα του στα Μουδανιά και προϊστάμενος του Γραφείου ήταν ο Χρήστος Βασματζίδης. Στο εν λόγω γραφείο υπάγονταν τα εξής γραφεία Επιστασιών: 1) Βατοπεδίου, 2) Ιερισσού, 30 Νέου Μαρμαρά, 4) Νέων Σιλάτων, 5) Νέας Φώκαιας και 6) Σουφλάρ (Ν. Τρίγλιας). Για οικισμούς επίσης του νομού Χαλκιδικής λειτουργούσαν και άλλα Γραφεία Επιστασιών κάτω όμως υπό την επίβλεψη Γραφείων Εποικισμού του νομού Θεσσαλονίκης.¹⁴³²

Ειδικότερα στο Γραφείο Εποικισμού Χαλκιδικής, υπάγονταν:

36 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2.987 οικογένειες	10.366 άτομα
3 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	462 οικογένειες	1.623 άτομα
39 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	3.449 οικογένειες	11.989 άτομα

Από τους εν λόγω οικισμούς, οκτώ (8) δεν άντεξαν στο πέρασμα του χρόνου και καταργήθηκαν: Αμπελίκη (1928), Δίκορφον (1961), Ντονμπουρλού-Ελαιοχώρι (1928), Μικράλωνα (1971), Νερόμυλος (1971), Πρινάρια (1928), Πυργούδια (1940) και Σταυρονικήτα (1940).

Η Χαλκιδική συχνά αναφέρεται στις εκθέσεις της Ε.Α.Π. κατά την περίοδο της λειτουργίας της, η ατμόσφαιρα όμως που αποδίδει για την περιοχή, δεν είναι ενθαρρυντική. Στις τριμηνιαίες εκθέσεις της Ε.Α.Π. η Χαλκιδική χαρακτηρίζεται συχνά ως περιοχή με «αξιοπρόσεκκτη» ταλαιπωρία σ' ότι αφορά τις συνθήκες υγιεινής και εγκαταστάσεων. Έτσι ενώ τα καθήκοντα της Ε.Α.Π. στη Μακεδονία για το κατασκευαστικό μέρος στέφθηκαν από επιτυχία και ενώ σημειώθηκε πρόοδος γενικά στον τομέα της υγιεινομικής περίθαλψης, η περιοχή της Χαλκιδικής απέτελεσε εξαίρεση: Οι κλιματολογικές συνθήκες, η ελονοσία και η λόγω αυτών, μη προσαρμογή των κατοίκων, προκάλεσαν την αναστολή της ανάπτυξης της περιοχής. Τουλάχιστον 500 οικογένειες αποθαρρημένες άφησαν τους τόπους εγκατάστασής τους για τα αστικά κέντρα. Για το λόγο αυτό πάρθηκαν ειδικά μέτρα από μέρους της Ε.Α.Π. Οι ειδικές ρυθμίσεις τόνωσαν την οικονομία της

1431. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1432. Χριστίνα Α. Αραπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Σελ. 95 Αφοι Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

Χαλκιδικής και διατήρησαν τους κατοίκους στους οικισμούς που είχαν δημιουργηθεί.¹⁴³³

Η Χαλκιδική συστάθηκε σε ιδιαίτερο νομό με τον Ν. 3226 (Φ.Ε.Κ. 212 – 02/09/1924) με πρωτεύουσα τον Πολύγυρο και είχε 2 επαρχίες: την επαρχία Χαλκιδικής και την επαρχία Λιαρίγγοβης/Αρναίας.

Η οικονομική ανάπτυξη που γνώρισε η περιοχή μετά τον ερχομό των προσφύγων δεν συνδέεται με την ανάπτυξη της γεωργίας, αλλά και με την ανάπτυξη νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Αξιοποιήθηκαν νέες πηγές πλούτου, όπως εκείνες που συνδέονταν με την θάλασσα. Το ότι οι προσφυγικοί οικισμοί στην πλειονότητα ήταν παραλιακοί είχε τα πρώτα χρόνια μεγάλο κόστος σε ανθρώπινο δυναμικό. Χιλιάδες πρόσφυγες θυσιάστηκαν στο βωμό της ελonoσίας. Όμως η γειτνίαση με τη θάλασσα είχε και πλεονεκτήματα. Αρχικά ο θαλάσσιος πλούτος έδωσε το έναυσμα για τη συστηματικότερη ανάπτυξη της αλιείας και των θαλάσσιων μεταφορών, τονώνοντας την εμπορική κίνηση της Χαλκιδικής και βγάζοντας την από την απομόνωση, στην οποία βρισκόταν εξαιτίας της έλλειψης επαρκούς οδικού δικτύου. Αργότερα δε με την ανάπτυξη του τουρισμού δημιουργήθηκαν νέοι τομείς απασχόλησης που προσέλκυαν το ενδιαφέρον του κράτους και άλλων παραγόντων για επενδύσεις, συντελώντας στην ανάδειξη της περιοχής και στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου.¹⁴³⁴

Για τους οικισμούς της Χαλκιδικής έχουν γίνει δύο πολύ καλές εργασίες που αξίζει να μνημονευτούν ιδιαιτέρως:

- της Μαρίας Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 200 και

- της Χριστίνας Α. Αραμπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Αδελφοί Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1433. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002».

1434. Χριστίνα Α. Αραμπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Αδελφοί Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

Αμμουλιανή

Ο οικισμός **Αμμουλιανή** (νησάκι) βρίσκεται στον κόλπο του Αγίου Όρους, απέναντι από την Τρυπητή. Πρόκειται για το μοναδικό κατοικημένο νησί στη Χαλκιδική. Έχει έκταση περίπου 4,5 τετραγωνικά χιλιόμετρα και απέχει 120 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη. Παλιότερα ήταν μετόχι της Μονής Βατοπεδίου¹⁴³⁵.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιερισσού Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Ιερισσός. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Αμμουλιανή (νησίς)¹⁴³⁶.

Στην απογραφή του 1920 το Μετόχι Αμμουλιανής (νήσος) είχε 17 κατοίκους (11 άνδρες και 6 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Αμμουλιανή και η κοινότητα Ιερισσού που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Λιαριγκόβης του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Για την περιπέτεια που έζησαν οι πρόσφυγες μετά την αναχώρησή τους με πλοίο από το Μαρμαρά στη Θεσσαλονίκη μέσω Δαρδανελίων στο τέλος του Σεπτεμβρίου 1922 και την εγκατάστασή τους στην Αμμουλιανή βλέπε¹⁴³⁷

Η ιστορία του μικρού νησιού της Χαλκιδικής ξεκινά το 1925, όταν έφτασαν οι πρώτοι κάτοικοι, πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία. Μαζί τους έφεραν μια μεγάλη κληρονομιά: ήθη και έθιμα, γαστρονομία και αντικείμενα, που σήμερα φυλάσσονται στο Λαογραφικό Μουσείο του νησιού¹⁴³⁸.

Έως το 1925, η Αμμουλιανή αποτελούσε μετόχι της Μονής Βατοπεδίου του Αγίου Όρους. Μερικοί μοναχοί, βοηθούμενοι από εργάτες, διαχειρίζονταν την κτηματική περιουσία: καλλιεργούσαν τα χωράφια, ασχολούνταν με τη βοσκή των ζώων και τη συλλογή των ελιών. Με τη Μικρασιατική Καταστροφή, όμως, το νησί παραχωρήθηκε στις αρχές του 1925 στους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας και συγκεκριμένα στους πρόσφυγες των νησιών της Προποντίδος (Γαλλιμή, Πασαλιμάνι και Σκουπιά)¹⁴³⁹. Γι' αυτό και οι περισσότεροι κάτοικοί της, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, έχουν μικρασιατική καταγωγή. Από εκείνη την εποχή έχει διασωθεί ο αρσανάς, ένα αγιορείτικο κτίσμα που βρίσκεται μέσα στο λιμάνι-εδώ τοποθετούσαν οι μοναχοί το караβάκι τους όταν είχε κακοκαιρία-, η εκκλησία του Αγίου Νικολάου (1865), η λέσχη και το παλιό σχολείο¹⁴⁴⁰.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 145 οικογένειες προσφύγων/496 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 513 κατοίκων, οι 496 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1435. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Αμμουλιανή Χαλκιδικής.

1436. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [22. Ο συνοικισμός Ιερισσός υπό το όνομα «Κοινότης Ιερισσού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ιερισσού ενούται και η νησίς Αμμουλιανής].

1437. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1438. iefimerida.gr-<https://www.iefimerida.gr/travel/ammoyliani-monadiko-katoikimeno-nisaki-halkidikis>.

1439. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Ερατών Ζέλλιου-Μαστοροκόστα: «Γιατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920».

1440. <http://www.odigostoupoliti.eu/ammouliani-ena-mikroskopiko-nisaki-stin-agkalia-tis-chalkidikis/>

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 125941-126140)¹⁴⁴¹.

Διέξοδο στον τομέα της εξασφάλισης εργασίας ήταν για τους κατοίκους το Άγιον Όρος όπου εργάζονταν πολλοί κάτοικοι της Χαλκιδικής αλλά και μετανάστες από άλλες βαλκανικές χώρες. Η δουλειά που ασκούσαν εκεί οι άνδρες, απουσιάζοντας από το σπίτι τους κάθε φορά για ένα ή δύο μήνες, ήταν σκληρή, με την επίβλεψη των καλογήρων και με μικρά και σύντομα διαλείμματα, από το ξημέρωμα έως το σούρουπο. Το 1927, δύο αδέρφια από τα Σκουπιά, καταφέρνοντας να αποφύγουν τη διαφορά μεταξύ των ομάδων από τη Γαλήνη και το Πασαλιμάνι, ενθαρρύνουν αρκετούς άνδρες να αρχίσουν να ασχολούνται επαγγελματικά με το ψάρεμα. Χρησιμοποίησαν μάλιστα τον ίδιο τύπο βάρκας που χρησιμοποιούνταν και στην Προποντίδα, βάρκα εξαιρετικά επιμήκη που ονόμαζαν «σαντάλα». Καθώς, όπως ήδη σημειώθηκε, δεν ήταν εύκολη η διάθεση των αλιευμάτων σε μεγάλη αγορά, στράφηκαν στη διατήρηση των ψαριών «παστώνοντας τα», έκαναν μάλιστα και το πρώτο εργαστήριο του είδους αυτού στην Αμμουλιανή¹⁴⁴².

Το 1931 ο οικισμός Αμμουλιανή¹⁴⁴³ αποσπάται από την κοινότητα Ιερισσού και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αμμουλιανής (Φ.Ε.Κ. 46^Α – 26/02/1931).

Το 1997 ο οικισμός Αμμουλιανή αποσπάται από την κοινότητα Αμμουλιανής (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Αμμουλιανής στο πρώην δήμο Σταγίρων - Ακάνθου του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι του ασχολούνται με την αλιεία και τον τουρισμό.

Το 2010 η Αμμουλιανή αποσπάται από το δήμο Σταγίρων-Ακάνθου (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Αμμουλιανής (μαζί με τους οικισμούς Δρένια, Τρυπητή και Λιμάνι της Αμμουλιανής) της Δημοτικής Ενότητας Σταγείρων-Ακάνθου του δήμου Αριστοτέλη με έδρα την Ιερισσό και ιστορική έδρα την Αρναία. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 513 κάτοικοι (1928), 613 (1940), 636 (1951), 554 (1961), 445 (1971), 499 (1981), 606 (1991), 551 (2011).

Αμπελική ή Αμπέλικα

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό Αμπελική 5 οικογένειες προσφύγων/19 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

1441. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1442. Ό.π. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου.

1443. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Κώστα Χατζηϊωάννου: «Συνοπτική παρουσίαση της προέλευσης των κατοίκων της Αμμουλιανής, της ιστορικής και πληθυσμιακής εξέλιξης του νησιού». Σελ. 343-356.

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126141-126160)¹⁴⁴⁴.

Βατοπέδιον (Μετόχιον Βατοπεδίου).

Ο οικισμός **Μετόχιον Βατοπεδίου** βρίσκονταν στα ανατολικά του ποταμού Χαβρία, σε έναν τόπο με ελαιώνες και λίγα αμπέλια. Απέχει 5 χλμ. από την Ορμύλια¹⁴⁴⁵. Είναι σε υψόμετρο 20 μ.¹⁴⁴⁶

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Ορμυλίας Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Ορμύλια (Φ.Ε.Κ. 152^Α – 09/07/1918). Το 1920 στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Μετόχιον Βατοπεδίου (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 84 κάτοικοι (38 άνδρες και 46 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατοικούσαν πρόσφυγες.

Ο οικισμός ιδρύθηκε από πρόσφυγες, με καταγωγή από τη Μ. Ασία, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στον οικισμό μετά το 1922.

Ειδικότερα οι πρόσφυγες προέρχονταν από το Καγιάμπασι, Ανταβάλ (10 οικογένειες) και από τον Πόντο¹⁴⁴⁷. Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν¹⁴⁴⁸ και πρόσφυγες από την ευρύτερη περιοχή της Κωνσταντινούπολης.

Το όνομά του προήλθε από το γεγονός ότι οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στο Μετόχι της Μονής Βατοπεδίου του Αγίου Όρους¹⁴⁴⁹.

Στη θέση του οικισμού προϋπήρχε ένα ισχυρό και ενεργό Μετόχι με σημαντική γεωργική παραγωγή. Οι καλλιεργητές του Μετοχίου αυτού, ως πάροικοι αποτέλεσαν την ομάδα γηγενών ακτημόνων καλλιεργητών οι οποίοι οργανώθηκαν σε συνεταιρισμό σε εφαρμογή του Αγροτικού Νόμου, για τη διεκδίκηση καλλιεργήσιμης γης¹⁴⁵⁰.

Το 1924 ο οικισμός Μετόχιον Βατοπεδίου και η κοινότητα Ορμυλίων που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μετόχι Βατοπεδίου αποσπάται από την κοινότητα Ορμυλίας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Βατοπεδίου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926) ενώ την επόμενη χρονιά ακυρώνεται η εν λόγω μεταβολή και καταργείται η κοινότητα Βατοπεδίου (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Το 1928 το όνομα του οικισμού Μετόχιον Βατοπεδίου, διορθώνεται σε **Βατοπέδιο** (Φ.Ε.Κ. 16/05/1928).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 91 οικογένειες προσφύγων/318 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

1444. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1445. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Βατοπέδιο Χαλκιδικής.

1446. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1447. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002 και Κ.Μ.Σ.

1448. Χριστίνα Α. Αραμπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Αδελφοί Κυριακίδη, Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1449. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Βατοπέδιο Χαλκιδικής.

1450. Ό.π. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου.

Η εθνολογική κατάσταση του οικισμού το 1928 ήταν: 65% πρόσφυγες από τη Μ. Ασία, 30% από την Ανατ. Θράκη και 5% γηγενείς¹⁴⁵¹.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 274 κατοίκων οι 262 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126221-126360)¹⁴⁵².

Το 1930 ο οικισμός Βατοπέδιον αποσπάται πάλι από την κοινότητα Ορμυλίας και ορίζεται έδρα ξανά συσταθείσης εκ νέου κοινότητας Βατοπεδίου (Φ.Ε.Κ. 91^Α – 28/03/1930).

Το 1971 ο οικισμός Βατοπέδιον αποσπάται από την κοινότητα Βατοπεδίου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Ορμυλίας (Φ.Ε.Κ. 55^Α – 18/03/1971).

Το 1997 ο οικισμός Βατοπέδιον αποσπάται από την κοινότητα Ορμυλίας (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Ορμυλίας του πρώην δήμου Ορμυλίας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 5244^Α – 04/12/1997).

Κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η γεωργία¹⁴⁵³.

Έξω από το Βατοπέδι βρίσκεται το Πνευματικό Κέντρο της Μονής Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, με δραστηριότητες στους τομείς κοινωνικής προσφοράς και της υγείας. Λίγο πιο πέρα βρίσκεται γυναικεία πατριαρχική και σταυροπηγιακή Μονή, αφιερωμένη στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου, που είναι η μεγαλύτερη στην Ελλάδα. Έχει δυναμικό περίπου 110 μοναχές και εργαστήρια υφαντικής και εικονογραφίας. Το μετόχι του χρονολογείται από τον 12^ο αι.. Το 1974 αγοράστηκε από τη Μονή Σίμωνος Πέτρας και σήμερα έχει ανακαινιστεί. Το καθολικό της μονής είναι ναός βυζαντινού ρυθμού με ψηφιδωτό δάπεδο και τοιχογραφίες. Στα νότια του οικισμού πάνω σε λόφο υπάρχει και το ανδρικό μοναστήρι του Αγίου Αρσενίου, που ιδρύθηκε το 1986¹⁴⁵⁴.

Το 2010 ο οικισμός Βατοπέδιον ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Ορμυλίας (μαζί με τους οικισμούς Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, Νέα Σερμύλη, Νησί, Ορμύλια, Όσιος Αρσένιος, Παραλία Βατοπεδίου και Ψακούδια) της Δημοτικής Ενότητας Ορμυλίας του δήμου Πολυγύρου με έδρα τον Πολύγυρο. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 274 κάτοικοι (1928), 274 (1940), 332 (1951), 313 (1961), 173 (1971), 290 (1981), 278 (1991), 190 (2011).

Βρωμόσυρτα ή Βρωμοσύρτης

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 οι πρόσφυγες που είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό υπολογίζονται στους πρόσφυγες του οικισμού Νερόμυλος.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

1451. Ό.π.

1452. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1453. Βικιπαίδεια - Ιστοσελίδα Βατοπέδιο Χαλκιδικής.

1454. Ό.π.

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126361-12646)¹⁴⁵⁵.

Ο μετέπειτα οικισμός ονομάστηκε **Άγιος Παντελεήμων**. Οι κάτοικοι του ήταν ντόπιοι ενώ οι πρόσφυγες προέρχονταν από τη Θράκη και τα νησιά Μαρμαράς και Τένεδος¹⁴⁵⁶.

Δίκορφο (Παζαρλή)

Ο ημιορεινός οικισμός **Παζαρλή** βρίσκονταν βόρεια της Νέας Τρίγλιας της Χαλκιδικής.

Το 1914 διέθετε Οθωμανικό δημοτικό σχολείο¹⁴⁵⁷.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Μπαρακλή με έδρα τον οικισμό Μπαρακλή. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Άκ Μπουνάρ, Παζαρλή¹⁴⁵⁸, Παναγιά και Οσμανλή

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 110 κάτοικοι (60 άνδρες και 50 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατοικούσαν 168 πρόσφυγες (90 άνδρες και 78 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Παζαρλή και η κοινότητα Μπαρακλή που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Παζαρλή αποσπάται από την κοινότητα Μπαρακλή (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Τενέδου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927, ο οικισμός Παζαρλή μετονομάζεται σε **Δίκορφο**¹⁴⁵⁹.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 9 οικογένειες προσφύγων/37 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 54 κατοίκων οι 42 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Το 1961 ο οικισμός Δόκορφο, **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Νέας Τενέδος της κοινότητας Νέας Τενέδου Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 54 κάτοικοι (1928), 56 (1940), 53 (1951), (-) 1961.

1455. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1456. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Ερατώ Ζέλλιου-Μαστοροκώστα: «Πατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920».

1457. Έγγραφο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας - GRGSA-IAM_ADM0001.01_000010_00025.

1458. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [31. Ο συνοικισμός Μπαρακλή υπό το όνομα «Κοινότης Μπαρακλής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπαρακλής ενοούνται και οι συνοικισμοί Άκ-Μπουνάρ, **Παζαρλή**, Οσμανλή και Παναγιά].

1459. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [138. Ο συνοικισμός Παζαρλή της αυτής κοινότητος (Μπαϊρακλή) μετονομάζεται εις «**Δίκορφο**»].

Διονυσίου (Άγιος Διονύσιος)¹⁴⁶⁰

Ο οικισμός Άγιος Διονύσιος βρίσκονταν στην ευρύτερη περιοχή που έφερε το όνομα Καλαμαριά στο δυτικό τμήμα της χερσονήσου της Χαλκιδικής. Ήταν χτισμένος σε ύψωμα ενώ το έδαφός του παρουσιάζει ελαφριά ενιαία κλίση και περιβάλλεται από εύφορες εκτάσεις και έχει θέα προς τη θάλασσα¹⁴⁶¹.

Ως Μετόχιον Διονυσίου αναγνωρίστηκε το 1920 και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928). Ο αρχικός πυρήνας του οικισμού ήταν μετόχι της μονής Διονυσίου του Αγ. Όρους.

Στην απογραφή του 1920 είχε 30 κατοίκους (24 άνδρες και 6 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Διονυσίου (Μετόχιον Διονυσίου) και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Ο οικισμός προήλθε από την απαλλοτρίωση δύο Μετοχίων, των Ιερών Μονών Κωνσταμονίτου και Διονυσίου¹⁴⁶².

Το 1926 ο οικισμός Διονυσίου (Μετόχιον Διονυσίου) αποσπάται από την κοινότητα Πορταριάς και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Αντιγόνειας (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό Άγιος Διονύσιος 149 οικογένειες προσφύγων/511 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 477 κατοίκων οι 376 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Οι κάτοικοι έχουν καταγωγή από το Τσανάκαλε της Μ. Ασίας, από όπου ήρθαν ως πρόσφυγες και από το Αρναούτκιοι της Ανατ. Θρακίας¹⁴⁶³. Οι πρόσφυγες προέρχονταν κατά 90% από το Αρναούτ-Κιόϊ και 10% από το Τσανάκαλε¹⁴⁶⁴.

Έλαβε την ονομασία του από τα κτίσματα που υπήρχαν στην περιοχή και ανήκαν στην Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου του Αγίου Όρους. Το Μοναστήρι Διονυσίου, που αποτελούσε μετόχι της Μονής Διονυσίου καταστράφηκε, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν μνημεία που να χαρακτηρίζουν την περιοχή. Από πολύ παλιά οι πρώτοι κάτοικοι ασχολήθηκαν πρωτοποριακά με τις καλλιέργειες λουλουδιών και κηπευτικών σε θερμοκήπια. Το 1974 (ή, σύμφωνα με άλλες πηγές¹⁴⁶⁵, το 1964) πολλοί από τους κατοίκους εγκαταστάθηκαν στην παραλία και ίδρυσαν τον οικισμό Παραλία Διονυσίου, ο οποίος έχει σύγχρονη ρυμοτομία.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

1460 Υπήρχε επίσης: Ο οικισμός Μετόχιον Διονυσίου, που αναγνωρίστηκε το 1920 και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Βάλτας (μετέπειτα Κασσάνδρας). Το 1928, ο εν λόγω οικισμός καταργείται (Φ.Ε.Κ.-16/05/1928).

1461. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1462. Ό.π.

1463. <http://www.moudania.gr/greek/dionysiou.php>

1464. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Ερατώ Ζέλλιου-Μαστοροκόστα: «Γιατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». Σελ. 68.

1465. http://www.halkidiki.com/dionysiou/history_g.htm

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 125521-125720)¹⁴⁶⁶.

Το 1929 ο οικισμός Διονυσίου (Μετόχιον Διονυσίου) αποσπάται από την κοινότητα Νέας Αντιγονείας και έδρα της κοινότητας **Διονυσίου** (Φ.Ε.Κ. 261^Α – 05/08/1929).

Το 1997 ο οικισμός Διονυσίου αποσπάται από την κοινότητα Διονυσίου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Διονυσίου στον πρώην δήμο Μουδανιών του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τον τουρισμό, καθώς η Παραλία Διονυσίου διαθέτει την κατάλληλη υποδομή και προσελκύει στις ακτές της σε ετήσια βάση πολλούς επισκέπτες και με τη γεωργία¹⁴⁶⁷.

Το 2010 ο οικισμός Διονυσίου ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Διονυσίου (μαζί με τους οικισμούς Μουριές και Παραλία Διονυσίου) της Δημοτικής Ενότητας Μουδανιών του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 477 κάτοικοι (1928), 711 (1940), 730 (1951), 708 (1961), 568 (1971), 653 (1981), 683 (1991), 485 (2011).

Ελαιοχώρια (Νταουτλή ή Δαουτλή)

Ο οικισμός **Νταουτλή** βρίσκονταν κοντά στα Νέα Σίλατα της Χαλκιδικής δυτικά του Πολυγύρου και σε υψόμετρο 150 μ.¹⁴⁶⁸.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913 ο εν λόγω οικισμός ανήκε στην Υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και είχε 86 κατοίκους (49 άνδρες και 46 γυναίκες).

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Κρίνης με έδρα τον οικισμό Κρίνη. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσουφλάρ, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουνό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, Ντομπουρλού, Νταουτλή¹⁴⁶⁹, Τελκελή, Τσιτσιπλή και Τσελή ή Τσεγίδες.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν 108 κάτοικοι (59 άνδρες και 49 γυναίκες) και στην απογραφή των προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 52 πρόσφυγες (25 άνδρες και 27 γυναίκες).

Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών από τον οικισμό αποχώρησαν 85 Οθωμανοί¹⁴⁷⁰.

Το 1924 ο οικισμός Νταουτλή και η κοινότητα Κρίνης που ανήκει αποσπώνται από

1466. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1467. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Διονυσίου Χαλκιδικής.

1468. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1469. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κρίνη υπό το όνομα «Κοινότης Κρίνης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κρίνης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσουφλάρ, Τσιγγανάδες, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουβό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, Ντομπουρλού, **Νταουτλή**, Τελκελή, Τσιτσιπλή, Τσελή ή Τσεγίδες].

1470. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002

το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926, ο οικισμός Νταουτλή αποσπάται από την κοινότητα Κρήνης και προσαρτάται στη κοινότητα Καρβιάς (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 31 οικογένειες προσφύγων/114 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι του ήταν ντόπιοι, Σαρακατσαναίοι και πρόσφυγες από τη Θράκη, και Σμύρνη¹⁴⁷¹.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 105 κατοίκων του Νταουτλή οι 95 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126461-126500)¹⁴⁷².

Το 1928 ο οικισμός Ντονμπουργλού μετονομάζεται σε **Ελαιοχώρια** και ο οικισμός Νταουτλή **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Ελαιοχώρια. Το όνομά του το οφείλει στα πολλά ελαιόδεντρα.

Ελαιοχώρια (Ντονμπουργλού ή Δομπουργλού)

Ο οικισμός **Ντονμπουργλού** βρίσκονταν κοντά στα Νέα Σίλατα της Χαλκιδικής δυτικά του Πολυγύρου, στην περιοχή της Καλαμαριάς Χαλκιδικής και σε υψόμετρο 150 μ.¹⁴⁷³

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913 ο εν λόγω οικισμός ανήκε στην Υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης και είχε 110 κατοίκους (54 άνδρες και 56 γυναίκες).

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Κρήνης με έδρα τον οικισμό Κρήνη. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσουλφάρ, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουνό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, Ντονμπουργλού¹⁴⁷⁴, Νταουτλή, Τελκελή, Τσιτσιπλή και Τσελή ή Τσεγίδες.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν 130 κάτοικοι (71 άνδρες και 59 γυναίκες) ενώ στην απογραφή των προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 54 κάτοικοι (27 άνδρες και 27 γυναίκες).

1471. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισηγήση Ερατών Ζέλλιου-Μαστοροκόστα: «Πατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». Σελ. 68.

1472. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1473. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1474. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κρήνη υπό το όνομα «Κοινότης Κρήνης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κρήνης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσουλφάρ, Τσιγγανάδες, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουβό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, **Ντονμπουργλού**, Νταουτλή, Τελκελή, Τσιτσιπλή, Τσελή ή Τσεγίδες].

Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών από τον οικισμό αποχώρησαν 169 Οθωμανοί¹⁴⁷⁵. Εδώ στα οικήματα των Οθωμανών εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από το Σχολάρι της Θράκης και τη Μ. Ασία μετά το 1922.

Η κτηματική περιοχή των Ελαιοχωρίων προήλθε από εκτάσεις που κατέχονταν από μουσουλμάνους και πέρασαν ιδιοκτησιακά στο Δημόσιο, για να διανεμηθούν σε δικαιούχους¹⁴⁷⁶.

Το 1924 ο οικισμός Ντονμπουρλού και η κοινότητα Κρίνης που ανήκει αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926, ο οικισμός Ντονμπουρλού αποσπάται από την κοινότητα Κρήνης και προσαρτάται στη κοινότητα Καρβιάς (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 27 οικογένειες προσφύγων/103 άτομα στο Ντονμπουρλού. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός Ντονμπουρλού μετονομάζεται σε **Ελαιοχώρια** και ο οικισμός Νταουτλή καταργείται και προσαρτάται στον οικισμό Ελαιοχώρια. Το όνομά του το οφείλει στα πολλά ελαιόδεντρα.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 140 κατοίκων, του Ελαιοχωρίου οι 130 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126501-126540)¹⁴⁷⁷.

Το 1929 η κοινότητα Καρβιάς (που ανήκουν τα Ελαιοχώρια) μετονομάζεται σε κοινότητα Νέων Συλλάτων, ενώ το 1940 το όνομα της κοινότητας πρέπει να διορθώθηκε, σε Νέων Σιλάτων.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν γύρω στο 1930 οικογένειες Σαρακατσάνων, οι οποίες στα μέρη αυτά ξεχειμώνιαζαν από πάρα πολύ παλιά¹⁴⁷⁸.

Το 1954 ο οικισμός Ελαιοχώρια αποσπάται από την κοινότητα Νέων Σιλάτων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ελαιοχωρίων (Φ.Ε.Κ. 40^Α – 09/03/1954).

Το 1997 ο οικισμός Ελαιοχώριον αποσπάται από την κοινότητα Ελαιοχωρίων (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Ελαιοχωρίων στον πρώην δήμο Τρίγλιας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Ο οικισμός είναι γνωστός για τα υπέργηρα πουρνάρια του και τις υπέργηρες ελιές (οι τελευταίες υπάρχουν και στην Τρίγλια). Για τα ελαιόδεντρα, η χρονολόγησή τους ανάγεται στο 16^ο αι. ενώ τα δύο πουρνάρια στην αυλή του ναού των Ελαιοχωρίων χρονολογήθηκαν στα 300 έτη, κάτι που έγινε από το Α.Π.Θ.¹⁴⁷⁹.

Το 2010 ο οικισμός Ελαιοχώριον αποσπάται από το δήμο Τρίγλιας (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ελαιοχωρίων της Δημοτικής Ενότητας Τρίγλιας του δή-

1475. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002

1476. Ο.π.

1477. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1478. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Ελαιοχώρια Χαλκιδικής.

1479. <https://web.archive.org/web/20080128183037/http://www.triglia.gr/perivallon.htm#3>

μου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Απογραφές: 140 κάτοικοι (1928), 321 (1940), 366 (1951), 313 (1961), 292 (1971), 283 (1981), 274 (1991), 295 (2001), 342 (2011).

Ζωγράφου (Μετόχιον Ζωγράφου)

Ο οικισμός **Μετόχιον Ζωγράφου** βρίσκονταν μεταξύ Νέας Τρίγλιας και Μουδανιών στη Χαλκιδική, 34 χλμ. νοτιοδυτικά του Πολυγύρου¹⁴⁸⁰, στην περιοχή Καλαμαριάς Χαλκιδικής και σε υψόμετρο 65 μ.¹⁴⁸¹.

Ο αρχικός πυρήνας του οικισμού ήταν μετόχι της μονής Ζωγράφου του Αγίου Όρους που απαλλοτριώθηκε και πήρε το όνομα ο οικισμός. Δεν προϋπήρχε οικιστική περιοχή στη θέση, πρόκειται δηλαδή για νέο οικισμό¹⁴⁸².

Από τα κτίσματα του μετοχίου σώζονται μέχρι σήμερα ο βυζαντινός πύργος που χρονολογείται από τον 14ο αι., ο κεντρικός ναός που οικοδομήθηκε το 1842 και μία κρήνη του 1853, ενώ σημαντικό αξιοθέατο είναι και τα επονομαζόμενα «κολλιγόσπιτα»¹⁴⁸³.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά¹⁴⁸⁴. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή, Πόζαλον, Μαριανά, Σουφλάρ, Καρά Τεπέ, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα.

Το 1920 αναγνωρίζεται ως οικισμός το Μετόχι Ζωγράφου και προσαρτάται στη κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. - 18/12/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 52 κάτοικοι (36 άνδρες και 16 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατοικούσαν πρόσφυγες.

Το 1924 ο οικισμός Μετόχι Ζωγράφου και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^A – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μετόχι Ζωγράφου αποσπάται από την κοινότητα Πορταριάς και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Αντιγόνειας Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 217^A – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 96 οικογένειες προσφύγων/253 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο οικισμός κτίστηκε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών. Πρώτοι οικιστές του ήταν πρόσφυγες από το Ανταβάλ (σημερινό Ακτάς)¹⁴⁸⁵

1480. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=6710&lng=1>

1481. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδας: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1482. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1483. Ιστοσελίδα- Δήμος Νέας Προποντίδας.

1484. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [30. Ο συνοικισμός Πορταριά υπό το όνομα «Κοινότης Πορταριάς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πορταριάς ενοούνται και οι συνοικισμοί Άγιος Μάμας, Καρκάρα, Μυριόφυτον, Βρωμοσύρτα, Καρά Τεπέ, Σουφλάρ, Εμερτζελή, Μαριανά και Πόζαλον].

1485. Κωνσταντίνος Μ. Νιγδελής: «Ανταβάλ - Ακτάς. Μια πρώτη ιστορική προσέγγιση» Δήμος Νεάπολης-Συκεών. Κοινωφελής Επιχείρηση Υπηρεσιών, Θεσσαλονίκη 2015, σελ. 264-265, 274 και Κωνσταντίνος Μ. Νιγδελής & Συμεών Κοιμίσσολου: «Το Ανταβάλ της Καπαδοκίας». Δήμος Συκεών- Κέντρο Ιστορίας.

της Καππαδοκίας οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του μετοχίου της Μονής Ζωγράφου που αποτέλεσε τον αρχικό πυρήνα του νέου οικισμού. Εδώ εγκαταστάθηκαν 120 οικογένειες από το Ανταβάλ της Μ. Ασίας¹⁴⁸⁶.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 246 κατοίκων οι 245 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 127401-127540)¹⁴⁸⁷.

Το 1929 το Μετόχι Ζωγράφου αποσπάται από την κοινότητα Νέας Αντιγόνειας και προσαρτάται στη κοινότητα Διονυσίου (Φ.Ε.Κ. 261^Α – 05/08/1929).

Το 1940, το όνομα του οικισμού Μετόχι Ζωγράφου διορθώνεται σε Ζωγράφου (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1946 ο οικισμός Ζωγράφου αποσπάται από την κοινότητα Διονυσίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ζωγράφου (Φ.Ε.Κ. 290^Α – 26/09/1946).

Το 1997 ο οικισμός Ζωγράφου αποσπάται από την κοινότητα Ζωγράφου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Ζωγράφου στον πρώην δήμο Μουδανίων του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοί του ασχολούνται κατά κύριο λόγο με τη γεωργία¹⁴⁸⁸.

Το 2010 ο οικισμός Ζωγράφου αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ζωγράφου της Δημοτικής Ενότητας Μουδανίων του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 246 κάτοικοι (1928), 364 (1940), 397 (1951), 362 (1961), 275 (1971), 317 (1981), 432 (1991), 321 (2011).

Καλαμίτσι

Ο παραθαλάσσιος μικρός οικισμός **Καλαμίτσι** βρίσκεται 6 χλμ. από τη Συκιά Χαλκιδικής (Σιθωνία) και απέχει 150 περίπου χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη. Είναι σε υψόμετρο 15 μ.¹⁴⁸⁹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Συκιάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Συκιά (Φ.Ε.Κ. 09/07/1918). Προσαρτάται και ο οικισμός Καλαμίτσι (Η αναγνώριση του οικισμού δεν εμφανίζεται σε κανένα Φ.Ε.Κ.).

Στην εν λόγω κοινότητα μετά το 1922 πρέπει να εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, γιατί κατά την Γ.Δ..Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν

1486. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998.

Εισήγηση Ερατώ Ζέλλιου-Μαστοροκώστα: «Πατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». Σελ. 68.

1487. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1488. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Ζωγράφου Χαλκιδικής.

1489. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΠΕ, 2006.

εγκατασταθεί 13 οικογένειες προσφύγων/51 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Καλαμίτσι και η κοινότητα Συκιάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Στην απογραφή του 1928 εκ των 50 κατοίκων οι 45 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Οι πρόσφυγες (10 οικογένειες) προέρχονταν από τα χωριά Βαθύ και Χαράκι Μ. Ασίας και Δρακόνα και Πάντερμο Ανατ. Θράκης¹⁴⁹⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126541-126560)¹⁴⁹¹.

Το 1997 ο οικισμός Καλαμίτσι αποσπάται από την κοινότητα Συκέας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Συκέας στον πρώην δήμο Τωρώνης του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Στο Καλαμίτσι ζουν μόνιμοι κάτοικοι ενώ το καλοκαίρι το επισκέπτονται πάρα πολλοί τουρίστες λόγω της πεντακάθαρης θάλασσάς του.

Το 2010 το Καλαμίτσι αποσπάται από το δήμο Τωρώνης (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Συκέας (μαζί με τους οικισμούς Βαλτί, Δεστενίκα, Κουφό, Παραλία Συκιάς, Πηγαδάκι, Πλατάνια, Συκέα και Τωρώνη) της Δημοτικής Ενότητας Τωρώνης του δήμου Σιθωνίας με έδρα την Νικήτη. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Η παραλία φέρεται στον τύπο ενταγμένη στο χαρτοφυλάκιο του ΤΑΙΠΕΔ και προωθείται προς πώληση από την ελληνική κυβέρνηση¹⁴⁹².

Απογραφές: 50 κάτοικοι (1928), 86 (1940), 80 (1951), 106 (1961), 54 (1971), 32 (1981), 73 (1991), 38 (2011).

Καλλιθέα (Μετόχι Ρωσικό Κασσάνδρειας)

Ο οικισμός **Μετόχι Ρωσικό Κασσάνδρειας** βρίσκονταν στη χερσόνησο της Κασσάνδρας Χαλκιδικής. Απέχει 85 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη¹⁴⁹³.

Η περιοχή παρουσιάζει αρχαιολογικό ενδιαφέρον, καθώς στην Καλλιθέα έχει ανασκαφεί ιερό του Διονύσου και των Νυμφών, τμήμα του ιερού του Άμμωνα Δία (ο οποίος λατρευόταν στην περιοχή από τον 5ο αιώνα π.Χ.) και η περιοχή του βωμού. Στα μέσα του 4ου αιώνα π.Χ. κατασκευάστηκε μεγάλος ναός δωρικού ρυθμού, προς τιμή του Άμμωνα Δία. Ο Διόνυσος είχε ήδη αρχίσει να λατρεύεται στην περιοχή από τον 8^ο αι. π.Χ., όπως φανερώνουν μια σκάλα σκαλισμένη στο βράχο και μια σπηλιά που ήταν αφιερωμένη στη λατρεία του θεού¹⁴⁹⁴.

1490. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1491. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1492. <http://www.dailynewsgr.com/portal/ellada/item/879-taiped10082014%CF%82>

1493. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Καλλιθέα Χαλκιδικής.

1494. Ό.π.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Αθύτου (μετέπειτα Αφύτου) Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Άθυτο. (Φ.Ε.Κ. 152^Α – 09/07/1918). Στην εν λόγω κοινότητα το 1920 προσαρτάται και αναγνωρίζεται ο οικισμός Μετόχιον Ρωσσικόν (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Ο αρχικός πυρήνας ήταν μετόχι του Αγίου Όρους. Το αγρόκτημα και ο οικισμός της Καλλιθέας προήλθαν από την απαλλοτρίωση του αγιορείτικου αγροκτήματος (Μετοχίου) της Ι. Μονής Αγίου Παντελεήμονος (Ρωσικό)¹⁴⁹⁵.

Στην απογραφή του 1920 είχε 41 κατοίκους (25 άνδρες και 16 γυναίκες)

Το 1924 ο οικισμός Μετόχι Ρωσσικό και η κοινότητα Αθύτου που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1925 το Μετόχιον Ρωσσικόν της κοινότητας Αθύτου μετονομάζεται σε Νέα Φλογητά (Φ.Ε.Κ. 361^Α – 18/11/1925). (Αυτό προκαλεί σύγχυση)!¹⁴⁹⁶

Ο οικισμός ιδρύθηκε το 1925 από Μικρασιάτες πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή έπειτα από τη Μικρασιατική Καταστροφή, οι οποίοι προέρχονταν από το χωριό Μάλτεπε της Προποντίδας της Μ. Ασίας, το οποίο ονομαζόταν *Βρύας* στην Αρχαιότητα και *Πελεκάνον* στο Βυζάντιο. Οι κάτοικοι ονόμασαν **Νέος Μάλτεπες** τον οικισμό που δημιούργησαν, σε ανάμνηση της πατρίδας τους, του Μάλτεπε της Μ. Ασίας¹⁴⁹⁷. Κύριες ασχολίες των κατοίκων αποτελούσαν η γεωργία και η κτηνοτροφία. Τα τελευταία χρόνια εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και κάτοικοι από την υπόλοιπη Ελλάδα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ρωσικού τύπου εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα (καθώς πριν εγκατασταθούν οι πρόσφυγες, στην περιοχή λειτουργούσε αγρόκτημα, ιδιοκτησία¹⁴⁹⁸ Ρώσων μοναχών του Αγίου Όρους), που βρίσκεται κοντά στο ιερό του Δία. Επίσης, στην περιοχή υπάρχει αρδευτικό κανάλι των μέσων του 19^{ου} αι.¹⁴⁹⁹

Στον οικισμό κατοίκησαν πρόσφυγες από την Κερασούντα, Κωνσταντινούπολη, Μάλτεπε και Τραπεζούντα¹⁵⁰⁰.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό Μετόχιον Ρωσσικόν, 24 οικογένειες προσφύγων/90 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 112 κατοίκων του οικισμού Ν. Φλογητά, οι 94 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Το 1946 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καλλιθέας με την απόσπαση του οικισμού Μάλτεπε από την κοινότητα Αφύτου (πρώην Αθύτου)¹⁵⁰¹.

1495. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1496. <https://kassandra-halkidiki.gr/kallithea.html>

1497. Ιστοσελίδα: Χαλκιδική Τόπος Εγκατάστασης Μικρασιατών.

1498. <https://web.archive.org/web/20080102033123/http://www.e-city.gr/chalkidiki/home/view/2104.php>

1499. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1500. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Ερατώ Ζέλλιου-Μαστοροκώστα: «Γιατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». Σελ. 68.

1501. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 290 της 26^{ης} Σεπτεμβρίου 1946 «Περί τινων διατάξεων αφορωσών εις τους Δήμους και τας Κοινότητες»: [36. Ο συνοικισμός «Μάλτεπε», αποσπώμενος της εις ην νυν υπάγεται κοινότητος Αθύτου, εν τη επαρχία και τω νομῷ Χαλκιδικῆς, αναγνωρίζεται εις ἰδίαν κοινότητα, ὑπὸ το ὄνομα «**Κοινότης Καλλιθέας**», με ἑδραν τον ὁμώνυμον συνοικισμόν].

Το 1951 ο οικισμός Μάλτεπε της κοινότητας μετονομάζεται σε **Καλλιθέα**¹⁵⁰² (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951). Το όνομα το έλαβε λόγω της καλής θέας που είχε ο οικισμός.

Το 1997 ο οικισμός Καλλιθέα αποσπάται από την κοινότητα Καλλιθέας (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Καλλιθέας του πρώην δήμου Κασσάνδρας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Η κύρια ασχολία των κατοίκων είναι οι τουριστικές επιχειρήσεις. Προσελκύει εκατοντάδες τουρίστες κάθε χρόνο, εξαιτίας των παραλιών της και της ανεπτυγμένης τουριστικής υποδομής.¹⁵⁰³

Το 2010 ο οικισμός Καλλιθέα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καλλιθέας (μαζί με τον οικισμό Σωλήνα) της Δημοτικής Ενότητας Κασσάνδρας του δήμου Κασσάνδρας με έδρα τη Κασσάνδρεια. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Απογραφές: 112 κάτοικοι (1928), 215 (1940), 216 (1951), 198 (1961), 321 (1971), 330 (1981), 380 (1991), 779 (2001), 1.195 (2011).

Καλύβες ή Καλύβια Πολυγύρου

Ο οικισμός **Καλύβες Πολυγύρου** βρίσκονταν κοντά στον κόλπο της Κασσάνδρας Χαλκιδικής σε υψόμετρο 30 μ.¹⁵⁰⁴

Ο οικισμός ονομάστηκε έτσι από τις καλύβες που έφτιαχναν οι Πολυγυρινοί (αγροτικά σπίτια), για να καλλιεργούν τα κτήματά τους. Παλαιότερα στην περιοχή ασχολούνταν και με τη σηροτροφία. Από αιώνες υπήρχαν οι πατροπαράδοτοι ελαιώνες¹⁵⁰⁵.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πολυγύρου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πολύγυρο. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Γερακινή και Καλύβαι Πολυγύρου¹⁵⁰⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 317 κάτοικοι (192 άνδρες και 125 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατοικούσαν πρόσφυγες.

Το 1924 ο οικισμός Καλύβαι Πολυγύρου και η κοινότητα Πολυγύρου που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^A – 02/09/1924).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 4 οικογένειες προσφύγων/12 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 418 κατοίκων οι 71 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

1502. Πολλά στοιχεία για την Καλλιθέα: <https://kassandra-halkidiki.gr/kallitheia.html>

1503. Ό.π. Βικιπαίδεια..

1504. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1505. Βικιπαίδεια: Καλύβες Πολύγυρου Χαλκιδικής

1506. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [1. Ο συνοικισμός Πολύγυρος υπό το όνομα «Κοινότης Πολύγυρου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πολύγυρου ενούνται και οι συνοικισμοί **Καλύβαι** και **Γερακινή**].

γράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126561-126580)¹⁵⁰⁷.

Το 1997 ο οικισμός Καλύβες Πολυγύρου ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πολυγύρου στον πρώην δήμο Πολυγύρου του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Καλύβες Πολυγύρου ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Πολυγύρου (μαζί με τον Πολύγυρο και τον οικισμό Πατελιδά) της Δημοτικής Ενότητας Πολυγύρου του δήμου Πολυγύρου με έδρα τον Πολύγυρο. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Απογραφές: 418 κάτοικοι (1928), 325 (1940), 370 (1951), 426 (1961), 400 (1971), 575 (1981), 576 (1991), 1.546 (2011).

Μεταμόρφωση (Βόζινα ή Βοζινή ή Μετόχιον Βόζικα)

Ο οικισμός **Μετόχιον Βόζικα** βρίσκονταν 90 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη, 30 χλμ. από τα Νέα Μουδανιά και τον Πολύγυρο και 25 χλμ. από τον Νέο Μαρμαρά. Γεωγραφικά βρίσκεται στον μυχό του Τορωναίου κόλπου, στην αρχή της χερσονήσου της Σιθωνίας, σε δασώδη πλαγιά και δίπλα στη θάλασσα¹⁵⁰⁸. Είναι σε υψόμετρο 20 μ.¹⁵⁰⁹.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Νικήτα Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Νικήτα (Φ.Ε.Κ. 152^A – 09/07/1918). Το 1920 στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Μετόχιον Βόζικα (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Ο οικισμός, πριν την εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων το 1925, αποτελούσε μετόχι της Μονής Διονυσίου του Αγίου Όρους και αρχική θέση της αγιορείτικης μονής που ήταν αφιερωμένη στον προφήτη Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο¹⁵¹⁰.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 89 κάτοικοι (48 άνδρες και 41 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατοικούσαν πρόσφυγες.

Το 1924 ο οικισμός Μετόχιον Βόζικα και η κοινότητα Νικήτα που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^A – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μετόχι Βόζικα αποσπάται από την κοινότητα Νικήτα και προσαρτάται στη κοινότητα Βατοπεδίου (Φ.Ε.Κ. 217^A – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 36 οικογένειες προσφύγων/134 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τη Μ. Ασία και συγκεκριμένα από τις περιοχές Νίγδη, Αλάτσατα και Δερμισά¹⁵¹¹. Κατ' άλλους οι πρόσφυγες προέρχονταν: 12 οικογένειες από Τελμησό, 12 από Αλάτσατα, 4 από το Αδραμύτι. 2 από Νέβσεχρ και 2 οικογένειες

1507. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1508. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Μεταμόρφωση Χαλκιδικής.

1509. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1510. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1511. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

από το Τένει¹⁵¹². Κατ' άλλους από την Τελμησό Λυκίας Μ. Ασίας και από την Χίο¹⁵¹³.

Το 1927 ο οικισμός Μετόχιον Βόζικα μετονομάζεται σε **Μεταμόρφωση**¹⁵¹⁴ και την ίδια χρονιά αποσπάται από την κοινότητα Βατοπεδίου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Νικήτα (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Στην απογραφή του 1928 εκ των 143 κατοίκων οι 124 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126161-126220)¹⁵¹⁵.

Το 1930 ο οικισμός Μεταμόρφωση αποσπάται πάλι από την κοινότητα Νικήτας και προσαρτάται στη κοινότητα Βατοπεδίου (Φ.Ε.Κ. 91^Α – 28/03/1930).

Το 1946 ο οικισμός Μεταμόρφωση αποσπάται από την κοινότητα Βατοπεδίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μεταμόρφωσης (Φ.Ε.Κ. 290^Α – 26/09/1946).

Σε απόσταση 2 χιλιομέτρων από τον οικισμό, βρίσκεται το Ιερό Ησυχαστήριο «Τίμιος Ιωάννης Πρόδρομος», που αποτελεί γυναικεία μονή, στη θέση παλαιού μετοχιού της μονής Τιμίου Προδόμου, με έτος ίδρυσης το 1975. Η μονή εορτάζει στις 24 Ιουνίου και στις 29 Αυγούστου¹⁵¹⁶.

Το 1997 ο οικισμός Μεταμόρφωση αποσπάται από την κοινότητα Μεταμόρφωσης (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Μεταμόρφωσης του πρώην δήμου Ορμυλίας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων αφορούν τις υπηρεσίες τουρισμού και την αλιεία. Η παραλία του οικισμού προσελκύει αρκετούς επισκέπτες και είναι βραβευμένη με Γαλάζια Σημαία¹⁵¹⁷.

Το 2010 ο οικισμός Μεταμόρφωση ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μεταμορφώσεως (μαζί με τον οικισμό Μετόχι) της Δημοτικής Ενότητας Ορμυλίας του δήμου Πολυγύρου με έδρα τον Πολύγυρο. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 143 κάτοικοι (1928), 210 (1940), 196 (1951), 215 (1961), 188 (1971), 209 (1981), 291 (1991), 531 (2011).

1512. Χριστίνα Α. Αραμπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Σελ. 95 Αφοι Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1513. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Ερατώ Ζέλλιου-Μαστοροκόστα: «Πατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». Σελ. 69.

1514. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [129. Ο συνοικισμός Μετόχιον Βόζικα της κοινότητος Βατοπεδίου μετονομάζεται εις «**Μεταμόρφωσις**»].

1515. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1516. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1517. Ό.π.

Μικράλωνα (Πόζαλον ή Μπόζαλαν)

Ο οικισμός **Πόζαλον** βρίσκονταν κοντά στη Νέα Τένεδο Χαλκιδικής, σε υψόμετρο 230 μ.¹⁵¹⁸.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, στον οικισμό Ποζαλάν της υποδιοίκησης Χαλκιδικής του νομού Θεσσαλονίκης, κατεγράφησαν 200 κάτοικοι (90 άνδρες και 110 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Οθωμανικό δημοτικό σχολείο¹⁵¹⁹.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή, Πόζαλον¹⁵²⁰, Μαριανά, Σουφλάρ, Καρά Τεπέ, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 288 κάτοικοι (151 άνδρες και 137 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατοικούσαν 45 πρόσφυγες (22 άνδρες και 23 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Πόζαλον και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Πόζαλον αποσπάται από την κοινότητα Πορταριάς και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Τενέδου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927, ο οικισμός Πόζαλον μετονομάζεται σε **Μικράλωνα**¹⁵²¹.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 28 οικογένειες προσφύγων/108 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 115 κατοίκων οι 111 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 127601-127640)¹⁵²².

Το 1951 ο οικισμός Μικράλωνα αποσπάται από τη κοινότητα Νέας Τενέδου και υπάγεται στη κοινότητα Νέας Τρίγλιας (Φ.Ε.Κ. 24^Α – 19/01/1951).

Το 1971 ο οικισμός Μικράλωνα της κοινότητας Νέας Τριγλίας, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 14/03/1971).

Απογραφές: 115 κάτοικοι (1928), 112 (1940), (-) (1951), 48 (1961), (-) (1971).

1518. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1519. Έγγραφο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας - GRGSA-IAM_ADM0001.01_000010_00025.

1520. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [30. Ο συνοικισμός Πορταριά υπό το όνομα «Κοινότης Πορταριάς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πορταριάς ενοούνται και οι συνοικισμοί Άγιος Μάμας, Καρκάρα, Μυριόφυτον, Βρωμοσύρτα, Καρά Τεπέ, Σουφλάρ, Εμερτζελή, Μαρυανά και Πόζαλον].

1521. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [136. Ο συνοικισμός Πόζαλον της αυτής κοινότητος (Νέας Τενέδου) μετονομάζεται εις «**Μικράλωνα**»].

1522. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Νέα Γωνιά (Τσιγγανάδες)

Ο ημιορεινός οικισμός **Τσιγγανάδες** βρίσκονταν κοντά στη Κρήνη Χαλκιδικής, στα ανατολικά του Λακκώματος, 40,2 χλμ. νότια της Θεσσαλονίκης¹⁵²³ σε υψόμετρο 150 μ.

Στο Τσιγγενέ-μαχαλάς κατοικούσαν 100 οθωμανικές οικογένειες (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, στον οικισμό Τσιγκανάδες της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατεγράφησαν 282 κάτοικοι (153 άνδρες και 129 γυναίκες).

Το 1918 οι Τσιγγανάδες¹⁵²⁴ αναγνωρίζονται ως οικισμός και προσαρτώνται στη κοινότητα Κρίνης με έδρα τον οικισμό Κρίνη. Προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρα Γιουσσυφλάρ, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουνό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, Ντονμπουρλού, Νταουτλή, Τελκελή Τσιτσιπλή και Τσελή ή Τσεγίδες.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν 320 κάτοικοι (160 άνδρες και 160 γυναίκες) ενώ στην απογραφή των προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 154 πρόσφυγες (68 άνδρες και 86 γυναίκες).

Ο οικισμός ήταν ένα από τα «τούρκικα» χωριά της Καλαμαριάς τα οποία, μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών κατοικήθηκε από τους πρόσφυγες. Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών αποχώρησαν 357 κάτοικοι¹⁵²⁵ και στον οικισμό ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες ανεβάζοντας τον αριθμό των προσφύγων.

Το 1924 ο οικισμός Τσιγγανάδες και η κοινότητα Κρίνης που ανήκει αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Εδώ κατά τους Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλο μέχρι 31/7/1926 εγκαταστάθηκαν 113 οικογένειες (421 άτομα)¹⁵²⁶. Εξ αυτών οι 63 προέρχονταν από τη Δυτική Μ. Ασία και μάλιστα οι 58 οικογένειες από το χωριό Γωνιά της Αρτάκης και 50 οικογένειες από το χωριό Περίσταση της Θράκης.

Ας δούμε την πορεία των Γωνιατών προς την Ελλάδα:

Η Γωνιά (τουρκ. Γκώνια) ήταν ένα αμφιθεατρικό χωριό στη δυτική ακτή της χερσονήσου της Κυζίκου. Διοικητικά υπάγονταν στο καϊμακαμλίκι Αρτάκης του ανεξάρτητου μουτεσαριφλικίου Μπαλούκ-Κεσέρ και είχε 300 ελληνικές και ελληνόφωνες οικογένειες.

Οι γύρω από την Γωνιά, κωμοπόλεις και χωριά ήταν : Αρτάκη με 3.000 ελληνικές και ελληνόφωνες οικογένειες (και 650 Τουρκικές και 150 Κιρκασίων), Πάνορμος με 2.000 (και 3.000 Τουρκικές), Ρόδα με 150 (και 30 Τουρκικές) Δρακούντα με 120, Βαθύ (Φάτια) με 150, Χαράκι (Χερέκ) με 400, Νεοχώριο (Κατ' Χωριό) με 100, Αρμενοχώρι (Απάν' Χωριό) με 200

1523. Ιστοσελίδα – Βρίσκω απόσταση.

1524. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κρίνη υπό το όνομα «Κοινότης Κρίνης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κρίνης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρα Γιουσσυφλάρ, **Τσιγγανάδες**, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουβό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, Ντονμπουρλού, Νταουτλή, Τελκελή, Τσιτσιπλή, Τσελή ή Τσεγίδες].

1525. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1526. Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλοπούλου: «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955.

αρμενόφωνες, Κατάτοπος (Σεϊτάνκιοϊ) με 150, Εντιτζίκ (Παζάρ) με 40 (και 1.550 τουρκικές), Λαγκάδα (Κοτζά-Μπουργκάζ) με 300, Πέραμος με 1.200, Διαβατί (Σάμ-Μπουργκάζ) με 30 (και 50 Τουρκικές), Μηχανιώνα (Μουχάνια) με 400 και Καστέλι με 200 (και 40 Τουρκικές).

Οι Γωνιάτες ήταν χριστιανοί ορθόδοξοι υπαγόμενοι στη Μητρόπολη Κυζίκου, της οποίας η έδρα ήταν στην Αρτάκη. Ο μητροπολίτης μετά το Πάσχα επισκέπτονταν σε πολύμηνη περιοδεία όλη την επικράτεια της Μητρόπολης που είχε όρια από τα Δαρδανέλια-Μπάλια Μαντέν-Μπαλούκ-Κεσέρ. Η Γωνιά είχε δύο εκκλησίες.

Στο χωριό λειτουργούσαν δύο δημοτικά εξατάξια σχολεία αρρένων και θηλέων με τρεις δασκάλους και μία δασκάλα οι οποίοι δίδασκαν τους περίπου 100 μαθητές και 50 μαθήτριες. Το κτίριο του σχολείου ήταν μονώροφο ιδιοκτησία της κοινότητας.

Μεταξύ 25 και 30 Αυγούστου 1922, οι κάτοικοι εγκατέλειψαν το χωριό και αφού επιβίβαστηκαν ιστιοφόρων έφτασαν στο νησί του Μαρμαρά, όπου και εγκαταστάθηκαν για ένα μήνα στη πόλη του Μαρμαρά και τα χωριά Γαλιμή και Πραστεϊό. Αργότερα κατέπλευσαν στο νησί και παρέλαβαν αυτούς 3 ελληνικά ατμόπλοια, τα οποία ανήκαν σε δύο ελληνικές εταιρείες του Μαρμαρά, τους δε υπολοίπους παρέλαβε το αγγλικό ατμόπλοιο «Polland».

Τα δύο πρώτα ελληνικά ατμόπλοια τους αποβίβασαν στη Καλαμαριά Θεσσαλονίκης, το τρίτο στην Καβάλα και το «Polland» στη Θεσσαλονίκη. Κατόπιν οι πρόσφυγες από τη Γωνιά διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη της Μακεδονίας. Στους Τσιγγανάδες Χαλκιδικής 75 οικογένειες, οι οποίοι όμως κατά το 1926 είχαν μειωθεί σε 58, στην Αριδαία και στα χωριά αυτής Πιπεριά και Τσάκωνες 100, στην Αβραμηλιά και Λιθοχώρι Χρυσούπολης 80, στη Ξάνθη 10 και σε διάφορα άλλα μέρη της Ελλάδας.

Ας δούμε και την πορεία των προσφύγων της Περίστασης της Θράκης προς την Ελλάδα:

Η **Περίστασις** (τουρκ. Σάρκιοϊ και κοινώς Περίστα), βρίσκονταν στη δυτική ακτή της Προποντίδας, βορειοανατολικά της Καλλίπολης. Διοικητικά αποτελούσε έδρα καϊμακαμλικίου και υπάγονταν στο μουτεσαριφλίκι Καλλίπολης του βιλαετίου Αδριανούπολης. Είχε 900 ελληνικές ελληνόφωνες οικογένειες και 150 τουρκικές. Οι Έλληνες κατοικούσαν στο παραθαλάσσιο τμήμα στις 3 συνοικίες (Αϊ Νικόλα μαχαλεσί, Αϊ Γιάννη μαχαλεσί και Παναγιά Μαχαλεσί) και οι Τούρκοι στο επάνω μέρος στο Τζαμί Μαχαλεσί.

Τα πλησιέστερα ελληνικά χωριά ήταν : Λούπδα (Αραπλή) με 250 ελληνικές και ελληνόφωνες οικογένειες, Ηρακλείτσα με 300, Καλαμίτσι με 100, Στέρνα με 250, Μυριόφυτο με 350 (και 350 Τουρκικές), Γκιολτζίκ (Λιμνίσκι) με 120, Γενήκιοϊ με 200, Γιάγατς (Καλό-δενδρο) με 40, Πλάτανος με 150, Σεντούκ με 150, Κερασιά με 150, Εξαμίλι με 300, Χώρα με 1.000, Μηλιό (Μελέσκιοϊ) με 300 (και 100 Τουρκικές) και Γάνος με 300 ελληνικές και ελληνόφωνες οικογένειες.

Οι κάτοικοί της, ήταν χριστιανοί ορθόδοξοι υπαγόμενοι στη Μητρόπολη Μυριοφύτου και Περίστασης. Ο μητροπολίτης διέμενε 6 μήνες στην Περίσταση και 6 μήνες στο Μυριόφυτο. Υπήρχαν 3 εκκλησίες : Η Παναγιά που ήταν ο μητροπολιτικός ναός, ο Άγιος Νικόλαος και ο Άγιος Ιωάννης.

Κατά την αναχώρησή τους από το χωριό, τα ιερά σκεύη των εκκλησιών, τοποθέτησαν σε 18 κιβώτια και μετέφεραν στη Θεσσαλονίκη, όπου και παραδόθηκαν προς φύλαξη στο ναό της Οσίας Ξένης του συνοικισμού Χαριλάου. Μετά παρέλευση πενταετίας οι κάτοικοι της Νέας Περίστασης Κατερίνης, παρέλαβαν μέρος αυτών των ιερών σκευών, κυρίως εικόνες. Η γριά Καλλιώς είχε παραλάβει μαζί της τα εξαπτέρυγα και τον επιτάφιο, τα οποία ευλαβώς διαφύλαξε και παρέδωσε στην εκκλησία του Αγ. Γεωργίου Νέας Περίστασης Κατερίνης.

Στην Περίσταση υπήρχαν 3 σχολεία : νηπιαγωγείο με 150 νήπια περίπου, εξατάξιο δημοτικό σχολείο αρρένων (αρρεναγωγείο) με 300 μαθητές και εξατάξιο δημοτικό σχολείο θηλέων (παρθεναγωγείο) με 200 μαθήτριες. Τα σχολεία είχαν 4 δασκάλους και 3 δασκάλες. Το 1920 επί Ελληνικής Διοίκησης ιδρύθηκε και ημιγυμνάσιο στο οποίο δίδασκαν 2 καθηγητές.

Η Περίσταση καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς από τον μεγάλο σεισμό της 26 και 27 Ιουλίου 1912 (ν.η. 10 Αυγούστου) αφού τα περισσότερα σπίτια κατέρρευσαν ενώ τα υπόλοιπα έπαθαν μεγάλες ζημιές. 70 άτομα σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν. Η πυρκαγιά που ακολούθησε ολοκλήρωσε την καταστροφή.

Κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο, η περιοχή της Περίστασης υπήρξε πεδίο σύγκρουσης μεταξύ Τούρκων και Βουλγάρων τον Μάρτιο του 1913. Την περίοδο αυτή έφτασε στη κωμόπολη φορτηγίδα με δύο πλοιάρια γεμάτα με Τουρκολαζούς στρατιώτες οι οποίοι προερχόμενοι από την Καλλίπολη άρχισαν τις λεηλασίες ενώ φώναζαν «παρά Γκιαούρ» και δολοφόνησαν 36 άτομα. Μετά συγκέντρωσαν τους άνδρες άνω των 15 ετών στο Διοικητήριο με σκοπό να τους κάψουν. Ειδοποίησαν όμως οι κάτοικοι τις Τουρκικές αρχές της Καλλίπολης οι οποίες απέστειλαν αγήματα του Τουρκικού στρατού και ο αξιωματικός, διέταξε αμέσως την απελευθέρωσή τους. Ακολούθησαν και άλλες δυσάρεστες καταστάσεις στην περιοχή, γιατί η Περίσταση ήταν στο κέντρο των Τουρκοβουλγαρικών μαχών.

Οι κάτοικοι της Περίστασης, καθώς και των γύρω χωριών, κατά την μικρασιατική καταστροφή έφυγαν από την πατρίδα τους, στις 20 Οκτωβρίου 1922. Τότε οι περισσότεροι περίπου 9.000 άτομα επιβιβάστηκαν με λίγες αποσκευές στα δύο πλοία : στο φορτηγό «Ωραία Ελένη» και στο μικρό επιβατικό «Αθήναι» τα οποία είχε στείλει η Ελληνική Κυβέρνηση και έφθασαν στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης στις 22 Οκτωβρίου. Οι υπόλοιποι όσοι είχαν ζώα, αμάξια και κάρα, 300 περίπου άνδρες αφού τα γυναικόπαιδα επιβιβάστηκαν στα παραπάνω δύο πλοία, ήλθαν οι ίδιοι από ξηρά στην Θεσσαλονίκη.

Στη Θεσσαλονίκη παρέμειναν περίπου δύο χρόνια. Κατόπιν διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη. Στον συνοικισμό της Άνω Τούμπας 500 περίπου οικογένειες, στην Αγία Παρασκευή Βασιλικών 11, στη Νέα Γωνιά Χαλκιδικής 18, στη Νέα Περίσταση Κατερίνης 130, στα Ελαιοχώρια Χαλκιδικής 5, στη Ποτίδαια 17, στο Καρατζόκιοι 30, στη Βροντού 18, στο Καλονέρι Κοζάνης 17, και άλλες ομάδες σε διάφορα μέρη της Ελλάδας (Θάσο, Λήμνο, Πάτρα, Πειραιά, Αθήνα και αλλού).

Το 1926, ο οικισμός Τσιγγανάδες αποσπάται από την κοινότητα Κρήνης και προσαρτάται στη κοινότητα Καρβιάς (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927, ο οικισμός Τσιγγανάδες μετονομάζεται σε **Νέα Γωνιά**¹⁵²⁷. Έχει υγρό και εύκρατο κλίμα, με αποτέλεσμα να υπάρχουν εκεί πολλές παραθεριστικές κατοικίες. Οι Γωνιάτες έφεραν στο νέο τους τόπο και τη γνώση της αμπελοκαλλιέργειας όπως επίσης και τα ανατολίτικα φαγητά. Στα τελευταία εντάσσεται και το παραδοσιακό ντολμαδάκι «γιαλαντζί» με αμπελόφυλλα.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 103 οικογένειες προσφύγων/338 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 345 κατοίκων, οι 337 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

1527. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στον νομό Χαλκιδικής: [Ο συνοικισμός Τσιγγανάδες της κοινότητος Καρδιάς, μετονομάζεται εις «Νέα Γωνιά»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 157261-157400)¹⁵²⁸.

Το 1928 ο οικισμός Νέα Γωνιά, αποσπάται από την κοινότητα Καρβιάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νέας Γωνιάς Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 175^Α – 28/08/1928).

Το 1997 ο οικισμός Νέα Γωνιά αποσπάται από την κοινότητα Νέας Γωνιάς (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Γωνιάς στο δήμο Καλλικράτειας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Νέα Γωνιά, αποσπάται από το δήμο Καλλικράτειας (καταργείται) και υπάγεται στη Τοπική Κοινότητα Νέας Γωνιάς (μαζί με τον οικισμό Νεοχωράκιον) της Δημοτικής Ενότητας Καλλικράτειας του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 345 κάτοικοι (1928), 527 (1940), 620 (1951), 534 (1961), 399 (1971), 432 (1981), 754 (1991), 454 (2001), 440 (2011).

Νέα Κερασιά (Μπαρακλή ή Μπαϊρακλή)

Ο ημιορεινός οικισμός **Μπαρακλή** βρίσκονταν βόρεια της Νέας Τρίγλιας και δυτικά του Πολυγύρου, κοντά στο Σπήλαιο των Πετραλώνων.

Το 1914 διέθετε Οθωμανικό δημοτικό σχολείο¹⁵²⁹.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Μπαρακλή με έδρα τον οικισμό Μπαρακλή¹⁵³⁰. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Άκ Μπουνάρ, Παζαρλή, Παναγιά και Οσμανλή

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 160 κάτοικοι (90 άνδρες και 70 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατοικούσαν 21 πρόσφυγες (9 άνδρες και 12 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Μπαρακλή και η κοινότητα Μπαρακλή που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μπαρακλή αποσπάται από την κοινότητα Μπαρακλή (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Τενέδου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927, ο οικισμός Μπαρακλή μετονομάζεται σε **Νέα Κερασιά**¹⁵³¹.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 27 οικογένειες προσφύγων/110 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

1528. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1529. Έγγραφο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας - GRGSA-IAM_ADM0001.01_000010_00025.

1530. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιόικηση Χαλκιδικής: [31. Ο συνοικισμός **Μπαρακλή** υπό το όνομα «Κοινότης Μπαρακλής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπαρακλής ενοούνται και οι συνοικισμοί Άκ-Μπουνάρ, Παζαρλή, Οσμανλή και Παναγιά].

1531. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [137. Ο συνοικισμός **Μπαϊρακλή** της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Νέα Κερασιά**»].

Στην απογραφή του 1928 εκ των 98 κατοίκων οι 93 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 127541-127600)¹⁵³².

Το 1951 ο οικισμός Νέα Κερασιά αποσπάται από την κοινότητα Νέας Τενέδου και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Τριγλίας (Φ.Ε.Κ. 24^Α – 19/01/1951).

Το 1951 ο οικισμός Νέα Κερασιά, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 98 κάτοικοι (1928), 120 (1940), (-) (1951).

Νέα Μουδανιά (Καργή Λιμάν)

Ο οικισμός **Καργή Λιμάν** βρίσκονταν σε απόσταση 54 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη, στην ακτή του Θερμαϊκού κόλπου και 28 χλμ. από τον Πολύγυρο¹⁵³³, σε υψόμετρο 20 μ.¹⁵³⁴.

Στην περιοχή έχουν εντοπιστεί τα ίχνη αρχαίας πόλης που ταυτίζεται ίσως με την αρχαία Σπάρτωλο¹⁵³⁵.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή, Πόζαλον, Μαριανά, Σουφλάρ, Καρα Τεπέ, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα. Στην εν λόγω κοινότητα στις 18/12/1920 αναγνωρίζεται και προσαρτάται ο οικισμός Καργή Λιμάν.

Το 1920 ως οικισμός Καργή Λιμάν είχε 168 κατοίκους.

Τα Νέα Μουδανιά ιδρύθηκαν το 1923 από πρόσφυγες της περιοχής Μουδανιών, Κίου, Καλολίμνου¹⁵³⁶, Σιγής, Ελιγμών, και της γύρω περιοχής της Προύσσας. Τα θύματα της Μικρασιατικής καταστροφής αντιμετώπισαν τεράστια προβλήματα, τα κυριότερα επιβίωσης. Η κατάσταση ήταν απελπιστική καθώς δεν υπήρχε κατοικημένη περιοχή. Ο περισσότερος τόπος ήταν γεμάτος από χωράφια των γύρω χωριών και ο υπόλοιπος έλη, τα οποία αποτελούσαν εστίες μικροβίων. Οι μόνοι κάτοικοι που ζούσαν εδώ ήταν λίγοι ψαράδες και ο φύλακας του ελαιώνα. Το όνομα της περιοχής ήταν «Καργί Λιμάνι» που στα τουρκικά σημαίνει «απάνεμο λιμάνι» και στους ναυτικούς χάρτες σημειούνταν με μια άγκυρα όπως ακριβώς και τα Μουδανιά της Βιθυνίας, από όπου προέρχονταν οι πρόσφυγες. Τον Αύγουστο του 1923 ήρθαν οι πρώτοι πρόσφυγες και προσπάθησαν να ξαναρχίσουν μια καινούργια ζωή σε έναν τόπο μακριά από αυτόν που γνώριζαν σαν δικό τους. Τα κριτήρια για την επιλογή της περιοχής ήταν ο τεράστιος ελαιώνας που βρίσκε-

1532. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1533. Ιστοσελίδα – Νέα Μουδανιά Χαλκιδικής.

1534. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1535. Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμάρης: «Η ρωμαϊκή αποικία της Κασσάνδρειας» (Colonia Iulia Augusta Cassandrensis), Δωδώνη 16 (1), 1987, σ. 369-370

1536. Πολλές πληροφορίες για την Καλόλιμνο και την εγκατάσταση των προσφύγων της στα Νέα Μουδανιά βλέπε Λευκωμα: Γεωργία (Βούλα) Κ. Παπαδοπούλου: «Η Καλόλιμνος της Προποντίδος». Έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου «Ο Φάρος» Ν. Μουδανιά, 2017.

ται ακόμη και σήμερα στα δυτικά, καθώς και τα κόκκινα εκείνα βράχια που βρίσκονται στα ανατολικά. Σημαντική βοήθεια προσέφερε ο Σεβασμιότατος Άγιος Καμπανίας κ.κ. Διόδωρος, ο οποίος ήταν πρόεδρος της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων¹⁵³⁷.

Κατά μία άλλη εκδοχή κατοίκησαν 2 οικογένειες ντόπιων, 30 από Επιβάτες Ανατ. Θράκης, 30 από το Αϊβαλί (Κυδωνίες) Μ. Ασίας, 120 από τους Ελιγμούς, 50 από το Κουρί, 180 από τα Μουδανία και 80 από το νησί Καλόλιμνος¹⁵³⁸.

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καργή-Λιμάνι με την απόσπαση του οικισμού Καργή-Λιμάνι από την κοινότητα Πορταριάς και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Νέα Ποτείδια (Φ.Ε.Κ. 259^A – 14/10/1924).

Το 1928, το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Νέα Μουδανιά** και το όνομα της κοινότητας σε κοινότητα Νέων Μουδανιών (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 383 οικογένειες προσφύγων/1.356 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός¹⁵³⁹.

Ειδικότερα είχαν εγκατασταθεί: 180 οικογένειες από τα Μουδανιά, 80 από την Καλόλιμνο, 50 από το Κουρί, 30 από το Αϊβαλί, 30 από τους Επιβάτες, 18 από διάφορα μέρη της Μ. Ασίας και 2 οικογένειες γηγενών¹⁵⁴⁰.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 1.238 κατοίκων οι 981 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 500 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 127841-128340)¹⁵⁴¹.

Το 1946 η κοινότητα Νέων Μουδανιών, αναγνωρίζεται ως Δήμος (Φ.Ε.Κ. 290^A – 26/09/1946).

Το 1997 ο οικισμός Νέα Μουδανιά αποσπάται από τον δήμο Νέων Μουδανιών και ορίζεται έδρα του πρώην δήμου Μουδανιών του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τις τουριστικές επιχειρήσεις και με την αλιεία. Μαζί με τη Νέα Μηχανιώνα η κωμόπολη αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα αλιευτικά κέντρα στην Κεντρική Μακεδονία. Θέλοντας να δείξουν τη διαχρονική σημασία που έχει το ψάρεμα για τη ζωή τους, οι κάτοικοι ίδρυσαν το 2002 το Μουσείο Παραδοσιακών Σκαφών και Εργαλείων, το οποίο βρίσκεται στο λιμάνι των Νέων Μουδανιών. Η ιχθυόσκαλα της παραλίας είναι μία από τις μεγαλύτερες της Μεσογείου¹⁵⁴² και διακινεί τόνους γαύρου και σαρδέλας, εντός και εκτός Ελλάδας.

1537. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=6706&lng=1>.

1538. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Ερατώ Ζέλλιου-Μαστοροκόστα: «Πατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». Σελ. 69.

1539. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Κων/νου Φωτιάδη: «Ο διωγμός των Ελλήνων της Βιθυνίας και η εγκατάστασή τους στα Ν. Μουδανιά Χαλκιδικής». Σελ. 317-324.

1540. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002 και Κ.Μ.Σ.

1541. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1542. http://www.halkidiki.com/moudania/index_g.htm

Το 2010 ο οικισμός Νέα Μουδανιά αποσπάται από το δήμο Μουδανιών (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Νέων Μουδανιών της Δημοτικής Ενότητας Μουδανιών του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 1.238 κάτοικοι (1928), 2.296 (1940), 2.600 (1951), 2.600 (1961), 3.146 (1971), 4.142 (1981), 4.403 (1991), 6.430 (2001), 9.892 (2011).

Νέα Πλάγια (Μετόχιον Καραμάν)

Ο οικισμός **Μετόχιον Καραμάν** βρίσκονταν σε απόσταση 9 χλμ. από τη Νέα Τρίγλια και 40 χλμ. νοτιοδυτικά από τον Πολύγυρο¹⁵⁴³, σε υψόμετρο 20 μ.¹⁵⁴⁴.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή, Πόζαλον, Μαριανά, Σουφλάρ, Καρά Τεπέ, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα. Στην εν λόγω κοινότητα στις 18/12/1920 αναγνωρίζεται και προσαρτάται ο οικισμός Μετόχιον Καραμάν.

Στην απογραφή του 1920 είχε 21 κατοίκους (19 άνδρες και 2 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Μετόχιον Καραμάν και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Η γη του οικισμού προήλθε από την απαλλοτρίωση 2 μετοχίων: του Μετοχίου Καραμάν και του Σερβικού Μετοχίου¹⁵⁴⁵. Ο πρώτος οικισμός χτίστηκε το 1924 από πρόσφυγες της Ανατολικής Θράκης. Η αρχική τοποθεσία ήταν κοντά στο τότε μοναστήρι Καραμάνι στη θέση ενός βάλτου, όπου με τη βοήθεια των καλόγερων χτίστηκαν τα πρώτα σπίτια και σταδιακά ο βάλτος μετατράπηκε σε εύφορη γη¹⁵⁴⁶. Οι κάτοικοι προέρχονταν από τα Πλάγια Ανατ. Θράκης που βρίσκονταν σε απόσταση 50 χλμ. από την Κωνσταντινούπολη¹⁵⁴⁷.

Το 1926 ο οικισμός Μετόχιον Καραμάν μετονομάζεται σε Νέα Πλάγια (Φ.Ε.Κ. 20Β – 25/02/1926) και την ίδια χρονιά αποσπάται από την κοινότητα Πορταριάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νέων Πλαγίων (Φ.Ε.Κ. 111^α – 31/03/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 158 οικογένειες προσφύγων/428 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι ήταν πρόσφυγες, προερχόμενοι από τα Πλάγια¹⁵⁴⁸ της Ανατολικής Θρά-

1543. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=6851&lng=1>

1544. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1545. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1546. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=6851&lng=1>.

1547. Ο.π. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου.

1548. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Νικολάου Μπανάκη: «Πλάγια Αν. Θράκης». Σελ. 205-213.

κης¹⁵⁴⁹. Στην απογραφή του 1928 εκ των 561 κατοίκων οι 533 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126581-126800)¹⁵⁵⁰.

Το 1997 ο οικισμός Νέα Πλάγια αποσπάται από την κοινότητα Νέων Πλαγίων και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα του πρώην δήμου Τριγλίας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Κύρια ασχολία είναι η γεωργία και τα τουριστικά επαγγέλματα. Παράγονται κυρίως κηπευτικά¹⁵⁵¹.

Το 2010 ο οικισμός Νέα Πλάγια αποσπάται από το δήμο Τριγλίας (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νέων Πλαγίων (μαζί με τον οικισμό Μετόχι) της Δημοτικής Ενότητας Τριγλίας του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 561 κάτοικοι (1928), 603 (1940), 816 (1951), 733 (1961), 688 (1971), 844 (1981), 1.066 (1991), 1.224 (2011).

Νέα Ποτίδαια ή Ποτείδαια (Καπού Μετόχι)

Ο οικισμός **Καπού Μετόχι** βρίσκονταν σε απόσταση 6 χλμ. νότια από τα Νέα Μουδανιά¹⁵⁵², σε υψόμετρο 20 μ.¹⁵⁵³.

Η περιοχή ήταν αποικία των Κορινθίων από τον 7ο αιώνα π. Χ. Πήρε μέρος στη μάχη των Πλαταιών και αναφέρεται το όνομά της στο ορειχάλκινο μνημείο του Τρικάρηνου Όφι που αφιερώθηκε στις ελληνικές πόλεις κράτη που συμμετείχαν στη μάχη¹⁵⁵⁴. Σύντομα εξελίχθηκε σε σημαντική πόλη στη Χαλκιδική και μάλιστα η απόσταση της από την Αθηναϊκή Συμμαχία αποτέλεσε μια από τις αφορμές του Πελοποννησιακού Πολέμου. Στις μάχες που ακολούθησαν έλαβε μέρος και ο γνωστός Αθηναίος φιλόσοφος Σωκράτης. Το 357 π.Χ. καταλήφθηκε από τον Φίλιππο Β' και καταστράφηκε, ενώ οι κάτοικοί της εξανδραποδίστηκαν. Μετά την ανοικοδόμησή της από τον Κάσσανδρο, ονομάστηκε Κασσάνδρεια, η οποία άκμασε στα ρωμαϊκά χρόνια, οπότε και εγκαταστάθηκαν Ρωμαίοι άποικοι¹⁵⁵⁵.

Τον 1ο αιώνα π.Χ. υπήρχε ήδη η αρχική διώρυγα, η οποία βρισκόταν περί τα 500 μέτρα βορειότερα, έξω από το βόρειο τείχος του Κασσάνδρου. Το 540 μ.Χ. η Κασσάνδρεια

1549. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Νέα Πλάγια Χαλκιδικής.

1550. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1551. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1552. Ιστοσελίδα: Νέα Ποτίδαια Χαλκιδικής.

1553. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1554. http://www.halkidiki.com/potidea/index_g.htm

1555. Δημ. Κ. Σαμσάρης: «Η ρωμαϊκή αποικία της Κασσάνδρειας (Colonia Iulia Augusta Cassandrensis)». Δωδώνη 16(1987), τεύχ. 1, σ. 353-437

καταστράφηκε από επιδρομή των Ούννων και επανιδρύθηκε από τον Ιουστινιανό, καταλαμβάνοντας ένα μικρό μέρος από την πόλη του Κασσάνδρου. Τότε κτίστηκε και το «διατείχισμα» του οποίου σώζονται τα ερείπια, και διανοίχθηκε η διώρυγα, στην σημερινή, περίπου, θέση. Το διατείχισμα και η διώρυγα επισκευάστηκαν από τον «Δεσπότη» (=βασιλιά) της Θεσσαλονίκης Ιωάννη 7ο Παλαιολόγο, το 1407, και βελτιώθηκαν από τους Βενετούς (1424-1430). Το 1430 η Χαλκιδική υποτάχθηκε στους Τούρκους. Στο διατείχισμα αυτό οχυρώθηκαν οι επαναστατημένοι Έλληνες το 1821¹⁵⁵⁶.

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καργή-Λιμάνι με την απόσπαση του οικισμού Καργή-Λιμάνι από την κοινότητα Πορταριάς και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Νέα Ποτεΐδαια (Φ.Ε.Κ. 259^A – 14/10/1924).

Το σημερινό χωριό χτίστηκε από πρόσφυγες, στη θέση άλλου, που είχε καταστραφεί το 1821 από τους Τούρκους, έπειτα από το ολοκαύτωμα της Κασσάνδρας. Πρόσφυγες από τον Πλάτανο της Ανατ. Θράκης μετέφεραν και την εικόνα του Αγίου Γεωργίου στη νέα τους πατρίδα¹⁵⁵⁷.

Το 1926 ο οικισμός Νέα Ποτεΐδαια αποσπάται από την κοινότητα Καργή-Λιμάνι και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νέας Ποτεΐδαιας (Φ.Ε.Κ. 217^A – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 144 οικογένειες προσφύγων/571 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 504 κατοίκων οι 477 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 128341-128560)¹⁵⁵⁸.

Το 1997 ο οικισμός Νέα Ποτεΐδαια αποσπάται από την κοινότητα Νέας Ποτεΐδαιας (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Ποτεΐδαιας του πρώην δήμου Μουδανιών του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το κυριότερο αξιοθέατο της Νέας Ποτεΐδαιας είναι η διώρυγα που ενώνει τους δύο κόλπους, τον Θερμαϊκό και τον Τωρωναίο, διευκολύνοντας έτσι τη ναυσιπλοΐα.

Το 2010 ο οικισμός Νέα Ποτεΐδαια αποσπάται από το δήμο Μουδανιών (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Νέας Ποτεΐδαιας της Δημοτικής Ενότητας Μουδανιών του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Απογραφές: 504 κάτοικοι (1928), 804 (1940), 916 (1951), 852 (1961), 732 (1971), 917 (1981), 1.094 (1991), 1.557 (2011).

1556. Ο. π. Ιστοσελίδα.

1557. Ό.π.

1558. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Νέα Ρόδα (Πρόβλαξ ή Πρόβλακας)

Ο οικισμός **Πρόβλακας** ήταν ο σημερινός οικισμός Νέα Ρόδα της Χαλκιδικής. Βρίσκεται στο στενότερο σημείο της χερσονήσου του Άθω και βρέχεται από τη θάλασσα από τις δύο πλευρές. Απέχει 6 χλμ. από την Ιερισσό. Είναι σε υψόμετρο 10 μ.¹⁵⁵⁹.

Η περιοχή είναι γνωστή από την εποχή των Περσικών Πολέμων. Εκεί, σε ένα σημείο, ο Ξέρξης άνοιξε διώρυγα περίπου 1.800 μ., για να μην κάνει τον περίπλου του Άθω. Η προαναφερθείσα θέση όμως του Πρόβλακα ετυμολογείται από τις λέξεις πριν + αυλάκι, αναφερόμενο στο έργο αυτό.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Μετόχιον Πρόβλακα και η προσάρτησή του στη κοινότητα Ιερισσού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 152^Α – 09/07/1918). Το 1928 ο εν λόγω οικισμός καταργείται.

Το 1924 ο οικισμός Πρόβλακας και η κοινότητα Ιερισσού που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Λιариγκόβης του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Στη θέση του εν λόγω οικισμού δημιουργείται ο οικισμός **Νέα Ρόδα**¹⁵⁶⁰, που το 1927 αποσπάται από την κοινότητα Ιερισσού και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Νέων Ρόδων (Φ.Ε.Κ. 311^Α – 27/12/1927). Θεωρείται ο μεγαλύτερος προσφυγικός οικισμός της βόρειας Χαλκιδικής.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 79 οικογένειες προσφύγων/289 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Για την πορεία των προσφύγων από τις αλησιόνητες πατρίδες έως την εγκατάστασή τους στη περιοχή των Νέων Ρόδων βλέπε την Ιστοσελίδα <https://www.xalkidikipolitiki.gr/2017/03/26/to-taksidi-twn-newn-rodwn-mesa-ston-xrono-apo-thn-prosfygia-sthn-anagennhs/>.

Οι κάτοικοι πρόσφυγες προέρχονταν: Από τα Ρόδα της Μ. Ασίας, τα Σκουπιά της Κυζικής χερσονήσου και τον Πλάτανο της Ανατ. Θράκης.¹⁵⁶¹ Κατά μία άλλη εκδοχή 65% προέρχονταν από τη Καππαδοκία και 35% από τα Ρόδα Κυζίκου¹⁵⁶².

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 129321-129420)¹⁵⁶³.

Στις 28 Σεπτεμβρίου 1932 έγινε μεγάλος σεισμός στη περιοχή.

1559. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1560. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Χαράλαμπου Ιωσηφίδη: «Μικρασιατική Καταστροφή-Καππαδοκία και Νέα Ρόδα». σελ. 73-75.

1561. Μαρία Διλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1562. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Ερατώ Ζέλλιου-Μαστοροκώστα: «Πατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». σελ. 69 και εισήγηση Χαράλαμπου Καμπλίε: «Από τα Ρόδα Μ. Ασίας στα Ρόδα Χαλκιδικής» Σελ. 89-94.

1563. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Κύριος ναός είναι ο ναός της Θεοτόκου και του Αγ. Νικολάου, στον οποίο βρίσκεται θαυματουργή εικόνα της Παναγίας, που μεταφέρθηκε από τους πρώτους κάτοικους, πρόσφυγες από τα Σκοπιά της νήσου Αλώνης, της θάλασσας του Μαρμαρά. Το εκκλησάκι των Αγίων Θεοδώρων δεσπόζει πάνω από το λιμάνι και του Αγίου Μοδέστου στο λιβάδι.¹⁵⁶⁴

Το 1997 ο οικισμός Νέων Ρόδων αποσπάται από την κοινότητα Νέων Ρόδων (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέων Ρόδων στο πρώην δήμο Σταγίων - Ακάνθου του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 τα Νέα Ρόδα αποσπάται από το δήμο Σταγίων-Ακάνθου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νέων Ρόδων (μαζί με τους οικισμούς Μετόχι Αγίου Παύλου, Σκάλα και Χρυσή Ακτή) της Δημοτικής Ενότητας Σταγίων-Ακάνθου του δήμου Αριστοτέλη με έδρα την Ιερισσό και ιστορική έδρα την Αρναία. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 298 κάτοικοι (1928), 895 (1940), 884 (1951), 1.018 (1961), 925 (1971), 993 (1981), 1.143 (1991), 1,148 (2001), 1.179 (2011).

Νέα Σίλατα (Καρβιά)

Ο οικισμός **Καρβιά** βρίσκονταν ανατολικά του οικισμού Νέα Γωνιά της Χαλκιδικής και σε απόσταση 45 χλμ. νοτιοανατολικά της Θεσσαλονίκης¹⁵⁶⁵, σε υψόμετρο 50 μ.¹⁵⁶⁶

Το 1886 στον οικισμό υπήρξαν 40 οικογένειες προσφύγων (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση το 1913, στον οικισμό Καρβιά της υποδιοίκησης Θεσσαλονίκης του νομού Θεσσαλονίκης, κατεγράφησαν 78 κάτοικοι (45 άνδρες και 33 γυναίκες).

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Κρίνης με έδρα τον οικισμό Κρίνη. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσουλφάρ, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουνό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά¹⁵⁶⁷, Ντονμπουρλού, Νταουτλή, Τελκελή Τσιτσιπλή και Τσελή ή Τσεγίδες.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν 281 κάτοικοι (154 άνδρες και 127 γυναίκες) ενώ στην απογραφή των προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 78 πρόσφυγες (45 άνδρες και 33 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Καρβιά και η κοινότητα Κρίνης που ανήκει αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Η περιοχή κατοικείτο και πριν την εγκατάσταση των προσφύγων, τουλάχιστον από

1564. Βικιπαίδεια: Νέα Ρόδα Χαλκιδικής.

1565. Ιστοσελίδα: Βρίσκω αποστάσεις.

1566. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1567. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κρίνη υπό το όνομα «Κοινότης Κρίνης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κρίνης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσουλφάρ, Τσιγγανάδες, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουνό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, **Καρβιά**, Ντονμπουρλού, Νταουτλή, Τελκελή, Τσιτσιπλή, Τσελή ή Τσεγίδες].

τους παροίκους του Μετοχίου Καρβουνό....Ο γεωγραφικός χώρος του οικισμού δεν προήλθε μόνον από τις απαλλοτριώσεις μοναστηριακών εκτάσεων. Πρόκειται για οικισμό όπου διέμενε ένας αριθμός μουσουλμάνων, μαζί με λίγους Έλληνες γηγενείς. Οι πρώτοι ανταλλάχθηκαν και στα κτήματά τους κατοίκησαν οι πρόσφυγες που αποτελούνταν από 90 οικογένειες περίπου¹⁵⁶⁸.

Το 1926, ο οικισμός Καρβιά αποσπάται από την κοινότητα Κρήνης και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Καρβιάς (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 84 οικογένειες προσφύγων/287 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός¹⁵⁶⁹.

Οι σημερινοί πρόσφυγες προέρχονταν¹⁵⁷⁰ από:

- από τα Σύλλατα¹⁵⁷¹ της επαρχίας Ικονίου της Καππαδοκίας (Καραμανλήδες),
- από το Ανταβάλ της Μ. Ασίας, τόπο κοντά στην Άγκυρα,
- από την Ανατ. Θράκη και ειδικότερα από το Σχολάρι και την Ραιδεστό,
- υπήρχαν ακόμα Πόντιοι σε μικρό αριθμό.

Οι πρόσφυγες από τα Σύλλατα¹⁵⁷² της Καππαδοκίας, αποβιβάστηκαν στο λιμάνι του Πειραιά, όπου πέρασαν από το λοιμοκαθαρτήριο του Αγίου Γεωργίου και από εκεί κατευθύνθηκαν στην Άνδρο οι περισσότεροι και στη Σαλαμίνα¹⁵⁷³. Με την προϋπόθεση της ανασύστασης του χωριού τους ήλθαν το 1925 στη Χαλκιδική, στη Καρβιά¹⁵⁷⁴.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 485 κατοίκων, οι 209 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 128561-128660)¹⁵⁷⁵.

Το 1929, ο οικισμός Καρβιά μετονομάζεται σε **Νέα Σύλλατα**¹⁵⁷⁶ και η κοινότητα Καρβιάς σε κοινότητα Νέων Συλλάτων.

Το 1940 το όνομα του οικισμού πρέπει να διορθώθηκε, σε **Νέα Σίλατα**.

1568. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1569. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Ιωάννη Μπάκα και Στέλιου Χατζηγηγορίου: «Σύλλατα (Ζήλη)-Καρβιά-Νέα Σίλατα. Από τη Καππαδοκία στη Χαλκιδική». σελ. 181-204.

1570. Ό.π. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου.

1571. Κων/νος Μ. Νιγδελής – Ιωάννης Θεοφ. Σταματιάδης: «Σύλλατα Καππαδοκίας». Έκδοση: Πολιτιστικός Σύλλογος Ξυναϊκών Νέων Συλλάτων.

1572. Πολλές πληροφορίες για τα Σύλλατα και Νέα Σίλατα στο βιβλίο: Μπάκας-Χατζηγηγορίου: «Σύλλατα (Ζήλη)-Καρβιά-Ν. Σίλατα». Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική. Σελ. 177-204

1573. Δες: α) Μαρτυρία Μαρίας Ψυλλίδου «Μη μ' αφήνετε στην Τουρκία. Θέλω να κλείσει το μάτι μου χέρι χριστιανού» και β) Μαρτυρία Ελισάβετ Ξηροστυλίδου «Εκεί περνούσαμε καλύτερα, είχαμε πλούτος. Όμως εδώ έχουμε ελευθερία...». Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Έξοδος τόμος Β' σελ. 170-182.

1574. Χριστίνα Α. Αραμπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Σελ. 95 Αφοι Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1575. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1576. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 431^Α της 12^{ης} Αυγούστου 1929 Περί μετονομασίας κοινοτήτων: [10. Η κοινότης Καρβιάς της επαρχίας Χαλκιδικής του ομώνυμου νομού μετονομάζεται εις «κοινότητα Νέων Συλλάτων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καρβιά εις «Νέα Σύλλατα»].

Το 1997 ο οικισμός Νέα Σίλατα αποσπάται από την κοινότητα Νέων Σιλάτων (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέων Σιλάτων στο δήμο Καλλικράτειας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Νέα Σίλατα αποσπάται από το δήμο Καλλικράτειας (καταργείται) και υπάγεται στη Τοπική Κοινότητα Νέων Σιλάτων (μαζί με τους οικισμούς Ρόδοκηπος και Σωζόπολη) της Δημοτικής Ενότητας Καλλικράτειας του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 485 κάτοικοι (1928), 589 (1940), 707 (1951), 780 (1961), 774 (1971), 757 (1981), 831 (1991), 808 (2001), 785 (2011).

Νέα Τένεδος (Καρά Τεπέ)

Ο οικισμός **Καρά Τεπέ** βρίσκονταν 26 χλμ. νοτιοδυτικά από τον Πολύγυρο Χαλκιδικής¹⁵⁷⁷ σε υψόμετρο 130 μ.¹⁵⁷⁸

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, στον οικισμό Καρά τεπέ της υποδιοίκησης Χαλκιδικής του νομού Θεσσαλονίκης, κατεγράφησαν 170 κάτοικοι (90 άνδρες και 80 γυναίκες).

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή, Πόζαλον, Μαριανά, Σουφλάρ, Καρά Τεπέ¹⁵⁷⁹, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 21 κάτοικοι (15 άνδρες και 6 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατοικούσαν και 120 πρόσφυγες (66 άνδρες και 54 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Καρά Τεπέ και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926, ο οικισμός Καρά Τεπέ μετονομάζεται σε **Νέα Τένεδος** και δημιουργείται η κοινότητα Νέας Τενέδου¹⁵⁸⁰.

Οι κάτοικοι πρόσφυγες έφθασαν στον τόπο, όπου υπήρχε ήδη μικρός αριθμός γηγενών. Οι πρόσφυγες είχαν την προέλευσή τους στην Ανατολική Θράκη και την νήσο Τένεδο της Προποντίδας (5 οικογένειες). Οι γηγενείς προέρχονταν κυρίως από τη Βά-

1577. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=6713&lng=1>

1578. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1579. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [30. Ο συνοικισμός Πορταριά υπό το όνομα «Κοινότης Πορταριάς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πορταριάς ενούνται και οι συνοικισμοί Άγιος Μάμας, Καρκάρα, Μυριόφυτον, Βρωμοσύρτα, **Καρά Τεπέ**, Σουφλάρ, Εμερτζελή, Μαριανά και Πόζαλον].

1580. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 217^Α της 30^{ης} Ιουνίου 1926 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [3. Ο συνοικισμός **Νέα Τένεδος (Καρά Τεπέ)** υπό το όνομα κοινότητος «Νέας Τενέδου» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν αποσπώμενος της κοινότητος Πορταριάς. Εις την κοινότητα ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Εμερτζελή, Πόζαρον, και Βρωμοσύρτη, αποσπώμενοι της αυτής κοινότητος Πορταριάς και Μπαρκαλή, Οσμάνλή, Παζαρή, Παναγιά Σεμεκλή, αποτελούντες μέχρι τούδε την κοινότητα Μπαρκαλή, καταργουμένην].

βδο.....Οι εκτάσεις του οικισμού ήταν γεωργικές δημόσιες που διένειμε το Υπουργείο Γεωργίας, στους οποίου τη δικαιοδοσία περιήλθαν σύμφωνα με το Πρωτόκολλο Καραμάνου-Τρακάκη.¹⁵⁸¹

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 58 οικογένειες προσφύγων/211 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 216 κατοίκων οι 207 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 128661-128740)¹⁵⁸².

Το 1997 ο οικισμός Νέα Τένεδος αποσπάται από την κοινότητα Νέας Τενέδου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Τενέδου στον πρώην δήμο Τριγλίας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Κύριες ασχολίες είναι η γεωργία και ειδικότερα η ελαιοκομία, η καλλιέργεια φιστικόδενδρων, βαμβακιού και σιτηρών, όπως επίσης και η κτηνοτροφία. Παράγεται κυρίως λάδι. Στα βόρεια του χωριού εκτείνεται ο ορεινός όγκος Ύψωμα ή Μικρή Κατσίκια με πλούσια πετρώματα ασβεστόλιθου, γεγονός που ώθησε την ανάπτυξη της λατομίας στην περιοχή και στο χαρακτηρισμό της ως λατομική ζώνη. Η Νέα Τένεδος εντάσσεται στο γεωθερμικό πεδίο Τρίγλιας με θερμοκρασία υδάτων περίπου 42 βαθμούς Κελσίου. Στο χωριό υπάρχει ένα από τα τρία συνολικά λατομεία στη Χαλκιδική¹⁵⁸³.

Το 2010 ο οικισμός Νέα Τένεδος αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Νέας Τενέδου της Δημοτικής Ενότητας Τριγλίας του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 216 κάτοικοι (1928), 327 (1940), 360 (1951), 383 (1961), 381 (1971), 406 (1981), 368 (1991), 355 (2001), 310 (2011).

Νέα Τρίγλια (Σουφλάρ ή Σοφουλάρ)

Ο οικισμός **Σουφλάρ** βρίσκονταν στη θέση της Νέας Τρίγλιας της Χαλκιδικής, σε απόσταση 4 χλμ. από τη δυτική ακτή της Χαλκιδικής, 52,3 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη¹⁵⁸⁴ και σε υψόμετρο 90 μ.¹⁵⁸⁵

Το 1886 είχε 80 χριστιανικές οικογένειες στο τσιφλίκι που ανήκε σε Ιουδαίο, ενώ υπήρχαν εκκλησία, παντοπωλείο και «ρέοντα ύδατα» (Σχινάς).

Πριν την έλευση προσφύγων, το Σουφλάρ είχε περιέλθει στην κατοχή ενός Τούρκου

1581. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1582. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1583. Βικιπαίδεια: Νέα Τένεδος Χαλκιδικής.

1584. Ιστοσελίδα: Βρίσκω τις αποστάσεις.

1585. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΠΕ, 2006.

Αγά και στη συνέχεια του Εβραίου Σαούλ Μοδιάνου, για να αγοραστεί από την Ιερά Μονή Βατοπεδίου¹⁵⁸⁶.

Στον οικισμό ήταν εγκατεστημένες 35 περίπου οικογένειες γηγενών χριστιανών, με καταγωγή κυρίως από τη Βάβδο και μουσουλμάνων, οικογένειες που χρησιμοποιούνταν ως μόνιμοι εργάτες του κτήματος το οποίο εκμεταλλευόταν ο μοναχός¹⁵⁸⁷.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή, Πόζαλον, Μαριανά, Σουφλάρ¹⁵⁸⁸, Καρά Τεπέ, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 276 κάτοικοι (143 άνδρες και 133 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατοικούσαν 9 πρόσφυγες (4 άνδρες και 5 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Σουφλάρ και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926, ο οικισμός Σουφλάρ μετονομάζεται σε **Νέα Τρίγλια**¹⁵⁸⁹ και η κοινότητα σε κοινότητα Νέας Τρίγλιας. Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 242 οικογένειες προσφύγων/838 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι κάτοικοι είναι ντόπιοι, αλλά και πρόσφυγες, προερχόμενοι από την Τρίγλια της Βιθυνίας της Μ. Ασίας (κοντά στην Προύσα) και από το κοντινό της Τρίγλιας Βελετλέρ (σήμερα Cinarlik koy), καθώς και από το Κίζδερβεντ της Μ. Ασίας, χωριό κοντά στη Νικομήδεια (σήμερα Ιζμίτ)¹⁵⁹⁰.

Στις προσφυγικές οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων έκτισε ισάριθμα οικήματα τύπου ΝΤΕ.ΧΑ.ΤΕ.ΓΚΕ., νότια των εγκαταστάσεων του Μετοχίου. Στις 260 αυτές προσφυγικές οικογένειες, αλλά και στις 35 εντόπιες παραχωρήθηκε ολόκληρη η έκταση του κτήματος, εμβαδού 24.130 στρεμμάτων καθώς και τα 1932 στρέμματα του γειτονικού αγροκτήματος με το όνομα Σερβικό Μετόχι το οποίο ανήκε στη Μονή Χιλανδαρίου¹⁵⁹¹.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 1.064 κατοίκων οι 826 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 340 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 128741-129080)¹⁵⁹².

1586. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Νέα Τρίγλια Χαλκιδικής.

1587. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1588. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [30. Ο συνοικισμός Πορταριά υπό το όνομα «Κοινότης Πορταριάς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πορταριάς ενούνται και οι συνοικισμοί Άγιος Μάμας, Καρκάρα, Μυριόφυτον, Βρωμοσύρτα, Καρά Τεπέ, Σουφλάρ, Εμερτζελή, Μαριανά και Πόζαλον].

1589. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 217^Α της 30^{ης} Ιουνίου 1926 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [4. Ο συνοικισμός Νέα Τρίγλια (Σουφλάρ) υπό το όνομα κοινότης «Νέας Τρίγλιας» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν αποσπώμενος της κοινότητος Πορταριάς].

1590. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1591. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1592. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 ο οικισμός Νέα Τρίγλια αποσπάται από την κοινότητα Νέας Τρίγλιας (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Τρίγλιας στον πρώην δήμο Τρίγλιας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Κύρια ασχολία είναι η γεωργία, η κτηνοτροφία και ειδικότερα οι υπέργηρες ελιές (από το 16^ο αι.) και οι καλλιέργειες σιτηρών και κηπευτικών.¹⁵⁹³

Το 2010 ο οικισμός Νέα Τρίγλια αποσπάται από το δήμο Τριγλίας (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Νέας Τρίγλιας (μαζί με τον οικισμό Παραλία Νέας Τρίγλιας) της Δημοτικής Ενότητας Τριγλίας του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 1.064 κάτοικοι (1928), 1.526 (1940), 1.693 (1951), 1.864 (1961), 2.090 (1971), 2.311 (1981), 2.633 (1991), 3.075 (2011).

Νέα Φώκαια (Άγιος Παύλος – Πύργου)

Ο οικισμός Άγιος Παύλος βρίσκονταν στην χερσόνησο της Κασσάνδρας κοντά στον οικισμό Άθυτο στη Χαλκιδική, 80 χλμ. νότια από τη Θεσσαλονίκη και σε υψόμετρο 20 μ.¹⁵⁹⁴

Ο τόπος κατοικούνταν από την προϊστορική περίοδο. Στην παραλία του οικισμού σώζεται πύργος του 15^{ου} αι.¹⁵⁹⁵ Πιθανολογείται ότι κτίστηκε το 1407.¹⁵⁹⁶ Ο ρόλος του πύργου αυτού ήταν ότι χρησίμευε στην προστασία του μετοχίου της Μονής Αγίου Παύλου. Ως το 1930 σώζονταν και τα υπόλοιπα κτίσματα του Μετοχίου. Το Αγίασμα του Αγίου Παύλου είναι ένας υπόσκαφος θάλαμος, πιθανώς αρχαίος τάφος και μετέπειτα βυζαντινό ξωκλήσι. Σύμφωνα με την παράδοση, εκεί βάφτιζε κρυφά χριστιανούς ο Απόστολος Παύλος, όταν βρισκόταν στη Χαλκιδική.

Ο αρχικός πυρήνας του οικισμού ήταν το Μετόχι του Αγίου Παύλου του Αγίου Όρους.

Η κτηματική περιοχή του οικισμού προήλθε και οργανώθηκε με βάση τα αγιορείτικα αγροκτήματα (μετόχια) των Ιερών Μονών Διονυσίου, Εσφιγμένου και Α. Παύλου και εκτείνεται από τον Τωρωναίο έως τον Θερμαϊκό κόλπο.¹⁵⁹⁷

Στην απογραφή του 1920 είχε 28 κατοίκους (15 άνδρες και 13 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Αθύτου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Άθυτο (Φ.Ε.Κ. 152 Α - 09/07/1918). Το 1920 αναγνωρίζεται και προσαρτάται και ο οικισμός Μετόχιον Αγίου Παύλου (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Το 1924 ο οικισμός Μετόχιον Αγίου Παύλου και η κοινότητα Αθύτου που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

1593. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1594. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1595. <http://www.e-city.gr/chalkidiki/home/view/2102.php>

1596. Ιστοσελίδα: Μνημεία – Αξιοθέατα Δήμου Κασσάνδρας.

1597. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

Αποτελεί προσφυγικό οικισμό, ο οποίος χτίστηκε στη θέση παλιών αγιορείτικων μετοχιών. Αυτοί που ίδρυσαν τον οικισμό κατάγονταν από τη Φώκαια της Μ. Ασίας, πόλη κοντά στη Σμύρνη, εξ ου και το σημερινό όνομα¹⁵⁹⁸.

Το 1925 ο οικισμός Μετόχι Αγίου Παύλου της κοινότητας Αθύτου μετονομάζεται σε **Νέα Φώκαια** αποσπάται και ορίζεται έδρα της κοινότητα Νέας Φώκαιας (Φ.Ε.Κ. 163^Α – 04/07/1925). Πολλά ιστορικά στοιχεία για τη Νέα Φώκαια¹⁵⁹⁹.

Σύμφωνα με την Γ.Δ..Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 162 οικογένειες προσφύγων/593 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 125721-125940)¹⁶⁰⁰.

Το 1997 ο οικισμός Νέα Φώκαια αποσπάται από την κοινότητα Νέας Φώκαιας (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Φώκαιας στον πρώην δήμο Κασσάνδρας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το καλοκαίρι αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς τουρίστες,¹⁶⁰¹ που απολαμβάνουν τις διακοπές τους. Για το σκοπό αυτό υπάρχει τουριστική υποδομή με ξενοδοχεία, ταβέρνες και παραδοσιακά καφενεία. Οι κάτοικοι ασχολούνται με τις τουριστικές επιχειρήσεις και με την αλιεία. Παράγονται επίσης κηπευτικά και μέλι.

Το 2010 η Νέα Φώκαια αποσπάται από το δήμο Κασσάνδρας (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Νέας Φώκαιας της Δημοτικής Ενότητας Κασσάνδρας του δήμου Κασσάνδρας με έδρα την Κασσάνδρεια. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 617 κάτοικοι (1928), 1.139 (1940), 1.071 (1951), 1.231 (1961), 917 (1971), 1.076 (1981), 1.264 (1991), 1.955 (2011).

Νέος Μαρμαράς¹⁶⁰² (Μπαλαμπάν)

Ο οικισμός **Μπαλαμπάν** βρίσκονταν στην άκρη της χερσονήσου της Σιθωνίας στη Χαλκιδική, απέχει 55 χλμ. από τον Πολύγυρο και 125 χλμ. από την Θεσσαλονίκη¹⁶⁰³ και είναι σε υψόμετρο 20 μ.¹⁶⁰⁴.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Παρθενών Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Παρθενώνα (Φ.Ε.Κ. 152^Α – 09/07/1918).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Μπαλαμπάν και η προσάρτησή του στην κοινότητα Παρθενώνας (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

1598. Βικιπαίδεια – Νέα Φώκαια Χαλκιδικής.

1599. <https://kassandra-halkidiki.gr/nea-fokea.html> και <https://halkidiki-greece.com/el/kassandras/xwria-kassandras/nea-fwkaia/nea-fwkaia-istoria-pohrofories.html>

1600. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1601. http://www.halkidiki.com/fokea/index_g.htm

1602. Για τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασης στο Ν. Μαρμαρά βλέπε βιβλίο: Αντώνης Σ. Μαρμαρινός: «Ο Νέος Μαρμαράς. Τα πρώτα δύσκολα χρόνια». Θεσσαλονίκη, 1997.

1603. Ιστοσελίδα: Νέος Μαρμαράς Χαλκιδικής.

1604. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Στην απογραφή του 1920 και την απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν κάτοικοι ή πρόσφυγες.

Το 1924 ο οικισμός Μπαλαμπάν και η κοινότητα Παρθενώνος που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Στην τοποθεσία Καστέλι του Καμπούρη πάνω σε λόφο, τοποθετείται προϊστορικός οικισμός. Ο Νέος Μαρμαράς αποτελούσε ιδιοκτησία της Μονής Γρηγορίου του Αγίου Όρους. Στα ανατολικά του οικισμού, σώζονται τα κτήρια του μετοχιού, που έγιναν γύρω στο 1905, καθώς και ο ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου, του 1863.¹⁶⁰⁵ Ο οικισμός ιδρύθηκε την 1η Αυγούστου 1924 από πρόσφυγες, καταγόμενους από το νησί Μαρμαράς στην Προποντίδα. Ως τα τέλη της δεκαετίας του 1960, εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και αρκετοί κάτοικοι από το γειτονικό, Παραδοσιακό Βυζαντινό οικισμό, Παρθενώνα¹⁶⁰⁶.

Οι πρόσφυγες από τον Μαρμαρά¹⁶⁰⁷ ως πρώτο τόπο εγκατάστασης είχαν τη Λίμνη Ευβοίας, όπου έμειναν 2 χρόνια περίπου. Κατά την παραμονή τους εκεί, όπως θυμούνται οι πρόσφυγες, που ήταν αρκετή δύσκολη, τους ενίσχυε οικονομικά ο εφοπλιστής Κυριακίδης από τον Μαρμαρά Προικονήσου.¹⁶⁰⁸

Η γη προήλθε από τις απαλλοτριώσεις 3 Μετοχίων. Αζάπικο της Ιεράς Μονής Παντοκράτορος, Εσφιγμένου Σιθωνίας της ομώνυμης Ιεράς Μονής και Μπαλαμπάν της Ιεράς Μονής Γρηγορίου. ...Ο πληθυσμός προέρχεται από την θάλασσα του Μαρμαρά, Προποντίδα και συγκεκριμένα από τη νήσο του Μαρμαρά, το Ιμπραήμ και την Προικονήσο. Η τελευταία ήταν σύμπλεγμα νήσων που περιλάμβανε την Αφθόνη και άλλα νησιά¹⁶⁰⁹.

Το 1925, ο οικισμός Μπαλαμπάν μετονομάζεται σε **Νέος Μαρμαράς** (Φ.Ε.Κ. 7^Α – 12/01/1925).

Το 1926 ο οικισμός Νέος Μαρμαράς αποσπάται από την κοινότητα Παρθενώνος και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Νέου Μαρμαρά (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 127 οικογένειες προσφύγων/448 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 422 κατοίκων οι 394 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 280 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 129081-129260)¹⁶¹⁰.

Το 1997 ο οικισμός Νέος Μαρμαράς αποσπάται από την κοινότητα Νέου Μαρμαρά

1605. <http://www.ert.gr/menoumellada/tourdetails.asp?id=2044>

1606. Ό.π. Ιστοσελίδα.

1607. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Αικ. Ζαμπούνη: «Από τον Μαρμαρά της Προποντίδας στον Μαρμαρά της Χαλκιδικής».

1608. Χριστίνα Α. Αραμπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Σελ. 95 Αφοι Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1609. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1610. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

(καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέου Μαρμαρά στον πρώην δήμο Σιθωνίας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Η κύρια ασχολία των κατοίκων είναι ο τουρισμός, όπως επίσης η γεωργία (ελαιοκομία και αμπελοκαλλιέργεια) και η αλιεία. Επίσης, εκτός από λάδι παράγεται και μέλι, ενώ πολλοί κάτοικοι ασχολούνται και με το κυνήγι. Κάθε χρόνο το Νέο Μαρμαρά επισκέπτονται πολλοί τουρίστες, καθώς συνδυάζει βουνό και θάλασσα. Η μαρίνα του συγκροτήματος Πόρτο Καρράς και το μοναδικό στην Ελλάδα πλωτό λιμάνι του Μαρμαρά, φιλοξενούν εκατοντάδες σκάφη όλο το χρόνο.¹⁶¹¹

Το 2010 ο οικισμός Νέος Μαρμαράς ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Νέου Μαρμαρά (μαζί με τους οικισμούς Αγία Κυριακή, Γαλήνη, Ήμερη Ελιά, Λιμάνι Καρρά, Παρθενών και Στυλαδάριο) της Δημοτικής Ενότητας Σιθωνίας του δήμου Σιθωνίας με έδρα τη Νικήτη. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 422 κάτοικοι (1928), 749 (1940), 863 (1951), 1.069 (1961), 1.589 (1971), 2.215 (1981), 2.407 (1991), 3.177 (2011).

Νερόμυλος¹⁶¹² (Οσμανλή)

Ο ημιορεινός οικισμός **Οσμανλή** βρίσκονταν βόρεια της Νέας Τρίγλιας και δυτικά του Πολυγύρου, κοντά στο Σπήλαιο των Πετραλώνων, σε υψόμετρο 250 μ.¹⁶¹³

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Μπαρακλή με έδρα τον οικισμό Μπαρακλή. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Άκ Μπουνάρ, Παζαρλή, Παναγιά και Οσμανλή¹⁶¹⁴.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 61 κάτοικοι (31 άνδρες και 30 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατοικούσαν 14 πρόσφυγες (7 άνδρες και 7 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Οσμανλή και η κοινότητα Μπαρακλή που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Οσμανλή αποσπάται από την κοινότητα Μπαρακλή και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Τενέδου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927, ο οικισμός Οσμανλή μετονομάζεται σε **Νερόμυλος**¹⁶¹⁵.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 70 οικογένειες προσφύγων/250 άτομα. (;) Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

1611. Ό.π. Ιστοσελίδα.

1612. Στον εν λόγω οικισμό συμπεριλαμβάνονταν και οι του οικισμού Βρωμοσύρτη, κατόπιν υπόδειξης της Ε.Α.Π.

1613. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1614. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [31. Ο συνοικισμός Μπαρακλή υπό το όνομα «Κοινότης Μπαρακλής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπαρακλής ενοούνται και οι συνοικισμοί Άκ-Μπουνάρ, Παζαρλή, **Οσμανλή** και Παναγιά].

1615. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [147. Ο συνοικισμός Οσμανλή της κοινότητος Νέας Τενέδου μετονομάζεται εις «**Νερόμυλος**»].

Στην απογραφή του 1928 εκ των 39 κατοίκων οι 21 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126801-126840)¹⁶¹⁶.

Το 1950 ο οικισμός Νερόμυλος αποσπάται από την κοινότητα Νέας Τενέδου και προσαρτάται στη κοινότητα Βάβδου (Φ.Ε.Κ. 191^Α – 31/08/1950) όμως την επόμενη χρονιά ακυρώνεται η εν λόγω αυτοδιοικητική πράξη (Φ.Ε.Κ. 203^Α – 26/07/1951).

Το 1971 ο οικισμός Νερόμυλος, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971).

Απογραφές: 39 κάτοικοι (1928), 22 (1940), 85 (1951), 18 (1961), (-) (1971).

Ξενοφώντας

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό Ξενοφώντας 11 οικογένειες προσφύγων/36 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Μετά από έρευνα διαπιστώθηκε ότι με το όνομα Ξενοφώντας οικισμός δεν υπάρχει. Προφανώς θα εννοούσαν το Μετόχι Ξενοφώντα της Κασσάνδρειας.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βάλτας (μετέπειτα Κασσάνδρας) Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Βάλτα (Φ.Ε.Κ. 152^Α – 09/07/1918). Στη εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Μετόχιον Ξενοφώντος (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή του 1920 είχε 29 κατοίκους (17 άνδρες και 12 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Μετόχιον Ξενοφώντος και η κοινότητα Βάλτας που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Λαριγκόβης του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 129261-129280)¹⁶¹⁷.

Το 1928 ο οικισμός Μετόχιον Ξενοφώντος **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Ξηροπόταμος

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό Ξηροπόταμο 39 οικογένειες προσφύγων/128 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ειδικότερα είχαν εγκατασταθεί οικογένειες από την Αλώνη (Αρτάκης).¹⁶¹⁸ Αυτοί λόγω της ελονοσίας διασκορπίστηκαν σε Ιερισσό, Νέα Ρόδα, Ουρανούπολη ενώ είχαν

1616. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1617. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1618. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002 και Κ.Μ.Σ.

διατηρήσει και τον κλήρο τους στο Ξηροπόταμο¹⁶¹⁹.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 129281-129320)¹⁶²⁰.

Πριν το 1951 δεν αναφέρεται οικισμός με τέτοιο όνομα, εκτός του Μετοχίου Ξηροπόταμου (Σάρτη) την μετέπειτα Σάρτη.

Με το όνομα Ξηροπόταμον το 1951 αναγνωρίζεται οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Ιερισσού(Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Το 1997 ο οικισμός Ξηροπόταμον αποσπάται από την κοινότητα Ιερισσού (καταργείται) και προσαρτάται στο πρώην δήμο Σταγίρων - Ακάνθου του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 το Ξηροπόταμο αποσπάται από το δήμο Σταγίρων-Ακάνθου ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Ιερισσού (μαζί με τους οικισμούς Γαβράδια, Ιερισσό, Κουμίτσα, Λιμάνι και Νηρέας) της Δημοτικής Ενότητας Σταγείρων-Ακάνθου του δήμου Αριστοτέλη με έδρα την Ιερισσό και ιστορική έδρα την Αρναία. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Απογραφές: 29 (1951), 36 (1961), 8 (1971), 5 (1981), 95 (1991), 66 (2011).

Όλυνθος (Μαριανά ή Μαρυανά)

Ο οικισμός **Μαριανά** βρίσκονταν κοντά στον Πολύγυρο Χαλκιδικής σε υψόμετρο 40 μ.¹⁶²¹ όπως και ο οικισμός Μυριόφυτο. Αυτοί οι δύο οικισμοί ενώθηκαν και απετέλεσαν την Όλυνθο.

Σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας το όνομα της Ολύνθου ήταν Μυριόφυτο. Διοικητικά υπαγόταν στο ναχιγιέ της Καλαμαριάς Σε μικρή απόσταση από την επαρχιακή οδό Νέων Μουδανιών-Γερακινής βρίσκεται η Νέα Όλυνθος, που ιδρύθηκε από πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη και τη Μ. Ασία. Απέχει από τον Πολύγυρο 24 χλμ. Είναι σε πεδινή περιοχή.

Το 1886 ο οικισμός Μαριανά είχε 5 οικογένειες γεωργών, οίκημα ιδιοκτήτη και 3 υδρόμυλους επί λόφου ερείπιον πύργου (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, στον οικισμό Μαριανά της υποδιοίκησης Χαλκιδικής του νομού Θεσσαλονίκης, κατεγράφησαν 40 κάτοικοι (18 άνδρες και 22 γυναίκες).

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή, Πόζαλον, Μαριανά¹⁶²², Σουφλάρ, Καρά Τεπέ, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα.

1619. Χριστίνα Α. Αραμπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Σελ. 95 Αφοι Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1620. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1621. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1622. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσα-

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό Μαριανά 45 κάτοικοι (29 άνδρες και 16 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατοικούσαν πρόσφυγες. Το Μυριόφυτο στην απογραφή του 1920 είχε 170 άτομα.

Το 1924 ο οικισμός Μαριανά και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μαριανά αποσπάται από την κοινότητα Πορταριάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μαριανών, ενώ αποσπάται και ο οικισμός Μυριόφυτο και προσαρτάται στη κοινότητα Μαριανών (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στους οικισμούς Μαριανά-Μυριόφυτο 136 οικογένειες προσφύγων/498 άτομα. Ο οικισμός Μαριανά ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από το Ανταβάλ της Καπαδοκίας και εγκαταστάθηκαν 60 οικογένειες στα Μαριανά και 50 οικογένειες στο Μυριόφυτο¹⁶²³.

Κατ' άλλους οι πρόσφυγες προέρχονταν από τη Θράκη, το Ανταβάλ και Μυριόφυτο της Μ. Ασίας¹⁶²⁴.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 361 κατοίκων οι 311 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 127641-121800)¹⁶²⁵.

Το 1929 ο οικισμός Μαριανά μετονομάζεται σε **Νέα Όλυνθος**¹⁶²⁶ και η κοινότητα Μαριανών σε κοινότητα Ολύνθου.

Η **Όλυνθος** είναι αρχαία πόλη της Χαλκιδικής, χτισμένη σε μια εύφορη πεδιάδα, στο μυχό του κόλπου της Τωρώνης, κοντά στη βάση της χερσονήσου της Παλλήνης (σήμερα Κασσάνδρας), σε απόσταση 60 σταδίων (11,5 χλμ. περίπου) από την Ποτίδαια και 4 χλμ. από τη θάλασσα¹⁶²⁷.

Το 1940 το όνομα της κοινότητας διορθώνεται σε κοινότητας Νέας Ολύνθου (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940) ενώ ο οικισμός Μυριόφυτο καταργείται.

Το 1961 το όνομα της κοινότητας και του οικισμού διορθώνεται σε **Όλυνθος** (Φ.Ε.Κ. Απόφαση ΥΠΕΣ 102141-20/12/1961).

Το 1997 ο οικισμός Όλυνθος αποσπάται από την κοινότητα Ολύνθου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Ολύνθου στον πρώην δήμο Πολυγύρου του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

λονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [30. Ο συνοικισμός Πορταριά υπό το όνομα «Κοινότης Πορταριάς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πορταριάς ενούνται και οι συνοικισμοί Άγιος Μάμας, Καρκάρα, Μυριόφυτον, Βρωμοσύρτα, Καρά Τεπέ, Σουφλάρ, Εμερτζελή, **Μαριανά** και Πόζαλον].

1623. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002 και Κ.Μ.Σ.

1624. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Ερατών Ζέλλιου-Μαστοροκόστα: «Πατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». Σελ. 70.

1625. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1626. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 40 της 5ης Φεβρουαρίου 1929, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών: [14. Η κοινότης Μαριανών, της Επαρχίας Χαλκιδικής του ομώνυμου νομού, μετονομάζεται εις «κοινότητα Ολύνθου»].

1627. Περισσότερες πληροφορίες για την αρχαία Όλυνθο στην Ιστοσελίδα – Όλυνθος Χαλκιδικής.

Παράγεται βρώσιμη ελιά, αγουρέλαιο και φιστίκια. Εκτός από τη γεωργία, κύρια ασχολία είναι και η κτηνοτροφία¹⁶²⁸. Πολύ κοντά στον οικισμό, το 1928, ο Αμερικανός καθηγητής Ντ. Ρόμπινσον έφερε στην επιφάνεια έπειτα από ανασκαφές την αρχαία πόλη της Ολύνθου¹⁶²⁹.

Το 2010 ο οικισμός Ολύνθου αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ολύνθου της Δημοτικής Ενότητας Πολυγύρου του δήμου Πολυγύρου με έδρα τον Πολύγυρο. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 361 κάτοικοι (1928), 827 (1940), 953 (1951), 956 (1961), 849 (1971), 878 (1981), 1.083 (1991), 1.127 (2011).

Ουρανούπολη (Προσφόριον)

Ο οικισμός **Προσφόριον** ήταν η σημερινή Ουρανούπολη της Χαλκιδικής, στην ακτή του κόλπου του Αγίου Όρους, κοντά στα όρια της μοναστικής πολιτείας και αποτελεί τον τελευταίο κατοικημένο οικισμό προ του Άθω. Απέχει 140 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη και 90 χλμ. από τον Πολύγυρο και είναι σε υψόμετρο 10 μ.¹⁶³⁰

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, πρόσφυγες από τα νησιά του Μαρμαρά της Προποντίδας, συγκεντρώθηκαν στο χώρο κοντά στον Πύργο βρίσκοντας στέγη στον πύργο και σε αντίσκηνα. Το 1926 χτίστηκαν από γερμανική εταιρεία τα πρώτα σπίτια του οικισμού, κάποια από τα οποία διατηρούνται μέχρι σήμερα.¹⁶³¹

Οι κάτοικοι προέρχονταν από τα Σκουπιά (νήσος στην Προποντίδα), το Πασαλιμάνι και την περιοχή της Καππαδοκίας. Κατ' άλλους από την Αλώνη, Βώρυ Καισάρεια, Πασαλιμάνι και Σκουπιά Μ. Ασίας¹⁶³²

Η κτηματική περιοχή της Ουρανούπολης προήλθε από τα Μετόχια της Ιεράς Μονής Χιλανδαρίου και της Ιεράς Μονής Βατοπεδίου (Μετόχι Προσφόρι/Πύργος).¹⁶³³

Το 1924 ο οικισμός Προσφόριον (Σάρτη) και η κοινότητα Ιερισσού που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Ο οικισμός Προσφόριον αναγνωρίζεται το 1928 και προσαρτάται στη κοινότητα Ιερισσού (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Το 1928 η ζωή του οικισμού συνδέθηκε με το ζεύγος Loch που εγκαταστάθηκε στον πύργο (πύργος Προσφορίου). Η συνεργασία του ζεύγους, που χρησιμοποιούσε σχέδια

1628. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Ολυνθος Χαλκιδικής.

1629. «Ταξιδιωτικός Οδηγός, Κεντρική-Δυτική Μακεδονία», Εκδόσεις Explorer

1630. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1631. Ιστοσελίδα: Δήμος Αριστοτέλη.

1632. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998.

Εισήγηση Ερατώ Ζέλλιου-Μαστοροκώστα: «Γιατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». Σελ. 70.

1633. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

αντιγραμμένα από κώδικες των μοναστηριών, με γυναίκες των προσφυγικών οικογενειών που γνώριζαν ήδη την τέχνη της υφαντικής, έβαλε τα θεμέλια μιας τοπικής βιοτεχνίας.¹⁶³⁴

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 44 οικογένειες προσφύγων/153 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.¹⁶³⁵

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 127341-127400)¹⁶³⁶.

Το 1946 ο οικισμός Προσφόριον μετονομάζεται σε **Ουρανούπολις** και συγχρόνως ορίζεται έδρα της κοινότητας Ουρανούπολεως (Φ.Ε.Κ. 290^Α – 26/09/1946).

Το 1997 ο οικισμός Ουρανούπολη αποσπάται από την κοινότητα Ουρανούπολεως (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Ουρανούπολεως στο πρώην δήμο Σταγίρων - Ακάνθου του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Σε απόσταση 2 χλμ. βρίσκεται η Μονή Ζυγού, ένα από τα πρώτα μοναστήρια που ιδρύθηκαν το 10^ο αι. και είναι προσπελάσιμο και από γυναίκες, καθώς εδαφικά δεν ανήκει στην επικράτεια του Αγίου Όρους. Λίγο πριν από τα σύνορα του Αγίου Όρους βρίσκεται το Φραγκόκαστρο, ενθύμιο της περιόδου της Φραγκοκρατίας στην περιοχή. Από το λιμάνι της Ουρανούπολεως καθημερινά πραγματοποιούνται οι θαλάσσιες συγκοινωνίες για το Άγιον Όρος καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, ενώ τους θερινούς μήνες πραγματοποιούνται και κρουαζιέρες προς αυτό στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν και γυναίκες καθώς η περιήγηση γίνεται από απόσταση χωρίς να παραβιάζεται το Άβατον. Επίσης από το λιμάνι της πραγματοποιούνται τους καλοκαιρινούς μήνες καθημερινά δρομολόγια στα απέναντι νησιά Δρένια, ενώ μπορεί κανείς να ενοικιάσει λέμβο και να επισκεφθεί και το απέναντι κατοικημένο νησί Αμμουλιανή. Είναι ανεπτυγμένη τουριστικά και αποτελεί ελκυστικό προορισμό για παραθέρηση και αναψυχή, ειδικότερα από οικογένειες.¹⁶³⁷

Το 2010 η Ουρανούπολη αποσπάται από το δήμο Σταγίρων-Ακάνθου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ουρανούπολεως της Δημοτικής Ενότητας Σταγίρων-Ακάνθου του δήμου Αριστοτέλη με έδρα την Ιερισσό και ιστορική έδρα την Αρναία. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 140 κάτοικοι (1928), 443 (1940), 470 (1951), 565 (1961), 588 (1971), 647 (1981), 771 (1991), 960 (2001), 1.012 (2011).

Πετράλωνα (Τελκελή)

Ο ημιορεινός οικισμός **Τελκελή** βρίσκονταν 50 χλμ. νοτιοανατολικά της Θεσσαλονί-

1634. Ο. π. Ιστοσελίδα.

1635. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998. Εισήγηση Τρύφωνα Μιτιντζή: «Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ουρανούπολη». Σελ. 177-179.

1636. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1637. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Ουρανούπολη Χαλκιδικής.

κης¹⁶³⁸, 48 χλμ. δυτικά του Πολυγύρου, στο ορεινό τμήμα της βορειοδυτικής Χαλκιδικής και σε υψόμετρο 270 μ.¹⁶³⁹.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Κρίνης με έδρα τον οικισμό Κρίνη. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσουλφάρ, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουνό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, Ντονμπουρλού, Νταουτλή, Τελκελή¹⁶⁴⁰, Τσιτσιπλή και Τσελή ή Τσεγίδες.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 429 κάτοικοι (221 άνδρες και 208 γυναίκες) και αποτελούσε μουσουλμανικό οικισμό¹⁶⁴¹, ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατοικούσαν πρόσφυγες.

Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών από τον οικισμό αποχώρησαν 102 Οθωμανοί¹⁶⁴².

Για την προέλευση της γης, δεν έχει διασωθεί απόφαση απαλλοτρίωσης τυχόν μετοχίου ή τσιφλικίου. Πρόκειται για έναν ακόμη οικισμό που προέκυψε από δημόσια ανταλλάξιμα κτήματα, όπως και οι περισσότεροι οικισμοί της περιοχής της Καλαμαριάς στη Χαλκιδική. Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν μετά το 1922 πρόσφυγες, που είχαν καταγωγή από τον Πόντο (Δίτσε). Εκεί βρήκαν ντόπιους κατοίκους από την Κρήνη. Εγκαταστάθηκαν στην αρχή σε τσιφλίκια Τούρκων και έπειτα έκτισαν δικά τους σπίτια με πέτρα και ξύλο. Αργότερα, το Κράτος τους έδωσε γη και άρχισαν να την καλλιεργούν συστηματικά¹⁶⁴³.

Οι πρόσφυγες των Πετραλώνων κατάγονταν από τα Κοτύωρα (Ορντού) αλλά είχαν ως επί το πλείστον γεννηθεί στο Κεστενέ Πουνάρ της Νικομήδειας. Αυτοί για να γλυτώσουν από τα αντίποινα που είχαν εξαπολύσει εναντίον τους οι Τούρκοι εξαιτίας του «αντάρτικου» που είχαν ξεσπάσει στη περιοχή, ιδιαίτερα μετά το φόνο επιφανούς μέλους της τουρκικής κοινότητας, εγκατέλειψαν τα χωριά τους το 1920 και κατέφυγαν στο εσωτερικό της Μ. Ασίας. Ύστερα δε από πολύμηνη περιπλάνηση και καουχίες κατέληξαν στη Μερσίνα, όπου παρέμειναν 9 μήνες. Στη συνέχεια έφθασαν στη Κύπρο και αργότερα στην Ελλάδα και ειδικότερα στην Καλαμαριά και τέλος του 1923 έφθασαν στη Χαλκιδική. Ως πρώτη εγκατάσταση είχαν το Τσιτσιπλή, περιοχή κοντά στη Νέα Καλλικράτεια και αργότερα το 1925 έφθασαν στο Τελκελή¹⁶⁴⁴.

Κατ' άλλους προέρχονταν και από το Δούτσε Μ. Ασίας¹⁶⁴⁵.

1638. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Πετράλωνα Χαλκιδικής.

1639. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1640. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κρίνη υπό το όνομα «Κοινότης Κρίνης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κρίνης ενοούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσουλφάρ, Τσιγγανάδες, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουβό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, Ντονμπουρλού, Νταουτλή, **Τελκελή**, Τσιτσιπλή, Τσελή ή Τσεγίδες].

1641. Μαρία Λιλιμπάκη-Συρροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1642. Ό.π.

1643. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1644. Χριστίνα Α. Αραπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Σελ. 95 Αφοι Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1645. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998.

Εισήγηση Ερατών Ζέλλιου-Μαστοροκόστα: «Γιατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική

Το 1924 ο οικισμός Τελκελή και η κοινότητα Κρήνης που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1927, ο οικισμός Τελκελή μετονομάζεται σε **Πετράλωνα**¹⁶⁴⁶.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 48 οικογένειες προσφύγων/188 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 170 κατοίκων και οι 170 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 130141-130200)¹⁶⁴⁷.

Το 1947 ο οικισμός Πετράλωνα αποσπάται από την κοινότητα Κρήνης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πετραλώνων (Φ.Ε.Κ. 207^Α – 30/09/1947).

Σε απόσταση ενός περίπου χιλιομέτρου από τον οικισμό, στο όρος Κατσίκια, βρίσκεται το Σπήλαιο των Πετραλώνων. Στο σπήλαιο έχουν βρεθεί ανθρωπολογικά ευρήματα και τα παλαιότερα ίχνη κατοίκησης του ελληνικού γεωγραφικού χώρου. Είναι επισκέψιμο από το 1979 και οι ανασκαφές σε αυτό συνεχίζονται¹⁶⁴⁸.

Στο Ανθρωπολογικό Μουσείο, που λειτουργεί από το 1978 βρίσκουμε ομοιώματα του μανσωλείου του αρχανθρώπου των Πετραλώνων, τα αρχαιότερα δείγματα φωτιάς (τουλάχιστον 1.000.000 ετών), καθώς επίσης και πολλά λίθινα και οστέινα εργαλεία, τα οποία βρέθηκαν στη Νέα Τρίγλια. Στο σπήλαιο ανακαλύφθηκαν από τον Άρι (Αριστείδη) Πουλιανό, τα ίχνη κατοίκησης Αρχανθρώπων 700.000 περίπου ετών, κατ' εκτίμηση του ίδιου των αρχαιότερων Ευρωπαίων προγόνων που έχουν βρεθεί μέχρι σήμερα.

Το 1997 ο οικισμός Πετράλωνα αποσπάται από την κοινότητα Πετραλώνων (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Πετραλώνων στον πρώην δήμο Τριγλίας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία (σιτηρά) και κτηνοτροφία¹⁶⁴⁹.

Το 2010 ο οικισμός Πετράλωνα αποσπάται από το δήμο Τριγλίας (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Πετραλώνων της Δημοτικής Ενότητας Τριγλίας του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 170 κάτοικοι (1928), 298 (1940), 398 (1951), 495 (1961), 386 (1971), 438 (1981), 377 (1991), 362 (2001), 363 (2011).

κατά το διάστημα 1914-1920». Σελ. 70.

1646. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [146. Ο συνοικισμός Τελκελή της κοινότητος Κρήνης μετονομάζεται εις «Πετράλωνα» (τα)].

1647. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1648. Ιστοσελίδα – Σπήλαιο Πετραλώνων.

1649. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Πρινάρια-Πρινοχώρι (Εμερδτζελή-Αβανλή)

Οι οικισμοί **Εμερδτζελή** και **Αβανλή** βρίσκονταν μεταξύ του Σπηλαιού των Πετραλώνων και της κωμόπολης Γαλάτιστα. Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί και στους 2 αυτούς οικισμούς 17 οικογένειες προσφύγων/65 άτομα. Ήταν αμιγείς προσφυγικοί οικισμοί.

- Πρινάρια (Εμερδτζελή ή Εμιρδτζελήδες)

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, στον οικισμό Εμιρδτζελήδες της υποδιοίκησης Χαλκιδικής του νομού Θεσσαλονίκης, κατεγράφησαν 75 κάτοικοι (35 άνδρες και 40 γυναίκες)

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή¹⁶⁵⁰, Πόζαλον, Μαριανά, Σουφλάρ, Καρα Τεπέ, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 34 κάτοικοι (16 άνδρες και 18 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατοικούσαν 3 πρόσφυγες (2 άνδρες και 1 γυναίκα).

Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών από τον οικισμό αποχώρησαν 23 Οθωμανοί.¹⁶⁵¹

Το 1924 ο οικισμός Εμερδτζελή και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Εμερδτζελή αποσπάται από την κοινότητα Πορταριάς και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Τενέδου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927, ο οικισμός Εμερδτζελή μετονομάζεται σε **Πρινάρια**¹⁶⁵².

Το 1928 ο οικισμός Πρινάρια, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

- Πρινοχώρι (Αβανλή ή Αβανλήδες)

Το Πρινοχώρι βρίσκονταν στα δυτικά του Πολυγύρου, σε υψόμετρο 330 μ.¹⁶⁵³

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, στον οικισμό Αβανλήδες της υποδιοίκησης

1650. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [30. Ο *συνοικισμός Πορταριά* υπό το όνομα «*Κοινότης Πορταριάς*» και *έδραν* τον *ομώνυμον συνοικισμόν*. Προς την *κοινότητα Πορταριάς* ενούνται και οι *συνοικισμοί Άγιος Μάμας, Καρκάρα, Μυριόφυτον, Βρωμοσύρτα, Καρα Τεπέ, Σουφλάρ, Εμερτζελή, Μαρυανά και Πόζαλον*].

1651. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002

1652. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [135. Ο *συνοικισμός Εμέρ-Τζαλή* της *κοινότητος Νέας Τενέδου* μετονομάζεται εις «**Πρινάρια**» (τα)].

1653. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Χαλκιδικής του νομού Θεσσαλονίκης, κατεγράφησαν 355 κάτοικοι (170 άνδρες και 185 γυναίκες).

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Γαλατίστης Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Γαλάτιστα. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Αβανλήδες¹⁶⁵⁴.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 339 κάτοικοι (173 άνδρες και 166 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατοικούσαν πρόσφυγες.

Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών από τον οικισμό αποχώρησαν 51 Οθωμανοί¹⁶⁵⁵.

Το 1924 ο οικισμός Αβανλήδες και η κοινότητα Γαλατίστης που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1927, ο οικισμός Αβανλήδες μετονομάζεται σε **Πρινοχώρι**¹⁶⁵⁶.

Το 1928 η κοινότητα Γαλατίστης που ανήκει το Πρινοχώρι μετονομάζεται σε κοινότητα Ανθεμούντος (Φ.Ε.Κ. 156^Α – 08/08/1928).

Στην απογραφή του 1928 εκ των 80 κατοίκων οι 64 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 125501-125520)¹⁶⁵⁷.

Το 1936 η κοινότητα Ανθεμούντος μετονομάζεται πάλι σε κοινότητα Γαλατίστης (Φ.Ε.Κ. 85Β – 18/05/1936).

Το 1997 ο οικισμός Πρινοχώρι ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Γαλατίστης στον πρώην δήμο Ανθεμούντα του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Πρινοχώρι ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γαλατίστης (μαζί με την Αγία Αναστασία, τη Γαλάτιστα, το Κιουρκτσόγλου, και τη Μονή Αγίας Αναστασίας Φαρμακολύτριας) της Δημοτικής Ενότητας Ανθεμούντα του δήμου Πολυγύρου με έδρα τον Πολύγυρο. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 80 κάτοικοι (1928), 129 (1940), 137 (1951), 163 (1961), 37 (1971), 13 (1981), 30 (1991), 14 (2001), 1 (2011).

Ο οικισμός έχει **εγκαταλειφθεί**.

Πυργαδίκια

Ο παραθαλάσσιος οικισμός **Πυργαδίκια** βρίσκονταν στον κόλπο Αγίου Όρους, σε

1654. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [4. Ο συνοικισμός Γαλάτιστα υπό το όνομα «Κοινότης Γαλατίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γαλατίστης ενούται και ο συνοικισμός Αβανλήδες].

1655. Ό.π. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου.

1656. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [149. Ο συνοικισμός Αβαντλήδες της κοινότητος Γαλατίστης μετονομάζεται εις «Πρινοχώρι»].

1657. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

απόσταση 15 χλμ. από τη Μεγάλη Παναγιά, 39 χλμ. από τον Πολύγυρο, 108 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη και σε υψόμετρο 20 μ.¹⁶⁵⁸.

Ο οικισμός ιδρύθηκε από πρόσφυγες, έπειτα από το 1922. Κατάγονταν από τα χωριά Αφθόνη και Κλαζάκι του Μαρμαρά της Μ. Ασίας. Μαζί έφεραν και την εικόνα της πολιούχου, Παρθένου Μαρίας της Καστρέλλας. Είναι κτισμένος στη θέση αρχαίας πόλης, με το όνομα Πίλωρος. Η ονομασία του μάλλον προέρχεται από τον «αγρό της περί Γαρδικείας», που αναφέρεται σε έγγραφο της Μονής Δοχειαρίου του Αγίου Όρους το 1057¹⁶⁵⁹.

Η θέση Πυργαδίκια αναφέρεται ως μετόχι που ανήκε στην Ι. Μονή Δοχειαρίου και βρίσκονταν σε σημείο υψηλότερο του όρμου., με αγρούς που το περιέβαλλαν στους οποίους παραχειμάζαν βλαχο-ποιμένες. Στην παραλία, δυτικά του ακρωτηρίου Αρκούδα που κείται στο μυχό του Σιγγιτικού κόλπου υπήρχαν επίσης εγκαταστάσεις μετοχίου που διέθετε περίβολο, εκκλησία, 10 κελιά για τους παροίκους και άλλα 3 αποκλειστικά για τους μοναχούς....Οι έως το 1924 δουλοπάροικοι στη Μονή Δοχειαρίου διέμεναν στο μετόχι, σε 2 κτίσματα: το πρώτο βρίσκεται ανάμεσα στον οικισμό και στο συνοικισμό Α. Ιωάννης, σε λοφίσκο, όπου διέμενε η διοίκηση (οι προύχοντες). Το δεύτερο ήταν το διώροφο λιθόκτιστο κτίσμα στη θέση Πυργαδίκι, στην ακτή του ανατολικότερου ως προς το χωριό κόλπου.¹⁶⁶⁰

Ο οικισμός Πυργαδίκια αναγνωρίζεται το 1928 και προσαρτάται στη κοινότητα Μεγάλης Παναγιάς (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν οικογένειες από την Αφθόνη Μαρμαρά¹⁶⁶¹.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 72 οικογένειες προσφύγων/206 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 129421-129520)¹⁶⁶².

Τα σπίτια της Ε.Α.Π. έγιναν το 1927-1928. Είχαν διαστάσεις 6Χ7 μ. και αποτελούνταν από 2 δωμάτια, μαγειρείο και χώρο εισόδου. Κατασκευάστηκαν με τσιμεντένια μπλόκια (ένα είδος προκατασκευής) έως το δάπεδο και από εκεί και πάνω με λιθοδομή και συνδετικό κονίαμα από ασβεστοκονίαμα. Ως υλικά χρησιμοποίησαν μεταξύ άλλων και τις πέτρες από το παλιό τείχος που λέγεται ότι διέτρεχε τον τόπο από το υδραγωγείο έως το λιμάνι.¹⁶⁶³

Το 1929, ο οικισμός Πυργαδίκια αποσπάται από την κοινότητα Μεγάλης Παναγιάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πυργαδικίων (Φ.Ε.Κ. 216^Α – 05/08/1929).

1658. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1659. <http://pyrgadikia-metagitsi.gohalkidiki.com/pyrgadikia.html>

1660. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1661. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής: «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998.

Εισήγηση Ερατών Ζέλλιου-Μαστοροκώστα: «Γιατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στην Χαλκιδική κατά το διάστημα 1914-1920». σελ. 70.

1662. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1663. Ό.π. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου.

Το 1997 ο οικισμός Πυργαδίκια αποσπάται από την κοινότητα Πυργαδικίων (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Πυργαδικίων στο πρώην δήμο Παναγίας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Κύριες ασχολίες είναι η γεωργία (παράγονται κυρίως ελαιοκομικά), η αλιεία και οι τουριστικές επιχειρήσεις. Στο λιμάνι των Πυργαδικίων έχει δημιουργηθεί πρόσφατα αλιευτικό καταφύγιο.¹⁶⁶⁴

Το 2010 ο οικισμός Πυργαδίκια αποσπάται από το δήμο Παναγίας (καταργείται) και υπάγεται στη Τοπική Κοινότητα Πυργαδικίων (μαζί με τους οικισμούς Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος και Άσσα) της Δημοτικής Ενότητας Παναγίας του δήμου Αριστοτέλη με έδρα την Ιερισσό και ιστορική έδρα την Αρναία. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Απογραφές: 234 κάτοικοι (1928), 383 (1940), 335 (1951), 283 (1961), 257 (1971), 264 (1981), 402 (1991), 331 (2001), 328 (2011).

Πυργούδια

Ο οικισμός **Πυργούδια** ήταν κοντά στην **Ιερισσό** της Χαλκιδικής.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση της κοινότητας Ιερισσού Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό της Ιερισσού (Φ.Ε.Κ. 152^A – 09/07/1918).

Το 1920 ο οικισμός Μετόχιον Πυργούδιας αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Ιερισσού (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Το 1924 ο οικισμός Μετόχιον Πυργούδιας και η κοινότητα Ιερισσού που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Λιαιριγκόβης του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^A – 02/09/1924).

Στη θέση του εν λόγω οικισμού Μετόχιον Πυργούδιας που καταργείται το 1928, δημιουργείται ο οικισμός **Πυργούδια** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 111 οικογένειες προσφύγων/314 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 127201-127340)¹⁶⁶⁵.

Το 1940 ο οικισμός Πυργούδια **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 324 κάτοικοι (1928), (-) (1940)

Ροδόκηπος (Σενελή ή Σέλελη ή Σελελή)

Ο οικισμός **Σελελή** βρίσκονταν περίπου 3 χλμ. βόρεια των Νέων Σιλάτων, 3,5 χλμ. ανατολικά της Νέας Γωνίας και 3 χλμ. νοτιοδυτικά των Πετραλώνων¹⁶⁶⁶, σε υψόμετρο 165 μ.¹⁶⁶⁷.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Κρίνης με έδρα τον οικισμό Κρίνη. Στη κοινό-

1664. Βικιπαίδεια- Ιστοσελίδα Πυργαδίκια Χαλκιδικής.

1665. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1666. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Ροδόκηπος Χαλκιδικής.

1667. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

τητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσσυφλάρ, Τσοπανλή, Σενελή¹⁶⁶⁸, Καρβουνό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, Ντονμπουρλού, Νταουτλή, Τελκελή Τσιτσιπλή και Τσελή ή Τσεγίδες.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 26 κάτοικοι (14 άνδρες και 12 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατοικούσαν πρόσφυγες.

Ο οικισμός είχε μουσουλμανικό πληθυσμό πριν την ανταλλαγή. Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών από τον οικισμό αποχώρησαν 221 Οθωμανοί.¹⁶⁶⁹

Το 1924 ο οικισμός Σελελή και η κοινότητα Κρίνης που ανήκει αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^A – 02/09/1924).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 27 οικογένειες προσφύγων/96 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από το Γκιούλμπαζε (Gulbahce) της χερσονήσου της Ερυθραίας της Μικράς Ασίας απέναντι από τη Σμύρνη¹⁶⁷⁰ ενώ κατ' άλλους κατοίκησαν και από Γενί-Κιόϊ των Ιανοχώρων.¹⁶⁷¹

Στην απογραφή του 1928 εκ των 77 κατοίκων, οι 62 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Το 1928, ο οικισμός Σενελή μετονομάζεται σε **Ροδόκηπος**¹⁶⁷² (από την μετάφραση του Γκιούλμπαζε (Gulbahce) gul = ρόδο, bahce = κήπος).

Την ίδια χρονιά ο οικισμός Ροδόκηπος αποσπάται από την κοινότητα Κρήνης Χαλκιδικής και προσαρτάται στη κοινότητα Καρβιάς μετέπειτα κοινότητα Νέων Σιλάτων (Φ.Ε.Κ. 175^A – 28/08/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 130041-130080)¹⁶⁷³.

Ο Ροδόκηπος εντάσσεται στα αποκαλούμενα παλιά τουρκικά χωριά. Η εξέλιξη που παρουσίασε στις δεκαετίες που ακολούθησαν τις διανομές δεν ήταν ανάλογη του μεγέθους του αλλά ούτε αντίστοιχη των λοιπών προσφυγικών οικισμών της Χαλκιδικής. Πρόκειται για ένα στάσιμο οικισμό. Το γεγονός αυτό πρέπει να αποδοθεί στη θέση του που είναι ορεινή, μακριά από βασικούς άξονες κυκλοφορίας.¹⁶⁷⁴

1668. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης: [1. Ο συνοικισμός Κρίνη υπό το όνομα «Κοινότης Κρίνης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κρίνης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσιουκλή, Κουλά Ουσλή, Βαρτζιλάρ, Καρά Γιουσσυφλάρ, Τσιγγανάδες, Τσοπανλή, Σενελή, Καρβουβό ή Μετόχι Αγίας Αναστασίας, Σερβικόν μετόχιον, Καρβιά, Ντονμπουρλού, Νταουτλή, Τελκελή, Τσιτσιπλή, Τσελή ή Τσεγίδες].

1669. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002

1670. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1671. Χριστίνα Α. Αραμπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». σελ. 95 Αφοι Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1672. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^A της 8^{ης} Αυγούστου 1928 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [255. Ο συνοικισμός Σενελή ή Σέλελη της κοινότητος Κρήνης μετονομάζεται εις «**Ροδόκηπος**»].

1673. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1674. Ό.π. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου.

Το 1997 ο οικισμός Ροδόκηπος αποσπάται από την κοινότητα Νέων Σιλάτων (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Νέων Σιλάτων στο δήμο Καλλικράτειας του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Ροδόκηπος αποσπάται από το δήμο Καλλικράτειας (καταργείται) και υπάγεται στη Τοπική Κοινότητα Νέων Σιλάτων (μαζί με τους οικισμούς Νέα Σίλατα και Σωζόπολη) της Δημοτικής Ενότητας Καλλικράτειας του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 77 κάτοικοι (1928), 131 (1940), 138 (1951), 129 (1961), 15 (1971), 58 (1981), 52 (1991), 48 (2001), 61 (2011).

Σάρτη (Σάρτη Ξηροποτάμου)

Ο παραθαλάσσιος οικισμός **Σάρτη Ξηροποτάμου** βρίσκεται στην ανατολική άκρη της χερσονήσου της Σιθωνίας στη Χαλκιδική, σε υψόμετρο 10 μ.¹⁶⁷⁵.

Πιθανότατα στη θέση του οικισμού βρισκόταν η αρχαία ομώνυμη πόλη, μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας, την οποία αναφέρει ο Ηρόδοτος ως μέρος από όπου πέρασε ο Ξέρξης. Δεν είναι γνωστό πότε και γιατί καταστράφηκε. Το 14^ο αι. αναφέρεται ως αρσενικό (ο Σάρτης) και ήταν κτήμα της Μονής Ξηροποτάμου, με το ναό να οικοδομείται το 1867.

Κάτοικοι από το μικρό νησί Αφησιά στην θάλασσα του Μαρμαρά, εγκαταστάθηκαν στο χωριό έπειτα από τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922. Η αρχική του ονομασία ήταν Νέα Αφησιά. Μερικά από τα σπιτάκια των προσφύγων, που έκτισαν όταν πρωτοήρθαν στο χωριό, σώζονται μέχρι σήμερα¹⁶⁷⁶.

Ο αρχικός πυρήνας του οικισμού ήταν το Μετόχι της Μονής Ξηροποτάμου του Αγίου Όρους. Η κτηματική περιοχή και αυτός ο ίδιος ο οικισμός προήλθαν κατά το μεγαλύτερο και παραγωγικό τμήμα τους από την απαλλοτρίωση αγροκτημάτων που κατέχονταν και καλλιεργούνταν από τις αγιορείτικες Μονές και συγκεκριμένα από τα μετόχια Ξηροποτάμου και Αγίου Παύλου¹⁶⁷⁷.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Συκιάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Συκιά (Φ.Ε.Κ. 0152^Α - 9/07/1918) όταν αναγνωρίζεται και προσαρτάται και ο οικισμός Μετόχιον Ξηροποτάμου (Σάρτη) - (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Το 1924 ο οικισμός Μετόχιον Ξηροποτάμου (Σάρτη) και η κοινότητα Συκιάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 135 οικογένειες προσφύγων/504 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 456 κατοίκων, οι 450 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1675. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1676. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Σάρτη Χαλκιδικής.

1677. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 129861-130040)¹⁶⁷⁸.

Το 1929 ο οικισμός Μετόχιον Ξηροποτάμου (Σάρτη) αποσπάται από την κοινότητα Συκιάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Σάρτης (Φ.Ε.Κ. 44^Α – 07/02/1929).

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Σάρτη**¹⁶⁷⁹ (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1997 ο οικισμός Σάρτη αποσπάται από την κοινότητα Σάρτης (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Σάρτης στον πρώην δήμο Τωρώνης του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων είναι ο τουρισμός, όπως επίσης η γεωργία και η αλιεία. Κάθε χρόνο πολλοί τουρίστες επισκέπτονται το θέρετρο αυτό και απολαμβάνουν τον ήλιο και τη θάλασσα¹⁶⁸⁰.

Το 2010 η Σάρτη αποσπάται από το δήμο Τωρώνης (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Σάρτης της Δημοτικής Ενότητας Τωρώνης του δήμου Σιθωνίας με έδρα την Νικήτη. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 456 κάτοικοι (1928), 624 (1940), 622 (1951), 706 (1961), 678 (1971), 777 (1981), 937 (1991), 1.151 (2011).

Σήμαντρα (Καρκάρα)

Ο οικισμός **Καρκάρα** βρίσκονταν 18 χλμ. νοτιοανατολικά από τον Πολύγυρο Χαλκιδικής¹⁶⁸¹, στο ανατολικό τμήμα της Καλαμαριάς Χαλκιδικής, σε υψόμετρο 175 μ.¹⁶⁸²

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, στον οικισμό Καρκάρα της υποδιοίκησης Χαλκιδικής του νομού Θεσσαλονίκης, κατεγράφησαν 640 κάτοικοι (300 άνδρες και 340 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Οθωμανικό δημοτικό Σχολείο και Αστυνομικό σταθμό¹⁶⁸³.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή, Πόζαλον, Μαριανά, Σουφλάρ, Καρά Τεπέ, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα¹⁶⁸⁴.

1678. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1679. Το σημερινό όνομα του χωριού (Σάρτη) προέρχεται, σύμφωνα με τα ιστορικά στοιχεία απ' το Βασιλιά Σάρτιο ή Σάρτη που ζούσε σ' αυτή την περιοχή και είχε κτίσει σε τούτο το τόπο μια πολιτεία, τη Σαρτούπολη, η οποία βυθίστηκε. <http://hotelsline.com/el/article/sarti-chalkidiki-xalkidiki>.

1680. Ο.π. Βικιπαίδεια.

1681. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=6713&lng=1>

1682. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1683. Έγγραφο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας - GRGSA-IAM_ADM0001.01_000010_00025.

1684. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [30. Ο συνοικισμός Πορταριά υπό το όνομα «Κοινότης Πορταριάς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πορταριάς ενούνται και οι συνοικισμοί Άγιος Μάμας, **Καρκάρα**, Μυριόφυτον, Βρωμοσύρτα, Καρά Τεπέ, Σουφλάρ, Εμερτζελή, Μαριανά και Πόζαλον].

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 647 κάτοικοι (352 άνδρες και 295 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατοικούσαν 134 πρόσφυγες (71 άνδρες και 63 γυναίκες).

Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών από τον οικισμό αποχώρησαν 16 Οθωμανοί.¹⁶⁸⁵

Το 1924 ο οικισμός Καρκάρα και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 ο οικισμός Καρκάρα αποσπάται από την κοινότητα Πορταριάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καρκάρας (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 267 οικογένειες προσφύγων/933 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ένα μέρος των προσφύγων προέρχεται από το Σεμέντερε (Σήμαντρα) της Καππαδοκίας¹⁶⁸⁶ εξ ου και το όνομα του οικισμού μεταγενέστερα¹⁶⁸⁷ και αρκετοί από την Αρτάκη της Προποντίδας. Στα Καππαδοκικά Σήμαντρα, επίσης, έζησαν οι προσφιλείς για τους κατοίκους του οικισμού, Άγιοι Πέντε Μάρτυρες Ευστράτιος, Αυξέντιος, Ευγένιος, Μαρδάριος και Ορέστης, των οποίων τεμάχια Λειψάνων, φυλάσσονται στον Ιερό Ναό του οικισμού, αφιερωμένος στους Αγίους Δώδεκα Αποστόλους. Το μεγαλύτερο μέρος, όμως, των Λειψάνων των Πέντε Μαρτύρων, φυλάσσεται στο Πολύστυλο Καβάλας, όπου και κατέληξε ο υπόλοιπος πληθυσμός.¹⁶⁸⁸

Στην απογραφή του 1928 εκ των 982 κατοίκων οι 779 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 360 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 126841-127200)¹⁶⁸⁹.

Το 1956 ο οικισμός Καρκάρα μετονομάζεται σε **Σήμαντρα** και η κοινότητα Καρκάρας σε κοινότητα Σημάντρων (Φ.Ε.Κ. 125^Α – 21/05/1956) .

Το 1997 ο οικισμός Σήμαντρα αποσπάται από την κοινότητα Σημάντρων (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Σημάντρων στον πρώην δήμο Μουδανιών του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Σήμαντρα αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Σημάντρων της Δημοτικής Ενότητας Μουδανιών του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 982 κάτοικοι (1928), 1.155 (1940), 1.272 (1951), 1.443 (1961), 1.459 (1971), 1.651 (1981), 1.980 (1991), 2.402 (2011).

1685. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960». Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002

1686. Δες α) Μαρτυρία Ευγενίου Σαμουηλίδη «Τ' είν' δο, γαϊδούρια ν' αλλάξουνε, βόδια ν' αλλάξουνε..» και β) Μαρτυρία Ευδοξίας Βαφειάδου «Στα δικά μας τα μέρη είχαμε πολύν καλό αέρα». Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Έξοδος τόμος Β' σελ. 238-242.

1687. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Σήμαντρα Χαλκιδικής.

1688. http://www.aboutgreece.gr/magazine/index_NOMOY.asp?id_thema=138&id_nm=52&id_dk=&morfes1=1

1689. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Σταυρονικήτα

Στον οικισμό **Σταυρονικήτα** κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 22 οικογένειες προσφύγων/87 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Μετά από έρευνα διαπιστώθηκε ότι με το όνομα Σταυρονικήτα οικισμός δεν υπάρχει. Προφανώς θα εννοούσαν το Μετόχι Σταυρονικήτα της Κασσάνδρειας, κοντά στο σημερινό Ξενοδοχείο “SANI”.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βάλτας (μετέπειτα Κασσάνδρας) Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Βάλτα (Φ.Ε.Κ. 152^A – 09/07/1918). Στη εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Μετόχιον Σταυρονικήτα (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή του 1920 είχε 63 κατοίκους (43 άνδρες και 20 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Μετόχιον Σταυρονικήτα και η κοινότητα Βάλτας που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Λιαριγκόβης του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^A – 02/09/1924).

Στον εν λόγω οικισμό εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Τούζλα¹⁶⁹⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 87 κατοίκων του και οι 87 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 130081-130140)¹⁶⁹¹.

Το 1940 ο οικισμός Μετόχιον Σταυρονικήτα **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Απογραφές: 87 κάτοικοι (1928), (-) (1940).

Φλογητά (Μετόχιον Ρωσικόν)

Ο οικισμός **Μετόχιον Ρωσικόν** βρίσκονταν στον σημερινό οικισμό Φλογητά στη Χαλκιδική, στην περιοχή Καλαμαριάς της Χαλκιδικής, 52 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη και 6 χλμ. από τα Νέα Μουδανιά¹⁶⁹² σε υψόμετρο 30 μ.¹⁶⁹³.

Το 1918 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Πορταριά¹⁶⁹⁴. Στη κοινότητα προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί: Μυριόφυτον, Εμερτζελή, Πόζαλον, Μαριανά, Σουφλάρ, Καρα Τεπέ, Βρωμοσύρτης, Άγιος Μάμας και Καρκάρα.

Το 1920 αναγνωρίζεται ως οικισμός το Μετόχιον Ρωσικόν και προσαρτάται στη κοινότητα Πορταριάς Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

1690. Χριστίνα Α. Αραπατζή: «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Αδελφοί Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.

1691. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1692. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Νέα Φλογητά Χαλκιδικής.

1693. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1694. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9ης Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στο νομό Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Χαλκιδικής: [30. Ο συνοικισμός Πορταριά υπό το όνομα «Κοινότης Πορταριάς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πορταριάς ενούνται και οι συνοικισμοί Άγιος Μάμας, Καρκάρα, Μυριόφυτον, Βρωμοσύρτα, Καρα Τεπέ, Σουφλάρ, Εμερτζελή, Μαριανά και Πόζαλον].

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν στον οικισμό 37 κάτοικοι (27 άνδρες και 10 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατοικούσαν πρόσφυγες.

Η ιστορία των Φλογητών ξεκινάει από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Το 1923, πρόσφυγες από τα Φλογητά ή Φλοϊτά (σημερινή ονομασία Suvermez)¹⁶⁹⁵ από την Καππαδοκία της Μ. Ασίας, συγκεντρώθηκαν και ίδρυσαν τα Νέα Φλογητά¹⁶⁹⁶.

Τα Φλογητά (Σουβερμέζ) ήταν το δυτικότερο χωριό της περιφέρειας της Νεάπολης και βρίσκονταν 82 χλμ. Ν.Δ. της Καισάρειας και 29 χλμ. Ν.-Ν.Δ. της Νεάπολης. Στο τέλος του 19^{ου} αι. είχε 2.800 χριστιανούς σε σύνολο, 3.200 κατοίκων, στις αρχές του 20^{ου} αι. (1905) φαίνεται να έχει 2.500 Έλληνες και 500 Τούρκους, ενώ το 1916 δημοσιεύονται στοιχεία για τον πληθυσμό που δείχνουν μια εντυπωσιακή κάμψη: 1.500 χριστιανοί και 650 Τούρκοι.¹⁶⁹⁷

Το γλωσσικό ιδίωμα που μιλούσαν οι Μικρασιάτες πρόσφυγες κάτοικοι των Φλογητών, το οποίο ακόμα ομιλείται και είναι ευρέως γνωστό ως Καππαδοκική διάλεκτος, είναι ελληνικής προέλευσης με ευδιάκριτα στοιχεία αρχαίας ελληνικής διαλέκτου, και επιδράσεις της τουρκικής. Το γλωσσικό αυτό ιδίωμα περιγράφεται στο βιβλίο "Modern Greek in Asia Minor: a study of the dialects of Silli, Cappadocia and Phárasa, with grammar, texts, translations and glossary"¹⁶⁹⁸.

Το 1924 ο οικισμός Μετόχι Ρωσσικόν και η κοινότητα Πορταριάς που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Χαλκιδικής του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 212^Α – 02/09/1924).

Το 1926 το Μετόχιον Ρωσσικόν μετονομάζεται σε **Νέα Αντιγόνη**¹⁶⁹⁹ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νέας Αντιγονείας, αποσπώμενη από την κοινότητα Πορταριάς.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 225 οικογένειες προσφύγων/786 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 628 κατοίκων οι 616 είχαν εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 340 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 129521-129860)¹⁷⁰⁰.

Πριν το 1930 η Ε.Α.Π. εγκατέστησε νοσοκομείο στα κτίρια του Μετοχίου της περιοχής για τη βελτίωση της υγιεινής κατάστασης του πληθυσμού των χωριών. Τα κτίσματα αυτά, επιβλητικά ερείπια σήμερα, κατασκευάστηκαν το 2^ο μισό του 19^{ου} αι. το νοσοκο-

1695. Κων/νος Μ. Νίγδελης: «Τα Φλογητά της Καππαδοκίας». Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χαλκιδικής. Πολύγυρος 2006.

1696. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1697. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου: Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη 2002.

1698. Google Books.

1699. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 217^Α της 30^{ης} Ιουνίου 1926 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Χαλκιδικής: [4. Ο συνοικισμός **Νέα Αντιγόνη** (Μετόχιον Ρωσσικόν) υπό το όνομα κοινότητος «Νέας Αντιγονείας» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν αποσπώμενος της κοινότητος Πορταριάς. Εις την αναγνωριζομένην κοινότητα υπάγονται και οι συνοικισμοί Μετόχιον Διονύσου, Μετόχιον Ζωγράφου και Μετόχιον Κωνσταμονίου, αποσπώμενοι της αυτής κοινότητος Πορταριάς].

1700. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

μείο λειτούργησε και μετά το 1930 με την μέριμνα του Ελληνικού Δημοσίου¹⁷⁰¹.

Το 1934 ο οικισμός Νέα Αντιγόνηα μετονομάζεται σε **Φλογητά** και η κοινότητα Νέας Αντιγονείας σε κοινότητα Φλογητών (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 22/05/1934).

Αξιοθέατο είναι το μετόχι των Φλογητών, το οποίο στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο λειτούργησε ως νοσοκομείο. Σήμερα λειτουργεί ως μουσείο.

Το 1997 ο οικισμός Φλογητά αποσπάται από την κοινότητα Φλογητών (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Φλογητών στον πρώην δήμο Μουδανιών του νομού Χαλκιδικής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Φλογητά αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Φλογητών της Δημοτικής Ενότητας Μουδανιών του δήμου Νέας Προποντίδας με έδρα τα Νέα Μουδανιά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 628 κάτοικοι (1928), 840 (1940), 880 (1951), 820 (1961), 719 (1971), 855 (1981), 1.368 (1991), 1.686 (2011).

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΜΜΟΥΛΙΑΝΗ(*)	ΑΜΜΟΥΛΙΑΝΗ(*)	145	496		
2	ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΝ(*)	ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΝ(*)	91	318		
3	ΔΙΚΟΡΦΟΝ(*)	ΠΑΖΑΡΛΗ(*)	9	37		
4	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ(*)	ΑΓΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ(*)	149	511		
5	ΕΛΑΙΟΧΩΡΙΑ(*)	ΔΑΟΥΤΛΗ(*)	31	114		
6	ΕΛΑΙΟΧΩΡΙΑ(*)	ΔΟΜΠΟΥΡΛΟΥ(*)	27	103		
7	ΖΩΓΡΑΦΟΥ	ΜΕΤΟΧΙ ΖΩΓΡΑΦΟΥ(*)	96	253		
8	ΚΑΛΑΜΙΤΣΙ(*)	ΚΑΛΑΜΙΤΣΙ(*)	13	51		
9	ΚΑΛΛΙΘΕΑ(*)	ΜΕΤΟΧΙ ΡΩΣΣΙΚΟΝ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ(*)	24	90		
10	ΚΑΛΥΒΕΣ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ(*)	ΚΑΛΥΒΙΑ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ(*)	4	12		
11	ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ(*)	ΒΟΖΙΝΑ ή ΜΕΤΟΧΙ ΒΟΖΙΚΑ (*)	36	134		
12	ΜΙΚΡΑΛΩΝΑ(*)	ΜΠΟΖΑΛΑΝ(*)	28	108		
13	ΝΕΑ ΓΩΝΙΑ(*)	ΤΣΙΓΓΑΝΑΔΕΣ(*)	103	368		
14	ΝΕΑ ΚΕΡΑΣΙΑ(*)	ΜΠΑΪΡΑΚΛΗ(*)	27	110		
15	ΝΕΑ ΜΟΥΔΑΝΙΑ(*)	ΝΕΑ ΜΟΥΔΑΝΙΑ(*)	383	1,356		
16	ΝΕΑ ΠΛΑΓΙΑ(*)	ΚΑΡΑΜΑΝ(*)	158	428		
17	ΝΕΑ ΠΟΤΙΔΑΙΑ(*)	ΚΑΠΟΥ ΜΕΤΟΧΙ(*)	144	571		

1701. Ό.π. Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου.

18	ΝΕΑ ΡΟΔΑ(*)	ΠΡΟΒΛΑΞ(*)	79	289		
19	ΝΕΑ ΣΙΛΑΤΑ	ΚΑΡΒΙΑ			84	287
20	ΝΕΑ ΤΕΝΕΔΟΣ(*)	ΚΑΡΑ-ΤΕΠΕ(*)	58	211		
21	ΝΕΑ ΤΡΙΓΛΙΑ	ΣΟΥΦΛΑΡ			242	838
22	ΝΕΑ ΦΩΚΑΙΑ(*)	ΑΓ. ΠΑΥΛΟΣ (Πύργου)(*)	162	593		
23	ΝΕΟΣ ΜΑΡΜΑΡΑΣ(*)	ΜΠΑΛΑΜΠΑΝ(*)	127	448		
24	ΝΕΡΟΜΥΛΟΣ(*)	ΟΣΜΑΝΛΗ(*)	70	250		
25	ΞΕΝΟΦΩΝΤΑΣ(*)	ΞΕΝΟΦΩΝΤΑΣ(*) ή ΜΕΤΟΧΙ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ(*)	11	36		
26	ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΟΝ(*)	ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΟΣ(*)	39	128		
27	ΟΛΥΝΘΟΣ	ΜΑΡΙΑΝΑ-ΜΥΡΙΟΦΥΤΟ			136	498
28	ΟΥΡΑΝΟΥΠΟΛΗ(*)	ΠΡΟΣΦΟΡΙΟΝ(*)	44	153		
29	ΠΕΤΡΑΛΩΝΑ(*)	ΤΕΛΚΕΛΗ(*)	48	188		
30	ΠΡΙΝΑΡΙΑ-ΠΡΙΝΟΧΩΡΙ(*)	ΕΜΕΡΑΤΖΕΛΗ-ΑΒΑΝΛΗ(*)	17	65		
31	ΠΥΡΓΑΔΙΚΙΑ(*)	ΠΥΡΓΑΔΙΚΙΑ(*)	72	206		
32	ΠΥΡΓΟΥΔΙΑ(*)	ΠΥΡΓΟΥΔΙΑ(*)	111	314		
33	ΡΟΔΟΚΗΠΟΣ(*)	ΣΕΛΕΛΗ(*)	27	96		
34	ΣΑΡΤΗ (*)	ΣΑΡΤΗ ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΟΥ(*)	135	504		
35	ΣΗΜΑΝΤΡΑ(*)	ΚΑΡΚΑΡΑ(*)	267	933		
36	ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ(*)	ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ(*) ή ΜΕΤΟΧΙ ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ(*)	22	87		
37	ΦΛΟΓΗΤΑ-Ν. ΑΝΤΙΓΟΝΕΙΑ(*)	ΜΕΤΟΧΙΟΝ ΡΩΣΣΙΚΟΝ (*)	225	786		
38		ΑΜΠΕΛΙΚΗ(*)	5	19		
39		ΒΡΩΜΟΣΥΡΤΑ (1)				
			2,987	10,366	462	1,623
(1). Οι πρόσφυγες συμπεριλαμβάνονται στον οικισμό Νερόμυλο.						
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί είναι αμιγώς πρόσφυγικοί.						
		36 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2,987	10,366		
		3 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	462	1,623		
		39 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	3,449	11,989		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

- **Χριστίνα Α. Αραμπατζή:** «Προσφυγικές εγκαταστάσεις και προσφυγικοί οικισμοί στη Χαλκιδική κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα». Αφοι Κυριακίδη. Εκδόσεις Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 2016.
- **Αρχαίον Πόντου, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών – Τόμος: 1^{ος}/1928.**
- **Πασχάλης Βαλσαμίδης:** «Η Μητρόπολη Μετρών και Αθύρων». Διδακτορική διατριβή Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη. 1998. Εκδοτικός οίκος Αντ. Σάκουλα
- **Σταύρος Κουβράκης:** «Νέα Μουδανιά».
- **Μάξ. Μαραβελάκης-Απόστ. Βακαλόπουλος:** «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης». Έκδοση της Εταιρείας Μακεδον. Σπουδών. Θεσ/νίκη, 1955.
- **Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής:** «Η Χαλκιδική κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας». Πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 1998.
- **Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής:** «Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική 1912-1940». Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου, Χαλκιδική, 2000.
- **Αντώνης Σ. Μαρμαρινός:** «Ο Νέος Μαρμαράς. Τα πρώτα δύσκολα χρόνια». Θεσσαλονίκη, 1997.
- **Μπάκας-Χατζηγηγορίου:** «Σύλατα (Ζήλη)-Καρβιά-Ν. Σίλτα». Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας, του Πόντου, της Ανατ. Θράκης και η Χαλκιδική.
- **Κων/νος Μ. Νίγδελης:** «Ανταβάλ - Ακτάς. Μια πρώτη ιστορική προσέγγιση». Δήμος Νεάπολης-Συκεών. Κοινοφελής Επιχείρηση Υπηρεσιών, Θεσσαλονίκη 2015.
- **Κων/νος Μ. Νίγδελης – Ιωάννης Θεοφ. Σταματιάδης:** «Σύλλατα Καππαδοκίας». Έκδοση: Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Νέων Συλλάτων.
- **Κων/νος Μ. Νίγδελης:** «Τα Φλογητά της Καππαδοκίας». Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χαλκιδικής. Πολύγυρος, 2006.
- **Κων/νος Μ. Νίγδελης & Συμεών Κοιμίσσoglou:** «Το Ανταβάλ της Καππαδοκίας». Δήμος Συκεών- Κέντρο Ιστορίας
- **Γεωργία (Βούλα) Κ. Παπαδοπούλου:** «Η Καλόλιμνος της Προποντίδος». Έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου «Ο Φάρος» Ν. Μουδανιά, 2017.
- **Ιωάννης Παπαχρήστου:** «Το Μαρμαρένιο νησί-Περιηγήσεις στον Μαρμαρά της Προποντίδας». Εκδόσεις Μπαλτά. 2019
- **Ευστάθιος Πελαγίδης:** «Μακεδονία. Κιβωτός των Ξεριζωμένων Ελλήνων (1913-1930)». Εκδοτικός Οίκος Κ. & Μ. Σταμούλη, Ι. Αρχ. Χαρπαντίδης. Θεσσαλονίκη 2019.
- **Νικόλαος Σχινάς:** «Οδοιπορικά σημειώσεις Μακεδονίας, Ηπείρου, Νέας οροθετικής γραμμής και Θεσσαλίας. 1886-1887.
- **Αθανάσιος Χαλκιόπουλος:** «Εθνολογική στατιστική των βιλαετιών Θεσσαλονίκης και Μοναστηρίου. Αθήναι. 1910.
- **Νικόλαος Χόρμπος:** Παλαιά Φώκαια Μικράς Ασίας. Θεσσαλονίκη, 1998.

Διπλωματικές – Μεταπτυχιακές Εργασίες:

- **Πασχάλης Βαλσαμίδης: α)** «Η Μητρόπολη Περιστάσεως και Περιθωρίου». Μεταπτυχιακή διατριβή. 1995.

- **Πελαγία Κολτούκη:** «Η Χαλκιδική στο Μεσοπόλεμο. Η άλλη όψη ενός ξεχασμένου νομού». Μεταπτυχιακή εργασία. Θεσσαλονίκη. 1996.
- **Πελαγία Κολτούκη:** «Προβλήματα εγκατάστασης των προσφύγων στη Χαλκιδική». Δ' Πανελλήνιο Συνέδριο για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας. Έκδοση Α.Π.Θ.-Δήμου Θεσσαλονίκης. 1998. Σελ. 189-203.
- **Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου:** «Το οικιστικό δίκτυο της Χαλκιδικής κατά την περίοδο 1912-1960. Ζητήματα και διαδικασίες εξέλιξης σε συνάρτηση με φυσικές, οικονομικές και ιστορικές παραμέτρους». Διδακτορική διατριβή στον Τομέα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Τμήματος Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη. 2002.
- **Άννα Πυργάκη:** «Τα μεταξουργεία στα Μουδανιά». Μεταπτυχιακή εργασία (ανέκδοτη). Θεσσαλονίκη, 1984.

Αρθρογραφία - Μελέτες:

- **Αθανάσιος Καραθανάσης:** Προσφυγικές εγκαταστάσεις στη Χαλκιδική». Η Χαλκιδική κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Χρονικά της Χαλκιδικής. 1998. σελ. 95-101.
- **Πελαγία Κολτούκη:** «Προβλήματα εγκατάστασης των προσφύγων στη Χαλκιδική». Δ' Πανελλήνιο Συνέδριο για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας. Α.Π.Θ. – Δήμος Θεσσαλονίκης. 1998.
- **Ερατώ Ζέλιου-Μαστοροκώστα:** Γιατί εγκαταστάθηκαν ελάχιστοι πρόσφυγες στη Χαλκιδική (1914-1920). Πρακτικά 5^{ου} Συνεδρίου Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής. 2000.

Ιστότοποι:

- www.lithoksou.net - Δημήτρης Λιθοξόου: «Εγκατάσταση προσφύγων-Γραφείο Χαλκιδικής.
- Ιστότοποι Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Χαλκιδικής.
- Μεταβολές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)
- Φύλλα Εφημερίδων Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ. ετών 1920-1930).

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΙΝΤΙΚΗΣ

Αγία Παρασκευή Κιλκίς

Ο οικισμός **Αγία Παρασκευή** βρίσκονταν στα όρια των νομών Κιλκίς και Σερρών στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, 39 χλμ. από το Κιλκίς, 14 χλμ. από την Ροδόπολη και 81,5 χλμ. βόρεια από τη Θεσσαλονίκη, σε υψόμετρο 220 μέτρων. Ο οικισμός είναι κτισμένος δίπλα στην επαρχιακή οδό Ροδόπολης-Καστανούσας, ανάμεσα στο Σταθμό Μουριών και την Καστανούσα. Στο παρελθόν αποτελούσε οικισμό του νομού Σερρών.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 915 κατοίκους (437 άνδρες και 478 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση και αναγνώριση της κοινότητας Πάλμες (Καστανούσσης) με έδρα τον ομώνυμο οικισμό στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Αγία Παρασκευή¹⁷⁰². Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 329 άνδρες και 328 γυναίκες, σύνολο 657 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 47 πρόσφυγες (22 άνδρες και 25 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε το 1928 βρίσκονται 106 οικογένειες προσφύγων/411 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Αγία Παρασκευή αποσπάται από την κοινότητα Καστανούσσης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Αγίας Παρασκευής (Φ.Ε.Κ. 43^Α- 17/03/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 486 κατοίκων, οι 388 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105281-105420)¹⁷⁰³.

Το 1935 ο οικισμός αποσπάται από την επαρχία Σιντικής του νομού Σερρών και υπάγεται στην επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 16/03/1935).

Το 1971 στον οικισμό προσαρτάται ο καταργούμενος «Συνοικισμός Συμμοριοπληκτων» της κοινότητας Αγίας Παρασκευής (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971).

Η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου που χρονολογείται γύρω στο 1800 και είναι τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική έχει χαρακτηριστεί από το 1989 ως αρχαίο μνημείο¹⁷⁰⁴. Ενδιαφέρον

1702. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Πάλμες υπό το όνομα «κοινότης Πάλμες» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Πάλμες ενούται και οι συνοικισμοί Γκλαμπόφτσα και **Αγία Παρασκευή**].

1703. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1704. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=-2132385778&v17=

παρουσιάζει ο εσωτερικός της διάκοσμος που ακολουθεί την παραδοσιακή εικονογραφία των αρχών του 19^{ου} αι.¹⁷⁰⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αγία Παρασκευή αποσπάται από την κοινότητα Αγίας Παρασκευής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μουριών, ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγίας Παρασκευής (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αγίας Παρασκευής αποσπάται από το δήμο Μουριών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κιλκίς και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Αγίας Παρασκευής στη Δημοτική Ενότητα Μουριών του δήμου Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 486 (1928), 781 (1940) 140 (1951), 106 (1961), 357 (1971), 383 (1981), 341 (1991), 180 (2011).

Άγκιστρο (Τσιγγέλι)

Ο οικισμός **Τσιγγέλι(η)** βρίσκονταν κοντά στα Ελληνο-βουλγαρικά σύνορα, σε απόσταση 9 χλμ. από τον Προμαχώνα. Είναι ο βορειότερος οικισμός του πρώην νομού Σερρών σε υψόμετρο 300 μ.¹⁷⁰⁶

Τα βυζαντινά λουτρά που υπήρχαν χρησιμοποιήθηκαν από τον τοπικό μπέη και το χαρέμι του. Σύμφωνα με την παράδοση, ο πύργος του ρολογιού χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή και τόπος εκτελέσεων¹⁷⁰⁷.

Σε έρευνα του 1877 από τον Γάλλο καθηγητή Αλεξάντρ Συνβέ, στον οικισμό κατοικούσαν 200 Έλληνες¹⁷⁰⁸. Σε έρευνα του 1888 από τον Γορτσένις κατοικούνταν από 63% Τούρκους και 37% χριστιανούς Σέρβους. Σύμφωνα με τον Στρέζοβ, το 1891 είχε 870 κατοίκους, των οποίων οι εθνικότητες ήταν 480 Βούλγαροι, 350 Τούρκοι και 40 Βλάχοι¹⁷⁰⁹. Στην έρευνα του 1905 από την Βουλγαρική Εξαρχία, η οποία εξέφραζε τη βουλγαρική πλευρά¹⁷¹⁰ στον οικισμό κατοικούσαν 1.536 Βούλγαροι και διέθετε βουλγαρικό σχολείο, ενώ δεν αναφέρει τον πληθυσμό των μουσουλμάνων. Την παρουσία βουλγαρικού σχολείου επιβεβαιώνει χάρτης του Ιταλικού Ινστιτούτου Geografico de Agostini των χριστιανικών σχολείων της Μακεδονίας.

Ο Χαλκιάπουλος το 1910 αναφέρει ότι το Άγκιστρο είχε 1.500 κατοίκους, από τους οποίους οι 1.350 ήταν χριστιανικοί σχισματικοί και 150 μουσουλμάνοι. Στην απογραφή

1705. Διαρκής Κατάλογος Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων.

1706. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος. Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1707. http://www.sidiki.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=199:2011-06-09-17-15-18&catid=41:history1&Itemid=57&lang=el

1708. http://anemi.lib.uoc.gr/php/pdf_pager.php?filename=%2Fvar%2Fwww%2Fanemi-portal%2Fmetadata%2F8%2F%2Fb%2Fattached-metadata-388-0000002%2F121610.pdf&rec=%2Fmetadata%2F8%2F%2Fb%2Fmetadata-388-0000002.tkl&do=121610.pdf&width=841&height=595&pagestart=1&maxpage=42&lang=el&pageno=24&pagenotop=24&pagenobottom=1

1709. <http://www.lithoksou.net/p/agkistro-sengkelobo>

1710. <https://books.google.com/books?id=Mnc6pguW220C&pg=PA168&dq=%22brancoff%22+macedonia+statistics&hl=el&sa=X&ei=g2mdT7vRFMeDOrPA3fsB&ved=0CD4Q6AEwAw#v=onepage&q=%22brancoff%22%20macedonia%20statistics&f=false>

του Ελληνικού Στρατού το 1912, είχε 1.330 κατοίκους, από τους οποίους οι 80 ήταν σλαβόφωνοι ορθόδοξοι, 1.100 σχισματικοί Βούλγαροι και 150 μουσουλμάνοι¹⁷¹¹.

Μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, το 1913, το Άγκιστρο βρέθηκε εντός των ελληνικών συνόρων και στα επόμενα χρόνια λόγω των ψυχρών σχέσεων με τις γειτονικές χώρες ήταν πλήρως στρατικοποιημένη ζώνη.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Άγκιστρο είχε 1.190 κατοίκους (582 άνδρες και 628 γυναίκες) και στην απογραφή του 1920 είχε 965 κατοίκους.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τσιγγέλη με έδρα τον οικισμό Τσιγγέλη¹⁷¹², στην οποία κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Βράνκοβον, Τρίνκα, Χόντζιοβον και Λέχοβον.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 467 άνδρες και 498 γυναίκες, σύνολο 965 κάτοικοι.

Με την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι αναγκάστηκαν να μετοικήσουν στην Τουρκία και στον οικισμό εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 37 πρόσφυγες (19 άνδρες και 18 γυναίκες).

Το 1927 ο οικισμός Τσιγγέλη μετονομάζεται σε **Άγκιστρο**¹⁷¹³ και η κοινότητα σε Αγκίστρον.

Μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. είχαν εγκατασταθεί 105 οικογένειες προσφύγων/346 κάτοικοι. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, το Άγκιστρο είχε 1.240 κατοίκους, από τους οποίους οι 346 ήταν πρόσφυγες.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105141-105280)¹⁷¹⁴.

Από το 1935 και έπειτα στο όρος Άγκιστρο κατασκευάστηκαν τα οχυρά Καρατάς και Τρεις Βρύσες, τμήμα της γραμμής Μεταξά. Στον οικισμό υπήρχε έντονη παρουσία στρατού, με τον πληθυσμό του μαζί με τους αξιωματικούς και τους εφέδρους να φτάνει τα 1.915 άτομα.

Με την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου, το Άγκιστρο και οι γύρω οικισμοί εκκενώθηκαν. Το Άγκιστρο σε μεγάλο βαθμό καταστράφηκε κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και του Εμφυλίου.

Μετά την λήξη των πολέμων, το Άγκιστρο ξαναχτίστηκε με χρηματοδότηση από το Σχέδιο Μάρσαλ και στην απογραφή του 1951 είχε 441 κατοίκους. Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, το Άγκιστρο και ο Προμαχώνας χαρακτηρίστηκαν ως στρατιωτικές απα-

1711. <http://www.lithoksou.net/p/agkistro-sengkelobo>

1712. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [13. Ο συνοικισμός **Τσιγγέλη** υπό το όνομα «κοινότης Τσιγγέλη» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσιγγέλη ενοούνται και οι συνοικισμοί Λέχοβον, Χόντζιοβον, Βράνκοβον και Τρίνκα].

1713. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [13. Η κοινότης Τσιγγέλη μετονομάζεται εις «κοινότητα **Αγκίστρον**» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσιγγέλη, εις «**Άγκιστρον**»].

1714. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

γορευμένες ζώνες. Πολλοί από τους κατοίκους του οικισμού μετανάστευσαν σε μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας ή στο εξωτερικό¹⁷¹⁵.

Ο οικισμός σήμερα θεωρείται *must* στους εναλλακτικούς προορισμούς στη Βόρεια Ελλάδα και όχι μόνο. Οι ιαματικές πηγές και το πέτρινο βυζαντινό λουτρό-χαμάμ που θεωρείται το παλιότερο στην Ελλάδα, έχουν καταστήσει τον μικρό οικισμό ιδανικό προορισμό για όσους και όσες επιζητούν στιγμές χαλάρωσης και ευεξίας κάτω από καυτό νερό, που χύνεται στο σώμα και στις αισθήσεις, απ' ευθείας απ' την καρδιά της γης. Το βυζαντινό λουτρό θεωρείται το παλαιότερο της χώρας. Χρονολογείται από το 950 μ.Χ., ενώ δέχτηκε σημαντικές αρχιτεκτονικές επιρροές από τους Οθωμανούς¹⁷¹⁶.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αγκίστρο αποσπάται από την κοινότητα Αγκίστρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής, στη Δημοτική Ενότητα Αγκίστρου, ως Τοπική Κοινότητα Αγκίστρου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Στο έδαφος της σημερινής Δημοτικής Ενότητας Αγκίστρου βρίσκονται και οι εγκαταλειμμένοι οικισμοί: **Άνω Καρυδιά, Κάτω Καρυδιά (προσφυγικοί οικισμοί)**, Κρασχωρί και Δαμάσκηνο¹⁷¹⁷.

Απογραφές: 1.240 (1928), 1.915 (1940), 441 (1951), 829 (1961), 475 (1971), 356 (1981), 388 (1991), 410 (2001), 375 (2011).

Αγριόλευκα (Ουμπαγιά)

Ο οικισμός **Ουμπαγιά** βρίσκονταν στα Ελληνο-βουλγαρικά σύνορα, κοντά στο Ν. Πετρίτσι.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 1.489 κατοίκους (730 άνδρες και 759 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Βετρίνης (μετέπειτα Ν. Πετριτσίου) με έδρα τον οικισμό Βέτρινα και στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ουμπαγιά¹⁷¹⁸ και Κισιολίτι.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 63 άνδρες και 71 γυναίκες, σύνολο 134 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 75 πρόσφυγες (39 άνδρες και 36 γυναίκες).

Μετά το 1923 και τη Συνθήκη της Λοζάνης ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε το 1928 υπήρχαν συνολικά 45 οικογένειες προσφύγων/201 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός.

1715. http://www.sidiki.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=199:2011-06-09-17-15-18&catid=41:history1&Itemid=57&lang=el

1716. <https://www.sintiki.gov.gr/tourismos/iamatikesphges/>

1717. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CE%A3%CE%B9%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82

1718. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Βέτρινα υπό το όνομα «κοινότης Βετρίνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Βετρίνης ενοούνται και οι συνοικισμοί **Ουμπαγιά** και Κισιόλιτι].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 272 κατοίκων, οι 217 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1927 ο οικισμός Ουμπαγιά μετονομάζεται σε **Αγριόλευκα**¹⁷¹⁹.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 111921-111980)¹⁷²⁰.

Το 1961, ο οικισμός Αγριόλευκα **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Ν. Πετρίτσι (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 272 (1928), 55 (1940), 87 (1951), (-) (1961).

Αετοβούνι (Κεσιολίκ ή Κισιολίτι)

Ο οικισμός **Κισιολίτι** βρίσκονταν κοντά στα Ελληνο-βουλγαρικά σύνορα, στις νότιες παρυφές του όρους Κερκίνη (Μπέλες) και βόρειο-δυτικά από τον οικισμό Ν. Πετρίτσι.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων το 1913, ο οικισμός ήταν κατεστραμμένος.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Βετρίνης (μετέπειτα Ν. Πετριτσίου) με έδρα τον οικισμό Βέτρινα και στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ουμπαγιά και **Κισιολίτι**¹⁷²¹.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 82 οικογένειες προσφύγων/315 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κισιολίτι μετονομάζεται σε **Αετοβούνι**¹⁷²². Η ονομασία του οικισμού οφείλεται στο ότι υπήρχαν πολλοί αετοί στη περιοχή.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 352 κατοίκων, οι 286 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 109961-110080)¹⁷²³.

Το 1959 ο οικισμός Αετοβούνι αποσπάται από την κοινότητα Ν. Πετριτσίου και προσαρτάται στη κοινότητα Βυρώνειας (Φ.Ε.Κ. 116^Α – 18/06/1959).

1719. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [42. Ο συνοικισμός Ουμπαγιά της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Αγριόλευκα**»].

1720. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1721. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Βέτρινα υπό το όνομα «κοινότης Βετρίνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βετρίνης ενοούνται και οι συνοικισμοί Ουμπαγιά και **Κισιολίτι**].

1722. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [43. Ο συνοικισμός Κισιολίτι της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Αετοβούνι**»].

1723. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1961 ο οικισμός Αετοβούνι **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Βυρώνεια της κοινότητας Βυρώνειας (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961)

Απογραφές: 352 (1928), 464 (1940), 465 (1951), (-) (1961).

Αετοφωλιά (Μουσατζιαλή)

Ο οικισμός **Μουσατζιαλή** βρίσκονταν κοντά στο Σιδηρόκαστρο.

Μετά την απελευθέρωσή του, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 222 κατοίκους (102 άνδρες και 120 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Μουσατζιαλή¹⁷²⁴ και η προσάρτησή του στη κοινότητα Σιδηροκάστρου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 65 άνδρες και 66 γυναίκες, σύνολο 131 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι είχαν αποχωρήσει για την Τουρκία, μετά την Συνθήκη της Ανταλλαγής των πληθυσμών.

Αργότερα μετά το 1923 και μέχρι το 1928, έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 7 οικογένειες προσφύγων/27 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μουσατζιαλή μετονομάζεται¹⁷²⁵ σε **Αετοφωλιά**.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 13 κατοίκων, οι 11 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105481-105500)¹⁷²⁶.

Το 1940 ο οικισμός Αετοφωλιά, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 13 (1928), - (1940).

Άκρα (Κιράν Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Κιράν Μαχαλέ** βρίσκονταν κοντά στο σημερινό οικισμό Λιθότοπο στο νότιο τμήμα της λίμνης Κερκίνης.

1724. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^η της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηρόκαστρον υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόντισα].

1725. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^η της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [22. Ο συνοικισμός Μουσατζιαλή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Αετοφωλιά»].

1726. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 ο οικισμός δεν κατοικούνταν.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Λοζίστης (μετέπειτα Μεσολόφου) με έδρα τον οικισμό Λοζίστα (Μεσόλοφος), στην οποία προσαρτάται¹⁷²⁷ και ο οικισμός Κιράν Μαχαλέ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 48 άνδρες και 53 γυναίκες, σύνολο 101 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 7 οικογένειες προσφύγων/24 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κιράν Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Άκρα**¹⁷²⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 44 κατοίκων και οι 44 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105501-105520)¹⁷²⁹.

Το 1940, ο οικισμός Άκρα **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 44 (1928), (-) (1940).

Ακριτοχώρι (Δερβέντι)

Ο οικισμός **Δερβέντι** βρίσκονταν ανάμεσα στη Ροδόπολη και στο Νέο Πετρίτσι, κοντά στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα, 52,5 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών, στους πρόποδες του όρους Κερκίνη, σε υψόμετρο 130 μ.¹⁷³⁰

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 195 κατοίκους (98 άνδρες και 97 γυναίκες). Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ράμνης (μετέπειτα Δερβεντίου) με έδρα τον οικισμό Ράμνα (μετέπειτα Ομαλό), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 5 οικισμοί, μεταξύ αυτών και ο οικισμός Δερβέντι¹⁷³¹.

1727. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Λοζίστα υπό το όνομα «κοινότης Λοζίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λοζίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Καϊράν Μαχαλέ, Καρασούλι, Κιουλεμλή, **Κιράν Μαχαλέ**, Ντεντελή, Οραπλή, Ουρουμλή, Τσαλίκ, Μαχαλέ, Τσελίκ Μαχαλέ, Τσαβδαρλή και Μενεζελή].

1728. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [11. Ο συνοικισμός Κιράν Μαχαλέ της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Άκρα**» (η)].

1729. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1730. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1731. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Ράμνα υπό το όνομα «κοινότης Ράμνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 142 άνδρες και 109 γυναίκες, σύνολο 249 κάτοικοι. Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 94 πρόσφυγες (46 άνδρες και 48 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 113 οικογένειες προσφύγων/344 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 η έδρα της κοινότητας Ράμνας μεταφέρεται από τον οικισμό Ράμνα στον οικισμό Δερβέντι και η κοινότητα Ράμνης μετονομάζεται σε κοινότητα Δερβεντίου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927 ο οικισμός Δερβέντι μετονομάζεται σε **Ακριτοχώριο**¹⁷³² και λίγο αργότερα η κοινότητα Δερβεντίου μετονομάζεται σε κοινότητα Ακριτοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 25^Α – 15/02/1927). Στην απογραφή του 1928, εκ των 475 κατοίκων, οι 427 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή¹⁷³³.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105701-105860)¹⁷³⁴.

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία¹⁷³⁵.

Στο βόρειο άκρο του οικισμού βρίσκεται το γυναικείο μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου, το οποίο ιδρύθηκε το 1981, στο οποίο ζουν 45 μοναχές¹⁷³⁶. Το μοναστήρι είναι αγιορείτικου ρυθμού και ο πρώτος ναός είναι ακριβές αντίγραφο του Παλαιού Καθολικού της Ιεράς Μονής Ξενοφώντος¹⁷³⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ακριτοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Ακριτοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πετρίτσιου, ως Τοπικό Διαμέρισμα Ακριτοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ακριτοχώρι αποσπάται από τον δήμο Πετρίτσιου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Ακριτοχωρίου (μαζί με το Θρακικό) της Δημοτικής Ενότητας Πετρίτσιου. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 475 (1928), 489 (1940), 524 (1951), 626 (1961), 454 (1971), 387 (1981), 488 (1991), 390 (2011).

κοινότητα Ράμνης ενοούνται και οι συνοικισμοί Χατζημπειλίκ, Δερβέντι, Μποχτιάρ, Τουρτσέλι και Μεσιλή].

1732. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [38. Ο συνοικισμός Δερβέντι της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Ακριτοχώρι**»].

1733. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Αλίσοφι ή Αλήσοφι του Καυκάσου. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. Σελ. 115.

1734. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1735. Βικιπαίδεια: Ακριτοχώρι.

1736. <http://www.diakonima.gr/2013/01/07/%CF%87%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%BD%CE%B1%CE%BF%CE%AF-%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%AD%CF%82-%CF%84%CE%BF-%CE%B9%CE%B5%CF%81%CF%8C-%CE%B7%CF%83%CF%85%CF%87/>

1737. <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=451350>

Αμμονδιά (Κουμλή)

Ο οικισμός **Κουμλή** (γουμ=άμμος) βρίσκονταν 3 χλμ. βόρεια από την Σκοτούσσα, 22 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών και σε υψόμετρο 30 μ.¹⁷³⁸

Άγνωστο παραμένει το πότε εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι κάτοικοι, με πιθανότερο έτος το 1830. Η προφορική παράδοση λέει ότι η σημερινή θέση είναι η τρίτη ή η τέταρτη, καθώς οι κάτοικοι μετακινούνταν λόγω πλημμυρών ή λόγω της μεταδοτικής ασθένειας της χολέρας. Την πρώτη φορά εγκαταστάθηκαν 2 χλμ. νότια της Ηράκλειας, κοντά στον οικισμό Σαρακατσαναϊκό. Λέγεται ότι στη σημερινή θέση προϋπήρχε ένα περιβόλι με μία οικογένεια, κοντά στην οποία ήρθαν και άλλοι και έτσι δημιουργήθηκε ο σημερινός οικισμός.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Κουμλή είχε 871 κατοίκους (428 άνδρες και 443 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 263 άνδρες και 281 γυναίκες, σύνολο 544 κάτοικοι. Την ίδια χρονιά γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κουμλή (μετέπειτα Αμμονδιά) με έδρα τον οικισμό Κουμλή (Αμμονδιά)¹⁷³⁹.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 116 πρόσφυγες (50 άνδρες και 66 γυναίκες). Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι είχαν αποχωρήσει μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 30 οικογένειες προσφύγων/103 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Προέρχονταν από το Ακ-Ντάγ-Ματέν του Πόντου, της Μητροπόλεως Χαλδαίας. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1924, τριάντα (30) οικογένειες προσφύγων ήρθαν και έστησαν σκηνές δίπλα στο χωριό. Οι ντόπιοι δεν τους δέχτηκαν. Πήγαν και κατέστρεψαν τις σκηνές και οι πρόσφυγες έμειναν στο ύπαιθρο. Τότε ο Αναστ. Χατζήϊωαννίδης πήγε στη Θεσσαλονίκη και πήρε από την Ε.Α.Π. διαταγή για την εγκατάσταση 30 οικογενειών. Αυτές οι οικογένειες ενήργησαν και έφεραν άλλες και συνολικά έγιναν 60 οικογένειες και τελικά ενσωματώθηκαν με τους γηγενείς¹⁷⁴⁰.

Το 1927 ο οικισμός Κουμλή μετονομάζεται σε **Αμμονδιά**¹⁷⁴¹ και η κοινότητα σε Αμμονδιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 820 κατοίκων, οι 161 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

1738. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1739. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός **Κουμλή** υπό το όνομα «κοινότης Κουμλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουμλή ενούται και οι συνοικισμοί Κιουπρή και Μπαρρακλή].

1740. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Εκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

1741. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [3. Η κοινότης Κουμλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Αμμονδιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κουμλή εις «Αμμονδιά»].

γράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105881-105920)¹⁷⁴².

Το ηλεκτρικό ρεύμα ήρθε στον οικισμό για πρώτη φορά τον χειμώνα 1952 ή 1953, ενώ η άντληση του νερού γινόταν παλαιότερα με τουλούμπες και πηγάδια¹⁷⁴³.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την γεωργία, όπως με την καλλιέργεια ζαχαρότευτλων, βαμβακιού, καλαμποκιού, φιστικιού (αραχίδας) κλπ. Φημίζεται πανελλήνια ότι παράγει το καλύτερο και νοστιμότερο φιστίκι (αραχίδα) στην Ελλάδα, γι' αυτό και το γνωρίζουν όλοι ως το Φιστικοχώρι του Σερραϊκού κάμπου.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αμμουδιά αποσπάται από την κοινότητα Αμμουδιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκοτούσσης, στο Τοπικό Διαμέρισμα Αμμουδιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αμμουδιά αποσπάται από το δήμο Σκοτούσσης και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Αμμουδιάς στη Δημοτική Ενότητα Σκοτούσσης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 820 (1928), 1.153 (1940), 1.334 (1951), 1.590 (1961), 1.195 (1971), 1.262 (1981), 1.145 (1991), 968 (2011).

Αναγέννηση (Τσιτσιλίκοβο ή Τσιουτσιλίκοβο ή Τσιουτελίκοβο)

Ο οικισμός **Τσιτσιλίκοβου** βρίσκονταν 16 χλμ. δυτικά της πόλης των Σερρών και νότια της Ηράκλειας, σε υψόμετρο 22 μ.¹⁷⁴⁴

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 361 κατοίκους (184 άνδρες και 177 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Έλσιανης με έδρα τον οικισμό Έλσιανη (μετέπειτα Καρπερής) στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Τσιουτσιλίκοβο¹⁷⁴⁵. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 111 άνδρες και 127 γυναίκες, σύνολο 238 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 230 πρόσφυγες (117 άνδρες και 113 γυναίκες). Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε το 1928 βρίσκονται 111 οικογένειες προσφύγων/464 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

1742. Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1743. Βικιπαίδεια: Αμμουδιά.

1744. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1745. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περὶ αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμῶν στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Έλσιανη υπό το όνομα «κοινότης Έλσιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Έλσιανης ενοῦται και οι συνοικισμοί **Τσιουτσιλίκοβον** και Νεόλιανη].

Κατοικείται από Πόντιους πού ήρθαν μετά το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, από το Καρς (Καύκασος) και συγκεκριμένα, το Χαραμή Βαρτάν ή Αράμ Βαρτάμ ή Καρατσομπάν σήμερα¹⁷⁴⁶.

Το 1927 ο οικισμός Τσιουτσιλίκοβο αποσπάται από την κοινότητα Καρπερής και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Τσιουτελικόβου (Φ.Ε.Κ. 79^Α – 07/05/1927).

Το 1928 ο οικισμός Τσιουτσιλίκοβο μετονομάζεται σε **Αναγέννησις** και η κοινότητα Τσιουτσιλίκοβου σε Αναγεννήσεως (Φ.Ε.Κ. 81^Α – 14/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 767 κατοίκων, οι 48 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 106 οικογένειες Ποντίων προσφύγων¹⁷⁴⁷.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105501-105520)¹⁷⁴⁸.

Το 1997 ο οικισμός Αναγέννηση με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αναγεννήσεως (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καπετάν Μητρούσιου, ως Τοπικό Διαμέρισμα Αναγεννήσεως (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Στις αρχές της 10ετίας του 2010 παρατηρήθηκε ένα κύμα επιστροφής παλαιών κατοίκων του οικισμού, οι οποίοι είχαν μετεγκατασταθεί στις πόλεις, πίσω σε αυτό¹⁷⁴⁹.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αναγέννηση αποσπάται από το δήμο Καπετάν Μητρούσιου και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Αναγεννήσεως στη Δημοτική Ενότητα Καπετάν Μητρούσιου του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντ. Μακεδονίας.

Απογραφές: 767 (1928), 1.000 (1940) 910 (1951), 1.158 (1961), 1.041 (1971), 944 (1981), 976 (1991), 990 (2001), 765 (2011).

Ανατολή (Ανατολού)

Ο οικισμός **Ανατολού** βρίσκονταν κοντά στη Ροδόπολη του νομού Σερρών, 69 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών, στα νοτιοδυτικά του δήμου Σιντικής, σε υψόμετρο 140 μ.¹⁷⁵⁰.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, η Ανατολού που ανήκε στην Υποδιοίκηση Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης είχε 395 κατοίκους (200 άνδρες και 195) στη πλειονότητα μουσουλμάνους.

Το 1919 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ανατολούς (μετέπειτα

1746. <http://kafkasios-pontokomitis.blogspot.com/search/label/%CE%A3%CE%95%CE%A1%CE%A1%CE%95%CE%A3%20%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%93%CE%95%CE%9D%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%97>

1747. Αρχείον Πόντου – 12^{ος} τόμος 1946, Στατιστικοί Πίνακες Σελ. 236-237.

1748. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1749. <http://www.agelioforos.gr/default.asp?pid=7&ct=4&artid=72858>.

1750. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Ανατολής) με έδρα τον οικισμό Ανατολούς (Ανατολή), στην οποία προσαρτώνται¹⁷⁵¹ και οι οικισμοί Σαρασλή, Παγκαρασλή, Τζιν Καγιαλή, Εξεντζελή, Οδοτμλή ή Ουσεμλή, Αλασλή, Μαμουτλή και Ερεσελή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 145 άνδρες και 125 γυναίκες, σύνολο 270 κάτοικοι.

Το 1923, με την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών που ακολούθησε, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και κατευθύνθηκαν στην Τουρκία.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 31 οικογένειες προσφύγων/108 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρώτοι κάτοικοι της ήταν Πόντιοι πρόσφυγες που κατοίκησαν στην αρχή στα σπίτια που εγκατέλειψαν οι Τούρκοι στα γύρω υψώματα και βουνά της σημερινής τοποθεσίας¹⁷⁵².

Το 1925 ο οικισμός Ανατολή και η κοινότητα Ανατολού που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 235^Α – 04/09/1925).

Το 1927 ο οικισμός Ανατολού μετονομάζεται σε **Ανατολή**¹⁷⁵³.

Το όνομα Ανατολού σημαίνει στην τουρκική γλώσσα Ανατολίτης ή Ανατολίτισσα. Η αλλαγή του ονόματος έγινε στις 28 Δεκεμβρίου 1926 από τον Ηλία Γαβριηλίδη που είχε επιλέξει την ονομασία για να υπενθυμίζει στους νεότερους την καταγωγή των κατοίκων που προέρχονται από τον Πόντο. Όταν τελείωσε το χτίσιμο του οικισμού οι κατοικίες δόθηκαν με κλήρωση στις οικογένειες που κατοικούσαν στα βουνά, σε σπίτια που εγκατέλειψαν οι Τούρκοι.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 158 κατοίκων, οι 137 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 106081-106120)¹⁷⁵⁴.

Το 1936 χτίζεται το δημοτικό σχολείο της Ανατολής και το 1950 η εκκλησία της¹⁷⁵⁵.

Το 1942 ο οικισμός και η κοινότητα Ανατολής, αποσπώνται από την επαρχία Σιντικής

1751. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός **Ανατολού** υπό το όνομα «κοινότης Ανατολού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Παγκαρασλή, Σαρασλή, Εξεντζελή, Οδοτμλή, Μαχμουτλή, Ερεσελή και Αλασλή].

1752. <https://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF8&t=m&oe=UTF8&msa=0&msid=218139948528126822688.0004eab0e173b1745655c>.

1753. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [44. Η κοινότης Ανατολού μετονομάζεται εις «κοινότητα Ανατολής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ανατολού εις «**Ανατολή**»].

1754. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1755. <https://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF8&t=m&oe=UTF8&msa=0&msid=218139948528126822688.0004eab0e173b1745655c>

του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 23/07/1942).

Το 1946 οικισμός και κοινότητα αποσπώνται πάλι από την επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς και υπάγονται στην επαρχία Σιντικής του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 29^Α – 08/02/1946).

Το 1994 ο οικισμός Ανατολή αποσπάται από την κοινότητα Ανατολής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ροδόπολης (Φ.Ε.Κ. 136^Α – 30/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ανατολή αποσπάται από το δήμο Ροδόπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Ανατολής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» η Ανατολή αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Ανατολής (μαζί με το Θεοδώρειο και το Παραπόταμο), στη Δημοτική Ενότητα Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 158 (1928), 290 (1940), 288 (1951), 406 (1961), 273 (1971), 182 (1981), 167 (1991), 131 (2011).

Άνω Αμπέλ(ι)α (Ινανλή)

Ο οικισμός **Ινανλή** βρίσκονταν νότια του Σιδηροκάστρου.

Μετά την απελευθέρωσή του στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Ινανλί είχε 273 κατοίκους (143 άνδρες και 130 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Ινανλή¹⁷⁵⁶ και η προσάρτησή του στη κοινότητα Σιδηροκάστρου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 63 άνδρες και 59 γυναίκες, σύνολο 102 κάτοικοι.

Το 1923 εγκαταλείπουν τον οικισμό και φεύγουν για την Τουρκία, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών.

Στην απογραφή των προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 23 οικογένειες προσφύγων/83 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ινανλή μετονομάζεται σε **Άνω Αμπέλ(ι)α**¹⁷⁵⁷.

1756. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσάρτησεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηροκάστρου υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενοούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, **Ινανλή**, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόνιτσα].

1757. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [23. Ο συνοικισμός Άνω Ινανλί της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Άνω Αμπέλα**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 101 κατοίκων, οι 100 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 106121-106160)¹⁷⁵⁸.

Το 1951, ο οικισμός Άνω Αμπέλια, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 101 (1928), 92 (1940).

Άνω Καρυδιά (Χότζοβον)

Ο οικισμός **Χότζοβον** βρίσκονταν κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα.

Μετά την απελευθέρωσή του, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 222 κατοίκους (102 άνδρες και 120 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Χότζοβον¹⁷⁵⁹ και προσαρτάται στη κοινότητα Τσιγγέλη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 91 άνδρες και 117 γυναίκες, σύνολο 208 κάτοικοι.

Με την Συνθήκη της Ανταλλαγής το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκαταλείπουν τον οικισμό και φεύγουν στην Τουρκία.

Στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 38 οικογένειες προσφύγων/126 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Χότζοβον μετονομάζεται σε **Άνω Καρυδιά**¹⁷⁶⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 127 κατοίκων, οι 124 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 106161-106220)¹⁷⁶¹.

Την 10ετία του '40 ο οικισμός εγκαταλείπεται.

Σήμερα ο οικισμός αποτελεί ερείπια σπιτιών στη Δημοτική Ενότητα Αγκίστρου του δήμου Σιντικής¹⁷⁶².

Απογραφές: 127 (1928), 172 (1940), (-) (1951).

1758. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1759. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [13. Ο συνοικισμός Τσιγγέλη υπό το όνομα «κοινότης Τσιγγέλη» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσιγγέλη ενοούνται και οι συνοικισμοί Λέχοβον, **Χότζοβον**, Βράνκοβον και Τρίνκα].

1760. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [15. Ο συνοικισμός Χότζοβον της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Άνω Καρυδιά**»].

1761. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1762. Βικιπαίδεια: Άνω Καρυδιά.

Άνω Πορόια

Ο οικισμός **Άνω Πορόια** είναι χτισμένος στις υπώρειες του όρους Κερκίνη, βορειοδυτικά της λίμνης Κερκίνης, σε υψόμετρο 380 μ.¹⁷⁶³

Οι πρώτοι κάτοικοι του οικισμού με ελληνικές καταβολές ήταν απόγονοι Βλάχων. Πιο συγκεκριμένα, η ιστορία αναφέρει ότι ομάδες οικογενειών κατατρεγμένων, από τη Μοσχόπολη, τα Γιάννενα, το Αργυρόκαστρο, τα Τρίκαλα, τα χωριά του Ολύμπου, της Πίνδου και του Γράμμου, όπως το Μέτσοβο, η Σαμαρίνα και η Αβδέλλα, ήταν οι πρώτοι μετανάστες που αποτέλεσαν τους πυρήνες του πληθυσμού του οικισμού στις αρχές του 19^{ου} αι. Κατά το Μακεδονικό Αγώνα, οι κάτοικοι συμμετείχαν στις ελληνικές προσπάθειες με κυριότερο αγωνιστή, τον οπλαρχηγό Εμ. Βασιλείου.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 2.684 κατοίκους (1.388 άνδρες και 1.296 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Άνω Ποροίων με έδρα τον οικισμό **Άνω Πορόια**.¹⁷⁶⁴

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 926 άνδρες και 832 γυναίκες, σύνολο 1.758 κάτοικοι. Τρεις (3) εκ των προσφυγικών οικογενειών προέρχονταν από το Μπορζόμ Καυκάσου¹⁷⁶⁵ και εγκαταστάθηκαν μεταξύ Δεκεμβρίου 1920 και Ιανουαρίου 1921.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 108 πρόσφυγες (50 άνδρες και 58 γυναίκες).

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 208 οικογένειες προσφύγων/774 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.173 κατοίκων, οι 837 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 106221-106520)¹⁷⁶⁶.

Η οικονομική ζωή του οικισμού βασιζόταν κυρίως στην άνθηση της κτηνοτροφίας και της γεωργίας, με κύριο βάρος της δεύτερης στην καπνοκαλλιέργεια, αλλά και στην πλούσια αγορά, που την απάρτιζαν φούρνοι, μπακάλικα, τσαγκαράδικα, υφασματάδικα, ραφτάδικα, μαγειρεία, τυράδικα, κρεοπωλεία, καφενεία και κέντρα διασκέδασης. Το 1935 ηλεκτροφωτίστηκε ο οικισμός από αυτόνομη πετρελαιοκίνητη μονάδα.

Ο οικισμός διατηρεί τα χαρακτηριστικά της Μακεδονίτικης Αρχιτεκτονικής που έφεραν οι βλαχόφωνοι Έλληνες από την Ήπειρο και Δυτική Μακεδονία μαζί με τα ήθη και

1763. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

1764. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προστατήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός **Άνω Πορροΐα** υπό το όνομα «κοινότης Άνω Πορροΐων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άνω Πορροΐων ενοούνται και οι συνοικισμοί Τζαφερλή, Μαντρατζίκ, Θεοδωρίτσι και Λιπόσι.].

1765. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης» των Μ. Μαραβέλακη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 337.

1766. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

έθιμά τους, τα οποία «παντρεύτηκαν» άψογα αργότερα με την εγκατάσταση Μικρασιτών προσφύγων στα 1922.

Άξιοθέατα είναι τα καλντερίμια των «μαχαλάδων», το αισθητικό δάσος με τα πλατάνια και τα αγιογραφημένα ξωκλήσια του Αγ. Γεωργίου και του Αγ. Δημητρίου. Λόγω του ξηρού κλίματος και της ομορφιάς του φυσικού περιβάλλοντος αποτελούν πόλο έλξης των ξένων και κέντρο ψυχαγωγίας¹⁷⁶⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άνω Πορόια αποσπάται από την κοινότητα Άνω Ποροίων (καταργείται) και προσαρτάται, στο Τοπικό Διαμέρισμα Άνω Ποροίων στο δήμο Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Άνω Πορόια αποσπάται από το δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Άνω Ποροίων της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 2.173 (1928), 2.506 (1940), 2.143 (1951), 1.831 (1961), 1.804 (1971), 1.402 (1981), 1.434 (1991), 970 (2011).

Αχλαδοχώρι (Κρούσοβο)

Ο οικισμός **Κίρτσοβο** βρίσκονταν μεταξύ Σιδηροκάστρου και Βουλγαρικών συνόρων, μέσα σε κοιλάδα, ανάμεσα στα βουνά Όρβηλος από βόρεια και Βροντούς από νότια¹⁷⁶⁸ σε υψόμετρο 500 μ.¹⁷⁶⁹

Κοντά στο σημερινό Αχλαδοχώρι υπήρχε αρχαία πόλη, που ταυτίζεται πιθανώς με την Τρίστωλο, η οποία μας είναι γνωστή από τον Πτολεμαίο και είχε ακμάσει κατά την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα¹⁷⁷⁰. Τα ερείπιά της σώζονται στο λόφο «Γκραντίστα» που βρίσκεται περίπου 4 χλμ. βορειοανατολικά από τη κωμόπολη, στους πρόποδες του Ορβήλου και κοντά στις πηγές του Αχλαδοχωρίτη (Κρούσοβίτη). Η περιοχή είναι πλούσια σε ορυκτό πλούτο που τον εκμεταλλεύτηκαν οι αρχαίοι κάτοικοι, όπως δείχνουν τα ίχνη μεταλλευτικών εργασιών¹⁷⁷¹.

Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού αγώνα, οι Βουλγαρικές διεκδικήσεις έβαλαν στο στόχαστρο το Κρούσοβο, καθώς επρόκειτο για στρατηγικής σημασίας περιοχή, αφού έλεγχε τη διάβαση από τη Μακεδονία στην τότε Βουλγαρία. Οι Βούλγαροι την εποχή εκείνη κατάφεραν να ιδρύσουν εκκλησία και σχολείο και να υποχρεώσουν τους κατοίκους να προσέλθουν στην Εξαρχία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Βουλγαρικής Εξαρχίας, το 1905, υπάρχουν 2.408 Βούλγαροι Εξαρχικοί, 760 Έλληνες και 54 Βλάχοι στο Κρούσοβο.

Μετά όμως, από διαμαρτυρία των προεστών και κατοίκων του Κρούσoβου στο Ελληνικό Προξενείο των Σερρών, ξεκίνησε η Ελληνική ένοπλη αντίδραση και διάφορα

1767. Βικιπαίδεια : Άνω Πορόια.

1768. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1769. Βικιπαίδεια: Αχλαδοχώρι.

1770. 2017-04-24 στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα», Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 125. ISBN 960-7265-16-5.

1771. D. C. Samsaris: Les mines et la metallurgie de fer et de cuivre dans la province romaine de Macédoine, Klio 69(1987), 1, σελ. 154

αντάρτικα σώματα έδρασαν στην περιοχή. Με την έναρξη των Βαλκανικών πολέμων, 38 Βούλγαροι από το Κρούσοβο εντάχθηκαν σε εθελοντικά τάγματα για να πολεμήσουν. Ο οικισμός όπως και η ευρύτερη περιοχή απελευθερώθηκε το 1913 όπου και ο τότε δήμαρχος Μ. Ordzhanov έφυγε από την περιοχή χωρίς να μπορεί να αμυνθεί από τις Ελληνικές ανταρτικές επιθέσεις. Με το τέλος των πολέμων, ο οικισμός πέρασε σε Ελληνικά χέρια. Στα 1914-1918 είχαν μείνει ελάχιστες οικογένειες Τούρκων στο Κρούσοβο, οι οποίες και αυτές μέσα σε μια πενταετία αποχώρησαν.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Κρούσοβο είχε 1.990 κατοίκους (1.024 άνδρες και 966 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κρουσόβου (μετέπειτα Αχλαδοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Κρούσοβο¹⁷⁷² (μετέπειτα Αχλαδοχώρι), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 4 οικισμοί: Τσερβίστα, Κίρτσσοβο, Καρατάς, και Ελεζλή. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 727 άνδρες και 863 γυναίκες, σύνολο 1.590 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες. Την εποχή εκείνη στον οικισμό είχαν μείνει μόλις 80 οικογένειες Ελλήνων. Την θέση των Τούρκων και των Βουλγάρων πήραν όμως τα επόμενα χρόνια Έλληνες πρόσφυγες από τον Πόντο και την Μ. Ασία¹⁷⁷³.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται 204 οικογένειες προσφύγων (679 άτομα). Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κρούσοβο μετονομάζεται σε **Αχλαδοχώρι**¹⁷⁷⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.459 κατοίκων, οι 632 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 106521-106820)¹⁷⁷⁵.

Θα ακολουθήσουν δύσκολα χρόνια για τον πληθυσμό του οικισμού με την Βουλγαρική Κατοχή κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, ενώ οι κάτοικοι θα ζήσουν από κοντά και τον Εμφύλιο, μιας και πολλές μάχες μεταξύ του Ελληνικού στρατού και του Δ.Σ.Ε. θα πάρουν μέρος στην περιοχή¹⁷⁷⁶.

Ο ποταμός Κρουσοβίτης ή Αχλαδίτης έχει τις πηγές του στην περιοχή του Αχλαδοχωρίου, συνδέει το Αχλαδοχώρι με την Φαιά Πέτρα και με το Σιδηρόκαστρο από τα βορειοανατολικά προς τα νοτιοδυτικά και δημιουργεί ένα παραπόταμο του Στρυμώνα. Κατά μήκος του ποταμού από το Αχλαδοχώρι μέχρι το Σιδηρόκαστρο σχηματίζεται κοιλάδα

1772. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός **Κρούσοβον** υπό το όνομα «κοινότης Κρουσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορουσόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Τσερβίστα, Κίρτσσοβον, Καρατάς και Ελεζλή].

1773. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1774. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [34. Η κοινότης Κρουσόβου μετονομάζεται εις «Κοινότητα Αχλαδοχωρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κρούσοβον εις **Αχλαδοχώριον**].

1775. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1776. Ό.π. Βικιπαίδεια.

με πλατάνια και πλούσια βλάστηση. Την κοιλάδα αυτή την ενώνουν παλιές θολωτές γέφυρες. Έχει μήκος πάνω από 30 χιλιόμετρα και οι περισσότερες πηγές του βρίσκονται στον δρόμο ανάμεσα στο Αχλαδοχώρι και το Καρυδοχώρι. Γι' αυτό τον λόγο οι δύο οικισμοί έχουν μεγάλο αριθμό βρυσών σε όλο το μήκος τους. Το Αχλαδοχώρι αποτελεί πόλο έλξης χάρη, κυρίως, στα εννέα περίτεχνα γεφύρια του¹⁷⁷⁷.

Η πίστη στο Αχλαδοχώρι εκφράζεται με τις εκκλησίες και τα πολλά ξωκλήσια και παρεκκλήσια, που είναι χτισμένα γύρω του, ώστε να το φυλάνε από κάθε κακό. Στο κέντρο του οικισμού, υψώνεται ο ιστορικός ναός του Προφήτη Ηλία, που τιμάται ιδιαίτερα ως ο προστάτης του. Κτίστηκε το 1870. Η παλαιότερη εκκλησία που βρίσκεται στο Αχλαδοχώρι είναι αυτή των Αγίων Ταξιάρχων. Η εκκλησία αυτή κτίστηκε γύρω στα 1825-1830 επί Τουρκοκρατίας. Είναι απλή, κτισμένη σε ρυθμό βασιλικής, εξ ολοκλήρου με πέτρα και αρκετά μέσα στη γη, διότι οι Τούρκοι δεν ήθελαν οι ραγιάδες να έχουν περικαλλείς ναούς. Έτσι, για να μπει κανείς στην εκκλησία σήμερα χρειάζεται να κατεβεί μερικά σκαλοπάτια¹⁷⁷⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αχλαδοχώρι ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Αχλαδοχωρίου της κοινότητας Αχλαδοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αχλαδοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Αχλαδοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Αχλαδοχωρίου (μαζί με το Καρυδοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Αχλαδοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Απογραφές: 2.442 (1891), 3.222 (1.905), 1.590 (1920)¹⁷⁷⁹, 1.459 (1928), 3.045 (1940), 1.961 (1951), 1.787 (1961), 1.334 (1971), 960 (1981), 853 (1991), 597 (2011).

Βαλτερό (Μπα(ϊ)ρακλή)

Ο οικισμός **Μπα(ϊ)ρακλή** βρίσκονταν 20 χλμ. ανατολικά της λίμνης Κερκίνης, 3 χλμ. νοτιοανατολικά από την Ηράκλεια, 32 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών και σε υψόμετρο 32 μ.¹⁷⁸⁰

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Μπα(ϊ)ρακλή είχε 711 κατοίκους (359 άνδρες και 352 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κουμλή (μετέπειτα Αμμουδιά) με έδρα τον οικισμό Κουμλή (Αμμουδιά) στην οποία προσαρτήθηκε και ο οικισμός Μπα(ϊ)ρακλή¹⁷⁸¹. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 198 άνδρες και 209 γυναίκες, σύνολο 407 κάτοικοι.

1777. Ό.π.

1778. Ό.π.

1779. Ό.π.

1780. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1781. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Κουμλή υπό το όνομα «κοινότης Κουμλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουμλή ενούται και οι συνοικισμοί Κιουπρή και Μπα(ϊ)ρακλή].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες. Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι είχαν αποχωρήσει μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 99 οικογένειες προσφύγων/446 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μπαρρακλή μετονομάζεται σε **Βαλτερό**¹⁷⁸². Λίγο αργότερα την ίδια χρονιά γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βαλτερού με την απόσπαση του οικισμού Βαλτερού από την κοινότητα Αμμουδιάς και τον ορισμό του ως έδρα της νέας κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 132^Α – 01/07/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 868 κατοίκων, οι 461 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 106821-106960)¹⁷⁸³.

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία (βαμβάκι, καλαμπόκι, ζαχαρότευτλα) και τη κτηνοτροφία. Στον οικισμό υπάρχουν κτηνοτροφικές, γαλακτοκομικές μονάδες, εκκοκκιστήρια βάμβακος και «σιλό» για την αποθήκευση της σοδειάς¹⁷⁸⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βαλτερό αποσπάται από την κοινότητα Βαλτερού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας, ως Τοπικό Διαμέρισμα Βαλτερού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βαλτερό αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Βαλτερού στη Δημοτική Ενότητα Ηράκλειας του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010), στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντ. Μακεδονίας.

Απογραφές: 868 (1928), 1.136 (1940), 1.549 (1951), 1.604 (1961), 1.346 (1971), 1.515 (1981), 1.456 (1991), 1.121 (2011).

Βαμβακιά (Νεόλιανη)

Ο οικισμός **Νεόλιανη** βρίσκονταν 20 χλμ. δυτικά της πόλης των Σερρών και 14,5 χλμ. νότια-ανατολικά της Ηράκλειας, σε υψόμετρο 20 μ.¹⁷⁸⁵

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 402 κατοίκους (214 άνδρες και 188 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Έλσιανης (Καρπερή) με έδρα τον οικισμό Έλσιανη στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Νεόλιανη¹⁷⁸⁶. Στην απογραφή πληθυσμού

1782. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [5. Ο συνοικισμός Μπαρρακλή της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Βαλτερό**»].

1783. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1784. http://ellinika-xwria.blogspot.com/2015/11/blog-post_18.html

1785. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1786. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικι-

του 1920, κατεγράφησαν 146 άνδρες και 138 γυναίκες, σύνολο 284 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 128 πρόσφυγες (70 άνδρες και 58 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε το 1928 βρίσκονται 85 οικογένειες προσφύγων/344 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Νεόλιανη μετονομάζεται σε **Βαμβακιά**¹⁷⁸⁷.

Το 1928 ο οικισμός Νεόλιανη αποσπάται από την κοινότητα Καρπερής και προσαρτάται στη κοινότητα Προβατά (Φ.Ε.Κ. 250^Α – 30/11/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 572 κατοίκων, οι 182 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Κάποιες εξ αυτών των οικογενειών προέρχονταν από το χωριό Τεκνελή της περιοχής Μαγαρατζίκ του Καρς¹⁷⁸⁸.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 106961-107080)¹⁷⁸⁹.

Το 1948 ο οικισμός Βαμβακιάς αποσπάται από την κοινότητα Προβατά και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Βαμβακιάς (Φ.Ε.Κ. 41^Α – 16/02/1948).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βαμβακιά αποσπάται από την κοινότητα Βαμβακιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καπετάν Μητρουσίου, ως Τοπικό Διαμέρισμα Βαμβακιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βαμβακιά αποσπάται από το δήμο Καπετάν Μητρουσίου και προσαρτάται στο δήμο Σερρών και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Βαμβακιάς στη Δημοτική Ενότητα Καπετάν Μητρουσίου. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010), Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρ. Μακεδονίας.

Απογραφές: 572 (1928), 539 (1940) 575 (1951), 915 (1961), 893 (1971), 905 (1981), 782 (1991), 700 (2001) 529 (2011).

Βυρώνεια (Χατζή-Μπεϊλίκ)

Ο οικισμός **Χατζή-Μπεϊλίκ** βρίσκονταν ανάμεσα στη λίμνη Κερκίνη (από την οποία απέχει 5 χλμ.) και τα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, 40,4 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 40 μ.¹⁷⁹⁰

σμός Έλσιανη υπό το όνομα «κοινότης Έλσιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Έλσιανης ενούται και οι συνοικισμοί Τσιουτσιλκόβον και Νεόλιανη].

1787. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιόικση Σερρών: [7. Ο συνοικισμός Νεόλιανη της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Βαμβακιά**» (η)].

1788. «Αι προσφυγικάι εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου», Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 279.

1789. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1790. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Στο Χατζή-Μπεϊλίκ βρισκόταν το στρατηγείο του βασιλιά Κωνσταντίνου κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο. Εδώ μαζί με τον πρωθυπουργό Ελ. Βενιζέλο δέχτηκε την 1^η Ιουλίου 1913 την αντιπροσωπεία της Βουλγαρίας για να υπογραφεί η συνθήκη ανακωχής μετά την νίκη της Ελλάδας. Ως θέση του στρατηγείου θεωρείται ο πλάτανος του Σιδηροδρομικού Σταθμού Βυρώνειας. Για το σταθμό του Χατζή Μπελίκ ο Σερραίος συγγραφέας Γιώργος Καφταντζής έχει γράψει ένα ποίημα με τον ίδιο τίτλο. Λέγεται ότι ο οικισμός πήρε το όνομά του από το λόρδο Βύρωνα (μετά την εγκατάσταση στο Χατζή Μπεϊλίκ των προσφύγων από τον Πόντο το 1922) και γίνονταν κάθε χρόνο εκδηλώσεις προς τιμή του λόρδου Βύρωνα τα «Βυρώνεια»¹⁷⁹¹.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 306 κατοίκους (145 άνδρες και 161 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ράμνης (μετέπειτα Δερβεντίου) με έδρα τον οικισμό Ράμνα (μετέπειτα Ομαλό), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 5 οικισμοί, μεταξύ αυτών και ο οικισμός Χατζημπεϊλίκ¹⁷⁹².

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 175 άνδρες και 209 γυναίκες, σύνολο 384 κάτοικοι. Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 72 πρόσφυγες (40 άνδρες και 32 γυναίκες). Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 185 οικογένειες προσφύγων/656 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Χατζημπεϊλίκ μετονομάζεται σε **Βυρώνεια** (Φ.Ε.Κ. 76Β – 30/08/1924), ενώ το 1926 αποσπάται από την κοινότητα Ράμνης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Βυρωνείας (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 882 κατοίκων, οι 679 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή¹⁷⁹³.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107081-107340)¹⁷⁹⁴.

Δίπλα στον Σιδηροδρομικό Σταθμό υπάρχει το Δημοτικό Ενυδρείο Βυρώνειας το οποίο στεγάζεται σε παλιές αποθήκες του ΟΣΕ. Ένα ενυδρείο που είναι το δεύτερο σε όλη την Ελλάδα μετά το αντίστοιχο της Ρόδου και εκεί φιλοξενεί 14 είδη ψαριών σε 11 ενυδρεία, αρκετά ενδιαφέροντα ερπετά και φίδια της περιοχής της λίμνης Κερκίνης¹⁷⁹⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ο οικισμός Βυρώνεια αποσπάται από την κοινότητα Βυρωνείας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πετρίτσιου, ως Τοπικό Διαμέρισμα Βυρωνείας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

1791. Βικιπαίδεια: Βυρώνεια.

1792. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Ράμνα υπό το όνομα «κοινότης Ράμνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ράμνης ενούνται και οι συνοικισμοί Χατζημπεϊλίκ, Δερβέντι, Μποχτιάρ, Τουρτσελή και Μεσιλή].

1793. Μαρτυρία Αγάπης Πουλτουχίδου: «Ο Βενιζέλος σας, σας κάνει ανταλλαγή». Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Έξοδος Γ', σελ. 43

1794. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1795. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βυρώνεια αποσπάται από τον δήμο Πετριτσίου και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Βυρωνείας (μαζί με το Ομαλό) της Δημοτικής Ενότητας Πετριτσίου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 882 (1928), 1.227 (1940), 883 (1951), 1.395 (1961), 1.289 (1971), 1.081 (1981), 1.029 (1991), 905 (2001) 761 (2011).

Γεφυρούδι (Κιουπρή)

Ο οικισμός **Κιουπρή** βρίσκονταν στο βόρειο τμήμα της κοιλάδας του Στρυμόνα, 18 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών και 8 χλμ. νοτιοδυτικά από την Ηράκλεια. Δυτικά του σε απόσταση ενός χιλιομέτρου ρέουν η Μπέλιτσα ή Ασπροπόταμος και ο ποταμός Στρυμόνας (10 km)¹⁷⁹⁶. Είναι σε υψόμετρο 30 μ.¹⁷⁹⁷.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Κουμλή είχε 482 κατοίκους (234 άνδρες και 248 γυναίκες).

Το 1916 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό πολλές οικογένειες Σαρακατσαναίων ενώ το ίδιο έκαναν πολύ περισσότερες οικογένειες Θρακιωτών το 1923-1924¹⁷⁹⁸.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κουμλή (μετέπειτα Αμμουδιά) με έδρα τον οικισμό Κουμλή (Αμμουδιά) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Μπαρακλή και Κιουπρή¹⁷⁹⁹.

Στην απογραφή πληθυσμού τον Δεκέμβριο του 1920, κατεγράφησαν 159 άνδρες και 163 γυναίκες, σύνολο 322 κάτοικοι

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι είχαν αποχωρήσει μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 38 οικογένειες προσφύγων/172 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι κάτοικοι του ήταν κατά 65% Σαρακατσάνοι και 35% Θρακιώτες και η συνύπαρξη τους ήταν δύσκολη τα πρώτα χρόνια όπως συμβαίνει, όταν υπάρχουν μετακινήσεις πληθυσμών. Μετά τη δεκαετία του 1960 η κατάσταση ομαλοποιήθηκε¹⁸⁰⁰.

Το 1927 ο οικισμός Κιουπρή μετονομάζεται σε **Γεφυρούδι**¹⁸⁰¹.

1796. Βικιπαίδεια: Γεφυρούδι.

1797. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1798. Ο.π. Βικιπαίδεια.

1799. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιόικηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Κουμλή υπό το όνομα «κοινότης Κουμλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουμλή ενούνται και οι συνοικισμοί **Κιουπρή** και Μπαρακλή].

1800. Βικιπαίδεια: Γεφυρούδι.

1801. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών,

Στην απογραφή του 1928, εκ των 593 κατοίκων, οι 161 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107341-107400)¹⁸⁰².

Το 1946 ο οικισμός Γεφυρούδι αποσπάται από την κοινότητα Αμμουδιάς και προσαρτάται στη νέα κοινότητα Γεφυρουδίου όπου και ορίζεται έδρα της κοινότητας.

Πολλοί κάτοικοι του μετανάστευσαν στην Γερμανία, την Αυστραλία, την Αμερική, την Βραζιλία, τη Σουηδία, την Αθήνα, την Θεσσαλονίκη, την Κω και την Ρόδο, χωρίς όμως να ξεχνούν τον τόπο καταγωγής τους. Οι μόνιμοι κάτοικοι του ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Οι βασικές καλλιέργειες των γεωργών είναι το σιτάρι, το καλαμπόκι, τα τεύτλα, και κυρίως το βαμβάκι. Ένα μέρος επίσης των κατοίκων ασχολούνται με τις ιδιωτικές τους επιχειρήσεις. Μάλιστα μερικές από αυτές απασχολούν και εργατικό δυναμικό από τον οικισμό (κυρίως γυναίκες)¹⁸⁰³.

Το 1997 ο οικισμός Γεφυρούδι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Γεφυρουδίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκοτούσσης, στο Τοπικό Διαμέρισμα Γεφυρουδίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Γεφυρούδι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Σκοτούσσης και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Γεφυρουδίου στη Δημοτική Ενότητα Σκοτούσσης. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντ. Μακεδονίας.

Απογραφές: 593 (1928), 679 (1940), 801 (1951), 989 (1961), 826 (1971), 794 (1981), 793 (1991), 728 (2011).

Γόνιμο (Μπρίσνα ή Μρίσνα)

Ο οικισμός **Μπρίσνα** βρίσκονταν στα βορειοανατολικά της λίμνης Κερκίνης, στην αρχή του εύφορου Σερραϊκού κάμπου, ενώ βόρεια του ρέει ο ποταμός Στρυμόνας σε υψόμετρο 35 μ.¹⁸⁰⁴.

Το 1913 ήταν η προσωρινή έδρα του Ελληνικού Στρατηγείου κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο¹⁸⁰⁵.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 257 κατοίκους (122 άνδρες και 135 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουγιούκ Μαχαλέ (μετέπειτα Μεγαλοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Μπουγιούκ Μαχαλέ (Μεγαλοχώρι), στην

στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [4. Ο συνοικισμός Κιουπρή της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «Γεφυρούδι» (το)].

1802. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1803. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1804. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1805. Ό.π.

οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μπρίσνα¹⁸⁰⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 81 άνδρες και 102 γυναίκες, σύνολο 183 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 85 πρόσφυγες (45 άνδρες και 40 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό μέχρι το 1938, 34 οικογένειες προσφύγων/178 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μπρίσνα μετονομάζεται σε **Γόνιμο**¹⁸⁰⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 369 κατοίκων, οι 176 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105421-105480)¹⁸⁰⁸.

Το 1947 ο οικισμός Γόνιμο αποσπάται από την κοινότητα Μεγαλοχωρίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Γονίμου (Φ.Ε.Κ. 155^Α – 30/11/1947),

Οι κάτοικοι του ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία και την γεωργία. Στα αξιοθέατα, το υπέροχο Δασάκι του Γονίμου όπου οι επισκέπτες γεύονται τα φημισμένα λουκάνικα και κρεατικά της περιοχής (κουνέλια).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Γόνιμο αποσπάται από την κοινότητα Γονίμου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πετρίτσιου, ως Τοπικό Διαμέρισμα Γονίμου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Γονίμου αποσπάται από το δήμο Πετρίτσιου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) ως Τοπική Κοινότητα Γονίμου της Δημοτικής Ενότητας Πετρίτσιου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντ. Μακεδονίας.

Απογραφές: 369 (1928), 885 (1940), 778 (1951), 962 (1961), 810 (1971), 725 (1981), 805 (1991), 453 (2011).

Δασοτόπι (Ισμαϊλή)

Ο οικισμός **Ισμαϊλή** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Λιθότοπο βορειοδυτικά των Σερρών, στις νότιες όχθες της λίμνης Κερκίνης στα βόρεια του κάμπου των Σερρών.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Ισμαϊλή είχε 141 κατοίκους (76 άνδρες και 65 γυναίκες).

1806. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [Ι. Ο συνοικισμός Μπογιούκ-Μαχαλέ υπό το όνομα «κοινότης Μπογιούκ-Μαχαλέ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Μπογιούκ Μαχαλέ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπορσούκ, Μπρίσνα, Πορλίδα και Μαντάρ].

1807. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [27. Ο συνοικισμός Μπρίσνα της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Γόνιμο»(το)].

1808. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοπρίβης (μετέπειτα Χειμάρρου) με έδρα τον οικισμό Κόπριβα και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Ισμαϊλή¹⁸⁰⁹.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του αποχώρησαν για την Τουρκία μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και στον οικισμό σταδιακά μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 28 οικογένειες προσφύγων/87 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ισμαϊλή μετονομάζεται σε **Δασοτόπι**¹⁸¹⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 26 κατοίκων, οι 21 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108421-108460)¹⁸¹¹.

Το 1940, ο οικισμός Δασοτόπι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Απογραφές: 26 (1928), (-)1940.

Δασοχώρι (Ορμανλή)

Ο οικισμός **Ορμανλή** βρίσκονταν στην πεδιάδα των Σερρών, 33,5 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών και 3 χλμ. νοτιοδυτικά της Ηράκλειας, κοντά στην ανατολική ακτή της λίμνης Κερκίνης¹⁸¹², σε υψόμετρο 30μ.¹⁸¹³.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση του 1913, το Ορμανλή είχε 318 κατοίκους (160 άνδρες και 158 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τζουμαγιάς (μετέπειτα Ηράκλειας) με έδρα τον οικισμό Τζουμαγιά και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Ορμανλή¹⁸¹⁴. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 172 άνδρες και 173 γυναίκες, σύνολο 345 κάτοικοι.

1809. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Κόπριβα υπό το όνομα «κοινότης Κοπρίβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοπρίβης ενούται και οι συνοικισμοί Καγιαλή, Όρτα Μαχαλά, Δεμίρ-Χανλάρ, Κιουλιχλή Άνω, Κιουλιχλή Κάτω, Κιοσελή, Φερεσλή, Ιμπιλέρ, Τσαβδαρλή, Σιαμαπανλάρ, **Ισμαϊλή**, Κουρφαλή, Μπεσταούκ και Ομάρ Μεντελέρ].

1810. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [5. Ο συνοικισμός Ισμαϊλή της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Δασοτόπι**»].

1811. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1812. Βικιπαίδεια: Δασοχώρι.

1813. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1814. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Τζουμαγιάς υπό το όνομα «κοινότης Τζουμαγιάς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τζουμαγιάς ενούται και οι συνοικισμοί Τσαβδάρ, **Ορμανλή**, Αλή Πασσά, Ερνή-Κιόϊ, Χαζνατάρ, Γενή Μαχαλέ, Μπάλτζα και Δολάπι].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 24 πρόσφυγες (11 άνδρες και 13 γυναίκες), ενώ οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκαταλείπουν τον οικισμό και αναχωρούν για την Τουρκία, μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλοι πρόσφυγες, 135 οικογένειες προσφύγων/540 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Ορμανλή αποσπάται από την κοινότητα Ηράκλειας και προσαρτάται στην κοινότητα Ερνή-Κιόϊ-μετέπειτα Ποντισμένο, (Φ.Ε.Κ. 217^Α-30/06/1926) ενώ έξη μήνες αργότερα ξαναεπανερχεται στη κοινότητα Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 432^Α – 16/12/1926).

Το 1927 ο οικισμός Ορμανλή μετονομάζεται σε **Δασοχώρι**¹⁸¹⁵.

Το 1928 ο οικισμός Δασοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Ηράκλειας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Δασοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 16/03/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 922 κατοίκων, οι 516 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107401-107580)¹⁸¹⁶.

Κτισμένος ο οικισμός δίπλα σε δάσος (το οποίο εκχερσώθηκε με τον αναδασμό), από όπου πήρε και το όνομά του, ανέκαθεν ήταν η ύπαρξή του συνδεδεμένη με την οικονομική και κοινωνική ζωή της Ηράκλειας. Επειδή μεγάλο μέρος του αγροκτήματός του είναι παραποτάμιο (Στρυμώνας) ήταν και μέχρι σήμερα παραμένει ανεπτυγμένη η κτηνοτροφία. Οι κάτοικοι Θρακιώτες, Σαρακατσάνοι και γηγενείς ασχολούνται με την γεωργία¹⁸¹⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δασοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Δασοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας Σερρών, στο Τοπικό Διαμέρισμα Δασοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δασοχώρι ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Δασοχωρίου (μαζί με το Ψωμοτόπι) που υπάγεται στη Δημοτική Ενότητα Ηράκλειας του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 922 (1928), 884 (1940), 1.112 (1951), 1.257 (1961), 1.097 (1971), 1.145 (1981), 1.028 (1991), 830 (2011)

Δαφνούσα (Καϊράκ Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Καϊράκ Μαχαλέ** βρίσκονταν κοντά στο σημερινό οικισμό της Κερκίνης κοντά στη λίμνη Κερκίνης.

1815. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [17. Ο συνοικισμός Ορμανλή της κοινότητας Ερνή μετονομάζεται εις «Δασοχώρι»].

1816. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1817. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7503&lng=1>

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός δεν κατοικούνταν.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Λοζίστης (μετέπειτα Μεσολόφου) με έδρα τον οικισμό Λοζίστα (Μεσόλοφος), στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Καϊράκ Μαχαλέ¹⁸¹⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 48 άνδρες και 49 γυναίκες, σύνολο 97 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 έρχονται και μέχρι το 1928, εγκαθίστανται στον οικισμό 20 οικογένειες προσφύγων/64 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Καϊράκ Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Δαφνούσα**¹⁸¹⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 52 κατοίκων και οι 52 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107581-107620)¹⁸²⁰.

Το 1940, ο οικισμός Δαφνούσα **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Ο οικισμός Δαφνούσα είναι ένας από τους 5 οικισμούς¹⁸²¹ που βυθίστηκαν μετά το τεχνητό φράγμα για τη δημιουργία της λίμνης Κερκίνης.

Απογραφές: 52 (1928), (-) (1940).

Δεδελή ή Ντεντελή

Ο οικισμός **Δεδελή** βρίσκονταν κοντά στο σημερινό οικισμό της Κερκίνης, στα βόρεια-δυτικά της λίμνης Κερκίνης.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 64 κατοίκους (31 άνδρες και 33 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Λοζίστης (μετέπειτα Μεσολόφου) με έδρα τον οικισμό Λοζίστα (Μεσόλοφος), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 10 οικισμοί, μεταξύ αυτών και ο οικισμός **Ντεντελή**¹⁸²².

1818. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Λοζίστα υπό το όνομα «κοινότης Λοζίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λοζίστης ενούνται και οι συνοικισμοί **Καϊράν Μαχαλέ**, Καρασουλί, Κιουλεμλή, Κιράν Μαχαλέ, Ντεντελή, Οραπλή, Ουρουμλή, Τσαλίκ, Μαχαλέ, Τσελίκ Μαχαλέ, Τσαβδαρλή και Μενεξελή].

1819. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [8. Ο συνοικισμός **Καϊράν Μαχαλέ** της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Δαφνούσα**» (η)].

1820. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1821. <https://sidirokastron.blogspot.com/2018/09/5.html>

1822. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται:

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 37 άνδρες και 34 γυναίκες, σύνολο 71 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 έρχεται και εγκαθίσταται στον οικισμό 1 οικογένεια προσφύγων (3 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107621-107640)¹⁸²³.

Το 1928 ο οικισμός Ντεντελή, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Δενδρωτό (Τσαλήκ ή Τσαλίκ Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Τσαλήκ Μαχαλέ** βρίσκονταν στα όρια των νομών Σερρών και Κιλκίς, κοντά στο σημερινό οικισμό Ίσωμα (Σερρών).

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Τσαλήκ Μαχαλέ της Υποδιοίκησης Νιγρίτης του νομού Σερρών, είχε 89 κατοίκους (42 άνδρες και 47 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ράβνας με έδρα τον οικισμό Ράβνα (μετέπειτα Ίσωμα) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσαλήκ Μαχαλά¹⁸²⁴ και Κότσανα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 39 άνδρες και 31 γυναίκες, σύνολο 70 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 20 οικογένειες προσφύγων/68 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τσαλήκ Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Δενδρωτό**¹⁸²⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 45 κατοίκων και οι 45 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107641-107680)¹⁸²⁶.

[1. Ο συνοικισμός Λοζίστα υπό το όνομα «κοινότης Λοζίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λοζίστης ενοούνται και οι συνοικισμοί Καϊράν Μαχαλέ, Καρασούλι, Κιουλεμλή, Κιράν Μαχαλέ, **Ντεντελή**, Οραπλή, Ουρουμλή, Τσαλίκ, Μαχαλέ, Τσελίκ Μαχαλέ, Τσαβδαρλή και Μενεξελή].

1823. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1824. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Ράβνα υπό το όνομα «κοινότης Ράβνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ράβνης ενοείται και οι συνοικισμοί Κότσανα και **Τσαλήκ Μαχαλά**].

1825. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [11. Ο συνοικισμός **Τσαλίκ Μαχαλέ** μετονομάζεται εις «**Δενδρωτό**»].

1826. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1935 ο οικισμός Δενδρωτό και η κοινότητα Ισώματος που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς.

Το 1951 ο οικισμός Δενδρωτό, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 45 (1928), 121 (1940) (-) (1951).

Δίλοφο (Ορτά-Μαχαλά)

Ο οικισμός **Ορτά-Μαχαλά** βρίσκονταν κοντά στον Λιθότοπο των Σερρών, στα δυτικά της λίμνης Κερκίνη.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 263 κατοίκους (127 άνδρες και 136 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοπρίβης (μετέπειτα Χειμάρρου) με έδρα τον οικισμό Κόπριβα και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός¹⁸²⁷ Ορτά-Μαχαλά.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 106 άνδρες και 105 γυναίκες, σύνολο 211 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 42 οικογένειες προσφύγων/153 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ορτά-Μαχαλά μετονομάζεται σε **Δίλοφο**¹⁸²⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 214 κατοίκων, οι 139 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107681-107740)¹⁸²⁹.

Το 1940 η ονομασία του οικισμού διορθώθηκε σε **Δίλοφος**.

Το 1961 ο οικισμός Δίλοφο, **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Λιθότοπος της κοινότητας Χειμάρρου (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Ο οικισμός Δίλοφος με το τεχνητό φράγμα που έγινε στη λίμνη Κερκίνη, είναι βυθισμένος μέσα στη Λίμνη Κερκίνη.

1827. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Κόπριβα υπό το όνομα «κοινότης Κοπρίβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοπρίβης ενούται και οι συνοικισμοί Καγιαλή, **Όρτα Μαχαλά**, Δεμίρ-Χανλάρ, Κιουλιχλή Άνω, Κιουλιχλή Κάτω, Κιοσελή, Φερεσλή, Ιμπιλέρ, Τσαβδαρλή, Σιαμαπανλάρ, Ισμαϊλή, Κουρφαλή, Μπεσταούκ και Ομάρ Μεντελέρ].

1828. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [4. Ο συνοικισμός Ορτά-Μαχαλά της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Δίλοφο**»].

1829. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 214 (1928), 177 (1940), 190 (1950), (-) 1960.

Δρυνοχώρι (Κιράμ ή Κιραμλή)

Ο οικισμός **Κιραμλή** βρίσκονταν στα νότια της λίμνης Κερκίνης κοντά στον οικισμό Καρπερό.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός δεν καταγράφεται.

Αλλά ούτε στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 47 οικογένειες προσφύγων/187 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Κιραμλή ή Αζιζιέ¹⁸³⁰ και προσαρτάται στη κοινότητα Καρπερής. Λίγους μήνες αργότερα ο οικισμός Κιραμλή ή Αζιζιέ μετονομάζεται σε **Δρυνοχώρι**¹⁸³¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 197 κατοίκων, οι 159 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110081-110140)¹⁸³².

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Δρυνοχώρι**¹⁸³³.

Ο οικισμός προφανώς εγκαταλείφτηκε την 10ετία του '40.

Απογραφές: 197 (1928), (152) (1940) (-) 1950

Δρυς (Ερεσελή ή Ερεσλή)

Ο οικισμός **Ερεσλή** βρίσκονταν νότια του οικισμού της Ανατολής¹⁸³⁴ του νομού Σερρών, περίπου 70 χλμ. βορειοδυτικά των Σερρών.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 183 κατοίκους (89 άνδρες και 94 γυναίκες).

1830. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 26^α της 18^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί ενώσεως συνοικισμών τινών νομού Σερρών εις κοινότητες, απεφασίσαμεν και διατάσσομεν: [Εις την κοινότητα Καρπερής (πρώην Έλσιανης) της υποδιοικήσεως Σερρών του ομωνύμου νομού, ενούται ο συνοικισμός **Κιραμλή ή Αζιζιέ** μη υπαγόμενος μέχρι τούδε εις δήμον ή κοινότητα τινά].

1831. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 306^α της 22^{ης} Δεκεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [221. Ο συνοικισμός **Κιραμλή ή Αζιζιέ** της κοινότητος Καρπερής (πρώην Έλσιανης) μετονομάζεται εις «**Δρυνοχώρι**»].

1832. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1833. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1834. Χάρτης Γραφείου Εποικισμού Σιντικής.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ανατολούς (μετέπειτα Ανατολής) με έδρα τον οικισμό Ανατολούς (Ανατολή), στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Ερεσελή¹⁸³⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 64 άνδρες και 66 γυναίκες, σύνολο 130 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες. Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του, το είχαν εγκαταλείψει μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και κατευθύνθηκαν προς την Τουρκία.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 6 οικογένειες προσφύγων/25 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Ερεσελή και η κοινότητα Ανατολής αποσπώνται από την επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 235^Α – 04/09/1925).

Το 1927 ο οικισμός Ερεσελή μετονομάζεται σε **Δρυς**¹⁸³⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 27 κατοίκων και οι 27 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107921-107940)¹⁸³⁷.

Το 1940, ο οικισμός Δρυς **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 27 (1928), (-) (1940).

Ζευγολατιό (Δραγόσι ή Δραγός)

Ο οικισμός **Δραγόσι** βρίσκονταν βόρειο-ανατολικά του Στρυμωνικού, νότια από το Χείμαρρο, 26,3 χλμ. δυτικά των Σερρών και προς τα όρια των πρώην νομών Σερρών και Κιλκίς, σε υψόμετρο 30 μ¹⁸³⁸.

Οι κάτοικοι του προέρχονται από την Ανατ. Θράκη. Κυρίως κατάγονται από την Πλαβού ή Πελαβού της επαρχίας Ορτάκιοι στην περιοχή της Αδριανούπολης. Το 1913 εγκατέλειψαν την γενέτειρά τους και ακολουθώντας μια πορεία που περιελάμβανε τις περιοχές της Θράκης, τον Πειραιά, την Αθήνα και την Λαμία ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του σημερινού Ζευγολατιού. Στην Λαμία παρέμειναν για χρονικό διάστημα

1835. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ανατολού υπό το όνομα «κοινότης Ανατολού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Παγκαρασλή, Σαρασλή, Εζεντζελή, Οδοτμή, Μαχμουτλή, Ερεσελή και Αλασλή].

1836. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [29. Ο συνοικισμός Ερεσελή της κοινότητος Ανατολής (πρώην Ανατολούς) μετονομάζεται εις «Δρυς»(η)].

1837. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1838. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

μα έξι χρόνων (1913-1918) όπου οι κακουχίες και οι ασθένειες αποδεκάτισαν τους κατοίκους. Μάλιστα στην διαδρομή προς τον βορρά και κατά την 10ήμερη παραμονή τους στην περιοχή της Θεσσαλίας καταγράφηκαν πολλοί θάνατοι με αποτέλεσμα να έρθουν στην περιοχή των Σερρών μόλις 20 οικογένειες¹⁸³⁹.

Το 1913 το Δραγός προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 494 κατοίκους (265 άνδρες και 229 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δραγοσίου (μετέπειτα Ζευγολατιού) με έδρα τον οικισμό Δραγός¹⁸⁴⁰ (Ζευγολατιό) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τουρπές και Τουρίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 80 άνδρες και 75 γυναίκες, σύνολο 155 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Δραγός, 13 πρόσφυγες (7 άνδρες και 6 γυναίκες).

Μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών έφυγαν οι Μουσουλμάνοι κάτοικοί του ενώ ήρθαν κι άλλοι πρόσφυγες στον οικισμό με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν συνολικά 95 οικογένειες προσφύγων/407 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός και πλέον ζούσαν μόνο Θρακιώτες¹⁸⁴¹.

Το 1927 ο οικισμός Δραγός μετονομάζεται σε **Ζευγολατιό**¹⁸⁴² και η κοινότητα σε κοινότητα Δραγοσίου σε κοινότητα Ζευγολατιού.

Ονομάστηκε έτσι γιατί σύμφωνα με την παράδοση βορειοδυτικά του οικισμού υπήρχε η έπαυλη του βασιλιά Κατακουζηνού, ο οποίος πάντρεψε την κόρη του Ζευγολατία με τον στρατηγό του Βορρά Δράγο. Τουλάχιστον αυτό φανερώνει και η αρχαιολογική σκαπάνη που ανακάλυψε ερείπια (τείχος από κάστρο) και ένα τάφο που περιείχε σκελετούς και ένα χρυσό στεφάνι. Ενδέχεται όμως την ονομασία Ζευγολατιό (βρίσκεται και με την γραφή Ζευγολατειό) να πήρε από τα πολλά ζευγάρια βοδιών και τους Ζευγίτες που υπήρχαν¹⁸⁴³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 438 κατοίκων, οι 15 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107741-107880)¹⁸⁴⁴.

Το 1930 ο οικισμός και η κοινότητα Ζευγολατιού αποσπώνται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Σερρών του νομού Σερρών

1839. http://strimoniko.blogspot.com/p/blog-page_9810.html.

1840. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός **Δραγός** υπό το όνομα «κοινότης Δραγοσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δραγοσίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Τουρίτσα και Τουρπές].

1841. Ό.π. http.

1842. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [11. Η κοινότης Δραγοσίου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ζευγολατιού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δραγός εις «**Ζευγολατιό**»].

1843. Ό.π. http.

1844. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

(Φ.Ε.Κ. 102^Α – 07/04/1930) ενώ το 1942 αποσπώνται από την επαρχία Σερρών του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Βισαλτίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 23/07/1942). Λίγο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942), ενώ το 1946 αποσπώνται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Σερρών του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 29^Α – 08/02/1946).

Την 10ετία του 1960 η ανέχεια αναγκάζει πολλούς από τους κατοίκους να μεταναστεύσουν τόσο στο εσωτερικό της χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Σέρρες) όσο και στο εξωτερικό (Γερμανία, Αυστραλία, Αμερική, Σουηδία). Τα καταγεγραμμένα στοιχεία δηλώνουν ότι περίπου το 60% των κατοίκων την περίοδο εκείνη αναζήτησε καλύτερη τύχη μακριά από την γενέτειρά του¹⁸⁴⁵.

Το 1997 ο οικισμός Ζευγολατιό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ζευγολατιού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Στρυμονικού, στο Τοπικό Διαμέρισμα Ζευγολατιού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Ζευγολατιό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Στρυμονικού και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Ζευγολατιού στη Δημοτική Ενότητα Στρυμονικού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντ. Μακεδονίας.

Απογραφές: 438 (1928), 401 (1940), 525 (1951), 706 (1961), 556 (1971), 395 (1981), 441 (1991), 480 (2001), 450 (2011).

Ηράκλεια (Τζουμαγιά)

Ο οικισμός **Τζουμαγιάς** βρίσκονταν 30 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών στην επαρχία Σιντικής και ανατολικά της λίμνης Κερκίνης¹⁸⁴⁶, σε υψόμετρο 30μ.¹⁸⁴⁷.

Η πρώτη αναφορά της αρχαίας πόλης «Ηράκλεια» γίνεται στο Θουκυδίδη και εικάζεται ότι βρισκόταν κοντά στη σημερινή πόλη. Πήρε το όνομά της από το μυθικό Ηρακλή, πρόγονο των Μακεδόνων Βασιλιάδων. Κατά τη διάρκεια της Τουρκικής και Βουλγαρικής κατοχής, η πόλη ήταν γνωστή σαν «Τζουμαγιά-Μπαϊρακλί», δηλαδή «συγκέντρωση γύρω από τη σημαία»¹⁸⁴⁸.

Σημαντική δράση για τον ελληνισμό στην περιοχή επέδειξε ο Προκόπιος Λαζαρίδης, από το Ικόνιο της Μ. Ασίας, ως διάκονος της Μητρόπολης Μελενίκου έως το 1891. Διέτρεχε όλους τους ναούς της Μητρόπολης Μελενίκου, που περιελάμβανε την τότε Τζουμαγιά, για να κηρύξει και να ενισχύσει την παιδεία και τις ελληνικές κοινότητες. Μάλιστα συχνά χρησιμοποιούσε στο κήρυγμα την τουρκική γλώσσα για να γίνεται αντιληπτός από το σύνολο του πληθυσμού¹⁸⁴⁹.

1845. Ό.π. [http.](http://)

1846. Βικιπαίδεια: Ηράκλεια.

1847. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1848. <https://maps.google.gr/maps/ms?ie=UTF8&t=h&oe=UTF8&msa=0&msid=210871890864842646012.0004ec92b9f0b53b84af4>

1849. Πάργος Καζάνας: «Ο Άγιος Προκόπιος Μητροπολίτης Ικονίου (+1923)» - Ιστοσελίδα Ένωσης Μικρασιατών Φοιτητών

Στις 14 Οκτωβρίου 1912 κατά τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο, τη κωμόπολη κατέλαβαν οι Βούλγαροι και στις 14-18 Ιουλίου 1913 στον Β΄ Βαλκανικό πόλεμο την κατέλαβε και απελευθέρωσε ο Ελληνικός Στρατός¹⁸⁵⁰.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, η Τζουμαγιά είχε 5.506 κατοίκους (2.757 άνδρες και 2.749 γυναίκες).

Το 1915, κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η κωμόπολη καταστράφηκε από τον βουλγαρικό στρατό και ανοικοδομήθηκε αργότερα από το ελληνικό κράτος με βάση τα σχέδια και την επίβλεψη των αρχιτεκτόνων Πιερ Ντεγιόν και Ερνέστ Εμπράρ, ο οποίος σε εκείνο το διάστημα είχε την ευθύνη του επανασχεδιασμού της Θεσσαλονίκης, μετά την πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης το 1917¹⁸⁵¹. Η ανοικοδόμηση άρχισε τον Μάιο του 1930 και τον θεμέλιο λίθο έβαλε ο Πρωθυπουργός Ελ. Βενιζέλος στις 10 Μαΐου 1930. Εντυπωσιακή είναι η μορφή των 500 πρώτων κατοικιών (των «Βενιζελικών» όπως ονομάζονταν από τους κατοίκους της)^{1852, 1853}.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 976 άνδρες και 929 γυναίκες, σύνολο 1.905 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τζουμαγιάς (μετέπειτα Ηράκλειας) με έδρα τον οικισμό Τζουμαγιά¹⁸⁵⁴.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 68 πρόσφυγες (25 άνδρες και 43 γυναίκες) ενώ σταδιακά έφευγαν για την Τουρκία οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών.

Το 1928 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. υπήρχαν 112 οικογένειες προσφύγων (4385 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Τζουμαγιάς μετονομάζεται σε **Ηράκλεια**¹⁸⁵⁵ και η κοινότητα σε κοινότητα Ηράκλειας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.366 κατοίκων, οι 464 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108001-108140)¹⁸⁵⁶.

1850. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

1851. Επιστημονικό Συμπόσιο, «Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγολόγες στην Ελλάδα (11 και 12 Απριλίου 1997)», Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 1999, σελ. 274 - 276.

1852. Κωνσταντίνος Ασλανίδης: (1997): «Ιστορικά διάσπαρτα της Ηράκλειας». *Σέρρες Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηράκλειας*, σελ. 31.

1853. Κική Καυκούλα: «Β΄ Διεθνές Συνέδριο: Μεταμορφώσεις αγροτικού χώρου στην Ανατολική Μακεδονία. (2013).

1854. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός **Τζουμαγιάς** υπό το όνομα «κοινότης Τζουμαγιάς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Τζουμαγιάς ενούνται και οι συνοικισμοί Τσαβδάρ, Ορμανλή, Αλή Πασσά, Ερνή-Κιοϊ, Χαζνατάρ, Γενή Μαχαλέ, Μπάλτζα και Δολάπ].

1855. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, μετονομάζεται: [1. Η κοινότης Τζουμαγιάς της Υποδιοικήσεως Σερρών εις «κοινότητα Ηρακλείας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τζουμαγιά εις «**Ηράκλειαν**»].

1856. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1946 η κοινότητα Ηράκλειας, αναγνωρίζεται ως Δήμος (Φ.Ε.Κ. 290^Α – 26/09/1946).

Η Ηράκλεια υπήρξε παραδοσιακά εμπορική και αγροτική κωμόπολη. Σήμερα τα χωράφια της έχουν καλές αποδόσεις σε βαμβάκι, καλαμπόκι, σιτάρι, τεύτλα και βιομηχανική ντομάτα, ενώ δεν είναι ασημαντή και η κτηνοτροφική παραγωγή. Η κωμόπολη εξακολουθεί να είναι οικονομικά ενεργή χάρη και στα ποικίλα εμπορικά μαγαζιά που διαθέτει, ενώ φημίζεται για τα λουκάνικα της, τα περίφημα λουκάνικα Τζουμαγιάς¹⁸⁵⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας ο οικισμός Ηράκλεια» ανήκει στον διευρυμένο δήμο Ηράκλειας στο Τοπικό Διαμέρισμα Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ηράκλεια ανήκει στην Δημοτική Κοινότητα Ηράκλειας (μαζί με το Σαρακαταναΐικο) που υπάγεται στη Δημοτική Ενότητα Ηράκλειας του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Ο ομώνυμος δήμος έχει μόνιμο πληθυσμό 21.215 κατοίκους (απογραφή 2011) και έκταση 448.790 στρέμματα (το 11% της συνολικής έκτασης του νομού Σερρών), εκ των οποίων το 44% αποτελείται από γεωργικές εκτάσεις και το 18% από δασικές.

Απογραφές: 2.366 (1928), 3.114 (1940), 3.510 (1951), 3.965 (1961), 3.969 (1971), 4.181 (1981), 3.857 (1991), 3.551(2001), 3.765 (2011).

Θεοδώριο (Θεοδώροβο)

Ο οικισμός **Θεοδώροβο** βρίσκονταν κοντά στη Ροδόπολη του νομού Σερρών, 68 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 130 μ.¹⁸⁵⁸.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 είχε 176 κατοίκους (84 άνδρες και 92) στη πλειονότητα μουσουλμάνους.

Το 1919 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σοκολόβου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Σοκόλοβον, στην οποία προσαρτώνται¹⁸⁵⁹ και οι οικισμοί Δερελή, Τσαουσλή, Θεοδώροβον, Καραντζαλή, Ραδέλα και Μονή Μπουτκόβου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 111 άνδρες και 124 γυναίκες, σύνολο 135 κάτοικοι.

Το 1923, με την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών που ακολούθησε, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και κατευθύνθηκαν στην Τουρκία.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 39 οικογένειες προσφύγων/133 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

1857. Ό.π. [http.](http://)

1858. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1859. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλίκης του νομού Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Σοκολόβου υπό το όνομα «Κοινότης Σοκολόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Θεοδώροβον**, **Δερελή**, **Τσαουσλή**, **Καρατζαλή** και η **Μονή Μπουτκόβου**].

Το 1925 ο οικισμός Θεοδώροβο και η κοινότητα Σοκολόβου αποσπώνται από την επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 235^Α – 04/09/1925)

Το 1926 ο οικισμός Θεοδώροβο αποσπάται από την κοινότητα Σοκολόβου και προσαρτάται στη κοινότητα Ανατολούς των Σερρών (Φ.Ε.Κ. 49^Α – 09/02/1926).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 165 κατοίκων, οι 155 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108181-108240)¹⁸⁶⁰.

Το 1942 το Θεοδώροβο, αποσπάται από την επαρχία Σιντικής του νομού Σερρών και υπάγεται στην επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 23/07/1942).

Το 1946 οικισμός Θεοδώροβο και κοινότητα Ανατολής που ανήκει αποσπώνται πάλι από την επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς και υπάγονται στην επαρχία Σιντικής του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 29^Α – 08/02/1946).

Το 1955 ο οικισμός Θεοδώροβο μετονομάζεται σε **Θεοδώρειο** (Φ.Ε.Κ. 157^Α – 21/06/1955)

Το 1994 ο οικισμός Θεοδώρειο αποσπάται από την κοινότητα Ανατολής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ροδόπολης (Φ.Ε.Κ. 136^Α – 30/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Θεοδώρειο αποσπάται από το δήμο Ροδόπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης στο Τοπικό Διαμέρισμα Ανατολής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» το Θεοδώρειο αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Ανατολής (μαζί με Ανατολή και Παραπόταμο), της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 165 (1928), 369 (1940), 273 (1951), 329 (1961), 217 (1971), 135 (1981), 94 (1991), 108 (2011).

Θεοδωρίτσι

Ο οικισμός **Θεοδωρίτσι** βρίσκονταν βορειοδυτικά της λίμνης Κερκίνης, σε κοντινή απόσταση από την Άνω Ποροΐα.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 366 κατοίκους (177 άνδρες και 189 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Άνω Ποροΐων με έδρα τον οικισμό Άνω Ποροΐα και ο οικισμός Θεοδωρίτσι¹⁸⁶¹ προσαρτάται στη κοινότητα.

1860. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1861. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται:

[2. Ο συνοικισμός Άνω Ποροΐα υπό το όνομα «κοινότης Άνω Ποροΐων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικι-

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 35 άνδρες και 29 γυναίκες, σύνολο 64 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό, πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 28 οικογένειες προσφύγων/112 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 124 κατοίκων και οι 124 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108141-108180)¹⁸⁶².

Το 1951, ο οικισμός Θεοδωρίτσι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 04/04/1951).

Απογραφές: 124 (1928), 223 (1940), (-) (1951).

Σήμερα το Θεοδωρίτσι είναι ένας εγκαταλελειμμένος οικισμός¹⁸⁶³ στη δικαιοδοσία της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης.

Θερμοπηγή (Πούλιοβο)

Ο οικισμός **Πούλιοβο** βρίσκονταν 6 χλμ. βόρεια από το Σιδηρόκαστρο και σε υψόμετρο 110 μ.¹⁸⁶⁴.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 και μετά την απελευθέρωσή του, το Πούλιοβο είχε 53 κατοίκους (30 άνδρες και 23 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σιδηροκάστρου με έδρα το Σιδηρόκαστρο, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Πούλιοβο¹⁸⁶⁵.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 69 οικογένειες προσφύγων/218 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Πούλιοβο μετονομάζεται σε **Θερμοπηγή**¹⁸⁶⁶.

σμόν. Προς την κοινότητα Άνω Πορροίων ενούνται και οι συνοικισμοί Τζαφερλή, Μαντρατζίκ, Θεοδωρίτσι και Λιπόσι.].

1862. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1863. Βικιπαίδεια: Θεοδωρίτσι.

1864. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1865. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηροκάστρον υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρον ενούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίτ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, **Πούλιοβον** και Ελεόνιτσα].

1866. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [20. Ο συνοικισμός Πούλιοβον της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Θερμοπηγή**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 247 κατοίκων, οι 86 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108241-108340)¹⁸⁶⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Θερμοπηγή ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Σιδηροκάστρου του διευρυμένου δήμου Σιδηροκάστρου, του νομού Σερρών. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Ο οικισμός έγινε γνωστός όταν το 1998 άρχισαν ανασκαφές σε κοντινή περιοχή ύστερα από τυχαία ανακάλυψη από ντόπιο, οστών ζώων. Όπως αποδείχτηκε και με τις ανασκαφές που συνεχίστηκαν το 2011 πρόκειται για απολιθώματα ηλικίας μέχρι 7.000.000 ετών που φυλάσσονται στο Μουσείο Θερμοπηγής¹⁸⁶⁸.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Θερμοπηγή αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Σιδηροκάστρου (μαζί με Κάτω Αμπέλια, Λουτρά, Σταθμός, Σχιστόλιθος Φαιά Πέτρα και Σιδηρόκαστρο) της Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου του δήμου Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών και βρίσκεται στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 247 (1928), 318 (1940), 261 (1951), 312 (1961), 162 (1971), 160 (1981), 169 (1991), 154 (2011).

Θρακικό (Τσουρτσελή ή Τουρτσελή)

Ο οικισμός **Τσουρτσελή** βρίσκονταν κοντά στο Ακριτοχώρι Σερρών, σε υψόμετρο 80 μ.¹⁸⁶⁹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός δεν κατοικείτο.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση της κοινότητας Ράμνας στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Τουρτσελή¹⁸⁷⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 51 άνδρες και 50 γυναίκες, σύνολο 101 κάτοικοι.

Με την Συνθήκη της Ανταλλαγής το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκαταλείπουν τον οικισμό και φεύγουν στην Τουρκία.

Στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 82 άτομα (46 άνδρες και 36 γυναίκες).

Λίγο μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα συνολικά το 1928 να υπάρχουν 54 οικογένειες προσφύγων/234 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

1867. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1868. <https://www.exploring-greece.gr/el/show/42959/ttd/THERMOPIGI>

1869. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1870. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Ράμνα υπό το όνομα «κοινότης Ράμνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ράμνης ενούνται και οι συνοικισμοί Χατζημπεϊλίκ, Δερβέντι, Μποχτιάρ, **Τουρτσελή** και Μεσιλή].

Το 1926 η κοινότητα Ράμνης μετονομάζεται σε κοινότητα Δερβεντίου (Φ.Ε.Κ. 217^Α - 30/06/1926) ενώ το 1927 ξανα-μετονομάζεται σε κοινότητα Ακριτοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 25^Α - 15/02/1927)., ενώ ο οικισμός Ράμνα μετονομάζεται σε Ομαλό (Φ.Ε.Κ. 156^Α - 08/08/1928).

Το 1927 ο οικισμός Τσουρτσελή μετονομάζεται σε **Θρακικό**¹⁸⁷¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 275 κατοίκων, οι 253 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108341-108380)¹⁸⁷².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Θρακικό αποσπάται από την κοινότητα Ακριτοχωρίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ακριτοχωρίου του δήμου Πετριτσίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Θρακικό αποσπάται από τον δήμο Πετριτσίου και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Ακριτοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Πετριτσίου. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Σήμερα ο οικισμός ουσιαστικά είναι συμπτυγμένος με το Ομαλό Σερρών¹⁸⁷³.

Απογραφές: 275 (1928), 162 (1940), 190 (1951), 241 (1961), 132 (1971), 120 (1981), 151 (1991), 94 (2011).

Ίσωμα (Ράβνα)

Ο οικισμός **Ράβνα** βρίσκονταν κοντά στα όρια των νομών Σερρών και Κιλκίς και είναι κτισμένος στις πλαγιές του όρους Μαυροβούνι (μέρος από τα Κρούσσια όρη) κοντά στην κορυφή Πασχαλιά (745 μ.). Απέχει 33 χλμ. ανατολικά του Κιλκίς, 41 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών και 50 χλμ. βορειοανατολικά της Θεσσαλονίκης.

Αναφέρεται και με το όνομα Νέο Ίσωμα γιατί ως οικισμός δημιουργήθηκε από κατοίκους του Παλιού Ισώματος (Ράβνα) που βρισκόταν βορειοδυτικά του σημερινού οικισμού και εγκαταλείφθηκε στις αρχές της 10ετίας του 1970. Είναι σε υψόμετρο 700 μ.¹⁸⁷⁴

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 1.081 κατοίκους (545 άνδρες και 536 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ράβνα (μετέπειτα Ίσωμα) με έδρα τον οικισμό Ράβνα¹⁸⁷⁵ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσαλήκ Μαχαλά και Κότσανα.

1871. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [37. Ο συνοικισμός Τσουρτσελή της κοινότητος Ράμνας μετονομάζεται εις «Θρακικό»].

1872. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1873. Βικιπαίδεια: Θρακικό.

1874. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1875. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Ράβνα υπό το όνομα «κοινότης Ράβνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινό-

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 181 άνδρες και 178 γυναίκες, σύνολο 359 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 5 πρόσφυγες (3 άνδρες και 2 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε το 1928 βρίσκονται 33 οικογένειες προσφύγων/115 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ράβνα μετονομάζεται σε **Ίσωμα**¹⁸⁷⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 551 κατοίκων, οι 101 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108381-108420)¹⁸⁷⁷.

Το 1935 ο οικισμός και η κοινότητα Ισώματος αποσπώνται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς.

Το 1997 ο οικισμός Ίσωμα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ισώματος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κρουσσών, στο Δημοτικό Διαμέρισμα Ισώματος μαζί με τον οικισμό Ριζανά (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Ίσωμα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Κρουσσών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κιλκίς, στη Τοπική Κοινότητα Ισώματος (μαζί με τον οικισμό Ριζανά) της Δημοτικής Ενότητας Κρουσσών. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 551 (1928), 748 (1940), 389 (1951), 501 (1961), 405 (1971), 323 (1981), 317 (1991), 207 (2001).

Καλά Δένδρα (Καλένδρα)

Ο οικισμός **Καλένδρα** βρίσκονταν 12 χλμ. δυτικά της πόλης των Σερρών και 2 χλμ. δυτικά από τον οδικό άξονα της εθνικής οδού Σερρών - Θεσσαλονίκης, επάνω στην οδική αρτηρία Σερρών - Ηράκλειας, δίπλα στη σιδηροδρομική γραμμή που συνδέει τη Θεσσαλονίκη με την Κωνσταντινούπολη και μέσα στην καρδιά του Σερραϊκού κάμπου¹⁸⁷⁸ και σε υψόμετρο 25 μ.¹⁸⁷⁹.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Καλένδρα είχε 383 κατοίκους (195 άνδρες και 188 γυναίκες).

τητα Ράβνης ενούται και οι συνοικισμοί Κότσανα και Τσαλήκ Μαχαλά].

1876. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^A της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [9. Η κοινότης Ράβνης μετονομάζεται εις «Κοινότητα Ισώματος» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ράβνα εις «Ίσωμα»].

1877. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1878. Βικιπαίδεια: Καλά Δένδρα.

1879. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πρόσνικ (μετέπειτα Σκοτούσσης) με έδρα τον οικισμό Πρόσνικ (Σκοτούσσα) στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Καλένδρα¹⁸⁸⁰. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 133 άνδρες και 132 γυναίκες, σύνολο 265 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 179 πρόσφυγες (83 άνδρες και 196 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 166 οικογένειες προσφύγων/667 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 11 οικογένειες από τη Πάρλα της Μ. Ασίας¹⁸⁸¹.

Το 1927 ο οικισμός Καλένδρα μετονομάζεται σε **Καλά Δένδρα**¹⁸⁸². Υπάρχουν 3 εκδοχές για το όνομα: α) Καλένδρα = Λασποχώρι, β) Καλένδρα = Καλή έδρα και γ) Καλένδρα = παραφθορά από το Καλά Δένδρα.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 981 κατοίκων, οι 671 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108481-108700)¹⁸⁸³.

Το 1933 δημιουργείται η κοινότητα Καλών Δένδρων με την απόσπαση του οικισμού Καλά Δένδρα από την κοινότητα Σκοτούσσης και τον ορισμό της ως έδρα της νέας κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 77^Α – 27/03/1933).

Κι ενώ οι κάτοικοι του ανήκουν σε διάφορες «ελληνικές φυλές» όπως γηγενείς (ντόπιοι) και πρόσφυγες (Θρακιώτες, Μικρασιάτες, Σαρακατσάνοι, κ.ά.) συμβιώνουν αρμονικά και με προοπτική να μεγαλουργούν και να προσδεύουν σε ζηλευτό βαθμό, σε αντίθεση με άλλα χωριά που φθίνουν, μαραζώνουν και σβήνουν¹⁸⁸⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καλά Δένδρα αποσπάται από την κοινότητα Καλών Δένδρων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Λευκώνα, ως Τοπικό Διαμέρισμα Καλών Δένδρων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλά Δένδρα αποσπάται από το δήμο Λευκώνα (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Καλών Δένδρων της Δημοτικής Ενότητας Λευκώνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α–07/06/2010). Ανήκει στην Περιφ. Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντ. Μακεδονίας.

Απογραφές: 981 (1928), 951 (1940), 1.033 (1951), 1.301 (1961), 1.237 (1971), 1.431 (1981), 1.444 (1991), 1.356(2001), 1.131 (2011).

1880. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Πρόσνικ υπό το όνομα «κοινότης Πρόσνικ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πρόσνικ ενούνται και οι συνοικισμοί Τοπάλοβον, **Καλένδρα**, Γενή-Κιοϊ και Κούλα].

1881. Λάζαρος Κλ. Ασίκoglου: «Μαυρόλοφος Σερρών. Από την Πάρλα στη νέα Πατρίδα». Εκδόσεις «Πληθώρα», Αθήνα 2012.

1882. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών: [16. Ο συνοικισμός Καλένδρα της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Καλά Δένδρα**»].

1883. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1884. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Καλαμιές (Τσαϊρ Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Τσαϊρ Μαχαλέ** βρίσκονταν κοντά στους οικισμούς Κερκίνης και Λειβαδιάς του δήμου Σιντικής, στα βόρεια της λίμνης Κερκίνης.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Τσαϊρ Μαχαλέ είχε 224 κατοίκους (96 άνδρες και 128 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουτκόβου (μετέπειτα Κερκίνης) με έδρα τον οικισμό Μπούτκοβο και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Τσαϊρ Μαχαλέ¹⁸⁸⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 24 άνδρες και 27 γυναίκες, σύνολο 51 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 16 οικογένειες προσφύγων/58 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1923 ο οικισμός Τσαϊρ Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Καλαμιές**. (Φ.Ε.Κ. 29Β – 14/04/1923)

Το 1928 ο οικισμός Καλαμιές αποσπάται από την κοινότητα Κερκίνης και προσαρτάται στη κοινότητα Λειβαδιάς (Φ.Ε.Κ. 172^Α – 21/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 61 κατοίκων και οι 61 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108461-108480)¹⁸⁸⁶.

Το 1940 ο οικισμός Καλαμιές, καταργείται (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940)

Απογραφές: 61 (1928), (-) (1940).

Σήμερα έχουν απομείνει τα ερείπια του οικισμού. Είναι ένας εγκαταλελειμμένος οικισμός¹⁸⁸⁷ στη δικαιοδοσία της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης.

Καλό Χωριό ή Καλοχώριο (Γκλαμπόφτσα)

Ο οικισμός **Γκλαμπόφτσα** βρίσκονταν στους νότιους πρόποδες του όρους Μπέλλες στα σύνορα Βουλγαρίας – Βόρειας Μακεδονίας, σε υψόμετρο 260 μ.¹⁸⁸⁸.

1885. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Μπούτκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπουτκόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουτκόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Σταρός, Ντελή-Χασάν, **Τσαϊρ Μαχαλέ**, Τζουμά-Μαχαλέ και Κεσιτζή Τσιφλί].

1886. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1887. Βικιπαίδεια: Καλαμιές.

1888. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 193 κατοίκους (93 άνδρες και 100 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση και αναγνώριση της κοινότητας Πάλμες (Καστανούσσης) με έδρα τον ομώνυμο οικισμό στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γκλαμπόφτσα¹⁸⁸⁹ και Αγία Παρασκευή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 85 άνδρες και 89 γυναίκες, σύνολο 174 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 20 πρόσφυγες (10 άνδρες και 10 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε το 1928 βρίσκονται 49 οικογένειες προσφύγων/176 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοί του προέρχονταν από την περιοχή των Κοτυώρων (Ορντούς) του Πόντου¹⁸⁹⁰.

Το 1927 ο οικισμός Γκλαμπόφτσα μετονομάζεται¹⁸⁹¹ σε **Καλό Χωριό** (και η κοινότητα Πάλμε σε κοινότητα Καστανούσσης), ενώ το 1940 το όνομα του οικισμού, διορθώνεται σε **Καλοχώριο**¹⁸⁹².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 218 κατοίκων, οι 186 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108801-108860)¹⁸⁹³.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καλοχώριο αποσπάται από την κοινότητα Καστανούσσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης, στο Τοπικό Διαμέρισμα Καστανούσσης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλοχώριο αποσπάται από το δήμο Κερκίνης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Καστανούσσης (μαζί με την Καστανούσσα) της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 218 (1928), 444 (1940), 368 (1951), 339 (1961), 283 (1971), 243 (1981), 195 (1991), 157 (2011).

1889. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Πάλμες υπό το όνομα «κοινότης Πάλμες» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πάλμες ενούται και οι συνοικισμοί Γκλαμπόφτσα και Αγία Παρασκευή].

1890. http://ellinika-xwria.blogspot.com/2015/09/blog-post_164.html

1891. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [2. Ο συνοικισμός Γκλαμπόφτσα της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Καλό Χωριό»].

1892. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

1893. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Καλόκαστρο (Σαλτική)

Ο οικισμός **Σαλτική** βρίσκονταν νότια του Στρυμονικού, 26 χλμ. δυτικά των Σερρών, 25 χλμ. βόρεια από τη Νιγρίτα και προς τα όρια των πρώην νομών Σερρών και Κιλκίς, σε υψόμετρο 80 μ¹⁸⁹⁴.

Στο λόφο «Ασάρ», που υψώνεται δίπλα ακριβώς στο σημερινό οικισμό, σώζονται τα ερείπια (τμήματα τείχους κ.ά.) σημαντικής αρχαίας πόλης, απ' όπου αποκομίστηκαν κατά καιρούς επιγραφές¹⁸⁹⁵, νομίσματα και διάφορα άλλα αρχαιολογικά ευρήματα (πήλινα ειδώλια, αγγεία και πολυάριθμα όστρακα αγγείων) κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων. Η κωμόπολη, η οποία ανήκε στη Βισαλτία, ταυτίζεται πιθανώς με την Ευπορία, που αναφέρουν ο γεωγράφος Πτολεμαίος και τα ρωμαϊκά Οδοιπορικά¹⁸⁹⁶. Με την ταύτιση αυτή συνηγορεί η θέση της κοντά σε πέρασμα του ποταμού Στρυμόνα και η ετυμολογία του ονόματός της από το «ευ» και «πόρος» (δηλαδή πόλη που βρίσκεται κοντά σε εύκολο πέρασμα ποταμού).

Το 1913 το Σαλτική προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 281 κατοίκους (121 άνδρες και 110 γυναίκες).

Κατά το Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ο οικισμός αποτελούσε μέρος της συμμαχικής γραμμής Μοναστηρίου - Στρυμονικού κόλπου, η οποία έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην τελική παράδοση της Βουλγαρίας. Δίπλα από τον οικισμό σώζεται το κοιμητήριο που χρησιμοποίησαν τα συμμαχικά στρατεύματα, το οποίο συντηρεί η Κοινοπολιτειακή Επιτροπή Στρατιωτικών Τάφων¹⁸⁹⁷. Στο κοιμητήριο έχουν ενταφιασθεί 933 Βρετανοί, δύο Ινδοί, ένας Βρετανός Δυτικής Ινδίας, ένας Μαλτέζος, εννέα Έλληνες, πέντε Βούλγαροι και τέσσερεις Τούρκοι στρατιώτες¹⁸⁹⁸.

Στις 28 Δεκεμβρίου 1919, οι συνοικισμοί Σαλτική με 180 κατοίκους (μετέπειτα Καλό Κάστρο) και Σιβρή που βρισκόταν στους πρόποδες του βουνού Κορφοβούνι, αποσπάστηκαν από την κοινότητα Αϊβαλίκ Δέρε Μαχαλάδων της υποδιοικήσεως Λαγκαδά και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα Ορλιάκου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 96 άνδρες και 84 γυναίκες, σύνολο 180 κάτοικοι.

Το 1920 πραγματοποιείται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ορλιάκου (μετέπειτα Στρυμονικού) με έδρα τον οικισμό 'Ορλιακό (Στρυμονικό) στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Σαλτική¹⁸⁹⁹.

1894. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1895. D. C. Samsaris: La vallée du Bas-Strymon à l' époque impériale (Contribution épigraphique à la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine), Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 215-216, αρ. 1-2 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 1, # PH150638) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 2, # PH150639)

1896. 017-04-24 στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 117-118. ISBN 960-7265-16-

1897. http://strimoniko.blogspot.com/p/blog-page_9810.html.

1898. <http://allanea.gr/09/2017/serres-koimitirio-kalokastro-170922/>

1899. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Ορλιακόν υπό το όνομα «κοινότης Ορλιάκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, έφυγαν οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι του ενώ ήρθαν πρόσφυγες στον οικισμό με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 70 οικογένειες προσφύγων/261 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι του ήταν Μικρασιάτες και Θρακιώτες¹⁹⁰⁰.

Το 1927 ο οικισμός Σαλτικλή μετονομάζεται σε **Καλό Κάστρο**¹⁹⁰¹, ενώ λίγους μήνες αργότερα αποσπάται από την κοινότητα Ορλιάκου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Καλού Κάστρου (Φ.Ε.Κ. 79^Α – 07/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 315 κατοίκων, οι 287 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108701-108800)¹⁹⁰².

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται από Καλό Κάστρο σε **Καλόκαστρο** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα αποσπώνται από τον νομό Σερρών και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ το 1942 αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Την περίοδο αυτή παρατηρείται σημαντική μείωση του πληθυσμού της κοινότητας, λόγω των πολεμικών επιχειρήσεων και της συνεχούς αστάθειας της περιοχής. Αργότερα και με την λήξη του πολέμου μέρος των κατοίκων επιστρέφει¹⁹⁰³.

Το 1997 ο οικισμός Καλόκαστρο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καλοκάστρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Στρυμονικού, στο Τοπικό Διαμέρισμα Καλοκάστρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Καλόκαστρο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Στρυμονικού και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Καλοκάστρου (μαζί με το Κεφαλοχώρι) στη Δημοτική Ενότητα Στρυμονικού. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 315 (1928), 442 (1940), 507 (1951), 575 (1961), 358 (1971), 332 (1981), 322 (1991), 397 (2001), 240 (2011).

κοινότητα Δραγοσίου ενούνται και οι συνοικισμοί Τσακαρλή (ή Τσακιρλή), Γενή Μαχαλέ και οι συνοικισμοί Σαλτικλή και Σιβρή, αποσπώμενοι της κοινότητας Αϊβαλίκ Δερέ Μαχαλάδων, εις ην είχαν προσαρτηθή δια του από 28 Ιουνίου π.ε. Β. Διατάγματος].

1900. http://strimoniko.blogspot.com/p/blog-page_9810.html.

1901. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [19. Ο συνοικισμός Σαλτικλή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Καλό Κάστρο»].

1902. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1903. http://strimoniko.blogspot.com/p/blog-page_9810.html.

Καμαρωτό (Καμαρότι)

Ο οικισμός **Καμαρότι** βρίσκονταν 4 χλμ. νοτιοδυτικά από το Σιδηρόκαστρο, 22 χλμ. βορειοδυτικά των Σερρών, σε υψόμετρο 40 μ.¹⁹⁰⁴

Μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, το 1913, το Καμαρότι βρέθηκε εντός των ελληνικών συνόρων και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Καμαρότι είχε 126 κατοίκους (64 άνδρες και 62 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σαβιάκου με έδρα τον οικισμό Σάβιακο, και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Καμαρότι¹⁹⁰⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 71 άνδρες και 68 γυναίκες, σύνολο 139 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 38 πρόσφυγες (18 άνδρες και 20 γυναίκες).

Το 1924 το Καμαρότι αποσπάται από την κοινότητα Σαβιάκου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καμαρότι (Φ.Ε.Κ. 42^Α – 26/02/1924).

Το 1928 το Καμαρότι ήταν ένας αμιγής προσφυγικός οικισμός με 109 προσφυγικές οικογένειες/516 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Το 1927 ο οικισμός Καμαρότι μετονομάζεται σε **Καμαρωτό**¹⁹⁰⁶ και η κοινότητα σε Καμαρωτού.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 726 κατοίκων, οι 512 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημίωσης εξ ανταλλαγής. (Αρ. 108861-109000)¹⁹⁰⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καμαρωτό αποσπάται από την κοινότητα Καμαρωτού (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Καμαρωτού του δήμου Σιδηροκάστρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καμαρωτό αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) ως Τοπική Κοινότητα Καμαρωτού της Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 726 (1928), 886 (1940), 810 (1951), 995 (1961), 778 (1971), 683 (1981), 603 (1991). 468 (2011).

1904. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1905. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Σάβιακον υπό το όνομα «κοινότης Σαβιάκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαβιάκου ενούται και ο συνοικισμός **Καμαρότι**].

1906. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [13. Η κοινότης Καμαρότι μετονομάζεται εις «κοινότητα Καμαρωτού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καμαρότι, εις «**Καμαρωτό**»].

1907. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Καπνότοπος (Ραϊκόφτσα)

Ο οικισμός **Ραϊκόφτσα** βρίσκονταν κοντά στα σύνορα με τη Βουλγαρία, βόρεια από το Σιδηρόκαστρο.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1913 από τον Ελληνικό Στρατό την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 512 κατοίκους (236 άνδρες και 276 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δρακοτίν με έδρα τον οικισμό Δρακοτίν στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Ραϊκόφτσα¹⁹⁰⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 122 άνδρες και 124 γυναίκες, σύνολο 246 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 33 πρόσφυγες (20 άνδρες και 13 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και μέχρι το 1928 εγκαθίστανται στον οικισμό 42 οικογένειες προσφύγων/142 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ραϊκόφτσα μετονομάζεται σε **Καπνότοπος**¹⁹⁰⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 159 κατοίκων, οι 132 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 109001-109060)¹⁹¹⁰.

Το 1951 ο οικισμός Καπνότοπος, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 07/04/1951).

Απογραφές: 159 (1928), 146 (1940), (-) (1951).

Στο έδαφος της σημερινής Δημοτικής Ενότητας Προμαχώνα βρίσκονται και οι εγκαταλελειμμένοι οικισμοί **Κλειδί** και **Καπνότοπος**.

Καπνόφυτο (Τσερβίστα)

Ο οικισμός **Τσερβίστα** βρίσκονταν 17 χλμ. βορειοανατολικά από το Σιδηρόκαστρο και 17 χλμ. (χωματόδρομος) από το χιονοδρομικό κέντρο Λαϊλιά, σε υψόμετρο 440 μ.¹⁹¹¹

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 420 κατοίκους (203 άνδρες και 217 γυναίκες).

1908. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός Δρακοτίν υπό το όνομα «κοινότης Δρακοτίν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρακοτίν ενούνται και οι συνοικισμοί **Ραϊκόφτσα**, Ρούπελ και Εσκιτζή].

1909. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [29. Ο συνοικισμός **Ραϊκόφτσα** της κοινότητος Δραγοτίν μετονομάζεται εις **«Καπνότοπος»**].

1910. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1911. Βικιπαίδεια: Καπνόφυτο.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κρουσόβου (μετέπειτα Αχλαδοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Κρούσοβο (μετέπειτα Αχλαδοχώρι), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 4 οικισμοί, μεταξύ αυτών και ο οικισμός Τσερβίστα¹⁹¹². Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 135 άνδρες και 126 γυναίκες, σύνολο 261 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 103 πρόσφυγες (50 άνδρες και 53 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 127 οικογένειες προσφύγων/418 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 547 κατοίκων, οι 433 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114721-114900)¹⁹¹³.

Το 1929 ο οικισμός Τσερβίστα μετονομάζεται σε **Καπνόφυτο**¹⁹¹⁴.

Το 1932 ο οικισμός Καπνόφυτο αποσπάται από την κοινότητα Αχλαδοχωρίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Καπνοφύτου (Φ.Ε.Κ. 369^Α – 14/10/1932).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καπνόφυτο αποσπάται από την κοινότητα Καπνοφύτου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Αχλαδοχωρίου, στο Τοπικό Διαμέρισμα Καπνοφύτου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καπνόφυτο αποσπάται από την κοινότητα Αχλαδοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) ως Τοπική Κοινότητα Καπνοφύτου της Δημοτικής Ενότητας Αχλαδοχωρίου. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 547 (1928), 781 (1940), 515 (1951), 726 (1961), 378 (1971), 290 (1981), 195 (1991), 181 (2011).

Καρπερή (Ελσιανη)

Ο οικισμός **Έλσιανη** βρίσκονταν στα νότια της λίμνης Κερκίνης δυτικά της Σκοτούσας, Απέχει 27 χλμ. από την πόλη των Σερρών ενώ συνορεύει με τους οικισμούς Ψωμοτόπι στα βόρεια, Αμμουδιά στα ανατολικά και Αναγέννηση στα νότια¹⁹¹⁵. Είναι σε υψόμετρο 30 μ.¹⁹¹⁶.

1912. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κρούσοβον υπό το όνομα «κοινότης Κρουσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορουσόβου ενούνται και οι συνοικισμοί **Τσερβίστα**, **Κίρτσον**, **Καρατάς** και **Ελεζλή**].

1913. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1914. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 164^Α της 30^{ης} Απριλίου 1929, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών: [4. Ο συνοικισμός Τσερβίστα της αυτής επαρχίας (Σιντικής του νομού Σερρών) μετονομάζεται εις «**Καπνόφυτον**»].

1915. Βικιπαίδεια: Καρπερή.

1916. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερ-

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαριθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 1.226 κατοίκους (623 άνδρες και 603 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Έλσιανης με έδρα τον οικισμό Έλσιανη¹⁹¹⁷.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 374 άνδρες και 385 γυναίκες, σύνολο 759 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 127 πρόσφυγες (67 άνδρες και 60 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε το 1928 βρίσκονται 80 οικογένειες προσφύγων/249 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Έλσιανης μετονομάζεται¹⁹¹⁸ σε **Καρπερή** και η κοινότητα Έλσιανης σε κοινότητα Καρπερής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.133 κατοίκων, οι 251 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 109061-109180)¹⁹¹⁹.

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 57 οικογένειες Ποντίων προσφύγων^{1920, 1921}.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Καρπερή αποσπάται από την κοινότητα Καρπερής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας, ως Τοπικό Διαμέρισμα Καρπερής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Καρπερή αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Καρπερής στη Δημοτική Ενότητα Ηράκλειας του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει, στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.133 (1928), 1.240 (1940) 1.430 (1951), 1.743 (1961), 1.462 (1971), 1.405 (1981), 1.271 (1991), 873 (2011).

Καρυδοχώρι (Κίρτσοβο)

Ο οικισμός **Κίρτσοβο** βρίσκονταν 5 χλμ. ανατολικά από το Αχλαδοχώρι στα σύνορα των πρώην νομών Σερρών και Δράμας, σε υψόμετρο 640 μ.¹⁹²²

μήτς ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1917. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Έλσιανη υπό το όνομα «κοινότης Έλσιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Έλσιανης ενούται και οι συνοικισμοί Τσιουτσιλίκοβον και Νεόλιανη].

1918. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [6. Η κοινότης Έλσιανης μετονομάζεται εις «κοινότητα Καρπερής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Έλσιανη εις «Καρπερή»].

1919. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1920. Αρχείον Πόντου – 12^{ος} τόμος 1946, Στατιστικοί Πίνακες Σελ. 236-237.

1921. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Κιασάρ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 200.

1922. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Καρυδοχώρι.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 312 κατοίκους (154 άνδρες και 158 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κρουσόβου (μετέπειτα Αχλαδοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Κρούσοβο (μετέπειτα Αχλαδοχώρι), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 4 οικισμοί, μεταξύ αυτών και ο οικισμός Κίρτσοβο¹⁹²³.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 186 άνδρες και 295 γυναίκες, σύνολο 481 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες. Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται μέχρι το 1928 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 43 οικογένειες προσφύγων (169 άτομα). Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κίρτσοβον μετονομάζεται σε **Καρυδοχώρι**¹⁹²⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 260 κατοίκων, οι 170 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 109181-109240)¹⁹²⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Καρυδοχώρι ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Αχλαδοχωρίου της κοινότητας Αχλαδοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Καρυδοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Αχλαδοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Αχλαδοχωρίου (μαζί με το Αχλαδοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Αχλαδοχωρίου. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 260 (1928), 499 (1940), 0 (1951), 451 (1961), 295 (1971), 186 (1981), 150 (1991), 86 (2011).

Καστανούσσα (Πάλμες)

Ο οικισμός **Πάλμες** βρίσκονταν στους νότιους πρόποδες του όρους Μπέλες στα σύνορα Βουλγαρίας–Βόρειας Μακεδονίας, 75 χλμ. βορειοδυτικά από τις Σέρρες και σε υψόμετρο 270 μ.¹⁹²⁶.

Σύμφωνα με τις στατιστικές του Βασίλ Κάντσοφ «Μακεδονία, Εθνογραφία και Στατιστική», το 1900 ζούσαν 1.150 Βούλγαροι Μωαμεθανοί. Ωστόσο, ο Γκεόργκι Στρέζοφ

1923. Με το υπ' αριθ. Φ.Ε.Κ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κρούσοβον υπό το όνομα «κοινότης Κρουσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορουσόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Τσερβίστα, **Κίρτσοβον**, Καρατάς και Ελεζλή].

1924. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [35. Ο συνοικισμός Κίρτσοβον της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Καρυδοχώρι**»].

1925. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1926. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

το 1891, αναφέρει ότι ο οικισμός κατοικείτο αποκλειστικά από Πομακικής καταγωγής ανθρώπους. Η Καστανούσσα κατά την Οθωμανική περίοδο κατοικούνταν από μουσουλμάνους Οθωμανούς, οι οποίοι μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος-Τουρκίας εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Μυρσίνης(Mersin). Προφανώς δεν ήταν βουλγαρικής καταγωγής¹⁹²⁷.

Κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων ο οικισμός απελευθερώθηκε από τμήματα του βουλγαρικού στρατού, αλλά μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο το 1913, προσαρτήθηκε στην Ελλάδα¹⁹²⁸.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 1.047 κατοίκους (510 άνδρες και 537 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση και αναγνώριση της κοινότητας Πάλμες¹⁹²⁹ (Καστανούσσης) με έδρα τον ομώνυμο οικισμό στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Γκλαμπόφτσα και Αγία Παρασκευή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 403 άνδρες και 505 γυναίκες, σύνολο 998 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 20 πρόσφυγες (13 άνδρες και 7 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε το 1926 βρίσκονται 144 οικογένειες προσφύγων/512 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Πάλμες μετονομάζεται σε **Καστανούσσα**¹⁹³⁰ και η κοινότητα Πάλμε σε κοινότητα Καστανούσσης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 610 κατοίκων, οι 466 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημίωσης εξ ανταλλαγής. (Αρ. 109241-109440)¹⁹³¹.

Ο οικισμός είναι πνιγμένος στις καστανιές (εξ ου και το όνομά του) στα πλατάνια και στα άφθονα νερά που κατεβαίνουν από το βουνό. Ο παραδοσιακός νερόμυλος, η εκκλησία του Αγίου Πνεύματος, το κτίριο του Σχολείου και η πέτρινη βρύση από το 19^ο αι., είναι μόνο μερικά από τα αξιοθέατα. Στην Παλιά Καστανούσα έχει δημιουργηθεί ένα από τα πιο αξιόλογα λαογραφικά μουσεία που πραγματικά μαγεύει τον επισκέπτη διότι υπάρχουν διάφορα παλιά εργαλεία και αντικείμενα παλιάς εποχής πραγματικά ανεκτίμητα. Το επιβλητικό κτίριο χτίστηκε εξ' ολοκλήρου με πέτρα η οποία μαζεύτηκε από τα

1927. Βικιπαίδεια: Καστανούσα.

1928. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1929. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Πάλμες υπό το όνομα «κοινότης Πάλμες» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πάλμες ενούται και οι συνοικισμοί Γκλαμπόφτσα και Αγία Παρασκευή].

1930. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [1. Η κοινότης Πάλμε μετονομάζεται εις «Κοινότητα Καστανούσσης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Πάλμε εις «Καστανούσα»].

1931. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

γύρω γκρεμισμένα παλιά σπίτια μιας και εκεί ήταν και ο αρχικός παλιός οικισμός¹⁹³².

Το 1942 ο οικισμός Καστανούσσα αποσπάται από την επαρχία Σιντικής του νομού Σερρών και υπάγεται στην επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 23/07/1942) ενώ το 1946 ακυρώνεται αυτή η μεταβολή (Φ.Ε.Κ. 29^Α – 08/02/1946).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς», ο οικισμός Καστανούσσα αποσπάται από την κοινότητα Καστανούσσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Καστανούσσης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Καστανούσσα αποσπάται από το δήμο Κερκίνης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) ως Τοπική Κοινότητα Καστανούσσης (μαζί με το Καλοχώρι) στη Δημοτική Ενότητα Κερκίνης. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Απογραφές: 610 (1928), 829 (1940) 649 (1951), 859 (1961), 652 (1971), 597 (1981), 611 (1991), 595 (2011).

Κάτω Αμπέλ(ι)α (Κάτω Ινανλή)

Ο οικισμός (Κάτω) Ινανλή βρίσκονταν νότια του Σιδηροκάστρου, σε υψόμετρο 140 μ.¹⁹³³

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού και προσαρτάται στη κοινότητα Σιδηροκάστρου¹⁹³⁴.

Μετά το 1923 και έως το 1928, έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 44 οικογένειες προσφύγων/161 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ινανλή μετονομάζεται σε **Κάτω Αμπέλ(ι)α**¹⁹³⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 172 κατοίκων και οι 172 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 109441-109500)¹⁹³⁶.

Το 1946 ο οικισμός Κάτω Αμπέλ(ι)α που ανήκε στη κοινότητα Σιδηροκάστρου, ανήκει πλέον στον αναβαθμισμένο δήμο Σιδηροκάστρου.

1932. <https://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF8&t=m&oe=UTF8&msa=0&msid=218139948528126822688.0004ead930193b4164b3a>

1933. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1934. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηρόκαστρον υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενοούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουντλή, Μουσατζιαλή, Μοντουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλίζικ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόνιτσα].

1935. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [24. Ο συνοικισμός Κάτω Ινανλί της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Κάτω Αμπέλ(ι)α»].

1936. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Από το 1997 μέχρι το 2010 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Κάτω Αμπέλια ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Σιδηροκάστρου του δήμου Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Δημοτική Κοινότητα Σιδηροκάστρου (μαζί με Θερμοπηγή, Σιδηρόκαστρο, Λουτρά, Σταθμό, Σχιστόλιθο, Φαιά Πέτρα) της Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 172 (1928), 326 (1940), 210 (1951), 310 (1961), 196 (1971), 137 (1981), 2018 (1991), 184 (2001), 216 (2011).

Κάτω Καρυδιά (Βράγκοβον)

Ο οικισμός **Βράγκοβον** βρίσκονταν κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα.

Μετά την απελευθέρωσή του, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 115 κατοίκους (58 άνδρες και 57 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Βράγκοβου¹⁹³⁷ και προσαρτάται στη κοινότητα Τσιγγέλη (μετέπειτα κοινότητα Αγκίστρου).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 47 άνδρες και 51 γυναίκες, σύνολο 98 κάτοικοι.

Με την Συνθήκη της Ανταλλαγής το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκαταλείπουν τον οικισμό και φεύγουν στην Τουρκία.

Στην απογραφή προσφύγων το 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Λίγο μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται μέχρι το 1928, στον οικισμό 18 οικογένειες προσφύγων/51 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Βράγκοβον μετονομάζεται¹⁹³⁸ σε **Κάτω Καρυδιά**.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 109501-109540)¹⁹³⁹.

Την 10ετία του '40 ο οικισμός εγκαταλείπεται.

Απογραφές: 611 (1928), 98 (1940), (-) (1951).

Σήμερα ο οικισμός αποτελεί ερείπια σπιτιών, στο έδαφος της σημερινής Δημοτικής Ενότητας Αγκίστρου του δήμου Σιντικής¹⁹⁴⁰.

1937. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιόικηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [13. Ο συνοικισμός Τσιγγέλη υπό το όνομα «κοινότης Τσιγγέλη» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσιγγέλη ενούνται και οι συνοικισμοί Λέχοβον, Χότζιοβον, **Βράγκοβον** και Τρίγκα].

1938. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιόικηση Σιδηροκάστρου: [16. Ο συνοικισμός Βράγκοβον της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Κάτω Καρυδιά**»].

1939. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1940. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Κάτω Καρυδιά.

Κάτω Πορόια (Κάτω Πορρόια)

Ο οικισμός **Κάτω Πορρόια** βρίσκονταν 2 χλμ. βόρεια της Ροδόπολης στο βορειοδυτικό άκρο του νομού Σερρών, σε υψόμετρο 278 μ.¹⁹⁴¹.

Τα Κάτω Πορόια κατοικήθηκαν πριν από πολλούς αιώνες και υπάρχουν πολλά στοιχεία που συνηγορούν σ' αυτό. Σχετικά σημειώνουμε ότι στη Μονή Βατοπεδίου του Αγίου Όρους υπάρχει ένας χάρτης του 13^{ου} – 14^{ου} αι., τον οποίο φιλοτέχνησε μοναχός από την μονή αυτή, και περιλαμβάνει τις μεγάλες πόλεις της Βορείου Ελλάδος αναφέροντας και τα Πορόια. Εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι ότι οι πηγές του μοναχού, όπως ο ίδιος αναγράφει στον χάρτη είναι ο γεωγράφος Στράβωνας ο οποίος έζησε στις αρχές του 2^{ου} αι..

Είναι ακόμη σημαντικό γνωρίζετε ότι τα Πορόια είχαν δικό τους ηλεκτρικό ρεύμα (πριν από τον πόλεμο) όταν δεν υπήρχε Δ.Ε.Η.

Σήμερα από το παλιό χωριό απομένουν λίγα παλιά σπίτια μετρημένα στα δάκτυλα του ενός χεριού¹⁹⁴².

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 κατεγράφησαν 1.279 κάτοικοι (555 άνδρες και 724 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 546 άνδρες και 511 γυναίκες, σύνολο 1.057 κάτοικοι. Την ίδια χρονιά γίνεται η αναγνώριση και η σύσταση της κοινότητας Κάτω Πορρόια¹⁹⁴³.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 246 πρόσφυγες (127 άνδρες και 119 γυναίκες).

Μετά το 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να ζουν στον οικισμό 200 οικογένειες προσφύγων/773 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 986 κατοίκων, οι 494 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 109541-109840)¹⁹⁴⁴.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας Κάτω Πορρόια διορθώνεται σε **Κάτω Πορόια** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Κάτω Πορόια αποσπάται από τη κοινότητα Κάτω Ποροίων και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης στο Τοπικό Διαμέρισμα Κάτω Ποροίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Κάτω Πορόια αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη

1941. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Κάτω Πορρόια.

1942. <https://www.refanidishotel.gr/el/topothesis/ano-kai-kato-poroia>

1943. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός **Κάτω Πορρόια** υπό το όνομα «κοινότης Κάτω Πορροίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.].

1944. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Τοπική Κοινότητα Κάτω Ποροΐων (μαζί με το Σιδηροχώριο) της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 986 (1928), 1.265 (1940), 1.006 (1951), 864 (1961), 778 (1971), 689 (1981), 787 (1991), 455 (2011).

Κατώμερο (Ασαά ή Ασαγιά Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Ασαγιά Μαχαλέ** βρίσκονταν κοντά στα Ελληνο-βουλγαρικά σύνορα, στη περιοχή Ν. Πετριτσίου Σερρών.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ορτά-Μαχαλά (μετέπειτα Μεσαΐας) με έδρα τον οικισμό Ορτά -Μαχαλά και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Ασαγιά-Μαχαλέ¹⁹⁴⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 80 άνδρες και 81 γυναίκες, σύνολο 161 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες αλλά ούτε και στον Κατάλογο Προσφυγικών Συνοικισμών Μακεδονίας, αναγράφεται αριθμός προσφύγων αν και καταγράφεται ως μικτός οικισμός¹⁹⁴⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 221 κατοίκων, οι 152 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1927 ο οικισμός Ασαγιά Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Κατώμερο**¹⁹⁴⁷.

Το 1951 ο οικισμός Κατώμερο, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 07/04/1951).

Απογραφές: (-) (1928), 111 (1940), (-) (1951).

Κερκίνη (Μπούτκοβο)

Ο οικισμός **Μπούτκοβο** βρίσκονταν στα βόρεια της λίμνης Κερκίνης. Απέχει 35 χλμ. από τις Σέρρες και 80 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη¹⁹⁴⁸, σε υψόμετρο 38 μ.¹⁹⁴⁹

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 1.367 κατοίκους (686 άνδρες και 681 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουτκόβου (μετέπειτα

1945. Με το Φ.Ε.Κ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [15. Ο συνοικισμός Ορτά-Μαχαλά υπό το όνομα «κοινότης Ορτά-Μαχαλά» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ορτά_Μαχαλά ενούται και οι συνοικισμοί **Ασαγιά-Μαχαλέ**, **Δερέ Μαχαλέ**, **Τοπολίντσα** και **Χάνδερει**].

1946. Κατάλογος των προσφυγικών συνοικισμών Μακεδονίας με τας νέας ονομασίας – Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας, Τμήμα Στατιστικής Θεσσαλονίκη (1928) – Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1947. Με το Φ.Ε.Κ. 306^Α της 22^{ης} Δεκεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [226. Ο συνοικισμός **Ασαγιά-Μαχαλά της κοινότητος Μεσαΐας (πρώην Ορτά-Μαχαλά)** μετονομάζεται εις «**Κατώμερο**»].

1948. Βικιπαίδεια: Κερκίνη.

1949. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Κερκίνης) με έδρα τον οικισμό Μπούτκοβο¹⁹⁵⁰, στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 5 οικισμοί.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 392 άνδρες και 424 γυναίκες, σύνολο 816 κάτοικοι.

Το 1923 ο οικισμός Μπούτκοβο μετονομάζεται σε **Κερκίνη** και η κοινότητα Μπουτκόβου σε κοινότητα Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 29Β 14/04/1923).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 127 πρόσφυγες (69 άνδρες και 58 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 86 οικογένειες προσφύγων/321 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 832 κατοίκων, οι 213 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 109841-109960)¹⁹⁵¹.

Η **Κερκίνη** είναι μια τεχνητή λίμνη που σχηματίστηκε το 1932 με την δημιουργία φράγματος στον ποταμό Στρυμόνα Το 1982, λόγω της μείωσης της χωρητικότητας της λίμνης εξαιτίας των φερτών υλών από τον Στρυμόνα, κατασκευάστηκε νέο φράγμα. Η έκταση της λίμνης ποικίλλει από 54.250 έως 72.110 στρέμματα ανάλογα με την εποχή. Αποτελεί ιδιαίτερα προστατευμένο υδροβιότοπο και τοπίο σπάνιας ομορφιάς με θέα το βουνό Μπέλες και την κοιλάδα Σερρών. Θαυμασμό προκαλούν τα παραποτάμια δάση, τα νούφαρα, και η ποικιλία των ψαριών που αποτελούν και πηγή εισοδήματος για πολλούς κατοίκους της περιοχής που αποτελούν και πηγή εισοδήματος για πολλούς κατοίκους της περιοχής¹⁹⁵².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Κερκίνη αποσπάται από την κοινότητα Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κερκίνη αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Δημοτική Κοινότητα Κερκίνης (μαζί με Κορυφούδι, Μοναστηράκι και Σταυροδρόμι) της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 832 (1928), 1.086 (1940), 1.280 (1951), 1.645 (1961), 1.312 (1971), 1.246 (1981), 1.214 (1991), 994 (2011).

1950. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός **Μπούτκοβον** υπό το όνομα «κοινότης Μπουτκόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουτκόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Σαρός, Ντελή-Χασάν, Τσαϊρ Μαχαλέ, Τζουμά-Μαχαλέ και Κεσιτζή Τσιφλίκ].

1951. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1952. Βικιπαίδεια: Κερκίνη.

Κιουρεκλή ή Κιουρενλή ή Κιουλεμελή

Ο οικισμός **Κιουρεκλή** βρίσκονταν νότια από το σημερινό οικισμό της Κερκίνης, στα βόρεια-δυτικά της λίμνης Κερκίνης.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός δεν φαίνεται να κατοικείται αν και αναφέρεται ως οικισμός.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Λοζίστης (μετέπειτα Μεσολόφου) με έδρα τον οικισμό Λοζίστα (Μεσόλοφος), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 10 οικισμοί, μεταξύ αυτών και ο οικισμός Κιουλεμελή¹⁹⁵³.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 9 άνδρες και 4 γυναίκες, σύνολο 13 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 3 οικογένειες προσφύγων/17 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110141-110160)¹⁹⁵⁴.

Το 1928 ο οικισμός Κιουλεμελή, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Κλειδί (Ρούπελ)

Ο οικισμός **Ρούπελ** βρίσκονταν κοντά στο οχυρό Ρούπελ που αποτελεί αμυντικό συγκρότημα (ένα από τα 21 συνολικά αμυντικά συγκροτήματα με την ονομασία "Οχυρά") κατά μήκος των ελληνοβουλγαρικών συνόρων που έφερε το όνομα Γραμμή Μεταξά, με συνολικό ανάπτυγμα καταφυγίων 1.849 μέτρα και μήκος στοών 4.251 μέτρα. Το Ρούπελ, κατασκευασμένο στις δυτικές αντηρίδες του όρους Τσιγγέλι στον ποταμό Στρυμόνα μαζί με το οχυρό Παλουριώνες εξασφάλιζαν τη στενωπό Ρούπελ. Την περίοδο του βυζαντινού η περιοχή ονομαζόταν στενωπός του Ρουπελίου¹⁹⁵⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, (η Ρουπέλη) είχε 177 κατοίκους (94 άνδρες και 83 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δρακοτίν με έδρα τον οικισμό Δρακοτίν, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Ρούπελ¹⁹⁵⁶. Στην απογραφή πληθ-

1953. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Λοζίστα υπό το όνομα «κοινότης Λοζίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λοζίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Καϊράν Μαχαλέ, Καρασούλι, **Κιουλεμελή**, Κιράν Μαχαλέ, Ντεντελή, Οραπλή, Ουρουμλή, Τσαλίκ, Μαχαλέ, Τσελίκ Μαχαλέ, Τσαβδαρλή και Μενεζελή].

1954. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1955. Βικιπαίδεια: Κλειδί.

1956. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται:

σμού του 1920, κατεγράφησαν 120 άνδρες και 77 γυναίκες, σύνολο 206 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκε στον οικισμό 1 άνδρας πρόσφυγας. Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 3 οικογένειες προσφύγων/7 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Ρούπελ μετονομάζεται σε **Κλειδί**¹⁹⁵⁷, ενώ το 1927 η κοινότητα Δρακοτίν που ανήκει το Κλειδί μετονομάζεται σε κοινότητα Προμαχώνος (Φ.Ε.Κ. 306^Α – 22/12/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 217 κατοίκων, οι 8 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110161-110180)¹⁹⁵⁸.

Το 1930 ο οικισμός Κλειδί αποσπάται από τη κοινότητα Προμαχώνος και προσαρτάται στη κοινότητα Σιδηροκάστρου (Φ.Ε.Κ. 250^Α- 23/07/1930).

Το 1932 το Κλειδί αποσπάται από την κοινότητα Σιδηροκάστρου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κλειδίου (Φ.Ε.Κ. 425^Α – 09/12/1932).

Το 1946 ο οικισμός Κλειδί αποσπάται από την κοινότητα Κλειδίου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Προμαχώνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 27/09/1946).

Απογραφές: 217 (1928), 304 (1940), (-) (1951).

Το **Κλειδί** σήμερα είναι ένας εγκαταλελειμμένος οικισμός που βρίσκεται στη Δημοτική Ενότητα Προμαχώνα, στον σημερινό δήμο Σιντικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Από την ονομασία «Ρούπελ» πήρε το όνομά του και ο άνεμος Ρουπελιώτης, που πνέει στον νομό Σερρών¹⁹⁵⁹.

Κληματερό (Ουρουμλή)

Ο οικισμός **Ουρουμλή** βρίσκονταν νότια από το σημερινό οικισμό της Κερκίνης, στα βόρεια-δυτικά της λίμνης Κερκίνης.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 87 κατοίκους (42 άνδρες και 45 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Λοζίστης (μετέπειτα Μεσολόφου) με έδρα τον οικισμό Λοζίστα (Μεσόλοφος), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 10 οικισμοί. μεταξύ αυτών και ο οικισμός Ουρουμλή¹⁹⁶⁰.

[14. Ο συνοικισμός Δρακοτίν υπό το όνομα «κοινότης Δρακοτίν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρακοτίν ενούνται και οι συνοικισμοί Ραϊκόφτσα, **Ρούπελ** και Εσκιτζή].

1957. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Σερρών: [19. Ο συνοικισμός Ρούπελ της κοινότητος Δρακοτίν της αυτής Υποδιοικήσεως μετονομάζεται εις «**Κλειδί**»].

1958. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1959. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1960. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται:

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 32 άνδρες και 33 γυναίκες, σύνολο 65 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 7 οικογένειες προσφύγων/26 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ουρουμλή μετονομάζεται σε **Κληματερό**¹⁹⁶¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 37 κατοίκων και οι 37 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110181-110200)¹⁹⁶².

Το 1940 ο οικισμός Κληματερό, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 37 (1928), (-) (1940).

Κοίλο (Μπες Ταουκλή)

Ο οικισμός **Μπες Ταουκλή** βρίσκονταν κοντά στη κοινότητα Λοζίστης (μετέπειτα Μεσολόφου) στο νότιο τμήμα της λίμνης Κερκίνης.

Το 1920 ο οικισμός Μπές Ταουκλή αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Λοζίστης (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 21 άνδρες και 17 γυναίκες, σύνολο 38 κάτοικοι.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 4 οικογένειες προσφύγων/9 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μπές-Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Κοίλο**¹⁹⁶³.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 111721-111740)¹⁹⁶⁴.

Το 1928 ο οικισμός Μπές Ταουκλή, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 16/05/1928).

[1. Ο συνοικισμός Λοζίστα υπό το όνομα «κοινότης Λοζίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λοζίστης ενοούνται και οι συνοικισμοί Καϊράν Μαχαλέ, Καρασούλι, Κιουλεμλή, Κιράν Μαχαλέ, Ντεντελή, Οραπλή, **Ουρουμλή**, Τσαλίκ, Μαχαλέ, Τσελίκ Μαχαλέ, Τσαβδαρλή και Μενεξελή].

1961. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [10. Ο συνοικισμός Ουρουμλή της αυτής κοινότητος εις «**Κληματερό**».

1962. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1963. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [24. Ο εις την κοινότητα Μεσολόφου (πρώην Λοζίστης) υπαγόμενος συνοικισμός Μπές-Μαχαλέ μετονομάζεται εις «**Κοίλον**»(το)].

1964. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Κοίμηση (Σπάτοβο)

Ο οικισμός **Σπάτοβο** (σπατ=κοιμάμαι, βουλγάρικα και ίσως σχετίζεται με το ναό της Κοίμησης της Θεοτόκου, το 1885)¹⁹⁶⁵ βρίσκονταν ανατολικά της λίμνης Κερκίνης, στα βόρεια του κάμπου των Σερρών και νότια του Στρυμόνα. Απέχει 4 χλμ. βόρεια, βορειοανατολικά της Ηράκλειας, 31,5 χλμ. βορειοδυτικά των Σερρών και αποτελεί τη βορειοανατολική συνέχεια του οικισμού Ποντισμένο, σε υψόμετρο 38μ.¹⁹⁶⁶

Το Σπάτοβο ήταν ένας οικισμός, όπου κατοικούσαν, τα τελευταία χρόνια της Οθωμανικής διοίκησης, περίπου 1.100 χριστιανοί Μακεδόνες (εξαρχικοί και πατριαρχικοί). Προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά το Β΄ Βαλκανικό πόλεμο. Με τη συνθήκη του Νεϊγύ, ένας μεγάλος αριθμός Εξαρχικών κατοίκων μετανάστευσε στη Βουλγαρία. Η Ελληνική Διοίκηση εγκατέστησε εδώ, 120 οικογένειες Πατριαρχικών προσφύγων¹⁹⁶⁷.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Σπάτοβο είχε 1.167 κατοίκους (592 άνδρες και 575 γυναίκες).

Κατά την Έκθεση του Υπουργείου Οικονομικών, το 1915 στο τότε εγκαταλελειμμένο Σπάτοβο, εγκαταστάθηκαν 71 πρόσφυγες, για τους οποίους δεν γνωρίζουμε τι απέγιναν¹⁹⁶⁸.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σπατόβου (μετέπειτα Κοίμησης) με έδρα τον οικισμό Σπάτοβο¹⁹⁶⁹.

Το 1920 ο οικισμός είχε 709 κατοίκους, άρα ξανακατοικήθηκε, δηλαδή είτε η καταστροφή του δεν ήταν ολοκληρωτική, είτε οι κάτοικοι ανήγειραν νέα οικήματα με τα υλικά που βρέθηκαν επιτόπου.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 66 πρόσφυγες (35 άνδρες και 31 γυναίκες).

Το 1924 με την ανταλλαγή πληθυσμών, έφθασαν στο Σπάτοβο 95 οικογένειες από την Ανατολική Θράκη, 25 από το Πετροχώρι της επαρχίας Τσατάλτζας και 70 από το Μεγάλο Ζαλούφι. Οι πρώτοι εγκαταστάθηκαν σε σπίτια που είχαν εγκαταλείψει οι Βούλγαροι. Για τις 70 οικογένειες από το Μεγάλο Ζαλούφι η Ε.Α.Π. έκτισε σπίτια στη βορειοανατολική πλευρά του Τα οικήματα παραδόθηκαν έτοιμα από την τεχνική εταιρεία D.H.T.G.¹⁹⁷⁰

Το 1928 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. υπήρχαν συνολικά 120 οικογένειες προσφύγων (483 άτομα). Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Σπάτοβο μετονομάζεται σε **Κοίμηση**¹⁹⁷¹ και η κοινότητα σε κοινότητα Κοιμήσεως.

1965. «Ο Ξεριζωμός και η Άλλη Πατρίδα» – Επιστημονικό Συμπόσιο. Σχολή Μωραΐτη. Εισήγηση Κικής Καουκούλα: «Ένα δείγμα των μεταμορφώσεων: Κοίμηση, πρώην Σπάτοβο Σερρών».

1966. Βικιπαίδεια: Κοίμηση.

1967. <http://www.lithoksou.net/p/koimisi-spatobo>

1968. Ό.π. «Ο Ξεριζωμός και η Άλλη Πατρίδα».

1969. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός **Σπάτοβον** υπό το όνομα «κοινότης Σπατόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1970. Ό.π. «Ο Ξεριζωμός και η Άλλη Πατρίδα».

1971. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [6. Η κοινότης Σπανόβου μετονομάζεται εις «Κοινότητα Κοιμήσεως» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σπάτοβον εις «**Κοίμησης**» (η)].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.145 κατοίκων, οι 380 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110201-110360)¹⁹⁷².

Προπολεμικά (και μετά τις ανταλλαγές των πληθυσμών) οι γηγενείς κάτοικοι εξακολουθούσαν να αποτελούν την πλειοψηφία του πληθυσμού. Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος και ο Εμφύλιος δεν επηρέασαν αρνητικά τη δημογραφική εξέλιξη του οικισμού¹⁹⁷³.

Οι κάτοικοί του ασχολούνται με τη γεωργία αν και από τη δεκαετία του '90 παρατηρείται μεγάλη μετανάστευση, κυρίως στη Γερμανία¹⁹⁷⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Κοίμηση αποσπάται από την κοινότητα Κοιμήσεως και ανήκει στον διευρυμένο δήμο Ηράκλειας στο Τοπικό Διαμέρισμα Κοιμήσεως (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κοίμηση αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Κοιμήσεως που υπάγεται στη Δημοτική Ενότητα Ηράκλειας του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.145 (1928), 1.711 (1940), 2.470 (1951), 2.561 (1961), 2.087 (1971), 2.008 (1981), 1.653 (1991), 1.460 (2011).

Κορυφούδι (Κιουλαχλή ή Κιουλιχλή)

Ο οικισμός **Κιουλιχλί** βρίσκονταν στη δυτική όχθη της λίμνης Κερκίνης και πάνω στον παραλίμνιο δρόμο που συνδέει τον Λιθότοπο με την Κερκίνη¹⁹⁷⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Κιουλιχλί δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοπρίβης (μετέπειτα Χειμάρρου) με έδρα τον οικισμό Κόπριβα και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Κιουλιχλί¹⁹⁷⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 84 άνδρες και 82 γυναίκες, σύνολο 166 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 30 οικογένειες.

1972. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1973. <http://www.lithoksou.net/p/koimisi-spatobo>

1974. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1975. <https://www.exploring-greece.gr/el/show/42612/ttd/KORIFUDI>

1976. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Κόπριβα υπό το όνομα «κοινότης Κοπρίβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοπρίβης ενούται και οι συνοικισμοί Καγιαλή, Όρτα Μαχαλά, Δεμίρ-Χανλάρ, Κιουλιχλή Άνω, **Κιουλιχλή Κάτω**, Κιοσελή, Φερεσλή, Ιμπιλέρ, Τσαβδαρλή, Σιαμαπανλάρ, Ισμαϊλή, Κουρφαλή, Μπεσταούκ και Ομάρ Μεντελέρ].

νειες προσφύγων/101 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κιουλιχλί μετονομάζεται σε **Κορυφούδι**¹⁹⁷⁷.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110581-110620)¹⁹⁷⁸.

Το 1933 ο οικισμός Κορυφούδι αποσπάται από την κοινότητα Χειμάρρου και προσαρτάται στη κοινότητα Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 107^Α – 04/05/1933).

Το 1942 αποσπάται από την κοινότητα Κερκίνης και προσαρτάται στη κοινότητα Μεσολόφου (Φ.Ε.Κ. 163^Α – 27/06/1942).

Το 1952 ο οικισμός Κορυφούδι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 73 (1928) ως Άνω Κορυφούδι, 88 (1940), (-) (1950).

Αργότερα προφανώς ξανα-κατοικήθηκε έτσι ώστε το 2011 ο οικισμός Κορυφούδι με 23 κατοίκους (απογραφή 2011) να ανήκει στη κοινότητα Κερκίνης της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης του δήμου Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο).

Κορφοβούνι (Σιβρή)

Ο οικισμός **Σιβρή** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Καλόκαστρο νότια του Στρυμονικού.

Το 1913, το Όρλιακο προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός δεν κατοικείται.

Το 1920 πραγματοποιείται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ορλιάκου (μέτεπειτα Στρυμονικού) με έδρα τον οικισμό Όρλιακο (Στρυμονικό) στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Σιβρή¹⁹⁷⁹ αποσπώμενος από τους Αϊβαλίκ Δερέ Μαχαλάδες.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 50 άνδρες και 51 γυναίκες, σύνολο 101 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 18 πρόσφυγες (9 άνδρες και 9 γυναίκες).

Μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, έφυγαν οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι του ενώ ήρθαν και άλλοι πρόσφυγες στον οικισμό με αποτέλεσμα το 1926 να υπάρχουν 52 οικογένειες προσφύγων/175 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

1977. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [3. Ο συνοικισμός Κιουλιχλί της κοινότητας Κοπρίβης μετονομάζεται εις «**Κορυφούδι**»].

1978. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1979. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [17. Ο συνοικισμός Ορλιακόν υπό το όνομα «κοινότης Ορλιάκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δραγοσίον ενούνται και οι συνοικισμοί Τσακαρλή (ή Τσακιρλή), Γενή Μαχαλέ και οι συνοικισμοί Σαλτικλή και **Σιβρή**, αποσπώμενοι της κοινότητος Αϊβαλίκ Δερέ Μαχαλάδων, εις ην είχαν προσαρτηθή δια του από 28 Ιουνίου π.ε. Β. Διατάγματος].

Το 1927 ο οικισμός Σιβρή καταργείται και προσαρτάται στον οικισμό Κορφοβούνι της κοινότητας Ορλιάκου (Φ.Ε.Κ. 7^Α – 14/01/1927) ενώ λίγους μήνες αργότερα το Κορφοβούνι αποσπάται από την κοινότητα Ορλιάκου και προσαρτάται στη κοινότητα Καλού Κάστρου (Φ.Ε.Κ. 79^Α – 07/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 190 κατοίκων, οι 165 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110621-110700)¹⁹⁸⁰.

Το 1951 ο οικισμός Κορφοβούνι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 07/04/1951).

Απογραφές: 190 (1928), 309 (1940), (-) (1951).

Λαγόνι (Τσιφλίκ Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Τσιφλίκ Μαχαλέ** βρίσκονταν κοντά στο Σιδηρόκαστρο.

Μετά την απελευθέρωσή του και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Τσιφλίκ Μαχαλέ είχε 70 κατοίκους (42 άνδρες και 28 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σιδηροκάστρου με έδρα το Σιδηρόκαστρο, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Τσιφλίκ Μαχαλέ¹⁹⁸¹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 47 άνδρες και 44 γυναίκες, σύνολο 91 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 4 πρόσφυγες (2 άνδρες και 2 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται μέχρι το 1928 στον οικισμό 20 οικογένειες προσφύγων/65 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-ΕΑ.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τσιφλίκ Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Λαγόνι**¹⁹⁸².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 59 κατοίκων και οι 59 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110721-110760)¹⁹⁸³.

1980. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1981. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηρόκαστρον υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενοούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), **Τσιφλίκ-Μαχαλά**, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόνιτσα].

1982. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [17. Ο συνοικισμός Τσιφλίκ Μαχαλέ της κοινότητος Σιδηροκάστρου μετονομάζεται εις «**Λαγόνι**» (το)].

1983. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1951 ο οικισμός Λαγόνι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 59 (1928), 131 (1940), - (1951).

Στο έδαφος της σημερινής Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου, βρίσκεται και ο εγκαταλελειμμένος οικισμός **Λαγόνι**¹⁹⁸⁴.

Λιβαδιά ή Λειβαδιά (Τζουμά Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Τζουμά Μαχαλέ** βρίσκονταν βόρεια της Κερκίνης και νοτιοανατολικά της Ροδόπολης. Είναι κτισμένος στα βορειοδυτικά της λίμνης Κερκίνης και έχει τη μεγαλύτερη πεδιάδα από αγροτεμάχια 18.000 τ.μ. στην επαρχία Σιντικής Απέχει 60 χλμ. από τις Σέρρες και 103 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη¹⁹⁸⁵, σε υψόμετρο 70 μ.¹⁹⁸⁶.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 250 κατοίκους (134 άνδρες και 116 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουτκόβου (μετέπειτα Κερκίνης) με έδρα τον οικισμό Μπούτκοβο, στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 5 οικισμοί μεταξύ αυτών και ο οικισμός Τζουμά Μαχαλέ¹⁹⁸⁷.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 104 άνδρες και 103 γυναίκες, σύνολο 207 κάτοικοι.

Το 1923 ο οικισμός Τζουμά Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Λειβαδιά** (Φ.Ε.Κ. 29Β 14/04/1923).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 45 πρόσφυγες (20 άνδρες και 25 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 191 οικογένειες προσφύγων/731 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Λειβαδιά αποσπάται από την κοινότητα Κερκίνης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Λειβαδιάς (Φ.Ε.Κ. 144^Α – 15/07/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 732 κατοίκων, οι 560 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110761-111020)¹⁹⁸⁸.

1984. Βικιπαίδεια: Σιδηροκάστρο.

1985. Βικιπαίδεια: Λιβάδια.

1986. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1987. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Μπούτκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπουτκόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουτκόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Σταρός, Ντελή-Χασάν, Τσαϊρ Μαχαλέ, Τζουμά-Μαχαλέ και Κεσιτζή Τσιφλίκ].]

1988. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το όνομα του οικισμού και της κοινότητας Λειβαδιάς διορθώνεται σε **Λιβαδιά** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Η περιοχή φημίζεται για τα προϊόντα βουβαλιού, όπως το κρέας, το γάλα και το βούτυρο¹⁹⁸⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λιβαδιά αποσπάται από την κοινότητα Λιβαδιάς και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Λιβαδιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λιβαδιάς αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής στη Τοπική Κοινότητα Λιβαδιάς της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 732 (1928), 1.037 (1940), 1.261 (1951), 1.257 (1961), 1.050 (1971), 1.039 (1981), 1.102 (1991), 636 (2011).

Λιθότοπος (Καγιαλή)

Ο οικισμός **Καγιαλή** βρίσκονταν 35 χλμ. βορειοδυτικά των Σερρών, στις νότιες όχθες της λίμνης Κερκίνης στα βόρεια του κάμπου των Σερρών σε υψόμετρο 45 μ. Είναι χτισμένος πάνω σε δύο λόφους, στους πρόποδες των Κρουσίων, ακριβώς δίπλα στον ποταμό Στρυμόνα αφού εκεί βρίσκεται και το μεγάλο φράγμα του ποταμού και η νότια άκρη της λίμνης Κερκίνης¹⁹⁹⁰.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Καγιαλή δεν αναφέρεται να κατοικείται.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοπρίβης (μετέπειτα Χειμάρρου) με έδρα τον οικισμό Κόπριβα και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Καγιαλή¹⁹⁹¹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 61 άνδρες και 54 γυναίκες, σύνολο 115 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες αλλά ούτε και στον Κατάλογο Προσφυγικών Συνοικισμών Μακεδονίας, αναγράφεται αριθμός προσφύγων αν και καταγράφεται ως αμιγής προσφυγικός οικισμός. Εν τούτοις στην απογραφή του 1928 είχε 114 κατοίκους πολλοί εκ των οποίων κατάγονταν από τον Πόντο.

Το 1927 ο οικισμός Καγιαλή μετονομάζεται σε **Λιθότοπος**¹⁹⁹².

1989. <https://www.exploring-greece.gr/el/show/16189/:ttd/LIVADIA>.

1990. Βικιπαίδεια: Λιθότοπος.

1991. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Κόπριβα υπό το όνομα «κοινότης Κοπρίβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοπρίβης ενούται και οι συνοικισμοί **Καγιαλή**, Όρτα Μαχαλά, Δεμίρ-Χανλάρ, Κιουλιχλή Άνω, Κιουλιχλή Κάτω, Κιοσελή, Φερεσλή, Ιμπιλέρ, Τσαβδαρλή, Σιαμαπανλάρ, Ισμαϊλή, Κουρφαλή, Μπεσταούκ και Ομάρ Μεντελέρ].

1992. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [6. Ο συνοικισμός Καγιαλή της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Λιθότοπος**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 114 κατοίκων, οι 58 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1963 ο οικισμός Λιθοτόπος αποσπάται από την κοινότητα Χειμάρρου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Λιθοτόπου (Φ.Ε.Κ. 112^Α – 16/07/1963).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Λιθοτόπος αποσπάται από την κοινότητα Λιθοτόπου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας Σερρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Λιθοτόπος αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Λιθοτόπου που υπάγεται στη Δημοτική Ενότητα Ηράκλειας του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 114 (1928), 334 (1940), 343 (1951), 829 (1961), 663 (1971), 545 (1981), 620 (1991), 698 (2001), 702 (2011).

Λιμνοχώρι - Κογχύλια (Πουρλίδα)

Ο οικισμός **Πουρλίδα** βρίσκονταν 38 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών, στις ανατολικές όχθες της λίμνης Κερκίνης, στα βόρεια του κάμπου των Σερρών και σε υψόμετρο 34 μ.¹⁹⁹³.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 είχε 209 κατοίκους (90 άνδρες και 119) στη πλειονότητα μουσουλμάνους.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουγιούκ Μαχαλέ (μετέπειτα Μεγαλοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Μπουγιούκ Μαχαλέ (Μεγαλοχώρι), στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Πουρλίδα¹⁹⁹⁴.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 95 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 178 κάτοικοι.

Το 1927 ο οικισμός Πουρλίδα μετονομάζεται σε **Κογχύλια**¹⁹⁹⁵.

Το 1923, με την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών που ακολούθησε, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και κατευθύνθηκαν στην Τουρκία.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 50 πρόσφυγες (24 άνδρες και 26 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται μέχρι το 1928, στον οικισμό 18 οικογένειες προσφύγων/57 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

1993. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1994. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Μπουγιούκ-Μαχαλέ υπό το όνομα «κοινότης Μπουγιούκ-Μαχαλέ» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Μπουγιούκ Μαχαλέ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπορσούκ, Μρίσνα, **Πουρλίδα** και Μαντάρ].

1995. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [28. Ο συνοικισμός Πουρλίδα της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Κογχύλια**»].

Το 1927 ο οικισμός Κογχύλια αποσπάται από την κοινότητα Μεγαλοχωρίου και προσαρτάται στη κοινότητα Μπουρσουκίου μετέπειτα Κοινότητα Λιμνοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 216 κατοίκων, οι 54 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 113181-113220)¹⁹⁹⁶.

Το 1932 με την διάνοιξη της νέας κοίτης του Στρυμόνα διαλύθηκαν οι οικισμοί Λιμνοχώρι, Μανιτάρι, και Μπουρσουκί. Έτσι οι κάτοικοι των οικισμών αυτών έκτισαν στην σημερινή τοποθεσία (στο χώρο που υπήρχε το τσιφλίκι του Τούρκου Μπέη Χατζηλαζάρου) τον οικισμό Κογχύλια το οποίο αργότερα πήρε το σημερινό όνομα Λιμνοχώρι¹⁹⁹⁷.

Το 1955 ο οικισμός Κογχύλια μετονομάζεται σε **Λιμνοχώριο** (Φ.Ε.Κ. 157^Α – 21/06/1955).

Οι κάτοικοί του ασχολούνται με τη γεωργία¹⁹⁹⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Λιμνοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Λιμνοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας στο Τοπικό Διαμέρισμα Λιμνοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λιμνοχώρι παραμένει στον διευρυμένο δήμο Ηράκλειας στη Τοπική Κοινότητα Λιμνοχωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Ηράκλειας. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 216 (1928), 525 (1940), 726 (1951), 805 (1961), 673 (1971), 726 (1981), 664 (1991), 696 (2001), 519 (2011).

Λιμνοχώρι (Μπουρσουκί)

Ο οικισμός **Μπουρσουκί** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Μεγαλοχώρι, στο βόρειο τμήμα της λίμνης Κερκίνης.

Το 1900 στον οικισμό ζούσαν 360 κάτοικοι¹⁹⁹⁹.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 688 κατοίκους (342 άνδρες και 347 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουγιούκ Μαχαλέ (μετέπειτα Μεγαλοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Μπουγιούκ Μαχαλέ (Μεγαλοχώρι), στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μπουρσουκί²⁰⁰⁰.

1996. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1997. https://www.gtp.gr/Limnochori_Serres

1998. <https://www.exploring-greece.gr/el/show/42516/ttd/LIMNOCHORI>.

1999. <https://sidirokastron.blogspot.com/2018/09/5.html>.

2000. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Μπουγιούκ-Μαχαλέ υπό το όνομα «κοινότης Μπουγιούκ-Μαχαλέ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουγιούκ Μαχαλέ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπουρσουκί, Μρίσνα, Πορλίδα και Μανιτάρι].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 340 άνδρες και 312 γυναίκες, σύνολο 682 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 48 πρόσφυγες (22 άνδρες και 26 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται μέχρι το 1928, στον οικισμό 37 οικογένειες προσφύγων/175 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μπουρσούκι αποσπάται από την κοινότητα Μεγαλοχωρίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μπουρσουκίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 657 κατοίκων, οι 156 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 111861-111920)²⁰⁰¹.

Το 1929 ο οικισμός Μπουρσούκι μετονομάζεται σε **Λιμνοχώρι**²⁰⁰² και η κοινότητα Μπουρσουκίου σε Λιμνοχωρίου.

Το 1940, ο οικισμός Λιμνοχώρι **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 657 (1928), (-) (1940).

Σήμερα ο οικισμός είναι μέσα στην λίμνη Κερκίνη πλέον και δεν είναι το σημερινό χωριό Λιμνοχώρι ή Κογχύλια (Πουρλίδα)-Limnohori (Pourlida)²⁰⁰³.

Μακρινίτσα (Ματνίτσα)

Ο οικισμός **Ματνίτσα** βρίσκονταν στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα βορειοδυτικά στο δήμο Σιντικής του νομού Σερρών, 70 χλμ. βορειοδυτικά από τις Σέρρες και 93 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη, χτισμένος στους πρόποδες του όρους Κερκίνη (όρος Μπέλες)²⁰⁰⁴, σε υψόμετρο 375 μ.²⁰⁰⁵.

Είναι από τους πιο παλιούς οικισμούς των Σερρών, μεγάλο κεφαλοχώρι. Επί Τουρκοκρατίας στη Ματνίτσα κατοικούσαν μισοί Τούρκοι από τη νότια πλευρά του οικισμού (από το «Σπίτι του Παιδιού» και προς τα κάτω) και μισοί Έλληνες αλλά και κάποιες οικογένειες Βούλγαρων από τη βόρεια πλευρά του οικισμού (από το «Σπίτι του Παιδιού» και προς τα πάνω) με συνολικό πληθυσμό κοντά στα 600 άτομα. Με τη Συνθήκη του Νεϊγύ οι Εξαρχικοί προσέφυγαν στη Βουλγαρία και με τη Συνθήκη της Λωζάνης, οι μουσουλμάνοι προσέφυγαν στην Τουρκία²⁰⁰⁶.

2001. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2002. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 164^Α της 30^{ης} Απριλίου 1929, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών: [3. Η κοινότης Μπουρσουκίου της επαρχίας Σιντικής του νομού Σερρών μετονομάζεται εις «κοινότητα Λιμνοχωρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπουρσούκι εις «Λιμνοχώρι»].

2003. <https://sidirokastron.blogspot.com/2018/09/5.html>

2004. Βικιπαίδεια: Μακρινίτσα.

2005. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2006. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαριθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 1.578 κατοίκους (753 άνδρες και 825 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ματνίτσης (μετέπειτα Μακρινίτσης) με έδρα τον οικισμό Ματνίτσα²⁰⁰⁷, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός (Σιούγκοβα ή Σούγκοβο).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 620 άνδρες και 656 γυναίκες, σύνολο 1276 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Ματνίτσα μετονομάζεται σε **Μακρινίτσα** και η κοινότητα Ματνίτσης σε κοινότητα Μακρινίτσης (Φ.Ε.Κ. 73Β - 12/12/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 181 πρόσφυγες (92 άνδρες και 89 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων (Πόντιοι και Βορειοθρακιώτες)²⁰⁰⁸ με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 132 οικογένειες προσφύγων/439 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1928 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Μακρινίτσα** (Φ.Ε.Κ. -16/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 573 κατοίκων, οι 443 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105521-105700)²⁰⁰⁹.

Ο οικισμός ανοικοδομείται και γνωρίζει οικονομική άνθιση με την γεωργία αλλά και την κτηνοτροφία μέχρι τα μέσα της 10ετίας του 1960, οπότε αρχίζει η μετανάστευση στο εξωτερικό κυρίως σε Γερμανία και Σουηδία, αλλά και στο εσωτερικό σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη²⁰¹⁰.

Είναι ημιορεινός οικισμός που χαρακτηρίζεται ως το «θέρετρο» των Σερρών». Είναι αμφιθεατρικά χτισμένος με μακεδονίτικη αρχιτεκτονική, με τρεχούμενα νερά για όλο το χρόνο και υπεραιωνόβια πλατάνια. Βρίσκεται ανάμεσα στις λίμνες Κερκίνη και Δοϊράνη

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μακρινίτσα αποσπάται από την κοινότητα Μακρινίτσης και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Μακρινίτσης (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μακρινίτσα αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Μακρινίτσης της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010)

Απογραφές: 573 (1928), 860 (1940), 144 (1951), 497 (1961), 264 (1971), 224 (1981), 268 (1991), 365 (2001), 385 (2011).

2007. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός **Μάτνιτσα** υπό το όνομα «κοινότης **Μάτνιτσα**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ματνίτσης ενοείται και ο συνοικισμός Σιούγκοβα].

2008. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2009. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2010. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Μακρινιώτισσα (Τουρπές)

Ο οικισμός **Τουρπές** βρίσκονταν βόρεια του Στρυμωνικού κοντά στο Ζευγολατιό και προς τα όρια των πρώην νομών Σερρών και Κιλκίς.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Τουρπές δεν βρέθηκε να κατοικείται.

Οι πρώτοι κάτοικοι ήταν Σαρακατσάνοι στην καταγωγή και προέρχονταν από το Σαρακούς της Ηπείρου (σαρακώ=φεύγω). Οι Σαρακατσάνοι κατοίκησαν στον οικισμό Τουρπές που βρίσκεται νότια του Δραγοσίου²⁰¹¹.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δραγοσίου (μετέπειτα Ζευγολατιού) με έδρα τον οικισμό Δραγόσι (Ζευγολατιό) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τουρπές²⁰¹² και Τουρίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 105 άνδρες και 84 γυναίκες, σύνολο 189 κάτοικοι.

Στον οικισμό οι Σαρακατσάνοι ζούσαν μαζί με οικογένειες Τούρκων που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον οικισμό τελείως το 1924²⁰¹³.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 114 πρόσφυγες (51 άνδρες και 63 γυναίκες).

Μετά το 1924 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα να υπάρχουν συνολικά 49 οικογένειες προσφύγων/202 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τουρπές μετονομάζεται σε **Μακρινιώτισσα**²⁰¹⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 185 κατοίκων, οι 114 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114521-114580)²⁰¹⁵.

Οι κάτοικοί του ήταν Θράκες από τη Βρύση επαρχία Βιζύης της Αδριανούπολης και αναφέρεται ότι το 1947 με τον Εμφύλιο εγκατέλειψαν τον οικισμό και έφυγαν προς αναζήτηση καλύτερης διαβίωσης, επειδή υπήρχε φτώχεια και πλημμύρες από το ποταμό αλλά και ασθένειες (αιματουρία, ελονοσία). Οι πλείστοι μετοίκησαν στην κοινότητα της Μαυροθάλασσας. Δύο χρόνια μετά ορισμένες οικογένειες επέστρεψαν και τελικά κατοίκησαν στο Ζευγολατιό²⁰¹⁶.

Απογραφές: 185 (1928), 130 (1940), (-) (1951).

2011. http://strimoniko.blogspot.com/p/blog-page_9810.html.

2012. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Δραγόσι υπό το όνομα «κοινότης Δραγοσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δραγοσίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Τουρίτσα και **Τουρπές**].

2013. Ό.π. <http://>

2014. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [7. Ο συνοικισμός **Τουρπές** της κοινότητος Δραγοσίου μετονομάζεται εις «**Μακρινιώτισσα**»].

2015. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2016. Ό.π. <http://>

Μανδράκι (Μανδρατζίκ)

Ο οικισμός **Μανδρατζίκ** ήταν/ είναι παραλίμνιος οικισμός, βόρεια της λίμνης Κερκίνης, στον πρώην νομό Σερρών, σε υψόμετρο 80 μ. Στην ανατολική πλευρά του οικισμού διασώζονται τα απομεινάρια οχυρωματικού περιβόλου²⁰¹⁷.

Αναφέρεται κατά τον 19^ο αι. με την ονομασία Μαντρατζίκ και κατοικείτο από μουσουλμάνους²⁰¹⁸. Το 1913 προσαρτήθηκε μαζί με την υπόλοιπη περιοχή των Σερρών στην Ελλάδα. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 63 κατοίκους (31 άνδρες και 32 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Άνω Ποροίων με έδρα τον οικισμό Άνω Ποροία στην οποία προσαρτάται²⁰¹⁹ και ο οικισμός Μαντρατζίκ. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 23 άνδρες και 6 γυναίκες, σύνολο 29 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες (50 άνδρες και 58 γυναίκες). Οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του είχαν εγκαταλείψει τον οικισμό μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών. Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 67 οικογένειες προσφύγων/278 άτομα. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την Τραπεζούντα και άλλα μέρη του Πόντου²⁰²⁰. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Μαντρατζίκ μετονομάζεται σε **Μανδράκι**²⁰²¹.

Το 1928 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Άνω Ποροίας και προσαρτάται στη κοινότητα Λειβαδιάς (Φ.Ε.Κ. 172^Α – 21/08/1928). Στην απογραφή του 1928, εκ των 339 κατοίκων, οι 303 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 111121-111220)²⁰²².

Το 1963 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Λειβαδιάς και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μανδρακίου (Φ.Ε.Κ. 148^Α – 21/09/1963).

Οι κάτοικοί του ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» το Μανδράκι αποσπάται από την κοινότητα Μανδρακίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πετρίτσιου, ως Τοπικό Διαμέρισμα Μανδρακίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

2017. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2018. *Македонија и Одринско. Статистика на населението от 1873 г., Македонски научен институт*, Σόφια, 1995, σελ. 120-121.

2019. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Άνω Ποροία υπό το όνομα «κοινότης Άνω Ποροίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άνω Ποροίων ενοούνται και οι συνοικισμοί Τζαφερλή, **Μαντρατζίκ**, Θεοδωρίτσι και Λιπόσι.].

2020. Βικιπαίδεια: Μανδράκι.

2021. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Σερρών, μετονομάζεται: [2. Ο συνοικισμός Μαντρατζίκ της κοινότητος Άνω Ποροίων της Υποδιοικήσεως Σιδηροκάστρου μετονομάζεται εις «**Μανδράκι**»].

2022. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» το Μανδράκι αποσπάται από το δήμο Πετριτίου και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) ως Τοπική Κοινότητα Μανδρακίου της Δημοτικής Ενότητας Πετριτίου. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 339 (1928), 421 (1940), 737 (1951), 846 (1961), 577 (1971), 439 (1981), 432 (1991), 384 (2011).

Μανιτάρι (Μανιτάρ ή Μαντάρι)

Ο οικισμός **Μανιτάρ** βρίσκονταν κοντά στην Ηράκλεια Σερρών.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 258 κατοίκους (132 άνδρες και 126 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουγιούκ Μαχαλέ (μετέπειτα Μεγαλοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Μπουγιούκ Μαχαλέ (Μεγαλοχώρι), στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μαντάρι²⁰²³.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 156 άνδρες και 176 γυναίκες, σύνολο 332 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 18 πρόσφυγες (12 άνδρες και 6 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 72 οικογένειες προσφύγων/296 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., ενώ ήδη υπήρχαν 145 γηγενείς²⁰²⁴. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μαντάρι μετονομάζεται σε **Μανιτάρι**²⁰²⁵ ενώ λίγους μήνες αργότερα αποσπάται από την κοινότητα Μεγαλοχωρίου και προσαρτάται στη κοινότητα Μπουρσουκίου (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 449 κατοίκων, οι 284 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112021-111120)²⁰²⁶.

Το 1940, ο οικισμός Μανιτάρι **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 449 (1928), (-) (1940).

2023. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Μπουγιούκ-Μαχαλέ υπό το όνομα «κοινότης Μπουγιούκ-Μαχαλέ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουγιούκ Μαχαλέ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπορσούκ, Μρίσνα, Πορλίδα και **Μαντάρ]**.

2024. <https://sidirokastron.blogspot.com/2018/09/5.html>

2025. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [26. Ο συνοικισμός Μαντάρι της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Μανιτάρι**»(το)].

2026. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Σήμερα το Μανιτάρι είναι εγκαταλελειμμένος οικισμός που βρίσκεται στον σημερινό δήμο Ηράκλειας της Κεντρικής Μακεδονίας²⁰²⁷ ενώ κατ' άλλους ο οικισμός Μανιτάρι είναι ένας από τους 5 οικισμούς²⁰²⁸ που βυθίστηκαν μετά το τεχνητό φράγμα για τη δημιουργία της λίμνης Κερκίνης.

Μεγαλοχώρι (Μπουγιούκ Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Μπουγιούκ Μαχαλέ** βρίσκονταν στις βορειο-ανατολικές παρυφές της λίμνης Κερκίνης κοντά στο σημείο που εκβάλλει στη λίμνη ο ποταμός Στρυμόνας. Απέχει 43 χλμ. βορειοδυτικά από τις Σέρρες και 20 χλμ. δυτικά, βορειο-δυτικά από το Σιδηρόκαστρο και είναι σε υψόμετρο 35 μ.²⁰²⁹

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 250 κατοίκους (130 άνδρες και 120 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουγιούκ Μαχαλέ (μετέπειτα Μεγαλοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Μπουγιούκ Μαχαλέ²⁰³⁰ (Μεγαλοχώρι), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 4 οικισμοί.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 185 άνδρες και 171 γυναίκες, σύνολο 356 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 117 πρόσφυγες (56 άνδρες και 61 γυναίκες). Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928, να υπάρχουν 80 οικογένειες προσφύγων/336 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μπουγιούκ Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Μεγαλοχώριο**²⁰³¹ και η κοινότητα Μπουγιούκ Μαχαλέ σε κοινότητα Μεγαλοχωρίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 629 κατοίκων, οι 318 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 111741-111860)²⁰³².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μεγαλοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Μεγαλοχωρίου (καταργείται) και ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Μεγαλοχωρίου του δήμου Πετρίτσιου (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

2027. Βικιπαίδεια: Μανιτάρι.

2028. <https://sidirokastron.blogspot.com/2018/09/5.html>.

2029. Βικιπαίδεια: Μεγαλοχώρι.

2030. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός **Μπουγιούκ-Μαχαλέ** υπό το όνομα «κοινότης Μπουγιούκ-Μαχαλέ» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Μπουγιούκ Μαχαλέ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπορσούκ, Μρίσνα, Πορλίδα και Μαντάρ].

2031. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^A της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [25. Η κοινότης Μπουγιούκ Μαχαλέ μετονομάζεται εις «Κοινότητα Μεγαλοχωρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπουγιούκ Μαχαλέ εις **Μεγαλοχώριον**].

2032. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μεγαλοχώρι αποσπάται από τον δήμο Πετριτσίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) ως Τοπική Κοινότητα Μεγαλοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Πετριτσίου. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).⁷

Απογραφές: 629 (1928), 896 (1940), 944 (1951), 1.156 (1961), 991 (1971), 1.011 (1981), 1.010 (1991), 1.010 (2001) και 666 (2011).

Μεσαία (Ορτά Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Ορτά Μαχαλέ** βρίσκονταν κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, στη περιοχή Ν. Πετριτσίου Σερρών.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 478 κατοίκους (217 άνδρες και 261 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ορτά-Μαχαλά (μετέπειτα Μεσαίας) με έδρα τον οικισμό²⁰³³ Ορτά -Μαχαλά και στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ασαγιά-Μαχαλέ, Δερέ Μαχαλέ, Χάνδρερε και Τοπολίντσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 206 άνδρες και 228 γυναίκες, σύνολο 434 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και τη Συνθήκη της Λοζάνης ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 153 οικογένειες/502 άτομα στα οικήματα των μουσουλμάνων που είχαν αποχωρήσει για την Τουρκία, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ορτά Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Μεσαία**²⁰³⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 227 κατοίκων, οι 225 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή²⁰³⁵.

Η Μεσαία ήταν ένα από τα παλαιότερα χωριά του νομού Σερρών, αλλά η θέση του ακριβώς πάνω στα σύνορα με τη Βουλγαρία, «ανάγκασε» το κράτος για στρατιωτικούς λόγους να το σβήσει στην κυριολεξία από τον χάρτη.

Τον Μάρτιο του 1941 με στρατιωτική διαταγή που δόθηκε αναγκάστηκε ο πληθυσμός να μετακινηθεί σε άλλα κοντινά χωριά ή ακόμα και σε άλλα μέρη της Ελλάδας, όπως Γιαννιτσά, Κρύα Βρύση κλπ. Η εκκλησία που ήταν αφιερωμένη στον Άγιο Δημή-

2033. Με το Φ.Ε.Κ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [15. Ο συνοικισμός **Ορτά-Μαχαλά** υπό το όνομα «κοινότης Ορτά-Μαχαλά» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Ορτά_Μαχαλά ενούνται και οι συνοικισμοί Ασαγιά-Μαχαλέ, Δερέ Μαχαλέ, Τοπολίντσα και Χάνδρερε].

2034. Με το Φ.Ε.Κ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [33. Η κοινότης Ορτά Μαχαλά μετονομάζεται εις «κοινότητα Μεσαίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ορτά Μαχαλά, εις «**Μεσαία**»].

2035. Δες Μαρτυρία Χρήστου Αβτζίδα: «Άμα βρίσκανε πάνω σου χρυσό τον παίρνανε» Κ. Μ.Σ. Έξοδος τόμος Γ', σελ. 93.

τριο είναι σήμερα το μοναδικό κτίριο που θυμίζει τον παλιό οικισμό²⁰³⁶.

Το 1955 ο οικισμός Μεσαία αποσπάται από την κοινότητα Μεσαιάς (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Νέου Πετριτίου (Φ.Ε.Κ. 222^Α – 20/08/1955).

Το 1961 ο οικισμός Μεσαία καταργείται και προσαρτάται στον οικισμό Νέο Πετρίτσι της κοινότητας Νέου Πετριτίου (19/03/1961).

Απογραφές: 227 (1928), 295 (1940), (-) (1951).

Μεσόλοφος (Λοζίστα)

Ο οικισμός **Λοζίστα** βρίσκονταν κοντά στο σημερινό οικισμό της Κερκίνης, στα βόρεια-δυτικά της λίμνης Κερκίνης.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 131 κατοίκους (63 άνδρες και 68 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Λοζίστης (μετέπειτα Μεσολόφου) με έδρα τον οικισμό Λοζίστα²⁰³⁷ (Μεσόλοφος), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 10 οικισμοί.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 91 άνδρες και 78 γυναίκες, σύνολο 169 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 39 οικογένειες προσφύγων (121 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Λοζίστα μετονομάζεται σε **Μεσόλοφος**²⁰³⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 138 κατοίκων, οι 134 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 111561-110620)²⁰³⁹.

Το 1942 ο οικισμός και η κοινότητα Μεσολόφου αποσπώνται από την επαρχία Σιντικής του νομού Σερρών στην επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 23/07/1942) ενώ το 1946 ακυρώνεται η εν λόγω απόσπαση (Φ.Ε.Κ. 29^Α – 08/02/1946).

Το 1952 ο οικισμός Μεσόλοφος αποσπάται από την κοινότητα Μεσολόφου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 14^Α – 16/01/1952).

2036. http://mygonimo.blogspot.com/2013/01/blog-post_9.html

2037. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός **Λοζίστα** υπό το όνομα «κοινότης Λοζίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λοζίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Καϊράν Μαχαλέ, Καρασούλι, Κιουλεμλί, Κιράν Μαχαλέ, Ντεντελή, Οραπλή, Ουρουμλή, Τσαλίκ, Μαχαλέ, Τσελίκ Μαχαλέ, Τσαβδαρλή και Μενεζελή].

2038. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [7. Η κοινότης Λοζίστης μετονομάζεται εις «κοινότητα Μεσολόφου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Λοζίστα εις «**Μεσόλοφος**»..

2039. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1961 ο οικισμός Μεσόλοφος **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Κερκίνη της κοινότητας Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 138 (1928), 148 (1940), 172 (1951), (-) (1961).

Σήμερα ο Μεσόλοφος είναι ένας εγκαταλελειμμένος οικισμός στο έδαφος της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης²⁰⁴⁰.

Μέταλλο (Καρατάς)

Ο οικισμός **Καρατάς** βρίσκονταν κοντά στο Αχλαδοχώρι του νομού Σερρών.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 78 κατοίκους (39 άνδρες και 39 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κρουσόβου (μετέπειτα Αχλαδοχωρίου) με έδρα τον οικισμό Κρούσοβο (μετέπειτα Αχλαδοχώρι), στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 4 οικισμοί, μεταξύ αυτών και ο οικισμός Καρατάς²⁰⁴¹.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 103 πρόσφυγες (50 άνδρες και 53 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 127 οικογένειες προσφύγων (418 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.²⁰⁴²

Στην απογραφή του 1928, εκ των 216 κατοίκων και οι 216 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 111421-110520)²⁰⁴³.

Το 1929 ο οικισμός Καρατάς μετονομάζεται σε **Μέταλλο**²⁰⁴⁴.

Καταργήθηκε τη 10ετία του 1950.

Απογραφές: 216 (1928), 292 (1940), (-) (1951).

Το **Μέταλλο** είναι σήμερα ένας εγκαταλελειμμένος οικισμός που βρίσκεται στον σημερινό δήμο Σιντικής (Δημοτική Ενότητα Αχλαδοχωρίου) της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας²⁰⁴⁵.

2040. Βικιπαίδεια: Μεσόλοφος.

2041. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περὶ αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμῶν στις κοινότητες του νομοῦ, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κρούσοβον υπό το όνομα «κοινότης Κρουσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κρουσόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσερβίστα, Κίρτσον, **Καρατάς** και Ελεζλή].

2042. Δες Μαρτυρία Ελευθ. Παπαδόπουλου: «Σκάβαμε λάκκους βαθίους σαν πηγάδια και μπαίναμε μέσα» Κ. Μ.Σ. Έξοδος τόμος Γ', σελ. 100-101.

2043. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2044. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περὶ μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμῶν αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [36. Ο συνοικισμός Καρατάς της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Μέταλλον**»].

2045. Βικιπαίδεια: Μέταλλο.

Μοναστηράκι ή Μοναστήρι (Δελή ή Ντελή Χασάν)

Ο οικισμός **Ντελή Χασάν** βρίσκονταν στα δυτικά του οικισμού της Κερκίνης, στα βόρεια-δυτικά της λίμνης Κερκίνης, μεταξύ των οικισμών Οδηγήτρια και Σταυροδρόμι, σε υψόμετρο 70 μ.²⁰⁴⁶.

Το όνομα του οικισμού οφείλεται στον Μπέη και ιδιοκτήτη στις αρχές του 19^{ου} αι. ο οποίος λεγόταν Χασάν. Τον προσδιορισμό «ντελή», δηλαδή τρελός στα τουρκικά, τον έλαβε κατά το 1834 όταν εγκαινιάστηκε η εκκλησία του Αγ. Γεωργίου και Δημητρίου, στους πρόποδες των Κρουσίων, ύστερα από ένα όνειρο που είχε δει σχετικά με τον Άγιο Γεώργιο. Ο λόφος στον οποίο είναι χτισμένο το μοναστήρι λέγεται «Μαυροβούνιο» ή «Καραντάγ» εξ ου και αναφέρεται σε ορισμένες πηγές ως «Μονή Παναγιάς Καραδαχής». Από αυτό το μοναστήρι έχει πάρει το όνομα Μοναστηράκι...²⁰⁴⁷.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 511 κατοίκους (278 άνδρες και 233 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουτκόβου (μετέπειτα Κερκίνης) με έδρα τον οικισμό Μπούτκοβο, στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 5 οικισμοί μεταξύ αυτών και ο οικισμός Ντελή Χασάν²⁰⁴⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 149 άνδρες και 146 γυναίκες, σύνολο 295 κάτοικοι.

Το 1923 ο οικισμός Ντελή Χασάν μετονομάζεται σε **Μοναστηράκι** (Φ.Ε.Κ. 29B 14/04/1923).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 32 πρόσφυγες (18 άνδρες και 14 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 79 οικογένειες προσφύγων/283 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 322 κατοίκων, οι 300 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 111621-111720)²⁰⁴⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μοναστηράκι αποσπάται από την κοινότητα Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης, στο Τοπικό Διαμέρισμα Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

2046. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2047. <http://gnosis-dimitrius.blogspot.com/2015/07/1923-2.html>

2048. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Μπούτκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπουτκόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουτκόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Σταρός, **Ντελή-Χασάν**, Τσαϊρ Μαχαλέ, Τζουμά-Μαχαλέ και Κεσιτζή Τσιφλίκ].

2049. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μοναστηράκι αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Δημοτική Κοινότητα Κερκίνης (μαζί με Κερκίνη, Κορυφούδι και Σταυροδρόμι) της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 322 (1928), 525 (1940), 540 (1951), 497 (1961), 429 (1971), 359 (1981), 313 (1991), 380 (2001), 224 (2011).

Νέα Τυρολόη (Τοπάλοβο)

Ο οικισμός **Τοπάλοβο**²⁰⁵⁰ βρίσκονταν 17 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών και 2 χλμ. νότια της Σκοτούσσας και σε υψόμετρο 25 μ.²⁰⁵¹.

Κατά την διάρκεια του 19^{ου} αι. και τις αρχές του 20^{ου} αι., το Τοπάλοβο ανήκε στον καζά Σερρών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Σύμφωνα με τις στατιστικές του Βούλγαρου Βασίλ Κάντσοφ («Μακεδονία. Εθνογραφία και στατιστικά στοιχεία»), για το 1900 στον οικισμό κατοικούσαν 90 Βούλγαροι χριστιανοί και 140 Τούρκοι²⁰⁵². Ωστόσο, κανένας από τους χριστιανούς του οικισμού δεν δήλωνε υπαγωγή στην Βουλγαρική εξарχία και όλοι υπάγονταν στο Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης²⁰⁵³.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Τοπάλοβο είχε 191 κατοίκους (104 άνδρες και 87 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πρόσνικ (μετέπειτα Σκοτούσσης) με έδρα τον οικισμό Πρόσνικ (Σκοτούσσα) στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Τοπάλοβο²⁰⁵⁴. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 57 άνδρες και 37 γυναίκες, σύνολο 94 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 292 πρόσφυγες (153 άνδρες και 139 γυναίκες). Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και έτσι συνολικά κατοικούσαν 120 οικογένειες προσφύγων/489 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Οι πρόσφυγες ήταν από την πόλη Τυρολόη (σημερινή Τσόρλου στην Τουρκία) και γι' αυτό έδωσαν το όνομα στον οικισμό, σε ανάμνηση της αλησμόνητης πατρίδας τους. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Το 1927 ο οικισμός Τοπάλοβο μετονομάζεται σε **Νέα Τυρολόη**²⁰⁵⁵.

2050. Σύμφωνα με τον Ιορντάν Ν. Ιβάνοφ, το σλαβικό τοπωνύμιο Τοπάλ προέρχεται από το τουρκικό τοπάλ, που σημαίνει *κουτσό* (Βικιπαίδεια).

2051. Βικιπαίδεια: Νέα Τυρολόη.

2052. <https://el.wikipedia.org/w/index.php?title=%CE%A0%CF%81%CF%8C%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%8D%9C%D0%95%D0%A1&action=edit&redlink=1>

2053. Brancoff, D.M. "La Macédoine et sa Population Chrétienne".

2054. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Πρόσνικ υπό το όνομα «κοινότης Πρόσνικ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πρόσνικ ενούται και οι συνοικισμοί **Τοπάλοβον**, Καλένδρα, Γενή-Κιόϊ και Κούλα].

2055. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών: [15. Ο συνοικισμός Τοπάλοβο της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Νέα Τυρολόη**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 496 κατοίκων, οι 310 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή²⁰⁵⁶.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 111981-112140)²⁰⁵⁷.

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 30 οικογένειες Ποντίων προσφύγων.²⁰⁵⁸

Το 1959 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νέα Τυρολόης, με την απόσπαση του οικισμού Νέα Τυρολόη από την κοινότητα Σκοτούσσης ενώ ορίζεται και έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 49^Α – 17/03/1959).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέα Τυρολόη αποσπάται από την κοινότητα Νέας Τυρολόης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκοτούσσης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Τυρολόης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Τυρολόη αποσπάται από το δήμο Σκοτούσσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας ως Τοπική Κοινότητα Νέας Τυρολόης της Δημοτικής Ενότητας Σκοτούσσης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 496 (1928), 534 (1940), 645 (1951), 730 (1961), 660 (1971), 683 (1981), 664 (1991), 614 (2001) και 671 (2011).

Νέο Πετρίτσι (Βέτρινα)

Ο οικισμός **Βέτρινα** βρίσκονταν κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, στις νότιες παρυφές του όρους Κερκίνη (Μπέλες) και βόρεια της λίμνης Κερκίνης, 35,6 χλμ. βόρειο-δυτικά από τις Σέρρες, 102 χλμ. βορειοανατολικά της Θεσσαλονίκης, σε υψόμετρο 100 μ.²⁰⁵⁹.

Μέχρι το 1913 ζούσε ανθηρή ελληνική κοινότητα. Η κωμόπολη απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό στις 27 Ιουνίου 1913. Μετά το τέλος του Β' Βαλκανικού Πολέμου και τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου (Αύγουστος 1913), το Πετρίτσι (σήμερα Πετρίτσ) πέρασε στη δικαιοδοσία της Βουλγαρίας και ο ελληνικός πληθυσμός του εγκαταστάθηκε στο (σημερινό) Νέο Πετρίτσι και τη γύρω περιοχή.

Από το 1913 και μετά εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την περιοχή Στάρτσοβο της Βουλγαρίας, Βλάχοι από τη Ράμνα και πολλοί πρόσφυγες από τη Μ. Ασία.²⁰⁶⁰

Οι πρόσφυγες διέσωσαν και μετέφεραν από το Στάρτσοβο στον νέο οικισμό τους, κειμήλια μεταξύ των οποίων και την εικόνα του Αγίου Μηνά. Η εορτή του τιμάται κάθε χρόνο με Θ. Λειτουργία και παραδοσιακό κουρμπάνι στο ναό του Αγίου Μηνά Νέου Πε-

2056. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ορτάκιοι του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 266.

2057. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2058. Αρχαίον Πόντου – 12^{ος} τόμος, Στατιστικοί Πίνακες Σελ. 236-237.

2059. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2060. Βικιπαίδεια: Πετρίτσι.

τρησίον που κτίσθηκε σε ανάμνηση του ομώνυμου ναού του Στάρτσοβο της σημερινής Βουλγαρίας²⁰⁶¹.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 1.489 κατοίκους (730 άνδρες και 759 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Βετρίνης (μετέπειτα Ν. Πετριτίσιου) με έδρα τον οικισμό Βέτρινα²⁰⁶² και στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ουμπαγιά και Κισιολίτι.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 943 άνδρες και 813 γυναίκες, σύνολο 1.756 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 37 πρόσφυγες (15 άνδρες και 22 γυναίκες), αλλά μετά το 1923 και τη Συνθήκη της Λοζάνης ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε το 1928 υπήρχαν συνολικά 179 οικογένειες προσφύγων/687 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Βέτρινα μετονομάζεται σε **Νέο Πετρίτσι**²⁰⁶³. Η ονομασία του οικισμού οφείλεται στο παλαιό Πετρίτσι.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.611 κατοίκων, οι 718 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112141-112380)²⁰⁶⁴.

Το Νέο Πετρίτσι διασχίζεται απ' τον ποταμό Στρυμόνα, αμέσως μετά την είσοδό του απ' τη γειτονική Βουλγαρία. Ο πληθυσμός στο μεγαλύτερο μέρος του ασχολείται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία και λιγότερο με τη βιοτεχνία, τις μικροεπιχειρήσεις και το ελεύθερο εμπόριο. Η αλιεία στον Στρυμόνα και στην Κερκίνη και η υλοτομία στο Μπέλες αποτελούν την βασική ασχολία λιγοστών οικογενειών. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει και ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Το Νέο Πετρίτσι είναι ένα απέραντο παράθυρο στη φύση!²⁰⁶⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέο Πετρίτσι αποσπάται από την κοινότητα Νέου Πετριτίσιου (καταργείται) και ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Νέου Πετριτίσιου ενώ ορίζεται έδρα του δήμου Πετριτίσιου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέο Πετρίτσι αποσπάται από τον δήμο Πετριτίσιου και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Δημοτική Κοινότητα Νέου Πετριτίσιου της Δημοτικής Ενότητας Πετριτίσιου. Ανήκει στη

2061. <http://www.serraikanea.gr/koinonia/item/32750-eorti-tou-agiou-mina-stin-iera-mitropoli-sidirokastrou-fotografies.html>

2062. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Βέτρινα** υπό το όνομα «κοινότης Βετρίνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βετρίνης ενοούνται και οι συνοικισμοί Ουμπαγιά και Κισιόλιτι].

2063. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [41. Η κοινότης Βετρίνης μετονομάζεται εις «κοινότητα Νέου Πετριτίσιου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βέτρινα, εις «**Νέον Πετρίτσιον**»].

2064. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2065. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 2.611 (1928), 4.903 (1940), 3.978 (1951), 3.474 (1961), 3.027 (1971), 2.773 (1981), 2.479 (1991), 1.957 (2011).

Νεράϊδα (Τσεσμελή)

Ο οικισμός **Τσεσμελή** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Μελενικίτσι βόρεια της πόλης των Σερρών.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Τσεσμελή δεν αναφέρεται να κατοικείται

Το 1920 ο οικισμός Τσεσμελή²⁰⁶⁶ προσαρτάται στη κοινότητα Μελεγκιτσίου (μετέπειτα Μελενικιτσίου).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 93 άνδρες και 78 γυναίκες, σύνολο 171 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 5 οικογένειες προσφύγων/16 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Τσεσμελή μετονομάζεται σε **Νεράϊδα**²⁰⁶⁷.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112381-112400)²⁰⁶⁸.

Το 1951 ο οικισμός Νεράϊδα, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 38 κατοίκων και οι 38 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Απογραφές: 38 (1928), 59 (1940), (-) (1951).

Το 2017 στη θέση «Ερείπια Νεράϊδας» κατασκευάστηκε η μονάδα ΧΥΤΥ Σερρών.

Οδηγήτρια (Ραδέλα ή Ραδείλα ή Ραδέλο)

Ο οικισμός **Ραδέλα** βρίσκονταν 6 χλμ. νότια από τη Ροδόπολη του νομού Σερρών, 65 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 80 μ.²⁰⁶⁹.

2066. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 158^Α της 18^{ης} Ιουλίου 1920, Περί ενώσεως του συνοικισμού Τσεσμελή προς την κοινότητα Μελεγκιτσίου της Υποδιοικήσεως Σερρών: [Ενούται ο συνοικισμός Τσεσμελή προς την κοινότητα Μελεγκιτσίου της Υποδιοικήσεως Σερρών].

2067. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [4. Ο συνοικισμός Τσεσμελή της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «Νεράϊδα»].

2068. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2069. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερ-

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 είχε 240 κατοίκους (109 άνδρες και 131) στη πλειονότητα μουσουλμάνους.

Το 1919 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σοκολόβου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Σοκόλοβο, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Δερελή, Τσαουσλή, Θεοδώροβον, Καραντζαλή, Ραδέλα²⁰⁷⁰ και Μονή Μπουτκόβου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 84 άνδρες και 77 γυναίκες, σύνολο 161 κάτοικοι.

Το 1923, με την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών που ακολούθησε, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και κατευθύνθηκαν στην Τουρκία.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 45 οικογένειες προσφύγων/138 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Ραδέλα και η κοινότητα Σοκολόβου αποσπώνται από την επαρχία Κιλίκις του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 235^Α – 04/09/1925).

Το 1926 ο οικισμός Ραδέλα αποσπάται από την κοινότητα Σοκολόβου και προσαρτάται στη κοινότητα Ανατολούς των Σερρών (Φ.Ε.Κ. 49^Α – 09/02/1926)

Το 1927 ο οικισμός Ραδέλα μετονομάζεται σε **Οδηγήτρια**²⁰⁷¹, ενώ την ίδια χρονιά αποσπάται από την κοινότητα Ανατολής και προσαρτάται στη κοινότητα Ροδοπόλεως (Φ.Ε.Κ. 311^Α – 27/12/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 171 κατοίκων, οι 165 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112461-112540)²⁰⁷².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Οδηγήτρια αποσπάται από το δήμο Ροδόπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης στο Τοπικό Διαμέρισμα Ροδοπόλεως (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Οδηγήτρια αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Ροδοπόλεως (μαζί με την Ροδόπολη), της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

μήs ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2070. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλίκις, αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Σοκολόβου υπό το όνομα «Κοινότης Σοκολόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Ραδέλα**, Θεοδώροβον, Δερελή, Τσαουσλή, Καρατζαλή και η Μονή Μπουτκόβου].

2071. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [50. Ο συνοικισμός **Ραδέλα** της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Οδηγήτρια**»].

2072. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 171 (1928), 356 (1940), 226 (1951), 312 (1961), 131 (1971), 100 (1981), 53 (1991), 52 (2001), 57 (2011).

Ουσεμλή ή Ουσεμελή ή Ουτσελή

Ο οικισμός **Ουσεμλή** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Ανατολή του νομού Σερρών, περίπου 70 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων του 1913, ο οικισμός δεν κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ανατολούς (μετέπειτα Ανατολής) με έδρα τον οικισμό Ανατολούς (Ανατολή), στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Σαρασλή, Παγκαρασλή, Τζιν Καγιαλή, Εξεντζελή, Οδοτμλή ή Ουσεμλή.²⁰⁷³ Αλασλή, Μαμουτλή και Ερεσελή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 80 άνδρες και 68 γυναίκες, σύνολο 148 κάτοικοι.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 17 οικογένειες προσφύγων (56 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Ανατολής (Φ.Ε.Κ. - 16/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 69 κατοίκων και οι 69 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112541-112580)²⁰⁷⁴.

Το 1940, ο οικισμός Ουσεμλή **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. - 16/10/1940).

Απογραφές: 69 (1928), (-) (1940).

Παλαιόκαστρο (Κούλα)

Ο οικισμός **Κούλα** (τουρκ. kale=κάστρο) βρίσκονταν 14 χλμ. δυτικά της πόλης των Σερρών στους πρόποδες των ορέων Βροντούς και σε υψόμετρο 25 μ.²⁰⁷⁵

Κοντά στους οικισμούς Παλαιόκαστρο και Βαμβακόφυτο εντοπίστηκαν τα ερείπια αρχαίας πόλης, που ταυτίζεται ίσως με την αρχαία Σκοτούσσα, πόλη της Οδομαντικής²⁰⁷⁶. Σύμφωνα με τις αρχαίες πηγές, η πόλη βρισκόταν ανάμεσα στη Σίρρα (σημ. Σέρρες) και την Ηράκλεια Σιντική. Συνεπώς, αν είναι ορθή η ταύτιση της Ηράκλειας με το

2073. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην Υποδιόικηση Κιλίκις, αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ανατολού υπό το όνομα «κοινότης Ανατολού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Παγκαρασλή, Σαρασλή, Εξεντζελή, **Οδοτμλή**, **Μαχμουτλή**, **Ερεσελή** και **Αλασλή**].

2074. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2075. Βικιπαίδεια: Παλαιόκαστρο.

2076. Δ. Κ. Σαμάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 131-132.

σημερινό Σιδηρόκαστρο, τότε η πιθανότερη θέση της Σκοτούσσας βρίσκεται εδώ, αφού απέχει τέσσερα ρωμαϊκά μίλια (δηλ. 6 χλμ.) από την Ηράκλεια και 18 μίλια από τη Σίρρα (σημ. Σέρρες), όπως μαρτυρούν τα Ρωμαϊκά Οδοπορικά²⁰⁷⁷.

Η Μονή Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού ιδρύθηκε πιθανώς το 1880. Βρίσκεται 5 χλμ. βόρεια του οικισμού. Από το συγκρότημα σήμερα σώζεται το καθολικό, μικρή μονόχωρη αίθουσα. Λειτουργεί ως εξωκκλήσι και τιμάται επ' ονόματι της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού. Στα δυτικά της εκκλησίας υπάρχουν τάφοι της οικογενείας των κτητόρων. Η μονή υπήρξε αντικείμενο έριδος μεταξύ πατριαρχικών και εξαρχικών στην περίοδο 1903-1907. Το 1907 ένοπλο βουλγαρικό σώμα κατέστρεψε το συγκρότημα και μόνο το καθολικό διέφυγε την καταστροφή. Σήμερα κάθε αρχές Σεπτεμβρίου γίνεται το πανηγύρι προς τιμήν της Παναγίας μετά του Σιδηροκάστρου, της Ηράκλειας και της Σκοτούσσης²⁰⁷⁸.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Κούλα είχε 240 κατοίκους (140 άνδρες και 100 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πρόσνικ (μετέπειτα Σκοτούσσης) με έδρα τον οικισμό Πρόσνικ (Σκοτούσσα) στην οποία προσαρτήθηκε και ο οικισμός Κούλα²⁰⁷⁹. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 99 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 182 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 28 πρόσφυγες (15 άνδρες και 13 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 46 οικογένειες προσφύγων/185 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Ο πληθυσμός του αποτελούνταν κυρίως από εντόπιους Μακεδόνες και Βλάχους ενώ μετά το 1920 προσέφυγαν και Πόντιοι από τα χωριά Χαραμί-Βαρντάν και Ορτάκιοι, 40 χλμ. έξω από το Καρς²⁰⁸⁰ και από τις νότιες παραθαλάσσιες περιοχές της Ουκρανίας²⁰⁸¹.

Το 1927 ο οικισμός Κούλα μετονομάζεται σε **Παλαιόκαστρο**²⁰⁸².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 462 κατοίκων, οι 182 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112581-112640)²⁰⁸³.

2077. Δ. Κ. Σαμάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή». Θεσσαλονίκη 1999, σ. 75-77 (Ιστοσελίδα του Δήμου Σερρών)

2078. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2079. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Πρόσνικ υπό το όνομα «κοινότης Πρόσνικ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πρόσνικ ενοούνται και οι συνοικισμοί Τοπάλοβον, Καλένδρα, Γενή-Κιοί και **Κούλα**].

2080. Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 264, 368.

2081. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2082. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών: [14. Ο συνοικισμός Κούλα της κοινότητος Σκοτούσσας (πρώην Πρόσνικ) μετονομάζεται εις «**Παλαιόκαστρο**»].

2083. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 49 οικογένειες Ποντίων προσφύγων²⁰⁸⁴.

Μετά το 1945 μεταφέρθηκαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό οι κάτοικοι του χωριού Νεράϊδα, 2 χλμ. βόρεια της Μονής Τιμίου Σταυρού²⁰⁸⁵.

Το 1954 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Παλαιοκάστρου με την απόσπαση του οικισμού Παλαιοκάστρον από την κοινότητα Σκοτούσης και τον ορισμό του ως έδρα της νέας κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 91^Α – 30/04/1954).

Η κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η γεωργία, με καλλιέργειες βάμβακος, καλαμποκιού, καπνού, σιταριού και ελαιόδεντρων. Έπειτα ακολουθεί η κτηνοτροφία και η μελισσοκομία. Παλαιότερα γύρω στο '90 όπου δεν είχε ακόμη δημιουργηθεί ο περιφερειακός δρόμος που ενώνει Προμαχώνα-Σιδηρόκαστρο-Σέρρες, το Παλαιοκάστρο αποτελούσε ένα από τα κέντρα στάθμευσης φορτηγών μεταφορών Ελλάδας-Βουλγαρίας όπου ευνοούσε την οικονομία της γύρω περιοχής, καθώς δόθηκε η ευκαιρία να αναπτυχθεί η ιχθυοκαλλιέργεια και η βιοτεχνία.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παλαιοκάστρο αποσπάται από την κοινότητα Παλαιοκάστρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκοτούσης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Παλαιοκάστρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παλαιοκάστρο αποσπάται από το δήμο Σκοτούσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας ως Τοπική Κοινότητα Παλαιοκάστρου της Δημοτικής Ενότητας Σκοτούσης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 462 (1928), 669 (1940), 642 (1951), 807 (1961), 606 (1971), 612 (1981), 621 (1991), 723(2001), 713 (2011).

Παραπόταμος (Σοκόλοβο)

Ο οικισμός **Σοκόλοβο** βρίσκονταν κοντά στη Ροδόπολη του νομού Σερρών, 68 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 80 μ.²⁰⁸⁶.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 είχε 307 κατοίκους (146 άνδρες και 161) στη πλειονότητα μουσουλμάνους. Το 1919 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σοκολόβου Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Σοκόλοβο²⁰⁸⁷ (μετέπειτα Παραπόταμο), στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Δερελή, Τσαουσλή, Θεοδώροβον, Καραντζαλή, Ραδέλα και Μονή Μπουτκόβου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 130 άνδρες και 138 γυναίκες, σύνολο 268 κάτοικοι.

2084. Αρχείον Πόντου – 12^{ος} τόμος 1946, Στατιστικοί Πίνακες Σελ. 236-237.

2085. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2086. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2087. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός **Σοκολόβου** υπό το όνομα «Κοινότης Σοκολόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Θεοδώροβον, Δερελή, Τσαουσλή, Καρατζαλή και η Μονή Μπουτκόβου].

Το 1923, με την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών που ακολούθησε, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και κατευθύνθηκαν στην Τουρκία.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες. Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 56 οικογένειες προσφύγων/213 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αιγιής προσφυγικός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Σοκόλοβο και η κοινότητα Σοκολόβου αποσπώνται από την επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 235^Α – 04/09/1925). Το 1926 ο οικισμός Σοκόλοβο μετονομάζεται σε **Παραπόταμος**²⁰⁸⁸ ενώ λίγο αργότερα ο οικισμός Σοκόλοβο αποσπάται από την κοινότητα Σοκολόβου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Ανατολούς μετέπειτα Ανατολής (Φ.Ε.Κ. 49^Α – 09/02/1926).

Το 1927 ο Παραπόταμος αποσπάται από την κοινότητα Ανατολής Σερρών και προσαρτάται στη κοινότητα Ροδοπόλεως (Φ.Ε.Κ. 311^Α – 27/12/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 226 κατοίκων, οι 225 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112641-112720)²⁰⁸⁹.

Το 1956 ο Παραπόταμος αποσπάται από την κοινότητα Ροδοπόλεως και προσαρτάται στην κοινότητα Ανατολής (Φ.Ε.Κ. 70^Α – 21/02/1956) ενώ το 1994 αποσπάται από την κοινότητα Ανατολής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ροδόπολης (Φ.Ε.Κ. 136^α – 30/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παραπόταμος αποσπάται από το δήμο Ροδόπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης στο Τοπικό Διαμέρισμα Ανατολής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο Παραπόταμος αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής στη Τοπική Κοινότητα Ανατολής, (μαζί με Θεοδώρειο και Ανατολή) της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης που βρίσκεται στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 226 (1928), 373 (1940), 393 (1951), 419 (1961), 304 (1971), 213 (1981), 164 (1991), 156 (2011).

Πετρινό ή Πετρηνό (Μισελή ή Μεσιλή)

Ο οικισμός **Μεσιλή** βρίσκονταν κοντά στη Βυρώνεια Σερρών.

Μετά την απελευθέρωσή του, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 492 κατοίκους (233 άνδρες και 259 γυναίκες).

2088. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [45. Ο συνοικισμός Σοκόλοβον της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Παραπόταμο»].

2089. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του της κοινότητας Ράμνας στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μεσιλή²⁰⁹⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 77 άνδρες και 96 γυναίκες, σύνολο 173 κάτοικοι.

Με την Συνθήκη της Ανταλλαγής το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκαταλείπουν τον οικισμό και φεύγουν στην Τουρκία.

Στην απογραφή προσφύγων το 1923 κατεγράφησαν 153 άτομα (83 άνδρες και 70 γυναίκες).

Λίγο μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα συνολικά το 1928 να υπάρχουν 40 οικογένειες προσφύγων/164 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μεσιλή μετονομάζεται σε **Πετρηνό**²⁰⁹¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 341 κατοίκων, οι 286 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112721-112780)²⁰⁹².

Σήμερα ο οικισμός αποτελεί ερείπια σπιτιών που βρίσκονται στον σημερινό δήμο Σιτικής της Κεντρικής Μακεδονίας²⁰⁹³.

Απογραφές: 311 (1928), 339 (1940), (-) (1951).

Πηγαδούλια (Μαμουτλή ή Μαχμουτλή)

Ο οικισμός **Μαμουτλή** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Ανατολή του νομού Σερρών, περίπου 70 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 264 κατοίκους (133 άνδρες και 131 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ανατολούς (μετέπειτα Ανατολής) με έδρα τον οικισμό Ανατολούς (Ανατολή), στην οποία προσαρτάται²⁰⁹⁴ και ο οικισμός Μαχμουτλή.

2090. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Ράμνα υπό το όνομα «κοινότης Ράμνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ράμνης ενούνται και οι συνοικισμοί Χατζημπεϊλίκ, Δερβέντι, Μποχτιάρ, Τουρτσελή και **Μεσιλή**].

2091. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [39. Ο συνοικισμός Μεσιλή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Πετρηνό**»].

2092. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2093. Βικιπαίδεια: Πέτρινο.

2094. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλίκης, αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ανατολού υπό το όνομα «κοινότης Ανατολού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Παγκαρασλή, Σαρασλή, Εξεντζελή, Οδοτμλή, **Μαχμουτλή**, Ερεσελή και Αλασλή].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 17 άνδρες και 23 γυναίκες, σύνολο 40 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες. Οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του το είχαν εγκαταλείψει μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και κατευθύνθηκαν προς την Τουρκία.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 7 οικογένειες προσφύγων/21 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός αποσπάται από την επαρχία Κιλκίς του νομού Σερρών και υπάγεται στην επαρχία Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 235^A – 04/09/1925).

Το 1927 ο οικισμός Μαμουτλή μετονομάζεται σε **Πηγαδούλια**²⁰⁹⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 21 κατοίκων, οι 21 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112781-112800)²⁰⁹⁶.

Το 1940, ο οικισμός Πηγαδούλια **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 21 (1928), (-) (1940).

Πλατανάκια (Σιούγκοβα ή Σούγκοβο)

Ο οικισμός **Σιούγκοβα** βρίσκονταν στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα βορειοδυτικά του νομού Σερρών, περίπου 70 χλμ. βορειοδυτικά από τις Σέρρες, στα όρια των νομών Κιλκίς και Σερρών, σε υψόμετρο 320 μ.²⁰⁹⁷. **Σιούγκοβα** σημαίνει τόπος με πολλά νερά από τη σύνθετη λέξη Σού που σημαίνει νερό και την λέξη κοβά που σημαίνει μεγάλο δοχείο, (όπως λέμε βρέχει με το τουλούμι, κάπως παρόμοια λέγανε για τον οικισμό, νερά με τον κουβά)²⁰⁹⁸.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 1.117 κατοίκους (508 άνδρες και 609 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ματνίτσης (μετέπειτα Μακρινίτσης) με έδρα τον οικισμό Ματνίτσα, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Σιούγκοβα ή Σούγκοβο²⁰⁹⁹.

2095. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^A της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [47. Ο συνοικισμός Μαχμουτλή της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «Πηγαδούλια»].

2096. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2097. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2098. <http://maps.google.gr/maps/ms?ie=UTF8&t=m&oe=UTF8&msa=0&msid=218139948528126822688.0004ea9aa293346bd2592>

2099. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Μάτνιτσα υπό το όνομα «κοινότης Μάτνιτσα» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ματνίτσης ενούται και ο συνοικισμός Σιούγκοβα].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 663 άνδρες και 698 γυναίκες, σύνολο 1.361 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Σιούγκοβα μετονομάζεται σε **Πλατανάκια** (Φ.Ε.Κ. 73^B - 12/12/1922).

Οι πλάτανοι του οικισμού είναι αμέτρητοι και αιωνόβιοι με ποικιλόμορφα σχήματα και δικαίως αυτός ο υπέροχος οικισμός πήρε την ονομασία του Πλατανάκια²¹⁰⁰.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 135 πρόσφυγες (69 άνδρες και 66 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 254 οικογένειες προσφύγων/876 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Τα Πλατανάκια, υπήρξε οικισμός γεωργοκτηνοτροφικός, με κύρια παραγωγή τον καπνό εξασφαλίζοντας συνάμα με άλλες παραγωγές τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων. Οι κάτοικοι του, σχεδόν όλοι πρόσφυγες Πόντιοι, παρά τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπισαν στην αρχή κατά την εγκατάστασή τους και στην συνέχεια από τους συνεχείς πολέμους, κατόρθωσαν να ορθοποδήσουν, να ξαναφτιάξουν από την αρχή την ζωή τους και να δημιουργήσουν μια ζωντανή σε όλα κοινωνία. Εδώ έζησε τα Παιδικά του χρόνια ο Στέλιος Καζαντζίδης.

Το 1926 ο οικισμός Πλατανάκια αποσπάται από την κοινότητα Μακρυνίτης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Πλατανακίων (Φ.Ε.Κ. 217^A - 30/06/1926).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.003 κατοίκων, οι 816 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 340 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 112801-113140)²¹⁰¹.

Το 1942 ο οικισμός και η κοινότητα Πλατανακίων αποσπώνται από την επαρχία Σιντικής του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Κιλκίς του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 185^A - 23/07/1942) ενώ το 1946 ακυρώνεται η εν λόγω απόσπαση (Φ.Ε.Κ. 29^A - 08/02/1946).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πλατανάκια αποσπάται από την κοινότητα Πλατανακίων και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Πλατανακίων (Φ.Ε.Κ. 244^A - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πλατανάκια αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) ως Τοπική Κοινότητα Πλατανακίων της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. (Φ.Ε.Κ. 87^A - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.003 (1928), 1.229 (1940), 947 (1951), 948 (1961), 723 (1971), 833 (1981), 604 (1991), 467 (2011).

2100. Ο.π [http:](http://)

2101. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Πολύβρυσο (Μαχμουτλή)

Ο οικισμός **Μαχμουτλή** βρίσκονταν κοντά στο Σιδηρόκαστρο.

Μετά την απελευθέρωσή του, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 ο οικισμός είχε 341 κατοίκους (170 άνδρες και 171 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Μαχμουτλή²¹⁰² και η προσάρτησή του στη κοινότητα Σιδηροκάστρου.

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν καταγράφηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά το 1923 οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του το εγκατέλειψαν παίρνοντας τον δρόμο για την Τουρκία στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λοζάνης και της Ανταλλαγής των πληθυσμών.

Λίγο μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 23 οικογένειες προσφύγων/88 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τον Πόντο ή τη Μ. Ασία.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 119 κατοίκων, οι 77 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1927 ο οικισμός Μαχμουτλή μετονομάζεται σε **Πολύβρυσο**²¹⁰³.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 113141-113180)²¹⁰⁴.

Το 1941 ο οικισμός Πολύβρυσο, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 17/04/1951).

Απογραφές: 119 (1928), 177 (1940), (-) (1951).

Ποντισμένο (Ερνή-Κιοϊ)

Ο οικισμός **Ερνή-Κιοϊ** βρίσκονταν στην πεδιάδα των Σερρών, 32 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών και 3 χλμ. βόρεια της Ηράκλειας, σε υψόμετρο 35μ.²¹⁰⁵.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Ερνή-Κιοϊ είχε 1.095 κατοίκους (560 άνδρες και 535 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τζουμαγιάς (μετέπειτα

2102. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηρόκαστρον υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενούνται και οι συνοικισμοί *Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μοντουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόντισα*].

2103. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [25. Ο συνοικισμός *Μαχμουτλή* της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Πολύβρυσο**»].

2104. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2105. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Ηράκλειας) με έδρα τον οικισμό Τζουμαγιά (Ηράκλεια) και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός²¹⁰⁶ Ερνή-Κιοϊ. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 326 άνδρες και 305 γυναίκες, σύνολο 631 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 97 πρόσφυγες (43 άνδρες και 54 γυναίκες). Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες 44 οικογένειες προσφύγων/188 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ερνή-Κιοϊ με την απόσπαση του οικισμού Ερνή-Κιοϊ από την κοινότητα Ηράκλειας και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927 ο οικισμός Ερνή Κιοϊ μετονομάζεται σε **Ποντισμένο**²¹⁰⁷ και η κοινότητα σε κοινότητα Ποντισμένου. Στην απογραφή του 1928, εκ των 1001 κατοίκων, οι 157 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107941-108000)²¹⁰⁸.

Το 1934 η κοινότητα Ποντισμένου αποσπάται από την επαρχία Σερρών του νομού Σερρών και υπάγεται στην επαρχία Σιντικής του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 24^Α – 19/01/1934).

Το Ποντισμένο είναι ο παλαιότερος και μεγαλύτερος οικισμός του Δήμου Ηράκλειας με κατοίκους ντόπιους και Θρακιώτες. Οι κάτοικοι ασχολούνται με την παραδοσιακή γεωργία, αρκετοί είναι πλανόδιοι μικροπωλητές. Παλαιότερα ορισμένοι ασχολούνταν με την καλαθοπλεκτική, την ψαθοπλεκτική και την σαρωθοπλεκτική. Στο Ποντισμένο μέχρι σήμερα χορεύουν τα «κετσέκια». Τα «κετσέκια» είναι ένας ιδιόρρυθμος χορός που χορεύεται από κατοίκους του Ποντισμένου, συνοδεία της μονόχορδης λύρας «γκίγκας» και του «νταϊρέ». Στην ουσία πρόκειται για ένα αποκριάτικο δρώμενο. Βασικοί χαρακτήρες είναι: ο τσαούσης (αρχηγός της ομάδας), ο κλάπατζης (βοηθός αρχηγού) οι κετσέκηδες (οι χορευτές)²¹⁰⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ποντισμένο αποσπάται από την κοινότητα Ποντισμένου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας Σερρών, στο Τοπικό Διαμέρισμα Ποντισμένου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ποντισμένο αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Ποντισμένου (μαζί με το Σιμών) που υπάγεται στη Δημοτική Ενότητα Ηράκλειας του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

2106. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α υπ' αριθ. της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Τζουμαγιάς υπό το όνομα «κοινότης Τζουμαγιάς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τζουμαγιάς ενούται και οι συνοικισμοί Τσαβδάρ, Ορμανλή, Αλή Πασά, **Ερνή-Κιοϊ**, Χαζνατάρ, Γενή Μαχαλέ, Μπάλτζα και Δολάπ].

2107. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [4. Η κοινότης Ερνή-Κιοϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποντισμένου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Ερνή-Κιοϊ εις «**Ποντισμένον**»].

2108. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2109. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7508&lng=1>

Απογραφές: 1.001 (1928), 1.020 (1940), 1.459 (1951), 1.859 (1961), 1.895 (1971), 1.661 (1981), 1.591 (1991), 1.589 (2001) και 1.645 (2011).

Ποταμοχώρι (Δερέ Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Δερέ Μαχαλέ** βρίσκονταν κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, στη περιοχή Ν. Πετριτσίου Σερρών.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ορτά-Μαχαλά (μετέπειτα Μεσαίας) με έδρα τον οικισμό Ορτά -Μαχαλά και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Δερέ-Μαχαλέ²¹¹⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 248 άνδρες και 233 γυναίκες, σύνολο 481 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες αλλά ούτε και στον Κατάλογο Προσφυγικών Συνοικισμών Μακεδονίας, αναγράφεται αριθμός προσφύγων αν και καταγράφεται ως αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εν τούτοις στην απογραφή του 1928 είχε 49 κατοίκους.

Το 1927 ο οικισμός Δερέ Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Ποταμοχώρι**²¹¹¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 49 κατοίκων και οι 49 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1951 ο οικισμός Ποταμοχώρι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 07/04/1951).

Απογραφές: 49 (1928), 56 (1940), (-) (1951).

Προμαχών (Δραγοτίν)

Ο οικισμός **Δραγοτίν** βρίσκονταν κοντά στα σύνορα με τη Βουλγαρία σε υψόμετρο 80 μ.²¹¹², 18 χλ. βόρεια από το Σιδηρόκαστρο και 43 χλμ. από τις Σέρρες.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1913 από τον Ελληνικό στρατό την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ήταν ένας κατεστραμμένος οικισμός και μετά την λήξη των πολέμων αρχίζουν σιγά-σιγά να επιστρέφουν οι κάτοικοί του και να ξαναχτίζουν τα οικημάτα τους.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δρακοτίν με έδρα τον

2110. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [15. Ο συνοικισμός Ορτά-Μαχαλά υπό το όνομα «κοινότης Ορτά-Μαχαλά» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ορτά_Μαχαλά ενούται και οι συνοικισμοί Ασαγιά-Μαχαλέ, **Δερέ Μαχαλέ**, Τοπολίντσα και Χάνδρε].

2111. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [23. Ο συνοικισμός Δερέ-Μαχαλέ της κοινότητος Μεσαίας (πρώην Ορτά- Μαχαλέ) μετονομάζεται εις «**Ποταμοχώρι**»)].

2112. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

οικισμό Δρακοτίν²¹¹³. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 37 άνδρες και 35 γυναίκες, σύνολο 72 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες. Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 18 οικογένειες προσφύγων/70 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Δραγοτίν μετονομάζεται σε **Προμαχών**²¹¹⁴ και η κοινότητα Δραγοτίν σε κοινότητα Προμαχώνος.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 87 κατοίκων, οι 24 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 107861-107920)²¹¹⁵.

Το 1997 με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Προμαχών ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Προμαχώνος της κοινότητας Προμαχώνος του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Προμαχών αποσπάται από την κοινότητα Προμαχώνος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Προμαχώνος της Δημοτικής Ενότητας Προμαχώνος. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 87 (1928), 1.382 (1940), 245 (1951), 416 (1961), 459 (1971), 210 (1981), 270 (1991), 252 (2001), 139 (2011).

Σήμερα υπάρχει εκεί το ομώνυμο Ελληνοβουλγαρικό τελωνείο. Κατοικείται από περίπου 140 κατοίκους. Απ' εδώ εισέρχεται στην Ελλάδα ο Στρυμόνας ποταμός. Από τον οικισμό διέρχεται και ο αυτοκινητόδρομος αρ. 25, που συνδέει τη Θεσσαλονίκη με τις Σέρρες και τις Σέρρες με το τελωνείο Προμαχώνα όπου υπάρχει ο ομώνυμος σιδηροδρομικός σταθμός που συνδέει τον οικισμό με το Σιδηρόκαστρο και τη Θεσσαλονίκη²¹¹⁶.

Στο έδαφος της σημερινής Δημοτικής Ενότητας Προμαχώνα βρίσκονται και οι εγκαταλελειμμένοι οικισμοί **Κλειδί** και **Καπνότοπος**.

Ραχωνάκι (Μπουγιουκλή ή Μπουγιακλή)

Ο οικισμός **Μπουγιουκλή** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Ανατολή, στη Ροδόπολη του νομού Σερρών, περίπου 70 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών.

2113. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός **Δρακοτίν** υπό το όνομα «κοινότης Δρακοτίν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρακοτίν ενούνται και οι συνοικισμοί Ραϊκόφτσα, Ρούπελ και Εσκιτζή].

2114. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 306^Α της 22^{ας} Δεκεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [225. Η κοινότης Δραγοτίν μετονομάζεται εις «κοινότητα Προμαχώνος» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Δραγοτίν εις «**Προμαχών**»].

2115. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2116. Βικιπαίδεια: Προμαχώνας.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 7 οικογένειες προσφύγων/21 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μπουγιουκλή μετονομάζεται σε **Ραχωνάκι**²¹¹⁷.

Το 1928 ο οικισμός Ραχωνάκι αποσπάται από την κοινότητα Ανατολής και προσαρτάται στη κοινότητα Ροδοπόλεως (Φ.Ε.Κ. 176^Α – 29/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 27 κατοίκων και οι 27 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 113221-113240)²¹¹⁸.

Το 1940, ο οικισμός Ραχωνάκι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 27 (1928), (-) (1940).

Ρεύματα (Γκιουντζελή)

Ο οικισμός **Γκιουντζελή** βρίσκονταν κοντά στο Σιδηρόκαστρο.

Μετά την απελευθέρωσή του, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 ο οικισμός είχε 231 κατοίκους (106 άνδρες και 125 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Γκιουντζελή²¹¹⁹ και η προσάρτησή του στη κοινότητα Σιδηροκάστρου.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923 δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό προφανώς γιατί δεν είχαν εγκατασταθεί ακόμη.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928, έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 30 οικογένειες προσφύγων/106 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Γκιουντζελή μετονομάζεται σε **Ρεύματα**²¹²⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 126 κατοίκων και οι 126 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 113241-113280)²¹²¹.

2117. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [51. Ο εις την αυτήν κοινότητα (Ανατολής) υπαγόμενος συνοικισμός Μπουγιουκλή, εις «**Ραχωνάκι**»].

2118. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2119. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηροκάστρου υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, **Γκιουντζελή**, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόνιτσα].

2120. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [26. Ο συνοικισμός Γκιουντζελή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Ρεύματα**»].

2121. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1951, ο οικισμός Ρεύματα, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).
Απογραφές: 126 (1928), 218 (1940), - (1951).

Ριζανά (Κότσανα)

Ο οικισμός **Κότσανα** βρίσκονταν νότια της λίμνης Κερκίνης, στα ανατολικά όρια της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς με την Περιφερειακή Ενότητα Σερρών. Απέχει 42 χλμ. δυτικά της πόλης του Κιλκίς, 41 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών και 52 χλμ. βορειοανατολικά της Θεσσαλονίκης κοντά στο σημερινό οικισμό Ίσωμα (Σερρών) σε υψόμετρο 500 μ.²¹²²

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 680 κατοίκους (329 άνδρες και 351 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ράβνας με έδρα τον οικισμό Ράβνα (μετέπειτα Ίσωμα) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσαλήκ Μαχαλά και Κότσανα²¹²³.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 57 άνδρες και 59 γυναίκες, σύνολο 116 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 68 οικογένειες προσφύγων/185 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κότσανα μετονομάζεται σε **Ριζανά**²¹²⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 171 κατοίκων και οι 171 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 113281-113360)²¹²⁵.

Το 1935 ο οικισμός Ριζανά και η κοινότητα Ισώματος που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Κιλκίς του νομού Κιλκίς.

Στον οικισμό ο Σύλλογος Παλιννοστούντων «Άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής» αναβιώνει κάθε Πάσχα τη «Μέρα των Γονιών». Πρόσφυγες από το Σοχούμι, την Τραπεζούντα, το Βατούμι, το Ορντού και τη Σάντα φιλεύουν τους επισκέπτες παραδοσιακό πιρσκι, κεφτέδες, τσουρέκια και καυτή ρώσικη βότκα για να τιμήσουν τη νίκη της ζωής απέναντι στον θάνατο, που τη θεωρούν ως τη μεγαλύτερη τιμή των ζωντανών προς τους νεκρούς τους²¹²⁶.

2122. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2123. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Ράβνα υπό το όνομα «κοινότης Ράβνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ράβνης ενούται και οι συνοικισμοί **Κότσανα** και Τσαλήκ Μαχαλά].

2124. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [10. Ο συνοικισμός Κότσανα της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Ριζανά**»].

2125. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2126. Αλέξανδρος Αβραμίδης, (10 Μαΐου 2016): «Φάγαμε Πιρσκι και Ήπιαμε Βότκα σε Ένα Νεκροταφείο στη Βόρεια Ελλάδα»

Το 1997 ο οικισμός Ριζανά, με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ισώματος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κρουσσών, στο Δημοτικό Διαμέρισμα Ισώματος μαζί με τον οικισμό Ίσωμα του νομού Κιλκίς. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Ριζανά, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Κρουσσών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κιλκίς. Ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ισώματος (μαζί με τον οικισμό Ίσωμα) της Δημοτικής Ενότητας Κρουσσών του δήμου Κιλκίς (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 171 (1928), 214 (1940), (-) (1951), 92 (1961), 223 (1971), 112 (1981), 102 (1991), 86 (2011).

Ροδόπολη (Σιδηροδρομικός Σταθμός Πορροΐας)

Ο οικισμός **Σιδηροδρομικός Σταθμός Πορροΐας** βρίσκονταν στον σημερινό οικισμό της Ροδόπολης στο βορειοδυτικό άκρο του νομού Σερρών, σε υψόμετρο 105 μ.²¹²⁷

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, δεν κατεγράφησαν κάτοικοι στον οικισμό.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Σιδηροδρομικός Σταθμός Πορροΐων και προσάρτησή του στη κοινότητα Κάτω Πορροΐων (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 46 άνδρες και 12 γυναίκες, σύνολο 58 κάτοικοι.

Το 1926 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ροδοπόλεως με έδρα τη **Ροδόπολη**²¹²⁸, αφού αποσπάται ο οικισμός Σιδηροδρομικός Σταθμός Πορροΐων από την κοινότητα Κάτω Πορροΐα.

Μετά το 1923 έρχονται στον οικισμό και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 στον οικισμό να υπάρχουν 137 οικογένειες προσφύγων/480 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Πρώτοι κάτοικοι του οικισμού ήταν Πόντιοι πρόσφυγες, καταγόμενοι από τα Σούρμενα και ειδικότερα από το χωριό Κελόνσα (ή Κοινώνησα). Στην περιοχή του Σιδηροδρομικού Σταθμού Πορροΐων δεν υπήρχαν σπίτια, παρά μόνο ελάχιστα καταστήματα ντόπιων, τα οποία εξυπηρετούσαν τους επιβάτες του τρένου. Ωστόσο, μετά τη μόνιμη εγκατάσταση των προσφύγων και την επίσημη ίδρυση της Κοινότητας Ροδόπολης, παρουσιάστηκε κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των καταστημάτων, με ταυτόχρονη επέκταση του είδους (παροχή υπηρεσιών, εμπόριο, κατασκευές κτλ.). Η Ροδόπολη αποτελεί σήμερα το διοικητικό και εμπορικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής, από την Καστανούσα μέχρι και το Μανδράκι²¹²⁹.

2127. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Αθήνα: Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996. σελ. 31, τομ.30.

2128. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 262^Α της 12^{ης} Ιουλίου 1926, Περί αναγνώρισεως ως κοινότητας του συνοικισμού σιδηροδρομικού σταθμού Πορροΐων υπό το όνομα Ροδόπολις: *[Αναγνωρίζεται ως κοινότης ο συνοικισμός σιδηροδρομικού Σταθμού Πορροΐων υπό το όνομα κοινότης Ροδοπόλεως και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενος εκ της κοινότητος Κάτω Πορροΐων]*.

2129. Βικιπαίδεια: Ροδόπολη.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 685 κατοίκων, οι 322 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 113361-113540)²¹³⁰.

Το 1994 ο οικισμός Ροδόπολη αποσπάται από την κοινότητα και ορίζεται έδρα του δήμου Ροδόπολης (Φ.Ε.Κ. 136^Α – 30/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ροδόπολη αποσπάται από το δήμο Ροδόπολης (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Ροδόπολης ενώ ορίζεται έδρα του δήμου Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ροδόπολη αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο), στη Τοπική Κοινότητα Ροδόπολης (μαζί με την Οδηγήτρια) της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010)

Απογραφές: 685 (1928), 868 (1940), 1.124 (1951), 938 (1961), 1.328 (1971), 1.090 (1981), 848 (1991), 1.181 (2001), 818 (2011).

Σιδηρόκαστρο (Ντεμίρ Ισάρ)

Το Σιδηρόκαστρο βρίσκεται 25 χλμ. βόρεια-δυτικά των Σερρών, σε υψόμετρο 100 μ. Επί Τουρκοκρατίας ονομαζόταν **Ντεμίρ Ισάρ**. Μια κωμόπολη με ιδιαίτερη ιστορία που χρονολογείται πολλούς αιώνες πριν.

Ιδιαίτερα σημαντική δράση στην περιοχή την περίοδο της Τουρκοκρατίας, επέδειξε ο Προκόπιος Λαζαρίδης, ως διάκονος της Μητρόπολης Μελενίκου έως το 1891 χρησιμοποιώντας στο κήρυγμα την τουρκική γλώσσα για να γίνεται αντιληπτός από το σύνολο του πληθυσμού²¹³¹.

Το 1900 στο Ντεμίρ Ισάρ κατοικούσαν 3.300 μουσουλμάνοι Τούρκοι, 1.200 Βούλγαροι, 420 Τσιγγάνοι και μόλις 350 χριστιανοί Έλληνες και 120 χριστιανοί Βλάχοι²¹³².

Κατά την Α' Βουλγαρική Κατοχή, δολοφονήθηκε από τους Βούλγαρους στο Ντεμίρ Ισάρ ο Μητροπολίτης Μελενίκου Κωνσταντίνος Ασημιάδης όπως και 100 κάτοικοι του οικισμού (1913)²¹³³.

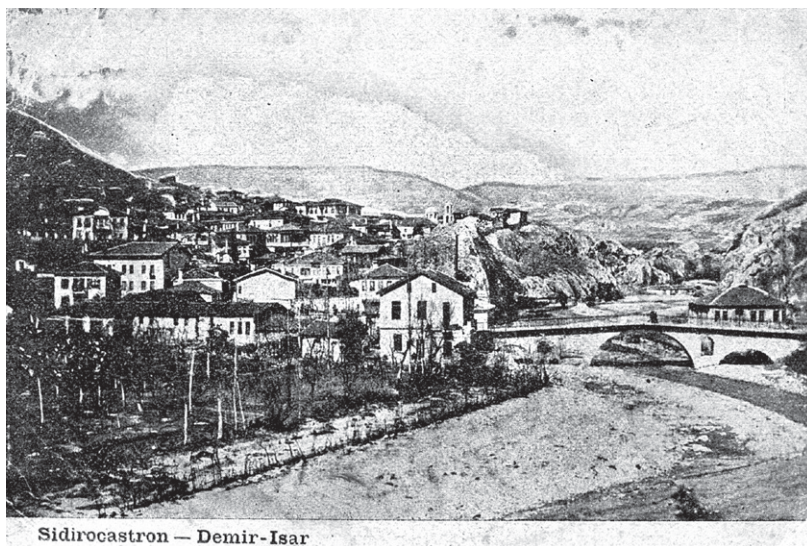
Ο Ελληνικός Στρατός κατέλαβε το Σιδηρόκαστρο στις 27 Ιουνίου 1913. Μετά την απελευθέρωσή του, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Σιδηρόκαστρο είχε 3.224 κατοίκους (1.497 άνδρες και 1.727 γυναίκες).

2130. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2131. http://meleniko.gr/docs/Μpakas-Ellinismos_Melenoikou.pdf

2132. <http://www.lithoksou.net/p/oikismoi-tis-makedonias-poy-arxizoyn-apo-n-ps-0>

2133. <https://web.archive.org/web/20171116193738/http://filonoi.gr/2013/08/31/kthnh-8/>



Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σιδηροκάστρου με έδρα το **Σιδηρόκαστρο**²¹³⁴.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 2.406 άνδρες και 1.931 γυναίκες, σύνολο 4.337 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στη κωμόπολη 601 πρόσφυγες (259 άνδρες και 342 γυναίκες). Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και άλλες οικογένειες προσφύγων έτσι ώστε το 1928 να είναι 455 οικογένειες προσφύγων/1.697 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ. Ήταν μικτός οικισμός.

Τον Απρίλιο του 1924 εγκρίθηκε πίστωση 150.000 δρχ. για τις ανάγκες στεγάσεως των προσφύγων Σιδηροκάστρου από το Ταμείο Περιθαλψής Προσφύγων, ύστερα από σύσταση του Υπουργού Πρόνοιας Δημ. Πάζη (Βουλευτής Σερρών).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 6.349 κατοίκων, οι 2.161 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 580 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεις εξ ανταλλαγής. (Αρ. 113561-114140)²¹³⁵.

Το 1946 η κοινότητα αναβαθμίζεται σε δήμο (Φ.Ε.Κ. 16^Α – 20/01/1946).

Από το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σιδηρόκαστρο ανήκε στο

2134. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτησεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός **Σιδηρόκαστρον** υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ιβανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόνιτσα].

2135. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

διευρυμένο δήμο Σιδηροκάστρου, στο Τοπικό Διαμέρισμα Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σιδηρόκαστρο αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Σιδηροκάστρου (μαζί με Θερμοπηγή, Κάτω Αμπέλια, Λουτρά, Σταθμό και Σχιστόλιθο), της Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου του δήμου Σιντικής, (με έδρα το Σιδηρόκαστρο). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 6.349 (1928), 8.635 (1940), 7.182 (1951), 8.177 (1961), 6.363 (1971), 6.157 (1981), 5.337 (1991), 5.711(2001)²¹³⁶ 5.163 (2011).

Σιδηροχώριον (Κεσιτζή Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Κεσιτζή Τσιφλίκ** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό της Κερκίνης, βορειο-δυτικά των Σερρών, 3 χλμ. νότια της Ροδόπολης, σε υψόμετρο 70 μ.²¹³⁷

Σύμφωνα με την προφορική παράδοση η οποία πέρασε από απογόνους των Βουλγάρων κατοίκων του οικισμού στους Έλληνες πρόσφυγες, ο οικισμός οφείλει το όνομά του σε ένα επιφανή Μουσουλμάνο, ονόματι Κεσιτζή, ο οποίος ήταν άτυπα ο κάτοχος του οικισμού.

Το 1900 σύμφωνα με τις στατιστικές του Βασίλ Κάντσοφ «Μακεδονία. Εθνογραφία και Στατιστικά» οι κάτοικοί του ανέρχονταν σε 180 και όλοι τους ήταν εγγεγραμμένοι ως Βούλγαροι. Επιπλέον το 1905, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του γραμματέα της Βουλγαρικής Εξαρχίας Ντιμιτάρ Μίσεφ ο πληθυσμός ανερχόταν σε 400 Βουλγάρους Εξαρχικούς....²¹³⁸

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 154 κατοίκους (68 άνδρες και 86 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουτκόβου (μετέπειτα Κερκίνης) με έδρα τον οικισμό Μπούτκοβο, στην οποία προσαρτώνται και άλλοι 5 οικισμοί μεταξύ αυτών και ο οικισμός Κεσιτζή Τσιφλίκ²¹³⁹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 78 άνδρες και 69 γυναίκες, σύνολο 147 κάτοικοι.

Το 1923 ο οικισμός Κεσιτζή Τσιφλίκ μετονομάζεται σε **Σιδηροχώριον**. (Φ.Ε.Κ. 29Β – 14/04/1923).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 85 πρόσφυγες (44 άνδρες και 41 γυναίκες). Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται και

2136. Ιστοσελίδα: Νομός Σερρών.

2137. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2138. <http://gnosis-dimitrius.blogspot.com/2014/02/blog-post.html>

2139. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Μπούτκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπουτκόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουτκόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Σταρός, Ντελή-Χασάν, Τσαϊρ Μαχαλέ, Τζουμά-Μαχαλέ και **Κεσιτζή Τσιφλίκ**].].

άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1926 στον οικισμό να υπάρχουν 34 οικογένειες προσφύγων/159 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 183 κατοίκων, οι 155 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114141-114200)²¹⁴⁰.

Το 1928 ο οικισμός Σιδηροχώριο αποσπάται από την κοινότητα Κερκίνης και προσαρτάται στη κοινότητα Ροδοπόλεως (Φ.Ε.Κ. 176^Α – 29/08/1928) ενώ το 1931 αποσπάται από την κοινότητα Ροδοπόλεως και προσαρτάται στη κοινότητα Κάτω Πορροίων (Φ.Ε.Κ. 409^Α – 07/12/1931).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σιδηροχώρι αποσπάται από την κοινότητα Κάτω Ποροίων και προσαρτάται στο δήμο Κερκίνης, στο Τοπικό Διαμέρισμα Κάτω Ποροίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σιδηροχώρι αποσπάται από τον δήμο Κερκίνης και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) στη Τοπική Κοινότητα Κάτω Ποροίων (μαζί με Κάτω Πορόδια) της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 183 (1928), 222 (1940), 239 (1951), 219 (1961), 194 (1971), 145 (1981), 160 (1991), 99 (2011).

Σκωτούσσα (Πρόσνικ)

Ο οικισμός **Πρόσνικ** βρίσκονταν 18 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών. και σε υψόμετρο 25 μ.²¹⁴¹.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας γίνεται αναφορά από τον Σερραίο ιερέα Παπα-συνοδινό στους κατοίκους του οικισμού με την ονομασία Προσάνικοι, όπως αποκαλούνταν άλλωστε και στην βυζαντινή περίοδο. Η Σκοτούσσα εκείνη την περίοδο λεγόταν Πρόσνικ. Ενώ η υπόλοιπη Ελλάδα απαλλάσσεται σιγά-σιγά από την Τούρκικη κατοχή, στην Μακεδονία έχουμε την αρχή του Μακεδονικού Αγώνα (την προσπάθεια δηλαδή για την απελευθέρωση της Μακεδονίας από Τούρκους και Βούλγαρους). Μεγάλο ρόλο διαδραμάτισε και η Σκοτούσσα στην απελευθέρωση αυτή. Μάλιστα στον αγώνα για την ανεξαρτησία έχασε την ζωή του και ένας σπουδαίος Σκοτουσσαίος Μακεδονομάχος, ο Αθαν. Χατζηπανταζής ενώ η σύζυγός του, Σοφία, συμμετείχε επίσης ενεργά στον αγώνα²¹⁴².

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Πρόσνικ είχε 913 κατοίκους (449 άνδρες και 464 γυναίκες).

2140. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2141. Βικιπαίδεια: Σκοτούσσα.

2142. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πρόσνικ (μετέπειτα Σκοτούσσης) με έδρα τον οικισμό Πρόσνικ²¹⁴³ (Σκοτούσσα). Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 395 άνδρες και 379 γυναίκες, σύνολο 774 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 3 πρόσφυγες (1 άνδρας και 2 γυναίκες).

Οι περισσότεροι μουσουλμάνοι κάτοικοί του είχαν αναχωρήσει για την Τουρκία μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 40 οικογένειες προσφύγων/131 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Πρόσνικ μετονομάζεται σε **Σκοτούσσα**²¹⁴⁴ και η κοινότητα σε κοινότητα Σκοτούσσης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.307 κατοίκων, οι 263 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114201-114260)²¹⁴⁵.

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 53 οικογένειες Ποντίων προσφύγων²¹⁴⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σκοτούσσα αποσπάται από την κοινότητα Σκοτούσσης (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Σκοτούσσης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σκοτούσσα αποσπάται από το δήμο Σκοτούσσας και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας ως Τοπική Κοινότητα Σκοτούσσης της Δημοτικής Ενότητας Σκοτούσσης (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010), στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.307 (1928), 1.499 (1940), 1.584 (1951), 1.792 (1961), 1.451 (1971), 1.534 (1981), 1.619 (1991), 1.440 (2001) και 1.389 (2011).

Σταυροδρόμι (Σταρός ή Σταυροδρόμι)

Ο οικισμός **Σταρός** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό της Κερκίνης του δήμου Σιντικής, στα βόρεια-δυτικά της λίμνης Κερκίνης και 55 χλμ. από τις Σέρρες²¹⁴⁷ σε υψόμετρο 90 μ. στους πρόποδες των Κρουσίων.

2143. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός **Πρόσνικ** υπό το όνομα «κοινότης Πρόσνικ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πρόσνικ ενούται και οι συνοικισμοί Τοπάλοβον, Καλένδρα, Γενή-Κιόϊ και Κούλα].

2144. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^A της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, μετονομάζεται: [4. Η κοινότης Πρόσνικ της Υποδιοικήσεως Σερρών εις «κοινότητα Σκοτούσσης και ο ομώνυμος συνοικισμός εις «**Σκοτούσσα**»].

2145. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2146. Αρχείον Πόντου – 12^{ος} τόμος, Στατιστικοί Πίνακες Σελ. 236-237.

2147. Βικιπαίδεια: Σταυροδρόμι.

Το 1900 είχε πληθυσμό 460 κατοίκους και είναι ο αρχαιότερος οικισμός της περιοχής ενώ το 1905 είχε 544 και το 1913 είχε 304.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο Σταρός ή Σταρόσοβον είχε 404 κατοίκους (201 άνδρες και 203 γυναίκες).

Μέχρι το 1923 η ονομασία του ήταν Σταυρός και η παραλλαγή της παλιάς ονομασίας Σταρός²¹⁴⁸.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μπουτκόβου (μετέπειτα Κερκίνης) με έδρα τον οικισμό Μπούτκοβο και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Σταρός²¹⁴⁹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 101 άνδρες και 119 γυναίκες, σύνολο 220 κάτοικοι.

Το 1923 ο οικισμός Σταρός ή Σταυρός μετονομάζεται σε **Σταυροδρόμι** (Φ.Ε.Κ. 298B – 14/04/1923).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό βρέθηκαν 52 πρόσφυγες (29 άνδρες και 23 γυναίκες).

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 60 οικογένειες προσφύγων/214 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., από την Ανατολική Θράκη και τον Πόντο. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 242 κατοίκων, οι 207 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114261-114340)²¹⁵⁰.

Το 1995 στη τοποθεσία Συκιές βρέθηκε από αγρότη μαρμάρινο ρόδι και φυλάσσεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καβάλας. Σύμφωνα με τους αρχαιολόγους υπάρχει αρχαίος οικισμός και έχουν δρομολογηθεί διαδικασίες για την ανασκαφή της περιοχής

Οι κάτοικοι του είναι κυρίως γεωργοί και κτηνοτρόφοι.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σταυροδρόμι αποσπάται από την κοινότητα Κερκίνης και προσαρτάται, στο Τοπικό Διαμέρισμα Κερκίνης στο δήμο Κερκίνης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997),

Το 2010, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σταυροδρόμι αποσπάται από το δήμο Κερκίνης και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Κερκίνης (μαζί με Μοναστηράκι, Κορυφούδι και Κερκίνη) της Δημοτικής Ενότητας Κερκίνης του δήμου Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο) (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 242 (1928), 423 (1940), 477 (1951), 514 (1961), 282 (1971), 277 (1981) 213 (1991), 315 (2001), 192 (2011).

2148. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2149. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Μπούτκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπουτκόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουτκόβου ενούνται και οι συνοικισμοί **Σταρός**, Ντελή-Χασάν, Τσαϊρ Μαχαλέ, Τζουμά-Μαχαλέ και Κεσιτζή Τσιφλί].].

2150. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Στρυμωνικό (Όρλιακο)

Ο οικισμός **Όρλιακο** βρίσκονταν 22 χλμ. δυτικά των Σερρών, 26 χλμ. βορειοανατολικά από την Ηράκλεια και δυτικά του Στρυμόνα, σε υψόμετρο 35 μ²¹⁵¹.

Το 1913, ο οικισμός όπως και όλη η περιοχή καταλαμβάνεται από τους Βουλγάρους. Οι κάτοικοι συμμετέχουν στην μάχη του Λαχανά, στην οποία νίκησαν τους Βουλγάρους. Την επόμενη χρονιά 1914, κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, η περιοχή αποτελούσε μέρος του θεάτρου επιχειρήσεων και της πρώτης γραμμής του μετώπου. Την Διοίκηση των συμμαχικών δυνάμεων είχε ο Γάλλος στρατηγός Φος. Οι κάτοικοι του πλην ελαχίστων, αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον οικισμό για την ασφάλειά τους, μετακινούνται στην περιοχή της Ξυλούπολης και του Λαγκαδά, για να επιστρέψουν με το τέλος του πολέμου, το 1918.

Το 1913 το Όρλιακο προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 474 κατοίκους (252 άνδρες και 222 γυναίκες).

Το 1920 πραγματοποιείται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ορλιάκου (μέτεπειτα Στρυμονικού) με έδρα τον οικισμό Όρλιακο²¹⁵² (Στρυμονικό).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 349 άνδρες και 320 γυναίκες, σύνολο 669 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 98 πρόσφυγες (45 άνδρες και 53 γυναίκες).

Μετά την Μικρασιατική καταστροφή και την ανταλλαγή των πληθυσμών, αναχώρησαν όλοι οι Τούρκοι από τον οικισμό και εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την Μικρά Ασία, Πόντο (50-60 οικογένειες) από τις περιοχές: Τραπεζούντα, Σαμψούντα, Σμύρνη, Ζίγδη και Κιουτάχεια αλλά και τη Ανατολική Ρωμυλία και Δυτική Θράκη²¹⁵³.

Ειδικότερα μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, έφυγαν οι Μουσουλμάνοι κάτοικοί του ενώ ήρθαν και άλλοι πρόσφυγες στον οικισμό με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 61 οικογένειες προσφύγων/256 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Όρλιακο μετονομάζεται²¹⁵⁴ σε **Στρυμωνικό** και η κοινότητα Ορλιάκου σε κοινότητα Στρυμωνικού.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 911 κατοίκων, οι 258 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1930 αποσπάται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγεται στην επαρχία Σερρών του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 102^Α – 07/04/1930).

2151. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2152. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός **Όρλιακον** υπό το όνομα «κοινότης Ορλιάκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δραγοσίου ενούνται και οι συνοικισμοί Τσακαρλή (ή Τσακιρλή), Γενή Μαχαλέ και οι συνοικισμοί Σαλτικλή και Σιβρή, αποσπώμενοι της κοινότητος Αϊβαλίκ Δερέ Μαχαλάδων, εις ην είχαν προσαρτηθή δια του από 28 Ιουνίου π.ε. Β. Διατάγματος].

2153. <http://allanea.gr/09/2017/serres-koimitirio-kalokastro-170922/>

2154. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [11. Η κοινότης Ορλιάκου μετονομάζεται εις «κοινότητα Στρυμωνικού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Όρλιακο εις «**Στρυμωνικό**»].

Στις αρχές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι κάτοικοι επιστρατεύονται και συμμετέχουν ενεργά. Το Στρυμονικό λόγω της θέσης του στην περιοχή, γίνεται έδρα του Στρατηγείου. Η Γερμανική Κατοχή ξεκίνησε στις 6 Απριλίου 1941, μετά από ατυχή μάχη στην τοποθεσία Μπέλες. Οι Γερμανοί στις 9 Σεπτεμβρίου του 1942 σκοτώνουν 9 κατοίκους και καίνε δύο σπίτια, επειδή σε μία από τις τακτικές εφόδους ανακαλύπτουν πολεμικό υλικό φυλαγμένο σε αποθήκες.

Το 1942 ο οικισμός και η κοινότητα αποσπώνται από την επαρχία Σερρών του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Βισαλτίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 23/07/1942) ενώ λίγους μήνες αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Στρυμώνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Το 1946 οικισμός και κοινότητα αποσπώνται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Σερρών του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 29^Α – 08/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Στρυμονικό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Στρυμονικού (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Στρυμονικού, στο Τοπικό Διαμέρισμα Στρυμονικού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Στρυμονικό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Στρυμονικού και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Στρυμονικού της Δημοτικής Ενότητας Στρυμονικού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 911 (1928), 1.238 (1940), 1.647 (1951), 1.911 (1961), 1.342 (1971), 1.304 (1981), 1.152(1991), 1.610 (2011).

Στρυμονοχώρι (Τσιφλιδζίκ)

Ο οικισμός **Τσιφλιδζίκ** βρίσκονταν 5 χλμ. βορειοδυτικά του Σιδηροκάστρου και 32 βορειοδυτικά των Σερρών, σε υψόμετρο 63 μ.²¹⁵⁵. Έτσι ονομάστηκε επί τουρκοκρατίας, διότι η από 7.000 στρεμμάτων έκτασή του ανήκε εξολοκλήρου σε έναν Τούρκο Μπέη. Στο τσιφλίκι αυτό κατοικούσε και ένας άγνωστος αριθμός οικογενειών, ντόπιων, χριστιανών ορθόδοξων, που αποτελούσαν τη δούλεψη του Μπέη²¹⁵⁶.

Στη θέση του σημερινού οικισμού ή και λίγο δυτικότερα, θα πρέπει να υπήρχε αρχαίος οικισμός από την εποχή που οι Σίντιοι εγκαταστάθηκαν στις Παραστρυμόνιες περιοχές και αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι σ' αυτή την περιοχή, η οποία είναι καλλιεργήσιμη και γνωστή στους Στρυμονοχωρίτες ως τοποθεσία «Νεολαία» υπάρχουν ανάμικτα κομμάτια σπασμένων κεραμικών αντικειμένων, σε έκταση αρκετών στρεμμάτων.

Άλλη απόδειξη που δικαιολογεί την ύπαρξη αρχαίου οικισμού, είναι ότι το Στρυμονοχώρι, πριν από 2.800 χρόνια περίπου, ήταν αγκυροβόλιο - λιμάνι, όπου λιμενίζονταν τα ποταμόπλοια - διότι ο ποταμός Στρυμόνας την παλιά εποχή ήταν πλωτός, και δεν είχε καθορισμένη κοίτη. Βγαίνοντας από τα στενά του Ρούπελ, τα άστατα και αδάμαστα νερά του άλλοτε έπαιρναν κατεύθυνση δεξιά και άλλοτε αριστερά με προορισμό τη θάλασσα²¹⁵⁷.

2155. Βικιπαίδεια: Στρυμονοχώρι.

2156. <https://www.gtp.gr/locpage.asp?id=7624&lng=1>.

2157. Ό.π. <https://>

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Τσιφλιτζίκ είχε 208 κατοίκους (103 άνδρες και 105 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σιδηροκάστρου με έδρα το Σιδηρόκαστρο, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Τσιφλιτζίκ²¹⁵⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 170 άνδρες και 159 γυναίκες, σύνολο 329 κάτοικοι.

Στον οικισμό αυτό το 1922 - 23, ύστερα από τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή Ελληνοτουρκικών πληθυσμών, εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τον Πόντο (85 οικογένειες από το Κιουλού-Πουνάρ)²¹⁵⁹ και λίγες οικογένειες Θρακιωτών.

Λίγα χρόνια αργότερα, οι οικογένειες των Θρακιωτών, μετοίκησαν εις πέρα του Στρυμόνος ποταμού χωριά, Ράμνα (σήμερα Θρακικό)-Ομαλό. Σήμερα οι Ποντιακής καταγωγής κάτοικοι του Στρυμονοχωρίου αποτελούν την πλειοψηφία²¹⁶⁰.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 102 οικογένειες προσφύγων/395 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τσιφλιτζίκ μετονομάζεται σε **Στρυμονοχώρι**²¹⁶¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 738 κατοίκων, οι 433 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114341-114480)²¹⁶².

Το 1947 ο οικισμός Στρυμονοχώρι αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Στρυμονοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 155^Α – 31/07/1947).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Στρυμονοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Στρυμονοχωρίου (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Στρυμονοχωρίου του δήμου Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Στρυμονοχώρι αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου (καταργείται) και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Στρυμονοχωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου του δήμου Σιντικής με έδρα το Σιδηρόκαστρο (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών και βρίσκεται στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

2158. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηροκάστρον υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενοούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μοντουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, **Τσιφλιτζίκ**, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόνιτσα].

2159. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

2160. Ό.π. <https://>

2161. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [19. Ο συνοικισμός Τσιφλιτζίκ της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Στρυμονοχώρι**»].

2162. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 738 (1928), 918 (1940), 758 (1951), 899 (1961), 520 (1971), 441 (1981), 488 (1991), 417 (2011).

Σχιστόλιθος (Γερμάνι)

Ο οικισμός **Γερμάνι** βρίσκονταν 30,5 χλμ. βόρειο-ανατολικά των Σερρών και 5 χλμ. βόρεια από το Σιδηρόκαστρο σε υψόμετρο 250 μ.²¹⁶³.

Μετά την απελευθέρωσή του, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Γερμάνι είχε 19 κατοίκους (10 άνδρες και 9 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σιδηροκάστρου με έδρα το Σιδηρόκαστρο, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Γερμάνι²¹⁶⁴.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 67 άνδρες και 68 γυναίκες, σύνολο 135 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 7 πρόσφυγες (5 άνδρες και 2 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται μέχρι το 1928, στον οικισμό 29 οικογένειες προσφύγων/121 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Γερμάνι μετονομάζεται σε **Σχιστόλιθος**²¹⁶⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 131 κατοίκων, οι 118 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114481-114520)²¹⁶⁶.

Από το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σχιστόλιθος ανήκε στο διευρυμένο δήμο Σιδηροκάστρου, στο Τοπικό Διαμέρισμα Σιδηροκάστρου του δήμου Σιδηροκάστρου, του νομού Σερρών. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σχιστόλιθος αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Σιδηροκάστρου (μαζί με Θερμοπηγή, Κάτω Αμπέλια, Λουτρά, Σιδηρόκαστρο, Σταθμό και Φαιά Πέτρα) της Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου του δήμου Σιντικής, με έδρα το Σιδηρόκαστρο. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών και βρίσκεται στη Περιφέρεια Κεντρικής

2163. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2164. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηροκάστρου υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενοούνται και οι συνοικισμοί Αρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορηνλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, **Γερμάνι**, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόντισα].

2165. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [27. Ο συνοικισμός Γερμάνι της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Σχιστόλιθος**»].

2166. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 131 (1928), 177 (1940), 101 (1951), 143 (1961), 79 (1971), 34 (1981), 26 (1991), 18 (2001), 26 (2011).

Στον οικισμό έχουν μείνει μόνο οι ηλικιωμένοι.

Τριάδα (Τουρίτσα)

Ο οικισμός **Τουρίτσα** βρίσκονταν βόρεια του Στρυμωνικού, δυτικά από το Ζευγολατιό, νότια από το Χείμαρρο 23,3 χλμ. δυτικά των Σερρών και προς τα όρια των πρώην νομών Σερρών και Κιλκίς, σε υψόμετρο 120 μ²¹⁶⁷.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Τουρίτσα δεν βρέθηκε να κατοικείται.

Οι πρώτοι Έλληνες πρόσφυγες που ήρθαν στον οικισμό ήταν από την Ανατ. Θράκη, το 1914, περίπου 20 οικογένειες. Όταν ήρθαν, ο οικισμός βρισκόταν σε άθλια κατάσταση, υπήρχαν 40-45 οικήματα τα οποία ήταν εγκαταλειμμένα και μερικά από αυτά μισογκρεμισμένα και ετοιμόρροπα. Νερό δεν υπήρχε παρά μόνο στις ρεματιές, που βρισκόταν 200-250 μ. έξω από τον οικισμό, όπου ήταν αναγκασμένες να πηγαίνουν οι γυναίκες, και να κουβαλούν νερό με τις στάμνες τους.

Το 1916 οι οικογένειες αυτές έφυγαν και πήγαν στο Λαχανά γιατί στην εδώ πλευρά του Στρυμόνα, ήταν το Συμμαχικό μέτωπο.

Το 1918 ξαναγύρισαν και το 1922 ήρθαν κι άλλοι πρόσφυγες από τον Πόντο. Έτσι ο οικισμός μεγάλωσε και αριθμούσε 80 οικογένειες. Όσοι βρήκαν άδεια σπίτια κατοίκησαν εκεί και οι άλλοι έφτιαξαν καλύβες για προσωρινή κατοικία²¹⁶⁸.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δραγοσίου (μετέπειτα Ζευγολατιού) με έδρα τον οικισμό Δραγόσι (Ζευγολατιό) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τουρπές και Τουρίτσα²¹⁶⁹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 79 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 162 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Τουρίτσα, 52 πρόσφυγες (25 άνδρες και 27 γυναίκες).

Το Σεπτέμβριο του 1924 ήρθαν κι άλλοι πρόσφυγες στον οικισμό από το Σάμπεν Καραϊσαρέτ, (οι υπόλοιποι κάτοικοι τους έλεγαν Καρασαριώτες²¹⁷⁰) με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν συνολικά 99 οικογένειες προσφύγων/350 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τουρίτσα μετονομάζεται σε **Τριάς**²¹⁷¹.

2167. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2168. http://strimoniko.blogspot.com/p/blog-page_9810.html

2169. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Δραγόσι υπό το όνομα «κοινότης Δραγοσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δραγοσίου ενοούνται και οι συνοικισμοί **Τουρίτσα** και Τουρπές].

2170. Ό.π. <http://>

2171. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών,

Λίγους μήνες αργότερα, ο οικισμός Τριάδα αποσπάται από την κοινότητα Ζευγολατιού και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Τριάδος (Φ.Ε.Κ. 186^Α – 06/09/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 435 κατοίκων, οι 142 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114581-114720)²¹⁷².

Το 1930 ο οικισμός και η κοινότητα Τριάδος αποσπώνται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Σερρών του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 102^Α – 07/04/1930) ενώ το 1942 αποσπώνται από την επαρχία Σερρών του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Βισαλτίας του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 23/07/1942). Λίγο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942) ενώ το 1946 αποσπώνται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Σερρών του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 29^Α – 08/02/1946).

Στα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου ο οικισμός δοκιμάστηκε σκληρά γεγονός που άφησε τα σημάδια του στους κατοίκους και τον οικισμό²¹⁷³.

Ο οικισμός αποτελείται από ένα ποσοστό 85% περίπου Ποντίων και 15% Θρακιωτών. Οι κάτοικοι της Τριάδας είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό γεωργοί. Οι κύριες καλλιέργειες είναι ο καπνός, το σιτάρι και το καλαμπόκι. Ένα μικρό ποσοστό ασχολείται με την κτηνοτροφία²¹⁷⁴.

Το 1997 ο οικισμός Τριάδα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Τριάδος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Στρυμονικού, στο Τοπικό Διαμέρισμα Τριάδος (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Τριάδα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Στρυμονικού και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Τριάδος στη Δημοτική Ενότητα Στρυμονικού του δήμου Ηράκλειας με έδρα την Ηράκλεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντ. Μακεδονίας.

Απογραφές: 435 (1928), 558 (1940), 421 (1951), 552 (1961), 441 (1971), 352 (1981), 317 (1991), 268 (2011)

Φαιά Πέτρα (Ελέσνιτσα)

Ο οικισμός **Ελέσνιτσα** βρίσκονταν βορειοανατολικά του Σιδηροκάστρου, σε υψόμετρο 280 μ.²¹⁷⁵

στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [8. Ο συνοικισμός *Τουρίτσα* της κοινότητος *Δραγοσίου* μετονομάζεται εις «**Τριάς**»].

2172. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2173. Ό.π. [http:](http://)

2174. Ό.π. [http:](http://)

2175. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερ-

Μετά την απελευθέρωσή του και την Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 425 κατοίκους (234 άνδρες και 191 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Ελέσνιτσα²¹⁷⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Σιδηροκάστρου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 154 άνδρες και 168 γυναίκες, σύνολο 322 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό μόνο 3 πρόσφυγες (1 άνδρας και 2 γυναίκες).

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928, έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 10 οικογένειες προσφύγων/35 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ελέσνιτσα μετονομάζεται σε **Φαιά Πέτρα**²¹⁷⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 279 κατοίκων, οι 41 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 115341-115360)²¹⁷⁸.

Το 1941 ο οικισμός Φαιά Πέτρα, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 17/04/1951).

Το 1961 ο οικισμός ξαναδημιουργείται και προσαρτάται στο δήμο Σιδηροκάστρου (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Από το 1997 έως το 2010, με το σχέδιο «Καποδίστριας» ο οικισμός ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Σιδηροκάστρου του δήμου Σιδηροκάστρου, του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το σχέδιο «Καποδίστριας» ο οικισμός Φαιά Πέτρα αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο), στη Δημοτική Κοινότητα Σιδηροκάστρου (μαζί με Θερμοπηγή, Κάτω Αμπέλια, Λουτρά, Σιδηρόκαστρο, Σταθμό και Σχιστόλιθο) της Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 279 (1928), 325 (1940), (-) (1951), 323 (1961), 383 (1971), 174 (1981), 160 (1991), 91 (2011).

μής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2176. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηρόκαστρον υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενοούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και **Ελέσνιτσα**].

2177. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [22. Ο συνοικισμός Ελέσνιτσα της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Φαιά Πέτρα**»].

2178. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Φιλύρα (Λιπόσι)

Ο οικισμός **Λιπόσι** βρίσκονταν βορειοδυτικά της λίμνης Κερκίνης, σε κοντινή απόσταση από την Άνω Πορόια στην επαρχία Σιντικής Σερρών.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 456 κατοίκους (226 άνδρες και 230 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Άνω Ποροίων με έδρα τον οικισμό Άνω Πορόια και ο οικισμός Λιπόσι²¹⁷⁹ προσαρτάται στη κοινότητα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 101 άνδρες και 109 γυναίκες, σύνολο 210 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 39 οικογένειες προσφύγων/144 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν ένας μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Λιπόσι μετονομάζεται σε **Φιλήρα**²¹⁸⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 184 κατοίκων, οι 120 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 115361-115420)²¹⁸¹.

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ο οικισμός εγκαταλείπεται.

Απογραφές: 184 (1928), 400 (1940), (-) (1951).

Σήμερα είναι ένας εγκαταλειμμένος οικισμός²¹⁸² στη Δημοτική Ενότητα Κερκίνης.

Χαροπό (Ράδοβο)

Ο οικισμός **Ράδοβο** βρίσκονταν 3 χλμ. βόρεια από το Σιδηρόκαστρο, σε υψόμετρο 140 μ.²¹⁸³.

Τα στοιχεία της στατιστικής του Χαλκιάπουλου, 472 άτομα για το 1910, φαίνεται να προσεγγίζουν περισσότερο τον αριθμό του πραγματικού πληθυσμού, κατά την τελευταία περίοδο της Οθωμανικής διοίκησης. Όλοι οι κάτοικοι του οικισμού ήταν πατριαρχικοί Μακεδόνες. Το Ράντοβο ενσωματώθηκε στην Ελλάδα, μετά το δεύτερο Βαλκανικό πόλεμο. Ελάχιστοι κάτοικοι του μετανάστευσαν στη Βουλγαρία²¹⁸⁴.

2179. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηρόκαστρου, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Άνω Πορροία υπό το όνομα «κοινότης Άνω Πορροίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άνω Πορροίων ενοούνται και οι συνοικισμοί Τζαφερλή, Μαντρατζίκ, Θεοδωρίτσι και **Λιπόσι**.].

2180. Με το Φ.Ε.Κ. 7^Α υπ' αριθ. της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηρόκαστρου: [12. Ο συνοικισμός Λιπόσι της κοινότητος «Άνω Πορροίων» μετονομάζεται εις «**Φιλήρα**» (η)].

2181. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2182. Βικιπαίδεια: Φιλύρα.

2183. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2184. <http://www.lithoksou.net/p/xaropo-rantobo>

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Ράδοβον είχε 503 κατοίκους (244 άνδρες και 259 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σιδηροκάστρου με έδρα το Σιδηρόκαστρο, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Ράδοβον²¹⁸⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 307 άνδρες και 318 γυναίκες, σύνολο 625 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό. Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 28 οικογένειες προσφύγων/93 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι χριστιανοί πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν εδώ, το 1923-1924, αποτελούσαν το 1928 το 12% του πληθυσμού²¹⁸⁶.

Το 1927 ο οικισμός Ράδοβον μετονομάζεται σε **Χαροπό**²¹⁸⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 784 κατοίκων, οι 76 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114901-114940)²¹⁸⁸.

Το 1951 ο οικισμός Χαροπό αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου που υπάγονταν και ορίζεται έδρα της κοινότητας Χαροπού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 30/03/1951).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χαροπό αποσπάται από την κοινότητα Χαροπού (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Χαροπού του πρώην δήμου Σιδηροκάστρου, του νομού Σερρών. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χαροπό αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου (καταργείται) και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Χαροπού, της Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου του δήμου Σιντικής (έδρα το Σιδηρόκαστρο). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών και βρίσκεται στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 784 (1928), 1.042 (1940), 1.271 (1951), 1.539 (1961), 1.085 (1971), 1.265 (1981), 1.196 (1991), 1.037 (2011).

2185. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηροκάστρου υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, Λάτροβον, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόντισα].

2186. Ό.π. <http://>

2187. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [21. Ο συνοικισμός Ράδοβον της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Χαροπό»].

2188. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Χείμαρρος (Κόπριβα ή Κόπροβα)

Ο οικισμός **Κόπριβα** βρίσκονταν σε απόσταση 13 χλμ. νότια – νοτιοδυτικά της Ηράκλειας και 31 χλμ. δυτικά των Σερρών. Είναι κτισμένος στα νοτιοδυτικά της λίμνης Κερκίνης και δυτικά του ποταμού Στρυμόνα, σε υψόμετρο 50 μ.²¹⁸⁹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 466 κατοίκους (176 άνδρες και 290 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοπρίβης (μετέπειτα Χειμάρρου) με έδρα τον οικισμό Κόπριβα²¹⁹⁰ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ομάρ Μεντελέρ, Μπεσταούκ, Κουρφαλή, Σιαμπανλάρ, Τσαβδαρλή, Δεμίρ-Χανλάρ, Ιμπιλέρ, Φερεσλή, Κιοσελή, Ισμαϊλή, Ορτά-Μαχαλά. Κιουλιχλή και Καγιαλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 174 άνδρες και 185 γυναίκες, σύνολο 359 κάτοικοι.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των πληθυσμών με την Τουρκία, οι Τούρκοι εγκαταλείπουν τον οικισμό και φτάνουν οι Πόντιοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 67 πρόσφυγες (36 άνδρες και 31 γυναίκες).

Μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκαταλείπουν τον οικισμό και αναχωρούν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν 162 οικογένειες προσφύγων/621 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., καταγόμενα από τον Πόντο. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι Πόντιοι πρόσφυγες ξεκίνησαν από τη Σάντα με ένα τουριστικό πλοίο το «Κιουλ-τσαμάν» και πήγαν στην Τραπεζούντα. Έπειτα πήγαν στην Κωνσταντινούπολη όπου έμειναν 3 χρόνια αποκλεισμένοι (καραντίνα). Μετά καταφεύγουν στη Θεσσαλονίκη, έπειτα στην Τριάδα και τελικά φτάνουν στο Χείμαρρο²¹⁹¹.

Το 1927 ο οικισμός Κόπριβα μετονομάζεται σε **Χείμαρρος**²¹⁹² και η κοινότητα σε κοινότητα Χειμάρρου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 762 κατοίκων, οι 274 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 110361-110580)²¹⁹³.

Το 1930 η κοινότητα Χειμάρρου αποσπάται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερ-

2189. Βικιπαίδεια: Χείμαρρος Σερρών.

2190. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός **Κόπριβα** υπό το όνομα «κοινότης Κοπρίβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Κοπρίβης ενούται και οι συνοικισμοί Καγιαλή, Όρτα Μαχαλά, Δεμίρ-Χανλάρ, Κιουλιχλή Άνω, Κιουλιχλή Κάτω, Κιοσελή, Φερεσλή, Ιμπιλέρ, Τσαβδαρλή, Σιαμαπανλάρ, Ισμαϊλή, Κουρφαλή, Μπεσταούκ και Ομάρ Μεντελέρ].

2191. http://strimoniko.blogspot.com/p/blog-page_9810.html

2192. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [11. Η κοινότης Κοπρίβης μετονομάζεται εις «κοινότητα Χειμάρρου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κόπριβα εις «**Χείμαρρος**» (ο)].

2193. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

ρών και υπάγεται στην επαρχία Σερρών του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 102^Α – 07/04/1930) ενώ το 1942 η κοινότητα επανέρχεται στην επαρχία Βισαλτίας τώρα όμως του νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 23/07/1942). Την ίδια χρονιά η κοινότητα αποσπάται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγεται στο νομό Στρυμώνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, το 1946, η κοινότητα αποσπάται από την επαρχία Βισαλτίας του νομού Σερρών και υπάγεται στην επαρχία Σερρών του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 29^Α – 08/02/1946).

Οι κάτοικοι και η απασχόλησή τους έχει κυρίως αντικείμενο την παραγωγή γεωργικών προϊόντων όπως καπνού, δημητριακών και εσχάτως και λαδιού. Ιδιαίτερη ανάπτυξη γνωρίζει η κτηνοτροφία και ιδίως αμνοεριφίων²¹⁹⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χειμάρρος αποσπάται από την κοινότητα Χειμάρρου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Χειμάρρου στο δήμο Στρυμωνικού του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χειμάρρος αποσπάται από το δήμο Στρυμονικού και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Χειμάρρου της Δημοτικής Ενότητας Στρυμονικού του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 762 (1928), 873 (1940), 955 (1951), 1.011 (1961), 624 (1971), 672 (1981), 672 (1991), 783 (2011).

Χορτερό (Λάτροβο)

Ο οικισμός **Λάτροβο** βρίσκονταν 3 χλμ. από το Σιδηρόκαστρο και 25,6 χλμ. βορειο-δυτικά των Σερρών, σε υψόμετρο 60 μ.²¹⁹⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Λάτροβο είχε 292 κατοίκους (33 άνδρες και 159 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σιδηροκάστρου με έδρα το Σιδηρόκαστρο, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Λάτροβο²¹⁹⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 120 άνδρες και 164 γυναίκες, σύνολο 284 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 158 πρόσφυγες (91 άνδρες και 67 γυναίκες).

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 68 οικογένειες προσφύγων/265 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

2194. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2195. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2196. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σιδηρόκαστρον υπό το όνομα «κοινότης Σιδηροκάστρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σιδηροκάστρου ενοούνται και οι συνοικισμοί Άρη Μαχαλέ, Γκιουντζελή, Ινανλή, Μαχμουτλή, Μουσατζιαλή, Μουτουφλή, Ιορενλή (Ορενλή), Τσιφλίκ-Μαχαλά, Γερμάνι, Τσιφλιτζίκ, **Λάτροβον**, Ράδοβον, Πούλιοβον και Ελεόνισσα].

Το 1927 ο οικισμός Λάτροβο μετονομάζεται σε **Χορτερό**²¹⁹⁷.

Το 1928 ο οικισμός Χορτερό αποσπάται από τη κοινότητα Σιδηροκάστρου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Χορτερού (Φ.Ε.Κ. 126^Α – 16/07/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 571 κατοίκων, οι 259 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 114941-115040)²¹⁹⁸.

Η πλειονότητα των κατοίκων ασχολείται με την γεωργία, ενώ καλλιεργούνται κυρίως πατάτες, καλαμπόκι, βαμβάκι και μηδική²¹⁹⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χορτερό αποσπάται από την κοινότητα Χορτερού (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Χορτερού του πρώην δήμου Σιδηροκάστρου, του νομού Σερρών. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» το Χορτερό αποσπάται από το δήμο Σιδηροκάστρου (καταργείται) και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Χορτερού της Δημοτικής Ενότητας Σιδηροκάστρου του δήμου Σιντικής με έδρα το Σιδηρόκαστρο (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών και βρίσκεται στη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 571 (1928), 691 (1940), 945 (1951), 872 (1961), 839 (1971), 782 (1981), 715 (1991), 629 (2011).

Χριστός

Ο οικισμός **Χριστός** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Μελενικίτσι βόρεια της πόλης των Σερρών.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Χριστός κατοικούνταν από 137 άτομα (73 άνδρες και 64 γυναίκες).

Το 1920 ο οικισμός Χριστός²²⁰⁰ προσαρτάται στη κοινότητα Μελεγκιτσίου (μετέπειτα Μελενικιτσίου).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 93 άνδρες και 78 γυναίκες, σύνολο 171 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 181 πρόσφυγες (89 άνδρες και 92 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες

2197. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [19. Ο συνοικισμός Λάτροβον της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Χορτερό»].

2198. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2199. Βικιπαίδεια: Χορτερό Σερρών.

2200. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Μελεγκίτσι υπό το όνομα «κοινότης Μελεγκιτσίου και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μελεγκιτσίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Χριστός και Βλίσσιανη].

οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα το 1928 οι πρόσφυγες να είναι 79 οικογένειες/285 άτομα²²⁰¹, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1940 ο οικισμός Χριστός **καταργείται** και αναγνωρίζονται οι οικισμοί: Κάτω Χριστός και Άνω Χριστός που προσαρτώνται στη κοινότητα Μελενικισίου (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 450 κατοίκων, οι 58 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 115041-115140)²²⁰².

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 78 οικογένειες Ποντίων προσφύγων²²⁰³.

Το 1956 οι οικισμοί Κάτω και Άνω Χριστός ξαναδημιουργούν την κοινότητα Χριστού, αποσπώμενοι από την κοινότητα Μελενικισίου (Φ.Ε.Κ. 7^Α – 07/01/1956).

Απογραφές: 450 (1928), (-) (1940).

Χρυσόχωρα (Χαζνατάρ)

Ο οικισμός **Χαζνατάρ** βρίσκονταν στην πεδιάδα των Σερρών, 33 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών και 4 χλμ. δυτικά της Ηράκλειας, κοντά στην ανατολική ακτή της λίμνης Κερκίνης, σε υψόμετρο 30μ.²²⁰⁴.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Χαζνατάρ είχε 306 κατοίκους (160 άνδρες και 146 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τζουμαγιάς (μετέπειτα Ηράκλειας) με έδρα τον οικισμό Τζουμαγιά και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Χαζνατάρ²²⁰⁵.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 145 οικογένειες προσφύγων/571 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Χαζνατάρ μετονομάζεται σε **Χρυσόχωρα**²²⁰⁶. Την ίδια χρονιά

2201. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μασουρσίκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 222.

2202. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2203. Αρχείον Πόντου – 12^{ος} τόμος, Στατιστικοί Πίνακες σελ. 236-237.

2204. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2205. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Τζουμαγιάς υπό το όνομα «κοινότης Τζουμαγιάς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τζουμαγιάς ενούται και οι συνοικισμοί Τσαβδάρ, Ορμανλή, Αλή Πασσά, Ερνή-Κιοϊ, **Χαζνατάρ**, Γενή Μαχαλέ, Μπάλτζα και Δολάπ].

2206. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ας} Ιανουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [17. Ο συνοικισμός Χαζνατάρ της αυτής κοινότητας μετονομάζεται

αποσπάται από την κοινότητα Ηράκλειας και προσαρτάται στη κοινότητα Ερνή-Κιόϊ, μετέπειτα κοινότητα Ποντισμένου (Φ.Ε.Κ. 432^Α – 16/12/1926).

Το 1928 ο οικισμός Χρυσοχώραφα αποσπάται από την κοινότητα Ποντισμένου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Χρυσοχωράφων (Φ.Ε.Κ. 202^Α – 01/10/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 606 κατοίκων, οι 605 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 115141-115340)²²⁰⁷.

Οι κάτοικοι του ασχολούνται με τη γεωργία, ψάρεμα και εκτροφή βουβαλίων²²⁰⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χρυσοχώραφα αποσπάται από την κοινότητα Χρυσοχωράφων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας Σερρών, στο Τοπικό Διαμέρισμα Χρυσοχωράφων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χρυσοχώραφα αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Χρυσοχωράφων που υπάγεται στη Δημοτική Ενότητα Ηράκλειας του δήμου Ηράκλειας με έδρα την Ηράκλεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 606 (1928), 1.315 (1940), 1.894 (1951), 2.222 (1961), 1.729 (1971), 1.533 (1981), 1.454 (1991), 1.076 (2011).

Ψηλορ(ρ)άχη (Γιαχαλή ή Γιαγχαλή)

Ο οικισμός **Γιαχαλή** βρίσκονταν κοντά στους οικισμούς Ανατολή και Παραπόταμο του νομού Σερρών, περίπου 70 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπασανλή (μετέπειτα Διασέλου) της Θεσσαλονίκης με έδρα τον οικισμό Μπασανλή στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Γιαγχαλή²²⁰⁹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 88 άνδρες και 80 γυναίκες, σύνολο 168 κάτοικοι.

Μετά το 1923 έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 4 οικογένειες προσφύγων/14 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Γιαγχαλή αποσπάται από την κοινότητα Μπασανλή και προσαρτάται στη κοινότητα Σοκολόβου (Φ.Ε.Κ. 304^Α – 14/10/1925) ενώ το 1926 αποσπάται από την κοινότητα Σοκολόβου και προσαρτάται στη κοινότητα Ανατολούς (Φ.Ε.Κ. 49^Α – 09/02/1926).

εις «Χρυσοχώραφα»].

2207. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2208. Βικιπαίδεια: Χρυσοχώραφα Σερρών.

2209. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α τη 5^η Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: {Ο συνοικισμός Μπασανλή υπό όνομα «Κοινότης Μπασανλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Καμπερλή, Γιαγχαλή και Μπαϊρλή}.

Το 1927 ο οικισμός Παγχαλή μετονομάζεται σε **Ψηλοράχη**²²¹⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 115421-115440)²²¹¹.

Το 1930 ο οικισμός Ψηλοράχη αποσπάται από την κοινότητα Ανατολής και προσαρτάται στη κοινότητα Ροδοπόλεως Σερρών (Φ.Ε.Κ. 250^Α – 23/07/1930).

Το 1940, ο οικισμός Ψηλοράχη, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 0 (1928), (-) (1940).

Ψυχρονέρι (Αλασλή)

Ο οικισμός **Αλασλή** βρίσκονταν νότια του οικισμού της Ανατολής²²¹² του νομού Σερρών, περίπου 70 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ανατολούς (μετέπειτα Ανατολής) με έδρα τον οικισμό Ανατολούς (Ανατολή), στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Αλασλή²²¹³.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 17 άνδρες και 24 γυναίκες, σύνολο 41 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και κατευθύνθηκαν προς την Τουρκία.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928, έρχονται και εγκαθίστανται στον οικισμό 8 οικογένειες προσφύγων/25 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Αλασλή και η κοινότητα Ανατολού που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Κιλκίς του νομού Θεσσαλονίκης και υπάγονται στην επαρχία Σιδηροκάστρου του νομού Σερρών (Φ.Ε.Κ. 235^Α – 04/09/1925).

Το 1927 ο οικισμός Αλασλή μετονομάζεται σε **Ψυχρονέρι**²²¹⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 21 κατοίκων και οι 21 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

2210. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σιδηροκάστρου: [48. Ο συνοικισμός Παγχαλή, της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «Ψηλοράχη»].

2211. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2212. Χάρτης Ε.Α.Π. γραφείου Εποικισμού Σιντικής.

2213. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 48^Α της 5^{ης} Μαρτίου 1919, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στην Υποδιοίκηση Κιλκίς, αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ανατολού υπό το όνομα «κοινότης Ανατολού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προσταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Παγκαρασλή, Σαρασλή, Εζεντζελή, Οδοτμή, Μαχμουτλή, Ερεσελή και Αλασλή].

2214. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [46. Ο συνοικισμός Αλασλή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Ψυχρονέρι»].

γράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 105861-105880)²²¹⁵.

Το 1940, ο οικισμός Ψυχρονέρι **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 21 (1928), (-) (1940).

Ψωμοτόπι (Τσαβδάρ)

Ο οικισμός **Τσαβδάρ** βρίσκονταν στην πεδιάδα των Σερρών, 30,5 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης των Σερρών και νοτιοδυτικά της Ηράκλειας, κοντά στην ανατολική ακτή της λίμνης Κερκίνης²²¹⁶, σε υψόμετρο 30 μ.²²¹⁷.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Τσαβδάρ είχε 120 κατοίκους (59 άνδρες και 61 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τζουμαγιάς (μετέπειτα Ηράκλειας) με έδρα τον οικισμό Τζουμαγιά και στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Τσαβδάρ²²¹⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, καταγράφηκε 1 κάτοικος.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 35 πρόσφυγες (15 άνδρες και 20 γυναίκες).

Μετά το 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλοι πρόσφυγες με αποτέλεσμα ο πληθυσμός να αυξηθεί σε 39 οικογένειες προσφύγων/165 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Τσαβδάρ μετονομάζεται σε **Ψωμοτόπι**²²¹⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 187 κατοίκων, οι 183 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Ψωμοτόπι αποσπάται από την κοινότητα Ηράκλειας και προσαρτάται στη κοινότητα Δασοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 16/03/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 115441-115500)²²²⁰.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ψωμοτόπι αποσπάται από την

2215. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2216. Βικιπαίδεια: Ψωμοτόπι.

2217. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2218. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Τζουμαγιάς υπό το όνομα «κοινότης Τζουμαγιάς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τζουμαγιάς ενούνται και οι συνοικισμοί **Τσαβδάρ**, Ορμανλή, Αλή Πασσά, Ερνή-Κιοϊ, Χαζνατάρ, Γενή Μαχαλέ, Μπάλτζα και Δολάπ].

2219. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [6. Ο συνοικισμός Τσαβδάρ της κοινότητας Ηρακλείας (πρώην Τζουμαγιάς) μετονομάζεται εις «**Ψωμοτόπι**»].

2220. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κοινότητα Δασοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηράκλειας Σερρών, στο Τοπικό Διαμέρισμα Δασοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ψωμοτόπι ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Δασοχωρίου που υπάγεται στη Δημοτική Ενότητα Ηράκλειας του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 187 (1928), 198 (1940), 262 (1951), 332 (1961), 265 (1971), 257 (1981), 234 (1991), 155 (2011).

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΙΝΤΙΚΗΣ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜ.
1	ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ(*)	ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ(*)	106	411		
2	ΑΓΚΙΣΤΡΟΝ	ΤΣΙΓΓΕΛΙ			105	346
3	ΑΓΡΙΟΛΕΥΚΑ	ΟΥΜΠΑΓΙΑ			45	201
4	ΑΕΤΟΒΟΥΝΙ(*)	ΚΕΣΙΣΛΙΚ(*)	82	315		
5	ΑΕΤΟΦΩΛΙΑ(*)	ΜΟΥΣΑΔΖΑΛΗ(*)	7	27		
6	ΑΚΡΑ(*)	Κ(Ι)ΡΑΝ ΜΑΧΑΛΕ(*)	7	24		
7	ΑΚΡΙΤΟΧΩΡΙ(*)	ΔΕΡΒΕΝΤΙ(*)	113	344		
8	ΑΜΜΟΥΔΙΑ	ΚΟΥΜΛΗ			30	103
9	ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ	ΤΣΙΤΣΙΛΙΓΚΟΒΟΝ			111	464
10	ΑΝΑΤΟΛΗ(*)	ΑΝΑΤΟΛΟΥ(*)	31	108		
11	ΑΝΩ ΑΜΠΕΛΙΑ(*)	ΑΝΩ ΙΝΑΝΛΗ(*)	23	83		
12	ΑΝΩ ΚΑΡΥΔΙΑ(*)	ΧΟΤΖΟΒΟΝ(*)	38	126		
13	ΑΝΩ ΠΟΡΟΪΑ	ΑΝΩ ΠΟΡΟΪΑ			208	774
14	ΑΧΛΑΔΟΧΩΡΙ	ΚΡΟΥΣΟΒΟΝ			204	679
15	ΒΑΛΤΕΡΟ	ΜΠΑΪΡΑΚΛΗ			99	446
16	ΒΑΜΒΑΚΙΑ(*)	ΝΕΟΛΙΑΝΗ(*)	85	344		
17	ΒΥΡΩΝΕΙΑ	ΧΑΤΖΗ ΜΠΕΪΛΙΚ			185	656
18	ΓΕΦΥΡΟΥΔΙ	ΚΙΟΥΠΡΗ			38	172
19	ΓΟΝΙΜΟ	ΜΠΡΙΣΝΑ			34	178
20	ΔΑΣΟΤΟΠΙ	ΙΣΜΑΪΛΗ			28	87
21	ΔΑΣΟΧΩΡΙ	ΟΡΜΑΝΛΗ			135	540

22	ΔΑΦΝΟΥΣΑ(*)	ΚΑΪΡΑΚ ΜΑΧΑΛΕ(*)	20	64		
23	ΔΕΔΕΛΗ(*)	ΔΕΔΕΛΗ(*)	1	3		
24	ΔΕΝΔΡΩΤΟ(*)	ΤΣΑΛΙΚ ΜΑΧΑΛΕ Νιγρ.(*)	20	68		
25	ΔΙΛΟΦΟ(*)	ΟΡΤΑ ΜΑΧΑΛΕ(*)	42	153		
26	ΔΡΥΝΟΧΩΡΙ(*)	ΚΙΡΑΜ(*) ή ΚΙΡΑΜΛΗ	47	187		
27	ΔΡΥΣ(*)	ΕΡΕΣΛΗ(*)	6	25		
28	ΖΕΥΓΟΛΑΤΙΟ(*)	ΔΡΑΓΟΣ-Ι(*)	95	407		
29	ΗΡΑΚΛΕΙΑ	ΤΣΟΥΜΑΓΙΑ			112	438
30	ΘΕΟΔΩΡΕΙΟ(*)	ΘΕΟΔΩΡΟΒΟΝ(*)	39	133		
31	ΘΕΟΔΩΡΙΤΣΙ(*)	ΘΕΟΔΩΡΙΤΣΙ(*)	28	112		
32	ΘΕΡΜΟΠΗΓΗ(*)	ΠΟΥΛΙΟΒΟ(*)	69	218		
33	ΘΡΑΚΙΚΟ	ΤΣΟΥΡΤΣΕΛΗ			54	234
34	ΙΣΩΜΑ	ΡΑΒΝΑ			33	115
35	ΚΑΛΑ ΔΕΝΔΡΑ	ΚΑΛΕΝΔΡΑ			166	667
36	ΚΑΛΑΜΙΕΣ(*)	ΤΣΑΪΡ ΜΑΧΑΛΕ(*)	16	58		
37	ΚΑΛΟ ΧΩΡΙΟ(*)	ΓΚΛΑΜΠΟΦΤΣΑ(*)	49	176		
38	ΚΑΛΟΚΑΣΤΡΟ(*)	ΣΑΛΤΙΚΛΗ(*)	70	261		
39	ΚΑΜΑΡΩΤΟ(*)	ΚΑΜΑΡΟΤΙ(*)	109	516		
40	ΚΑΠΝΟΤΟΠΟΣ	ΡΑΪΚΟΦΤΣΑ			42	142
41	ΚΑΠΝΟΦΥΤΟ	ΤΣΕΡΒΙΣΤΑ			127	418
42	ΚΑΡΠΕΡΗ	ΕΛΣΙΑΝΗ			80	249
43	ΚΑΡΥΔΟΧΩΡΙ	ΚΙΡΤΣΟΒΟΝ			43	169
44	ΚΑΣΤΑΝΟΥΣΑ(*)	ΠΑΛΜΕΣ(*)	144	512		
45	ΚΑΤΩ ΑΜΠΕΛΙΑ(*)	ΚΑΤΩ ΙΝΑΝΛΗ(*)	44	161		
46	ΚΑΤΩ ΚΑΡΥΔΙΑ	ΒΡΑΓΚΟΒΟΝ			18	51
47	ΚΑΤΩ ΠΟΡΟΪΑ	ΚΑΤΩ ΠΟΡΡΟΪΑ			200	773
48	ΚΑΤΩΜΕΡΟΝ	ΑΣΑΑ ΜΑΧΑΛΕ (ΜΑΧΑΛΛΑΔΕΣ)	0	0		
49	ΚΕΡΚΙΝΗ	ΜΠΟΥΤΚΟΒΟΝ			86	321
50	ΚΙΟΥΡΕΚΛΗ(*)	ΚΙΟΥΡΕΚΛΗ(*)	3	17		
51	ΚΛΕΙΔΙ	ΡΟΥΠΕΛ			3	7
52	ΚΛΗΜΑΤΕΡΟ(*)	ΟΥΡΟΥΜΛΗ(*)	7	26		
53	ΚΟΙΛΟ(*)	ΜΠΕΣ ΤΑΟΥΚΛΗ(*)	4	9		
54	ΚΟΙΜΗΣΙΣ	ΣΠΑΤΟΒΟΝ			120	483
55	ΚΟΡΥΦΟΥΔΙ(*)	ΚΙΟΥΛΑΧΛΗ(*)	30	101		
56	ΚΟΡΦΟΒΟΥΝΙ(*)	ΣΙΒΡΗ(*)	52	175		
57	ΛΑΓΟΝΙ(*)	ΤΣΙΦΛΙΚ ΜΑΧΑΛΕ(*)	20	65		

58	ΛΙΒΑΔΙΑ	ΤΖΟΥΜΑ ΜΑΧΑΛΕ			191	731
59	ΛΙΘΟΤΟΠΟΣ(*)	ΚΑΓΙΑΛΗ(*)	0	0		
60	ΛΙΜΝΟΧΩΡΙ	ΜΠΟΥΡΣΟΥΚΙ			37	175
61	ΛΙΜΝΟΧΩΡΙ-ΚΟΓΧΥΛΙΑ	ΠΟΥΡΛΙΔΑ			18	57
62	ΜΑΚΡΥΝΙΤΣΑ	ΜΑΤΝΙΤΣΑ			132	439
63	ΜΑΚΡΥΩΤΙΣΣΑ(*)	ΤΟΥΡΜΠΕΣ(*)	49	202		
64	ΜΑΝΔΡΑΚΙ(*)	ΜΑΝΔΡΑΔΖΙΚ(*)	67	278		
65	ΜΑΝΙΤΑΡΙ	ΜΑΝΙΤΑΡ			72	296
66	ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙ	ΜΠΟΥΓΙΟΥΚ ΜΑΧΑΛΕ			80	336
67	ΜΕΣΑΙΑ(*)	ΟΡΤΑ ΜΑΧΑΛΕ(*)	153	502		
68	ΜΕΣΟΛΟΦΟΣ(*)	ΛΟΖΙΣΤΑ(*)	39	121		
69	ΜΕΤΑΛΛΟ(*)	ΚΑΡΑΤΑΣ(*)	72	220		
70	ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ	ΔΕΛΗ ΧΑΣΑΝ			79	283
71	ΝΕΑ ΤΥΡΟΛΟΗ(*)	ΤΟΠΑΛΟΒΟ(*)	120	489		
72	ΝΕΟ ΠΕΤΡΙΤΣΙ	ΒΕΤΡΙΝΑ			179	687
73	ΝΕΡΑΪΔΑ(*)	ΤΣΕΣΜΕΛΗ(*)	5	16		
74	ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ(*)	ΡΑΔΕΙΛΑ(*)	45	138		
75	ΟΥΣΕΜΛΗ(*)	ΟΥΣΕΜΛΗ(*)	17	56		
76	ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟ	ΚΟΥΛΑ			46	185
77	ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΟ(*)	ΣΟΚΟΛΟΒΟ(*)	56	213		
78	ΠΕΤΡΗΝΟ(*)	ΜΙΣΕΛΗ(*)	40	164		
79	ΠΗΓΑΔΟΥΛΙΑ(*)	ΜΑΧΜΟΥΤΛΗ(*)	7	21		
80	ΠΛΑΤΑΝΑΚΙΑ	ΣΟΥΓΚΟΒΟ			254	876
81	ΠΟΛΥΒΡΥΣΟ(*)	ΜΑΧΜΟΥΤΛΗ(*)	23	88		
82	ΠΟΝΤΙΣΜΕΝΟ	ΕΡΝΗ ΚΙΟΪ			44	188
83	ΠΟΤΑΜΟΧΩΡΙ	ΔΕΡΕ ΜΑΧΑΛΕ	0	0		
84	ΠΡΟΜΑΧΩΝΑΣ(*)	ΔΡΑΓΟΤΙΝ(*)	18	70		
85	ΡΑΧΩΝΑΚΙ(*)	ΜΠΟΥΓΙΟΥΚΛΗ(*)	7	21		
86	ΡΕΥΜΑΤΑ(*)	ΓΚΙΟΥΝΔΖΙΛΗ(*)	30	106		
87	ΡΙΖΑΝΑ(*)	ΚΟΤΣΑΝΑ(*)	68	185		
88	ΡΟΔΟΠΟΛΗ(*)	ΣΙΔ. ΣΤ. ΠΟΡΡΟΪΑΣ(*)	137	480		
89	ΣΙΔΗΡΟΚΑΣΤΡΟ	ΣΙΔΗΡΟΚΑΣΤΡΟ			455	1,697
90	ΣΙΔΗΡΟΧΩΡΙ(*)	ΚΕΣΙΤΖΗ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	34	159		
91	ΣΚΟΤΟΥΣΣΑ	ΠΡΟΣΝΙΚ			40	131
92	ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ	ΣΤΑΡΡΟΣ			60	214
93	ΣΤΡΥΜΟΝΙΚΟ	ΟΡΛΙΑΚΟ			61	256

94	ΣΤΡΥΜΟΝΟΧΩΡΙ	ΤΣΙΦΛΙΔΖΙΚ			102	395
95	ΣΧΙΣΤΟΛΙΘΟΣ(*)	ΓΕΡΜΑΝΙ(*)	29	121		
96	ΤΡΙΑΣ	ΤΟΥΡΙΤΣΑ			99	350
97	ΦΑΙΑ ΠΕΤΡΑ	ΕΛΕΣΝΙΤΣΑ			10	35
98	ΦΙΛΥΡΑ	ΛΙΠΟΣΙ			39	144
99	ΧΑΡΟΠΟ	ΡΑΔΟΒΟ			28	93
100	ΧΕΙΜΑΡΡΟΣ	ΚΟΠΡΟΒΑ			162	621
101	ΧΟΡΤΕΡΟ	ΛΑΤΡΟΒΟ			68	265
102	ΧΡΙΣΤΟΣ	ΧΡΙΣΤΟΣ			79	285
103	ΧΡΥΣΟΧΩΡΑΦΑ	ΧΑΖΝΑΔΑΡ			145	571
104	ΨΗΛΟΡΡΑΧΗ(*)	ΓΙΑΧΑΛΗ(*)	4	14		
105	ΨΥΧΡΟΝΕΡΙ(*)	ΑΛΑΣΛΗ(*)	8	25		
106	ΨΩΜΟΤΟΠΙ(*)	ΤΣΑΒΔΑΡ(*)	39	165		
		ΣΥΝΟΛΟ	2,474	9,083	4,786	18,023
Στον οικισμό Μεσαία συμπεριλαμβάνονται και οι οικισμοί Ποταμοχώρι (Δερέ Μαχαλάς) και Κατώμερον (Ασσά Μαχαλέ)						
Στον οικισμό Δασοτόπι συμπεριλαμβάνεται και ο οικισμός Λιθότοπος (Καγιαλή)						
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμιγώς προσφυγικοί.						
		57 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2,474	9,083		
		49 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	4,786	18,023		
		106 ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΥΝΟΛΟ	7,260	27,106		

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ και ΣΙΝΤΙΚΗΣ

Εισαγωγή

Ο νομός Σερρών ήταν ένας από τους 51 νομούς της Ελλάδας, ενώ από το 2011 αποτελεί μία από τις 74 Περιφερειακές Ενότητες της χώρας και μία από τις επτά της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Ανατολικά συνορεύει με τους νομούς Δράμας και Καβάλας και δυτικά με τους νομούς Θεσσαλονίκης και Κιλκίς. Στα βόρεια συνορεύει με τη Βουλγαρία και με τη Βόρεια Μακεδονία. Ανήκει στους πεδινότερους νομούς της Ελλάδας, δεδομένου ότι το 48% της συνολικής έκτασης του χαρακτηρίζεται σαν πεδινό-ημιορεινό. Περικλείεται δυτικά από τις οροσειρές Κερκίνης-Βερτίσκου-Κερδυλλίων, ανατολικά από τις οροσειρές Ορβήλου-Μενοικίου-Παγγαίου, ενώ βόρεια δεσπόζει το όρος Μπέλες. Το νομό διασχίζει ο ποταμός Στρυμόνας, που πηγάζει από τη Βουλγαρία και εκβάλλει στο Στρυμονικό κόλπο (Ορφανού). Κυριότερος παραπόταμός του είναι ο Αγγίτης, στο ανατολικό τμήμα του νομού, όπου ρέει μεταξύ του Παγγαίου και του Μενοικίου όρους, σχηματίζοντας το φαράγγι του Αγγίτη, δίπλα στα Σπήλαια της Αλιστράτης.²²²¹

Την περιοχή αυτή επέλεξαν για νέα τους πατρίδα οι πρόσφυγες που ξεριζώθηκαν από τις πατρογονικές τους εστίες ή αν θέλετε τους τοποθέτησαν οι επικεφαλής των Γραφείων Εποικισμού Σιντικής και Σερρών που διαχειρίζονταν όλο αυτό το μεταναστευτικό ρεύμα το πρώτο τέταρτο του 20^{ου} αι. Στα τέλη του 1930 έχουν ολοκληρωθεί όλες οι μετακινήσεις προσφύγων από το εξωτερικό (Μ. Ασία, Ανατ. Ρωμυλία, Καύκασο, Πόντος) προς την ηπειρωτική χώρα, αλλά και οι αντίστοιχες εσωτερικές μετακινήσεις που σκοπό είχαν να βρεθούν περιοχές πιο οικείες με τις ανάγκες των προσφύγων όσον αφορά την εγκατάστασή τους αλλά και την αγροτική τους αποκατάσταση.



Le consulat hellénique de Serrès, incendié par les Bulgares.

2221. Βικιπαίδεια.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913 που πραγματοποίησε το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας – Διεύθυνση Στατιστικής (Εκδοση Εθνικού Τυπογραφείου, 1915) στο νομό Σερρών, κατεγράφησαν:

Υποδιοίκηση	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
- Σερρών	24.653	24.990	49.643
- Ζίχνης	13.331	12.580	25.911
- Νιγρίτης	11.485	11.079	22.564
- Σιδηροκάστρου	18.198	18.968	37.166
Σύνολο	67.667	67.617	135.284

Μάλιστα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, δημιουργείται στις Σέρρες, Επιτροπή Περιθάλψεως Προσφύγων²²²², αποτελούμενη από τους: τον Μητροπολίτη Χρυσόστομο, τον Πρόεδρο Πρωτοδικη-Εισαγγελέα, τον Διευθυντή της Εθνικής Τραπέζης, τον Δήμαρχο, τον Πρόεδρο του Εμπορικού Συλλόγου Αθαν. Αλεξανδρίδη, τον Πρόεδρο του Ερυθρού Σταυρού Ζερβουλάκο, τον Πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου Ευστρ. Περδικάρη και τους Γυμνασιάρχες Μ. Πέτρου και Ιων. Σχινά.

Τον Απρίλιο του 1923 μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή (Αυγ.-Σεπτ. 1922) και προτού ολοκληρωθεί ο κύκλος της Ανταλλαγής των Πληθυσμών (πρόσφυγες από Καππαδοκία κ.α.), το Υπουργείο Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως – Τμήμα Στατιστικής, διενεργεί απογραφή των Προσφύγων που κατέφυγαν στην Ελλάδα από τη Μ. Ασία και την Ανατ. Θράκη. Για τον νομό Σερρών η απογραφή έδειξε:

Υποδιοίκηση	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	%
- Σερρών	6.345	7.177	13.522	54,5
- Ζίχνης	2.674	2.749	5.423	21,8
- Νιγρίτης	1.332	1.397	2.729	10,9
- Σιδηροκάστρου	1.580	1.594	3.174	12,8
Σύνολο	11.931	12.917	24.848	100%

Από την απογραφή προσφύγων του 1923 διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στην υποδιοίκηση Σερρών (54,5%) και οι λιγότεροι στην υποδιοίκηση Νιγρίτης (10,9%) προφανώς και λόγω του εδάφους.

Για την εγκατάσταση των προσφύγων στο νομό Σερρών σύμφωνα με την καταγραφή του 1928, της Γενικής Δ/σης Εποικισμού Μακεδονίας, έχουμε:

Γραφείο Εποικισμού	Οικισμοί	Οικογένειες	Άτομα
Σερρών	84	7.534	30.118
Σιντικής	106	7.268	27.097
Σύνολο	190	14.802	57.215

Δηλαδή μεταξύ 1923 και 1928 οι πρόσφυγες υπερδιπλασιάστηκαν. Από 24.848 το 1923 σε 57.215 το 1928.

2222. Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» Ψηφιακό Αρχείο Αρ. 173

Ο Ευστάθιος Πελαγίδης, αναφέρει:

Σε σύνολο 638.253 προσφύγων όλης της Μακεδονίας, οι πρόσφυγες Ν. Σερρών αντιστοιχούν στο 8,96%. Στους παραπάνω πρόσφυγες από Τουρκία, να προσθέσουμε άλλους 16.210 (10.400 στην επαρχία Σερρών, 5.640 στην επαρχία Σιντικής και 175 στη Ν. Ζίχνη) οι οποίοι ήρθαν στην Ελλάδα με την προαιρετική Ανταλλαγή των Ελληνοβουλγαρικών πληθυσμών, βάσει της Συνθήκης του Νεϊγύ.²²²³

Με τον ερχομό τους στην Ελλάδα ένα μέρος εξ αυτών θα εγκατασταθεί στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που έφυγαν για την Τουρκία μετά την Συνθήκη της Λωζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και οι υπόλοιποι θα διαβιούν για μήνες και για χρόνια ακόμα σε αντίσκηνα και παραπήγματα μέχρι να μπορέσουν να αποκτήσουν την δική τους (πλήθινη ή πετρόκτιστη) στέγη.

Για την οικιστική δομή της περιοχής αλλά και την εθνολογική μορφή της περιοχής η Τζούλια Θεοδωράκη-Πάτση καταθέτει:

Μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αι. υπήρχαν στη περιοχή 59 κεφαλοχώρια και 56 τσιφλίκια. Οι περισσότεροι κάτοικοι ζούσαν σε πολύ κακή κατάσταση και εγκατέλειπαν την περιοχή με αποτέλεσμα να φτάσει στις αρχές του αιώνα η πυκνότητα να ανέρχεται σε 10 κατ./χιλ². Το ελληνικό στοιχείο επικρατούσε αλλά υπήρχαν πολλές μειονότητες: Σλάβοι. Μουσουλμάνοι. Τσιγγάνοι, Βλάχοι και Βούλγαροι. Το περισσότερο πυκνοκατοικημένο τμήμα του νομού ήταν στους πρόποδες του όρους Μενόικιο, όπου τα χωριά με το όνομα Νταρνακοχώρια παρέμειναν ελληνικά και κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο και την Β΄ Βουλγαρική Κατοχή η κοιλάδα του Στρυμόνα υπέστη τεράστια καταστροφή, γιατί μεγάλο μέρος της περιοχής υπήρξε τόπος αιματηρών και καταστροφικών πολεμικών συγκρούσεων.

Με την ανταλλαγή των πληθυσμών, μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, τονώθηκε ο ελληνικός χαρακτήρας του νομού και αυξήθηκε ο πληθυσμός, ώστε το 1926 η πυκνότητα να φτάσει τους 46,48 κατ./χιλ². Παράλληλα ξεκίνησαν υδραυλικά και αρδευτικά έργα για τον έλεγχο του ποταμού Στρυμόνα, ο οποίος πλημμύριζε και κατέστρεφε την πεδιάδα, με σκοπό την αύξηση της αγροτικής παραγωγής και την εξυγίανση της περιοχής.²²²⁴

Με τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η περιοχή των Σερρών αντιμετωπίζει τεράστια προβλήματα όπως και όλη η Ανατολική Μακεδονία. Η Αλέκα Καραδήμου-Γερολύμπου, σημειώνει:

Οι ανθρώπινες απώλειες υπερέβαιναν τις 60.000. Μόνο στο νομό Σερρών υπήρχαν 175 χωριά κατεστραμμένα εντελώς και 62 εν μέρει. Η ισχύουσα νομοθεσία αποδεικνυόταν ανεπαρκής για την αντιμετώπιση της κατάστασης, αφού επαφίετο στη λειτουργία του ιδιωτικού φορέα, έστω και με την οικονομική και τεχνική συνδρομή του κράτους.²²²⁵

Η αντιμετώπιση των προσφύγων από τους ντόπιους, τους γηγενείς δεν ήταν καθόλου καλή τα πρώτα χρόνια. Οι ντόπιοι θεωρούσαν ότι τα κτήματα που άφησαν οι

2223. Το προσφυγικό πρόβλημα του νομού Σερρών στη Βενιζελική τετραετία 1928-1932. Η περίπτωση των παραμεθόριων προσφυγικών οικισμών και των οργανωμένων προσφυγικών φορέων – Ευστάθιος Πελαγίδης. Πρακτικά Β΄ Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου. Σέρρες, 2013.

2224. Η οικιστική δομή των αγροτικών οικισμών του νομού Σερρών – Τζούλια Θεοδωράκη-Πάτση. Πρακτικά Β΄ Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου. Σέρρες, 2013

2225. Προσφυγική Εγκατάσταση και ο ανασχεδιασμός των Βορειοελλαδικών πόλεων, 1912-1940. Επιστημονικό Συμπόσιο «Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγολόγες στην Ελλάδα» Αθήνα 11 και 12 Απριλίου 1997.

μουσουλμάνοι που έφυγαν για την Τουρκία ήταν δικά τους και έτσι έβλεπαν με κακό μάτι τις προσπάθειες της Πολιτείας που προσπαθούσε να αποκαταστήσει τους πρόσφυγες, παραχωρώντας τους εργαλεία, σπόρους και γη σε μια προσπάθεια να μετριάσει τις απώλειές τους για την κινητή και ακίνητη περιουσία που εγκατέλειψαν στη Μ. Ασία. Αποκορύφωμα όλων αυτών ήταν τα επεισόδια στο Κιούπ-Κιόϊ(Πρώτη) το 1924 όπου οι ντόπιοι οργανωμένα επιτέθηκαν και σκότωσαν/τραυμάτισαν τους πρόσφυγες που είχαν εγκατασταθεί στη περιοχή τους και έκαψαν/κατέστρεψαν ή και λεηλάτησαν ακόμη τα υπάρχοντά τους.

Είναι γεγονός ότι η κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου (1928-1932) πήρε μέτρα που βοήθησαν στην καλύτερη διαβίωση των προσφύγων, όχι μόνο των Σερρών αλλά και των λοιπών παραμεθορίων οικισμών (32 οικισμοί-31 στην επαρχία Σιδηροκάστρου και 1 στην επαρχία Σερρών) με το Ν. 4124/1929:

Πράγματι, από επιτόπιες επισκέψεις μελών της Ε.Α.Π. (Αντιπρόεδρος Κάμπελ, Μάϊος 1929) και βουλευτών των περιοχών Μακεδονίας-Θράκης έχει διαπιστωθεί ότι αρκετά προσφυγικά χωριά, στην παραμεθόρια βόρεια και ορεινή ζώνη της χώρας, αντιμετώπιζαν σοβαρότατα προβλήματα επιβίωσης. Αυτό οφειλόταν στο ότι το έδαφος ήταν άγονο, αλλά και οι συγκοινωνίες με τα στικά κέντρα και τα πεδινά χωριά ήταν προβληματικές έως αδύνατες. Επιπλέον η ελονοσία και οι διάφορες επιδημίες εξόντωναν σχεδόν μαζικά, ανθρώπους και ζώα. Κοινή ήταν η διαπίστωση ότι το ενδεχόμενο της αναγκαστικής διαρροής των παραμεθορίων προσφύγων, προς άλλες περιοχές, ήταν αναπόφευκτο. Πράγματι, μέσα στο όλο ζήτημα της προσφυγικής αποκατάστασης, το πρόβλημα των παραμεθορίων προσφυγικών οικισμών είναι, ίσως από τις δυσκολότερες περιπτώσεις.²²²⁶

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών, 1.035 οικογένειες προσφύγων είχαν εγκατασταθεί στο νομό Σερρών.²²²⁷

Μετά από μια δεκαετία σκληρών προσπαθειών οι πρόσφυγες των Σερρών αρχίζουν να ζουν σε καλύτερες συνθήκες έχοντας δημιουργήσει ανθρώπινες συνθήκες για τη στέγασή τους και έχοντας σε μεγάλο βαθμό αποκτήσει κλήρους για την καλλιέργειά τους. Οι πρόσφυγες των ορεινών και παραμεθορίων οικισμών αναπτύσσουν την κτηνοτροφία αλλά είναι συγχρόνως και στυλοβάτες και προστάτες των βόρειων συνόρων μας.

Δυστυχώς όμως με την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου αρκετοί οικισμοί εγκαταλείπονται και οι κάτοικοι βρίσκουν προστασία στα αστικά κέντρα, ενώ άλλοι δέχονται τις θηριωδίες των Γερμανών και άλλοι της Βουλγαρικής τρομοκρατίας. Δυστυχώς μετά την λήξη του πολέμου, ακολουθεί ο Εμφύλιος σπαραγμός. Μερικοί οικισμοί είναι στο μέσον των εμφύλιων μαχών και οι κάτοικοί τους διχάζονται με αποτέλεσμα κάποιοι οικισμοί να καταστρέφονται ή να εγκαταλείπονται. Μετά το τέλος του Εμφυλίου αρκετοί κάτοικοι γυρίζουν στους οικισμούς τους, προσπαθώντας να κάνουν μια καινούργια αρχή. Είναι όμως η αρχή της μετανάστευσης. Τα εργοστάσια της Γερμανίας και τα ανθρακωρυχεία του Βελγίου και όχι μόνο, ζητούν εργατικά χέρια. Η εγκατάλειψη των προσφυγικών οικισμών (αμιγών και μικτών) έχει αρχίσει.

Έχοντας υπόψη τον Κατάλογο των προσφυγικών συνοικισμών Μακεδονίας με τις

2226. Το προσφυγικό πρόβλημα του νομού Σερρών στη Βενιζελική τετραετία 1928-1932. Η περίπτωση των παραμεθορίων προσφυγικών οικισμών και των οργανωμένων προσφυγικών φορέων – Ευστάθιος Πελαγίδης. Πρακτικά Β' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου. Σέρρες, 2013.

2227. Αρχαίον Πόντου, 12^{ος} Τόμος 1946, Στατιστικοί Πίνακες σελ. 236-237.

νέας ονομασίας – Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας, Τμήμα Στατιστικής Θεσσαλονίκη (1928) που βρίσκεται στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, διαπιστώνουμε:

- Από τους 84 οικισμούς του Γραφείου Εποικισμού Σερρών (7.534 οικογένειες-30.118 άτομα) οι 31 ήταν αμιγώς προσφυγικοί οικισμοί όπου και εγκαταστάθηκαν 2.311 οικογένειες (9.009 άτομα) και 53 ήταν μικτοί οικισμοί (γηγενείς και πρόσφυγες) όπου και εγκαταστάθηκαν 5.223 οικογένειες (21.109 άτομα).

Οι οικισμοί που καταργήθηκαν και δεν συνέχισαν την πορεία τους στο διάβα του χρόνου, ήταν μόνο έξι (εντός παρενθέσεως το έτος κατάργησής τους) οι: Αμυγδαλοχώρι (1950), Γλυκοπηγή (1961), Κανκασιανά (1940), Μεσάδα (2001), Μετόχι (1940). Παρχάρι (1940).

- Από τους 106 οικισμούς του Γραφείου Εποικισμού Σιντικής 57 ήταν αμιγείς προσφυγικοί οικισμοί όπου και εγκαταστάθηκαν και 2.483 οικογένειες (9.083 άτομα) και 49 ήταν μικτοί (γηγενείς και πρόσφυγες) όπου και εγκαταστάθηκαν 4.785 οικογένειες (18.014 άτομα).

Από τους εν λόγω 106 οικισμούς, οι 34 δηλαδή το 1/3 περίπου καταργήθηκαν στο διάβα του χρόνου, γιατί δεν είχαν τις προϋποθέσεις να αναπτυχθούν και οι κάτοικοί τους να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Μια άλλη αιτία της μη διατήρησής τους ήταν και οι δύο πόλεμοι (Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και Εμφύλιος) που κάποιους οικισμούς τους βρήκε στα πεδία των αντιπαραθέσεων και αντιπαλοτήτων, ενώ ως αιτία ακόμη μπορεί να αναφερθεί και η εξαφάνιση κάποιων οικισμών (5-6 περίπου) και η μετακίνηση των κατοίκων τους σε νέους τόπους, λόγω της δημιουργίας της τεχνητής λίμνης Κερκίνης.

Οι καταργημένοι αυτοί οικισμοί, είναι (εντός παρενθέσεως το έτος κατάργησής τους):

Αγριολεύκα (1961), Αετοβούνι (1961), Αετοφωλιά (1940), Άκρα (1940), Άνω Αμπέλια (23), Άνω Καρύδια (1950), Δασοτόπι (1940), Δαφνούσα (1940), Δενδρωτό (1950), Δρυνοχώρι (1950), Δρυς (1940), Θεοδωρίτσι (1950), Καπνότοπος (1951), Κάτω Καρύδια (1950), Κατώμερο (1950), Κλειδί (1951), Κληματερό (1940), Κοίλο (1930), Κορυφούδι (1950), Λαγόνι (1951), Λιμνοχώρι-Μπουρσούκ (1940), Μακρυντίσσα (1951), Μανιτάρι (1940), Μεσαία (1951), Μεσόλοφος (1961), Μέταλλο (1951), Νεράϊδα (1950), Πέτρινο (1950), Πηγαδούλια (1940), Πολύβρυσο (1951), Ραχωνάκι (1940), Ρεύματα (1951), Φίλυρα (1950) και Ψυχρονέρι (1940).

Με στοιχεία της Ε.Α.Π. του 1926:

- Σε 93 προσφυγικούς οικισμούς του Γραφείου Εποικισμού Σερρών, ήταν εγκατεστημένοι 27.942 πρόσφυγες²²²⁸ οι οποίοι προέρχονταν:

ΤΟΠΟΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ
Θράκη	12.458
Μικρά Ασία	10.621
Βουλγαρία	1.707
Πόντος	1.612
Καύκασος	1.416
Άλλος	28

2228. Ευαγγελία Δ. Μπουμπουγιατζή, Δρ. Ιστορίας: Εγκατάσταση και αποκατάσταση των προσφύγων στη Θεσσαλονίκη και Μακεδονία (1920-1940). Πρακτικά Συνεδρίου Ιστορικού Αρχείου Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς (23-25 Νοεμβρίου 2012).

- Σε 108 προσφυγικούς οικισμούς του Γραφείου Εποικισμού Σιντικής, ήταν εγκατεστημένοι 25.433 πρόσφυγες²²²⁹ οι οποίοι προέρχονταν:

ΤΟΠΟΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ
Πόντος	12.115
Θράκη	9.319
Μικρά Ασία	2.176
Καύκασος	1.151
Άλλος	672

Με στοιχεία της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών μέχρι 30 Απριλίου 1928, στην εποικιστική περιφέρεια των Σερρών είχαν αποκατασταθεί 518 οικογένειες/1.898 άτομα Ποντίων και στην περιφέρεια του Σιδηροκάστρου 3.635 οικογένειες/12.453 άτομα.²²³⁰

2229. Ευαγγελία Δ. Μπουμπουγιατζή, Δρ. Ιστορίας: Εγκατάσταση και αποκατάσταση των προσφύγων στη Θεσσαλονίκη και Μακεδονία (1920-1940). Πρακτικά Συνεδρίου Ιστορικού Αρχείου Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς (23-25 Νοεμβρίου 2012).

2230. Αρχείον Πόντου – Επιτροπή Ποντιακών Μελετών: 1^{ος} τόμος 1928.

Αγγίστα

Ο οικισμός **Αγγίστα**²²³¹ βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα του νομού Σερρών, στις βορειοδυτικούς πρόποδες του όρους Παγγαίου. Σε κοντινή απόσταση υπάρχει το μικρό ρέμα της Ανάληψης ή Πρώτης, το οποίο συμβάλλει στον ποταμό Αγγίτη, λίγα χιλιόμετρα βόρεια. Είναι χαρακτηρισμένος ως αγροτικός πεδινός οικισμός, σε μέσο σταθμικό υψόμετρο 170 και έχει έκταση 17,217 χμ². Απέχει από τις Σέρρες 47 χλμ. περίπου, προς τα νοτιοανατολικά²²³².

Στα νότια του οικισμού, αλλά και στην περιοχή του Σταθμού Αγγίστας, διάφορα ευρήματα²²³³ δείχνουν την ύπαρξη σημαντικού αρχαίου πολιτισματος στο λόφο «Παλιοκώστρο», όπου σώζονται υπολείμματα αρχαίου κάστρου και βρέθηκαν πολυάριθμα όστρακα αρχαίων αγγείων²²³⁴. Από δω προέρχονται πιθανώς και οι επιτύμβιες επιγραφές που βρέθηκαν εντοιχισμένες στην παλαιοχριστιανική εκκλησία του Τιμίου Προδρόμου²²³⁵.

Δίπλα στον οικισμό βρέθηκε ένας σπουδαίος τάφος του 3^{ου} αι. π.Χ που τον ανέσκαψε η αρχαιολόγος Χ. Κουκούλη. Ακόμη βρέθηκε ένα κομμάτι από αρχαίο άγαλμα της θεάς Αφροδίτης κι ένα μαρμάρινο μνημείο της ρωμαϊκής εποχής. Επίσης εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η τοποθεσία «Γιλάν Καλές», η οποία βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τον οικισμό. Πάντως τα νεολιθικά μαύρα και εγχρώμα εγχάρακτα αγγεία που βρέθηκαν, μαρτυρούν την ύπαρξη αρχαίας πόλης. Ακόμη όστρακα ελληνικά, γεωμετρικά, μελανόμορφα, ρωμαϊκά και βυζαντινά φανερώνουν την ύπαρξη πόλης και τους ιστορικούς χρόνους. Το ύψωμα «Γιλάν Καλές» ήταν περιτειχισμένο κι αυτό φαίνεται απ' τα υπολείμματα του κάστρου, που βρέθηκε. Επιτύμβιες επιγραφές και μάρμαρα στο χωριό δείχνουν ότι υπήρχε σημαντική πόλη-κράτος στα ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια.

Σε μικρή απόσταση από το ρέμα (βορειοανατολικά του οικισμού), τα τελευταία χρόνια έχει βρεθεί από την αρχαιολόγο Σταυρούλα Δαδάκη, αγροτική έπαυλις (Villa Rustica), πολύ σημαντικό οικοδόμημα συνολικής επιφανείας 1100 τ.μ.

Μέχρι το 1912 στον οικισμό κατοικούσαν μόνο ντόπιοι²²³⁶. Κατ' άλλους κατοικείτο από 300 χριστιανούς και 100 μουσουλμάνους (Ευαγγελίδης).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Αγγίστα είχε 216 κατοίκους (108 άνδρες και 108 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Βιτάστης με έδρα τον οικισμό Βιτάστα στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Αγγίστα²²³⁷ ενώ την ίδια χρονιά

2231. Το όνομα του οικισμού οφείλεται, πιθανότατα, στον ποταμό Αγγίτη ή Αγγίστα. (Πηγή: https://web.archive.org/web/20140624090331/http://www.aggista.gr/gr_aggistas_history.html)

2232. Εκδόσεις «Ελλάδα» - «Δομή» - «Διακοπές»

2233. Ό.π.

2234. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα», Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 182. ISBN 960-7265-16-5.

2235. D. C. Samsaris: «La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine)», Δωδώνη 18 (1989), τεύχ. 1, σ. 297-298, αρ. 163-164

2236. Βικιπαίδεια: Αγγίστα

2237. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης αναγνωρίζεται: [13. Ο συνοικισμός Βιτάστα υπό το όνομα «κοινότης Βιτάστης και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα

γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστας που προσαρτάται στη κοινότητα Βιτάστης (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 153 άνδρες και 157 γυναίκες, σύνολο 310 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 67 πρόσφυγες (37 άνδρες και 30 γυναίκες)²²³⁸.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 110 οικογένειες προσφύγων/407 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Η Αγγίστα αποτελείται από ντόπιους, Θρακιώτες και Μικρασιάτες κατοίκους, οι οποίοι συμβιώνουν αρμονικά²²³⁹.

Το 1926 ο οικισμός Αγγίστα αποσπάται από την κοινότητα Βιτάστης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Αγγίστης ενώ προσαρτάται στη κοινότητα και Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστης (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 937 κατοίκων, οι 516 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 94921-95060)²²⁴⁰.

Το 1934 αποσπάται από την κοινότητα ο οικισμός Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστης (Φ.Ε.Κ. 131^Α – 16/04/1934)

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αγγίστα αποσπάται από την κοινότητα Αγγίστης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πρώτης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγγίστης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αγγίστα αποσπάται από το δήμο Πρώτης (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αγγίστης της Δημοτικής Ενότητας Πρώτης, του δήμου Αμφίπολης με έδρα το Ροδολίβος (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 937 (1928), 1.018 (1940), 1.021 (1951), 1.000 (1961), 687 (1971), 539 (1981), 451 (1991), 293 (2011).

Αγία Ελένη (Κακαράσκα)

Ο οικισμός **Κακαράσκα** βρίσκονταν στο κεντρικό τμήμα του -τέως- νομού Σερρών, σε πεδινή περιοχή, βόρεια της τεχνητής κοίτης του ποταμού Στρυμώνα. Είναι χαρακτηρι-

Βιτάστης ενούνται και ο συνοικισμοί Αγγίστα].

2238. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Κιόρογλη ή Κιόρογλου και το Παρτούζ ή Μπαρτούζ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 204, 281.

2239. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2240. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

σμένη ως αγροτικός πεδινός οικισμός, σε μέσο σταθμικό υψόμετρο 15 μ. και έχει έκταση 8,200 χμ². Απέχει από τις Σέρρες 15 χλμ. περίπου, προς τα νότια²²⁴¹.

Το 1913 ο οικισμός προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαριθμηση κατοίκων του 1913, είχε 221 κατοίκους (118 άνδρες και 103 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 85 άνδρες και 101 γυναίκες, σύνολο 186 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή Μαχαλά με έδρα τον οικισμό Γενή Μαχαλά, η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Αρναούτ-Μαχαλά, Σαλ Μαχαλάς, Κερμεζή, Μπεϊλίκ Μαχαλέ και Κακαράσκα²²⁴².

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Σαλ Μαχαλάς 30 πρόσφυγες (14 άνδρες και 16 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1926 να υπάρχουν 52 οικογένειες/196 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Κατοικείται κυρίως από πρόσφυγες που είχαν έρθει από την Ανατ. Θράκη²²⁴³.

Το 1927 ο οικισμός Κακαράσκα μετονομάζεται σε **Αγία Ελένη**²²⁴⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 371 κατοίκων, οι 81 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 97801-97860)²²⁴⁵.

Το 1947 ο οικισμός Αγία Ελένη αποσπάται από την κοινότητα Γενή Μαχαλά (ήδη από το 1927 έχει μετονομαστεί σε Πεπονιά) και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Αγίας Ελένης (Φ.Ε.Κ. 155^Α – 31/07/1947).

Πολλοί από τους κατοίκους του χωριού είναι Αναστενάρηδες, συμμετέχουν δηλαδή σε μια πανάρχαια τελετουργία πυροβασίας που γίνεται στον οικισμό κατά την πανηγύρη των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, 20 και 21 Μάη, αλλά και στο μικρό πανηγύρι, το χειμωνιάτικο την παραμονή και την ημέρα της γιορτής του Αγίου Αθανασίου (17 και 18 Γενάρη).

Στη διάρκεια των πανηγυριών αυτών τελείται το έθιμο «Αναστενάρια», ένα έθιμο που έχει τις ρίζες του στις παγανιστικές τελετές, πέρασε στις διονυσιακές τελετές αργότερα και διατηρήθηκε ως τις μέρες μας στην Ελλάδα από πυρήνες αναστενάρηδων που υπάρχουν στην Αγία Ελένη Σερρών, στην Κερκίνη Σερρών, στο Λαγκαδά Θεσσαλονίκης, σε μερικούς οικισμούς του Έβρου και σε ένα οικισμό της Δράμας. Το ιστορικό του εθίμου αναφέρεται

2241. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Αγία Ελένη.

2242. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Γενή-Μαχαλά υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Μαχαλά» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γενή Μαχαλά ενοούνται και οι συνοικισμοί Κερμεζή, Σαλ Μαχαλάς, Κακαράσκα, Αρναούτ-Μαχαλά και Μπεϊλίκ-Μαχαλά].

2243. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2244. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [1. Ο συνοικισμός Κακαράσκα της κοινότητος Γενή Μαχαλά μετονομάζεται εις «Αγία Ελένη»].

2245. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

σε ένα θρύλο κατά τον οποίο η εκκλησία του οικισμού Κωστί της Ανατ. Θράκης, αφιερωμένη στους Αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη, πήρε φωτιά και οι κάτοικοι του οικισμού, προσπαθώντας να σώσουν τις εικόνες και τα ιερά κειμήλια, μπήκαν μέσα στο φλεγόμενο Ναό και άρπαξαν ό,τι βρήκαν μπροστά τους. Διαπίστωσαν έπειτα ότι κανείς δεν είχε καεί ή τραυματιστεί. Το απέδωσαν στη Χάρη του Αγίου κι από τότε τελούν το έθιμο αυτό.

Το χειμωνιάτικο πανηγύρι δεν είναι πολύ γνωστό αλλά του Αγίου Κωνσταντίνου μαζεύονται τουρίστες από όλον τον κόσμο να παρακολουθήσουν την τελετουργία, επιστήμονες από παντού έρχονται να μελετήσουν το φαινόμενο της ακαΐας που συμβαίνει στην τελετή. Οι αναστενάρηδες συγκεντρώνονται στο «κονάκι» τους από νωρίς, και αρχίζουν μια διαδικασία μύησης κι έκστασης με μουσική από λύρα θρακιώτικη και νταούλι, συνεχίζουν με ένα χορό κι όταν έρθουν σε απόλυτη έκσταση παίρνουν από την αρχιαναστενάρη τα «σημάδια» (μικρά τάματα των εικόνων) και τις εικόνες και ξυπόλητοι μπαίνουν και χορεύουν στα αναμμένα κάρβουνα, θράκα μιας μεγάλης πυράς που έχει στηθεί από νωρίς στην πλατεία του οικισμού²²⁴⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αγία Ελένη αποσπάται από την κοινότητα Αγίας Ελένης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκουτάρεως ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγίας Ελένης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αγία Ελένη αποσπάται από το δήμο Σκουτάρεως (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Αγίας Ελένης της Δημοτικής Ενότητας Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 371 (1928), 610 (1940), 648 (1951), 803 (1961), 773 (1971), 671 (1981), 622 (1991), 636 (2001), 476 (2011).

Αγία Παρασκευή (Ξυλότρο)

Ο οικισμός **Ξυλότρον**, (η ονομασία Ξυλότρος πιθανόν να προέρχεται από το ξηρόλουτρο, διότι, πιθανολογείται ότι η όλη περιοχή κατοικήθηκε από τους αρχαίους χρόνους και ότι στην περιοχή υπήρχαν λουτρά-πηγάδια)²²⁴⁷, βρίσκονταν στην επαρχία Βισαλτίας και νότια του ποταμού Στρυμόνα. Είναι κτισμένος στον κάμπο των Σερρών και συνορεύει με τη Νικόκλεια (δυτικά), την Τερπνή (νότια), την Ανθή (ανατολικά), τη Σησαμιά (βορειο-δυτικά) και με τη Λυγαριά (βόρεια). Απέχει 6 χλμ. βορειοδυτικά της Νιγρίτας και 24 χλμ. νότια-νοτιοδυτικά των Σερρών (οδικά μέσω Λυγαριάς)²²⁴⁸, και είναι σε υψόμετρο 20 μ.²²⁴⁹.

Πριν τον Βαλκανικό Πόλεμο του 1912, είχε 312 Έλληνες χριστιανούς ορθόδοξους και 151 Μωαμεθανούς²²⁵⁰.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Ξυλότρο είχε 358 κατοίκους (186 άνδρες και 172 γυναίκες).

2246. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2247. Κων/νος Στεργ. Κωντσιλίδης: «Νόστιμον Ξυλότρος-Αγία Παρασκευή-Βισαλτίας Σερρών» Σέρρες 2017.

2248. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Αγία Παρασκευή.

2249. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2250. Ό.π. Κων/νος Στεργ. Κωντσιλίδης.

Το 1915 καταγράφονται 307 Έλληνες χριστιανοί ορθόδοξοι και 70 Μωαμεθανοί²²⁵¹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 177 άνδρες και 153 γυναίκες, σύνολο 330 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Αβδαμάλ με έδρα τον οικισμό Αβδαμάλ (Σησαμία) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ξυλότρον²²⁵² και Απιδιές.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 10 πρόσφυγες (5 άνδρες και 5 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Ξυλότρον αποσπάται από την κοινότητα Αβδαμάλ και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Ξυλότρον (Φ.Ε.Κ. 42^Α – 26/02/1924).

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης (1923) και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες στον οικισμό με αποτέλεσμα το 1926 να υπάρχουν 28 οικογένειες προσφύγων/117 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τη Θράκη και τη Βορειοδυτική Μικρασία²²⁵³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 727 κατοίκων, οι 142 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 100801-100840)²²⁵⁴.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Ξυλότρον αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Το 1950 ο οικισμός Ξυλότρον μετονομάζεται σε **Αγία Παρασκευή** και η κοινότητα Ξυλότρον σε κοινότητα Αγίας Παρασκευής (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 09/02/1950).

Οι ασχολίες των κατοίκων ήταν πάντοτε και είναι καθαρά γεωργικές-κτηνοτροφικές²²⁵⁵.

Οι πληθυσμιακές διακυμάνσεις ακολουθούν αυτές της ευρύτερης περιοχής και των τότε καιρών, αλλά κυρίως οφείλονται στις πλημμύρες του ποταμού Στρυμόνα, στις πολεμικές περιόδους των Βαλκανικών Πολέμων του 1912-1913, του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, της Γερμανικής Κατοχής, του Εμφύλιου σπαραγμού και στις αναγκαστικές μετακινήσεις και τον ξεριζωμό των ομογενών Ελλήνων της Θράκης, του Πόντου και της Ιωνίας και της Μ. Ασίας. Οι πλείστοι των κατοίκων ιδιαίτερα τις δεκαετίες 1950-1960 ζουν ή εργάζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα Σέρρες, Θεσσαλονίκη, Αθήνα ή βρίσκονται μετανάστες στη Γερμανία, Αυστραλία, Καναδά και Αμερική²²⁵⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αγία Παρασκευή αποσπάται

2251. Ό.π.

2252. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Αβδαμάλ υπό το όνομα «κοινότης Αβδαμάλ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αβδαμάλ ενοούνται και οι συνοικισμοί Απιδιές και Ξυλότρον].

2253. Ό.π. Κων/νος Στεργ. Κωντσιλίδης.

2254. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2255. Ό.π. Κων/νος Στεργ. Κωντσιλίδης.

2256. Ό.π.

από την κοινότητα Αγίας Παρασκευής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγίας Παρασκευής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αγία Παρασκευή ανήκει στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Αγίας Παρασκευής της Δημοτικής Ενότητας Βισαλτίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 727 (1928), 827 (1940), 780 (1951), 966 (1961), 834 (1971), 743 (1981), 994 (1991), 552 (2011).

Άγιος Δημήτριος (Παληότρους)

Ο οικισμός **Παληότρους** βρίσκονταν στα νότια του κάμπου των Σερρών και στους βόρειους πρόποδες των Κερδυλλίων ορέων έχοντας δυτικά τον Λευκότοπο, ανατολικά τον Τράγιλο, βόρεια τα Ίβηρα και νότια την Δάφνη και την Καστανούσσα. Ήταν σε υψόμετρο 70 μ²²⁵⁷.

Το 1886 είχε 40 χριστιανικές οικογένειες, παντοπωλείο, φρέατα και νερό από την παρακείμενη λίμνη (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Παλαιότρους, είχε 113 κατοίκους (60 άνδρες και 53 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 51 άνδρες και 61 γυναίκες, σύνολο 112 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ομούρ-Βέη με έδρα τον οικισμό Ομούρ Βέη (μετέπειτα Καστανούσσα) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ραχμανλή και Παληότρους²²⁵⁸.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 89 πρόσφυγες (49 άνδρες και 40 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε να υπάρχουν 41 οικογένειες/182 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Παληότρους αποσπάται από την κοινότητα Καστανοχωρίου (πρώην Ομούρ Βέη) και προσαρτάται στη κοινότητα Ιβήρων (Φ.Ε.Κ. 217^Α 30/06/1927) ενώ ένα χρόνο αργότερα αντιστρέφεται η εν λόγω μετάταξη (Φ.Ε.Κ. 43^Α- 17/03/1927).

Το 1928 ο οικισμός Παληότρους αποσπάται από την κοινότητα Καστανοχωρίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Παληότρου (Φ.Ε.Κ. 256^Α – 05/12/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 396 κατοίκων, οι 199 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2257. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2258. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Ομούρ-Βέη υπό το όνομα «κοινότης Ομού-Βέη» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ομούρ-Βέη ενούνται και οι συνοικισμοί **Παληότρους** και **Ραχμανλή**].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99361-99420)²²⁵⁹.

Το 1941 ο οικισμός Παληότρους προσαρτάται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) αποσπώμενη από το νομό Σερρών ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπάται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγεται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Το 1950 ο οικισμός Παληότρους μετονομάζεται σε **Άγιος Δημήτριος** και η κοινότητα Παληότρου σε κοινότητα Αγίου Δημητρίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 09/02/1950).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άγιος Δημήτριος αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Δημητρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τραγίλου στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγίου Δημητρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Άγιος Δημήτριος αποσπάται από το δήμο Τραγίλου και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας στη Τοπική Κοινότητα Αγίου Δημητρίου της Δημοτικής Ενότητας Τραγίλου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 396 (1928), 583 (1940), 852 (1951), 838 (1961), 577 (1971), 458 (1981), 415 (1991), 394 (2001), 292 (2011).

Άγιος Ιωάννης

Ο οικισμός Άγιος Ιωάννης βρίσκονταν 2 χλμ. βόρεια της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 60 μ.²²⁶⁰

Το 1913 που προσαρτήθηκε στην Ελλάδα η ευρύτερη περιοχή των Σερρών, μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός δεν καταγράφεται αλλά ούτε και στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923.

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό που δημιουργήθηκε 51 οικογένειες προσφύγων/218 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Άγιος Ιωάννης προσαρτάται στο δήμο Σερρών (Φ.Ε.Κ. 26^Α – 18/02/1927) ενώ το 1930 αποσπάται από το δήμο και προσαρτάται στη κοινότητα Επταμύλων (Φ.Ε.Κ. 43^Α – 08/02/1930).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95061-95140)²²⁶¹.

Το 1946 ο οικισμός Άγιος Ιωάννης αποσπάται από την κοινότητα Επταμύλων και προσαρτάται στο δήμο Σερρών (364^Α – 27/12/1946).

Το 2001 ο οικισμός Άγιος Ιωάννης **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 18/03/2001).

2259. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2260. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2261. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο Άγιος Ιωάννης εμφανίζεται να ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Σερρών (μαζί με τις Σέρρες, Κάτω Μετόχι, Κρίνος και Ξηρότοπος) της Δημοτικής Ενότητας Σερρών του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Το 2011 ο οικισμός Άγιος Ιωάννης αναγνωρίζεται εκ νέου και προσαρτάται στο δήμο Σερρών (Φ.Ε.Κ. – 09/05/2011).

Στον Άγιο Ιωάννη ο επισκέπτης μαγεύεται αντικρύζοντας τα αιωνόβια βαθύσκιωτα πλατάνια και τα άφθονα νερά να κυλούν σχηματίζοντας σε αρκετά σημεία μικρούς καταρράκτες. Τα εξοχικά κέντρα που υπάρχουν δένουν περίτεχνα με το φυσικό τοπίο και κάνουν το βυθισμένο στο πράσινο αυτό προάστιο, ξακουστό σε όλη την Ελλάδα. Χιλιάδες είναι οι επισκέπτες από όλη την χώρα που αναζητούν τη δροσιά τους θερινούς μήνες και τη γαλήνη τους χειμερινούς που προσφέρει το μοναδικό σε ομορφιά και φυσική αρμονία προάστιο των Σερρών.

Απογραφές: (-) (1928), 270 (1940), 303 (1951), 326 (1961), 703 (1971), 761 (1981), 637 (1991), 719 (2011).

Άγιος Χριστόφορος (Χωροβίστα)

Ο οικισμός **Χωροβίστα** είναι κτισμένος αμφιθεατρικά σε λόφο στους νότιους πρόποδες του όρους Μενόικιο²²⁶² με θέα προς τον κάμπο των Σερρών. Απέχει 9 χλμ. δυτικά-βορειοδυτικά από τη Νέα Ζίχνη, 22,5 χλμ. ανατολικά, νοτιοανατολικά από τις Σέρρες και 49 χλμ. νότια-νοτιοδυτικά από τη Δράμα. Είναι ανάμεσα στα χωριά Γάζωρος (νότια), Αναστασία (βορειοανατολικά) και Δαφνούδι (βορειοδυτικά) ενώ νότια περνάει η Ε. Ο. Σερρών-Δράμας. Στα βόρεια και στο λόφο «Καϊλιά» υπάρχουν ερείπια και μέρος οχύρωσης (κάστρο) αρχαίου οικισμού²²⁶³, σε υψόμετρο 150 μ.²²⁶⁴.

Στους γύρω λόφους ανακαλύφθηκε νεκρόπολη και όστρακα από τη Ρωμαϊκή εποχή. Η νεκρόπολη πιθανολογείται ότι είναι από την Μακεδονική εποχή όπως και το κάστρο²²⁶⁵. Την περίοδο της Τουρκοκρατίας και γύρω στα 1600 η ευρύτερη περιοχή έγινε τσιφλίκι μπέηδων και μόλις στις αρχές του 20^{ου} αι. αποδόθηκε στους κατοίκους.

Το 1886 κατοικείτο από 200 Έλληνες (Σχινάς).

Το 1913 ο οικισμός Χωροβίστα προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 376 κατοίκους (194 άνδρες και 182 γυναίκες). Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 165 άνδρες και 192 γυναίκες, σύνολο 357 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πόρνας με έδρα τον οικισμό Πόρνα στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κάτω Νούσκα, Τούμπα, Πιλάκος,

2262. <http://www.pezoporiar.gr/pez/vouna.asp?vid=62>

2263. Βικιπαίδεια: Άγιος Χριστόφορος.

2264. *Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή*. Τεγόπουλος - Μανιατέας. 1996 τόμος 1, σελ. 156,

2265. Δημήτριος Κ. Σαμάρης: (Θεσσαλονίκη 1976). «Ιστορική Γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την Αρχαιότητα».

Θολός, Χωροβίστα²²⁶⁶, Πεθελινός, Τσανός και Ζίχνα.

Το 1921 ο οικισμός Χωροβίστα αποσπάται από την κοινότητα Πόρνας και προσαρτάται στη κοινότητα Ζηλιαχώβης (Φ.Ε.Κ. 1Α – 02/01/1921) ενώ το 1923 αποσπάται από την κοινότητα Ζηλιαχώβης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Χωροβίστης (Φ.Ε.Κ. 82Α – 28/03/1923).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό βρέθηκαν 171 πρόσφυγες (80 άνδρες και 91 γυναίκες).

Το 1927 ο οικισμός Χωροβίστα μετονομάζεται σε **Άγιος Χριστόφορος**²²⁶⁷ και η ομώνυμη κοινότητα σε Αγίου Χριστοφόρου. Οφείλει το όνομά του στην εκκλησία του ομώνυμου αγίου που βρίσκεται στη βόρεια άκρη του οικισμού.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 591 κατοίκων, οι 92 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95121-95140)²²⁶⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άγιος Χριστόφορος αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Χριστοφόρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέας Ζίχνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγ. Χριστοφόρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Άγιος Χριστόφορος αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αγίου Χριστοφόρου της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του δήμου Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 591 (1928), 746 (1940), 725 (1951), 680 (1961), 398 (1971), 358 (1981), 351 (1991), 390 (2001), 215 (2011).

Αδελφικό (Άγκω Μαχαλά)

Ο οικισμός Άγκω Μαχαλά βρίσκονταν 15,6 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών και 5 χλμ. νοτιοδυτικά του Σκουτάρεως, σε υψόμετρο 10 μ.²²⁶⁹.

Σχετικά με αυτήν την ονομασία υπάρχει μία ιστορία, σύμφωνα με την οποία επί Τουρκοκρατίας υπήρχε ένας βασιλιάς που κυβερνούσε σε κάποια χωριά της περιοχής (που σήμερα ονομάζονται Κουμαριά, Κάτω Καμήλα, Αδελφικό κτλ.). Τότε η περιοχή του

2266. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Πόρνα υπό το όνομα «κοινότης Πόρνας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πόρνας ενούνται και οι συνοικισμοί Κάτω Νούσκα, **Χωροβίστα**, Ζίχνα, Θολός, Τούμπα, Πεθελινός, Τσανός και Πλιάκος ή Σφαμένος].

2267. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [4. Η κοινότης Χωροβίστα μετονομάζεται εις «κοινότητα Αγίου Χριστοφόρου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Χωροβίστα εις «**Άγιος Χριστόφορος**»].

2268. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2269. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

Αδελφικού ήταν βαλτώδης και ακατοίκητη. Ένα παλικάρι, ο Άγκος, ερωτεύτηκε την κόρη αυτού του βασιλιά. Ωστόσο, ο νέος αυτός όφειλε κάποια χρέη στον βασιλιά και έτσι δεν τόλμησε να την ζητήσει σε γάμο από το πατέρα της. Η κοπέλα αγαπούσε και αυτή τον Άγκο κι έτσι αυτός την έκλεψε. Όμως για να μην τους βρει ο πατέρας της κοπέλας πήγαν και κρύφτηκαν μέσα σε αυτόν τον βάλτο. Από τότε, η περιοχή ονομαζόταν Άγκος Μαχαλά, δηλαδή ο τόπος που κατοικεί ο Άγκος.

Το 1913 ο οικισμός Άγκω Μαχαλά προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 292 κατοίκους (150 άνδρες και 142 γυναίκες). Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 87 άνδρες και 65 γυναίκες, σύνολο 152 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάτω Καμήλας με έδρα τον οικισμό Κ. Καμήλα (Οσμάν Καμήλα), η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Γκούντελη (Βαμβακούσσα), Κουμάργιαννη (Κουμαριά), Κισκεπεσί (Σκούταρι), Τζαμί Μαχαλέ (Κουβούκλια), Άγκω Μαχαλά²²⁷⁰ (Αδελφικό) και τον Αντά.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Άγκω Μαχαλά 320 πρόσφυγες (156 άνδρες και 164 γυναίκες). Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 74 οικ./344 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Άγκω Μαχαλά αποσπάται από την κοινότητα Κάτω Καμήλας και προσαρτάται στη νέα κοινότητα Κουμάργιαννης (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926)

Το 1927 ο οικισμός Άγκω Μαχαλά μετονομάζεται σε **Αδελφικό**²²⁷¹ και η κοινότητα Κουμάργιαννης που ανήκει, σε κοινότητα Κουμαριάς (Φ.Ε.Κ. 7^Α – 14/01/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 564 κατοίκων, οι 367 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95141-95240)²²⁷².

Το 1934 ο οικισμός Αδελφικό αποσπάται από την κοινότητα Κουμαριάς και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Αδελφικού (Φ.Ε.Κ. 450^Α – 28/12/1934).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αδελφικό αποσπάται από την κοινότητα Κουμαριάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκουτάρεως στο Τοπικό Διαμέρισμα Αδελφικού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αδελφικό αποσπάται από το δήμο Σκουτάρεως και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Αδελφικού της Δημοτικής Ενότητας Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφε-

2270. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός Κάτω Καμήλα υπό το όνομα «κοινότης Κάτω Καμήλας» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κάτω Καμήλας ενούνται και οι συνοικισμοί Αντά, Κισκεπεσί, Γκούντελη, Άγκω Μαχαλά, Κουμάργιαννη και Τζαμί-Μαχαλέ].

2271. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 306^Α της 22^{ης} Δεκεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [217. Ο συνοικισμός Άγκω Μαχαλά της κοινότητος Κουμαριάς μετονομάζεται εις «Αδελφικό»].

2272. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

ρειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 564 (1928), 690 (1940), 734 (1951), 915 (1961), 758 (1971), 581 (1981), 531 (1991), 526 (2001), 248 (2011).

Αηδονοχώρι

Ο οικισμός **Αηδονοχώρι** βρίσκονταν στα νότια του κάμπου των Σερρών και στους βόρειους πρόποδες των Κερδυλίων ορέων, απέχει 50 χλμ. από τις Σέρρες και είναι σε υψόμετρο 200 μ.²²⁷³

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Αηδονοχώρι, είχε 892 κατοίκους (459 άνδρες και 433 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 441 άνδρες και 477 γυναίκες, σύνολο 921 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Αηδονοχωρίου με έδρα τον οικισμό Αηδονοχώρι²²⁷⁴ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τουλάδες και Ινελή, οι οποίοι λίγους μήνες αργότερα καταργούνται.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 42 πρόσφυγες (20 άνδρες και 22 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 δεν φαίνεται να αλλάζει ουσιαστικά ο αριθμός των προσφύγων αφού το 1928 ήταν 7 προσφυγικές οικογένειες/ 33 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.098 κατοίκων, οι 27 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95241-95260)²²⁷⁵.

Το 1941 ο οικισμός Αηδονοχώρι και η κοινότητα Αηδονοχωρίου που υπάγεται, προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^A – 31/07/1941) ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Σερρών (Φ.Ε.Κ. 292^A – 14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αηδονοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Αηδονοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τραγίλου στο Τοπικό Διαμέρισμα Τραγίλου (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αηδονοχώρι αποσπάται από το

2273. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2274. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Αηδονοχώριον** υπό το όνομα «κοινότης Αηδονοχώριου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αηδονοχωρίου ενούνται και οι συνοικισμοί Ινελή και Τουλάδες].

2275. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

δήμο Τραγίλου και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπική Κοινότητα Αηδονοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Τραγίλου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.098 (1928), 1.149 (1940), 812 (1951), 994 (1961), 782 (1971), 504 (1981), 504 (1991), 298 (2011).

Αμυγδαλοχώρι (Ραχμανλή)

Ο οικισμός **Ραχμανλή** βρίσκονταν στα νότια του κάμπου των Σερρών και στους βόρειους πρόποδες των Κερδυλλίων ορέων. Ήταν μεταξύ των οικισμών Ορέσκεια και Αηδονοχωρίου.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Ραχμανλή, είχε 60 κατοίκους (35 άνδρες και 25 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 35 άνδρες και 42 γυναίκες, σύνολο 77 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ομούρ-Βέη με έδρα τον οικισμό Ομούρ Βέη στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ραχμανλή²²⁷⁶ και Παληότρους.

Το 1922 η κοινότητα Ομούρ Βέη που ανήκει ο οικισμός Ραχμανλή μετονομάζεται σε κοινότητα Καστανοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 12Β – 25/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 49 πρόσφυγες (26 άνδρες και 23 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 28 οικογένειες /99 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ραχμανλή μετονομάζεται σε **Αμυγδαλοχώρι**²²⁷⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 145 κατοίκων, οι 108 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 101381-101420)²²⁷⁸.

Το 1941 ο οικισμός Αμυγδαλοχώρι και η κοινότητα Καστανοχωρίου που υπάγεται, προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης στο νομό Σερρών (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

2276. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Ομούρ-Βέη υπό το όνομα «κοινότης Ομού-Βέη» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ομούρ-Βέη ενοούνται και οι συνοικισμοί Παληότρους και **Ραχμανλή**].

2277. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [14. Ο συνοικισμός Ραχμανλή της κοινότητος Καστανοχωρίου μετονομάζεται εις «**Αμυγδαλοχώρι**»].

2278. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1951 ο οικισμός Αμυγδαλοχώρι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).
Απογραφές: 145 (1928), 267 (1940), (-) (1951).

Ανθή - Φυτόκι ή Φιτώκη

Ο οικισμός **Φυτόκι ή Φιτώκη** βρίσκονταν στον κάμπο των Σερρών, νότια του ποταμού Στρυμόνα, σε απόσταση 4 χλμ. βόρεια της Νιγρίτας και 17 χλμ. νότια-νοτιοδυτικά των Σερρών ενώ μέσα από τον οικισμό περνάει η επαρχιακή οδός που τις συνδέει, σε υψόμετρο 20 μ²²⁷⁹.

Το 1886 ο οικισμός Φιτόκι ήταν τσιφλίκι με 50 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Φυτόκι είχε 243 κατοίκους (134 άνδρες και 109 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 93 άνδρες και 112 γυναίκες, σύνολο 205 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Νιγρίτης με έδρα τον οικισμό Νιγρίτα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπαϊρακτάρ (Σημαιοφόρος) Γεωργουλά, Φυτόκιον²²⁸⁰, Λίτζα και Καρά-Ορμάν.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923 δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες και οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του το εγκατέλειπαν οδεύοντας για την Τουρκία μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 19286 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 5 οικογένειες προσφύγων/25 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 301 κατοίκων, οι 12 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 104361-104380)²²⁸¹.

Το 1947 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Φυτοκίου με την απόσπαση του οικισμού Φυτόκιο από το δήμο Νιγρίτας (Φ.Ε.Κ. 155^A – 31/07/1947). Η κοινότητα Νιγρίτης αναγνωρίστηκε ως δήμος το 1943.

Το 1956 ο οικισμός Φυτόκιο μετονομάζεται σε **Ανθή** και η κοινότητα Φυτοκίου σε κοινότητα Ανθής (Φ.Ε.Κ. 125^A – 21/05/1956).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ανθή αποσπάται από την κοινότητα Ανθής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νιγρίτης ως Τοπικό Διαμέρισμα Ανθής (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

2279. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος - Μανιατέας. 1996, τόμος 4, σελ. 90.

2280. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Νιγρίτα υπό το όνομα «κοινότης Νιγρίτης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Νιγρίτης ενοούνται και οι συνοικισμοί Λίτζα, **Φυτόκι**, Μπαϊρακτάρ (ή Σημαιοφόρος) Γεωργουλά και Καρά - Ορμάν].

2281. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ανθής αποσπάται από τον δήμο Νιγρίτης (καταργείται) και προσαρτάται στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Ανθής της Δημοτικής Ενότητας Νιγρίτης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 301 (1928), 452 (1940), 571 (1951), 814 (1961), 768 (1971), 669 (1981), 609 (1991), 596 (2011).

Άνω Βροντού

Ο οικισμός Άνω Βροντού βρίσκονταν στα βορειοανατολικά όρια της Περιφερειακής Ενότητας Σερρών. Είναι χτισμένος σε υψόμετρο 1.060 μέτρων στις πλαγιές των ορέων Βροντούς που αποτελούν απόληξη του Όρβηλου. Πρόκειται για τον πιο ορεινό οικισμό του πρώην νομού Σερρών και ολόκληρης της Ανατολικής Μακεδονίας. Η Άνω Βροντού αποτελεί τον μοναδικό οικισμό της ομώνυμης Δημοτικής Ενότητας.

Η ύπαρξη στην Άνω Βροντού ενός ρωμαϊκού οικισμού εικάζεται από ελληνική επιγραφή των αυτοκρατορικών χρόνων, εντοιχισμένη παλιότερα στον ερειπωμένο ναό του Αγίου Νικολάου²²⁸². Ο οικισμός (κώμη), που ανήκε στην Οδομαντική, θα ήταν χτισμένος στο ίδιο οχυρό ύψωμα όπου ο σημερινός, που διαθέτει πολλά στρατηγικά πλεονεκτήματα και είναι πραγματικά ιδανικό για φιλοξενία αρχαίου οικισμού²²⁸³. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από άλλες ενδείξεις, όπως είναι η μνεία της Βροντούς σε έγγραφα των χρόνων της Σερβοκρατίας (14^{ου} αι.). Την πιο ισχυρή όμως ένδειξη προσφέρει η ύπαρξη μεταλλείων και μεταλλουργιών σιδήρου στη γύρω περιοχή²²⁸⁴, που φαίνεται πως αποτέλεσε το σοβαρότερο κίνητρο για την ίδρυση ενός τόσο ορεινού (υψόμ. 1060 μ.) και γεωγραφικά απομονωμένου οικισμού.

Το 1886 κατοικείτο από 800 οικογένειες χριστιανών βουλγαροφώνων που ασχολούνταν με την γεωργία και την κατεργασία σιδήρου. Πολλοί εκ των κατοίκων το χειμώνα κατέβαιναν για εργασία στο Άγιο Όρος. Είχε άφθονα νερά, 2 εκκλησίες, ελληνικά σχολεία αρρένων και θηλέων, μικρή αγορά και 6 μικρά χάνια (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 794 κατοίκους (394 άνδρες και 400 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 526 άνδρες και 596 γυναίκες, σύνολο 1.122 κάτοικοι. Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Άνω Βροντού με έδρα τον οικισμό Άνω Βροντού²²⁸⁵.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

2282. <http://epigraphy.packhum.org/text/150735?&bookid=126&location=4>

2283. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή», Θεσσαλονίκη 1999, σ. 167-168 (Ιστοσελίδα του Δήμου Σερρών)

2284. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Αρχαίο κάστρο και μεταλλουργείο σιδήρου κοντά στο σημερινό χωριό Ορεινή Σερρών», Μακεδονικά 19 (1979) 240-251. D. C. Samsaris: «Les mines et la metallurgie de fer et de cuivre dans la province romaine de Macédoine», Klio 69(1987), 1, p. 154, 156-7

2285. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^η της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [13. Ο συνοικισμός Άνω Βροντού υπό το όνομα «κοινότης Άνω Βροντού» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

Για την κατάσταση που επικρατούσε στον οικισμό το 1925, είναι ένα έγγραφο της Νομαρχίας Σερρών προς τη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης με ημ/νία 5.10.1925²²⁸⁶:

«Η ΥΙ Μεραρχία Σερρών δια του υπ' αριθ. 17274/2053 ε.ε. εγγράφου της γνωρίζει ημίν ότι οι ανταλλάξιμοι Βουλγαρόφωνοι της περιοχής της και ιδίως οι τοιοῦτοι του χωρίου Άνω Βροντούς αντί να ασχολούνται εις την διευθέτησιν των κατ' αυτούς, προκειμένου ν' αναχωρήσουν προσεχώς δια Βουλγαρίαν, επεδόθησαν εις την καλλιέργειαν των αγρών των, διαπιστουμένης ούτω της προθέσεώς των, όπως οριστικώς παραμένουν εν Ελλάδι. Η Μεραρχία φρονεί ότι προς τούτο ενθαρρύνονται υπό της Βουλγαρικής προπαγάνδας.

Λαμβάνομεν όθεν την τιμή να παρακαλέσωμεν υμάς, όπως ευαρεστούμενοι, γνωρίσετε αν δυνάμεθα να απαγορεύσωμεν εις τους τοιοῦτους Βουλγαροφώνους την εφεξής καλλιέργειαν και διατάξωμεν την άμεσον αυτών αναχώρησιν»

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 85 οικογένειες προσφύγων/285 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στο οικισμό εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Σαρμουσακλί ή Πουγιάντι και το Καρατζάορεν ή Καρατζορεν της Καισάρειας Καππαδοκίας²²⁸⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 887 κατοίκων, οι 245 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95261-95380)²²⁸⁸.

Το 2010 ο οικισμός Άνω Βροντού αποσπάται από την κοινότητα Άνω Βροντού και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Άνω Βροντού της Δημοτικής Ενότητας Άνω Βροντούς. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 887 (1928), 1.118 (1940), 348 (1951), 567 (1961), 450 (1971), 347 (1981), 408 (1991), 196 (2011).

Άνω Δαφνούδι - Μέταλλα (Άνω Νούσκα)

Ο οικισμός Άνω Νούσκα βρίσκονταν 21 χλμ. ανατολικά των Σερρών και 16 χλμ. βόρειο-δυτικά της Ζίχνης, σε υψόμετρο 260 μ.²²⁸⁹

Λίγο βορειότερα από τα σημερινούς οικισμούς Μέταλλα και Συκιά, στον ψηλό και απόκρημνο λόφο του Αγίου Αθανασίου, εντοπίστηκε η θέση αξιολογής αρχαίας κώμης (των Ελληνιστικών και Ρωμαϊκών χρόνων)²²⁹⁰.

Συγκεκριμένα, η κώμη ήταν χτισμένη στη νότια πλαγιά του παραπάνω λόφου, που ήταν σχετικά ομαλή, στην οποία αποκαλύφθηκαν αρχαίοι τάφοι και νομίσματα. Επίσης,

2286. Έγγραφο στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2287. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς». σελ. 309, 310.

2288. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2289. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2290. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολ. Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 177. ISBN 960-7265-16-5.

σε άλλη κοντινή θέση («Οβατζίκ») αποκαλύφτηκε ελληνιστικός τάφος, ο οποίος περιείχε 400 περίπου χάλκινα νομίσματα (Μ. Αλέξανδρου, Κάσσανδρου, Φιλίππων κ.ά.). Τέλος, από τον «Άγιο Αθανάσιο» ή από τη θέση «Οβατζίκ» προέρχονται δύο επιτύμβιες επιγραφές των αρχών του 2^{ου} μ.Χ. αι., οποίες αναφέρουν πρόσωπα με θρακικά ονόματα²²⁹¹.

Στα υστερορωμαϊκά χρόνια, η κώμη οχυρώθηκε με ακρόπολη, της οποίας τμήματα του τείχους σώζονται στην κορυφή του λόφου του Αγίου Αθανασίου. Την οχύρωση της κώμης επέβαλε, πλην των άλλων, κυρίως η στρατηγική της θέσης, αφού ήλεγχε έναν αρχαίο ορεινό δρόμο, ο οποίος, μέσω της σημερινής Μικρόπολης και Χαριτωμένης (Δράμας), έφερνε στις πηγές του ποταμού Αγγίτη²²⁹².

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Άνω Νούσκα είχε 85 κατοίκους (45 άνδρες και 40 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 5 άνδρες και 2 γυναίκες, σύνολο 7 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δοβίστης με έδρα τον οικισμό Δοβίστα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Σοκόλ, Άνω Νούσκα²²⁹³ Μούχλιανη, και Σύρος-Μαχαλά.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 47 οικογένειες προσφύγων/198 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., από τον Πόντο (από το Κιουσμούς Μετέν) αλλά και από τη Μ. Ασία. Οι κάτοικοι του Κιουμους Μετέν, ήρθαν από την Αργυρούπολη του Πόντου (Κιουμουσχανέ) επειδή στο Μετέν υπήρχαν Μεταλλεία χρυσού. Η συμβίωση με τους Τούρκους που ζούσαν στο Μαχαλά, ήταν καλή λόγω των προνομίων που παρείχαν οι Τούρκοι (αποχώρησαν μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών) στους Μεταλλωρύχους. Έτσι, μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, οι κάτοικοι του Κιουμους Μετέν που ήρθαν στη περιοχή, έδωσαν στην περιοχή το Ελληνικό όνομα «Μέταλλα», που στα τούρκικα είναι Μετέν²²⁹⁴. Ήταν μικτός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Άνω Οβατζίκ της Καππαδοκίας²²⁹⁵.

Το 1927 ο οικισμός Άνω Νούσκα αποσπάται από την κοινότητα Δοβίστης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Άνω Νούσκας (Φ.Ε.Κ. 79^Α – 07/05/1927) ενώ τρεις μήνες αργότερα ο οικισμός Άνω Νούσκα μετονομάζεται σε **Άνω Δαφνούδι**²²⁹⁶ και η κοινότητα Άνω Νούσκας σε κοινότητα Άνω Δαφνουδίου.

2291. D. C. Samsaris: «La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine)». Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 272-273, αρ. 106-107 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 106, # PH150745) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 107, # PH150746)

2292. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή».

2293. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Δοβίστα υπό το όνομα «κοινότης Δοβίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δοβίστης ενοούνται και οι συνοικισμοί **Άνω Νούσκα**, **Μούχλιανη**, **Σύρος-Μαχαλά** και **Σοκόλ**].

2294. Ιστοσελίδα: Δήμος Εμμανουήλ Παππάς.

2295. Σίμος Κομίσσoglou: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιος Πολιτιστικής Κληρονομιάς».

2296. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [3. Η κοινότης **Άνω Νούσκα** μετονομάζεται εις «κοινότητα **Άνω Δαφνουδίου**» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός **Άνω Νούσκα** εις «**Άνω Δαφνούδι**»].

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 44 οικογένειες Ποντίων προσφύγων και ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός²²⁹⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 229 κατοίκων, οι 216 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95381-95440)²²⁹⁸.

Το 1934 ο οικισμός Άνω Δαφνουδί μετονομάζεται σε **Μέταλλα** (Φ.Ε.Κ. 167^A – 22/05/1934) και η κοινότητα Άνω Δαφνουδίου σε κοινότητα Μετάλλων.

Κύρια απασχόληση των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία²²⁹⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μέταλλα αποσπάται από την κοινότητα Μετάλλων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο «Εμμανουήλ Παππάς» ως Τοπικό Διαμέρισμα Μετάλλων (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μέταλλα αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μετάλλων (μαζί με τη Συκέα) της Δημοτικής Ενότητας «Εμμανουήλ Παππάς» του δήμου «Εμμανουήλ Παππάς» (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 229 (1928), 396 (1940), 313 (1951), 229 (1961), 129 (1971), 120 (1981), 182 (1991), 126 (2011).

Άνω Καμήλα

Ο οικισμός Άνω Καμήλα βρίσκονταν 15 χλμ. δυτικά των Σερρών, σε υψόμετρο 15 μ.²³⁰⁰.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Άνω Καμήλα είχε 632 κατοίκους (321 άνδρες και 311 γυναίκες).

Μέχρι το 1915 η Άνω Καμήλα είχε 552 κατοίκους από τους οποίους οι 100 ήταν Έλληνες. Το 1920 ο πληθυσμός μειώθηκε στους 235 κατοίκους. Αυτό ίσως συνέβη λόγω των μετακινήσεων των πληθυσμών στη Βαλκανική χερσόνησο μετά τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου²³⁰¹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 116 άνδρες και 119 γυναίκες, σύνολο 235 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Χομόνδου με έδρα τον οικισμό Χομόνδο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Καβακλή, Καραντζά-Κιοϊ και Άνω Καμήλα²³⁰².

2297. Αρχίον Πόντου, 12^{ος} τόμος 1946, Στατιστικοί Πίνακες σελ. 236-237.

2298. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2299. Ιστοσελίδα: Δήμος Εμμανουήλ Παππάς.

2300. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2301. https://docs.google.com/document/edit?id=1kckpr6II6O2RyQpKttxAid88N4vXsgKkbuHEerzKs_A&hl=en

2302. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [9. Ο συ-

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 104 πρόσφυγες (52 άνδρες και 52 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 31 οικογένειες προσφύγων/150 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Κάποιες εξ αυτών των οικογενειών (20), προέρχονταν από την Πέτρα της περιοχής Σαράντα Εκκλησιών της Αδριανούπολης²³⁰³. Ξεκίνησαν τέλη Σεπτεμβρίου 1922 από την πατρίδα τους πεζή και έφτασαν στην Ελλάδα όπου και διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη.

Στην απογραφή του 1928 ο πληθυσμός ανήλθε στους 491 κατοίκους. Η έλευση προσφύγων στον οικισμό ήταν μικρότερη σε σύγκριση με άλλους οικισμούς. Το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού αποτελούσαν ντόπιοι οι οποίοι κατοικούσαν στην περιοχή πριν τους πολέμους (Βαλκανικοί, Α' Π.Π., Μικρασιατικός)²³⁰⁴.

Το 1927 ο οικισμός Άνω Καμήλα αποσπάται από την κοινότητα Χομόνδου και προσαρτάται στη κοινότητα Σκοτούσσης (Φ.Ε.Κ. 52^Α – 31/03/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 491 κατοίκων, οι 156 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95441-95480)²³⁰⁵.

Το 1930 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Σκοτούσσης και προσαρτάται στη κοινότητα Μητρούσιου (Φ.Ε.Κ. 250^Α – 23/07/1930).

Το 1933 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Άνω Καμήλας με την απόσπαση του οικισμού Άνω Καμήλα από την κοινότητα Μητρούσιου και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 408^Α – 29/12/1933).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άνω Καμήλα αποσπάται από την κοινότητα Άνω Καμήλας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Μητρούσιου ως Τοπικό Διαμέρισμα Άνω Καμήλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Άνω Καμήλα αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Άνω Καμήλας της Δημοτικής Ενότητας Καπετάν Μητρούσιου του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 491 (1928), 531 (1940), 663 (1951), 813 (1961), 645 (1971), 720 (1981), 792 (1991), 746 (2001), 684 (2011).

νοικισμός Χομόνδος υπό το όνομα «κοινότης Χομόνδου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Χομόνδου ενούνται και οι συνοικισμοί Άνω Καμήλου, Καρατζά-Κιόϊ, και Καβακλή].

2303. «Αι προσφυγικάι εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου», Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 245.

2304. https://docs.google.com/document/edit?id=1kckpr61I6O2RyQpKttxAid88N4vXsgKkbUHEerzKs_A&hl=en

2305. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Αχινός

Ο οικισμός **Αχινός** βρίσκονταν προς τα νότια της πεδιάδας των Σερρών και νότια του ποταμού Στρυμόνα. Απέχει 16,5 χλμ. ανατολικά από τη Νιγρίτα και 33 χλμ. νότια-νοτιοανατολικά από τις Σέρρες (μέσω Ανθής). Πήρε το όνομά του από τη λίμνη Αχινού (επειδή στα νερά της υπήρχαν πλήθος αχινόι) ή Κερκινίτιδα ή λίμνη των Σερρών, η οποία έχει αποξηραθεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1930²³⁰⁶. Είναι σε υψόμετρο 15 μ.²³⁰⁷

Κατά την αρχαιότητα η Κερκινίτης λίμνη Αχινού υπήρξε ο ναυπηγικός χώρος του Φιλίππου και του Μεγάλου Αλεξάνδρου, καθώς επικοινωνούσε με τη θάλασσα της αρχαίας Αμφίπολης μέσω του Στρυμόνα.

Αναφέρεται το όνομα Αχινός ή Ταχινός σε διάφορα χειρόγραφα της Μονής Κουτλουμουσίου του Αγίου Όρους, η οποία είχε εκεί κοντά ένα ναΐδριο αφιερωμένο στην Αγία Άννα. Η ιστορική παράδοση αναφέρει ότι υπήρχαν στον οικισμό διάφορα μετόχια της Μονής Εικοσιφοινίσσας και των Μονών Κουτλουμουσίου και Βατοπεδίου του Αγίου Όρους²³⁰⁸.

Το 1886 ο οικισμός Αχινό είχε περί τις 100 χριστιανικές οικογένειες, εκκλησία, σχολείο αρρένων, χάνι και φρέατα (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Αχινός, είχε 557 κατοίκους (294 άνδρες και 263 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 280 άνδρες και 255 γυναίκες, σύνολο 535 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Αχινού με έδρα τον οικισμό Αχινό²³⁰⁹ στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μονή Ιβήρων.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 140 πρόσφυγες (69 άνδρες και 71 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 υπήρξαν κάποιες αποχωρήσεις προσφύγων γιατί το 1928 βρέθηκαν εγκατεστημένες 29 προσφυγικές οικογένειες/111 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Είκοσι (20), οικογένειες, προέρχονταν από την Σκόπελο της περιοχής Σαράντα Εκκλησιών της Αδριανούπολης²³¹⁰. Ξεκίνησαν τέλη Σεπτεμβρίου 1922 από την πατρίδα τους πεζή και έφτασαν στην Ελλάδα όπου και διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη.

Ο πρώτος οικισμός δημιουργήθηκε στο σημείο που βρίσκεται σήμερα ο οικισμός όταν μερικοί ψαράδες από την ευρύτερη περιοχή έκτισαν εκεί καλύβες προκειμένου να βρίσκουν καταφύγιο σ' αυτές όταν ψαρεύουν. Έτσι άρχισε σιγά σιγά να κτίζεται ο οικισμός στην επέκταση του οποίου συνετέλεσε αποφασιστικά η αποξήρανση της λίμνης

2306. <http://www.dimosvisaltias.gr/index.php/mn-odimosmas/mn-istoria/1339-limnh-axinou>

2307. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2308. <http://www.serreschamber.gr/seres/tourism/articles/article.jsp?context=1504&categoryid=337>

2309. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός **Αχινός** υπό το όνομα «κοινότητα Αχινού» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αχινού ενούται και ο συνοικισμός Μετόχιον Μονής Ιβήρων].

2310. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης» των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 236.

(1932-1934). Ο πυθμένας της λίμνης αποτελεί τώρα πια μέρος του κάμπου της περιοχής και μάλιστα πολύ εύφορο, που οι κάτοικοι αποκαλούν «Βαλτά». Μεγάλη έκταση της πεδινής περιοχής του δήμου αντιστοιχεί στην πρώην λίμνη Αχινού. Με τα αποστραγγιστικά έργα που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή το 1935, δημιουργήθηκε η τεχνητή κοίτη του Στρυμόνα²³¹¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 721 κατοίκων, οι 131 ήταν πρόσφυγες²³¹² που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95481-95520)²³¹³.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Αχινού υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ο οικισμός Αχινός αποσπάται από την κοινότητα Αχινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αχινού στο Τοπικό Διαμέρισμα Αχινού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αχινός αποσπάται από το δήμο Αχινού και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Αχινού της Δημοτικής Ενότητας Αχινού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 721 (1928), 1.158 (1940), 1.369 (1951), 1.502 (1961), 1.099 (1971), 900 (1981), 803 (1991), 526 (2011).

Βαλτοτόπι (Μπέιλίκ Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Μπέιλίκ Μαχαλέ** βρίσκονταν 15 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών σε απόσταση 15 χλμ., σε υψόμετρο 14 μ.

Το 1913 η περιοχή του οικισμού προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 118 άνδρες και 134 γυναίκες, σύνολο 252 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή Μαχαλά με έδρα τον οικισμό Γενή Μαχαλά, η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Αρναούτ-Μαχαλά, Σαλ Μαχαλάς Κερμεζή, Μπέιλίκ Μαχαλέ²³¹⁴ και Κακαράσκα.

2311. <http://www.serreschamber.gr/seres/tourism/articles/article.jsp?context=1504&categoryid=33>

2312. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Παρτούζ ή Μπαρτούζ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 280.

2313. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2314. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Γενή-Μαχαλά υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Μαχαλά» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Γενή Μαχαλά ενούνται και οι συνοικισμοί Κερμεζή, Σαλ Μαχαλάς, Κακαράσκα, Αρναούτ-Μαχαλά και Μπέιλίκ-Μαχαλά].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 39 προσφυγικές οικογένειες/156 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε..Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν από τα Μάλγαρα της Ανατ. Θράκης²³¹⁵.

Το 1926 ο οικισμός Μπέϊλικ Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Βαλτοτόπι**²³¹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 468 κατοίκων, οι 179 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 100021-100080)²³¹⁷.

Το 1946 ο οικισμός Βαλτοτόπι αποσπάται από την κοινότητα Γενή Μαχαλά (ήδη από το 1927 έχει μετονομαστεί σε Πεπονιά) και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Βαλτοτοπίου (Φ.Ε.Κ. 312^Α – 10/10/1946).

Το τριήμερο 16 με 18 Ιουλίου πραγματοποιούνται εκδηλώσεις στην πλατεία του οικισμού προς τιμήν της Αγίας Μαρίας, καθώς και στην γιορτή του Αγίου Γεωργίου: εκείνη τη μέρα ο πολιτιστικός σύλλογος διοργανώνει το «κουρμπάνι», όπου όλος ο οικισμός συγκεντρώνεται στην πλατεία και παρακολουθεί τους παραδοσιακούς χορούς. Το «κουρμπάνι» είναι ένα ζώο που ψήνεται από τον πολιτιστικό σύλλογο και δίνεται στην εκκλησία. Η εκκλησία με τη σειρά της το μοιράζει πρώτα στους φτωχούς και ότι μένει στους κατοίκους του οικισμού. Έπειτα ακολουθούν παραδοσιακοί χοροί από τον πολιτιστικό σύλλογο²³¹⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βαλτοτόπι αποσπάται από την κοινότητα Βαλτοτοπίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Στρυμόνα ως Τοπικό Διαμέρισμα Βαλτοτοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βαλτοτόπι αποσπάται από το δήμο Στρυμόνα (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο «Εμμανουήλ Παππάς» ως Τοπική Κοινότητα Βαλτοτοπίου της Δημοτικής Ενότητας Στρυμόνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 468 (1928), 1.054 (1940), 1.136 (1951), 1.330 (1961), 1.168 (1971), 1.150 (1981), 1.210 (1991), 852 (2011).

Βαμβακιά – Άμπελοι (Μακές ή Μακιαίς)

Ο οικισμός **Μακιαίς** βρίσκονταν προς τα δυτικά όρια με τις Περιφερειακές Ενότητες Κιλκίς και Θεσσαλονίκης. Είναι κτισμένος στον κάμπο των Σερρών, νότια του ποταμού

2315. Βικιπαίδεια: Βαλτοτόπι Σερρών.

2316. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [1. Ο συνοικισμός Μπέϊλικ Μαχαλέ της κοινότητας Γενή Μαχαλά μετονομάζεται εις «**Βαλτοτόπι**»].

2317. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2318. <https://issuu.com/669859/docs/55be94516b3c1a>

Στρυμόνα, ανάμεσα στους οικισμούς Λιβαδοχώρι (βόρεια), Δημητρίτσι (νοτιοανατολικά), Τριανταφυλλιά (νοτιοδυτικά) και Καλόκαστρο (δυτικά). Απέχει 17 χλμ. βορειοδυτικά της Νιγρίτας και 27 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών²³¹⁹. Είναι σε υψόμετρο 30 μ.²³²⁰.

Το παλιό όνομα που υπήρχε την περίοδο της Τουρκοκρατίας, προέρχεται από την τουρκική λέξη Μερκέζ, που σημαίνει κέντρο - διοικητικό κέντρο. Την περίοδο της Τουρκοκρατίας ήταν τσιφλίκι Τούρκου αγά και υπήρξε διοικητικό κέντρο της περιοχής²³²¹.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Μακές είχε 277 κατοίκους (129 άνδρες και 148 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 134 άνδρες και 146 γυναίκες, σύνολο 280 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μακιών με έδρα τον οικισμό Μακιαίς²³²² στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μαχμουτλή, Σακάφτσια, Μπαϊσλή, Μπάς-Κιοϊ, Κουρατζανλή και Καρατζά Κιοϊ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 26 πρόσφυγες (11 άνδρες και 15 γυναίκες).

Με την ανταλλαγή των πληθυσμών, γύρω στα 1924, εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες της Ανατ. Ρωμυλίας και λιγότεροι Πόντιοι και Σαρακατσάνοι²³²³.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 85 οικογένειες προσφύγων/389 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στη Βαμβακιά εγκαταστάθηκαν περίπου 15 οικογένειες από την Ανατ. Θράκη και άλλες τόσες από τον Καύκασο^{2324, 2325}.

Το 1926 ο οικισμός Μακιαίς αποσπάται από την κοινότητα Μακιών και προσαρτάται στη κοινότητα Ορλιάκου (Φ.Ε.Κ. 85^A – 08/03/1926) ενώ λίγους μήνες αργότερα γίνεται ξανά η σύσταση της κοινότητας Μακιών στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Μαχμουτλή, Σακάφτσια, Μπαϊσλή, Μπάς-Κιοϊ, Κουρατζανλή και Καρατζά Κιοϊ (Φ.Ε.Κ. 233^A – 14/07/1926).

Το 1927 ο οικισμός Μακιαίς μετονομάζεται σε **Βαμβακιά**²³²⁶ και η κοινότητα Μακιών σε κοινότητα Βαμβακιάς. Το 1934 ο οικισμός Βαμβακιά μετονομάζεται σε **Άμπελοι**

2319. Βικιπαίδεια: Βαμβακιά Σερρών.

2320. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2321. https://dimitritsi.wordpress.com/dimos_visaltias/

2322. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [16. Ο συνοικισμός **Μακιαίς** υπό το όνομα «κοινότης Μακιών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Μακιών ενούνται και οι συνοικισμοί Σακάφτσια, Καρατζά-Κιοϊ, Μαχμουτλή, Μπάς-Κιοϊ, Μπαϊσλή και Κουρατζανλή].

2323. https://dimitritsi.wordpress.com/dimos_visaltias/

2324. https://docs.google.com/document/edit?id=1kckpr6II6O2RyQpKttxAid88N4vXsgKkbuHEerzKs_A&hl=en

2325. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μαγαράτζικ και το Χαραμί-Βαρτάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 217, 368.

2326. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [13. Η κοινότης Μακιών μετονομάζεται εις «κοινότητα Βαμβακιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μακιαίς εις «**Βαμβακιά**»].

(Φ.Ε.Κ. 294^Α – 06/09/1934). Το όνομα το πήρε λόγω των πολλών αμπελιών που καλλιεργούνται στη περιοχή.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 687 κατοίκων, οι 355 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95521-95640)²³²⁷.

Το 1941 ο οικισμός Άμπελοι και η κοινότητα Αμπέλων που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άμπελοι αποσπάται από την κοινότητα Αμπέλων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπικό Διαμέρισμα Αμπέλων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Άμπελοι ανήκει στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Αμπέλων της Δημοτικής Ενότητας Βισαλτίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 687 (1928), 706 (1940), 771 (1951), 1.007 (1961), 642 (1971), 623 (1981), 594 (1991), 1.461 (2001), 460 (2011).

Βαμβακούσσα (Γκούδελη ή Γκούντελη)

Ο οικισμός **Γκούντελη** βρίσκονταν 14 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών και 3 χλμ. νοτιοδυτικά του Σκουτάρεως, σε υψόμετρο 15 μ.²³²⁸.

Το 1886 ήταν τσιφλίκι με 40 χριστιανικές οικογένειες και μερικές αθιγγάνων (Σχινάς).

Το 1913 ο οικισμός Γκούντελι προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 189 κατοίκους (99 άνδρες και 90 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάτω Καμήλας με έδρα τον οικισμό Κάτω Καμήλα (Οσμάν Καμήλα), η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Γκούντελη²³²⁹ (Βαμβακούσσα), Κουμάργιαννη (Κουμαριά), Κισκεπεσί (Σκούταρι), Τζαμί Μαχαλέ (Κουβούκλια), Άγκω Μαχαλά (Αδελφικό) και τον Αντά.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 85 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 168 κάτοικοι.

2327. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2328. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2329. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: /10. Ο συνοικισμός Κάτω Καμήλα υπό το όνομα «κοινότης Κάτω Καμήλας» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κάτω Καμήλας ενούνται και οι συνοικισμοί Αντά, Κισκεπεσί, **Γκούντελη**, Άγκω Μαχαλά, Κουμάργιαννη και Τζαμί-Μαχαλέ].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Γκούντελη 19 πρόσφυγες (9 άνδρες και 10 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 45 οικογένειες/183 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Γκούντελη μετονομάζεται σε **Βαμβακούσσα**²³³⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 368 κατοίκων, οι 183 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95641-95700)²³³¹.

Το 1933 ο οικισμός Βαμβακούσσα αποσπάται από την κοινότητα Κάτω Καμήλας και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Βαμβακούσσης (Φ.Ε.Κ. 91^Α – 10/04/1933).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βαμβακούσσα αποσπάται από την κοινότητα Βαμβακούσσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκουτάρεως στο Τοπικό Διαμέρισμα Βαμβακούσσης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βαμβακούσσα αποσπάται από το δήμο Σκουτάρεως και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Βαμβακούσσης της Δημοτικής Ενότητας Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 368 (1928), 547 (1940), 461 (1951), 560 (1961), 472 (1971), 416 (1981), 409 (1991), 241 (2011).

Βαρίκό (Καρατζά-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Καρατζά-Κιόϊ** βρίσκονταν δίπλα στον ποταμό Στρυμόνα, κοντά στην Εθνική Οδό Θεσσαλονίκης - Σερρών και απέχει 71 χλμ. βορειο-ανατολικά της Θεσσαλονίκης και 19 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών²³³². Είναι σε υψόμετρο 30 μ.²³³³

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Καρατζά-Κιόϊ είχε 69 κατοίκους (35 άνδρες και 34 γυναίκες). Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 28 άνδρες και 24 γυναίκες, σύνολο 52 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μακιών με έδρα τον οικισμό Μακιαίς στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μαχμουτλή, Σακάφτσια, Μπαϊσλή, Μπάς-Κιόϊ, Κουρατζανλή και Καρατζά-Κιόϊ²³³⁴.

2330. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [2. Ο συνοικισμός Γκούντελη της κοινότητας Κάτω Καμήλας μετονομάζεται εις «**Βαμβακούσα**»(η)].

2331. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2332. http://www.apostaseis.gr/loc_ap/odigikes-apostaseis.asp

2333. Βικιπαίδεια: Βαρίκό.

2334. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [16. Ο

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθε και εγκαταστάθηκε στον οικισμό μία (1) οικογένεια προσφύγων/4 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Καρατζά-Κιόϊ αποσπάται από την κοινότητα Μακιών και προσαρτάται στη κοινότητα Δημητρίσιου (Φ.Ε.Κ. 85^Α – 08/03/1926) ενώ λίγους μήνες αργότερα ξαναγίνεται η σύσταση της κοινότητας Μακιών στην οποία προσαρτώνται πάλι οι οικισμοί Μαχμουτλή, Σακάφτσια, Μπαϊσλή, Μπάς-Κιόϊ, Κουρατζανλή και Καρατζά-Κιόϊ (Φ.Ε.Κ. 233^Α – 14/07/1926) αποσπώμενοι από την κοινότητα Δημητρίσι.

Το 1927 ο οικισμός Καρατζά-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Βορικό**²³³⁵ και η κοινότητα Μακιών σε κοινότητα Βαμβακιάς. Την ίδια χρονιά το Βαρικό αποσπάται από την κοινότητα Βαμβακιάς και προσαρτάται στη κοινότητα Λιβαδοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 186^Α – 06/09/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 90 κατοίκων, οι 9 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή²³³⁶.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 18 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 97961-97962 και 97964-97980)²³³⁷.

Το 1940 διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας σε Λιβαδοχώρι (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Το 1941 ο οικισμός Βορικό και η κοινότητα Λιβαδοχωρίου που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βορικό αποσπάται από την κοινότητα Λιβαδοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Στρυμονικού στο Τοπικό Διαμέρισμα Λιβαδοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βαρικό ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λιβαδοχωρίου (μαζί με το Λιβαδοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Στρυμονικού στον διευρυμένο δήμο Ηράκλειας με έδρα την Ηράκλεια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 90 (1928), 128 (1940), 214 (1951), 242 (1961), 147 (1971), 90 (1981), 94 (1991), 161 (2001), 49 (2011).

*συνοικισμός Μακιαίς υπό το όνομα «κοινότης Μακιών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μακιών ενοούνται και οι συνοικισμοί Σακάφτσια, **Καρατζά-Κιόϊ**, Μαχμουτλή, Μπάς-Κιόϊ, Μπαϊσλή και Κουρατζανλή].*

2335. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [16. Ο συνοικισμός Καρατζάκιοϊ της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Βαρικόν**»(το)].

2336. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ατκόζ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 131.

2337. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Βέργη (Κοπάτς ή Κοπάτσι)

Ο οικισμός **Κοπάτσι** βρίσκονταν προς τα δυτικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης σε απόσταση 11,5 χλμ. βορειοδυτικά της Νιγρίτας και 21,5 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών. Είναι κτισμένος στον κάμπο των Σερρών και νότια του Κοπατσιανού (ή Σκαπάνη), παραπόταμου του Στρυμώνα, ανάμεσα στους οικισμούς Σησαμία (ανατολικά), Νικόκλεια (νοτιοανατολικά), Τριανταφυλλιά (βορειοδυτικά) και Δημητρίτσι (βόρεια-βορειοανατολικά)²³³⁸, σε υψόμετρο 55 μ.²³³⁹

Το όνομα Κοπάτσι οφείλεται στο απάνεμο της τοποθεσίας του. Επειδή ο οικισμός ήταν χτισμένος στους πρόποδες ενός λόφου που δημιουργούσε μια ζώνη απάνεμη, οι κάτοικοι έλεγαν ότι ο άνεμος κόπαζε, όταν έφτανε στον οικισμό τους. Από τη λέξη κοπάζει, προήλθε η ονομασία (Κοπάτσι).

Η αρχαία Βέργη ήταν μια σημαντική πόλη στην αρχαιότητα. Η Βέργα, ή Βέργη, ή Βεργαίο, ή Βέρτα, μαζί με την Άργυλο, το Κερδύλιον και την Όσσα, ήταν απ' τις σημαντικότερες πόλεις της αρχαίας Βισαλτίας. Το όνομα της οφείλεται πιθανόν στον πρωτότοκο γιο του Βισάλτη, το Βέργο. Η αρχαία Βέργη ήταν πιθανότατα ένα σημαντικό «εμπόριο», δηλαδή εμπορικός σταθμός στον πλωτό ποταμό Στρυμόνα, στις όχθες της λίμνης Κερκινίτιδας. Εκεί είχαν εγκατασταθεί οι Θάσιοι στα τέλη του 6^{ου} π.Χ. αι. και λόγω της γεωγραφικής της θέσης, του γεωργικού και μεταλλευτικού της πλούτου μετεξελίχθηκε σε αποικία της Θάσου.

Συστηματικές ανασκαφές στο μέρος που βρισκόταν η αρχαία Βέργα, δεν έγιναν ακόμη. Το 1938, όταν ανοιγόταν ο δρόμος του Μεταξά, οι εργάτες που δούλευαν εκεί, βρήκαν μια σειρά από τάφους, στην τοποθεσία Πλάγια, ένας εκ των οποίων, εκτός από τα αγγεία και τα ξίφη, περιείχε και χάλκινες περικνημίδες, που αγνοώντας οι κάτοικοι το τι είναι, νομίζανε ότι ήταν σιδερένιες μπότες. Το 1976 ένας εκσκαφέας, που άνοιγε μια τάφρο στη θέση Μανιούσι, έφερε στο φως μερικούς τάφους, ένας από τους οποίους ήταν πλούσιος και περιείχε μελανόμορφο κρατήρα. Το 1983 αρχαιολόγοι έκαναν δοκιμαστικές ανασκαφές στις περιοχές Παλιοχώρι και Τασλίκι, και βρήκαν ερείπια κλασσικής και ρωμαϊκής εποχής²³⁴⁰.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Κοπάτσι είχε 394 κατοίκους (204 άνδρες και 190 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 253 άνδρες και 228 γυναίκες, σύνολο 481 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοπατσίου με έδρα τον οικισμό Κοπάτσι²³⁴¹ (Βέργη) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τζουμά Μαχαλέ και Κοπάτς-Ντερέ.

2338. Βικιπαίδεια: Βέργη.

2339. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2340. <https://epiloges.tv/vergi-serron-panemorfa-topia-gemata-istoria-apo-tin-makedonia/>

2341. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός **Κοπάτσι** υπό το όνομα «κοινότης Κοπατσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοπατσίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Τζουμά Μαχαλέ και Κοπάτς-Ντερέ].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 13 πρόσφυγες (8 άνδρες και 5 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 12 οικογένειες προσφύγων/47 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κοπάτσι μετονομάζεται σε **Βέργη**²³⁴² και η κοινότητα Κοπατσίου σε κοινότητα Βέργης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 667 κατοίκων, οι 92 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 98721-98740)²³⁴³.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Βέργης αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βέργη αποσπάται από την κοινότητα Βέργης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπικό Διαμέρισμα Βέργης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βέργη ανήκει στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Βέργης της Δημοτικής Ενότητας Βισαλτίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 667 (1928), 886 (1940), 976 (1951), 1.168 (1961), 1.203 (1971), 1.155 (1981), 1.025 (1991), 697 (2011).

Γάζωρος (Πόρνα)

Ο οικισμός **Πόρνα** βρίσκονταν 23 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης των Σερρών σε υψόμετρο 95 μ.²³⁴⁴

Η αρχαία πόλη **Γάζωρος** ήταν περίφημη στην αρχαιότητα για τη λατρεία της Άρτεμης της επονομαζόμενης «*Γαζωρίας*». Από τις αρχαίες πηγές μόνο ο γεωγράφος Κλαύδιος Πτολεμαίος αναφέρει την πόλη (και αργότερα ο Στέφανος Βυζάντιος). Ωστόσο, το όνομά της, όπως και το εθνικό «*Γαζώριοι*», μαρτυρούνται σε επιγραφές των ελληνιστικών και αυτοκρατορικών χρόνων που βρέθηκαν πριν από μερικές δεκαετίες²³⁴⁵

2342. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [15. Η κοινότης Κοπατσίου μετονομάζεται εις «κοινότητα Βέργης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κοπάτσι εις «*Βέργη*»].

2343. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2344. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος - Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2345. D. C. Samsaris: «La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine)», *Δωδώνη*, 18 (1989), τεύχ. 1,

Με βάση τις επιγραφές αυτές, η πόλη ταυτίστηκε οριστικά με τα αρχαία ερείπια που είχαν εντοπιστεί παλιότερα στο λόφο του «Αγίου Αθανασίου», ο οποίος υψώνεται δύο περίπου χιλιόμετρα βορειοανατολικά από τον σημερινό οικισμό²³⁴⁶. Ως τον 3ο π.Χ. αιώνα η Γάζωρος ήταν μια από τις «περιοικίδες» πόλεις της Σίριος (σημ. Σέρρες). Ωστόσο, όπως μαρτυρεί τιμητικό ψήφισμα του 3ου-2ου π.Χ. αιώνα, η πόλη ήταν ήδη αυτόνομη από την ελληνιστική εποχή και σε αυτήν υπάγονταν διοικητικά όλες οι γύρω κώμες που βρίσκονταν μέσα στα όρια της αστικής της περιφέρειας («χώρας»). Μια από τις κώμες αυτές που βρισκόταν στην ανατολική όχθη της Κερκινίτιδας λίμνης (Αχινού), κοντά στο σημερινό χωριό Πεθελινός, και διέθετε κάποιο λιμάνι, φαίνεται πως χρησίμευσε ως επίγειό της, καθώς της εξασφάλιζε τη δυνατότητα επικοινωνίας με τη θάλασσα μέσω του υδάτινου δρόμου Κερκινίτιδας-Στρυμόνα.

Κατά την αυτοκρατορική πάλι περίοδο, σύμφωνα με τη μαρτυρία ενός άλλου ψηφίσματος (του 158/9 μ.Χ.), η πόλη ήταν μέλος μιας ομοσπονδίας πέντε πόλεων «Πεντάπολης» που είχε την έδρα της στην αρχαία Σίρρα (σημ. Σέρρες)²³⁴⁷.

Οι κάτοικοί της, εκτός από τις αγροτικές καλλιέργειες, ασχολήθηκαν με τη συστηματική εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου της περιοχής, όπως δείχνουν πολλά ίχνη μεταλλευτικών εργασιών που εντοπίστηκαν σε διάφορα σημεία κοντά στο σημερινό Γάζωρο και τη Νέα Ζίχνη²³⁴⁸.

Το 1886 είχε 120 οικογένειες οι περισσότερες οθωμανικές και οι λιγότερες χριστιανικές πού όμως όλοι μιλούσαν την τουρκική γλώσσα (Σχινάς).

Το 1912 είχε 700 Οθωμανούς και 200 χριστιανούς που διατηρούσαν σχολείο, αλλά μιλούσαν την τουρκική γλώσσα (Ευαγγελίδης).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Πόρνα είχε 648 κατοίκους (334 άνδρες και 314 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 353 άνδρες και 354 γυναίκες, σύνολο 707 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πόρνας με έδρα τον οικισμό Πόρνα²³⁴⁹ στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κάτω Νούσκα, Τούμπα, Πλιάκος, Θολός, Χωροβίστα, Πεθελινός, Τσανός και Ζίχνα.

σ. 275-279, αρ. 111-117 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 111, # PH150750)The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 112, # PH150752)The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 113, # PH150753) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 114, # PH150754)The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 115, # PH150755)The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 116, # PH150756)The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 117, # PH150757)

2346. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σελ. 129-131. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή», Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 73-74.

2347. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή», σελ. 72-75.

2348. D. C. Samsaris: «Les mines et la metallurgie de fer et de cuivre dans la province romaine de Macédoine». Klio 69 (1987), 1, σ. 157.

2349. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός **Πόρνα** υπό το όνομα «κοινότης Πόρνας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πόρνας ενούνται και οι συνοικισμοί Κάτω Νούσκα, Χωροβίστα, Ζίχνα, Θολός, Τούμπα, Πεθελινός, Τσανός και Πλιάκος ή Σφαμένος].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 303 πρόσφυγες (145 άνδρες και 158 γυναίκες).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν λίγες ακόμα οικογένειες προσφύγων, έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν, 97 προσφυγικές οικογένειες/382 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Κάποιες εξ αυτών των οικογενειών (20), προ-έρχονταν από την Πέτρα της περιοχής Σαράντα Εκκλησιών της Αδριανούπολης²³⁵⁰. Ξεκίνησαν τέλη Σεπτεμβρίου 1922 από την πατρίδα τους πεζή και έφτασαν στην Ελλάδα όπου και διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη.

Το 1926 ο οικισμός Πόρνα μετονομάζεται σε **Γάζωρος**²³⁵¹ και η κοινότητα Πόρνας σε κοινότητα Γαζώρου. Πήρε τη σημερινή ονομασία του από την κοντινή ομώνυμη αρχαία πόλη.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.604 κατοίκων, οι 648 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96141-96280)²³⁵².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Γάζωρος αποσπάται από την κοινότητα Γαζώρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ν. Ζίχνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Γαζώρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Γάζωρος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Γαζώρου της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του «Καλλικρατικού» δήμου Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.604 (1928), 2.131 (1940), 2.478 (1951), 2.587 (1961), 1.969 (1971), 1.918 (1981), 1.612 (1991), 1.303 (2011).

Γλυκοπηγή (Μεσδράς)

Ο οικισμός **Μεσδράς** βρίσκονταν νοτιοδυτικά της Νέας Ζίχνης στη περιοχή των οικισμών Ν. Πέτρας και Θολού.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο η ευρύτερη περιοχή αλλά στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Θόλος δεν φαίνεται να κατοικείται.

Ούτε στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 43 οικογένειες προσφύγων/182 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

2350. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 245.

2351. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συννοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Σερρών, μετονομάζεται: [10. Η κοινότης Πόρνας της αυτής Υποδιοικήσεως εις «κοινότητα Γαζώρου» και ο ομώνυμος αυτή συννοικισμός εις «**Γάζωρος**»].

2352. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Στο Φ.Ε.Κ. 7^Α της 14/01/1927 αναφέρεται «Ο εις την κοινότητα Θολού υπαγόμενος συνοικισμός Μεσδράς μετονομάζεται εις «Γλυκοπηγή».

Τα στοιχεία της Ε.Ε.Τ.Α.Α. στην ανάλυση της παραπάνω διάταξης χρεώνουν τον οικισμό Μεζράς στη κοινότητα Γαζώρου.

Στο Φ.Ε.Κ. 124 - 26/04/1930 αναφέρεται: «Συγχωνεύονται τα δύο μονοτάξια μικτά δημοτικά σχολεία των συνοικισμών Νέας Πέτρας και Γλυκοπηγής προς το συμφέρον της Εκπαιδεύσεως εις έν διτάξιον μικτόν δημοτικόν σχολείον».

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99441-99500)²³⁵³.

Το 1932 ο οικισμός Γλυκοπηγή αποσπάται από την κοινότητα Γαζώρου και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Πέτρας (Φ.Ε.Κ. 170^Α - 23/05/1932) σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Ε.Τ.Α.Α., αλλά στο εν λόγω Φ.Ε.Κ. δεν περιέχεται κάποια ανάλογη διάταξη.

Με το Φ.Ε.Κ.-19/03/1961 ο οικισμός Γλυκοπηγή **καταργείται** και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Πέτρας.

Απογραφές: (-) 871 (1928), 228 (1940), 234 (1951), (-) (1961).

Δάφνη - Νεροπλατάνα (Εξιοβα)

Ο οικισμός **Έξιοβα** βρίσκονταν στα νότια του κάμπου των Σερρών και στους βόρειους πρόποδες από τα Κερδύλια όρη. Είναι κτισμένος σε περιοχή με πλούσια βλάστηση και πολλά νερά, σε απόσταση 18 χλμ. ανατολικά-νοτιοανατολικά από τη Νιγρίτα και 34 χλμ. νότια-νοτιοανατολικά από τις Σέρρες. Βόρεια περνάει ο χείμαρρος Δάφνη, ο οποίος μετά από λίγο καταλήγει στον Εξοβίτη ποταμό²³⁵⁴. Ο τελευταίος ταυτίζεται με τον Βισάλτη ποταμό των αρχαίων Ελλήνων, σε υψόμετρο 110 μ.²³⁵⁵

Η Δάφνη με την ονομασία «Χωρίο των Εξεβών» (άνω και κάτω Έξιοβα) αναφέρεται γραπτά σε χειρόγραφο της Μονής Ιβήρων που καταγράφει την ύπαρξη της πριν το 1062. Από την περιοχή πέρναγε η αρχαία Παρεγνατία που οδηγούσε από την Αμφίπολη στο Σιδηρόκαστρο. Σε άλλα χειρόγραφα διαφόρων Μονών του Αγίου Όρους αναφέρεται ότι υπήρχε επισκοπή Εξεβών που υπαγόταν στη Μητρόπολη Σερρών και ότι αποτελούσε το κέντρο της περιοχής πριν αναπτυχθεί η Νιγρίτα και γίνει διοικητικό και θρησκευτικό κέντρο. Ο επίσκοπος Εξεβών Ιωαννίκιος (1290-1300) ήταν ο πρώτος κτήτορας της ιστορικής Μονής Προδρόμου Σερρών. Την περίοδο της Τουρκοκρατίας και την εποχή του σουλτάνου Μουράτ Β΄ ήταν ακμάζουσα κοινότητα με συμπαγή ελληνικό πληθυσμό και είχε παραχωρηθεί μαζί με τα γύρω χωριά και τα κτήματα στη μητρική του κυρά-Μάρω ή Μάρα Μπράνκοβιτς (δεύτερη σύζυγο του Μωάμεθ Β), οποία ήταν κόρη του δεσπότη της Σερβίας Γεωργίου Μπράνκοβιτς και της Ειρήνης (θυγατέρας του αυτοκράτορα της Τραπεζούντας Ματθαίου Κατακουζηνού). Εδώ στον οικισμό βρίσκεται και ο βυζαντινός «Πύργος της Μάρως»²³⁵⁶.

2353. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2354. Βικιπαίδεια: Δάφνη Σερρών.

2355. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2356. Ο.π.Βικιπαίδεια.

Χίλια μονάχα μέτρα ανατολικά του οικισμού σώζονται, στο άκρο ενός τραπεζοειδούς λόφου, τα ερείπια ενός αρχαίου πύργου, χτισμένου με ποταμολίθαρα και αμμοκονίαμα. Το ύψος των σωζόμενων τειχών του πύργου είναι 3 μ., το πάχος τους 2μ. και οι διαστάσεις του 8X11 μ. Φαίνεται ότι πάνω στον αρχαίο χτίστηκε βυζαντινός πύργος. Στον ίδιο λόφο ανευρίσκονται πολυάριθμα όστρακα αρχαίων αγγείων και χάλκινα νομίσματα διαφόρων εποχών και προελεύσεων. Επίσης από δω προέρχονται και διάφορα άλλα τυχαία ευρήματα, που βρίσκονται σήμερα στο Μουσείο Καβάλας: μια σκύφος μελανόμορφη, ένα Lacrymatorium, τρία άλλα αγγεία και μια terra - cotta του Διονύσου γενειοφόρου, που κρατά έναν κάνθαρο. Απ' τα αρχαιολογικά ευρήματα φαίνεται ότι το αρχαίο πόλισμα που βρισκόταν στη θέση αυτή, διατηρήθηκε από τα θρακικά ως τα ρωμαϊκά χρόνια²³⁵⁷.

Το 1886 είχε 20 οικογένειες οθωμανικές και 40 χριστιανικές, τέμενος, εκκλησία, σχολείο αρρένων, χάνι και βρύσες (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Εζιόβα, είχε 494 κατοίκους (265 άνδρες και 229 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 287 άνδρες και 299 γυναίκες, σύνολο 586 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Εζιόβης με έδρα τον οικισμό Έξιοβα²³⁵⁸ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ντερέ Μαχαλά, Τσακαλάδες και Κιζιλή.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 124 πρόσφυγες (69 άνδρες και 56 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 103 προσφυγικές οικογένειες/411 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Έξιοβα Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Νεροπλατάνα**²³⁵⁹ και η κοινότητα Έξιοβης σε κοινότητα Νεροπλατάνου. Τον επόμενο χρόνο ο οικισμός Νεροπλατάνα μετονομάζεται σε **Δάφνη** και η κοινότητα Νεροπλατάνου μετονομάζονται σε κοινότητα Δάφνης (Φ.Ε.Κ. 81^Α – 14/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.000 κατοίκων, οι 327 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96741-96880)²³⁶⁰.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Δάφνης υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης

2357. <http://www.serreschamber.gr/seres/tourism/articles/article.jsp?context=1504&categoryid=33>

2358. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός **Έξιοβα** υπό το όνομα «κοινότης Εζιόβης» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Εζιόβης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιζιλή, Ντερέ-Μαχαλά και Τσακαλάδες].

2359. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [20. Η κοινότης Εζιόβης μετονομάζεται εις «κοινότητα Νεροπλατάνας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Έξιοβα εις «**Νεροπλατάνα**»(η)].

2360. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

(Φ.Ε.Κ. 257^A – 31/07/1941) ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^A – 14/11/1942).

Οι κάτοικοι του ασχολούνται με την γεωργία (καλλιεργούν σιτάρι, βαμβάκι, καπνά, ντομάτες, μηδική, αμυγδαλιές και ελιές) και την κτηνοτροφία (εκτρέφουν αιγοπρόβατα και βοοειδή).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δάφνη αποσπάται από την κοινότητα Δάφνης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αχινού στο Τοπικό Διαμέρισμα Δάφνης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δάφνης αποσπάται από το δήμο Αχινού και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπική Κοινότητα Δάφνης της Δημοτικής Ενότητας Αχινού (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.000 (1928), 1.066 (1940), 1.026 (1951), 1.084 (1961), 652 (1971), 539 (1981), 473 (1991), 366 (2011).

Δαφνούδι (Κάτω Νούσκα)

Ο οικισμός **Κάτω Νούσκα** βρίσκονταν σε πεδινή περιοχή, 22 χλμ. ανατολικά από την πόλη των Σερρών, 13 χλμ. βορειοανατολικά από το Χρυσό και σε μικρή απόσταση από την κατάληξη του ορεινού όγκου του Μενιοκίου. Ήταν σε υψόμετρο 150 μ.²³⁶¹

Σε μικρή απόσταση (περίπου 1000 μ.) δυτικά από το Δαφνούδι και συγκεκριμένα στην τοποθεσία «Παλιοχώρι» έχει εντοπιστεί, με βάση την επιφανειακή κεραμική, η θέση ρωμαϊκού οικισμού²³⁶², από την οποία προέρχεται και το επιτύμβιο ανάγλυφο ενός Θράκα (του 2^{ου} μ.Χ. αι.)²³⁶³.

Επίσης, στο λόφο «Καϊλιάς», που βρίσκεται μερικά χιλιόμετρα βορειοανατολικά από το Δαφνούδι, κοντά στα διοικητικά όρια με τον οικισμό Άγιος Χριστόφορος, σώζονται ερείπια (τείχη και θεμέλια κτηρίων) ενός αρχαίου οχυρωμένου οικισμού. Στις πλαγιές των γειτονικών λόφων ανακαλύφθηκαν τάφοι και όστρακα αγγείων ρωμαϊκής εποχής²³⁶⁴. Από δω προέρχεται πιθανώς ένα άλλο επιτύμβιο ανάγλυφο Θράκα (του 1^{ου} μ.Χ. αι.), που είχε βρεθεί παλιότερα στη γύρω περιοχή από κάτοικο του Αγίου Χριστοφόρου²³⁶⁵.

Οι πρώτοι κάτοικοι ήταν μετανάστες από άλλα μέρη, όπως τη Δράβιστα και τα Μέταλλα. Η ιστορία του οικισμού αρχίζει, το έτος 1785, ίσως και παλιότερα γιατί στην περιοχή κατοικούσαν ήδη αρκετοί Τούρκοι. Στο δεύτερο μισό του 18^{ου} αι., κάτοικοι από την

2361. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2362. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή», Θεσσαλονίκη 1999, σ. 160 (Ιστοσελίδα Δήμου Σερρών)

2363. D. C. Samsaris: La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine), Δωδώνη 18 (1989), τεύχ. 1, σ. 300, αρ. 167 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 167, # PH150800)

2364. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 177-179

2365. D. C. Samsaris: «La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale». Δωδώνη 18 (1989), τεύχ. 1, σ. 281, αρ. 120 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 120, # PH150760)

Δοβίστα και τα σημερινά Μέταλλα, μετακόμισαν στο Δαφνούδι, που τότε ονομάζονταν «Κάτω Νούσκα». Το 1908 ονομάστηκε Δαφνούδι. Αφορμή για την αλλαγή, σύμφωνα με την παράδοση, στάθηκε η επίσκεψη του Βασιλιά Γεωργίου, στον οποίο οι κάτοικοι πρόσφεραν ένα στεφάνι από δάφνες, από τις οποίες προέκυψε το όνομα Δαφνούδι²³⁶⁶.

Το 1913 ο οικισμός Δαφνούδι προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 546 κατοίκους (271 άνδρες και 275 γυναίκες).

Το 1914, εγκαταστάθηκαν στην Ανατολική πλευρά του οικισμού πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη²³⁶⁷.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 256 άνδρες και 312 γυναίκες, σύνολο 568 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πόρνας με έδρα τον οικισμό Πόρνα στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κάτω Νούσκα²³⁶⁸, Τούμπα, Πλιάκος, Θολός, Χωροβίστα, Πεθελινός, Τσανός και Ζίχνα.

Το 1921 ο οικισμός Κάτω Νούσκα αποσπάται από την κοινότητα Πόρνας και προσαρτάται στη κοινότητα Ζηλιαχώβης (Φ.Ε.Κ. 1Α – 02/01/1921) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπάται από την εν λόγω κοινότητα και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Κάτω Νούσκας (Φ.Ε.Κ. 18Α – 07/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 145 πρόσφυγες (76 άνδρες και 69 γυναίκες).

Το 1928 ήταν εγκατεστημένες 36 προσφυγικές οικογένειες/153 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κάτω Νούσκα μετονομάζεται σε **Δαφνούδι**²³⁶⁹ και η ομώνυμη κοινότητα σε Δαφνουδίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.147 κατοίκων, οι 332 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 98541-98600)²³⁷⁰.

Το 1950 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό, μόνιμα Σαρακατσάνοι από τα γύρω βουνά, το Μενοίκιο όρος, στην δυτική πλευρά του οικισμού.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριας» ο οικισμός Δαφνούδι αποσπάται από την κοινότητα Δαφνουδίου (καταργείται) και προσαρτάται στο Καποδιστριακό δήμο «Εμμα-

2366. Βικιπαίδεια: Δαφνούδι.

2367. Ό.π.

2368. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Πόρνα υπό το όνομα «κοινότης Πόρνας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πόρνας ενούνται και οι συνοικισμοί **Κάτω Νούσκα**, Χωροβίστα, Ζίχνα, Θολός, Τούμπα, Πεθελινός, Τσάνος και Πλιάκος ή Σφαμένος].

2369. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [5. Η κοινότης Κάτω Νούσκα μετονομάζεται εις «κοινότητα Δαφνούδι» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κάτω Νούσκα εις «**Δαφνούδι**»].

2370. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

νουήλ Παππάς» ως Τοπικό Διαμέρισμα Δαφνουδίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δαφνούδι ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Δαφνουδίου της Δημοτικής Ενότητας «Εμμανουήλ Παππάς» του Καλλικρατικού δήμου «Εμμανουήλ Παππάς» (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.147 (1928), 1.331 (1940), 1.315 (1951), 1.355 (1961), 909 (1971), 727 (1981), 1.137 (1991), 432 (2011).

Δήμητρα (Τσεπελτζές)

Ο οικισμός **Τσεπελτζές** βρίσκονταν σε απόσταση 7,5 χλμ. (οδηγικά) νοτιοανατολικά από τη Νέα Ζίχνη και 33,5 χλμ. νοτιοανατολικά από τις Σέρρες. Ανατολικά και νότια του οικισμού περνάει ο Αγγίτης ποταμός που καταλήγει στο Στρυμόνα. Είναι, σε υψόμετρο 90 μ.²³⁷¹

Σε λόφο νότια του οικισμού και σε απόσταση 5 χλμ. προς τις όχθες του Αγγίτη, έχει βρεθεί προϊστορικός οικισμός καθώς και νοτιοανατολικά, μέσα στον οικισμό έχουν βρεθεί προϊστορικοί οικισμοί²³⁷².

Το 1886 είχε 60 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς).

Ο οικισμός ιδρύθηκε το 1914 από οικογένειες προσφύγων από το Σιμιτλή της Ανατ. Θράκης και ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια των χωραφιών της γύρω περιοχής που τότε ήταν ελώδη εδάφη. Στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τη Μ. Ασία²³⁷³, τον Καύκασο και τον Πόντο.

Το 1913 ο οικισμός Τσεπελτζές προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 394 κατοίκους (201 άνδρες και 193 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 44 άνδρες και 29 γυναίκες, σύνολο 73 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ζηλιαχώβης με έδρα τον οικισμό Ζηλιάχωβα στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κλεπούσνα, Αναστασία, Σφελινός, Ράχωβα, Τέσκοβα και Τσεπελτζές²³⁷⁴.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 345 πρόσφυγες στον οικισμό (178 άνδρες και 167 γυναίκες).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες έτσι ώστε το 1928 ήταν συνολικά 196 προσφυγικές οικογένειες/716 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

2371. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996, τόμος 10, σελ. 22.

2372. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=5511&v17=

2373. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καπαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός», ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 327.

2374. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Ζηλιάχωβα υπό το όνομα «κοινότης Ζηλιαχώβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζηλιαχώβης ενούνται και οι συνοικισμοί **Τσεπελτζές**, **Ράχωβα**, **Κλεπούσνα**, **Αναστασία**, **Σφελινός** και **Τέσκοβα**].

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 12 οικογένειες από τη Πάρλα της Μ. Ασίας²³⁷⁵ και πρόσφυγες από το Καράπιρ του Ακ-Ντάγ-Μαντέν^{2376, 2377, 2378}.

Το 1926 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσεπελτζέ με την απόσπαση του οικισμού Τσεπελτζές από την κοινότητα Ραχώβης (μετέπειτα Μεσοράχης) και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας.

Το 1927 ο οικισμός Τσεπελτζές μετονομάζεται σε **Δήμητρα**²³⁷⁹ και η κοινότητα Τσεπελτζέ σε κοινότητα Δήμητρας. Το όνομά του το οφείλει στις πολλές καλλιέργειες δημητριακών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 824 κατοίκων, οι 625 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 103761-104020)²³⁸⁰.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δήμητρα αποσπάται από την κοινότητα Δήμητρας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέας Ζίχνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Δήμητρας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δήμητρα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Δήμητρας της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του δήμου Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 824 (1928), 1.008 (1940), 983 (1951), 1.017 (1961), 739 (1971), 587 (1981), 492 (1991), 373 (2011).

Δημητρίτσι

Ο οικισμός **Δημητρίτσι** βρίσκονταν προς τα δυτικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, στον κάμπο των Σερρών, κοντά στη συμβολή του ποταμού Στρυμόνα με τον παραπόταμό του Κοπατσιανό (ή Σκαπάνη). Απέχει 19 χλμ. νοτιοδυτικά από την πόλη των Σερρών και 12,5 χλμ. βορειοδυτικά από τη Νιγρίτα²³⁸¹. Είναι σε υψόμετρο 30 μ.²³⁸².

2375. Λάζαρος Κλ. Ασίκογλου: «Μαυρόλοφος Σερρών. Από την Πάρλα στη νέα Πατρίδα». Εκδόσεις «Πληθώρα», Αθήνα 2012 και Βασίλειος Ν. Μπακιρτσής: «Η Πάρλα η αλησμόνητη πατρίδα μου». Σέρρες 2018.

2376. Ό.π. Συμεών Κοιμίσσογλου.

2377. Δες μαρτυρία Γιάννη Ξανθόπουλου: «Μερικούς από το πολύ ξύλο τους σακάτεψαν, έπεσαν τα νύχια τους» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ' σελ. 243-244.

2378. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Βαργενές και το Μουζαρέτ του Καρς. «Ϊχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 133, 243.

2379. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [3. Η κοινότης Τσεπελτζέ μετονομάζεται εις «κοινότητα Δήμητρας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσεπελτζέ εις «**Δήμητρα**»].

2380. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2381. Βικιπαίδεια: Δήμος Βισαλτίας. Δημητρίτσι.

2382. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Η προφορική παράδοση αναφέρει ότι ο οικισμός οφείλει την ονομασία του στον επιφανή στρατηγό Δημητρίτσα, ο οποίος σκοτώθηκε μαχόμενος γενναία στην ιστορική μάχη των Βυζαντινών στρατευμάτων κατά των Νορμανδών (7 Νοεμβρίου 1185)²³⁸³.

Το 1886 είχε 120 οικογένειες χριστιανών, ουμανών και Κιρκασίων, εκκλησία, τέμενος, χάνι και βρύση (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Δημητρίτσι είχε 570 κατοίκους (292 άνδρες και 278 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 333 άνδρες και 330 γυναίκες, σύνολο 663 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δημητρίτσιου με έδρα τον οικισμό Δημητρίτσι²³⁸⁴ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μέργιανη και Τσερκέζ-Κιόϊ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 112 πρόσφυγες (62 άνδρες και 50 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες που προέρχονται από τις περιοχές της Σμύρνης και τα Κουβούκλια της Προύσας της Μ. Ασίας, όταν αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και να καταφύγουν στην Ελλάδα²³⁸⁵. Οι πρόσφυγες ίδρυσαν ένα δικό τους συνοικισμό στην ανατολική πλευρά, όπου δεν υπήρχε κανένας ντόπιος. Την ίδια εποχή ήρθαν και μερικές οικογένειες Θρακιωτών.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1926 να υπάρχουν 31 οικογένειες προσφύγων (149 άτομα). Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.070 κατοίκων, οι 241 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96661-96720)²³⁸⁶.

Το 1941 ο οικισμός Δημητρίτσι και η κοινότητα Δημητρίτσιου που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την γεωργία (αραβόσιτος, ζαχαρότευτλα, βαμβάκι ελιές, αμύγδαλα, καπνός, αμπέλια) και την κτηνοτροφία.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δημητρίτσι αποσπάται από την κοινότητα Δημητρίτσιου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπικό Διαμέρισμα Δημητρίτσιου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

2383. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2384. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [15. Ο συνοικισμός **Δημητρίτσιον** υπό το όνομα «κοινότης Δημητρίτσιου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δημητρίτσιου ενούνται και οι συνοικισμοί Μέργιανη και Τσερκέζ-Κιόϊ].

2385. <http://www.dimosvisaltias.gr/index.php/mn-odimosmas/mn-dhmotikes-enotites/mn-dhmotikh-enothta-visaltias/mn-dhmhtritsi>

2386. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δημητρίτσι ανήκει στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Δημητρίτσιου της Δημοτικής Ενότητας Βισαλτίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.070 (1928), 1.401 (1940), 1.458 (1951), 1.638 (1961), 1.378 (1971), 1.218 (1981), 1.275 (1991)²³⁸⁷, 1.461 (2001), 1.006 (2011)²³⁸⁸.

Δόμιρος ή Δόμηρος (Βουλτσίστα)

Ο οικισμός **Βουλτσίστα** βρίσκονταν στο νοτιοανατολικό τμήμα του νομού Σερρών, 42 χλμ. από τις Σέρρες, μεταξύ των σημερινών οικισμών Δραβήσκος και Αγγίστα, σε υψόμετρο 220 μ.²³⁸⁹

Το 1886 κατοικείτο από 275 άτομα -150 Έλληνες και 125 Οθωμανούς (Σχινάς).

Το 1912 κατοικούσαν 500 Έλληνες (Ευαγγελίδης).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 853 κατοίκους (438 άνδρες και 415 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 68 άνδρες και 95 γυναίκες, σύνολο 163 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοτσακίου με έδρα τον οικισμό Κοτσάκι στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Δοξόμπος, Ζδράβικ και Βουλτσίστα²³⁹⁰.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 57 πρόσφυγες στον οικισμό (30 άνδρες και 37 γυναίκες)²³⁹¹.

Μετά το 1923 ήρθαν και άλλες οικογένειες προσφύγων έτσι ώστε το 1926 ήταν εγκατεστημένες 43 προσφυγικές οικογένειες/143 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Πολλοί από τους κατοίκους ήταν Πόντιοι²³⁹².

Το 1926 ο οικισμός Βουλτσίστα μετονομάζεται σε **Δόμηρος**²³⁹³. Το όνομά του το οφείλει στο αρχαίο πόλισμα Δόμηρος (μετέπειτα ρωμαϊκός σταθμός Domeros της Εγνατίας οδού), που η θέση του αναζητείται στην ευρύτερη περιοχή, ίσως ανάμεσα στην Πρώτη και την Κορμίστα²³⁹⁴.

2387. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

2388. Ελληνική Απογραφή 2011.

2389. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2390. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κοτσάκι υπό το όνομα «κοινότης Κοτσακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοτσακίου ενούνται και οι συνοικισμοί Δοξόμπος, Ζδραβίκ και **Βουλτσίστα**].

2391. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Σουρπασάν ή Σουρμπασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 320.

2392. https://anemourion.blogspot.com/2017/07/blog-post_2.html

2393. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Σερρών, μετονομάζεται: [11. Ο συνοικισμός Βουλτσίστα της κοινότητος Κοτσακίου της αυτής Υποδιοικήσεως εις **Δόμηρος**].

2394. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1976, σελ. 143.

Το 1927 ο οικισμός Δόμηρος αποσπάται από την κοινότητα Κοτσακίου (μετέπειτα Μυρρίνης) και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Δομήρου (Φ.Ε.Κ. 186^Α – 06/09/1927).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96081-96140)²³⁹⁵.

Το 1940 διορθώνεται το όνομα του οικισμού σε **Δόμιρος** (Φ.Ε.Κ. – 26/10/1940).

Το 1996 ο οικισμός Δόμιρος αποσπάται από την κοινότητα Δομίρου και προσαρτάται στο δήμο Ροδολίβους. (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 24/07/1996)

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δόμιρος αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Δομίρου του δήμου Ροδολίβους (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δόμιρος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Δομίρου της Δημοτικής Ενότητας Ροδολίβους του δήμου Αμφίπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 407 (1928), 382 (1940), 376 (1951), 370 (1961), 298 (1971), 273 (1981), 200 (1991), 182 (2001), 155 (2011).

Δραβήσκος (Σραβίκι ή Ζδράβικ)

Ο οικισμός **Ζδράβικ** βρίσκονταν στο νοτιοανατολικό τμήμα του νομού Σερρών, στην επαρχία Φυλλίδος, αριστερά του ποταμού Αγγίτη, 46 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης των Σερρών και ανατολικά του όρους Παγγαίου, σε υψόμετρο 100 μ.²³⁹⁶

Λίγο δυτικότερα του σημερινού οικισμού, στην τοποθεσία «Φραγκάλα», έχουν εντοπιστεί λείψανα (αρχιτεκτονικά μέλη και επιγραφές)²³⁹⁷ αρχαίας πόλης, η οποία ταυτίζεται με την αρχαία θρακική πόλη της Ηδωνίδας **Δραβήσκο**, που η ονομασία της διασώθηκε, με ελάχιστη μόνο παραφθορά, στην παλιά ονομασία του χωριού «Σδραβήκι» (= εις Δραβήκι = 'ς Δραβήκι = Σδραβήκι)²³⁹⁸. Η μνεία της πόλης από τον Στράβωνα και τον Αππιανό μαρτυρεί την ύπαρξή της στη ρωμαϊκή εποχή, αφού υποβαθμίστηκε πιθανώς σε απλή κώμη εξαρτώμενη διοικητικά από την κοντινή Αμφίπολη²³⁹⁹.

Το 465 π.Χ. Θράκες πελταστές συνέτριψαν εκεί την οπλιτική φάλαγγα 2.500-3.000 Αθηναίων αποίκων της πόλης των Εννέα Οδών, οι οποίοι προχωρούσαν στη θρακική ενδοχώρα με σκοπό την κατάληψη των προσοδοφόρων χρυσωρυχείων της²⁴⁰⁰.

2395. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2396. Βικιπαίδεια: Δραβίσκος Σερρών.

2397. C. Samsaris: La vallée du Bas-Strymon à l' époque impériale (Contribution épigraphique à la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine), Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 291-293, αρ. 144-149 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 144/145, # PH150786) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 146, # PH150787) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 147, # PH150788) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 148, # PH150789) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 149, # PH150790)

2398. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 141-143.

2399. Ό.π. σ. 141.

2400. Fred Eugene Ray: «Land Battles in 5th Century B.C. Greece». McFarland, 2008, σ.128-129

Το 1886 είχε 40 χριστιανικές οικογένειες ενώ κοντά του υπήρχε ποτάμι και δάσος (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Ζδραβίκ είχε 264 κατοίκους (137 άνδρες και 127 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 134 άνδρες και 143 γυναίκες, σύνολο 277 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοτσακίου με έδρα τον οικισμό Κοτσακί στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Δοξόμπος, Ζδράβικ²⁴⁰¹ και Βουλτσίστα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 59 πρόσφυγες (28 άνδρες και 31 γυναίκες) στον οικισμό.

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες πολλές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να είναι 315 προσφυγικές οικογένειες/1.097 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 103 οικογένειες από τη Πάρλα της Μ. Ασίας²⁴⁰².

Το 1926 ο οικισμός Ζδράβικ αποσπάται από την κοινότητα Κοτσακίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ζδράβικ (Φ.Ε.Κ. 217Α – 30/06/1926).

Το 1927 ο οικισμός Ζδράβικ μετονομάζεται σε **Δραβήσκος**²⁴⁰³ και η κοινότητα Ζδράβικ σε κοινότητα Δραβήσκου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.302 κατοίκων, οι 916 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δραβήσκος αποσπάται από την κοινότητα Δραβήσκου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέας Ζίχνης στο Τοπικό Διαμέρισμα Δραβήσκου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δραβήσκος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Δραβήσκου της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του δήμου Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.302 (1928), 1.743 (1940), 2.061 (1951), 2.140 (1961), 1.569 (1971), 1.759 (1981), 1.520 (1991), 1.549 (2011).

Ελαιώνας (Ντουτλή)

Ο οικισμός **Ντουτλή** βρίσκονταν 10 χλμ. στα βόρεια της πόλης των Σερρών, στις πλαγιές του Μενοικίου όρους, σε υψόμετρο 400 μ.²⁴⁰⁴

2401. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κοτσακί υπό το όνομα «κοινότης Κοτσακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοτσακίου ενούνται και οι συνοικισμοί Δοξόμπος, Ζδραβίκ και Βουλτσίστα].

2402. Λάζαρος Κλ. Ασιόγλου: «Μαυρόλοφος Σερρών. Από την Πάρλα στη νέα Πατρίδα». Εκδόσεις «Πληθώρα», Αθήνα 2012.

2403. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [12. Η κοινότης Ζδραβίκ μετονομάζεται εις «κοινότητα Δραβήσκου και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ζδραβίκ εις «Δραβήσκος»].

2404. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

Το 1886 είχε 50 οικογένειες χριστιανών βουλγαροφώνων, ενώ υπήρχε εκκλησία, σχολείο, 2 μικρά χάνια και άφθονα και πολλά νερά (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Ντουτλή, είχε 110 κατοίκους (50 άνδρες και 60 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ντουτλή με έδρα τον οικισμό Ντουτλή²⁴⁰⁵ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπάνιτσα, Ραχωβίτσα, Λάκκος και Μονή Προδρόμου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 136 άνδρες και 146 γυναίκες, σύνολο 282 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Ντουτλή μετονομάζεται σε **Ελαιών** (Φ.Ε.Κ. 71B – 30/11/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 38 προσφυγικές οικογένειες/150 άτομα²⁴⁰⁶, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 317 κατοίκων, οι 5 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96881-96940)²⁴⁰⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ελαιών αποσπάται από την κοινότητα Ελαιώνος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σερρών, στο Τοπικό Διαμέρισμα Ελαιώνος (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ελαιών ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ελαιώνος (μαζί με τον Μαρμαρά, την Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών και την Χρυσοπηγή) της Δημοτικής Ενότητας Σερρών του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 317 (1928), 479 (1940), 297 (1951), 365 (1961), 275 (1971), 257 (1981), 310 (1991), 337 (2011).

Επτάμυλοι (Γεδή Δερμέν)

Ο οικισμός **Γεδή Δερμέν** βρίσκονταν 2 χλμ. ανατολικά της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 55 μ.²⁴⁰⁸

2405. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [15. Ο συνοικισμός **Ντουτλή** υπό το όνομα «κοινότης Ντουτλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ντουτλής ενούνται και οι συνοικισμοί Μπάνιτσα, Ραχωβίτσα, Λάκκος και Μονή Προδρόμου].

2406. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Καράκλησε ή Παράκλησε ή Καράκιλισε και την Όλουχλη του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 184, 261.

2407. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2408. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Γεδή Δερμέν δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σουμπάσκιοϊ με έδρα τον οικισμό Σουμπάσκιοϊ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Νουρή-Εφένδη, Τσοραπλή, Νεοχώρι, Δερβέσιανη, Εραπτοίκ και Γεδή Δερμέν²⁴⁰⁹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 7 άνδρες και 5 γυναίκες, σύνολο 12 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 48 πρόσφυγες (24 άνδρες και 24 γυναίκες)²⁴¹⁰.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1926 να υπάρχουν 55 οικογένειες/212 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Γεδή Δερμέν, μετονομάζεται σε **Επτάμυλοι**²⁴¹¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 253 κατοίκων, οι 102 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96941-97020)²⁴¹².

Το 1930 ο οικισμός Επτάμυλοι αποσπάται από την κοινότητα Σουμπάσκιοϊ (Νέου Σουλίου) και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Επταμύλων (Φ.Ε.Κ. 43^Α – 08/02/1930).

Το 1968 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Επταμύλων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σερρών (Φ.Ε.Κ. 76^Α – 11/04/1968).

Το 1976 γίνεται ξανά η σύσταση της κοινότητας Επταμύλων, με την απόσπαση του οικισμού Επταμύλων από το δήμο Σερρών και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας Επταμύλων (Φ.Ε.Κ. 16^Α – 30/01/1979).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Επτάμυλοι αποσπάται από την κοινότητα Επταμύλων και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπικό Διαμέρισμα Επταμύλων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Επτάμυλοι αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Επταμύλων της Δημοτικής Ενότητας Σερρών του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^Α–07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 253 (1928), 328 (1940), 358 (1951), 388 (1961), (-) (1971), 314 (1981), 340 (1991) 517 (2001), 704 (2011).

2409. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σουμπάσκιοϊ υπό το όνομα «κοινότης Σουμπάσκιοϊ» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σουμπάσκιοϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Δερβέσιανη, Νεοχώρι, Αραπτοίκ, Τσοραπλή, Νουρή Εφένδη και Γενή Δερμέν].

2410. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Καράκλησε ή Παράκλησε ή Καράκιλσε, την Όλουχλη και το Τσιλιχανά ή Σιραχανά ή Τσισλαχανά του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 184, 261, 355.

2411. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [19. Ο συνοικισμός Γενή Δερμέν της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Επτάμυλοι» (οι)].

2412. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Ευκαρπία (Κούτσιοις)

Ο οικισμός **Κούτσιοις** βρίσκονταν 55 χλμ. από την πόλη των Σερρών και 110 χλμ. από την Θεσσαλονίκη²⁴¹³, σε υψόμετρο 40 μ.²⁴¹⁴

Το 1886 ο οικισμός Κούτσιοις είχε 100 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς).

Κοντά στην Ευκαρπία και συγκεκριμένα στην τοποθεσία Μεσοβούνια εντοπίστηκε νεκρόπολη που ανήκε σε πόλισμα της αρχαίας Βισαλτίας, το οποίο είχε ακμάσει κατά την αρχαία και Ρωμαϊκή εποχή. Πιθανώς από την τοποθεσία αυτή προέρχονται οι επιγραφές που βρέθηκαν στο κοντινό Παλιοχώρι Καστρί²⁴¹⁵. Επίσης, σε γειτονική θέση είχε βρεθεί παλιότερα ένας Μακεδονικός τάφος με ωραία μαρμάρινα θυρόφυλλα. Τα θυρόφυλλα αυτά, εκτίθενται σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Σερρών. Επιπλέον, νότια του οικισμού, βρίσκεται ο βυζαντινός «Πύργος της Κούτζης», ο οποίος οφείλει το όνομά του στην βυζαντινή ονομασία του οικισμού.

Το μέρος είναι αρκετά εύφορο χάρη στην Σερραϊκή πεδιάδα, που είναι μία από τις μεγαλύτερες της Ελλάδος, την οποία διαρρέει ο Στρυμόνας που και περνάει σε πολύ κοντινή απόσταση από τον οικισμό.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Κούτσιοις, είχε 455 κατοίκους (231 άνδρες και 507 γυναίκες). Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 256 άνδρες και 251 γυναίκες, σύνολο 310 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κουτσίου με έδρα τον οικισμό Κούτσιοι²⁴¹⁶ στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Καστρί.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 183 πρόσφυγες (87 άνδρες και 96 γυναίκες).

Το 1926 ήταν εγκατεστημένες 51 προσφυγικές οικογένειες/176 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κούτσιοις μετονομάζεται σε **Ευκαρπία**²⁴¹⁷ και η κοινότητα Κουτσίου σε κοινότητα Ευκαρπίας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 752 κατοίκων, οι 205 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99041-99100)²⁴¹⁸.

2413. Βικιπαίδεια: Ευκαρπία Σερρών.

2414. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2415. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Έκδοση Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών), σ. 171

2416. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός **Κούτσιοις** υπό το όνομα «κοινότης Κουτσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουτσίου ενούται και ο συνοικισμός Καστρί].

2417. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [2. Η κοινότης Κουτσίου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ευκαρπίας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κούτσιοις εις «**Ευκαρπία**»].

2418. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Ευκαρπίας αποσπώνται από το νομό Σερρών και υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Στρυμώνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ευκαρπία αποσπάται από την κοινότητα Ευκαρπίας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τραγίλου στο Τοπικό Διαμέρισμα Ευκαρπίας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ευκαρπία αποσπάται από το δήμο Τραγίλου και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπική Κοινότητα Ευκαρπίας της Δημοτικής Ενότητας Τραγίλου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 752 (1928), 1.017 (1940), 1.175 (1951), 1.452 (1961), 1.248 (1971), 944 (1981), 825 (1991), 548 (2011).

Ηλιοκώμη (Τσερέπλιανη)

Ο οικισμός Τσερέπλιανη βρίσκονταν στα νοτιοανατολικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Δράμας, στους βόρειους πρόποδες του όρους Παγγαίου. Απέχει 12 χλμ. βορειοανατολικά από το Ροδολίβος, 50 χλμ. ανατολικά -νοτιοανατολικά από τις Σέρρες και 25,5 χλμ. νοτιοδυτικά-νότια από τη Δράμα. Δυτικά του οικισμού περνάει η επαρχιακή οδός Δράμας- Πρώτης και είναι κτισμένος ανάμεσα στη Νέα Μπάφρα (βορειοδυτικά), Κορμί-στα (βορειοανατολικά), Πρώτη (νοτιοδυτικά) με τα οποία αποτελούν την ευρύτερη περιοχή της ιστορικής Ιεράς Μονής Παναγίας Εικοσιφοίνισσας²⁴¹⁹. Η μονή ιδρύθηκε τον 8^ο αι. και αποτελεί σημαντικό θρησκευτικό αξιοθέατο. Ο οικισμός είναι σε υψόμετρο 250 μ²⁴²⁰.

Στην περιοχή υπάρχουν ευρήματα κατοίκησης της από την αρχαιότητα και πιθανολογείται ότι η Ηλιοκώμη υπήρξε σημαντική κωμόπολη. Αρχικά κατοικήθηκε από το Θρακική φυλή των Ζαιελέων, ονομαζόταν Σιροπαίονες και βρισκόταν γύρω από τον σημερινό οικισμό μέχρι την αγροτική τοποθεσία «Μειβαλίκια», όπου υπάρχουν ερείπια, πήλινες νεροσωλήνες, κιούγκια κ.α. Από το 479 π.Χ. άρχισαν να μετακινούνται οι πρώτοι Μακεδόνες στη Βισαλτία Νιγρίτας ενώ ο μεγάλος όγκος τους εγκαταστάθηκε το 339 π.Χ. την εποχή του Φιλίππου Β²⁴²¹.

Το 1886 κατοικείται από 125 Οθωμανούς (Σχινάς).

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας οι κάτοικοί του ήταν Τούρκοι, οι οποίοι μετά την απελευθέρωση το 1913 έφυγαν, ενώ το 1914 εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη²⁴²² οι οποίοι κατοίκησαν στα σπίτια των μουσουλμάνων που εγκαταλείφθηκαν από τους κατόχους τους και άρχισαν να καλλιεργούν τα κτήματα που αργότερα τους παραχωρήθηκε οριστικά η κυριότητά τους από το Ελληνικό κράτος²⁴²³.

2419. <http://www.pkm.gov.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=591>

2420. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2421. Βικιπαίδεια: Δήμος Αμφίπολης, Ηλιοκώμη.

2422. Ό.π.

2423. <http://www.pkm.gov.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=591>

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 227 άνδρες και 191 γυναίκες, σύνολο 418 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κορμίστης με έδρα τον ομώνυμο οικισμό στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τσερέπλιανη²⁴²⁴ και Μονή Εικοσιφοινίσσης.

Το έτος 1922 με την κατάρρευση του Μικρασιατικού μετώπου, ο οικισμός πλημμυρίζει από Έλληνες πρόσφυγες κάθε καταγωγής, Θράκες, Πόντιους, Μικρασιάτες και άλλους, που βολεύονται στα τουρκικά σπίτια, που στο μεταξύ έχουν αδειάσει. Πολλοί μένουν σε αντίσκηνα²⁴²⁵.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 181 πρόσφυγες (80 άνδρες και 101 γυναίκες).

Οι πρόσφυγες ήταν από τη Μπάφρα της Μ. Ασίας²⁴²⁶.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων έτσι ώστε το 1928 υπήρχαν συνολικά 137 οικογένειες προσφύγων/495 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός Τσερέπλιανη αποσπάται από την κοινότητα Κορμίστης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Τσερέπλιανης (Φ.Ε.Κ. 60^Α – 18/04/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 104021-104200)²⁴²⁷.

Το 1934 ο οικισμός Τσερέπλιανη μετονομάζεται σε **Ηλιοκώμη** και η κοινότητα Τσερέπλιανης σε κοινότητα Ηλιοκώμης (Φ.Ε.Κ. 294^Α – 06/09/1934).

Στον οικισμό αξιοθέατα είναι τα δύο κτίρια της παλαιάς αποθήκης και του δημοτικού σχολείου καθώς και ο ενδιαμέσος σε αυτά χώρος «Χιονίστρα» που έχουν χαρακτηριστεί ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία²⁴²⁸.

Την δεκαετία του 1960-1970 οι περισσότεροι κάτοικοι μετανάστευσαν, χωρίς δυστυχώς να επιστρέψουν. Μένουν στο εξωτερικό ή σε μεγάλες πόλεις του εσωτερικού. Ασχολούνται με την γεωργία, την κτηνοτροφία και την καπνοκαλλιέργεια που είναι και αποκλειστική²⁴²⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ηλιοκώμη αποσπάται από την κοινότητα Ηλιοκώμης και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Ηλιοκώμης του δήμου Κορμίστας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ηλιοκώμη αποσπάται από τον δήμο Κορμίστας (καταργείται) και προσαρτάται στον δήμο Αμφίπολης (έδρα το Ροδολίβους) στη Τοπική Κοινότητα Ηλιοκώμης της Δημοτικής Ενότητας Κορμίστας (Φ.Ε.Κ.

2424. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός Κορμίστα υπό το όνομα «κοινότης Κορμίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορμίστης ενούνται και οι συνοικισμοί **Τσερέπλιανη** και **Μονή Εικοσιφοινίσσης**].

2425. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2426. Ό.π.

2427. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2428. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=4616&v17=

2429. Ό.π. Βικιπαίδεια.

87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 972 (1928), 1.465 (1940), 1.283 (1951), 1.178 (1961), 858 (1971), 668 (1981), 516 (1991), 338 (2011).

Θερμά (Λίτζια ή Λίτζα)

Ο οικισμός **Λίτζια** (27 χλμ. από τις Σέρρες) γνωστός παλιότερα για τα ιαματικά του λουτρά, βρίσκονταν στο νοτιοδυτικό τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας Σερρών και 3 χλμ. νοτιοανατολικά της Νιγρίτας. Είναι σε υψόμετρο 80 μ.²⁴³⁰

Στο σημερινό οικισμό αποκαλύφθηκαν ίχνη αρχαίου οικισμού, ο οποίος βρισκόταν πάνω στο ρωμαϊκό δρόμο Αμφίπολης-Ηράκλειας Σιντικής. Συγκεκριμένα, έξω από τα Θερμά, στις τοποθεσίες «Παλιάμπελα» και «Μιζάρια», θα εκτεινόταν η νεκρόπολη, όπως μαρτυρεί η ανεύρεση αρχαίων τάφων. Μέσα πάλι στον οικισμό, κατά την οικοδόμηση σπιτιών, αποκαλύφθηκαν θεμέλια αρχαίων κτισμάτων. Τέλος, παλιότερα στη διάρκεια εργασιών για την κατασκευή του υδρευτικού δικτύου, είχαν έρθει στο φως διάφορες επιγραφές. Η ίδρυση του αρχαίου αυτού οικισμού θα πρέπει να είχε σχέση με την αξιοποίηση των εδώ ιαματικών πηγών και την κατασκευή κατάλληλων ιαματικών λουτρών²⁴³¹.

Το 1913 ο οικισμός προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 215 κατοίκους (115 άνδρες και 100 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 113 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 196 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νιγρίτης με έδρα τον οικισμό Νιγρίτα, η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Μπαϊρακτάρ (Σημαιοφόρος), Γεωργουλά, Φυτόκιον, Λίτζα²⁴³² και Καρά-Ορμάν.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 35 πρόσφυγες (18 άνδρες και 17 γυναίκες).

Το 1923 ο οικισμός Λίτζα μετονομάζεται σε **Θερμά** (Φ.Ε.Κ. 41Β – 26/05/1923).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 92 οικογένειες προσφύγων/363 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 472 κατοίκων, οι 108 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99241-99360)²⁴³³.

2430. Βικιπαίδεια: Θερμά Σερρών.

2431. Δημήτρης Κ. Σαμάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σελ. 172.

2432. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην υποδιόκιση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Νιγρίτα υπό το όνομα «κοινότης Νιγρίτης» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νιγρίτης ενούνται και οι συνοικισμοί **Λίτζα**, Φυτόκι, Μπαϊρακτάρ (ή Σημαιοφόρος), Γεωργουλά και Καρά Ορμάν].

2433. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Ειςπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Παλαιότερα και σύμφωνα με μαρτυρίες κατοίκων ο οικισμός ήταν κτισμένος νότια της σημερινής του θέσης, πάνω σε λόφο, ονομαζόταν Λίτζα ή Λούτζα, αποτελούνταν από τρεις συνοικίες και κατοικούνταν από Έλληνες και Τούρκους. Οι δεύτεροι, μετά τους διωγμούς του Ελληνισμού της Τουρκίας το 1914, άρχισαν να εγκαταλείπουν τον οικισμό, ενώ ήδη είχαν αρχίσει να καταφτάνουν τα πρώτα κύματα Θρακών και Ποντίων προσφύγων. Το άγονο του εδάφους και η αδυναμία παροχής οικονομικών κινήτρων στους πρόσφυγες, οδήγησαν στη δημιουργία των σημερινών Θερμών όπου και από το 1926 μέχρι το 1938 ολοκληρώθηκε η εγκατάσταση των παλαιών κατοίκων της Λίτζας και των προσφύγων στον οικισμό²⁴³⁴.

Το 1932 ο οικισμός Θερμά αποσπάται από την κοινότητα Νιγρίτης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Θερμών (Φ.Ε.Κ. 251^A – 04/08/1932).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Θερμά αποσπάται από την κοινότητα Θερμών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νιγρίτης ως Τοπικό Διαμέρισμα Θερμών (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Θερμών αποσπάται από το δήμο Νιγρίτας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπική Κοινότητα Θερμών της Δημοτικής Ενότητας Νιγρίτης (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 472 (1928), 779 (1940), 642 (1951), 746 (1961), 714 (1971), 516 (1981), 533 (1991), 574 (2001), 434 (2011).

Θολός

Ο οικισμός **Θολός** βρίσκονταν σε απόσταση 6,5 χλμ. νοτιοδυτικά της Νέας Ζίχνης και 26 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών, σε υψόμετρο 95 μ.²⁴³⁵

Το 1886 είχε 25 χριστιανικές οικογένειες, εκκλησία, χάνι και βρύσες (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Θόλος είχε 65 κατοίκους (37 άνδρες και 28 γυναίκες).

Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ως το 1922 ήρθαν και κατοίκησαν στον οικισμό πρόσφυγες από την Ανατ. Ρωμυλία και την Ανατ. Θράκη. Αυτοί μαζί με λίγους ντόπιους κατοίκους και μερικές οικογένειες Σαρακατσαναίων που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό μεταπολεμικά, αποτέλεσαν την κοινότητα Θολού Σερρών²⁴³⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 244 άνδρες και 276 γυναίκες, σύνολο 520 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πόρνας με έδρα τον οι-

2434. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7462&lng=1>

2435. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2436. Βικιπαίδεια: Θολός Σερρών.

κισμό Πόρνα στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κάτω Νούσκα, Τούμπα, Πλιάκος, Θολός²⁴³⁷, Χωροβίστα, Πεθελινός, Τσανός και Ζίχνα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 350 πρόσφυγες (179 άνδρες και 171 γυναίκες).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν λίγες ακόμα προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1926 είχε 87 οικογένειες προσφύγων/355 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Θολός αποσπάται από την κοινότητα Πόρνas (μετέπειτα Γαζώρου) και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Θολού (Φ.Ε.Κ. 171^Α – 11/07/1925).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 871 κατοίκων, οι 402 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 97361-97480)²⁴³⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Θολός αποσπάται από την κοινότητα Θολού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ν. Ζίχνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Θολού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Θολός ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Θολού της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του «Καλλικρατικού» δήμου Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 871 (1928), 1.190 (1940), 1.375 (1951), 1.458 (1961), 1.261 (1971), 958 (1981), 1.098 (1991), 918 (2001), 782 (2011).

Ίβηρα (Μετόχι Μονής Ιβήρων)

Ο οικισμός **Μετόχι Μονής Ιβήρων** βρίσκονταν 38 χλμ. νότια-νοτιοανατολικά των Σερρών, σε υψόμετρο 60 μ.²⁴³⁹ πλησίον της ομώνυμης μονής.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Αχινού με έδρα τον οικισμό Αχινό στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μονή Ιβήρων²⁴⁴⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 28 άνδρες και 22 γυναίκες, σύνολο 50 κάτοικοι.

2437. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Πόρνα υπό το όνομα «κοινότης Πόρνas» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πόρνas ενούνται και οι συνοικισμοί Κάτω Νούσκα, Χωροβίστα, Ζίχνα, **Θολός**, Τούμπα, Πεθελινός, Τσανός και Πλιάκος ή Σφαμένος].

2438. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2439. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2440. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Αχινός υπό το όνομα «κοινότης Αχινού» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αχινού ενούται και ο συνοικισμός **Μετόχιον Μονής Ιβήρων**].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες.

Ο αρχικός πυρήνας του, σχηματίστηκε μετά το 1922 γύρω από το μετόχι της αγιορείτικης Μονής Ιβήρων όταν εγκαταστάθηκαν στην περιοχή πρόσφυγες από τη Μ. Ασία²⁴⁴¹ και την Ανατ. Θράκη.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 187 προσφυγικές οικογένειες/744 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιβήρων με την απόσπαση του οικισμού Μετόχι Ιβήρων από την κοινότητα Αχινού και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 843 κατοίκων, οι 790 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Εκ των προσφυγικών οικογενειών (20), προέρχονταν από την Πέτρα της περιοχής Σαράντα Εκκλησιών της Αδριανούπολης²⁴⁴². Ξεκίνησαν τέλη Σεπτεμβρίου 1922 από την πατρίδα τους πεζή και έφτασαν στην Ελλάδα όπου και διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη. Επίσης δεκαπέντε (15) οικογένειες προέρχονταν από την Σκόπελο της περιοχής Σαράντα Εκκλησιών της Αδριανούπολης²⁴⁴³.

Το 1940 το όνομα του οικισμού Μετόχι Μονής Ιβήρων διορθώνεται σε **Ίβηρα** και της κοινότητας σε κοινότητα Ιβήρων (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Ίβηρα υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^A – 31/07/1941) ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης στο νομό Σερρών (Φ.Ε.Κ. 292^A – 14/11/1942).

Στις αρχές της Κατοχής, δύο άτομα από τον οικισμό εκτελέστηκαν τον Οκτώβριο του 1941 από τον Βουλγαρικό στρατό ως αντίποινα για την εξέγερση της Δράμας²⁴⁴⁴. Αργότερα, αρκετοί κάτοικοι των Ιβήρων συμμετείχαν στα ένοπλα αντικομμουνιστικά τμήματα του συντοπίτη τους Ελευθέριου Τσαουσίδα (καπετάν Λευτέρης)²⁴⁴⁵ που από τον Μάρτιο του 1944 εξοπλίζονταν και ενισχύονταν από τις γερμανικές δυνάμεις²⁴⁴⁶. Κατά τα τέλη του 1944, τουλάχιστον 16 από αυτούς σκοτώθηκαν στη μάχη της Τριάδας Σερρών εναντίον του ΕΛΑΣ²⁴⁴⁷, ενώ και ο ίδιος ο Τσαουσίδης, στην προσπάθειά του να μεταβεί στη βουλγαροκρατούμενη ζώνη ώστε να προσχωρήσει στις δυνάμεις του Αντών Τσαούς, αιχμαλωτίστηκε τον Σεπτέμβριο του 1944 από τον βουλγαρικό στρατό και παραδόθηκε στους Ελασίτες, οι οποίοι τον εκτέλεσαν²⁴⁴⁸.

2441. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καπαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός.», ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 309.

2442. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 245.

2443. Ό.π.

2444. Σπύρος Κουζινόπουλος, «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση», εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σελ. 178.

2445. Αρχικά ξεκίνησε ως αρχηγός ένοπλου σώματος που συνεργαζόταν με αξιωματικούς του ΕΔΕΣ ή της ΥΒΕ/ΠΑΟ, ήρθε όμως σε σύγκρουση με τον ΕΛΑΣ και το αρχικό του τμήμα διαλύθηκε τον Δεκέμβριο του 1943 (βλ. Μαραντζίδης, 2006, σελ. 144 - 145 και Τάσος Χατζηναστασίου, «Αντάρτες και καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της Βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης, 1942-1944» Εκδοτικός οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 53,55).

2446. Νίκος Μαραντζίδης (επιμ.), «Οι άλλοι καπετάνιοι. Αντικομμουνιστές ένοπλοι στα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου» Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2006, σελ. 163 - 165.

2447. Νίκος Μαραντζίδης, «Γιασασίν Μιλλέτ. Ζήτω το έθνος. Προσφυγιά, κατοχή και εμφύλιος. Εθνοτική ταυτότητα και πολιτική συμπεριφορά στους τουρκόφωνους ελληνορθόδοξους του δυτικού κόσμου» Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2001, σελ. 183.

2448. Ό.π. Νίκος Μαραντζίδης (επιμ.), 2006, σελ. 167, 198 - 199.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ίβηρα αποσπάται από την κοινότητα Ίβηρα (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τραγίλου ως Τοπικό Διαμέρισμα Ίβήρων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ίβηρα αποσπάται από το δήμο Τραγίλου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Αχινού της Δημοτικής Ενότητας Τραγίλου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 843 (1928), 1.090 (1940), 1.213 (1951), 1.178 (1961), 904 (1971), 952 (1981), 891 (1991), 813 (2001), 623 (2011).

Κάτω Καμήλα

Ο οικισμός Κάτω Καμήλα βρίσκονταν 25 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών, σε υψόμετρο 10 μ.²⁴⁴⁹.

Το 1886 ο οικισμός Καμίλα αποτελούνταν από 2 τσιφλίκια με 100 χριστιανικές οικογένειες ενώ είχε και χάνι (Σχινάς).

Το 1913 η Κάτω Καμήλα προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 387 κατοίκους (189 άνδρες και 198 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 217 άνδρες και 206 γυναίκες, σύνολο 423 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάτω Καμήλας με έδρα τον οικισμό Κάτω Καμήλα²⁴⁵⁰ (Οσμάν Καμήλα), η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Γκούντελη (Βαμβακούσσα), Κουμάργιαννη (Κουμαριά), Κισκεπεσί (Σκούταρι), Τζαμί Μαχαλέ (Κουβούκλια), Άγκω Μαχαλά (Αδελφικό) και τον Αντά.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Βερζανλή 346 πρόσφυγες (181 άνδρες και 165 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 105 οικογένειες/484 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 977 κατοίκων, οι 419 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 97981-98120)²⁴⁵¹.

2449. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2450. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός **Κάτω Καμήλα** υπό το όνομα «κοινότης Κάτω Καμήλας» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κάτω Καμήλας ενοούνται και οι συνοικισμοί Αντά, Κισκεπεσί, Γκούντελη, Άγκω Μαχαλά, Κουμάργιαννη και Τζαμί-Μαχαλέ].

2451. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Οι κάτοικοι του ασχολούνται με τη γεωργία, τη κτηνοτροφία και το εμπόριο²⁴⁵².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κάτω Καμήλα αποσπάται από την κοινότητα Κάτω Καμήλας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκουτάρεως στο Τοπικό Διαμέρισμα Κάτω Καμήλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κάτω Καμήλα αποσπάται από το δήμο Σκουτάρεως και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Κάτω Καμήλας της Δημοτικής Ενότητας Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 977 (1928), 1.368 (1940), 1.438 (1951), 1.715 (1961), 1.489 (1971), 1.562 (1981), 1.497 (1991), 1.138 (2011).

Καυκασιανά (Δερέ ή Ντερέ Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Ντερέ Μαχαλέ** βρίσκονταν στο δυτικό τμήμα του νομού Σερρών στα όρια με τον νομό Θεσσαλονίκης, στην περιοχή της Ορέσκειας.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Ντερέ Μαχαλά, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 53 άνδρες και 66 γυναίκες, σύνολο 119 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Εξιόβης με έδρα τον οικισμό Έξιοβα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ντερέ Μαχαλά²⁴⁵³, Τσακαλάδες και Κιζιλή.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 49 προσφυγικές οικογένειες/194 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ντερέ Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Καυκασιανά**²⁴⁵⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 123 κατοίκων, οι 2 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96581-96660)²⁴⁵⁵.

Το 1940 ο οικισμός Καυκασιανά, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 123 (1928) (-) (1940).

2452. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7528&lng=1>

2453. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Έξιοβα υπό το όνομα «κοινότης Εξιόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Εξιόβης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιζιλή, **Ντερέ-Μαχαλά** και Τσακαλάδες].

2454. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [12. Ο συνοικισμός Ντερέ Μαχαλέ της κοινότητος Εξιόβης μετονομάζεται εις «**Καυκασιανά**»].

2455. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Κεφαλοχώρι (Μπάς-Κιοϊ)

Ο οικισμός **Μπάς-Κιοϊ** (Μπάς-Κιοϊ σημαίνει κεφαλοχώρι λόγω της γεωγραφικής θέσης του που τότε δέσποζε ανάμεσα στους άλλους πολύ μικρότερους οικισμούς), βρίσκεται στα δυτικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς. Είναι κτισμένος στην ορεινή ζώνη που περιβάλλεται από τα βουνά Φλαμούρι και Μαυροβούνι (το νότιο μέρος από τα Κρούσια όρη). Απέχει 35 χλμ. νότια της Ηράκλειας και 35 νοτιοδυτικά των Σερρών²⁴⁵⁶. Είναι σε υψόμετρο 440 μ.²⁴⁵⁷ ή κατ' άλλους σε 650 μ.²⁴⁵⁸

Επειδή ο οικισμός βρίσκεται σε ορεινή περιοχή (ευνοϊκή από στρατηγικής άποψης) χρησίμευσε κατά καιρούς ως πεδίο μάχης, τόσο κατά το 1912-13 όσο και κατά τον Εμφύλιο. Το Κεφαλοχώρι ήταν ο οικισμός που εγκατέλειψαν οι Βούλγαροι μετά την ήττα τους στη μάχη της 21ης Ιουνίου του 1913 στο Λαχανά. Σώζονται κάποιες, αποσκευές τους, όπως π.χ ένα μπαούλο με είδη ιματισμού οικογένειας αξιωματικού των Βουλγάρων και αυτό γιατί κινδύνευσαν να παγιδευτούν στο Στρυμόνα ποταμό, αν δεν είχε προηγηθεί η μάχη της Τερπνής, στην οποία καθυστέρησε με την επέμβαση του ελληνικού στρατού η διάβαση των Βουλγάρων από τον ποταμό Στρυμόνα δια μέσου της γέφυρας του Στρυμονικού²⁴⁵⁹.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Μπάς Κιοϊ είχε 142 κατοίκους (73 άνδρες και 69 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 70 άνδρες και 54 γυναίκες, σύνολο 124 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μακιών με έδρα τον οικισμό Μακιαίς στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μαχμουτλή, Σακάφτσια, Μπαϊσλή, Μπάς-Κιοϊ²⁴⁶⁰, Κουρατζανλή και Καρατζά Κιοϊ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 11 πρόσφυγες (6 άνδρες και 5 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι αποχώρησαν και ήρθαν άλλες προσφυγικές οικογένειες από τον Πόντο, με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 28 οικογένειες προσφύγων/116 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Μπάς-Κιοϊ αποσπάται από την κοινότητα Μακιών (Βαμβακιά) και προσαρτάται στη κοινότητα Ορλιάκου, μετέπειτα Στρυμονικού (Φ.Ε.Κ. 85^Α – 08/03/1926) ενώ λίγους μήνες αργότερα γίνεται ξανά η σύσταση της κοινότητας Μακιών

2456. Βικιπαίδεια: Κεφαλοχώρι Σερρών.

2457. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2458. <https://maps.google.gr/maps/ms?msa=0&msid=210871890864842646012.0004ecbe25de426d09c64&hl=el&ie=UTF8&t=m&ll=40.99156,23.278055&spn=0.01814,0.037937&z=15&source=embed>

2459. Ό.π.

2460. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [16. Ο συνοικισμός Μακιαίς υπό το όνομα «κοινότης Μακιών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Μακιών ενούνται και οι συνοικισμοί Σακάφτσια, Καρατζά-Κιοϊ, Μαχμουτλή, **Μπάς-Κιοϊ**, Μπαϊσλή και Κουρατζανλή].

στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μπάς-Κιόϊ αποσπώμενος από την κοινότητα Ορλιάκου (Φ.Ε.Κ. 233^A – 14/07/1926).

Το 1927 ο οικισμός Μπάς-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Κεφαλοχώρι**²⁴⁶¹, ενώ λίγους μήνες αργότερα αποσπάται από την κοινότητα Μακιών και προσαρτάται στη κοινότητα Καλού Κάστρου (Φ.Ε.Κ. 79^A – 07/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 162 κατοίκων, οι 148 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 98601-98640)²⁴⁶².

Το 1941 ο οικισμός Κεφαλοχώρι και η κοινότητα Καλοκάστρου που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^A – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμώνος (Φ.Ε.Κ. 292^A -14/11/1942).

Οι κάτοικοι του ασχολούνται με τις καλλιέργειες σιταριού, αραβόσιτου και καπνού²⁴⁶³.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κεφαλοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Καλοκάστρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Στρυμονικού στο Τοπικό Διαμέρισμα Καλοκάστρου (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κεφαλοχώρι αποσπάται από δήμο Στρυμονικού και υπάγεται στο δήμο Ηράκλειας (έδρα η Ηράκλεια) στη Τοπική Κοινότητα Καλοκάστρου (μαζί με το Καλόκαστρο) της Δημοτικής Ενότητας Στρυμονικού (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 162 (1928), 188 (1940), 0 (1951), 177 (1961), 141 (1971), 132 (1981), 76 (1991), 144 (2001), 105 (2011).

Κορμίστα

Ο παραδοσιακός οικισμός **Κορμίστα** βρίσκονταν 47 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών, κάτω από το Μοναστήρι της Παναγίας της Εικοσιφοίνισας, στις βορειοδυτικές υπώρειες του Παγγαίου σε υψόμετρο 300 μ²⁴⁶⁴.

Οι πρώτες γραπτές αναφορές για τον οικισμό γίνονται στα Βυζαντινά χρόνια, όταν και συναντάται σε έγγραφο του Αγίου Όρους αναφορά στο όνομα «Κορεμίστα». Η Κορμίστα ανήκε στην δικαιοδοσία της μονής της Εικοσιφοίνισας, μαζί με τους οικισμούς Νικήσιανη και Παλαιοχώρι. Ο αρχικός οικισμός της Κορμίστας βρισκόταν βορειότερα από τον σημερινό. Καθώς ο πληθυσμός του οικισμού αντιμετώπιζε προβλήματα με τα

2461. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^A της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [17. Ο συνοικισμός Μπάς-Κιόϊ της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Κεφαλοχώρι»].

2462. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2463. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2464 Βικιπαίδεια: Κορμίστα Σερρών.

έντομα από τη λίμνη που σχηματιζόταν στα τενάγη των Φιλίππων, η οποία αποξηράθηκε τελικά το 1930, αποφάσισαν την μετεγκατάσταση του οικισμού νοτιότερα, προς το Παγγαίο όρος.

Την περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας εγκαταστάθηκε στον οικισμό μεγάλος αριθμός μουσουλμανικών οικογενειών ενώ μετά την καταστολή της επανάστασης στη Χαλκιδική πολλοί κάτοικοι της βρήκαν καταφύγιο στους οικισμούς του Παγγαίου, ανάμεσά τους και στη Κορμίστα. Το δεύτερο μισό του 19^{ου} αι. αναπτύχθηκε στην περιοχή η καπνοκαλλιέργεια και το εμπόριο καπνού²⁴⁶⁵.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 650 κατοίκους (334 άνδρες και 316 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 443 άνδρες και 456 γυναίκες, σύνολο 899 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κορμίστης με έδρα τον ομώνυμο οικισμό²⁴⁶⁶ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τσερέπλιανη και Μονή Εικοσιφοινίσσης.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 194 πρόσφυγες (96 άνδρες και 98 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων έτσι ώστε το 1928 υπήρχαν συνολικά 115 οικογένειες προσφύγων/465 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Πολλές οικογένειες ήταν από το Φούλατζικ της Μ. Ασίας²⁴⁶⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.423 κατοίκων, οι 410 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 98741-98880)²⁴⁶⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κορμίστα αποσπάται από την κοινότητα Κορμίστης και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Κορμίστης του δήμου Κορμίστας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κορμίστα αποσπάται από τον δήμο Κορμίστας (καταργείται) και προσαρτάται στον δήμο Αμφίπολης (έδρα το Ροδολίβους) στη Τοπική Κοινότητα Κορμίστης (μαζί με τη Μονή Εικοσιφοινίσσας) της Δημοτικής Ενότητας Κορμίστας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Το 2014 η Κορμίστα αναγνωρίστηκε από το Ελληνικό κράτος ως «μαρτυρικό χωριό», καθώς την 1η Οκτωβρίου του 1941, 92 άρρενες κάτοικοι της εκτελέστηκαν μαζικά από

2465. <https://dimos-amfipolis.gr/%CE%BA%CE%BF%CF%81%CE%BC%CE%AF%CF%83%CF%84%CE%B1/>

2466. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός **Κορμίστα** υπό το όνομα «κοινότης Κορμίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορμίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Τσερέπλιανη και Μονή Εικοσιφοινίσσης].

2467. http://center24.blogspot.com/2019/06/blog-post_23.html

2468. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

τα Βουλγαρικά Στρατεύματα Κατοχής, ως αντίποινα για την εξέγερση της Δράμας²⁴⁶⁹.

Απογραφές: 1.423 (1928), 1.864 (1940), 1.606 (1951), 1.489 (1961), 1.060 (1971), 1.015 (1981), 771 (1991), 563 (2011).

Κουβούκλια ή Κουβούκλιον (Τζαμί ή Τζαμί Μαχαλέ)

Ο οικισμός Τζαμί Μαχαλέ βρίσκονταν 15 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών και 3 χλμ. νοτιοδυτικά του Σκουτάρεως, σε υψόμετρο 10 μ.²⁴⁷⁰.

Το 1886 ήταν οθωμανικός οικισμός με 60 οικογένειες πολλοί εκ των οποίων ήταν χριστιανοί. Υπήρχε και τέμενος (Σχινάς).

Το 1913 ο οικισμός Τζαμί Μαχαλά προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 172 κατοίκους (79 άνδρες και 93 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 99 άνδρες και 91 γυναίκες, σύνολο 190 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάτω Καμήλας με έδρα τον οικισμό Κάτω Καμήλα (Οσμάν Καμήλα), η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Γκούντελη (Βαμβακούσσα), Κουμάργιαννη (Κουμαριά), Κισκεπεσί (Σκούταρι), Τζαμί Μαχαλέ²⁴⁷¹ (Κουβούκλια), Άγκω Μαχαλά (Αδελφικό) και τον Αντά.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Τζαμί Μαχαλέ 54 πρόσφυγες (30 άνδρες και 24 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 41 οικογένειες/190 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τζαμί Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Κουβούκλιον**²⁴⁷². Το όνομα του οικισμού δόθηκε σε ανάμνηση του οικισμού Κουβούκλια Προύσας της Μ. Ασίας καθώς πολλοί Μικρασιάτες Κουβουκλιώτες που έφυγαν από τη Μ. Ασία μετά τον ξεριζωμό τους εγκαταστάθηκαν στην περιοχή και κατοίκησαν τον οικισμό²⁴⁷³.

2469. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση». Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σελ. 175-176. <http://www.kathimerini.gr/780467/article/epikairothta/ellada/martyrika-xwria-anagnwrizei-to-ste>

2470. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2471. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός Κάτω Καμήλα υπό το όνομα «κοινότης Κάτω Καμήλας» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κάτω Καμήλας ενούνται και οι συνοικισμοί Αντά, Κισκεπεσί, Γκούντελη, Άγκω Μαχαλά, Κουμάργιαννη και Τζαμί-Μαχαλέ].

2472. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 306^α της 22^{ης} Δεκεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [223. Ο συνοικισμός Τζαμί Μαχαλέ της κοινότητος Κάτω Καμήλας μετονομάζεται εις «Κουβούκλιον»].

2473. Το 1985 ο ερευνητής της ιστορίας των χωριών της Προύσας Γιώργος Κοτσαερίδης επισκέφθηκε το χωριό Κουβούκλια, στην Προύσα της Μ. Ασίας, αναζητώντας τις ρίζες του. Σε κάποια από τα ταξίδια του γνώρισε και τον σημερινό δήμαρχο του δήμου Νίλιουφερ, Μουσταφά Μποσντέι ο οποίος κατάγεται από τα Κουβούκλια της Προύσας. Οι σχέσεις των δύο ανδρών οδήγησαν στην κοινή αναζήτηση όλων όσων έχουν στοιχεία καταγωγής από τα μακρινά Κουβούκλια της Προύσας. Σύμφωνα με τα ιστορικά στοιχεία, οι Κουβουκλιώτες που έφυγαν από τη Μ. Ασία ήταν περίπου 2.000 άτομα. Μετά τον ξεριζωμό τους εγκαταστάθηκαν στους οικισμούς Στρώμνη και Πελαγία στο νομό Ροδόπης, Αδελφικό, Κουβούκλιο και Δημητρίτσι στο νομό Σερρών, Τροπαιούχος και Λακκιά στο νομό Φλώρινας, Άγιος Γεώργιος στην Ημαθία, Ανατολικό, Γαλάτεια και Μεσσιανή στην Κοζάνη, ακόμη και Ζευγολατίο και Μεθώνη στην Πελοπόννησο.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 250 κατοίκων, οι 210 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 102781-102840)²⁴⁷⁴.

Το 1940 διορθώνεται το όνομα του οικισμού από Κουβούκλιον σε **Κουβούκλια** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1950 γίνεται η σύσταση της νέας κοινότητας Κουβουκλίων με την απόσπαση του οικισμού Κουβούκλια από την κοινότητα Κάτω Καμήλας και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας Κουβουκλίων (Φ.Ε.Κ. 98^Α – 17/04/1950).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κουβούκλια αποσπάται από την κοινότητα Κουβουκλίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκουτάρεως ως Τοπικό Διαμέρισμα Κουβουκλίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κουβούκλια αποσπάται από το δήμο Σκουτάρεως και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Κουβουκλίων της Δημοτικής Ενότητας Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 250 (1928), 406 (1940), 391 (1951), 490 (1961), 406 (1971), 309 (1981), 499 (1991), 223 (2011).

Στις 25 Φεβρουαρίου 2011, ενδεκαμελής αποστολή από το δήμο Νίλιουφερ της Προύσας Τουρκίας, με επικεφαλής τον δήμαρχο της περιοχής Μουσταφά Μποσντέι, μετά από πρόσκληση του γυναικείου πολιτιστικού συλλόγου Κουβουκλίου «Η ΚΛΩΘΩ», έφτασε στα Κουβούκλια των Σερρών, λίγο μετά τις 7.30 το απόγευμα, όπου μέσα σε ένα πνεύμα συγκίνησης υπεγράφη η αδελφοποίηση των δύο οικισμών. Το μεσημέρι ο δήμαρχος της Νίλιουφερ της Προύσας και η συνοδεία του επισκέφθηκαν το δήμαρχο Σερραίων Πέτρο Αγγελίδη και αντάλλαξαν δώρα, ενώ δήλωσαν πως με αυτή τους τη συνάντηση γίνεται η αρχή μιας συνεργασίας που μπορεί να οδηγήσει ευρύτερα στην αδελφοποίηση των δύο δήμων.²⁴⁷⁵

Κουμαριά (Κουμάργιανη)

Ο οικισμός Κουμάργιανη βρίσκονταν 18 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών και 5 χλμ. νοτιοδυτικά του Σκουτάρεως, σε υψόμετρο 10 μ.²⁴⁷⁶.

Το 1913 ο οικισμός Κουμάργιαννη προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 518 κατοίκους (264 άνδρες και 254 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 85 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 168 κάτοικοι.

2474. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2475 <http://www.newsit.gr/ellada/adelfopoisi-toy-koyvoyklioy-serron-me-to-omonymo-xorio-tis-proysas/1989515/>

2476. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάτω Καμήλας με έδρα τον οικισμό Κάτω Καμήλα (Οσμάν Καμήλα), η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Γκούντελη (Βαμβακούσσα), Κουμάργιαννη²⁴⁷⁷ (Κουμαριά), Κισκεπεσί (Σκούταρι), Τζαμί Μαχαλέ (Κουβούκλια), Άγκω Μαχαλά (Αδελφικό) και τον Αντά.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Κουμάργιαννη 425 πρόσφυγες (216 άνδρες και 209 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 104 οικογένειες/480 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Κουμάργιαννη αποσπάται από την κοινότητα Κάτω Καμήλας και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Κουμάργιαννης (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926)

Το 1927 ο οικισμός Κουμάργιαννη μετονομάζεται σε **Κουμαριά**²⁴⁷⁸ και η κοινότητα Κουμάργιαννης σε κοινότητα Κουμαριάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 563 κατοίκων, οι 509 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 98901-99040)²⁴⁷⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κουμαριά αποσπάται από την κοινότητα Κουμαριάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκουτάρεως στο Τοπικό Διαμέρισμα Κουμαριάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κουμαριά αποσπάται από το δήμο Σκουτάρεως και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Κουμαριάς της Δημοτικής Ενότητας Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 563 (1928), 612 (1940), 705 (1951), 814 (1961), 556 (1971), 582 (1981), 503 (1991), 379 (2011).

Κρηνίδα (Βιτάστα)

Ο οικισμός Βιτάστα ήταν κτισμένος σε υψόμετρο 151 μ. σε απόσταση περίπου 45 χλμ. νοτιοανατολικά από την πόλη των Σερρών²⁴⁸⁰.

Δύο περίπου χιλιόμετρα βόρεια από το σημερινό οικισμό, στην τοποθεσία «Τούμπα» ή «Παλιά βουνά», μαρτυρείται η ύπαρξη ρωμαϊκού οικισμού, ο οποίος εξαρτιόταν διοικη-

2477. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός Κάτω Καμήλα υπό το όνομα «κοινότης Κάτω Καμήλας» με έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κάτω Καμήλας ενούνται και οι συνοικισμοί Αντά, Κισκεπεσί, Γκούντελη, Άγκω Μαχαλά, **Κουμάργιαννη** και Τζαμί-Μαχαλέ].

2478. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [8. Η κοινότης Κουμάργιαννη μετονομάζεται εις «κοινότητα Κουμαριάς» και ο ομώνυμος συνοικισμός Κουμάργιαννη εις **«Κουμαριά»**].

2479. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2480. Βικιπαίδεια: Κρηνίδα.

τικά από τη ρωμαϊκή αποικία των Φιλίππων²⁴⁸¹. Στην τοποθεσία αυτή βρέθηκαν όστρακα αγγείων ρωμαϊκής εποχής και λατινική επιγραφή (αυτοκρατορικών χρόνων) που αναφέρει έναν αξιωματούχο της αποικίας, ενώ από τη θέση «*Παλιά Εκκλησία*» προέρχεται ελληνική αναθηματική επιγραφή στον «*Ηρώα Αυλωνεΐτη*» (3ου μ.Χ. αι.), η οποία μνημονεύει θρακικά και ρωμαϊκά ονόματα²⁴⁸². Από την ύπαρξη θρακικού πληθυσμού συμπεραίνεται ότι ο οικισμός υπήρχε και πριν από τη ρωμαϊκή κατάκτηση και ανήκε στην αρχαία Ηδωνίδα²⁴⁸³.

Αργότερα, κατά την οθωμανική περίοδο ο οικισμός είχε μικτό πληθυσμό χριστιανών και μουσουλμάνων, με το ελληνικό στοιχείο να είναι το κυρίαρχο.

Το 1886 κατοικείται από 1.200 άτομα -900 Έλληνες και 300 Οθωμανούς (Σχινάς). Το 1912 είχε 1.000 Έλληνες (Ευαγγελίδης).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Βιτάστα είχε 853 κατοίκους (438 άνδρες και 415 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 401 άνδρες και 450 γυναίκες, σύνολο 851 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Βιτάστας με έδρα τον οικισμό Βιτάστα²⁴⁸⁴ στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Αγγίστα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 128 πρόσφυγες (59 άνδρες και 59 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 49 οικογένειες προσφύγων/185 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, εγκαταστάθηκαν στον οικισμό Έλληνες πρόσφυγες από την Μ. Ασία και την Ανατ. Θράκη²⁴⁸⁵.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96001-96080)²⁴⁸⁶.

Κατά τη διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής, μικρή μερίδα κατοίκων εξοπλίστηκε από τους κατακτητές ενώ στις 10 Ιουνίου του 1944, Βούλγαροι στρατιώτες σκότωσαν 8

2481. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 182.

2482. C. Samsaris: «Le culte du cavalier thrace dans la vallée du Bas-Strymon à l' époque romaine (Recherches sur la localisation de ses sanctuaires)», Dritter Internationaler Thrakologischer Kongress (2-6 Juni 1980 Wien), 1984, p.285-286 - D. C. Samsaris: «La vallée du Bas-Strymon à l' époque impériale (Contribution épigraphique à la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine)». Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 298-300, αρ. 165-166

2483. <http://www.nea-zihni.info/history1.htm> *Μακεδονия и Одринско. Статистика на населението от 1873 г., Македонски научен институт, София, 1995, σ. 146 - 147. Стефан Веркович, Топографическо-этнографический очерк Македонии*, СПб, 1889, σελ. 240-241.

2484. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης αναγνωρίζεται: [13. Ο συνοικισμός **Βιτάστα** υπό το όνομα «κοινότης Βιτάστης και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βιτάστης ενοούνται και ο συνοικισμοί Αγγίστα].

2485. <http://dim-krinid.ser.sch.gr/hisory-krinidas.html>

2486. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Εαμίτες κατοίκους της Βιτάστας (Κρηνίδα) ως αντίποινα για την εκτέλεση Βούλγαρου αγροφύλακα, την προηγούμενη μέρα, από άνδρες του ΕΛΑΣ²⁴⁸⁷.

Το 1956 ο οικισμός Βιτάστα της κοινότητας μετονομάζεται σε **Κρηνίς** και η κοινότητα Βιτάστας μετονομάζεται σε κοινότητα Κρηνίδος (ΦΕΚ 125Α - 21/05/1956).

Οι κάτοικοι της ασχολούνται κυρίως με την γεωργία και την καλλιέργεια καπνού και αμπελιών²⁴⁸⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κρηνίς αποσπάται από την κοινότητα Κρηνίδος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πρώτης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Κρηνίδος (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κρηνίς αποσπάται από το δήμο Πρώτης (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Κρηνίδος της Δημοτικής Ενότητας Πρώτης, του δήμου Αμφίπολης με έδρα το Ροδολίβος (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.296 (1928), 1.669 (1940), 1.612 (1951), 1.538 (1961), 1.105 (1971), 1.024 (1981), 834 (1991), 803 (2001), 598 (2011).

Κρίνος (Ζάμπα)

Ο οικισμός Ζάμπα βρίσκονταν 2 χλμ. νότια των Σερρών, σε υψόμετρο 25 μ.²⁴⁸⁹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Ζάμπα δεν φαίνεται να κατοικείται όπως και στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στη περιοχή 29 προσφυγικές οικογένειες/122 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ζάμπα προσαρτάται στη κοινότητα Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 66^Α - 19/04/1927) ενώ λίγους μήνες αργότερα μετονομάζεται σε **Κρίνος**²⁴⁹⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 126 κατοίκων, οι 125 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 97021-97060)²⁴⁹¹.

Το 1930 ο οικισμός Κρίνος αποσπάται από την κοινότητα Νεοχωρίου και προσαρτάται στο δήμο Σερρών (Φ.Ε.Κ. 43^Α - 08/02/1930).

2487. Τάσος Χατζηνασασίου: «Αντάρτες και καπετάνιοι. Η εθνική αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης, 1942-1944», Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 200 και 240.

2488. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2489. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2490. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 306^Α της 22^{ης} Δεκεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [218. Ο συνοικισμός Ζάμπα της κοινότητος Νεοχωρίου μετονομάζεται εις «Κρίνος»].

2491. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κρίνος προσαρτήθηκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Σερρών του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κρίνος εντάχθηκε στη Δημοτική Κοινότητα Σερρών (μαζί με τις Σέρρες, Ξηρότοπο, Άγιο Ιωάννη, Κάτω Μετόχι) της Δημοτικής Ενότητας Σερρών του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 126 (1928), 136 (1940), 144 (1951), 138 (1961), 88 (1971), 63 (1981), 52 (1991) 48 (2001), 28 (2011).

Κωνσταντινάτο (Σαλ Μαχαλέ ή Μαχαλάς)

Ο οικισμός **Σαλ Μαχαλάς** βρίσκονταν 11 χιλ. νότια της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 14 μ.²⁴⁹².

Το 1913 ο οικισμός προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 110 κατοίκους (64 άνδρες και 46 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 40 άνδρες και 38 γυναίκες, σύνολο 78 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή Μαχαλά με έδρα τον οικισμό Γενή Μαχαλά, η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Αρναούτ-Μαχαλά, Σαλ Μαχαλάς²⁴⁹³ Κερμεζή, Μπεϊλίκ Μαχαλέ και Κακαράσκα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Σαλ Μαχαλάς 141 πρόσφυγες (70 άνδρες και 71 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες ακόμα έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 57 οικογένειες/233 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Σαλ Μαχαλάς αποσπάται από την κοινότητα Γενή Μαχαλά και προσαρτάται στη κοινότητα Κιοπεκή-μετέπειτα Σκουτάρι (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927 ο οικισμός Σαλ Μαχαλάς μετονομάζεται σε **Κωνσταντινάτο**²⁴⁹⁴.

Το Κωνσταντινάτο ιδρύθηκε από τους Κωνσταντινάτους (ένα από τα 9 Πιστικοχώρια της Απολλωνιάδας λίμνης στην Προύσα της Μικράς Ασίας), οι οποίοι διωγμένοι από την πατρίδα τους το 1922 ήρθαν με την ανταλλαγή πληθυσμών στην Ελλάδα και σύσσωμοι ίδρυσαν το νέο τους οικισμό στο νομό Σερρών. Το όνομα του οικισμού σημαίνει χρυσό βυζαντινό νόμισμα – «φλουρί κωνσταντινάτο» - του οποίου ο τύπος μοιάζει με αγιογραφία των Αυτοκρατόρων Αγίου Κωνσταντίνου και Αγίας Ελένης που ανάμεσά τους

2492. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2493. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, της Υποδιοίκησης Σερρών, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Γενή-Μαχαλά υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Μαχαλά» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γενή Μαχαλά ενούνται και οι συνοικισμοί Κερμεζή, Σαλ Μαχαλάς, Κακαράσκα, Αρναούτ-Μαχαλά και Μπεϊλίκ-Μαχαλά].

2494. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [2. Ο συνοικισμός Σαλ Μαχαλάς της κοινότητος Κιοπεκή μετονομάζεται εις «Κωνσταντινάτο»].

φέρεται ο χριστιανικός σταυρός²⁴⁹⁵. Σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές, οι Κωνσταντινάτοι, όπως και οι υπόλοιποι Πιστικοχωρίτες, έλκουν την καταγωγή τους από τη Μάνη κι εγκαταστάθηκαν στη Μ. Ασία το 1446 μ.Χ. ως αιχμάλωτοι του Μουράτ Β'²⁴⁹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 236 κατοίκων και οι 236 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99101-99180)²⁴⁹⁷.

Το 1933 ο οικισμός Κωνσταντινάτο αποσπάται από την κοινότητα Κιοπεκή και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Κωνσταντινάτου (Φ.Ε.Κ. 91^Α – 10/04/1933).

Οι κάτοικοι του στην πλειοψηφία τους ασχολούνται με τη γεωργία²⁴⁹⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κωνσταντινάτο αποσπάται από την κοινότητα Κωνσταντινάτου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκουτάρεως ως Τοπικό Διαμέρισμα Κωνσταντινάτου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κωνσταντινάτο αποσπάται από το δήμο Σκουτάρεως (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Κωνσταντινάτου της Δημοτικής Ενότητας Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 236 (1928), 344 (1940), 390 (1951), 445 (1961), 438 (1971), 451 (1981), 427 (1991), 414 (2001), 339 (2011).

Λευκώνας (Καβακλή)

Ο οικισμός **Καβακλή** βρίσκονταν βορειοδυτικά των Σερρών και σε απόσταση 1 χλμ., για αυτό και θεωρείται προάστιο των Σερρών, σε υψόμετρο 70 μ.²⁴⁹⁹.

Στο λόφο «Σιμιτζή μπαϊρί», που βρίσκεται λίγο βορειότερα από τον Λευκώνα και πλάι στο ρέμα της Βύσιανης, εντοπίστηκε η θέση ρωμαϊκού οικισμού²⁵⁰⁰, ο οποίος ανήκε στην αρχαία φυλετική περιοχή των Οδομάντων, την Οδοαντική. Εδώ είχε βρεθεί παλιότερα ελληνική επιγραφή των αυτοκρατορικών χρόνων (2^{ου}–3^{ου} μ.Χ. αι.), όπου μνημονεύονται πρόσωπα με θρακικά ονόματα²⁵⁰¹. Από την ύπαρξη θρακικού πληθυσμού εικάζεται ότι ο οικισμός προϋπήρχε και πριν από τη ρωμαϊκή αρχαιότητα.

2495. http://mikrasiates-konstantinato.blogspot.gr/2015/01/blog-post_28.html

http://mikrasiates-konstantinato.blogspot.gr/2015/01/blog-post_6.html

2496. <http://mikrasiates-konstantinato.blogspot.com/2017/03/1446.html>

<http://mikrasiates-konstantinato.blogspot.com/2017/03/500-1577.html>

2497. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2498. Βικιπαίδεια: Κωνσταντινάτο Σερρών.

2499. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2500. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή, Θεσσαλονίκη 1999', σ. 164 (Ιστοσελίδα Δήμου Σερρών).

2501. D. C. Samsaris: La vallée du Bas-Strymon à l' époque impériale (Contribution épigraphique à la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine), Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 263-264, αρ. 93 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 93, # PH150732).

Το 1886 ήταν τσιφλίκι με 40 χριστιανικές οικογένειες και στρατιωτικό σταθμό (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Καβακλή είχε 462 κατοίκους (237 άνδρες και 225 γυναίκες).

Το 1919 το Καβακλή συνοικίστηκε από Καυκάσιους και Πόντιους²⁵⁰² ή 100 οικογένειες Καυκasiών²⁵⁰³.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 204 άνδρες και 206 γυναίκες, σύνολο 410 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Χομόνδου με έδρα τον οικισμό Χομόνδο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Καβακλή²⁵⁰⁴, Καραντζά-Κιόϊ και Άνω Καμήλα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 210 πρόσφυγες (112 άνδρες και 98 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 198 οικογένειες προσφύγων/755 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Ο οικισμός με τη σημερινή μορφή του διαμορφώθηκε μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, όταν εγκαταστάθηκαν σε αυτόν πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη και τον Πόντο²⁵⁰⁵ στη συνέχεια, Σαρακατσάνοι που πρωτύτερα ζούσαν ποιμενική νομαδική ζωή.

Το 1928 ο οικισμός Καβακλή μετονομάζεται σε **Λευκώνας** και η κοινότητα Καβακλή σε κοινότητα Λευκώνα (Φ.Ε.Κ. 81^Α – 14/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.514 κατοίκων, οι 142 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 175 οικογένειες Ποντίων²⁵⁰⁶ προσφύγων²⁵⁰⁷ και ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατά την περίοδο της Κατοχής (1941-1944), οι κάτοικοι του Λευκώνα υπέστησαν διώξεις από τις βουλγαρικές αρχές Κατοχής, οι οποίες, στα πλαίσια της προσπάθειάς τους για εκβουλαρισμό της ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και ενσωματώσεώς της στη Βουλγαρία, μετέφεραν εποίκους από τη Βουλγαρία. Κάτοικοι του Λευκώνα μεταφέρθηκαν ως όμηροι στη Βουλγαρία, ορισμένοι εκτελέστηκαν, ενώ πολλοί αναγκάστηκαν να μετοικήσουν κρυφά με τις οικογένειές τους και τα υπάρχοντά τους δυτικά του ποταμού Στρυμόνα, όπου η περιοχή ήταν υπό Γερμανική (και όχι υπό Βουλγαρική)

2502. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό.

2503. Πέτρος Μεχτίδης: Σερραϊκά Σύμμεκτα, «Η αγροτική αποκατάσταση των Καυκasiών στις Σέρρες, σ. 435.

2504. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Χομόνδος υπό το όνομα «κοινότης Χομόνδου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Χομόνδου ενοούνται και οι συνοικισμοί Άνω Καμήλου Καρατζά-Κιόϊ, και **Καβακλή**].

2505. Βικιπαίδεια: Λευκώνας.

2506. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Απουλάτ ή Απουλβάρτ, τη Γέιτσα, το Καρακλήσε ή Παράκλησε ή Καρακίλισε, το Γιαγπασάν ή Γιαμπασάν, το Κιόρογλη ή Κιόρογλου, το Μασουρτσίκ, την Όλτι ή Όλτη ή Όλτου, το Ορτάκιοϊ, το Παρτουζ ή Μπαρτουζ, το Τιβίκ, το Τσιλιχανά ή Σιραχανά ή Τσιολαχανά, το Κάτω και Άνω Τσορμίκ ή Τσερμίκ και το Φαχρέλ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 120, 150, 184, 156, 204, 223, 262, 264, 280, 327, 355, 362, 366.

2507. Αρχαίον Πόντου – 12^{ος} τόμος, Στατιστικοί Πίνακες, σελ. 236-237.

Κατοχή και παρέμενε τυπικά ανεξάρτητο ελληνικό κράτος²⁵⁰⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λευκώνας αποσπάται από την κοινότητα Λευκώνα (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Λευκώνα ενώ ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Λευκώνας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λευκώνας αποσπάται από τον δήμο Λευκώνα (καταργείται) και αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Λευκώνα της Δημοτικής Ενότητας Λευκώνα του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.514 (1928), 1.522 (1940), 1.524 (1951), 1.753 (1961), 1.409 (1971), 1.568 (1981), 1.741 (1991), 2.374 (2011).

Λιβαδοχώρι ή Λειβαδοχώρι (Σακάφτσια ή Σακάφτσα)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Σακάφτσα** βρίσκονταν νότια από τον Προβατά και βόρεια από το Δημητρίτσι²⁵⁰⁹. Ήταν σε υψόμετρο 20 μ.²⁵¹⁰

Η παλαιά εκκλησία του οικισμού είναι μνημείο, που χρονολογείται περίπου στα 1773²⁵¹¹.

Το 1886 είχε 120 οθωμανικές οικογένειες, τέμενος, ύδατα και αμπέλους (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Σακιάρτσα είχε 374 κατοίκους (195 άνδρες και 179 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 161 άνδρες και 166 γυναίκες, σύνολο 327 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μακιών με έδρα τον οικισμό Μακιαίς στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μαχμουτλή, **Σακάφτσια**²⁵¹², Μπαϊσλή, Μπάς-Κιόϊ, Κουρατζανλή και Καρατζά Κιόϊ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 136 πρόσφυγες (67 άνδρες και 69 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.ΕΜ.-Ε.Α.Π. να κατοικούν 44 οικογένειες προσφύγων/189 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν Θρακιώτες²⁵¹³ αλλά και από την Πάφρα.

Το 1926 ο οικισμός Σακάφτσια αποσπάται από την κοινότητα Μακιών (Βαμβακιά) και προσαρτάται στη κοινότητα Ορλιάκου, μετέπειτα Στρυμονικού (Φ.Ε.Κ. 85^A –

2508. <http://www.serrelib.gr/boulgarikikatohi.html>.

2509. Βικιπαίδεια: Λιβαδοχώρι Σερρών.

2510. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2511. <http://sakaftsa.gr/89/>.

2512. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [16. Ο συνοικισμός Μακιαίς υπό το όνομα «κοινότης Μακιών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μακιών ενούνται και οι συνοικισμοί **Σακάφτσια**, Καρατζά-Κιόϊ, Μαχμουτλή, Μπάς-Κιόϊ, Μπαϊσλή και Κουρατζανλή].

2513. <http://sakaftsa.gr/89/>.

08/03/1926) ενώ λίγους μήνες αργότερα ξαναγίνεται η σύσταση της κοινότητας Μακιών στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Σακάφτσια που αποσπάται απ'ο τη κοινότητα Ορλιάκου (Φ.Ε.Κ. 233^Α – 14/07/1926).

Το 1927 ο οικισμός Σακάφτσια μετονομάζεται σε **Λειβαδοχώρι**²⁵¹⁴.

Το 1928 ο οικισμός Λειβαδοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Βαμβακιάς και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Λειβαδοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 186^Α – 06/09/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 522 κατοίκων, οι 173 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99181-99240)²⁵¹⁵.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Λιβαδοχώριο** και της κοινότητας σε Λιβαδοχωρίου (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Λιβαδοχωρίου που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Το 1944 κατεβαίνουν στο Λιβαδοχώρι Μπαφραίοι (Πόντιοι)²⁵¹⁶ από το Μέταλλο Σερρών, οικισμό κοντά στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Το 1945 εγκαθίστανται Σαρακατσάνοι (Κασσανδρινοί), που τα χρόνια εκείνα ήταν ορεσίβιος νομαδικός λαός. Η προτελευταία τους στάση ήταν η σημερινή Αγία Παρασκευή Σερρών. Την ίδια χρονιά έρχονται και άλλοι Μπαφραίοι από το Ίσωμα του Κιλκίς. Το 1951, ύστερα από αραίωση των κατοίκων στη Σκοπιά Σερρών, κατεβαίνουν Πόντιοι (Καυκάσιοι), καθώς και Μπαφραίοι Μεταλλιώτες, που από το 1944 είχαν καταφύγει στο Σιδηρόκαστρο Σερρών.

Από το 1993 και μετά, ο οικισμός δέχεται οικογένειες Ελληνοποντίων από Ρωσία και Γεωργία. Με αυτούς τους τελευταίους ολοκληρώθηκε η σύνθεση των κατοίκων του οικισμού²⁵¹⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λιβαδοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Λιβαδοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Στρυμονικού ως Τοπικό Διαμέρισμα Λιβαδοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λιβαδοχώρι αποσπάται από το δήμο Στρυμονικού και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λιβαδοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Στρυμονικού του δήμου Ηράκλειας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 522 (1928), 561 (1940), 816 (1951), 1.000 (1961), 600 (1971), 524 (1981), 546 (1991), 414 (2011).

2514. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [15. Ο συνοικισμός Σακάφτσια της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Λειβαδοχώρι»].

2515. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2516. Δείτε Μαρτυρίες: α) Παπαθόδωρον Θεοδωρίδη: «Είμαστε 'μεις η πληγή και μ' αυτή θα πάμε στον άλλο κόσμο» Κ. Μ.Σ. Έξοδος τόμος Γ', σελ. 106-108 και β) Νικολάου Κουρουτσόγλου «Τον θυμούμαστε πάντα και παρακαλούσαμε να ανταμώσουμε» στην Ελένη Γαζή (4.6.1966) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΒ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 30-31

2517. <http://sakaftsa.gr/89/>.

Λυγαριά (Μέργιανη)

Ο οικισμός **Μέργιανη** βρίσκονταν στην πεδιάδα των Σερρών σε απόσταση 13 χλμ. βορειοδυτικά της Νιγρίτας και 17 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών. Ο οικισμός είναι κτισμένος νότια του ποταμού Στρυμώνα, βόρεια του χείμαρρου Σκαπάνη λίγο πριν αυτός καταλήξει στον Στρυμόνα, ανάμεσα στο γειτονικό Δημητρίτσι (βορειοδυτικά) και Σησαμία (νοτιοδυτικά). Η ονομασία Μέργιανη προέρχεται από τη λέξη «Μέρας» δηλ. βοσκότοπος, όπου αρχικά έβοσκαν οι πρώτοι κάτοικοι τα ζώα τους²⁵¹⁸. Είναι σε υψόμετρο 30 μ.²⁵¹⁹.

Οι ντόπιοι κάτοικοι αγωνίστηκαν ηρωικά κατά το Μακεδονικό αγώνα, περιθάλποντας τα ελληνικά σώματα με κάθε τρόπο. Διακρίθηκαν επίσης στον αγώνα εναντίον των Βουλγάρων, αν και πολλές φορές δοκίμασαν το εγκληματικό μένος τους²⁵²⁰.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Μέργιανη είχε 50 κατοίκους (30 άνδρες και 20 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 42 άνδρες και 41 γυναίκες, σύνολο 83 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δημητρίσιου με έδρα τον οικισμό Δημητρίτσι στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μέργιανη²⁵²¹.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 236 πρόσφυγες (113 άνδρες και 123 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν πολλοί πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη και πιο συγκεκριμένα από τα χωριά Ντουάνκιου, Τατάρκιου και Μαστανάρι²⁵²².

Η περιοχή ήταν ελώδης και όταν αυτή το 1925 πλημμύρισε και κατέστρεψε τα σπίτια τους, μετακινήθηκαν στη σημερινή τοποθεσία του οικισμού.

Οι πρόσφυγες καλλιεργούσαν τα αγροτεμάχια που τους παραχώρησε η ελληνική πολιτεία και σε μικρό χρονικό διάστημα κατάφεραν να γίνουν ενεργά μέλη της τοπικής κοινωνίας²⁵²³.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 πρέπει να μετακινήθηκαν, να έφυγαν από τον οικισμό λόγω των πλημμυρών, αρκετές προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν μόνο 14 οικογένειες προσφύγων/68 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μέργιανη μετονομάζεται σε **Λυγαριά**²⁵²⁴.

2518. Βικιπαίδεια: Λυγαριά Σερρών.

2519. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2520. Ο.π. Βικιπαίδεια.

2521. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός Δημητρίσιον υπό το όνομα «κοινότης Δημητρίσιου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δημητρίσιου ενούνται και οι συνοικισμοί **Μέργιανη** και Τσερκέζ-Κιόϊ].

2522. https://dimitritsi.wordpress.com/dimos_visaltias/

2523. Ο.π.

2524. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [21. Ο συνοικισμός Μέργιανη της κοινότητος Δημητρίσιου μετονομάζεται εις «**Λυγαριά**» (η)].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 256 κατοίκων, οι 213 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99421-99440)²⁵²⁵.

Το 1941 ο οικισμός Λυγαριά και η κοινότητα Δημητριτσίου που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Το 1946 ο οικισμός Λυγαριά αποσπάται από τη κοινότητα Δημητριτσίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Λυγαριάς (Φ.Ε.Κ. 312^Α – 10/10/1946).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λυγαριά αποσπάται από την κοινότητα Λυγαριάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπικό Διαμέρισμα Λυγαριάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λυγαριά ανήκει στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Λυγαριάς της Δημοτικής Ενότητας Βισαλτίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 256 (1928), 425 (1940), 518 (1951), 565 (1961), 466 (1971), 393 (1981), 415 (1991), 617 (2001), 312 (2011).

Μαυροθάλασσα (Μουνούχι)

Ο οικισμός **Μουνούχι** βρίσκονταν 44 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών, σε υψόμετρο 30 μ.²⁵²⁶

Το 1886 είχε 50 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Μονούχι είχε 291 κατοίκους (154 άνδρες και 137 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 130 άνδρες και 115 γυναίκες, σύνολο 245 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μουνουχίου με έδρα τον οικισμό Μουνούχι²⁵²⁷ στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Τζερκέζ Μαχαλά ή Τσερκέζ-Κιόϊ και Πύργος.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 159 πρόσφυγες (69 άνδρες και 90 γυναίκες)²⁵²⁸.

2525. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2526. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα, 2006.

2527. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός **Μουνούχι** υπό το όνομα «κοινότης Μουνουχίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουνουχίου ενούνται και οι συνοικισμοί Πύργος (ή Κούλια) και Τσερκέζ Μαχαλά (ή Τσερκέζ-Κιόϊ)].

2528. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Σουρπασάν ή Σουρμπασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες γιατί το 1926 ήταν εγκατεστημένες 107 προσφυγικές οικογένειες/435 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Δέκα (10) οικογένειες προέρχονταν από το Μπουγιούκ-Γκερδελή της περιοχής Σαράντα Εκκλησιών της Αδριανούπολης²⁵²⁹. Ξεκίνησαν τέλη Σεπτεμβρίου 1922 από την πατρίδα τους πεζή και έφτασαν στην Ελλάδα όπου και διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη.

Το 1927 ο οικισμός Μουνούχι μετονομάζεται σε **Μαυροθάλασσα**²⁵³⁰ και η κοινότητα Μουνουχίου σε κοινότητα Μαυροθαλάσσης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 514 κατοίκων, οι 376 ήταν πρόσφυγες²⁵³¹ που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99841-99980)²⁵³².

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Μαυροθαλάσσης υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^A – 31/07/1941) από το νομό Σερρών ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης υπάγονται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^A – 14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μαυροθάλασσα αποσπάται από την κοινότητα Μαυροθαλάσσης (καταργείται) και ορίζεται έδρα στο δήμο Τραγίλου Σερρών και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Μαυροθαλάσσης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μαυροθάλασσα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μαυροθαλάσσης της Δημοτικής Ενότητας Τραγίλου του δήμου Βισαλτίας με έδρα τη Νιγρίτα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 514 (1928), 1.401 (1940), 2.071 (1951), 2.234 (1961), 2.000 (1971), 1.925 (1981), 1.767 (1991), 1.601 (2011).

Μεσάδα (Μπαϊσλή)

Ο οικισμός **Μπαϊσλή** βρίσκονταν 32 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών, σε υψόμετρο 120 μ.²⁵³³

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Μπεασελή είχε 257 κατοίκους (129 άνδρες και 128 γυναίκες).

Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 320.
 2529. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 227.
 2530. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^A της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [13. Η κοινότης Μουνουκίου μετονομάζεται εις «κοινότητα Μαυροθαλάσσης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μουνούχι εις «Μαυροθάλασσα»].
 2531. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Παρτούζ ή Μπαρτούζ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 280.
 2532. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.
 2533. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7485&lng=1>

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 30 άνδρες και 24 γυναίκες, σύνολο 54 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μακιών με έδρα τον οικισμό Μακιαίς στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μαχμουτλή, Σακάφτσια, Μπαϊσλή²⁵³⁴, Μπάς-Κιόϊ, Κουρατζανλή και Καρατζά Κιόϊ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 21 προσφυγικές οικογένειες (94 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Μπαϊσλή αποσπάται από την κοινότητα Μακιών (Βαμβακιά) και προσαρτάται στη κοινότητα Δημητρίσιου (Φ.Ε.Κ. 85^Α – 08/03/1926) ενώ λίγους μήνες αργότερα γίνεται ξανά η σύσταση της κοινότητας Μακιών στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μπαϊσλή, αποσπώμενος από την κοινότητα Δημητρίσιου (Φ.Ε.Κ. 233^Α – 14/07/1926).

Το 1927 ο οικισμός Μπαϊσλή μετονομάζεται σε **Μεσάδα**²⁵³⁵.

Το 1928 ο οικισμός Μεσάδα αποσπάται από την κοινότητα Βαμβακιάς και προσαρτάται στη κοινότητα Τριανταφυλλιών (Φ.Ε.Κ. 126^Α – 16/07/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 116 κατοίκων, οι 51 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99981-100020)²⁵³⁶.

Το 1941 ο οικισμός Μεσάδα και η κοινότητα Τριανταφυλλιών που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μεσάδα αποσπάται από την κοινότητα Τριανταφυλλιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας στο Τοπικό Διαμέρισμα Τριανταφυλλιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2001 ο οικισμός Μεσάδα, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 18/03/2001).

Απογραφές: 116 (1928), 830 (1940), 1.121 (1951), 1.103 (1961), 733 (1971), 940 (1981), 856 (1991).

2534. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [16. Ο συνοικισμός Μακιαίς υπό το όνομα «κοινότης Μακιών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μακιών ενούνται και οι συνοικισμοί Σακάφτσια, Καρατζά-Κιόϊ, Μαχμουτλή, Μπάς-Κιόϊ, **Μπαϊσλή** και Κουρατζανλή].

2535. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [4. Ο συνοικισμός Μπαϊσλή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Μεσάδα**»].

2536. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μεσοκώμη (Κάκαρα)

Ο οικισμός **Κάκαρα** βρίσκονταν, στην ανατολική πλευρά ενός καταπράσινου λόφου, που περιτριγυρίζεται από έναν εύφορο κάμπο, 15 χιλ. νοτιοανατολικά της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 20 μέτρων²⁵³⁷.

Κοντά στο σημερινό οικισμό εντοπίστηκε, με βάση την επιφανειακή κεραμική, ένας παραλίμνιος αρχαίος οικισμός. Συγκεκριμένα, αυτός βρισκόταν στην ανατολική όχθη της αρχαίας Κερκινίτιδας λίμνης (Αχινού), στην οποία μαρτυρείται η ύπαρξη ναυσιπλοΐας, με γνωστά αρχαία λιμάνια κοντά στους σημερινούς οικισμούς Παραλίμνιο και Πεθελινό. Παλαιότερες αρχαιολογικές ανασκαφές στην περιοχή έδειξαν ότι ο οικισμός της Μεσοκώμης μαζί με αυτούς του Σκοπού, του Ψυχικού, του Παραλιμνίου και του Πεθελινού κατοικήθηκαν από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι και την Βυζαντινή εποχή²⁵³⁸.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαρμουσακλή με έδρα τον οικισμό Σαρμουσακλή (μετέπειτα Πεντάπολη) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Κάκαρα²⁵³⁹ και Βερνάρ.

Ο οικισμός δημιουργήθηκε το 1922 όταν 46 οικογένειες προσφύγων Ελλήνων, από το Ορτακσί της Αδριανούπολης, που σήμερα ανήκει στην Τουρκία, συνολικά 186 άτομα, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα πατρία εδάφη τους και να εγκατασταθούν στην περιοχή Κάκαρα. Οι υπόλοιποι συντοπίτες τους, περίπου 1.500 άτομα, διασκορπιστήκαν σε τρία χωριά, στο Μεσοχώρι Ροδόπης, στον Βάλτο και στον Κριό Έβρου²⁵⁴⁰.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 148 πρόσφυγες (78 άνδρες και 70 γυναίκες).

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή άρχισαν να έρχονται και να εγκαθίστανται και άλλες προσφυγικές οικογένειες, έτσι ώστε στον οικισμό κατεγράφησαν το 1928, 46 οικογένειες προσφύγων/186 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο αρχικός οικισμός βρισκόταν δίπλα στην παλιά λίμνη του Στρυμόνα που αποξηράθηκε, εκεί όπου σήμερα βρίσκεται το κοιμητήριο του οικισμού. Οι κακές συνθήκες υγιεινής, όμως, που προκαλούσε ο βάλτος και η ελονοσία από τα κουνούπια, ανάγκασε τους κατοίκους να μετακινήσουν τον οικισμό 1 χιλιόμετρο βόρειο-ανατολικότερα, στην ανατολική πλευρά του ίδιου λόφου²⁵⁴¹.

Έτσι από έναν πρόχειρο οικισμό με καταλισμούς από σανίδες και καλάμια, ο οικισμός μετατράπηκε σε οικισμό με σύγχρονο ρυμοτομικό σχέδιο. Αξίζει να σημειωθεί ότι με την προσωπική εργασία των κατοίκων έγινε η ανέγερση του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου, όπου στεγάστηκαν τα λίγα ιερά εκκλησιαστικά και ιστορικά κειμήλια που μπόρεσαν να φέρουν από την πατρίδα τους²⁵⁴².

2537. Βικιπαίδεια: Μεσοκώμη.

2538. Ό.π.

2539. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Σαρμουσακλή υπό το όνομα «κοινότης Σαρμουσακλή» με έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαρμουσακλή ενοούνται και οι συνοικισμοί Βερνάρ και **Κάκαρα**].

2540. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2541. Ό.π.

2542. Ό.π.

Το 1927 ο οικισμός Κάκαρα μετονομάζεται σε **Μεσοκώμη**²⁵⁴³, ενώ λίγους μήνες αργότερα ο οικισμός Μεσοκώμη αποσπάται από την κοινότητα Σαρμουσακλή και προσαρτάται στη κοινότητα Παραλιμνίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 205 κατοίκων, οι 199 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 97741-97800)²⁵⁴⁴.

Το 1929 ο οικισμός Μεσοκώμη αποσπάται από την κοινότητα Παραλιμνίου και προσαρτάται στη κοινότητα Πενταπόλεως (Φ.Ε.Κ. 423^A – 29/11/1929), ενώ το 1949 ο οικισμός Μεσοκώμη αποσπάται από την κοινότητα Πενταπόλεως και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μεσοκώμης (Φ.Ε.Κ. 173^A – 10/08/1949).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μεσοκώμη αποσπάται από την κοινότητα Μεσοκώμης και προσαρτάται στο δήμο Στρυμόνα, στο Τοπικό Διαμέρισμα Μεσοκώμης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μεσοκώμη αποσπάται από το δήμο Στρυμόνα (καταργείται) και ανήκει στον Καλλικρατικό δήμο «Εμμανουήλ Παππάς» (με έδρα το Χρυσό) ως Δημοτική Κοινότητα Μεσοκώμης της Δημοτικής Ενότητας Στρυμόνα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Οι κάτοικοι, λόγω της καταγωγής τους, διατηρούν τα θρακιώτικα έθιμα. Στον οικισμό γίνονται ετησίως δύο μεγάλα πανηγύρια. Το πρώτο ανήμερα του Αγίου Γεωργίου που γιορτάζει ο αντίστοιχος τοπικός Ιερός Ναός και το δεύτερο στο τέλος Αυγούστου στο οποίο ανταμώνουν οι απανταχού «Κακαριώτες». Και στα δύο πανηγύρια γίνεται μεγάλο γλέντι.

Απογραφές: 205 (1928), 232 (1940), 271 (1951), 315 (1961), 216 (1971), 217 (1981), 185 (1991), 102 (2011).

Μεσορράχη (Ράχωβα)

Ο ημιορεινός οικισμός **Ράχωβα** (σλαβική λέξη που το απέδωσαν οι Τούρκοι) βρίσκεται σε απόσταση 32 χλμ. νοτιοανατολικά από τις Σέρρες, σε υψόμετρο 160 μ.²⁵⁴⁵

Στα βορειοανατολικά του οικισμού, υπάρχει ο λόφος με το εκκλησάκι του Αι-Γιώργη, όπου έχουν βρεθεί τάφοι και κτερίσματα της παλαιολιθικής εποχής²⁵⁴⁶ ενώ το 2016 βρέθηκε και Μακεδονικός τάφος.

Σε απόσταση περίπου 500 μ. βορειοδυτικά από τον οικισμό, συγκεκριμένα στο τρα-

2543. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^A της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [11. Ο συνοικισμός Κάκαρα της κοινότητας Σαρμουσακλή μετονομάζεται εις «Μεσοκώμη»].

2544. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2545. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Αθήνα: Τεγόπουλος - Μανιατέας. 1996, τόμος 22, σελ. 54.

2546. <http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=1386321530>

πεζοειδές ύψωμα «Αθάνατο νερό», έχουν εντοπιστεί ίχνη (όστρακα αγγείων και τάφοι) αρχαίου πολισματος, το οποίο, κατά τη ρωμαϊκή τουλάχιστον εποχή, ανήκε στη «χώρα» της αρχαίας πόλης Γαζώρου²⁵⁴⁷. Στη βόρεια πλαγιά του υψώματος, γνωστή με την ονομασία «Ανά τσεσμέ», καθώς και λίγο βορειότερα στη θέση «Ραχόβουνα», εκτεινόταν η νεκρόπολη του πολισματος, όπως μαρτυρούν οι αρχαίοι (λακκοειδείς και κιβωτιόσχημοι) τάφοι που αποκαλύφθηκαν εκεί κατά καιρούς. Από τα διάφορα ευρήματα η ακμή του πολισματος χρονολογείται από τα κλασικά ως τα ρωμαϊκά χρόνια²⁵⁴⁸.

Αρχικά ο οικισμός βρισκόταν νοτιοανατολικά της σημερινής του θέσης, αλλά το σημείο εγκαταλείφθηκε λόγω εξάπλωσης χολέρας. Στην ευρύτερη περιοχή, έχουν βρεθεί και ευρήματα στρατοπέδευσης αρχαίου στρατού και βρίσκεται, πάνω σε πλαγιά, ένας βράχος με αποτυπωμένο ένα άνοιγμα σε άσχημα ποδιού. Η τοπική δοξασία αναφέρει ότι αυτό σκαλίστηκε από το πόδι του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όταν αυτός στρατοπέδευσε εκεί, καθώς η περιοχή υπήρξε το φυσικό σύνορο της Μακεδονίας με τη Θράκη²⁵⁴⁹.

Το 1866, στην Μεσορράχη ζούσαν 400 Έλληνες και 450 Οθωμανοί (Σχινάς).

Το 1886 κατοικείται από 50 χριστιανικές οικογένειες που μιλούσαν την τουρκική γλώσσα ενώ υπήρχε σχολείο ελληνικό, εκκλησία και 2 χάνια (Σχινάς).

Οι Οθωμανοί έφυγαν κυρίως κατά την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923. Μεγάλος αριθμός Οθωμανών ήταν πλούσιοι γαιοκτήμονες και Τούρκοι προύχοντες, οι οποίοι απέσπασαν προνόμια και μεγάλες εκτάσεις γύρω από την Μεσορράχη από τον σουλτάνο. Οι Οθωμανοί μετά την κυριαρχία των Ελλήνων, άρχισαν να φεύγουν ήδη πριν την Συνθήκη της Λοζάνης ενώ πολλοί Έλληνες που είχαν εξισλαμιστεί ξαναέγιναν χριστιανοί κι παρέμειναν στην περιοχή²⁵⁵⁰.

Οι κάτοικοι πολέμησαν κατά της επεκτατικής πολιτικής των Βουλγάρων στους Βαλκανικούς πολέμους, με πολλά θύματα και αγνοούμενους.

Το 1913 ο οικισμός Ράχωβα προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 394 κατοίκους (201 άνδρες και 193 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 197 άνδρες και 227 γυναίκες, σύνολο 424 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ζηλιαχώβης με έδρα τον οικισμό Ζηλιάχωβα στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κλεπούσνα, Αναστασία, Σφελινός, Ράχωβα²⁵⁵¹, Τσέκοβα και Τσεπελτζές.

Ένα χρόνο μετά ο οικισμός Ράχωβα αποσπάται από την κοινότητα Ζηλιαχώβης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Ραχώβης (Φ.Ε.Κ. 184^Α – 30/09/21).

2547. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σελ. 179. <http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=15560>

2548. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή», Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 82.

2549. Βικιπαίδεια: Μεσορράχη Σερρών.

2550. Ό.π.

2551. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Ζηλιάχωβα υπό το όνομα «κοινότης Ζηλιαχώβης» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Ζηλιαχώβης ενούνται και οι συνοικισμοί Τσεπελτζές, **Ράχωβα**, Κλεπούσνα, Αναστασία, Σφελινός και Τσέκοβα].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 45 πρόσφυγες στον οικισμό (24 άνδρες και 21 γυναίκες).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες έτσι ώστε το 1928 ήταν συνολικά 35 προσφυγικές οικογένειες/125 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 3 οικογένειες από τη Πάρλα της Μ. Ασίας²⁵⁵².

Το 1927 ο οικισμός Ράχωβα μετονομάζεται σε **Μεσορράχη**²⁵⁵³ και η κοινότητα Ραχώβης σε κοινότητα Μεσορράχης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 677 κατοίκων, οι 198 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 101421-101480)²⁵⁵⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μεσορράχη αποσπάται από την κοινότητα Μεσορράχης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέας Ζίχνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Μεσορράχης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μεσορράχη ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μεσορράχης της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του δήμου Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 677 (1928), 817 (1940), 790 (1951), 803 (1961), 574 (1971), 436 (1981), 430 (1991), 404 (2011).

Μετόχι

Ο οικισμός Μετόχι βρίσκονταν βόρεια των Σερρών και σε απόσταση 5 χλμ. περίπου.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, το Μετόχι είχε 115 κατοίκους (58 άνδρες και 57 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 71 άνδρες και 78 γυναίκες, σύνολο 149 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μερτάτης με έδρα τον οικισμό Μερτάτη (μετέπειτα Ξηρότοπος) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μετόχι²⁵⁵⁵ και Μαραμόρ.

2552. Λάζαρος Κλ. Ασίκογλου: «Μαυρόλοφος Σερρών. Από την Πάρλα στη νέα Πατρίδα». Εκδόσεις «Πληθώρα», Αθήνα 2012 και Βασίλειος Ν. Μπακιρτσής: «Η Πάρλα η αλησμόνητη πατρίδα μου». Σέρρες 2018.

2553. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [2. Η κοινότης Ραχώβης μετονομάζεται εις «κοινότητα Μεσορράχης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ράχωβα εις «Μεσορράχη»].

2554. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών. Αθήνα 1928.

2555. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [16. Ο συνοικισμός Μερτάτη υπό το όνομα «κοινότης Μερτάτης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μερτάτης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μετόχι και Μαραμόρ].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 26 οικογένειες προσφύγων/90 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός Μετόχι αποσπάται από την κοινότητα Ξηροτόπου και προσαρτάται στη κοινότητα Λευκώνα (Φ.Ε.Κ. 256^Α – 05/12/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 122 κατοίκων, οι 92 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 26 οικογένειες Ποντίων προσφύγων.²⁵⁵⁶

Το 1940 ο οικισμός Μετόχι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ – 16/10/1940) ενώ συγχρόνως αναγνωρίζονται οι οικισμοί Άνω Μετόχιον και Κάτω Μετόχιον που προσαρτώνται στη κοινότητα Λευκώνα.

Το 1951 ο οικισμός Άνω Μετόχιον καταργείται.

Ο οικισμός Κάτω Μετόχι υφίσταται μέχρι σήμερα.

Απογραφές: 122 (1928), (-) (1940).

Μητρούσι (Χομόνδος)

Ο οικισμός Χομόνδος βρίσκονταν νοτιοδυτικά της πόλης των Σερρών σε απόσταση 11 χλμ. και συγκεκριμένα 2 χλμ. από την εθνική οδό Σερρών-Θεσσαλονίκης. Δυτικά του οικισμού περνά η «Μπέλιτσα» που καταλήγει στο Στρυμόνα, μια στραγγιστική τάφρος που βοηθά στην άρδευση αλλά και την αποτροπή πλημμυρών²⁵⁵⁷.

Το 1913 ο Χαμόνδος προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 404 κατοίκους (169 άνδρες και 235 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 172 άνδρες και 161 γυναίκες, σύνολο 333 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Χομόνδου με έδρα τον οικισμό **Χομόνδο**²⁵⁵⁸ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Καβακλή, Καραντζά-Κιόϊ και Άνω Καμήλα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 169 πρόσφυγες (87 άνδρες και 82 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 252 οικογένειες προσφύγων/1.252 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

2556. Αρχείον Πόντου – 12^{ος} τόμος, Στατιστικοί Πίνακες, σελ. 236-237.

2557. Βικιπαίδεια: Μητρούσι Σερρών.

2558. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός **Χομόνδος** υπό το όνομα «κοινότης Χομόνδου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Χομόνδου ενοούνται και οι συνοικισμοί Άνω Καμήλου Καρατζά-Κιόϊ, και Καβακλή].

Στο Άνω Μητρούσι εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες που ήρθαν από το Σουφλί της Δυτικής Θράκης και από πολλά χωριά της Ανατολικής Θράκης: Κιουπλί, Ντουβάντζιλι, Αλεπλί, Ναντερλί, Κουμπουρλάρ, Πέτρα, Γέννα, Άσμπουγα²⁵⁵⁹.

Το 1927 ο οικισμός Χομόνδος αποσπάται από την κοινότητα Χομόνδου και προσαρτάται στη κοινότητα Σκοτούσης (Φ.Ε.Κ. 52^Α – 31/03/1927) ενώ το 1927 ο οικισμός Χομόνδος μετονομάζεται σε **Μητρούσι**²⁵⁶⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.167 κατοίκων, οι 1.120 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 340 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 104381-104720)²⁵⁶¹.

Το 1930 ο οικισμός Μητρούσι αποσπάται από την κοινότητα Σκοτούσης και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Μητρουσίου (Φ.Ε.Κ. 250^Α – 23/07/1930).

Σήμερα είναι ένας οικισμός από κατοίκους του παλαιού οικισμού και των προσφύγων που ήρθαν στην περιοχή το 1925. Τους δύο οικισμούς χωρίζει η στραγγιστική Τάφρος «Μπέλιτσα». «Κάτω Μητρούσι» ονομάζεται ο πιο παλιός οικισμός και «Άνω Μητρούσι» ο νεότερος. Το Κάτω Μητρούσι είναι ο παλαιός οικισμός. Το Άνω Μητρούσι κατοικήθηκε πρώτα από πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης κατοίκους των οικισμών Σουφλί, Κιουπλί, Δουβάντζιλι, Αλεπλί, Ανταντερλί, Πέτρα, Γέννα, Άσμπουγα κ.ά. το 1923. Οι πρώτες κατοικίες κτίστηκαν από άγρια νεροκάλαμα ή από πλέγματα με βέργες και επίχρισμα λάσπης. Η στέγη ήταν επικλινή με υλικά τα σάζια (είδος καλαμιού με το οποίο φτιάχνονται οι ψάθες, τα παπύρια). Το 1925 οι περισσότερες οικογένειες εγκαταστάθηκαν σε σπίτια του εποικισμού.

Τη νέα του ονομασία, την έλαβε προς τιμήν του Μακεδονομάχου Δημητρίου «Μητρούση» Γκογκολάκη ο οποίος πέθανε μαχόμενος τους Τούρκους στο καμπαναριό του ιερού ναού Ευαγγελίστριας των Σερρών.

Το 1951 το όνομα του οικισμού Μητρούσι διορθώνεται σε **Άνω Μητρούσιον** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951) και το 1955 ο οικισμός Άνω Μητρούσιον μετονομάζεται σε Μητρούσιο (Φ.Ε. 157^Α – 21/06/1955).

Το έδαφος είναι πεδινό. Τα εδάφη υδρεύονται από αρτεσιανά πηγάδια με αρκετή ποσότητα σιδήρου. Έχει υψόμετρο 18μ. πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας και κλίμα υγρό. Οι κάτοικοι ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Παρήγαγαν κριθάρι, σιτάρι, αραβόσιτο, βαμβάκι, ρύζι, ζαχαρότευτλα και μηδική (τριφύλλι).

Σήμερα πια, όλα τα εδάφη είναι αρδευόμενα από τον ποταμό Στρυμόνα. Οι καλλιέργειες δεν έχουν αλλάξει και πολύ με τη διαφορά πως καλλιεργούνται λιγότερο το σιτάρι και το κριθάρι γιατί το εισόδημα που αποφέρουν είναι μικρό. Οι κάτοικοι εκτός της γεωργίας και κτηνοτροφίας, που είναι και οι κύριες ασχολίες, απασχολούνται και στις βιοτεχνίες ρούχων που υπάρχουν στον οικισμό αλλά και πολλοί από τους κατοίκους είναι υπάλληλοι που εργάζονται στην πόλη των Σερρών ενώ μένουν στον οικισμό²⁵⁶².

2559. https://docs.google.com/document/edit?id=1kckpr6II6O2RyQpKttxAid88N4vXsgKkbuHEerzKs_A&hl=en
2560. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 306^Α της 22^{ας} Δεκεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [224. Ο συνοικισμός Χομόνδος της κοινότητας Σκοτούσης (πρώην Πρόσνικ) μετονομάζεται εις «**Μητρούσης**»].

2561. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2562. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μητρούσι αποσπάται από την κοινότητα Μητρουσίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μητρουσίου ως Τοπικό Διαμέρισμα Μητρουσίου (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μητρούσι αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Μητρουσίου της Δημοτικής Ενότητας «Καπετάν Μητρουσίου» του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.167 (1928), 1.546 (1940), 1.629 (1951), 1.853 (1961), 1.624 (1971), 1.695 (1981), 1.714 (1991), 1.489 (2011).

Μικρό Σούλι (Σέμαλτον)

Ο οικισμός **Σέμαλτον** βρίσκονταν 26 χλμ. νότια από τη Ν. Ζίχνη, 4 χλμ. από το Ροδολίβος και 54 χλμ. νοτιοανατολικά από τις Σέρρες, σε υψόμετρο 300 μ.²⁵⁶³ Ήταν χτισμένος στους πρόποδες του Παγγαίου όρους, «σκαρφαλωμένος» σε ένα μεγάλο βράχο που θυμίζει έντονα το Σούλι της Ηπείρου. Εξάλλου τη σημερινή του ονομασία, την οποία απέκτησε το 1927 την οφείλει σε αυτή την μορφολογική του ομοιότητα με το ιστορικό Σούλι, αλλά και στη γενναιότητα με την οποία πολέμησαν οι Μακεδονομάχοι του οικισμού, κατά το Μακεδονικό Αγώνα (1904 — 1908). Λέγεται μάλιστα ότι το όνομα αυτό το έδωσε στον οικισμό ο Μητροπολίτης Δράμας, Φιλίππων και Ζιχνών και αργότερα Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος, όταν βρέθηκε εκεί το 1909, για να παρακολουθήσει μια θεατρική παράσταση που δόθηκε από κατοίκους του²⁵⁶⁴.

Το 1886 κατοικείτο από 1.400 Έλληνες (Σχινάς).

Το Μικρό Σούλι απελευθερώθηκε στις 24 Οκτώβρη του 1912, όπως άλλωστε και τα υπόλοιπα Παγγαιοχώρια, από τον καπετάν Τσάρα.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Σέμαλτον είχε 976 κατοίκους (497 άνδρες και 479 γυναίκες).

Το Μάιο του 1913 ο οικισμός πέφτει στα χέρια των Βουλγάρων. Οι κάτοικοί του αλλά και της Παλαιοκώμης, της Αμφίπολης και των Λακοβικών, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους για να ξεφύγουν από τις βιαιότητες των Βουλγάρων κατακτητών της Ανατ. Μακεδονίας. Οι κάτοικοί του κατέφυγαν στη Βουρβουρού Χαλκιδικής για να εγκατασταθούν σε ασφαλή τόπο. Εκεί όμως τους βρίσκει επιδημία χολέρας, με αποτέλεσμα πάνω από 110 άνθρωποι να πεθάνουν εκεί, ενώ οι υπόλοιποι αναγκάστηκαν να ξαναγυρίσουν πίσω. Οι κακουχίες όμως των Μικροσουλιωτών δεν τελειώνουν εδώ, αφού αμέσως σχεδόν με την επιστροφή τους ξεσπάει ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Οι Βούλγαροι στέλνουν πολλούς κατοίκους ομήρους στην Βουλγαρία, όπου και πεθαίνουν οι περισσότεροι από αυτούς. Ακόμη οι Βούλγαροι καταστρέφουν ολοσχερώς τον οικισμό και χρησιμοποιούν τα απομεινάρια των σπιτιών σαν οικοδομικά υλικά για να φτιάξουν τα οχυρωματικά τους έργα²⁵⁶⁵.

2563. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2564. Βικιπαίδεια: Μικρό Σούλι.

2565. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Η εκκλησία του οικισμού, η οποία χτίστηκε το 1835, ήταν το μοναδικό κτίσμα του οικισμού που έμεινε ανέπαφο. Όμως κι αυτή γκρεμίστηκε από βόμβα, που έπεσε στον οικισμό κατά την διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων. Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, οι ξένες δυνάμεις κατοχής υποχρέωσαν τους κατοίκους του Μ. Σουλίου, αλλά και των γύρω οικισμών να κατασκευάσουν το δρόμο που οδηγεί σε μια περιοχή του Παγγαίου που ονομάζεται «Κανόνι». Εκεί, με καταναγκαστική δουλειά των κατοίκων της περιοχής, κατασκευάστηκε φρούριο, προκειμένου να ελέγχουν οι ξένες δυνάμεις ολόκληρο τον Στρυμονικό Κόλπο²⁵⁶⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 188 άνδρες και 213 γυναίκες, σύνολο 401 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σεμάλτου με έδρα τον οικισμό Σέμαλτον²⁵⁶⁷. Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 8 οικογένειες/25 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκε 1 οικογένεια από τη Πάρλα της Μ. Ασίας²⁵⁶⁸.

Το 1927 ο οικισμός Σέμαλτον, μετονομάζεται σε **Μικρό Σούλι**²⁵⁶⁹ και η κοινότητα Σεμάλτου σε κοινότητα Μικρού Σουλίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 985 κατοίκων, οι 77 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 102101-102120)²⁵⁷⁰.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, το Μικρό Σούλι, παρόλο που πάντοτε ήταν ένας κατά βάση αγροτικός οικισμός ανέπτυξε σημαντική πολιτιστική δραστηριότητα. Ακουστά σ' όλη την περιοχή ήταν τα γλέντια των κατοίκων του, οι παρελάσεις καρναβαλικών αρμάτων τις Αποκριές, οι συναυλίες που έδινε η μπάντα του οικισμού, αλλά και οι θεατρικές παραστάσεις που ανέβαζαν οι σύλλογοι του Μικρού Σουλίου. Τα τελευταία χρόνια το Μικρό Σούλι, όπως άλλωστε και όλα τα χωριά του Παγγαίου, ακολούθησε μια φθίνουσα πορεία με συνεχή μείωση του πληθυσμού του²⁵⁷¹.

Από ένα βαθύ πέπλο μυστηρίου εξακολουθούν να καλύπτονται τα «ακιδογραφήματα» ή «βραχογραφίες» που συναντάμε στις πλαγιές του Παγγαίου, πάνω από το Μικρό

2566. Ό.π.

2567. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός **Σέμαλτον** υπό το όνομα «κοινότης Σεμάλτου» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

2568. Λάζαρος Κλ. Ασίκογλου: «Μαυρόλοφος Σερρών. Από την Πάρλα στη νέα Πατρίδα». Εκδόσεις «Πληθώρα», Αθήνα 2012.

2569. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [33. Η κοινότης Σεμάλτου μετονομάζεται εις «κοινότητα Μικρού Σουλίου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Σεμάλτου εις «**Μικρό Σούλι**»].

2570. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2571. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Σούλι και το Ροδολίβος, δηλαδή κάποια σχεδιάσματα ζωγραφισμένα επάνω στο σκληρό γρανίτη ή το σκληρό ασβεστόλιθο. Πράγματι οι βραχογραφίες αυτές παρατηρήθηκαν και μελετήθηκαν για πρώτη φορά από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Νικόλαο Μουτσόπουλο, ο οποίος όμως δεν ήταν αρχαιολόγος, στο Νότιο και Νοτιοδυτικό Παγγαίο το 1966. Από τότε όμως και μετά, δεν έχει γίνει ενδελεχής επιστημονική έρευνα, οπότε δεν μπορούμε με βεβαιότητα να μιλήσουμε για την προέλευσή τους. Με τις βραχογραφίες ασχολήθηκε και ο Ροδολιβινός Γιώργος Βογιατζής, ο οποίος έχει γράψει και ένα βιβλίο σχετικό με αυτές. Οι βραχογραφίες είναι απεικονίσεις, κυρίως ειδών της πανίδας που υπήρχε στην περιοχή, αλλά και ανθρώπινων μορφών. Στο Παγγαίο όλες οι βραχογραφίες, έχουν την ίδια μορφή, πράγμα που σημαίνει ότι φτιάχτηκαν από τον ίδιο λαό και μάλιστα με μια τεχνική (της διάνοιξης οπών πάνω στον σκληρό βράχο, που στο τέλος ενώνονται μεταξύ τους και σχηματίζουν γραμμές), την οποία τεχνική χρησιμοποιούν μέχρι και σήμερα ακόμη οι κτηνοτρόφοι του Παγγαίου, για να χαράζουν τα ονόματά τους στους βράχους. Η χρονολόγηση των χαραγμάτων αυτών βέβαια είναι ακόμη πιο δύσκολη, αφού όπως είπαμε δεν έχουν μελετηθεί από αρχαιολόγους. Πάντως γίνεται γενικά δεκτό από όσους ασχολήθηκαν με τις βραχογραφίες, ότι οι παλιότερες ανάγονται στην όψιμη εποχή του χαλκού (γύρω δηλαδή στην 3η χιλιετία π.Χ.), ενώ οι νεώτερες φθάνουν μέχρι και τους πρώτους Χριστιανικούς χρόνους²⁵⁷².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μικρό Σούλι αποσπάται από την κοινότητα Μικρού Σουλίου και προσαρτάται στο δήμο Ροδολίβους ως Τοπικό Διαμέρισμα Μικρού Σουλίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μικρό Σούλι αποσπάται από το δήμο Ροδολίβους και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μικρού Σουλίου της Δημοτικής Ενότητας Ροδολίβους του δήμου Αμφίπολης, με έδρα το Ροδολίβος (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 985 (1928), 1.195 (1940), 1.140 (1951), 1.052 (1961), 709 (1971), 629 (1981), 522 (1991) 382 (2011).

Μονόβρυση (Σαλή Αγά)

Ο οικισμός **Σαλή Αγά** βρίσκονταν βόρεια-δυτικά από το Χρυσό και 7 χλμ. νοτιοδυτικά-ανατολικά των Σερρών, σε υψόμετρο 45 μ.²⁵⁷³

Σε ένα χαμηλό ύψωμα, κοντά στο σημερινό οικισμό, εντοπίστηκε η θέση αρχαίου οικισμού. Όπως μαρτυρούν τα επιφανειακά ευρήματα κεραμικής, ο οικισμός είχε ακμάσει από την εποχή του Χαλκού ως το τέλος της ρωμαϊκής εποχής²⁵⁷⁴.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός βρέθηκε κατεστραμμένος.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τοπόλιανης με έδρα τον οικισμό Τοπόλιανη στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Κισισλίκ (Τουμπίτσα), Σαλή Αγά²⁵⁷⁵ και Βερζιανή.

2572. Ό.π.

2573. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2574. Δημήτρης Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή», Θεσ/νίκη 1999, σ.157

2575. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α υπ' αριθ. της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Τοπόλιανη υπό το όνομα «κοινότης Τοπόλιανης» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 26 άνδρες και 32 γυναίκες, σύνολο 58 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1926 να υπάρχουν 63 οικογένειες/240 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Η περιοχή ανήκε στον Σαλή Αγά ο οποίος εκμεταλλευόταν τα χωράφια της περιοχής. Αυτός και οι υπόλοιποι Τούρκοι εγκατέλειψαν αργότερα τα μέρη αυτά. Οι πρόσφυγες της Μονόβρυσης συνάντησαν την αντίδραση των ντόπιων κατοίκων, οι οποίοι δεν ήθελαν να μοιραστούν τις γεωργικές εκτάσεις μαζί τους²⁵⁷⁶.

Οι κάτοικοι της Μονόβρυσης είναι απόγονοι προσφύγων που ήρθαν από το Παπουτσάκ Ντεβρέτ της Μ. Ασίας το 1922. Ο οικισμός τους, που ήταν αμιγώς ελληνικός και αριθμούσε περί τους 3.500 κατοίκους, βρισκόταν στην περιοχή της Προύσας. Το καθεστώς δε της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, τους είχε προτείνει να επιλέξουν μεταξύ της Ελληνικής γλώσσας και της Ορθόδοξης Θρησκείας και να κρατήσουν ένα από τα δύο. Αυτοί επέλεξαν, μια και δε γινόταν αλλιώς, τη θρησκεία τους²⁵⁷⁷.

Το 1926 ο οικισμός Σαλή Αγά αποσπάται από την κοινότητα Τοπόλιανης (Χρυσού) και προσαρτάται στη κοινότητα Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926), ενώ λίγους μήνες αργότερα μετονομάζεται σε **Μονόβρυση**²⁵⁷⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 300 κατοίκων, οι 273 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 101601-101680)²⁵⁷⁹.

Το 1946 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μονόβρυσης με την απόσπαση του οικισμού Μονόβρυση από την κοινότητα Νεοχωρίου και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 330^Α – 01/11/1946).

Κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η παραγωγή κηπευτικών και ανθοκομικών προϊόντων. Ιδιαίτερα η ανθοκομία αποτελεί δυναμικό κλάδο της τοπικής οικονομίας λόγω της ποσότητας αλλά και της ποιότητας των προϊόντων. Κάθε χρόνο το Μάιο, γίνεται έκθεση ανθοκομίας. Στο χώρο του γηπέδου της Μονόβρυσης όλοι οι παραγωγοί εκθέτουν τα λουλούδια τους σε μία πενθήμερη γιορτή γεμάτη χρώματα και αρώματα, η οποία αποτελεί σημαντικό μέσο προώθησης των προϊόντων και πόλο έλξης χιλιάδων επισκεπτών²⁵⁸⁰.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μονόβρυση αποσπάται από την κοινότητα Μονόβρυσης και προσαρτάται στο δήμο Στρυμόνα στο Τοπικό Διαμέρισμα Μονόβρυσης. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

κοινότητα Τοπόλιανης ενούνται και οι συνοικισμοί Κισισλίκ (ή Τουμπίτσα), Βερζιανή και Σαλ Αγά].

2576. <https://www.gtp.gr/locpage.asp?id=7581&lng=1>

2577. Ό.π.

2578. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [4. Ο συνοικισμός Σαλ-Αγά της κοινότητας Τοπόλιανης μετονομάζεται εις «Μονόβρυση»].

2579. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2580. Ό.π. https

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μονόβρυση αποσπάται από το δήμο Στρυμόνα και προσαρτάται στο Καλλικρατικό δήμο «Εμμανουήλ Παππάς» με έδρα το Χρυσό, ως Τοπική Κοινότητα Μονόβρυσης της Δημοτικής Ενότητας Στρυμόνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 300 (1928), 418 (1940), 467 (1951), 550 (1961), 472 (1971), 523 (1981), 573 (1991), 571 (2011).

Μονοκκλησιά (Καρατζά-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Καρατζά-Κιόϊ** βρίσκονταν 16 χλμ. δυτικά των Σερρών, σε υψόμετρο 15 μ.²⁵⁸¹.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Καρατζά-Κιόϊ είχε 312 κατοίκους (133 άνδρες και 179 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 48 άνδρες και 39 γυναίκες, σύνολο 87 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Χομόνδου με έδρα τον οικισμό Χομόνδο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Καβακλή, Καρατζά-Κιόϊ²⁵⁸² και Άνω Καμήλα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 240 πρόσφυγες (119 άνδρες και 121 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 79 οικογένειες προσφύγων/346 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες κατάγονταν από την περιοχή των Σαράντα Εκκλησιών. (50 οικογένειες από την Πέτρα και 25 από τα Καλύβια)²⁵⁸³.

Το 1926 δημιουργείται η κοινότητα Γενή-Κιόϊ στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Καρατζά-Κιόϊ αποσπώμενος από τη κοινότητα Χαμόνδου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1926 ο οικισμός Καρατζά-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Μονοκκλησιά**²⁵⁸⁴.

Λίγο αργότερα η κοινότητα Γενή-Κιόϊ που ανήκει ο οικισμός Μονοκκλησιά μετονομάζεται σε κοινότητα Προβατά (Φ.Ε.Κ. 7^Α – 14/01/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 427 κατοίκων, οι 363 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2581. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα, 2006.

2582. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Χομόνδος υπό το όνομα «κοινότης Χομόνδου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Χομόνδου ενούνται και οι συνοικισμοί Άνω Καμήλου, **Καρατζά-Κιόϊ**, και Καβακλή].

2583. https://docs.google.com/document/edit?id=1kckpr61I6O2RyQpKttxAid88N4vXsgKkbuhEerzKs_A&hl=en

2584. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [9. Ο συνοικισμός Καρατζά-Κιόϊ της κοινότητας Γενή-Κιόϊ μετονομάζεται εις «**Μονοκκλησιά**»(η)].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 99741-99840)²⁵⁸⁵.

Το 1963 ο οικισμός Μονοκκλησιάς αποσπάται από την κοινότητα Προβατά και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μονοκκλησιάς (Φ.Ε.Κ. 215^Α – 09/12/1963).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μονοκκλησιάς αποσπάται από την κοινότητα Μονοκκλησιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Μητρούσιου ως Τοπικό Διαμέρισμα Μονοκκλησιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μονοκκλησιάς αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μονοκκλησιάς της Δημοτικής Ενότητας Καπετάν Μητρούσιου του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 427 (1928), 484 (1940), 548 (1951), 629 (1961), 540 (1971), 475 (1981), 452 (1991), 319 (2011).

Μύρκινος (Δοξόμπος)

Ο οικισμός **Δοξόμπος** βρίσκονταν στα νότια του κάμπου των Σερρών, περίπου 500 μ. ανατολικά από τις όχθες του ποταμού Στρυμόνα στο σημείο που καταλήγει ο παραπόταμος του Αγγίτης. Απέχει 21 χλμ. νότια από τη Νέα Ζίχνη και 49 χλμ. νοτιοανατολικά από τις Σέρρες²⁵⁸⁶ σε υψόμετρο 10 μ.²⁵⁸⁷

Το 1886 είχε περί τις 100 οικογένειες/150 άτομα Έλληνες (Σχινάς).

Στα βορειοανατολικά και σε απόσταση περίπου 300 μ. ανατολικά του ποταμού Αγγίτη έχει εντοπιστεί αρχαίο νεκροταφείο²⁵⁸⁸.

Όπως μαρτυρεί η μνεία της από τον Αππιανό και το Διόδωρο, καθώς και η ανεύρεση τριών επιγραφών²⁵⁸⁹, η Μύρκινος επέζησε ως τη Ρωμαϊκή (αυτοκρατορική) εποχή²⁵⁹⁰.

Στα Βυζαντινά χρόνια αναφέρεται με το όνομα Δοξόμπος ή Δοξόμπους και πιθανολογείται ως ένας από τους παράλιους οικισμούς της αρχαίας Κερκινίτιδας λίμνης (σήμερα αποξηραμένης λίμνης Αχινού)²⁵⁹¹.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 112 κατοίκους (61 άνδρες και 51 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 63 άνδρες και 58 γυναίκες, σύνολο 121 κάτοικοι.

2585. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2586. Βικιπαίδεια: Μύρκινος.

2587. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2588. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=5511&v17=

2589. D. C. Samsaris: La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine), Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 293-294, αρ. 150-152 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 150, # PH150791)

2590. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα», σ. 141.

2591. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοτσακίου με έδρα τον οικισμό Κοτσάκι στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Δοξόμπος²⁵⁹², Ζδράβικ και Βουλτσίστα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες γιατί το 1926 ήταν εγκατεστημένες 17 προσφυγικές οικογένειες/52 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 6 οικογένειες από τη Πάρλα της Μ. Ασίας²⁵⁹³.

Το 1926 ο οικισμός Δοξόμπος αποσπάται από την κοινότητα Κοτσακίου (μετέπειτα Μυρρίνη) και προσαρτάται στη κοινότητα Ζδράβικ –μετέπειτα Δραβήσκου (Φ.Ε.Κ. 217^Α– 30/06/1926).

Το 1927 ο οικισμός Δοξόμπος μετονομάζεται σε **Μύρκινος** (Φ.Ε.Κ. 76^Α – 02/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 198 κατοίκων, οι 63 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων –κατά τους ισχυρισμούς των– αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96721-96740)²⁵⁹⁴.

Το 1946 ο οικισμός Μύρκινος αποσπάται από την κοινότητα Δραβήσκου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μυρκίνου (Φ.Ε.Κ. 373^Α – 31/12/1946).

Η πλειοψηφία των κατοίκων του ασχολούνται με την γεωργία και κυρίως βαμβακοκαλλιέργειες, αλλά και σιτηρά²⁵⁹⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μύρκινος αποσπάται από την κοινότητα Μυρκίνου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέας Ζίχνης και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Μυρκίνου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μύρκινος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μυρκίνου της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του δήμου Νέας Ζίχνης με έδρα τη Ν. Ζίχνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 198 (1928), 258 (1940), 360 (1951), 433 (1961), 273 (1971), 267 (1981), 237 (1991), 198 (2011).

Μυρρίνη (Κοτσάκι)

Ο οικισμός **Κοτσάκι** βρίσκονταν στις νότιες άκρες του κάμπου των Σερρών και νότια του Αγγίτη ποταμού που καταλήγει στο Στρυμόνα. Απέχει 11 χλμ. νοτιοανατολικά από

2592. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιόικηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κοτσάκι υπό το όνομα «κοινότης Κοτσακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοτσακίου ενούνται και οι συνοικισμοί **Δοξόμπος**, **Ζδραβίκ** και **Βουλτσίστα**].

2593. Λάζαρος Κλ. Ασίκουλου: «Μαυρόλοφος Σερρών. Από την Πάρλα στη νέα Πατρίδα». Εκδόσεις «Πληθώρα», Αθήνα 2012 και Βασίλειος Ν. Μπακιρτσής: «Η Πάρλα η αλησμόνητη πατρίδα μου». Σέρρες 2018.

2594. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2595. Ό.π. Βικιπαίδεια.

τη Νέα Ζίχνη και 39 χλμ. νοτιοανατολικά από τις Σέρρες²⁵⁹⁶, σε υψόμετρο 90 μ.²⁵⁹⁷.

Το 1886 κατοικείτο από 250 Έλληνες (Σχινάς) ενώ το 1912 από 200 Έλληνες (Ευαγγελίδης).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 310 κατοίκους (169 άνδρες και 141 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 163 άνδρες και 178 γυναίκες, σύνολο 341 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοτσάκιου με έδρα τον οικισμό Κοτσάκι²⁵⁹⁸ στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Δοξόμπος, Ζδράβικ και Βουλτσίστα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 63 πρόσφυγες στον οικισμό (36 άνδρες και 27 γυναίκες).

Μετά το 1923 πρέπει να έφυγαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες γιατί το 1928 ήταν εγκατεστημένες μόνο 5 προσφυγικές οικογένειες/16 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κοτσάκι μετονομάζεται σε **Μυρρίνη**²⁵⁹⁹ και η κοινότητα Κοτσάκιου σε κοινότητα Μυρρίνης. (Το όνομα πιθανολογείται ότι προέρχεται από γλωσσική παραφθορά του φυτού μυρσίνη ή αλλιώς μυρτιά, που αφθονεί περιοχή)²⁶⁰⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 447 κατοίκων, οι 22 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 98881-98900)²⁶⁰¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μυρρίνη αποσπάται από την κοινότητα Μυρρίνης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέας Ζίχνης και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Μυρρίνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μυρρίνη ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μυρρίνης της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του δήμου Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 447 (1928), 493 (1940), 471 (1951), 462 (1961), 317 (1971), 283 (1981), 220 (1991), 233 (2011).

2596. Βικιπαίδεια: Μυρρίνη.

2597. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2598. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός **Κοτσάκι** υπό το όνομα «κοινότης Κοτσάκιου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοτσάκιου ενούνται και οι συνοικισμοί Δοξόμπος, Ζδράβικ και Βουλτσίστα].

2599. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [12. Η κοινότης Κοτσάκιου μετονομάζεται εις «κοινότητα Μυρρίνης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κοτσάκι εις **Μυρρίνη**].

2600. Ό.π.Βικιπαίδεια.

2601. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Νέα Ζίχνη - Ζήλεια (Ζηλιάχωβα)

Ο οικισμός **Ζηλιάχωνα** βρίσκονταν προς τα νοτιοανατολικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Δράμας και τη νότια πλαγιά του Μενοικίου όρους. Ήταν κτισμένος 27 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών και 41 χλμ., νοτιοδυτικά της Δράμας, στα σε υψόμετρο 260 μ.²⁶⁰²

Σε χαμηλό λόφο της βορειοανατολικής άκρης της Νέας Ζίχνης, στη τοποθεσία «Θολό», έχουν βρεθεί επιφανειακά ευρήματα νεολιθικής εποχής, καθώς και ευρήματα από τους ρωμαϊκούς έως τους μεταβυζαντινούς χρόνους²⁶⁰³

Αρχικά η πόλη χτίστηκε στις όχθες της (αποξηραμένης τώρα) λίμνης του Αχινού (αρχαία Κερκινίτιδα). Το αρχαίο της όνομα ήταν **Ίχνα**. Ήταν πόλη παιονική, όπως και η Σίρις η Παιονική, που κατακτήθηκε από τους Μακεδόνες κατά τον 5^ο αι. και γρήγορα αφομοιώθηκε στο Μακεδονικό κράτος. Άλλη μία πόλη με το ίδιο όνομα, η επίσης παιονική Ίχνα αναφέρεται από τον Θουκυδίδη ανάμεσα στην Πέλλα και την Χαλάστρα. Το όνομα Ίχνα είναι παιονικό (οι Παίονες ήταν φύλλο γλωσσικά και εθνικά συγγενές με τους Έλληνες και δένεται γλωσσολογικά και εννοιολογικά με την λέξη «ίχνος» δηλαδή το «πάτημα», το «σταθερό έδαφος», όνομα που ταιριάζει σε πόλεις κτισμένες στην αμμουδιά ανάμεσα στην λίμνη (ή την θάλασσα) και στον ασταθή βάλτο. Δυο χιλιόμετρα περίπου νοτιότερα της Νέας Ζίχνης, στον πευκόφυτο λόφο «Τούμπα», εντοπίστηκε, με βάση διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα (αγγεία, ανάγλυφα και νομίσματα), η θέση αρχαίου οικισμού που είχε ακμάσει σε όλη τη διάρκεια της αρχαιότητας²⁶⁰⁴. Η περιοχή από το 2012 έχει χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικός χώρος²⁶⁰⁵.

Η αυθεντική Ίχνα καταστράφηκε μάλλον από τους Βουλγάρους και ξαναχτίστηκε στους βυζαντινούς χρόνους σε πιο ασφαλή τοποθεσία, την σημερινή, μακριά από την λίμνη του Αχινού και τον κάμπο. Τότε αρχίζει η μακροχρόνια ιστορία της βυζαντινής Ζίχνας²⁶⁰⁶. Στα Οθωμανικά χρόνια ανήκε στον καζά των Σερρών στο σαντζάκι της Θεσσαλονίκης και ονομαζόταν *Ζίχνε* - *Zihne*. Το 1530 είχε 394 χριστιανικά και 35 μουσουλμανικά νοικοκυριά.

Το 1886 ήταν πρωτεύουσα του διαμερίσματος Ζίχνης της επαρχίας Σερρών που επιτηρούσε 42 πόλεις και χωριά που κατοικούσαν 17.000 χριστιανοί ελληνόφωνες, 580 χριστιανοί Αθίγγανοι, 7.100 χριστιανοί ορθόδοξοι βουλγαρόφωνοι, 6.300 μωαμεθανοί, 1.300 σχισματικοί Βούλγαροι και 3.500 Έλληνες τουρκόφωνοι. Κατοικείτο από 500 οικογένειες οι περισσότερες των οποίων ήταν τουρκικές και οι υπόλοιπες χριστιανικές που αγνοούσαν την ελληνική και μιλούσαν την τουρκική γλώσσα, 3 τεμένη, 1 εκκλησία ελληνικά σχολεία αρρένων και θηλέων και 8 χάνια (Σχινάς).

Το 1912 κατοικείτο από 1.000 Έλληνες και 800 Τούρκους (Ευαγγελίδης).

Το 1913 ο οικισμός Ζηλιάχωβα προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 2.075 κατοίκους (1.026 άνδρες και 1.049 γυναίκες) και ήταν έδρα της Υποδιοίκησης Ζίχνης του νομού Σερρών.

2602. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2603. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=1386152530&v17=

2604. <http://www.serres.gr/index.php/istoria/istoria-serron-samsaris>

2605. <http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=-1642166667>

2606. <http://gym-n-zichn.ser.sch.gr/zichni/history.htm>

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.049 άνδρες και 1.167 γυναίκες, σύνολο 2.216 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ζηλιαχώρας με έδρα τον οικισμό Ζηλιάχωβα²⁶⁰⁷ στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κλεπούσνα, Αναστασιά, Σφελινός, Ράχωβα, Τσέκοβα και Τσεπελτζές.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 634 πρόσφυγες (315 άνδρες και 319).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν αρκετές οικογένειες προσφύγων ανεβάζοντας τον αριθμό τους το 1928 σε 229 προσφυγικές οικογένειες/882 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκε 1 οικογένεια από τη Πάρλα της Μ. Ασίας²⁶⁰⁸.

Το 1926 ο οικισμός Ζηλιάχωβα μετονομάζεται σε **Ζήλεια**²⁶⁰⁹ και η κοινότητα Ζηλιαχώρας σε κοινότητα Ζήλειας. Ένα χρόνο μετά το 1927 ο οικισμός Ζήλεια μετονομάζεται σε **Νέα Ζίχνη**, όπως και η ομώνυμη κοινότητα (Φ.Ε.Κ. 179^Α – 30/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 3.135 κατοίκων, οι 922 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 97061-97360)²⁶¹⁰.

Το 1990 η κοινότητα Νέας Ζίχνης, αναγνωρίζεται σε δήμο (Φ.Ε.Κ. 111^Α – 28/08/1990).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το κτίριο της καπναποθήκης, που υπήρξε Γυμνάσιο και από το 1994 έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο γιατί «πρόκειται για χαρακτηριστικό δείγμα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής, σημαντικό για τη διατήρηση μαρτυριών της ιστορίας του οικισμού και της τοπικής αρχιτεκτονικής»²⁶¹¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέα Ζίχνη προσαρτάται στο Καποδιστριακό δήμο Νέας Ζίχνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Ζίχνη ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Νέας Ζίχνης της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του δήμου Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Η Νέα Ζίχνη είναι έδρα της Ιεράς Μητροπόλεως Ζιχνών και Νευροκοπίου²⁶¹².

2607. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός **Ζηλιάχωβα** υπό το όνομα «κοινότης Ζηλιαχώρας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζηλιαχώρας ενούνται και οι συνοικισμοί Τσεπελτζές, Ράχωβα, Κλεπούσνα, Αναστασιά, Σφελινός και Τσέκοβα].

2608. Λάζαρος Κλ. Ασίκουλου: «Μαυρόλοφος Σερρών. Από την Πάρλα στη νέα Πατρίδα». Εκδόσεις «Πληθώρα», Αθήνα 2012.

2609. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Σερρών, μετονομάζεται: [9. Η κοινότης Ζηλιαχώρας της Υποδιοικήσεως Ζίχνης εις «κοινότητα Ζήλειας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ζηλιάχωβα εις «**Ζήλεια**»].

2610. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2611. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=14592&v17=

2612. <http://www.ec-patr.org/dioceses.php?lang=gr&id=43>.

Απογραφές: 3.135 (1928), 3.993 (1940), 3.676 (1951), 3.942 (1961), 3.118 (1971), 2.726 (1981), 2.443 (1991), 2.421 (2001), 2.499 (2011).

Νέα Μπάφρα

Ο ημιορεινός οικισμός Νέα Μπάφρα βρίσκονταν στους πρόποδες του Παγγαίου όρους, 49 χλμ. νοτιοανατολικά από την πόλη των Σερρών, 23 χλμ. δυτικά από την πόλη της Δράμας και 43 χλμ. βορειοδυτικά από την πόλη της Καβάλας, στον κόμβο των εθνικών οδών Δράμας - Θεσσαλονίκης και Σερρών - Καβάλας, σε υψόμετρο 180μ.²⁶¹³

Οι πρώτοι πρόσφυγες που ήρθαν στην περιοχή της Κορμίστας έμειναν σε σκηνές στη σημερινή περιοχή «Πλατάνια». Το 1923 η περιοχή παραχωρήθηκε από το Κράτος στους Παφραίους. Οι κάτοικοι ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια της γης. Έφτιαξαν σιγά-σιγά τον οικισμό τους και αναπτύχθηκαν διατηρώντας ταυτόχρονα τις παραδόσεις και τις μνήμες από τον τόπο καταγωγής τους²⁶¹⁴.

Ο οικισμός της Ν. Μπάφρας ιδρύθηκε (πλησίον της Κορμίστας) αρχικά από ογδόντα (80) οικογένειες προσφύγων, που ήρθαν από την Πάφρα του Δυτικού Πόντου²⁶¹⁵ το έτος 1924, μετά από πολύ κόπο και μεγάλο αγώνα. Κατόπιν ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες Παφραίων²⁶¹⁶ από διάφορα μέρη της Βορείου Ελλάδας²⁶¹⁷.

Η περιοχή που εγκαταστάθηκαν οι Παφραίοι ανήκε στους κατοίκους της κοινότητας Πρώτης (Κιουπ-Κιοϊ) οι οποίοι αντέδρασαν για την εγκατάσταση των Ποντίων προσφύγων μέσα στα χωράφια τους. Οι Παφραλήδες είχαν στήσει σκηνές προσωρινά, τις οποίες την επομένη ήρθαν και έκαψαν οι κάτοικοι του Κιουπ-Κιοϊ και έδιωξαν τους Παφραλήδες από την περιοχή μέχρι του σιδηροδρομικού σταθμού Φωτολίβος. Την επομένη της καταδίωξης επανήλθαν και εγκαταστάθηκαν εκ νέου και δημιουργήθηκαν φοβερές συμπλοκές μεταξύ Παφρηνών και Κιουπκιοϊλήδων. Τα επεισόδια έγιναν θέμα στη Βουλή 1924-1925²⁶¹⁸.

Το 1928 είχαν εγκατασταθεί 110 οικογένειες προσφύγων/341 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Νέα Μπάφρα προσαρτάται στη κοινότητα Κορμίστης (Φ.Ε.Κ. 4^Α - 11/01/1927).

Ο Ηλίας Πάνου ήταν ο πρώτος δάσκαλος (Παφραίος) του οικισμού από την εγκατάσταση των προσφύγων το 1924 έως το θάνατο του. Ο Γεώργιος Αντωνιάδης υπήρξε εν

2613. Βικιπαίδεια: Νέα Μπάφρα Σερρών.

2614. Ιστοσελίδα: Δήμος Αμφίπολης.

2615. Η Πάφρα βρίσκεται μεταξύ Σινώπης και Αμισού. Το 1870 είχε περίπου 8.000 κατοίκους (2.000 Έλληνες- ελληνοφώνους και τουρκόφωνους). Υπήρχαν ελληνικά σχολεία αρρένων και θηλέων. Οι κάτοικοι ασχολούνταν με το ψάρεμα, την γεωργία και το εμπόριο. Οι γυναίκες έμεναν στο σπίτι και ασχολούνταν με τα οικιακά. Οι Παφραίοι ήταν από τους τελευταίους πρόσφυγες. Εφυγαν από τον τόπο τους το 1922 χωρίς να πάρουν μαζί τους τίποτε άλλο από τις εικόνες που είχαν στα σπίτια τους. (Ιστοσελίδα Δήμος Αμφίπολης).

2616. Δες μαρτυρίες: α) Θεοδώρου Τσακιρίδη ή Χατζηθεοδωρίδη «Πήραμε μαζί μας και τα όμορφα κορίτσια για να μην κιντύνεψουν από τους Τούρκους». Έξοδος τόμος IB, Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 36-39 και β) Ιωάννη Παπαδόπουλου» Ζούσαμε στα δάση, στις σηπλιές» Έξοδος, τόμος IB, Εφημερίδα Καθημερινή, σελ. 44-45.

2617. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2618. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

ζωή ο άνθρωπος που ανέδειξε προς τα έξω την Νέα Μπάφρα, με το συγγραφικό και πολιτισμικό του έργο, με δημοσιεύσεις άρθρων, συγγραφή βιβλίων για την Πάφρα του Δυτ. Πόντου και την σημερινή Ν. Μπάφρα Σερρών, όπως και για τους εθνικούς αγώνες των κατοίκων της και τέλος με τις πύρρειες ομιλίες του σε διάφορες εκδηλώσεις. Ιδιαίτερος πρέπει να αναφερθεί το πολύ μεγάλο Αρχείο του τεράστιου έργου του, που δώρισε και φυλάσσεται με το όνομά του, σε αίθουσα του Πολιτιστικού Κέντρου της Νέας Μπάφρας Σερρών²⁶¹⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 407 κατοίκων, οι 401 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 86161-86300)²⁶²⁰.

Το 1932 ο οικισμός Νέα Μπάφρα αποσπάται από τη κοινότητα Κορμίστης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Νέας Μπάφρας (Φ.Ε.Κ. 170^Α – 23/05/1932).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέα Μπάφρα από την κοινότητα Νέα Μπάφρας και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Μπάφρας του δήμου Κορμίστας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Η κύρια ασχολία των κατοίκων του οικισμού είναι οι αγροτικές καλλιέργειες. Παλαιότερα ήταν η καπνοκαλλιέργεια, αλλά σήμερα οι κάτοικοι ασχολούνται και με άλλες πιο δυναμικές και αποδοτικές παραγωγές.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Μπάφρα αποσπάται από τον δήμο Κορμίστας (καταργείται) και προσαρτάται στον δήμο Αμφίπολης (έδρα το Ροδολίβους) στη Τοπική Κοινότητα Νέας Μπάφρας της Δημοτικής Ενότητας Κορμίστας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 407 (1928), 830 (1940), 966 (1951), 1.086 (1961), 755 (1971), 845 (1981), 991 (1991), 716 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Νέα Πέτρα (Τσανός)

Ο οικισμός **Τσανός** βρίσκονταν 3 χλμ. νοτιοδυτικά της Ν. Ζίχνης σε υψόμετρο 80 μ.²⁶²¹

Το 1886 είχε 30 οικογένειες χριστιανών Αθιγγάνων (Σχινάς).

Σύμφωνα με το Εθνολογικό Μουσείο Θράκης στη Νέα Πέτρα εγκαταστάθηκαν κάτοικοι από την Πέτρα της Ανατ. Θράκης (Kayalı) η οποία βρίσκεται βορειοδυτικά των

2619. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2620. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2621. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Σαράντα Εκκλησιών. Με την αρχή των Βαλκανικών Πολέμων έφτασαν στην Πέτρα Βούλγαροι και έμειναν εκεί μέχρι το 1913 οπότε και η ευρύτερη περιοχή της Πέτρας επανήλθε σε Τουρκική Διοίκηση. Αρκετές οικογένειες από την Πέτρα κατέφυγαν στην Νέα Πέτρα, σε άλλα σημεία των Σερρών, της Κομοτηνής και της Ξάνθης ενώ κάποιοι εγκαταστάθηκαν κοντά στη Θεσσαλονίκη²⁶²².

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Τσάνος βρέθηκε κατεστραμμένος.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πόρνας με έδρα τον οικισμό Πόρνα στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κάτω Νούσκα, Τούμπα, Πλιάκος, Θολός, Χωροβίστα, Πεθελινός, Τσανός²⁶²³ και Ζίχνα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον Τσάνο, 126 πρόσφυγες (60 άνδρες και 66 γυναίκες).

Με την Μικρασιατική Καταστροφή το 1922 εγκαταστάθηκαν επίσης στη Νέα Πέτρα κάποιες οικογένειες από Αρβανίτες Ανατ. Θράκης (καταγόμενοι αρχικά από την Κορυτσά), καθώς ο ελληνισμός της Ανατ. Θράκης αναγκάστηκε να μεταναστεύσει στην Ελλάδα.²⁶²⁴

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων, έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν, 73 προσφυγικές οικογένειες/289 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Τσανός μετονομάζεται σε **Νέα Πέτρα**²⁶²⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 331 κατοίκων, οι 305 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 103661-103760)²⁶²⁶.

Από το 1923 και κάθε χρόνο στις 8 Ιανουρίου αναβιώνει στη Νέα Πέτρα το έθιμο της Γυναικοκρατίας ή αλλιώς το έθιμο της Μπάμπως καθώς και τα Βρεξούδια. Σύμφωνα με το έθιμο οι γυναίκες της Νέας Πέτρας τιμούν τη γηραιότερη γυναίκα του οικισμού και κατά τη διάρκεια του εθίμου δεν επιτρέπεται η παρουσία των ανδρών οι οποίοι καταβρέχονται σε περίπτωση που πλησιάσουν ενώ ταυτόχρονα οι γυναίκες του οικισμού προσπαθούν να τους αποσπάσουν κάποιο ρούχο το οποίο στη συνέχεια θα δημοπρατήσουν²⁶²⁷.

2622. <https://web.archive.org/web/20160507034910/http://database.emthrace.org/entities/view.cfm?areaid=1&Artid=4d4ba47d-e0c3-c767-fe09-d3c545ef771c&NSpid=3>

2623. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Πόρνα υπό το όνομα «κοινότης Πόρνας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πόρνας ενοούνται και οι συνοικισμοί Κάτω Νούσκα, Χωροβίστα, Ζίχνα, Θολός, Τούμπα, Πεθελινός, Τσάνος και Πλιάκος ή Σφαμένος].

2624. <https://web.archive.org/web/20170427234803/http://www.cheimonio.gr/B020B5EC.el.aspx>

2625. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [6. Ο εις την κοινότητα υπαγόμενος συνοικισμός Τσιάνος μετονομάζεται εις «Νέα Πέτρα».

2626. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2627. <http://www.protothema.gr/culture/article/440600/anavionei-to-ethimo-tis-babos-stis-serres/>
<http://news.in.gr/culture/article/?aid=209452>

Το 1932 ο οικισμός Νέα Πέτρα αποσπάται από τη κοινότητα Γαζώρου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νέας Πέτρας.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέα Πέτρα αποσπάται από την κοινότητα Νέας Πέτρας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ν. Ζίχνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Πέτρας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Πέτρα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νέας Πέτρας της Δημοτικής Ενότητας Νέας Ζίχνης του «Καλλικρατικού» δήμου Νέας Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 331 (1928), 456 (1940), 479 (1951), 733 (1961), 618 (1971), 448 (1981), 407 (1991), 389 (2001) 280 (2011).

Νέος Σκοπός (Κεσιολίκ ή Κισισλίκ)

Ο οικισμός **Κισισλίκ** βρίσκονταν 12 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών και 96 χλμ. βορειοανατολικά της Θεσσαλονίκης. Είναι κτισμένος σε ύψωμα επί της πεδιάδας κοντά στον ποταμό Στρυμόνα²⁶²⁸, σε υψόμετρο 20 μ.²⁶²⁹.

Στη θέση του οικισμού υπήρχε αρχαία κώμη που οι κάτοικοί της (Ολδηνοί) αναφέρονται σε επιγραφή του 2^{ου} – 3^{ου} μ.Χ. αι.²⁶³⁰

Αρχικά στην περιοχή υπήρχαν ορισμένες οικίες δουλοπάροικων, που δούλευαν στο τσιφλίκι της περιοχής, το Κισεζλίκ (Καλογερίκο), μία εκκλησία της Ιεράς Μονής Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου, μερικές οικογένειες Μικρασιατών προσφύγων από την Προύσα και ορισμένες οικογένειες Σαρακατσάνων²⁶³¹.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Κισισλίκ είχε 144 κατοίκους (70 άνδρες και 74 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τοπόλιανης με έδρα τον οικισμό Τοπόλιανη στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Κισισλίκ²⁶³² (Τουμπίτσα), Σαλή Αγά και Βερζιανή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 69 άνδρες και 85 γυναίκες, σύνολο 154 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 34

2628. Βικιπαίδεια: Νέος Σκοπός.

2629. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2630. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 132-133. ISBN 960-7265-16-5 - D. C. Samsaris: La vallée du Bas-Strymon à l' époque impériale (Contribution épigraphique à la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine), Δωδώνη 18 (1989), τεύχ. 1, σ. 273, αρ. 108.

2631. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7578&lng=1>

2632. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Τοπόλιανη υπό το όνομα «κοινότης Τοπόλιανης» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τοπόλιανης ενούνται και οι συνοικισμοί **Κισισλίκ** (ή Τουμπίτσα), Βερζιανή και Σαλ Αγά].

πρόσφυγες (18 άνδρες και 16 γυναίκες). Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή άρχισαν να έρχονται και να εγκαθίστανται και άλλες προσφυγικές οικογένειες.

Ο σύγχρονος οικισμός δημιουργήθηκε για την στέγαση προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών του 1922 και προέρχονταν στη συντριπτική τους πλειοψηφία από τον Σκοπό της Ανατολικής Θράκης²⁶³³. Για τη δημιουργία του Νέου Σκοπού το κράτος απαλλοτρίωσε μεγάλη αγροτική έκταση της ιδιοκτησίας Νάσιουτσικ και στη συνέχεια προχώρησε κατά τα μέσα του 1924 στην ανέγερση του οικισμού²⁶³⁴ στη θέση παλαιότερου που ήταν γνωστός ως Κισικλίκ και Τουμπίστα²⁶³⁵. Ο νεότευκτος οικισμός ονομάστηκε «Αγρόκτημα Νέος Σκοπός» και περιλάμβανε εκτός των Ανατολικοθρακιωτών, ορισμένες οικογένειες Μικρασιατών προσφύγων αλλά και γηγενών αγροτών²⁶³⁶. Από τις πρώτες προτεραιότητες των προσφύγων ήταν η ανέγερση του ναού Αγίου Δημητρίου, σε ανάμνηση του ομώνυμου ναού του Σκοπού. Στον νέο ναό στεγάστηκαν τα ιερά εκκλησιαστικά και ιστορικά κειμήλια που μετέφεραν από την Ανατολική Θράκη οι πρόσφυγες²⁶³⁷.

Στον οικισμό κατεγράφησαν το 1928, 408 οικογένειες προσφύγων/1.621 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κισισλίκ (Τουμπίστα) μετονομάζεται σε **Νέος Σκοπός**²⁶³⁸ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νέου Σκοπού.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.044 κατοίκων, οι 1.894 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 520 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 100281-100800)²⁶³⁹.

Στις αρχές Οκτωβρίου του 1941, 23 κάτοικοι του οικισμού αιχμαλωτίστηκαν από Βούλγαρους έποικους και έπειτα από άγριο ξυλοδαρμό εκτελέστηκαν οι 18 από αυτούς ως αντίποινα για τα γεγονότα της εξέγερσης της Δράμας²⁶⁴⁰.

Οι κάτοικοι του ασχολούνται ως επί το πλείστον με τις αγροτικές εργασίες²⁶⁴¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέος Σκοπός αποσπάται από την κοινότητα Νέου Σκοπού, ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Νέου Σκοπού και ορίζεται έδρα του δήμου Στρυμόνα (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

2633. https://web.archive.org/web/20170227232200/http://orfeus.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=17&Itemid=22

2634. Τζούλια Θεοδωράκη-Πάτση: «Αγροτικοί οικισμοί: η περίπτωση του νομού Σερρών», διδακτορική διατριβή, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα 1997, σ. 97

2635. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2636. Ό.π.https.

2637. Ό.π.Βικιπαίδεια.

2638. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 217^Α της 30^{ης} Ιουνίου 1926, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Μακεδονία, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός **Νέος Σκοπός** (πρώην Κισισλίκ ή Τουμπίστα) υπό το όνομα «κοινότης Νέου Σκοπού» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν αποσπώμενος της κοινότητος Τοπόλιανης].

2639. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2640. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση», εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σ. 177-178.

2641. Ό.π. Τζούλια Θεοδωράκη-Πάτση.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέος Σκοπός αποσπάται από το δήμο Στρυμόνα (καταργείται) και ανήκει στον Καλλικρατικό δήμο «Εμμανουήλ Παππάς» (με έδρα το Χρυσό) ως Δημοτική Κοινότητα Νέου Σκοπού της Δημοτικής Ενότητας Στρυμόνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 2.044 (1928), 2.717 (1940), 2.763 (1951), 3.150 (1961), 2.744 (1971), 2.620 (1981), 2.413 (1991), 2.529 (2001), 1.927 (2011).

Νεοχώρι

Ο οικισμός Νεοχώρι βρίσκεται 6 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης των Σερρών. Η παλιά του ονομασία ήταν Γενικιοϊ και ήταν μετόχι της Μονής Κουτλουμουσιού, του Αγίου Όρους, από το 1367. Είναι χτισμένος πάνω σε λόφο με υψόμετρο 30 μ.²⁶⁴²

Το 1886 είχε 20 χριστιανικές οικογένειες (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Νεοχώρι είχε 264 κατοίκους (134 άνδρες και 130 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σουμπάσκιοϊ με έδρα τον οικισμό Σουμπάσκιοϊ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Νουρή-Εφένδη, Τσοραπλή, Νεοχώρι²⁶⁴³, Δερβέσιανη, Εραπτοίκ και Γεδή Δερμέν.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 142 πρόσφυγες (79 άνδρες και 63 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 106 οικογένειες/457 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο πληθυσμός του Νεοχωρίου αποτελείται σήμερα από εντόπιους και Θρακιώτες. Οι πρώτοι εντόπιοι ήταν εγκαταστημένοι κοντά στο τσιφλίκι του Κων/νου Τεγουτζίκ, περίπου δέκα οικογένειες, και εργαζόταν σαν εργάτες στα χωράφια του τσιφλικιού. Οι Θρακιώτες κατάγονται από το Μέγα Ζαλούφι της Μακράς Γέφυρας και από το Σελτζικιοϊ της ανατολικής Θράκης²⁶⁴⁴.

Το 1926 ο οικισμός Νεοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Σουμπάσκιοϊ και προσαρτάται στη κοινότητα Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926) όπου και ορίζεται έδρα της κοινότητας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 781 κατοίκων, οι 478 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

2642. <http://www.astir-neochoroi.gr/%CE%BD%CE%B5%CE%BF%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B9-%CF%83%CE%B5%CF%81%CF%81%CF%8E%CE%BD/>

2643. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισης κοινότητων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Σουμπάσκιοϊ υπό το όνομα «κοινότης Σουμπάσκιοϊ» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σουμπάσκιοϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Δερβέσιανη, **Νεοχώρι**, Αραπτοίκ, Τσοραπλή, Νουρή Εφένδη και Γενή Δερμέν].

2644. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7582&lng=1>

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 100081-100240)²⁶⁴⁵.

Οι κάτοικοι του οικισμού ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, επίσης υπάρχουν πολλοί υπάλληλοι είτε στο δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και αρκετοί εργάτες. Τον κύριο όγκο γεωργικής παραγωγής τον αποτελούν οι καλλιέργειες βαμβακιού, τεύτλων, αραβοσίτου, σίτου και βιομηχανικής ντομάτας²⁶⁴⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νεοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Νεοχωρίου και προσαρτάται στο δήμο Στρυμόνα στο Τοπικό Διαμέρισμα Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νεοχώρι αποσπάται από το δήμο Στρυμόνα και προσαρτάται στο Καλλικρατικό δήμο «Εμμανουήλ Παππας» με έδρα το Χρυσό, ως Τοπική Κοινότητα Νεοχωρίου Σερρών της Δημοτικής Ενότητας Στρυμόνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 781 (1928), 1.152 (1940), 1.288 (1951), 1.489 (1961), 1.117 (1971), 1.289 (1981), 1.217 (1991), 1.214 (2011).

Νικόκλεια (Νικοσλάβη ή Νικολάβ)

Ο οικισμός **Νικοσλάβη** βρίσκονταν 25 χλμ. δυτικά από την πόλη των Σερρών και 8 χλμ. βορειοδυτικά της Νιγρίτας. Το όνομα «Νικοσλάβη» το οφείλει σε κάποια νίκη των Ελλήνων εναντίον των Σλάβων. Από κατάλοιπα οικισμών που βρέθηκαν φαίνεται πως η περιοχή είχε κατοικηθεί από πολύ παλιά. Επί Τουρκοκρατίας οι κάτοικοι του οικισμού, αν και περισσότεροι, δούλευαν στα κτήματα των κατακτητών, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν εδώ λόγω της ευφορίας του εδάφους. Κατά την περίοδο του Μακεδονικού αγώνα αγωνίστηκαν με σθένος. Στους Βαλκανικούς πολέμους οι κάτοικοι του οικισμού έσπευσαν να βοηθήσουν τους Έλληνες στρατιώτες που μάχονταν στα Πλατανούδια. Επιτέθηκαν σε ένα βουλγαρικό τάγμα έξω από την Αγία Παρασκευή, προκαλώντας σύγχυση στον αντίπαλο. Κατά τον ελληνοβουλγαρικό πόλεμο αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τον οικισμό και να καταφύγουν στους οικισμούς της επαρχίας Λαγκαδά, θέλοντας να αποφύγουν τις θηριωδίες των Βουλγάρων. Ήταν σε υψόμετρο 80 μ.²⁶⁴⁷

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Νικοσλάβι είχε 459 κατοίκους (233 άνδρες και 226 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 293 άνδρες και 261 γυναίκες, σύνολο 554 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Νικοσλάβης με έδρα τον οικισμό Νικοσλάβη²⁶⁴⁸ (Νικόκλεια).

2645. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2646. <http://www.astir-neochoroi.gr/%CE%BD%CE%B5%CE%BF%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B9-%CF%83%CE%B5%CF%81%CF%8E%CE%BD/>

2647. Βικιπαίδεια: Νικόκλεια Σερρών.

2648. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [13. Ο

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 10 πρόσφυγες (5 άνδρες και 5 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 20 οικογένειες προσφύγων/84 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Νικοσλάβη μετονομάζεται σε **Νικόκλεια**²⁶⁴⁹ και η κοινότητα Νικοσλάβης σε κοινότητα Νικοκλείας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 839 κατοίκων, οι 136 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 100241-100280)²⁶⁵⁰.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Νικόκλειας αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνων (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Στον οικισμό υπάρχουν 400 σπίτια, και αριθμεί δημότες, πάνω από 2.500, με 1.300 ψηφοφόρους και μόλις 570 μόνιμους κατοίκους. Οι άνθρωποι που ζουν στον οικισμό, είναι ντόπιας καταγωγής. Στο παρελθόν, υπήρξαν και πρόσφυγες Μικρασιάτες, από τους οποίους έχουν μείνει μόνο δύο οικογένειες. Οι κάτοικοι του οικισμού είναι γεωργοί κατά κύρια βάση. Το αγρόκτημα του οικισμού έχει 12.000 στρέμματα, από τα οποία τα 6.000 είναι σιτηρά. Τα 2.000 στρέμματα, είναι καπνοκαλλιέργειες, υπάρχουν λίγα αμπέλια και περίπου 30.000 ελαιόδενδρα. Πολύ μεγάλο ρόλο επίσης παίζει και η κτηνοτροφία²⁶⁵¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νικόκλεια αποσπάται από την κοινότητα Νικοκλείας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπικό Διαμέρισμα Νικοκλείας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νικόκλεια ανήκει στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Νικοκλείας της Δημοτικής Ενότητας Βισαλτίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 839 (1928), 1.024 (1940), 927 (1951), 1.167 (1961), 1.293 (1971), 1.053 (1981), 911 (1991), 1.316 (2001), 766 (2011).

Ορέσκεια (Κιζιλή)

Ο οικισμός **Κιζιλή** βρίσκονταν στα νότια του κάμπου των Σερρών και στους βόρειους πρόποδες των Κερδυλίων ορέων. Είναι κτισμένος σε πολύ μικρή απόσταση και δυτικά

συνοικισμός *Νικοσλάβη* υπό το όνομα «κοινότης Νικοσλάβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν]. 2649. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Σερρών, μετονομάζεται: [7. Η κοινότης Νικοσλάβη της αυτής Υποδιοικήσεως εις «κοινότητα Νικόκλειας» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός εις «Νικόκλειαν»].

2650. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2651. Ό.π.Βικιπαίδεια.

από τη Δάφνη, σε περιοχή με πλούσια βλάστηση και πολλά νερά. Βόρεια περνάει ο χείμαρρος Δάφνη που μετά από λίγο καταλήγει στον Εξοβίτη ποταμό. Απέχει 18,5 χλμ. νοτιοανατολικά της Νιγρίτας και 35 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών²⁶⁵². Είναι σε υψόμετρο 140 μ.²⁶⁵³

Στην ίδια περιοχή και σε χαμηλό λόφο, σε απόσταση περίπου 1 χλμ. βόρεια, υπάρχουν τα ερείπια πύργου. Η περιοχή σε απογραφή του 11^{ου} αι. περιγράφεται ως *προάστειον* (δηλ. οικισμός) με την ονομασία «Άγιος Στέφανος». Κάτω από τον πύργο υπάρχει λαξευμένο σε βράχο του λόφου το ασκητήριο της Αγίας Μαρίνας το οποίο σε αγιορείτικα έγγραφα του 11^{ου} αι. αναφέρεται ως «Θεοτόκος του Σπηλαίου» και μετόχι της Μονής Ιβήρων του Αγίου Όρους²⁶⁵⁴.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Κιζαλή, είχε 129 κατοίκους (70 άνδρες και 59 γυναίκες). Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Εξιόβης με έδρα τον οικισμό Έξιοβα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ντερέ Μαχαλά, Τσακαλάδες και Κιζιλή²⁶⁵⁵.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 124 πρόσφυγες (69 άνδρες και 56 γυναίκες). Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 18 προσφυγικές οικογένειες/65 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Κιζιλή μετονομάζεται σε **Ορεσκία**²⁶⁵⁶. Στην απογραφή του 1928, εκ των 97 κατοίκων και οι 97 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 98641-98660)²⁶⁵⁷.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Ορέσκεια**²⁶⁵⁸.

Το 1941 ο οικισμός Ορέσκεια και η κοινότητα Δάφνης που υπάγεται, προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ορέσκεια αποσπάται από την κοινότητα Δάφνης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αχινού στο Τοπικό Διαμέρισμα Δάφνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

2652. Βικιπαίδεια: Ορέσκεια.

2653. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2654. Μανώλης Παπαθανασίου: «Πύργος Αγίας Μαρίνας Δάφνης».

2655. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Έξιοβα υπό το όνομα «κοινότης Εξιόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Εξιόβης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιζιλή, Ντερέ-Μαχαλά και Τσακαλάδες].

2656. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Σερρών, μετονομάζεται: [8. Ο συνοικισμός Κιζιλή της κοινότητος Εξιόβης της αυτής Υποδιοικήσεως εις «Ορεσκία»].

2657. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2658. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ορέσκεια αποσπάται από το δήμο Αχινού και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας στη Τοπική Κοινότητα Δάφνης (μαζί με την Δάφνη) της Δημοτικής Ενότητας Αχινού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 97 (1928), 293 (1940), 234 (1951), 274 (1961), 124 (1971), 84 (1981), 48 (1991), 80 (2001), 62 (2011).

Παλαιοκώμη (Προβίστα)

Ο οικισμός Προβίστα βρίσκονταν ανάμεσα στους οικισμούς Μαυροθάλασσα και Αμφίπολη σε απόσταση 52 χλμ. από τις Σέρρες και σε υψόμετρο 300 μ.²⁶⁵⁹

Επί Τουρκοκρατίας σημειώνεται εισροή Τούρκων εποίκων. Αυτοί γίνονται ιδιοκτήτες γης και κοπαδιών. Η Μονή Παντοκράτορος διατηρεί την θέση της όπως και άλλα μοναστήρια, κατέχοντας σημαντικές ιδιοκτησίες και προφυλάσσοντας τον οικισμό από την αυθαιρεσία της Οθωμανικής εξουσίας²⁶⁶⁰.

Κάτι τέτοιο δεν ήταν βέβαια πάντα εφικτό. Σύμφωνα με το *Χρονικό των Σερρών* του Παπασυνοδινού, το 1623 απαγχονίστηκε ο Αδάμης του Καραπαπά από την Προβίστα. Ο λόγος ήταν πως συγκέντρωνε στοιχεία προκειμένου να καταγγείλει στην Κωνσταντινούπολη τη φορολογική καταπίεση του πληθυσμού από τους τοπικούς άρχοντες. Βέβαια, προκειμένου να πετύχουν την καταδίκη του οι Τούρκοι τον συκοφάντησαν πως έβριζε τη θρησκεία τους²⁶⁶¹.

Το 1886 κατοικείτο από 1.150 άτομα - 750 Έλληνες και 400 Οθωμανούς (Σχινάς).

Το 1900 περνά από την περιοχή ο Βρετανός περιηγητής Τζωρτζ Φρεντερίκ Άμποτ και στο βιβλίο «Ένας Άγγλος στη Μακεδονία του 1900» που θα εκδώσει στη συνέχεια, δίνει σημαντικές πληροφορίες για την Παλαιοκώμη.

Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, η κοινότητά Παλαιοκώμης προσφέρει έμπυχο υλικό στα αντάρτικα σώματα και βοηθά στην παραλαβή και διακίνηση πολεμικού υλικού για το Ελληνικό Προξενείο Σερρών²⁶⁶².

Κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους διεξήχθησαν μάχες μεταξύ του Ελληνικού και του Βουλγαρικού στρατού στην περιοχή και τελικά αυτή προσαρτήθηκε στο ελληνικό κράτος. Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, σημειώθηκε νέα κάθοδος των Βουλγάρων με αποτέλεσμα ο πληθυσμός να αποδεκατιστεί. Κατ' αρχάς, πήραν ως ομήρους όλους τους Έλληνες άρρενες από 14 έως 60 ετών. Οι περισσότεροι δεν θα επιστρέψουν ζωντανοί, ενώ τα γυναικόπαιδα μαστίζονταν από επιδημία χολέρας και τύφου. Στο τέλος το χωριό κάηκε και μετά τον πόλεμο ξαναχτίστηκε παραπλεύρως του παλιού οικισμού²⁶⁶³.

2659. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2660. Κυριάκος Παπακυριάκου: «Ιστορία του νομού Σερρών από αρχαιολόγων χρόνων μέχρι της απελευθερώσεως του 1912 - 1913».

2661. Αστέριος Γούσιος: «Η κατά το Παγγαίον χώρα», 1894 & Ό.π. Κυριάκος Παπακυριάκου.

2662. Γ.Ε.Σ.: «Ο Μακεδονικός Αγών και τα εις Θράκην γεγονότα». 1979 και Ι. Πραζιώτης, Ζίχνη: «Το χρυσάφι των Σερρών».

2663. «Τετράδια Βουλγαρικής Κατοχής Ανατ. Μακεδονίας 1916-18». Ιστορικό και Λογοτεχνικό Αρχείο Καβάλας. Β. Κάρσιος: «Η Γενοκτονία του Ελληνισμού της Ανατολικής Μακεδονίας» & Εκδόσεις Εφημ. «Τα Νέα», Φοβερά

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Προβίστα είχε 665 κατοίκους (351 άνδρες και 314 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 225 άνδρες και 209 γυναίκες, σύνολο 434 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Προβίστης με έδρα τον οικισμό Προβίστα²⁶⁶⁴ στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Αμφίπολης.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 16 πρόσφυγες (7 άνδρες και 9 γυναίκες)²⁶⁶⁵.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν πολλές οικογένειες προσφύγων ανεβάζοντας τον αριθμό τους, το 1928 σε 178 οικογένειες/639 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 17 οικογένειες από τη Πάρλα της Μ. Ασίας²⁶⁶⁶ κατ' άλλους 46 οικογένειες²⁶⁶⁷.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή ο πληθυσμός συμπληρώθηκε με Πόντιους πρόσφυγες²⁶⁶⁸ από το Ακ Νταγ Μαντέν και Μικρασιάτες από την Σπάρτη Πισιδίας.

Το 1927 ο οικισμός Προβίστα, μετονομάζεται σε **Παλαιοκώμη** και η κοινότητα Προβίστης σε κοινότητα Παλαιοκώμης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.382 κατοίκων, οι 616 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 απαλλοτριώθηκαν τα μοναστηριακά κτήματα της περιοχής. Την ίδια εποχή έγιναν έργα αποξήρανσης της λίμνης Αχινού, αποδίδοντας πολλά στρέμματα καλλιεργήσιμης γης²⁶⁶⁹.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 101141-101380)²⁶⁷⁰.

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο σημειώθηκε νέα Βουλγαρική Κατοχή που συνοδεύτηκε από στερήσεις, τρομοκρατία και νέα ομηρεία, τα λεγόμενα «Ντουρντουβάκια».

Μετά τον πόλεμο, η περιοχή του Παγγαίου μπήκε στη δίνη του Εμφυλίου. Τη δεκα-

Ντοκουμέντα: Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, Σόλ. Ν. Γρηγοριάδης & Ο Δεύτερος Βαλκανικός Πόλεμος, Εκδόσεις Εφημερίδας "Εθνος", Ιάσονας Χανδρινός & C. W. Blegen: Diary 6 November to 3 December 1918. Αρχεία Ερυθρού Σταυρού.

2664. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός **Προβίστα** υπό το όνομα «κοινότης Προβίστης» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Προβίστης ενούται και ο συνοικισμός Αμφίπολης].

2665. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Σουρπασάν ή Σουρμπασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 320.

2666. Λάζαρος Κλ. Ασιόγλου: «Μαυρόλοφος Σερρών. Από την Πάρλα στη νέα Πατρίδα». Εκδόσεις «Πληθώρα», Αθήνα 2012.

2667. Βασίλειος Ν. Μπακιρτσής: «Η Πάρλα η αλησμόνητη πατρίδα μου». Σέρρες 2018.

2668. Δες μαρτυρία Σάββα Αθανασιάδη: «Απ' αυτούς που φύγανε μόνο οι μισοί γυρίσανε πίσω στο χωριό» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ', σελ. 245.

2669. Ιωάννης Τσαρούχας, Νικόλαος Μπονόβας: «Τα μετόχια Γενίκιοϊ, Αγιασματ(ι) και Προβίστα της Μονής Παντοκράτορος Αγίου Όρους στην περιοχή Σερρών».

2670. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

ετία του '50 εγκαταστάθηκαν οικογένειες Σαρακατσάνων. Τέλος, υπάρχουν οικογένειες Λακκοβικιωτών, οι οποίοι κατοικούν στην Παλαιοκώμη μετά την εγκατάλειψη του οικισμού τους, καθώς και άλλες καταγόμενες από τη Χαλκιδική και άλλες περιοχές. Τη 10ετία του '60 πολλοί κάτοικοι μετανάστευσαν στη Γερμανία αλλά και στα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας²⁶⁷¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παλαιοκώμη αποσπάται από την κοινότητα Παλαιοκώμης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αμφίπολης του νομού Σερρών, ως Τοπικό Διαμέρισμα Παλαιοκώμης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παλαιοκώμη ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παλαιοκώμης (μαζί με τη Νέα Φυλή) της Δημοτικής Ενότητας Αμφίπολης του δήμου Αμφίπολης, με έδρα το Ροδολίβος (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.382 (1928), 1.535 (1940), 2.043 (1951), 2.155 (1961), 1.387 (1971), 1.439 (1981), 1.380 (1991), 1.293 (2011).

Παραλίμνιο (Βερνάρ)

Ο οικισμός **Βερνάρ** βρίσκονταν 18,5 χιλ. νοτιοανατολικά της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 20 μέτρων²⁶⁷².

Λίγο βορειότερα (περίπου 500 μ.) από το σημερινό Παραλίμνιο και πλάι στην όχθη της αποξηραμένης σήμερα αρχαίας λίμνης Κερκινίτιδας (κατοπινής Αχινού) έχει διαπιστωθεί, με βάση τα όστρακα αγγείων, η θέση **αρχαίας κώμης**, η οποία ανήκε στην Οδομαντική και επιβίωσε - με άλλη ονομασία - ως τη βυζαντινή εποχή²⁶⁷³. Η ύπαρξή της επιβεβαιώνεται επιπλέον κι από την ανεύρεση - σ' ένα πολύ κοντινό σημείο όπου σχηματίζεται ένας κολπίσκος - ελληνιστικής επιγραφής, στην οποία αναγράφεται «κόλπος Κίμα»²⁶⁷⁴. Θεωρείται πολύ πιθανό ότι η κώμη ήταν ομώνυμη με τον κόλπο, όπως συχνά συνέβαινε στην αρχαία πρακτική ονοματοθεσιών. Το αρχαίο αυτό τοπωνύμιο («Κίμα») σχετίζεται πιθανώς με τα πελασγικά τοπωνύμια «Κιμάρα» της Κρήτης και «Κύμη» της Εύβοιας, τα οποία σήμαιναν «κόλπο» ή «λιμάνι».

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Βερνάρ είχε 148 κατοίκους (72 άνδρες και 76 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαρμουσακλή με έδρα τον οικισμό Σαρμουσακλή (μετέπειτα Πεντάπολη) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Κάκαρα και Βερνάρ²⁶⁷⁵.

2671. Βικιπαίδεια: Παλαιοκώμη Σερρών.

2672. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2673. <http://www.serres.gr/index.php/istoria/istoria-serron-samsaris>

2674. D. C. Samsaris: "La navigation dans l'ancien lac de Cercinitis d'après une inscription inédite trouvée dans le village actuel de Paralimnio de Serrès", *Μακεδονικά* 19 (1979) 422

2675. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Σαρμουσακλή υπό το όνομα «κοινότης Σαρμουσακλή» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαρμουσακλή ενούνται και οι συνοικισμοί **Βερνάρ** και Κάκαρα].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 44 άνδρες και 37 γυναίκες, σύνολο 81 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 289 πρόσφυγες (144 άνδρες και 145 γυναίκες). Το 1926 ο οικισμός είχε 80 οικογένειες προσφύγων/281 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι κάτοικοι του είναι Θρακιώτες, Σαρακατσάνοι και Αρβανίτες²⁶⁷⁶.

Το 1927 ο οικισμός Βερνάρ μετονομάζεται σε **Παραλίμνιον**²⁶⁷⁷, ενώ λίγους μήνες αργότερα ο οικισμός Παραλίμνιον αποσπάται από την κοινότητα Σαρμουσακλή και προσαρτάται στη κοινότητα Παραλιμνίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 459 κατοίκων, οι 364 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95701-95800)²⁶⁷⁸.

Το 1929 ο οικισμός Παραλίμνιον αποσπάται από την κοινότητα Παραλιμνίου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Πενταπόλεως (Φ.Ε.Κ. 423^Α – 29/11/1929).

Το 1930 γίνεται εκ νέου σύσταση της κοινότητας Παραλιμνίου με την απόσπαση του οικισμού Παραλίμνιον από την κοινότητα Πενταπόλεως ενώ συγχρόνως ορίζεται έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 250^Α – 23/07/1930).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παραλίμνιον αποσπάται από την κοινότητα Παραλιμνίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Στρυμόνα, στο Τοπικό Διαμέρισμα Παραλιμνίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παραλίμνιον αποσπάται από το δήμο Στρυμόνα (καταργείται) και ανήκει στον Καλλικρατικό δήμο «Εμμανουήλ Παππάς» (με έδρα το Χρυσό) ως Τοπική Κοινότητα Παραλιμνίου της Δημοτικής Ενότητας Στρυμόνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 459 (1928), 827 (1940), 930 (1951), 1.110 (1961), 795 (1971), 808 (1981), 573 (1991), 521 (2011).

Παρχάρι (Τζουμά Μαχαλέ)

Ο οικισμός Τζουμά Μαχαλέ βρίσκονταν στη περιοχή της Βέργης στην επαρχία Βισαλτίας των Σερρών..

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Τζουμά Μαχαλέ είχε 399 κατοίκους (195 άνδρες και 204 γυναίκες).

2676. Βικιπαίδεια: Παραλίμνι.

2677. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [12. Ο συνοικισμός Βερνάρ της κοινότητας Σαρμουσακλή μετονομάζεται εις «**Παραλίμνιον**»].

2678. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κοπατσίου με έδρα τον οικισμό Κοπάτσι (Βέργη) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τζουμά Μαχαλέ²⁶⁷⁹ και Κοπάτς-Ντερέ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 35 οικογένειες προσφύγων/104 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τζουμά Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Παρχάρι**²⁶⁸⁰.

Το 1928 ο οικισμός Παρχάρι αποσπάται από την κοινότητα Βέργης και προσαρτάται στη κοινότητα Τριανταφυλλιών (Φ.Ε.Κ. 126^A – 16/07/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 116 κατοίκων, οι 37 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1940 ο οικισμός Παρχάρι **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το **Παρχάρι** σήμερα είναι εγκαταλελειμμένος οικισμός που βρίσκεται στον σημερινό δήμο Βισαλτίας της Κεντρικής Μακεδονίας²⁶⁸¹.

Πατρίκι

Ο οικισμός **Πατρίκι** βρίσκονταν στα νότια της πεδιάδας των Σερρών και του ποταμού Στρυμόνα. Απέχει 10 χλμ. από τη Νιγρίτα, 32 χλμ. από τις Σέρρες και 100 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη. Ήταν σε υψόμετρο 45 μ.²⁶⁸²

Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας η περιοχή ήταν τσιφλίκι ενός Τούρκου αξιωματούχου και οι πρώτοι κάτοικοι του σημερινού οικισμού ήταν οι πάροικοι που εργαζόταν εκεί. Κοντά στο οικισμό υπήρχε, από τα Βυζαντινά χρόνια, ένα μικρό μοναστήρι (η ύπαρξη του μαρτυρείται για πρώτη φορά από ένα χειρόγραφο της Μονής Εσφιγμένου Αγίου Όρους που χρονολογείται από το 1385) το οποίο είχε παραχωρηθεί από την επισκοπή Εζεβών στη μονή Εσφιγμένου. Οι μοναχοί που εγκαταστάθηκαν εκεί έκτισαν καινούργιο ναό και κελιά. Μάλιστα είχε μονάσει εκεί και κάποιος μοναχός που τ' όνομα του ήταν Πατρίκιος, κι έτσι ο οικισμός που δημιουργήθηκε ονομάστηκε, προς τιμήν του, Πατρίκι²⁶⁸³.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Πατρίκι είχε 2 κατοίκους (1 άνδρα και 1 γυναίκα).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τζίντζου με έδρα τον οι-

2679. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός Κοπάτσι υπό το όνομα «κοινότης Κοπατσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοπατσίου ενούνται και οι συνοικισμοί **Τζουμά Μαχαλέ** και Κοπάτς-Ντερέ].

2680. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^A της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτας: [16. Ο συνοικισμός **Τζουμά Μαχαλέ** της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Παρχάρι**»].

2681. Βικιπαίδεια: Παρχάρι Σερρών.

2682. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2683. Ιστοσελίδα Δήμου Βισαλτίας.

κισμό Τζίντζο, (μετέπειτα Σιτοχώρι) στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Πατρίκι²⁶⁸⁴.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 76 προσφυγικές οικογένειες/311 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 439 κατοίκων, οι 431 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Την ίδια χρονιά (1928) ο οικισμός Πατρίκι αποσπάται από την κοινότητα Σιτοχωρίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Πατρικίου (Φ.Ε.Κ. 175^A – 28/08/1928).

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Πατρικίου υπάγονται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^A – 31/07/1941) ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^A – 14/11/1942).

Οι περισσότεροι από τους κατοίκους ασχολούνται με τη γεωργία και στα 5.500 στρέμματα του οικισμού²⁶⁸⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πατρίκι αποσπάται από την κοινότητα Πατρικίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αχινού στο Τοπικό Διαμέρισμα Πατρικίου (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πατρίκι αποσπάται από το δήμο Αχινού και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπική Κοινότητα Πατρικίου της Δημοτικής Ενότητας Αχινού (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 439 (1928), 694 (1940), 699 (1951), 792 (1961), 622 (1971), 469 (1981), 487 (1991), 303 (2011).

Πεθελινός

Ο οικισμός **Πεθελινός** βρίσκονταν στα νότια-νοτιοανατολικά της πόλης των Σερρών (22 χλμ.) και πολύ κοντά (2,5 χλμ.) στον ποταμό Στρυμόνα²⁶⁸⁶. Υψόμετρο 25 μ.²⁶⁸⁷

Η περιοχή κατοικείται από την προϊστορική ακόμη εποχή. Κοντά στον σημερινό Πεθελινό έχει επισημανθεί από παλιά η ύπαρξη αρχαίου οικισμού, με συνεχή ζωή σε όλη την αρχαιότητα²⁶⁸⁸. Ο οικισμός, που ήταν παραλίμνιος και διέθετε ένα λιμενίσκο, ήταν χτισμένος ακριβώς στην ανατολική όχθη της αρχαίας Κερκινίτιδας λίμνης, πάνω στον υδάτινο δρόμο Στρυμόνα-Κερκινίτιδας, και χρησίμευσε ως επίνειο του Γαζώρου, από την

2684. Με το Φ.Ε.Κ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Τζίντζος υπό το όνομα «κοινότης Τζίντζου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τζίντζου ενούται και ο συνοικισμός **Πατρίκι**].

2685. Ό.π. Ιστοσελίδα.

2686. http://www.empapas.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=1104&Itemid=7

2687. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2688. D. C. Samsaris: Recherches sur l'histoire de la navigation des habitants du cours inférieur du Strymon dans l'Antiquité, Thracia Pontica I (Sozopol 1979), p. 261

οποία εξαρτιόταν διοικητικά, αφού ανήκε πιθανώς στη «χώρα» (επικράτειά) της²⁶⁸⁹.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αρχαίο τοπωνυμικό της περιοχής παρουσιάζει το όνομα του σημερινού οικισμού, το οποίο φαίνεται πως προέκυψε από παραφθορά αρχαίου τοπωνυμίου. Στην εικασία αυτή οδηγείται κανείς από τη βυζαντινή ονομασία του οικισμού «**Ποθολινός**», που μνημονεύεται σε βυζαντινά έγγραφα. Συγκεκριμένα, θεωρείται πολύ πιθανό ότι ο βυζαντινός τύπος «Ποθολινός» προήλθε από αρχαιότερο τύπο «**Ποτολινός**», ύστερα από αφομοίωση των συμφώνων *τ* και *θ*. Το όνομα αυτό, που φαίνεται πως ανήκει σε ντόπιο τοπωνυμικό υπόστρωμα, όπως και το γειτονικό «Κιμα» (σημερινό Πα-ραλίμνιο), ετυμολογείται από τη ρίζα «Ποτ-» (= κύριος) και έχει πιθανώς σχέση με το φρυγικό επίθετο του Δία «Ποτεύς»²⁶⁹⁰.

Ο σύγχρονος οικισμός χρονολογείται από τον 15ο-16ο αι., την εποχή της Τουρκοκρατίας.

Το 1886 είχε 30 χριστιανικές οικογένειες και εκκλησία (Σχινάς).

Το 1913 ο οικισμός Πεθελινός προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 202 κατοίκους (109 άνδρες και 93 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 79 άνδρες και 67 γυναίκες, σύνολο 146 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πόρνας με έδρα τον οικισμό Πόρνα στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κάτω Νούσκα, Τούμπα, Πλιάκος, Θολός, Χωροβίστα, Πεθελινός²⁶⁹¹, Τσανός και Ζίχνα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 5 πρόσφυγες (3 άνδρες και 2 γυναίκες).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 6 προσφυγικές οικογένειες/24 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 343 κατοίκων, οι 112 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και προέρχονταν από τις περιοχές της Μ. Ασίας, της Θράκης και της Βουλγαρίας²⁶⁹².

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 101021-101120)²⁶⁹³.

Το 1930 ο οικισμός Πεθελινό αποσπάται από την κοινότητα Γαζώρου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Πεθελινού (Φ.Ε.Κ. 43^Α – 08/02/1930).

Οι κάτοικοί του ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και λιγότερο με την κτηνοτροφία. Όπως συμβαίνει σε όλους σχεδόν τους οικισμούς της περιοχής, πολλοί από τους

2689. <http://www.serres.gr/index.php/istoria/istoria-serron-samsaris>

2690. Δ. Κ. Ζαμάρης: «Ιστορία των Σερρών», σελ. 81-82

2691. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Πόρνα υπό το όνομα «κοινότης Πόρνας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πόρνας ενοούνται και οι συνοικισμοί Κάτω Νούσκα, Χωροβίστα, Ζίχνα, Θολός, Τούμπα, **Πεθελινός**, Τσανός και Πλιάκος ή Σφαμένος].

2692. Βικιπαιδεία: Πεθελινός Σερρών.

2693. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κατοίκους του έχουν μεταναστεύσει για να βρουν εργασία σε άλλες πόλεις της Ελλάδας ή στο εξωτερικό (Γερμανία, Σουηδία, Καναδά, Αυστραλία και Ν. Αφρική)²⁶⁹⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πεθελινό αποσπάται από την κοινότητα Πεθελινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Στρυμόνα ως Τοπικό Διαμέρισμα Πεθελινού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πεθελινό ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πεθελινού της Δημοτικής Ενότητας Στρυμόνα του Καλλικρατικού δήμου «Εμμανουήλ Παππάς» (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 343 (1928), 1.276 (1940), 829 (1951), 944 (1961), 746 (1971), 627 (1981), 553 (1991), 474 (2011).

Πεπονιά (Γενή Μαχαλά)

Ο οικισμός **Γενή Μαχαλά** βρίσκονταν 13 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών στο δρόμο προς τη Νιγρίτα σε υψόμετρο 15 μ.²⁶⁹⁵

Το 1913 ο οικισμός προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 376 κατοίκους (186 άνδρες και 190 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή Μαχαλά με έδρα τον οικισμό Γενή Μαχαλά²⁶⁹⁶, η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Αρναούτ-Μαχαλάς, Σαλ Μαχαλάς Κερμεζή, Μπεϊλίκ Μαχαλέ και Κακαράσκα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 189 άνδρες και 172 γυναίκες, σύνολο 361 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Γενή Μαχαλά 76 πρόσφυγες (38 άνδρες και 38 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 34 οικογένειες/151 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Γενή Μαχαλά μετονομάζεται σε **Πεπονιά**²⁶⁹⁷ και η κοινότητα Γενή Μαχαλά σε κοινότητα Πεπονιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 441 κατοίκων, οι 192 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

2694. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2695. Βικιπαίδεια: Πεπονιά Σερρών.

2696. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός **Γενή-Μαχαλά** υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Μαχαλά» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Γενή Μαχαλά ενούνται και οι συνοικισμοί Κερμεζή, Σαλ Μαχαλάς, Κακαράσκα, Αρναούτ-Μαχαλά και Μπεϊλίκ-Μαχαλά»].

2697. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 306^Α της 22^{ης} Δεκεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [219. Η κοινότης Γενή Μαχαλά μετονομάζεται εις «κοινότητα Πεπονιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Γενή Μαχαλάς εις «**Πεπονιά**»].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96521-96580)²⁶⁹⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πεπονιά αποσπάται από την κοινότητα Πεπονιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκουτάρεως ως Τοπικό Διαμέρισμα Πεπονιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πεπονιά αποσπάται από το δήμο Σκουτάρεως (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Τοπική Κοινότητα Πεπονιάς της Δημοτικής Ενότητας Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 441 (1928), 768 (1940), 759 (1951), 835 (1961), 717 (1971), 661 (1981), 602 (1991), 551 (2001), 430 (2011).

Προβατάς (Γενή-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Γενή-Κιόϊ** βρίσκονταν 10 χλμ. δυτικά των Σερρών, σε υψόμετρο 20 μ.²⁶⁹⁹.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Καρατζά-Κιόϊ είχε 530 κατοίκους (270 άνδρες και 260 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πρόσνικ (μετέπειτα Σκοτούσης) με έδρα τον οικισμό Πρόσνικ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ²⁷⁰⁰, Καλένδρα, Τοπάλοβο και Κούλα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 143 άνδρες και 60 γυναίκες, σύνολο 203 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 363 πρόσφυγες (185 άνδρες και 178 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 187 οικογένειες προσφύγων/829 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι Θρακιώτες ήταν περίπου 90 οικογένειες, καταγόμενοι οι περισσότεροι από το Σελτζίκιοϊ και τη Ραιδεστό. Οι Μικρασιάτες ήταν 50 οικογένειες, καταγόμενοι από την Προύσα και την περιοχή της. Πολλές οικογένειες ήρθαν από το κοντινό χωριό Πάμπουτζακ. Όσοι ήρθαν από την Ανατολική Ρωμυλία ήταν περίπου 15 οικογένειες, (Σωζόπολη, Πύργος, Στενήμαχος, Βάρνα). Τον υπόλοιπο πληθυσμό του Προβατά συμπλήρωναν 20 οικογένειες ντόπιων και ένας μικρός αριθμός Αρμενίων²⁷⁰¹.

Το 1926 δημιουργείται η κοινότητα Γενή-Κιόϊ με την απόσπαση του οικισμού Γενή-Κιόϊ από την κοινότητα Σκοτούσης στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Καρα-

2698. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2699. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2700. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του Νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Πρόσνικ υπό το όνομα «κοινότης Πρόσνικ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πρόσνικ ενούται και οι συνοικισμοί Τοπάλοβον, Καλένδρα, **Γενή-Κιόϊ** και Κούλα].

2701. https://docs.google.com/document/edit?id=1kckpr6II6O2RyQpKttAid88N4vXsgKkbuHEerzKs_A&hl=en

τζά-Κιοϊ αποσπώμενος από τη κοινότητα Χαμόνδου (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927 ο οικισμός Γενή-Κιοϊ μετονομάζεται σε **Προβατάς**²⁷⁰² και η κοινότητα Γενή-Κιοϊ μετονομάζεται σε κοινότητα Προβατά.

Για το όνομα του οικισμού υπάρχουν δύο εκδοχές. Η πρώτη που είναι και η επικρατέστερη, λέει πως κατά την διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων ο Ελληνικός Στρατός μετά τις νικηφόρες μάχες του Λαχανά και κατά το πέρασμα του προς στις Σέρρες, σκοτώθηκε στην περιοχή που βρίσκεται σήμερα ο οικισμός ένας αξιωματικός ονόματι «Γεώργιος Προβατάς» καταγόμενος από τους Αγραφούς Κέρκυρας και η ονομασία προήλθε προς τιμήν του. Η δεύτερη εκδοχή υποστηρίζει πως στην περιοχή, μετά την εγκατάσταση των προσφύγων, μια επιτροπή που τους είχε ανατεθεί η μετονομασία χωριών που είχαν ξενικά ονόματα διέκριναν πως στην περιοχή υπήρχαν πολλά πρόβατα, 5.000 τον αριθμό, και για αυτό τον λόγο έδωσαν στο χωριό το σημερινό του όνομα²⁷⁰³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 964 κατοίκων, οι 681 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 96281-96520)²⁷⁰⁴.

Η οικονομία της περιοχής στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην γεωργία σε καλλιέργειες όπως ρύζι (οι ορυζώνες των Σερρών όπως και αυτοί της Θεσσαλονίκης αποτελούν το 80% της παραγωγής ρυζιού της Ελλάδας), καλαμπόκι, βαμβάκι, ντομάτα, ζαχαρότευτλα κ.α., και σε μικρότερο ποσοστό στην κτηνοτροφία. Ο οικισμός γνώρισε μεγάλη οικονομική άνθηση τις περασμένες δεκαετίες και ένας σημαντικός λόγος ήταν ότι τμήμα της εθνικής οδού Θεσσαλονίκης- Σερρών διέσχισε τον οικισμό με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Μετά όμως τη λειτουργία της Εγνατίας οδού τα τελευταία χρόνια ακολουθεί το γενικότερο κλίμα μαράζωσης της επαρχίας²⁷⁰⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Προβατάς αποσπάται από την κοινότητα Προβατά (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Μητρουσίου ως Τοπικό Διαμέρισμα Προβατά (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Προβατάς αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Προβατά της Δημοτικής Ενότητας «Καπετάν Μητρουσίου» του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 964 (1928), 1.185 (1940), 1.225 (1951), 1.665 (1961), 1.507 (1971), 1.510 (1981), 1.525 (1991), 1.097 (2011).

2702. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [13. Η κοινότης Γενή-Κιοϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Προβατά» και ο ομώνυμος συνοικισμός Γενή-Κιοϊ εις «Προβατάς»].

2703. Βικιπαίδεια: Προβατάς.

2704. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2705. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Πρώτη (Κιούπ - Κιόϊ)

Ο παραδοσιακός οικισμός **Κιούπ-Κιόϊ**²⁷⁰⁶ είναι χτισμένος στους πρόποδες του βουνού και από τη βόρεια πλευρά του, σε υψόμετρο 310 μέτρα. Στα νοτιοδυτικά βρίσκεται ο Ροδολίβος, στα βορειοδυτικά η Αγγίστα και στα βορειοανατολικά η Νέα Μπάφρα. Από τα αστικά κέντρα της περιοχής απέχει 50 χλμ. από τις Σέρρες, 27 χλμ. από την Δράμα, 50 χλμ. από την Καβάλα και 125 χλμ. από την Θεσσαλονίκη²⁷⁰⁷.

Ανάμεσα στην Πρώτη και την Κορμίστα αναζητείται η θέση του αρχαίου Δομήρου, που στα ρωμαϊκά οδοιπορικά αναφέρεται ως σταθμός Domeros της Εγνατίας οδού, ο οποίος απείχε 13 ρωμαϊκά μίλια (= περίπου 19 χλμ.) από την Αμφίπολη²⁷⁰⁸. Εδώ είχαν βρεθεί παλιότερα εντοχισμένες διάφορες επιγραφές, προερχόμενες πιθανώς από κάποια κοντινή αρχαιολογική θέση²⁷⁰⁹.¹Ανάμεσα σε αυτές υπήρχε και μια πολύ ενδιαφέρουσα λατινική επιγραφή²⁷¹⁰, η οποία μνημονεύει τους κατοίκους (vicani) δύο κωμών (vici) της ρωμαϊκής αποικίας των Φιλίπων αναφέροντάς τους ως Montani και Suritani.

Το 1886 κατοικείτο από 2.000 άτομα - 1.750 Έλληνες και 250 Οθωμανούς (Σχινάς).

Η απελευθέρωση του οικισμού Κιούπ-Κιόϊ έγινε στις 24 Οκτωβρίου 1912. Είχε περίπου 500 ελληνικές οικογένειες (Ευαγγελίδης).

Μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 2.363 κατοίκους (1.226 άνδρες και 1.137 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κιούπ-Κιόϊ με έδρα τον οικισμό Κιούπ-Κιόϊ.²⁷¹¹

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.014 άνδρες και 1.121 γυναίκες, σύνολο 2.135 κάτοικοι.

Το 1922 η κοινότητα Ομούρ Βέη που ανήκει ο οικισμός Ραχμανλή μετονομάζεται σε κοινότητα Καστανοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 12Β - 25/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 118 πρόσφυγες (52 άνδρες και 66 γυναίκες).

Στις 7/11/1924 ο ανταποκριτής της εφημερίδας ΣΚΡΙΠ περιγράφει τα επεισόδια που γίναν σε βάρος των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στο Κιούπ-Κιόϊ:

«Ο εντόπιος πληθυσμός του Κιούπκιοϊ της περιφέρειας Παγγαίου διατελεί εν εξε-

2706. Κιούπκιοϊ αποτελεί τουρκική ονομασία και σημαίνει «χωριό των πιθαριών», προφανώς λόγω των πολλών πιθαριών (κιούπια) που βρέθηκαν εκεί εξαιτίας της ανεπτυγμένης κεραμοποιίας.

2707. Βικιπαίδεια: Πρώτη Σερρών.

2708. στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σελ. 143.

2709. D. C. Samsaris: La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine), Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 295-297, αρ. 157-162 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 157, # PH150798) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 158, # PH150799) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 159, # PH150800) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 160, # PH150801) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 161, # PH150802) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 162, # PH150803)

2710. D. C. Samsaris: «La vallée du Bas-Strymon» σ. 296, αρ. 157 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 157, # PH150798)

2711. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός **Κιούπ-Κιόϊ** υπό το όνομα «κοινότης Κιούπ-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

γέρσει συνεπεία εγκαταστάσεως εκατόν είκοσιν οικογενειών προσφύγων εις τα κτήματα εντοπίων ολίγον εντεύθεν της Τσεριπλιάνης. Η εχθρότης αύτη των εντοπίων προς τους πρόσφυγας εξεδηλώθη χθες κατά τρόπον λυπηρότατον. Την πρωίαν της χθες αι 120 οικογένειαι προσφύγων, αι μένουσαι υπό σκηνάς, ευρέθησαν περικυκλωμένοι υπό ομάδος του λαού του Κιούπκιοϊ. Οι πολιορκηταί ένοπλοι επετέθησαν, επηκολούθησε δε αιματηρά συμπλοκή εντοπίων και προσφύγων. Οι εντόπιοι διεσκορπίσισαν τους πρόσφυγας και έκαυσαν τα σκηνάς των. Υπάρχουν πεντήκοντα περίπου τραυματαί και εννέα νεκροί πρόσφυγες άπαντες».

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 31 οικογένειες/ 110 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Προσφυγικά ή Συνοικισμός ήταν η τοποθεσία του οικισμού, όπου έχτισαν τα σπίτια τους οι οικογένειες των προσφύγων από την Ανατ. Θράκη και τη Μ. Ασία κατά την ανταλλαγή πληθυσμών Τουρκίας και Ελλάδας με την Συνθήκης της Λωζάνης το 1923.

Το 1927 ο οικισμός Κιούπ-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Πρώτη**²⁷¹² και η κοινότητα Κιούπ-Κιόϊ σε κοινότητα Πρώτης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.871 κατοίκων, οι 151 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 98661-98700)²⁷¹³.

Η Πρώτη είναι γνωστή ως η γενέτειρα του πρώην Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας και Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πρώτη αποσπάται από την κοινότητα Πρώτης και ορίζεται έδρα του δήμου Πρώτης. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πρώτη αποσπάται από τον δήμο Πρώτης (καταργείται) και προσαρτάται στον δήμο Αμφίπολης (έδρα το Ροδολίβους) στη Τοπική Κοινότητα Πρώτης της Δημοτικής Ενότητας Πρώτης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 2.871 (1928), 3.380 (1940), 3.180 (1951), 3.118 (1961), 2.167 (1971), 1.771 (1981), 2.033 (1991), 1.204 (2011).

Ροδολίβος (Ροδολείβος)

Ο παραδοσιακός οικισμός **Ροδολείβος** βρίσκονταν 47 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών, στους πρόποδες του Παγγαίου, σε υψόμετρο 360 μ²⁷¹⁴.

2712. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιόικση Ζίχνης: [13. Η κοινότης Κούπ-Κιόϊ μετονομάζεται εις «Πρώτη» και ο ομώνυμος συνοικισμός Κιούπ-Κιόϊ εις «Πρώτη»].

2713. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2714. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Στο λόφο του «Αγίου Αθανασίου», που υψώνεται πλάι στα τελευταία σπίτια του Ροδολέιβους, μαρτυρείται η ύπαρξη αρχαίου πολισματος, με εντυπωσιακή διάρκεια ζωής από τη Θρακομακεδονική εποχή ως τα νεότερα χρόνια²⁷¹⁵.

Σε μικρή επίσης απόσταση νοτιοανατολικά της κωμόπολης, στη θέση «Κουριά», εντοπίστηκε η θέση ενός άλλου αρχαίου πολισματος. Από τις δυο αυτές θέσεις προέρχονται τέσσερες επιγραφές των αυτοκρατορικών χρόνων (2^{ου} -3^{ου} μ.Χ. αι.)²⁷¹⁶. Από άποψη αρχαίας τοπογραφίας, να σημειωθεί ότι τα πολισματα βρίσκονταν στο έδαφος της αρχαίας φυλετικής περιοχής της Ηδωνίδας, πάνω στην Εγνατία οδό και από το 42 π.Χ. υπάγονταν διοικητικά στη γειτονική ρωμαϊκή αποικία των Φιλίππων, της οποίας τα όρια του territorium (επικράτειας) έφταναν δυτικά μέχρι εδώ.

Το 1912 είχε 4.100 Έλληνες και 1.500 Τούρκους. Είχε «Φιλοπρόοδο» αδελφότητα μετά εντευκτηρίου και αναγνωστηρίου. Οι κάτοικοι ασχολούνταν με την καπνοπαράγωγη ενώ οι αρχαίοι κάτοικοι του με την εξόρυξη μετάλλων όπως μας ο γεωγράφος Στράβων περιγράφει (Ευαγγελίδης).

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 3.047 κατοίκους (1.566 άνδρες και 1.481 γυναίκες). Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.278 άνδρες και 1.518 γυναίκες, σύνολο 2.796 κάτοικοι. Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Ροδολέιβου και με έδρα τον ομώνυμο οικισμό²⁷¹⁷.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 320 πρόσφυγες (158 άνδρες και 162 γυναίκες)²⁷¹⁸. Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων έτσι ώστε το 1926 υπήρχαν 93 οικογένειες προσφύγων/386 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Από εφημερίδες της εποχής διαβάζουμε πως υποδέχθηκαν οι ντόπιοι τους πρόσφυγες: Φανατισμένοι ντόπιοι απειλούσαν ότι: «θα σφάξωσι, θα εκδιώξουσιν τους πρόσφυγας δι' όπλων, μαχαίρων, και ροπάλων»!

Στην απογραφή του 1928, εκ των 4.391 κατοίκων, οι 722 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 101481-101600)²⁷¹⁹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού Ροδολέιβος, διορθώνεται σε **Ροδολίβος** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

2715. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σελ. 186-187.

2716. D. C. Samsaris: «La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine)». Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 294-295, αρ. 153-156 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 153, # PH150794)

2717. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός **Ροδολέιβος** υπό το όνομα «κοινότης Ροδολέιβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

2718. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Κιόρογλη ή Κιόρογλου του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 204.

2719. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1996 ο οικισμός Ροδολίβος αποσπάται από την κοινότητα Ροδολίβους και ορίζεται έδρα του δήμου Ροδολίβους (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 24/07/1996).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ροδολίβος αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Ροδολίβου του δήμου Ροδολίβους (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ροδολίβος αποσπάται από τον δήμο Ροδολίβους (καταργείται) και προσαρτάται στον δήμο Αμφίπολης (έδρα το Ροδολίβους) ως Δημοτική Κοινότητα Ροδολίβους της Δημοτικής Ενότητας Ροδολίβους (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 4.391 (1928), 4.794 (1940), 4.213 (1951), 4.021 (1961), 3.164 (1971), 2.954 (1981), 2.981 (1991), 2.074 (2011).

Σέρρες

Οι Σέρρες πρωτεύουσα του νομού/Περιφερειακής Ενότητας Σερρών συστάθηκε ως δήμος²⁷²⁰ το 1918 και είναι σε υψόμετρο 50 μ.

Βρίσκεται στο κέντρο σχεδόν του πρώην νομού Σερρών, στο άκρο της πεδιάδας. Είναι το διοικητικό, οικονομικό και ιστορικό κέντρο του νομού, είχε αξιόλογο ιστορικό ρόλο, βρέθηκε συχνά στο προσκήνιο της ιστορίας και διατηρεί αρκετά μνημεία του παρελθόντος της. Η ίδρυση των Σερρών χρονολογείται στα προ του Τρωϊκού πολέμου χρόνια, όταν οι Παίονες, Τεύκροι και Δάρδανοι μετανάστευσαν από τη Μ. Ασία στη Βόρεια Ελλάδα. Πρώτος αναφέρει την πόλη ο Ηρόδοτος με το όνομα Σίρις ή Παιονική.....

Η πολύχρονη ιστορία της δεν μπορεί να αποδοθεί με λίγες παραγράφους. ...Το 1383 την καταλαμβάνουν οι Τούρκοι....

17^{ος} αι. Ο Ελληνισμός είναι οργανωμένος στην τοπική κοινότητα και στην εκκλησία και υπάρχουν σχολεία με επιφανείς δασκάλους.

18^{ος} αι. – 19^{ος} αι. είναι το μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο μετά την Θεσσαλονίκη της Μακεδονίας. Κατά την επανάσταση του 1821 απέτυχαν οι προσπάθειες του Εμμανουήλ Παππά για την απελευθέρωσή της. Αργότερα θα υποστεί τις δράσεις των Βούλγαρων κομιτατζήδων (1872-1904).

Θα ακολουθήσουν οι τουρκικές βιαιότητες εναντίον των Ελλήνων και η κατάληψη της πόλης από τους Βουλγάρους στις 24 Οκτωβρίου 1912 και η πυρπόλησή της στις 28 Ιουνίου 1913 μια μέρα πριν αποχωρήσουν και την καταλάβει ο Ελληνικός Στρατός.

2720. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 248^Α της 3^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως δήμων στην Ανατολική Μακεδονία: [Α'. Εν τω Νομώ Σερρών. Η πόλις Σερρών πρωτεύουσα του Νομού Σερρών υπό το όνομα «Δήμος Σερρών»...].



Le consulat hellénique de Serrès, incendié par les Bulgares.

Νέες περιπέτειες γνώρισε η πόλη των Σερρών, όταν δύο φορές γνώρισε την Βουλγαρική Κατοχή και στους δύο Παγκοσμίους Πολέμους²⁷²¹.

Το 1913 που προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, οι Σέρρες είχε 18.668 κατοίκους (9.161 άνδρες και 9.507 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 7.424 άνδρες και 7.062 γυναίκες, σύνολο 14.486 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στην πόλη 7.425 πρόσφυγες (3.273 άνδρες και 4.152 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 1.263 οικογένειες προσφύγων/5.146 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν πόλη με μικτό πληθυσμό.

Με στοιχεία της Μητρόπολης Σερρών το 1928 είχαν εγκατασταθεί 280 οικογένειες Ποντίων προσφύγων.²⁷²²

Στην απογραφή του 1928, εκ των 29.640 κατοίκων, οι 13.538 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 320 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 102121-102440)²⁷²³.

Η πόλη των Σερρών έχει μία συνεχή αναπτυξιακή πορεία μετά τον Εμφύλιο και έχει γίνει πόλη εμπορίου ενώ γύρω της συγκεντρώνονται κάτοικοι οικισμών που εγκαταλείπονται για ένα καλύτερο αύριο. Βέβαια και αυτή η πόλη γνώρισε τις 10ετίες '50 και '60 τα μεταναστευτικά κύματα προς την Ευρώπη και ιδίως στη Δυτ. Γερμανία.

2721. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2722. Αρχείον Πόντου - 12^{ος} τόμος, Στατιστικοί Πίνακες, σελ. 236-237.

2723. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» προσαρτώνται στο δήμο αρκετοί οικισμοί και ορίζεται πάλι ως έδρα του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» οι Σέρρες ανήκουν στη Δημοτική Κοινότητα Σερρών (μαζί με τον Άγιο Ιωάννη, Κάτω Μετόχι, Κρίνος και Ξηρότοπος) της Δημοτικής Ενότητας Σερρών του δήμου Σερρών (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 29.640 (1928), 34.630 (1940), 36.760 (1951), 40.063 (1961), 39.897 (1971), 45.213 (1981), 49.380 (1991), 57.878 (2011).

Σησαμιά (Αβδαμάλ)

Ο οικισμός **Αβδαμάλ** (το όνομα Αβδαμάλ το πήρε από τις λέξεις Αβντί και Μάλ που σημαίνει στα τούρκικα «περιουσία του Αβντί»), βρίσκονταν προς τα δυτικά όρια με τις Περιφερειακές Ενότητες Κιλκίς και Θεσσαλονίκης, δίπλα και νότια του ποταμού Στρυμόνα. Είναι κτισμένος στον κάμπο των Σερρών, ανάμεσα στους οικισμούς Δημητρίτσι (βόρεια), Αγία Παρασκευή (νότια-νοτιοανατολικά), Νικόκλεια (νότια) και Βέργη (δυτικά). Απέχει 9,5 χλμ. βορειοδυτικά της Νιγρίτας και 20,5 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών²⁷²⁴, σε υψόμετρο 35 μ.²⁷²⁵.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Αβδαμάρ είχε 471 κατοίκους (221 άνδρες και 250 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 203 άνδρες και 230 γυναίκες, σύνολο 443 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Αβδαμάλ με έδρα τον οικισμό Αβδαμάλ²⁷²⁶ (Σησαμιά) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ξυλότρον και Απιδιές.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 13 πρόσφυγες (7 άνδρες και 6 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να κατοικούν 7 οικογένειες προσφύγων/28 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Αβδαμάλ μετονομάζεται σε **Σησαμιά**²⁷²⁷ και η κοινότητα Αβδαμάλ σε κοινότητα Σησαμιάς. Το όνομα το πήρε επειδή καλλιεργούσαν στην περιοχή σουσάμι ή αλλιώς σησάμι.

2724. Βικιπαίδεια: Σησαμιά Σερρών.

2725. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2726. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός «**Αβδαμάλ**» υπό το όνομα «κοινότης Αβδαμάλ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αβδαμάλ ενούνται και οι συνοικισμοί Απιδιές και Ξυλότρον].

2727. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [11. Η κοινότης Αβδαμάλ μετονομάζεται εις «κοινότητα Σησαμιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Αβδαμάλ εις «**Σησαμιά**» (η)].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 585 κατοίκων, οι 28 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 102441-102460)²⁷²⁸.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Σησαμίας αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σησαμία αποσπάται από την κοινότητα Σησαμίας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπικό Διαμέρισμα Σησαμίας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την γεωργία (καλλιεργούν αραβόσιτο, ζαχαρότευτλα, σιτηρά, ελιές, αμύγδαλα) και την κτηνοτροφία.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σησαμία ανήκει στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Σησαμίας της Δημοτικής Ενότητας Βισαλτίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 585 (1928), 843 (1940), 745 (1951), 823 (1961), 667 (1971), 617 (1981), 556 (1991), 325 (2011).

Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστης

Ο οικισμός **Σιδηρ. Σταθμός Αγγίστης** βρίσκεται προς τα ανατολικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Δράμας, στο τέλος του φαραγγιού του ποταμού Αγγίτη²⁷²⁹ και νότια του ποταμού. Απέχει 12 χλμ. ανατολικά-νοτιοανατολικά από τη Νέα Ζίχνη, 40 χλμ. ανατολικά-νοτιοανατολικά από τις Σέρρες, 30 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Δράμα. Μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν ο σιδηροδρομικός σταθμός της Αγγίστας από την οποία απέχει περίπου 5 χλμ. βορειοανατολικά. Σήμερα, το παλιό σταθμαρχείο έχει μετατραπεί σε αστυνομικό τμήμα και η απέναντί του αποθήκη της παλιάς σιδηροδρομικής γραμμής στεγάζεται το Πολιτιστικό Κέντρο του οικισμού²⁷³⁰.

Σε λόφο στην άκρη του οικισμού υπάρχει μακεδονικός τάφος του 3^{ου} αι. στη θέση που προϋπήρχε προϊστορικός οικισμός της Ύστερης Εποχής Χαλκού και ο οποίος έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικός χώρος. Στην τοποθεσία «Παλιοκόστρα» έχουν βρεθεί επιφανειακά ευρήματα από τη Μέση Νεολιθική εποχή έως τους βυζαντινούς χρόνους²⁷³¹. Βόρεια είναι η παραδοσιακή πέτρινη γέφυρα του Αγγίτη ποταμού που σηματοδοτεί και το τέλος του φαραγγιού (ή Στενά Πέτρας ή Βράους σύμφωνα με τους ντόπιους)²⁷³².

2728. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2729. <http://www.dimos-neaszixnis.gr/index.php/mainmenu-32/mainmenu-36/mainmenu-42>

2730. <http://www.cyberotsarka.gr/tsarkes/other-tsarkes/306-stathmos-aggistas-serres.html>

2731. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=1386152530&v17=

2732. <http://www.naturagraeca.com/ws/216,280,305,1,1,%CE%A6%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B3%CE%B3>

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Αγγίστα είχε 216 κατοίκους (108 άνδρες και 108 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Βιτάστης με έδρα τον οικισμό Βιτάστα στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Αγγίστα²⁷³³ ενώ την ίδια χρονιά γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστας που προσαρτάται στη κοινότητα Βιτάστης (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 33 άνδρες και 9 γυναίκες, σύνολο 22 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να υπάρχουν 54 οικογένειες προσφύγων/203 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τα χωριά Σουρπασάν, Χαντίρε, Παρτουί²⁷³⁴, Σαρήκαμς²⁷³⁵. Ονομαστικός κατάλογος αγροτών προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στο Σταθμό Αγγίστας πριν το 1928 δημοσιεύεται στα «Σερραϊκά Σύμμεκτα»²⁷³⁶.

Το 1926 ο οικισμός Αγγίστα αποσπάται από την κοινότητα Βιτάστης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Αγγίστης ενώ προσαρτάται στη κοινότητα και ο Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστης (Φ.Ε.Κ. 217^A – 30/06/1926).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 627 κατοίκων, οι 396 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 102461-102540)²⁷³⁷.

Οι κάτοικοι του οικισμού ασχολήθηκαν με την καπνοκαλλιέργεια.

Το 1934 ο οικισμός Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστης αποσπάται από την κοινότητα Αγγίστης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστης (Φ.Ε.Κ. 131^A – 16/04/1934).

Το 1940 το όνομα της κοινότητας Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστης διορθώνεται σε Σταθμός Αγγίστης (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1965 ο οικισμός Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγγίστης μετονομάζεται σε **Σιδηροδρομικός Σταθμός Λευκοθέας**. (Φ.Ε.Κ. 161^A – 12/08/1965).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σταθμός Αγγίστης αποσπάται από την κοινότητα Σταθμού Αγγίστης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αλιστράτης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Σταθμός Αγγίστης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

%CE%B9-%CE%91%CE%B3%CE%B3%CE%AF%CF%84%CE%B7

2733. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζώνης αναγνωρίζεται: [13. Ο συνοικισμός Βιτάστα υπό το όνομα «κοινότης Βιτάστης και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βιτάστης ενοούνται και ο συνοικισμοί Αγγίστα].

2734. Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 280, 320.

2735. Πέτρος Μεχτίδης: Σερραϊκά Σύμμεκτα, «Η αγροτική αποκατάσταση των Καυκασίων στις Σέρρες». σελ. 461.

2736. Ό.π. σελ. 460.

2737. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σταθμός Αγγίστης αποσπάται από το δήμο Αλιστράτης (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Σταθμού Αγγίστης της Δημοτικής Ενότητας Αλιστράτης, του δήμου Νέας Ζίχνης με έδρα τη Ν. Ζίχνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 627 (1928), 725 (1940), 582 (1951), 581 (1961), 398 (1971), 319 (1981), 240 (1991), 169 (2011).

Σκούταρι (Κισπεκί ή Κισπεκεσί)

Ο οικισμός Κισπεκεσί βρίσκονταν στο νότιο τμήμα του νομού Σερρών, στην πεδιάδα 9 χιλ. νότια της πόλης των Σερρών, σε υψόμετρο 15 μ.²⁷³⁸.

Το 1913 ο οικισμός προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, είχε 341 κατοίκους (163 άνδρες και 178 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάτω Καμήλας με έδρα τον οικισμό Κάτω Καμήλα (Οσμάν Καμήλα), η οποία αποτελούνταν από τον ομώνυμο οικισμό καθώς και τους οικισμούς Γκούντελη (Βαμβακούσσα), Κουμάργιαννη (Κουμαριά), Κισκεπεσί²⁷³⁹ (Σκούταρι), Τζαμί Μαχαλέ (Κουβούκλια), Άγκω Μαχαλά (Αδελφικό) και τον Αντά.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 140 άνδρες και 133 γυναίκες, σύνολο 273 κάτοικοι. Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Κισκεπεσί 291 πρόσφυγες (141 άνδρες και 150 γυναίκες).

Πρώτοι στον οικισμό κατέφθασαν Μικρασιάτες πρόσφυγες από τη Χωρούδα της Προύσας, τον Οκτώβριο του 1922. Τον Αύγουστο του 1924, ανήμερα του Δεκαπενταύγουστου, στη γιορτή της Κοίμησης της Θεοτόκου, ξεκίνησαν οι Σκουταριανοί πρόσφυγες από το Σκούταρι της Βόρειας Θράκης (Ανατ. Ρωμυλίας) και τελικά ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του σημερινού οικισμού τον Οκτώβριο του 1924. Έτσι, η κωμόπολη πήρε το όνομά της από το Σκούταρι της Βόρειας Θράκης (Ανατ. Ρωμυλίας).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες ακόμα, έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν 291 οικογένειες (1.125 άτομα). Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Κισκεπεσί αποσπάται από την κοινότητα Κάτω Καμήλας και προσαρτάται στη νέα κοινότητα Κιοπεκή (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1927 ο οικισμός Κισκεπεσί²⁷⁴⁰ και η κοινότητα Κιοπεκή μετονομάζεται σε **Σκούταρι** και κοινότητα Σκουτάρεως αντίστοιχα.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.466 κατοίκων, οι 1.073 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2738. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2739. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός Κάτω Καμήλα υπό το όνομα «κοινότης Κάτω Καμήλας» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κάτω Καμήλας ενούνται και οι συνοικισμοί Αντά, **Κισκεπεσί**, Γκούντελη, Άγκω Μαχαλά, Κουμάργιαννη και Τζαμί-Μαχαλέ].

2740. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [9. Η κοινότης Κιοπεκή μετονομάζεται εις «κοινότητα Σκουτάρεως» και ο ομώνυμος συνοικισμός Κιοπεκή εις «**Σκούταρι**»].

Το 1934 ο οικισμός Σκούταρι αποσπάται από την κοινότητα Κουμαριάς και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Αδελφικού (Φ.Ε.Κ. 450^Α – 28/12/1934).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σκούταρι αποσπάται από την κοινότητα Σκουτάρεως (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Σκουτάρεως ενώ ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σκούταρι αποσπάται από το δήμο Σκουτάρεως (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σερρών ως Δημοτική Κοινότητα Σκουτάρεως της Δημοτικής Ενότητας Σκουτάρεως (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.466 (1928), 1.794 (1940), 1.921 (1951), 2.167 (1961), 2.171 (1971), 2.337 (1981), 2.386 (1991), 2.144 (2011).

Συκιά (Σοκόλ)

Ο ημιορεινός οικισμός **Σοκόλ** βρίσκονταν 19 χλμ. ανατολικά των Σερρών και βόρειο-δυτικά των Μετάλλων, σε υψόμετρο 250 μ.²⁷⁴¹.

Στο λόφο του «Αγίου Αθανασίου», που βρίσκεται κοντά στα χωριά Συκιά και Μέταλλα έχουν διαπιστωθεί λείψανα αξιόλογης κώμης των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων²⁷⁴². Κοντά στη Συκιά σώζεται γέφυρα, η οποία φαίνεται πως είχε χρησιμοποιηθεί από τα ρωμαϊκά ως τα νεότερα χρόνια. Από αυτή περνούσε ο αρχαίος λιθόστρωτος δρόμος, που εξασφάλιζε την επικοινωνία μεταξύ των οικισμών και κάστρων της πλαγιάς αυτής του Μενοίκιου όρους και του οποίου τμήματα είχαν εντοπιστεί σε διάφορα σημεία κοντά στο σημερινό οικισμό²⁷⁴³.

Στις αρχές του 20^{ου} αι. ο οικισμός Σοκόλ κατοικείτο από Τούρκους²⁷⁴⁴.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ήταν ένας κατεστραμμένος οικισμός λόγω των Βαλκανικών Πολέμων.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Δοβίστης με έδρα τον οικισμό Δοβίστα (μετέπειτα Εμμανουήλ Παππάς) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Σοκόλ²⁷⁴⁵, Άνω Νούσκα, Μούχλιανη, και Σύρος-Μαχαλά.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες). Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι Τούρκοι αποχώρησαν και στον οικισμό εγκαταστάθηκαν Έλληνες πρόσφυγες²⁷⁴⁶. Σα-

2741. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2742. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή», Θεσσαλονίκη 1999, σ. 160-161 (Ιστοσελίδα Δήμου Σερρών)

2743. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα», Θεσσαλονίκη 1976 (Έκδοση Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών), σ. 52. ISBN 960-7265-16-5.

2744. Βικιπαίδεια: Δήμος «Εμ. Παππάς». http://www.empapas.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=54

2745. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Δοβίστα υπό το όνομα «κοινότης Δοβίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δοβίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Άνω Νούσκα, Μούχλιανη, Σύρος-Μαχαλά και Σοκόλ].

2746. Επιστημονικό Συμπόσιο: «Ο Ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγοπόλεις στην Ελλάδα (11 και 12 Απριλίου 1997)», Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 1999, σελ. 298.

ράντα (40) οικογένειες προσφύγων/158 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή κατέφθασαν οι πρόσφυγες στη Μακεδονία. Από τις προσφυγικές σκηνές της Νέας Κρήνης και της Καλαμαριάς και μετά από ταλαιπωρίες, ήρθαν 40 περίπου οικογένειες και εγκαταστάθηκαν στο έρημο και εγκαταλελειμμένο χωριό **Σοκόλ**. Οι αρρώστιες της εποχής τους είχαν αποδεκατίσει και το ξηρό κλίμα στους πρόποδες του Μπόζταγα, τους έδινε ασφάλεια. Η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π.), βοηθάει και χτίζονται τα πρώτα σπίτια. Τους παραχωρούν λίγα χωράφια, σπέρνουν σιτάρια, κριθάρια, φύτεψαν καπνά και γενικά ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια της γης. Ακολουθεί ο πόλεμος του '40, οι νέοι στρατεύονται και οι γεροντότεροι εγκαταλείπουν τον οικισμό και βρίσκουν καταφύγιο στα γύρω χωριά Εμμανουήλ Παππά και Πεντάπολη. Όσοι παρέμειναν κράτησαν πιστά τα ήθη και έθιμα τους. Αυτά που γνώρισαν και κληρονόμησαν από τους προγόνους τους, περνούν στις νεότερες γενιές²⁷⁴⁷.

Το 1927 ο οικισμός Σοκόλ μετονομάζεται σε **Συκιά**²⁷⁴⁸ (λόγω των πολλών συκιών που υπήρχαν στην περιοχή²⁷⁴⁹) και από το 1934 ανήκει στη κοινότητα Μετάλλων (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 22/05/1934).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 167 κατοίκων, οι 166 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 102541-102600)²⁷⁵⁰.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Συκιά αποσπάται από την κοινότητα Μετάλλων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο «Εμμανουήλ Παπάς» στο Τοπικό Διαμέρισμα Μετάλλων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Συκιά ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μετάλλων (μαζί με τα Μέταλλα) της Δημοτικής Ενότητας «Εμμανουήλ Παπάς» του δήμου «Εμμανουήλ Παπάς» (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 167 (1928), 224 (1940), 200 (1951), 205 (1961), 96 (1971), 83 (1981), 114 (1991), 111 (2001), 49 (2011).

Τερπνή (Τσερπίστα)

Ο οικισμός **Τσερπίστα**²⁷⁵¹ βρίσκονταν 3 χλμ. βορειοδυτικά της Νιγρίτας και σε απόσταση 22 χλμ. από τις Σέρρες στους πρόποδες του όρους Βερτίσκου, σε υψόμετρο 70 μ.²⁷⁵².

2747. Ό.π. Βικιπαίδεια. http://www.empapas.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=54

2748. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 306^Α της 22^{ας} Δεκεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Σερρών, στην Υποδιόικση Σερρών: [220. Ο συνοικισμός Σοκόλ της κοινότητος Άνω Δαφνουδίου (πρώην Άνω Νούσκας) μετονομάζεται εις «**Συκιά**»].

2749. Ό.π. Βικιπαίδεια. http://www.empapas.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=54

2750. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2751. Η ονομασία ενδέχεται να οφείλεται στη μεγάλη πηγή νερού στη νότια παρυφή του οικισμού, τη λεγόμενη «Κηφισιά» (από το *τσιαρπ* = αντλητικό κουβαδάκι νερού, λέξη τουρκικής προέλευσης).

2752. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

Αρχαιολογικές ανασκαφές που έγιναν 4 χλμ. έξω από την **Τερπνή**, στην τοποθεσία «Παλιόκαστρο», έδειξαν πως ο τόπος ήκμασε από την Κλασική ως και την Ελληνιστική εποχή. Επιγραφή των αυτοκρατορικών χρόνων από τη θέση αυτή μαρτυρεί την ύπαρξη πόλης (που ονομαζόταν ίσως «**Γραία**» ή «**Graero**») με όλα τα γνωστά μνημεία αρχιτεκτονικής, όπως βουλευτήριο, γυμνάσιο, επιστάσιο κ.ά. (η επιγραφή αναφέρει βασιλική με εξέδρα και τρεις οίκους)²⁷⁵³. Στην περιοχή της μάλιστα υπήρχαν και τα μεγαλύτερα μεταλλεία χρυσού στη Μακεδονία, μετά το Παγγαίο. Υπάρχουν βεβαιωμένες αρχαίες αναφορές²⁷⁵⁴ για την παραγωγή προσχωσιγενούς χρυσού στα νότια της Τερπνής, αλλά και σύγχρονες²⁷⁵⁵, όπως επίσης και προφορικές μαρτυρίες για το ίδιο θέμα, με ονομαστικές αναφορές στους ανθρώπους που εργάστηκαν στο πρώτο μισό του 20^{ου} αι. για τη συλλογή χρυσού. Εξάλλου από το 1976 μέχρι το 1980 έγιναν στο Παλιόκαστρο από το Ι.Γ.Μ.Ε. (Ινστιτούτο Γεωλογικών & Μεταλλευτικών Ερευνών) έρευνες που αφορούσαν τον εντοπισμό, το ξεμπάζωμα και στη συνέχεια τη δειγματοληψία από αρχαίες στοές που έτυχαν εκμετάλλευσης στο παρελθόν. Εντοπίστηκαν 2-3 στοές αρκετά καλά διατηρημένες όπου έγινε δειγματοληψία και προσδιορισμός του πρωτογενούς χρυσού²⁷⁵⁶. Στον χώρο αυτό τοποθετείται και το αρχαίο βασίλειο της Βισαλτίας, το οποίο ήταν ένα από τα πιο πλούσια και ισχυρά στη Μακεδονία. Ήταν πατρίδα του βασιλέα Βισάλτη και του βασιλιά της Θράκης, Ρήσου. Με τον αρχαίο οικισμό σχετίζεται ο συλημένος Μακεδονικός Τάφος των αδελφών Ιπώνακτα και Διοσκουρίδη, παιδιών του Απολλοδώρου Αμφιπολίτη, εταίρου του Αλεξάνδρου, που ανακαλύφθηκε το 1965²⁷⁵⁷. Ο τάφος βρίσκεται πάνω στο δρόμο προς το «Παλιόκαστρο», στην τοποθεσία «τ' Γκατζή ντούμπα» (= ο τάφος του πολεμιστή).

Το 1886 είχε 120 χριστιανικές και οθωμανικές οικογένειες, εκκλησία, τέμενος, σχολείο αρρένων, χάνι, βρύσες και πλησίον του ιαματικά λουτρά (Σχινάς).

Στις 17 Φεβρουαρίου 1913 τμήμα του ελληνικού στρατού, μαζί με Τερπνιώτες, πολέμησε εναντίον των Βουλγάρων στην περιοχή Πλατανούδια και απέτρεψε την κάθοδό τους προς τη Νιγρίτα. Πρωταγωνιστές στη μάχη ήταν ο υπολοχαγός Σταυριανόπουλος και οι αξιωματικοί Γαρδίκας, Βασιλόπουλος, Γαλανόπουλος, Παπακώστας και Κορδο-

2753. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ανέκδοτη επιγραφή των αυτοκρατορικών χρόνων από την Τερπνή Νιγρίτας», "Μακεδονικά" 20 (1980) 1-8.

D. C. Samsaris: La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine), Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 222-223, αρ. 17 = The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 17, # PH150654).

2754. Η Τερπνή, σ. 218, «Στο Παλιόκαστρο, ανακαλύφθηκε επιγραφή που μνημονεύει αγορανομικό έλεγχο του προσχωστικού χρυσού, που συλλεγόταν από το γειτονικό ποτάμι».

2755. Νίκος Α. Πασχαλούδης: «Η Τερπνή», σελ. 218, «Στην απόφαση 38/21.3.23 του Κοινοτικού Συμβουλίου της Τερπνής αναφέρεται, ... ότι οι διενεργούμενοι εργασίες έφερον εις φως διάφορα είδη μετάλλων και κατ' εξοχήν χρυσού καθαρού... επιβάλλει διά το οικονομικόν έτος 1923-24 πρόσθετον κοινοτικήν φορολογίαν επί των κερδών εκμεταλλεύσεως των εν τη περιφέρεια της Κοινότητος Τσερπίστης μεταλλείων ...».

2756. Νίκος Α. Πασχαλούδης: Παραδοσιακά επαγγέλματα στη Νιγρίτα και την Τερπνή, σελ. 171, «Η Νιγρίτα έβγαζε σε δημοπρασία το δικαίωμα συλλογής χρυσού από τον ποταμό Χρυσορρόη. Ως πλειοδότες αναφέρθηκαν ο Κωνσταντίνος Ρούντος και ο Γιώργος Ιωάννου, οι οποίοι ανέθεταν σε άλλους ενδιάμεσους να μαλαματεύουν, όπως ο Ιωάννης Κουθάρης από τη Νιγρίτα».

Νίκος Α. Πασχαλούδης: «Η Τερπνή», σελ. 218, «Πολλοί Τερπνιώτες μαλαμάτευαν μέχρι τον πόλεμο, όπως οι Δημήτριος Καναράκης, Παναγιώτης Ευ. Ματσίας, Γιώργος Μιχαλάς και Μάλαμας Φέλιας».

2757. «Πρακτικά Β' Επιστημονικού Συμποσίου». Νιγρίτα 1996, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 311. Μ. Καραμπέρη: «Ανασκαφική έρευνα στην Τερπνή Ν. Σερρών».

γιάννης, με συμπαραστάτες τους καπεταναίους Γεώργιο Γιαγκλή και Στέργιο Βλάχμπεη. Η συμμετοχή των Τερπνιωτών στη μάχη ήταν αποφασιστική, με ένοπλη παρουσία αλλά και υπηρεσίες διοικητικές μέριμνας, όπως σίτιση και περίθαλψη τραυματιών²⁷⁵⁸.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Τσερπίστα είχε 938 κατοίκους (466 άνδρες και 472 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 673 άνδρες και 660 γυναίκες, σύνολο 1.333 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τσερπίστης με έδρα τον οικισμό Τσερπίστα²⁷⁵⁹.

Το 1923 ο οικισμός Τσερπίστα μετονομάζεται σε **Τερπνή** και η κοινότητα Τσερπίστης σε κοινότητα Τερπνής (Φ.Ε.Κ. 73Β- 12/10/1923).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 274 πρόσφυγες (131 άνδρες και 143 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν λίγες ακόμα προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1926 να υπάρχουν 64 οικογένειες προσφύγων/280 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.044 κατοίκων, οι 461 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 104201-104300)²⁷⁶⁰.

Το 1941 ο οικισμός και η κοινότητα Τερπνής αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^Α -14/11/1942).

Κύριες ασχολίες των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία, όπως επίσης και το εμπόριο. Αρκετοί κάτοικοι απασχολούνται και σε συγκεκριμένη βιομηχανία²⁷⁶¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Τερπνή αποσπάται από την κοινότητα Τερπνής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νιγρίτης ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγίας Παρασκευής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Τερπνή ανήκει στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Δημοτική Κοινότητα Τερπνής της Δημοτικής Ενότητας Νιγρίτης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 2.044 (1928), 2.663 (1940), 2.603 (1951), 2.872 (1961), 2.616 (1971), 2.514 (1981), 2.316 (1991), 2.189 (2001), 2.155 (2011).

2758. «Η μάχη στα Πλατανούδια». Έκδοση του Συλλόγου Τερπνιωτών Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2000.

2759. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός **Τσερπίστα** υπό το όνομα «κοινότης Τσερπίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό].

2760. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2761. Βικιπαίδεια: Τερπνή Σερρών.

Τούμπα

Ο οικισμός **Τούμπα** βρίσκονταν ανάμεσα στην Πεντάπολη και το Γάζωρο, βόρεια του ποταμού Στρυμόνα στον κάμπο των Σερρών, 20 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης των Σερρών και 8 χλμ. νότια του οικισμού Εμμανουήλ Παππά, σε υψόμετρο 40 μ.²⁷⁶²

Ένας τεχνητός λόφος, σχήματος κολουρου πυραμίδας, που υπήρχε στο κέντρο του οικισμού μέχρι το 1952 έδωσε στην κοινότητα το όνομα Τούμπα (Κούτρα)²⁷⁶³.

Πλάι στο σημερινό οικισμό Τούμπα και συγκεκριμένα στο ύψωμα «Φακίστρα», έχει εντοπιστεί η θέση αρχαίου οικισμού²⁷⁶⁴ ο οποίος παρουσιάζει συνεχή ζωή από τα προϊστορικά ως τα βυζαντινά χρόνια. Στο ύψωμα έχουν βρεθεί, εκτός από διάφορα νεολιθικά αντικείμενα²⁷⁶⁵, τμήμα αρχαίου αετώματος με μυθολογικές παραστάσεις (πιθανώς από αρχαίο ναό), όστρακα «εισαγόμενων» αρχαίων αγγείων, νομίσματα και δυο ενεπίγραφες στήλες αυτοκρατορικών χρόνων (των μέσων του 2^{ου} αι.)²⁷⁶⁶. Από τη μνεία του εθνικού «Γαζωρία» σε μια από τις επιγραφές εξάγεται το συμπέρασμα ότι ο οικισμός, στην ελληνιστική τουλάχιστον εποχή, ανήκε στην επικράτεια («χώρα») της Γαζώρου, από την οποία εξαρτιόταν διοικητικά. Σε πρωϊότερη εποχή θα πρέπει να υπαγόταν στην πόλη της Σίριος (σημ. Σέρρες), πρωτεύουσα της αρχαίας Οδομαντικής²⁷⁶⁷.

Η Τούμπα το 1823 ήταν τσιφλίκι Τούρκων Αγάδων. Βόρεια του σημερινού οικισμού και γύρω στα 300μ. υπήρχε ο παλιός οικισμός Κιουτσούκ-Ισταμπούλ (Μικρή Πόλη) στις θέσεις Καλοτόπια και Φακίστρα. Η Μικρή πόλη έζησε μέχρι το 1800 σαν σπουδαίο γεωργικό κέντρο, οπότε επιδημία χολέρας αποδεκάτισε τους κατοίκους. Μόνο ο Έλληνας Φώτης Μπαντής και η αδερφή του Δάφνη σώθηκαν. Λίγο πριν από το 1823 κανείς δεν τολμούσε να πλησιάσει τη χτυπημένη και ερειπωμένη πόλη. Μόνο οι Αγάδες μετέφεραν υλικά από αυτή και έχτισαν στην θέση Τούμπα μικρά σπίτια για τους Έλληνες δούλους τους. Έτσι κατοικήθηκε η Τούμπα. Από το 1826 η Τούμπα ήταν οικισμός με ελληνικό πληθυσμό και με διοίκηση τους Τούρκους τσιφλικάδες (κτηματίες) μέχρι το 1912-13, που απελευθερώθηκε. Πριν καλά-καλά νιώσουν ελεύθεροι το 1916-17, πάτησαν το πόδι τους οι Βούλγαροι και αφού ρήμαξαν τον οικισμό συνέλαβαν τους άντρες από 16 ως 50 ετών. Αυτούς με τη βία, τους χρησιμοποίησαν για την κατασκευή οχυρωματικών έργων. Με το τέλος των έργων, 62 άνδρες τους έσυραν στη Βουλγαρία ως ομήρους. Μόνο 19 άνδρες επέστρεψαν στην Τούμπα, οι υπόλοιποι 43 πέθαναν ή σκοτώθηκαν²⁷⁶⁸.

Το 1913 μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Τούμπα είχε 271 κατοίκους (131 άνδρες και 140 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 141 άνδρες και 171 γυναίκες, σύνολο 312 κάτοικοι.

2762. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή. Τεγόπουλος – Μανιατέας». 1996. σελ. 248, τόμος 33.

2763. Ιστοσελίδα: Δήμος «Εμμανουήλ Παππάς».

2764. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 179.

2765. Δ. Γραμμένου-Μ. Φωτιάδη: «Από τους προϊστορικούς οικισμούς της Ανατολικής Μακεδονίας», *Ανθρωπολογικά* 1(1980)17-18, αρ. 56.

2766. D. C. Samsaris: *La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine)*, Δωδώνη 18(1989), τεύχ. 1, σ. 279-281, αρ. 118-119 = *The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 118, # PH150758) The Packard Humanities Institute (Samsaris, Bas-Strymon 119, # PH150759)*

2767. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή». Θεσσαλονίκη 1999, σ. 80.

2768. Ό.π. Ιστοσελίδα.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Πόρνας με έδρα τον οικισμό Πόρνα (μετέπειτα Γάζωρος) στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Κάτω Νούσκα, Τούμπα²⁷⁶⁹, Πλιάκος, Θολός, Χωροβίστα, Πεθελινός, Τσανός και Ζίχνα.

Το 1922 έφτασαν στην Τούμπα 70 οικογένειες από τη Μ. Ασία και την Α. Θράκη και κατοίκησαν στο βορειοδυτικό τμήμα²⁷⁷⁰.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 94 πρόσφυγες (53 άνδρες και 41 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Τούμπας αποσπάται από την κοινότητα Πόρνας και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Τούμπας (Φ.Ε.Κ. 97^Α – 02/05/1924).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων, έτσι ώστε το 1928 να υπάρχουν, 62 προσφυγικές οικογένειες/263 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 797 κατοίκων, οι 349 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 103501-103580)²⁷⁷¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Τούμπα αποσπάται από την κοινότητα Τούμπας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο «Εμμανουήλ Παππας» ως Τοπικό Διαμέρισμα Τούμπας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Τούμπα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Τούμπας της Δημοτικής Ενότητας «Εμμανουήλ Παππας» του «Καλλικρατικού» δήμου «Εμμανουήλ Παππας» (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 797 (1928), 920 (1940), 1.055 (1951), 1.170 (1961), 902 (1971), 789 (1981), 718 (1991), 626 (2011).

Τράγιλος (Τσερκέζ Μαχαλέ ή Κιόϊ)

Ο οικισμός **Τσερκέζ Μαχαλέ** βρίσκονταν 45 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών, σε υψόμετρο 30 μ.²⁷⁷².

Ο οικισμός μέχρι το 1910 ήταν παραλίμιος στην πλέον αποξηραμένη λίμνη Αχινού, από την οποία και απέπλευσε ο στόλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Βέβαια, ο οικισμός που υπήρχε πριν την ανταλλαγή πληθυσμών δεν ταυτίζεται ακριβώς με τον σημερινό, καθώς βρισκόταν ανατολικότερα.

2769. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Πόρνα υπό το όνομα «κοινότης Πόρνας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πόρνας ενούνται και οι συνοικισμοί Κάτω Νούσκα, Χωροβίστα, Ζίχνα, Θολός, **Τούμπα**, Πεθελινός, Τσανός και Πλιάκος ή Σφαμένος

2770. Ο.π. Ιστοσελίδα.

2771. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2772. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Ο Τράγιλος ουσιαστικά αποτελείται από 2 οικισμούς, καθώς υπάρχει ο Πάνω Τράγιλος και ο Κάτω Τράγιλος ή συνοικισμός Ζωγράφου. Τον πρώτο οικισμό αποτέλεσε και το πρώτο σημείο εγκατάστασης, και είναι χτισμένο σε λόφο. Ο οικισμός, κατοικήθηκε πριν από την Ανταλλαγή Πληθυσμών από το χριστιανικό τουρκικό φύλο των Τσερκεζάδων, το οποίο έδωσε στον οικισμό το όνομα Τσερκέζ Κιόϊ (ή και Τσερκέζ Μαχαλά), ενώ σύμφωνα με τα απογραφικά στοιχεία του Βούλγαρου Βασίλι Καντσώφ, το 1900 υπήρχαν εκεί 20 κάτοικοι. Μάλιστα, το παλιό όνομα διατηρήθηκε και για τις πρώτες δεκαετίες μετά την ενσωμάτωση του οικισμού στο ελληνικό κράτος. Το νέο όνομα, προήλθε από την αρχαία πόλη της Τραγίλου, η οποία βρίσκεται νοτιοανατολικά του οικισμού του Αηδονοχωρίου και κοντά στην Μονή Τιμίου Προδρόμου του Κερδυλλίου Όρους²⁷⁷³.

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Τσερκέζ Μαχαλά είχε 100 κατοίκους (52 άνδρες και 48 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μουνουχίου με έδρα τον οικισμό Μουνούχι στην οποία προσαρτάται και οι οικισμοί Τζερκέζ Μαχαλά ή Τσερκέζ-Κιόϊ²⁷⁷⁴ και Πύργος.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες γιατί το 1926 ήταν εγκατεστημένες 71 προσφυγικές οικογένειες/281 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Τσερκέζ Μαχαλά ή Τσερκέζ-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Τράγιλος**²⁷⁷⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 300 κατοίκων, οι 298 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό Τσερκέζ-Κιόϊ καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 102961-103060) και στον οικισμό Τσερκέζ Μαχαλέ 380 δικαιούχοι (Αρ. 103061-103420)²⁷⁷⁶.

Το 1941 ο οικισμός Τράγιλος και η κοινότητα Μαυροθαλάσσης που ανήκει, προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης από το νομό Σερρών (Φ.Ε.Κ. 257^Α – 31/07/1941) ενώ τον επόμενο χρόνο αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και υπάγονται στο νομό Σερρών (Φ.Ε.Κ. 292^Α – 14/11/1942).

Το 1953 ο οικισμός Τράγιλος αποσπάται από την κοινότητα Μαυροθαλάσσης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Τραγίλου (Φ.Ε.Κ. 273^Α – 30/09/1953).

Έξω από τον οικισμό και ανάμεσα στον Τράγιλο και την γειτονική Μαυροθάλασσα,

2773. Βικιπαίδεια: Τράγιλος Σερρών.

2774. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Μουνουχίου υπό το όνομα «κοινότης Μουνουχίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουνουχίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Πύργος (ή Κούλια) και **Τσερκέζ Μαχαλά (ή Τσερκέζ-Κιόϊ)**].

2775. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Σερρών, μετονομάζεται: [6. Ο συνοικισμός **τσερκέζ Μαχαλά ή Τσερκέζ Κιόϊ της κοινότητος Μουνουχίου της Υποδιοικήσεως Νιγρίτης εις «Τράγιλος»**].

2776. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

ρέει ο Εξοβίτης ποταμός, που ταυτίζεται με τον Βισάλτη ποταμό της αρχαιότητας. Λίγο πριν τις εκβολές του στον Στρυμόνα, υπάρχουν καταρράκτες. Στα δυτικά του οικισμού, κοντά στην θέση Κηπάκια, βρίσκεται το πάρκο Αλ Τσακάρα²⁷⁷⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ο οικισμός Τράγιλος αποσπάται από την κοινότητα Τραγίλου και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Τραγίλου του δήμου Τραγίλου, με έδρα τον οικισμό Μαυροθάλασσα (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Τράγιλος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Τραγίλου της Δημοτικής Ενότητας Τραγίλου του δήμου Βισαλτίας με έδρα τη Νιγρίτα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 300 (1928), 544 (1940), 505 (1951), 792 (1961), 759 (1971), 692 (1981), 588 (1991), 487 (2011).

Τριανταφυλλιά ή Τριανταφυλλίες (Μαχμουτλή)

Ο οικισμός **Μαχμουτλή** βρίσκονταν προς τα δυτικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, στον κάμπο των Σερρών. Είναι κτισμένος δυτικά του ποταμού Στρυμόνα και τους ανατολικούς πρόποδες του όρους Βερτίσκο. Απέχει 32,5 χλμ. νοτιοδυτικά των Σερρών και 18 χλμ. βορειοδυτικά από τη Νιγρίτα²⁷⁷⁸. Είναι σε υψόμετρο 160 μ.²⁷⁷⁹

Το 1913 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός Μαχμουτλή είχε 264 κατοίκους (133 άνδρες και 131 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 67 άνδρες και 47 γυναίκες, σύνολο 114 κάτοικοι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Μακιών με έδρα τον οικισμό Μακιαίς στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μαχμουτλή²⁷⁸⁰, Σακάφτσια, Μπαϊσλή, Μπάς-Κιόϊ, Κουρατζανλή και Καρατζά Κιόϊ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 22 πρόσφυγες (11 άνδρες και 11 γυναίκες)²⁷⁸¹.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 192 να κατοικούν 62 οικογένειες προσφύγων/204 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Μαχμουτλή αποσπάται από την κοινότητα Μακιών (Βαμβακιά) και προσαρτάται στη κοινότητα Ορλιάκου, μετέπειτα Στρυμονικού (Φ.Ε.Κ. 85^A –

2777. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2778. Βικιπαίδεια: Τριανταφυλλιά Σερρών.

2779. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2780. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης, αναγνωρίζεται: [16. Ο συνοικισμός Μακιαίς υπό το όνομα «κοινότης Μακιών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Μακιών ενούνται και οι συνοικισμοί Σακάφτσια, Καρατζά-Κιόϊ, **Μαχμουτλή**, Μπάς-Κιόϊ, Μπαϊσλή και Κουρατζανλή].

2781. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ατκόζ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. Σελ. 131.

08/03/1926) ενώ λίγους μήνες αργότερα γίνεται ξανά η σύσταση της κοινότητας Μακιών στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μαχμουτλή (Φ.Ε.Κ. 233^A – 14/07/1926).

Το 1927 ο οικισμός Μαχμουτλή μετονομάζεται σε **Τριανταφυλλιές**²⁷⁸².

Το 1928 ο οικισμός Τριανταφυλλιές αποσπάται από την κοινότητα Βαμβακιάς και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Τριανταφυλλιών (Φ.Ε.Κ. 126^A – 16/07/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 210 κατοίκων, οι 155 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε Τριανταφυλλέαι και της κοινότητας σε Τριανταφυλλεών (Φ.Ε.Κ. 85^A – 06/05/1988).

Το 1941 ο οικισμός Τριανταφυλλέαι και η κοινότητα Τριανταφυλλεών που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Σερρών και προσαρτώνται στο νομό Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 257^A – 31/07/1941) ενώ ένα χρόνο αργότερα αποσπώνται από το νομό Θεσσαλονίκης και προσαρτώνται στο νομό Στρυμόνος (Φ.Ε.Κ. 292^A -14/11/1942).

Το 1988 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Τριανταφυλλιά** και της κοινότητας σε Τριανταφυλλιάς (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Τριανταφυλλιά αποσπάται από την κοινότητα Τριανταφυλλιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βισαλτίας ως Τοπικό Διαμέρισμα Τριανταφυλλιάς (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Τριανταφυλλιά ανήκει στον διευρυμένο δήμο Βισαλτίας (έδρα η Νιγρίτα) ως Τοπική Κοινότητα Τριανταφυλλιάς της Δημοτικής Ενότητας Βισαλτίας (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 210 (1928), 217 (1940), 246 (1951), 245 (1961), 163 (1971), 184 (1981), 146 (1991), 751 (2011).

Χρυσό (Τοπόλιανη)

Ο οικισμός **Τοπόλιανη** βρίσκονταν 12 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών, σε υψόμετρο 100 μ.²⁷⁸³.

Σ' ένα χαμηλό ύψωμα, που βρίσκεται σε απόσταση 3 περίπου χλμ. νότια από τη σημερινή κωμόπολη (Χρυσό), έχει διαπιστωθεί η θέση ενός Ρωμαϊκού αγροτικού οικισμού²⁷⁸⁴. Στην πλαγιά του υψώματος αυτού βρέθηκαν παλιότερα όστρακα αγγείων, νομίσματα και επιτύμβιες επιγραφές αυτοκρατορικών χρόνων, ενώ σε κοντινή απόσταση σώζονταν λείψανα Ρωμαϊκής τοξωτής γέφυρας και τμήμα λιθόστρωτου δρόμου²⁷⁸⁵.

Η ύπαρξη ενός άλλου Ρωμαϊκού γεωργικού οικισμού διαπιστώνεται επίσης στον βραχώδη λόφο Ζελί, που βρίσκεται ανάμεσα στο Χρυσό και το Άγιο Πνεύμα (συγκεκριμένα

2782. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^A της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Νιγρίτης: [15. Ο συνοικισμός Μαχμουτλή της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Τριανταφυλλιές**»].

2783. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2784. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή». Θεσσαλονίκη 1999, σ. 156 (Ιστοσελίδα του Δήμου Σερρών).

2785. Στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σελ. 180.

κοντά στα όρια των κτηματικών τους περιοχών)²⁷⁸⁶, όπου βρέθηκαν όστρακα Ρωμαϊκών και βυζαντινών αγγείων, καθώς και μια επιτύμβια επιγραφή του 2ου-3ου μ.Χ. αιώνα²⁷⁸⁷. Τέλος, η ύπαρξη ενός ακόμη αρχαίου οικισμού εντοπίστηκε, με βάση την επιφανειακή κεραμική, σε ένα χαμηλό ύψωμα κοντά στο γειτονικό οικισμό Μονόβρυση²⁷⁸⁸.

Το 1886 είχε 40 οικογένειες και σχολείο αρρένων (Σχινάς).

Το 1913 η Τοπόλιανη προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 1.436 κατοίκους (720 άνδρες και 716 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τοπόλιανης με έδρα τον οικισμό Τοπόλιανη²⁷⁸⁹ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Κισισλίκ (Τουμπίτσα), Σαλή Αγά και Βερζιανή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 756 άνδρες και 797 γυναίκες, σύνολο 1.551 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 186 πρόσφυγες (96 άνδρες και 90 γυναίκες)²⁷⁹⁰.

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1928 έφυγαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να είναι εγκατεστημένες μόνο 16 οικογένειες/60 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τοπόλιανη μετονομάζεται σε **Χρυσό**²⁷⁹¹ και η κοινότητα σε κοινότητα Χρυσού.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.251 κατοίκων, οι 198 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 103481-103500)²⁷⁹².

Οι κάτοικοι του ασχολούνται ως επί το πλείστο με τις αγροτικές εργασίες.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χρυσό αποσπάται από την κοινότητα Χρυσού και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Χρυσού του πρώην δήμου «Εμμανουήλ Παππάς» ενώ ορίζεται και έδρα του δήμου. (Φ.Ε.Κ. 244Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χρυσό ανήκει στο Καλλικρα-

2786. Ό.π. Δ. Κ. Σαμσάρης, σελ. 157.

2787. D. C. Samsaris: «La vallée du Bas-Strymon á l' époque impériale (Contribution épigraphique á la topographie, l' onomastique, l' histoire et aux cultes de la province romaine de Macédoine)» Δωδώνη 18 (1989), τεύχ. 1, σ. 271, αρ. 105.

2788. Ό.π. Δ. Κ. Σαμσάρης, σ. 157.

2789. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός **Τοπόλιανη** υπό το όνομα «κοινότης Τοπόλιανης» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Τοπόλιανης ενούνται και οι συνοικισμοί Κισισλίκ (ή Τουμπίτσα), Βερζιανή και Σαλ Αγά].

2790. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Καράκλινσε ή Γαράκλινσε ή Καράκλινσε του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 184.

2791. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [4. Η κοινότης Τοπόλιανης μετονομάζεται εις «κοινότητα Χρυσού» και ο ομώνυμος συνοικισμός Τοπόλιανη εις «**Χρυσό**» (το)].

2792. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

τικό δήμο «Εμμανουήλ Παππάς» (με έδρα το Χρυσό) ως Δημοτική Κοινότητα Χρυσού της Δημοτικής Ενότητας «Εμμανουήλ Παππάς» (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 2.251 (1928), 3.075 (1940), 3.329 (1951), 3.455 (1961), 2.276 (1971), 1.923 (1981), 1.809 (1991), 1.568 (2011).

Ψυχικό (Βερζιανή)

Ο οικισμός **Βερζιανή** βρίσκονταν νοτιοανατολικά των Σερρών σε απόσταση 15 χλμ. ανάμεσα στους οικισμούς Νέος Σκοπός, Βαλτοτόπι, και Μεσοκώμη, πάνω στην επαρχιακή οδό Σερρών-Αμφίπολης, σε υψόμετρο 20 μ.²⁷⁹³.

Στη θέση του σημερινού Ψυχικού υπήρχε, όπως μαρτυρεί η επιφανειακή κεραμική, αρχαίος οικισμός που παρουσιάζει συνεχή ζωή από την εποχή του Χαλκού ως τα Βυζαντινά χρόνια²⁷⁹⁴.

Το 1886 ο οικισμός Βερτζανλί είχε 45 οικογένειες χριστιανικές και εκκλησία (Σχινάς).

Το 1913 η Βερτζιανή προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913, ο οικισμός είχε 85 κατοίκους (40 άνδρες και 45 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τοπόλιανης με έδρα τον οικισμό Τοπόλιανη στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Κισισλίκ (Τουμπίτσα), Σαλή Αγά και Βερζιανή²⁷⁹⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 61 άνδρες και 62 γυναίκες, σύνολο 123 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Βερζανλή 199 πρόσφυγες (104 άνδρες και 95 γυναίκες).

Μετά την απογραφή του 1923 και μέχρι το 1926 ήρθαν αρκετές προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να κατοικούν 134 οικογένειες/530 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την περιοχή της Απολλωνιάδας στην περιφέρεια της Προύσας, βορειοδυτικά του Μιχαλητσίου²⁷⁹⁶.

Κατ' άλλους οι πρόσφυγες κατάγονταν από τον οικισμό Αγινάτοι της Μ. Ασίας και με καταγωγή από τη Μάνη. Εγκαταστάθηκαν στη Βερζιανή, περιοχή στην οποία ζούσε μικρός πληθυσμός Τούρκων που έφυγαν όμως με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών. Το όνομα Ψυχικό που έδωσαν στον οικισμό το 1927, προέρχεται από την ερμηνεία του ονόματος αυτού (Δώσε ψυχή). Σε κοντινή απόσταση βρίσκεται ο ποταμός Στρυμόνας και

2793. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2794. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορία των Σερρών κατά την αρχαία και ρωμαϊκή εποχή», Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 157.

2795. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Σερρών, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Τοπόλιανη υπό το όνομα «κοινότητα Τοπόλιανης» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Τοπόλιανης ενούνται και οι συνοικισμοί Κισισλίκ (ή Τουμπίτσα), **Βερζιανή** και Σαλ Αγά].

2796. Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού Μ. Ασίας. <http://asiaminor.ewh.gr/Forms/fLemmaBody.aspx?lemmaId=12067>

υπήρχε μία μεγάλη έκταση με λιμνάζοντα νερά που ήταν εστία μικροβίων και κουνουπιών, υπεύθυνα για ασθένειες όπως η ελονοσία. Οι πρόσφυγες όμως είχαν έντονο θρησκευτικό συναίσθημα, και από τις πρώτες μέρες της εγκατάστασής τους έχτισαν στο κέντρο του οικισμού, εκκλησία για να διατηρήσουν τη μνήμη της χαμένης τους πατρίδας, την αφιέρωσαν δε στον Άγιο Ιωάννη το Θεολόγο, στον ίδιο άγιο που ήταν αφιερωμένος και ο ναός στη Μ. Ασία²⁷⁹⁷.

Το 1927 ο οικισμός Βερζιανή μετονομάζεται σε **Ψυχικό**²⁷⁹⁸, ενώ λίγους μήνες αργότερα αποσπάται από την κοινότητα Χρυσού και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Ψυχικού (Φ.Ε.Κ. 79^Α – 07/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 755 κατοίκων, οι 665 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 95801-96000)²⁷⁹⁹.

Το 1940 αναγνωρίζεται ο οικισμός Κάτω Ψυχικό που προσαρτάται στη κοινότητα Ψυχικού (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940) αλλά το 1961 καταργείται (Φ.Ε.Κ.-19/03/1961).

Οι κάτοικοί του ασχολήθηκαν με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και το ψάρεμα ενώ έδειχναν μεγάλη αλληλεγγύη ο ένας στον άλλο. Έτσι οικογένειες βοηθούσαν η μία την άλλη στις καλλιέργειες ή οι ίδιοι ήταν πρόθυμοι να συνεισφέρουν οικονομικά όταν κάποιος έπρεπε να αντιμετωπίσει κάποια δυσκολία. Στη δεκαετία του '60, πολλοί κάτοικοι μετανάστευσαν στο εξωτερικό για δουλειά ενώ όσοι έμειναν πίσω απέκτησαν οικονομική άνεση. Κύριες πηγές εσόδων το σιτάρι, το βαμβάκι και ο καπνός²⁸⁰⁰.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ψυχικό αποσπάται από την κοινότητα Ψυχικού και προσαρτάται στο δήμο Στρυμόνα στο Τοπικό Διαμέρισμα Ψυχικού. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ψυχικό αποσπάται από το δήμο Στρυμόνα και προσαρτάται στο Καλλικρατικό δήμο «Εμμανουήλ Παππάς» (με έδρα το Χρυσό) ως Τοπική Κοινότητα Ψυχικού της Δημοτικής Ενότητας Στρυμόνα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 755 (1928), 835 (1940), 1.047 (1951), 1.333 (1961), 1.101 (1971), 1.105 (1981), 985 (1991), 898 (2011).

2797. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9ACE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1_%CE%A8%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CE%A3%CE%B5%CF%81%CF%81%CF%8E%CE%BD

2798. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Σερρών: [5. Ο συνοικισμός Βερζιανή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Ψυχικό» (το)].

2799. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2800. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9ACE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1_%CE%A8%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CE%A3%CE%B5%CF%81%CF%81%CF%8E%CE%BD

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΓΓΙΣΤΑ	ΑΓΓΙΣΤΑ			110	407
2	ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ	ΚΑΚΑΡΑΣΚΑ			52	196
3	ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΞΥΛΟΤΡΟΣ			28	117
4	ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΠΑΛΗΟΤΡΟΣ			41	182
5	ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ(*)	ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ(*)	51	218		
6	ΑΓΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ	ΧΩΡΟΒΙΣΤΑ			13	52
7	ΑΔΕΛΦΙΚΟ	ΑΓΚΟ(Ω)-ΜΑΧΑΛΑ			74	344
8	ΑΗΔΟΝΟΧΩΡΙ	ΑΗΔΟΝΟΧΩΡΙ			7	33
9	ΑΜΥΓΔΑΛΟΧΩΡΙ (*)	ΡΑΧΜΑΝΛΗ(*)	28	99		
10	ΑΝΘΗ(*)	ΦΥΤΩΚΗ ή ΦΥΤΟΚΙΟ(*)	5	25		
11	ΑΝΩ ΒΡΟΝΤΟΥ(*)	ΑΝΩ ΒΡΟΝΤΟΥ(*)	85	285		
12	ΑΝΩ ΔΑΦΝΟΥΔΙ - ΜΕΤΑΛΛΑ	ΑΝΩ ΝΟΥΣΚΑ			47	198
13	ΑΝΩ ΚΑΜΗΛΑ	ΑΝΩ ΚΑΜΗΛΑ			31	150
14	ΑΧΙΝΟΣ(*)	ΑΧΙΝΟΣ(*)	29	111		
15	ΒΑΛΤΟΤΟΠΙ	ΜΠΕΪΛΙΚ ΜΑΧΑΛΕ			39	156
16	ΒΑΜΒΑΚΙΑ - ΑΜΠΕΛΟΙ	ΜΑΚΕΣ ή ΜΑΚΙΑΙΣ			85	389
17	ΒΑΜΒΑΚΟΥΣΣΑ	ΓΚΟΥΔΕΛΗ ή ΓΚΟΥΝΤΕΛΗ			45	183
18	ΒΑΡΙΚΟ	ΚΑΡΑΔΖΑ ΚΙΟΪ (Κοιν. Βαμβακούσι)			1	4
19	ΒΕΡΓΗ	ΚΟΠΑΤΣ			12	47
20	ΓΑΖΩΡΟΣ	ΠΟΡΝΑ			97	382
21	ΓΛΥΚΟΠΗΓΗ(*)	ΜΕΣΔΡΑΣ(*)	43	182		
22	ΔΑΦΝΗ - ΝΕΡΟΠΛΑΤΑΝΑ	ΕΖΙΟΒΑ			103	411
23	ΔΑΦΝΟΥΔΙ	ΚΑΤΩ ΝΟΥΣΚΑ			36	153
24	ΔΗΜΗΤΡΑ(*)	ΤΣΕΠΕΔΖΕ ή ΤΣΕΠΕΛΤΖΕΣ(*)	196	716		
25	ΔΗΜΗΤΡΙΤΣΙ	ΔΗΜΗΤΡΙΤΣΙ			31	149
26	ΔΟΜΙΡΟΣ ή ΔΟΜΗΡΟΣ	ΒΟΥΛΤΣΙΣΤΑ			43	143
27	ΔΡΑΒΗΣΚΟΣ	ΣΔΡΑΒΙΚΙ ή ΖΔΡΑΒΙΚ			315	1,097
28	ΕΛΑΙΩΝΑΣ(*)	ΝΤΟΥΤΛΗ(*)	38	150		
29	ΕΠΤΑΜΥΛΟΙ(*)	ΓΕΔΗ-ΔΕΡΜΕΝ(*)	55	212		
30	ΕΥΚΑΡΠΙΑ	ΚΟΥΤΣΙΟΣ			51	176
31	ΗΛΙΟΚΩΜΗ	ΤΣΕΡΕΠΛΙΑΝΗ			137	495
32	ΘΕΡΜΑ(*)	ΛΙΤΖΙΑ ή ΛΙΤΖΑ(*)	92	363		
33	ΘΟΛΟΣ	ΘΟΛΟΣ			87	355
34	ΙΒΗΡΑ(*)	ΜΟΝΗ ΙΒΗΡΩΝ(*)	187	744		

35	ΚΑΤΩ ΚΑΜΗΛΑ	ΚΑΤΩ ΚΑΜΗΛΑ			105	484
36	ΚΑΥΚΑΣΙΑΝΑ(*)	ΔΕΡΕ ΜΑΧΑΛΕ(*)	49	194		
37	ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙ(*)	ΜΠΑΣΚΙΟΪ(*)	28	116		
38	ΚΟΡΜΙΣΤΑ	ΚΟΡΜΙΣΤΑ			115	465
39	ΚΟΥΒΟΥΚΛΙΟΝ ή ΚΟΥΒΟΥΚΛΙΑ(*)	ΤΖΑΜΗ-ΜΑΧΑΛΕ(*)	41	190		
40	ΚΟΥΜΑΡΙΑ	ΚΟΥΜΑΡΓΙΑΝ(Ν)Η			104	480
41	ΚΡΗΝΙΔΑ	ΒΙΤΑΣΤΑ			49	185
42	ΚΡΙΝΟΣ(*)	ΖΑΜΠΑ(*)	29	122		
43	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΤΟ(*)	ΣΑΛ ΜΑΧΑΛΕ(*)	57	233		
44	ΛΕΥΚΩΝΑΣ	ΚΑΒΑΚΛΗ			198	755
45	ΛΙΒΑΔΟΧΩΡΙ ή ΛΕΙΒΑΔΟΧΩΡΙ	ΣΑΚΑΦΤΣΑ			44	189
46	ΛΥΓΑΡΙΑ	ΜΕΡΓΙΑΝΗ			14	68
47	ΜΑΥΡΟΘΑΛΑΣΣΑ(*)	ΜΟΥΝΟΥΧΙ(*)	107	435		
48	ΜΕΣΑΔΑ(*)	ΜΠΑΪΣΛΗ(*)	21	94		
49	ΜΕΣΟΚΩΜΗ(*)	ΚΑΚΑΡΑ(*)	46	186		
50	ΜΕΣΟΡΡΑΧΗ	ΡΑΧΩΒΑ			35	125
51	ΜΕΤΟΧΙ	ΜΕΤΟΧΙ			26	90
52	ΜΗΤΡΟΥΣΙ	ΧΟΜΟΝΔΟΣ			252	1,252
53	ΜΙΚΡΟ ΣΟΥΛΙ	ΣΕΜΑΛΤΟΝ			8	25
54	ΜΟΝΟΒΡΥΣΗ(*)	ΣΑΛΗ ΑΓΑ(*)	63	240		
55	ΜΟΝΟΚΚΛΗΣΙΑ	ΚΑΡΑΔΖΑ ΚΙΟΪ			79	346
56	ΜΥΡΚΙΝΟΣ	ΔΟΞΟΜΠΟΣ			17	52
57	ΜΥΡΡΙΝΗ	ΚΟΤΣΑΚΙ			5	16
58	ΝΕΑ ΖΙΧΝΗ - ΖΗΛΕΙΑ	ΖΗΛΙΑΧΩΒΑ			229	882
59	ΝΕΑ ΜΠΑΦΡΑ(*)	Ν. ΜΠΑΦΡΑ(*)	110	341		
60	ΝΕΑ ΠΕΤΡΑ(*)	ΤΣΑΝΟΣ(*)	73	289		
61	ΝΕΟΣ ΣΚΟΠΟΣ	ΚΕΣΙΣΛΙΚ ή ΚΙΣΙΣΛΙΚ(*)	408	1,621		
62	ΝΕΟΧΩΡΙ(*)	ΝΕΟΧΩΡΙΟΝ(*)	106	457		
63	ΝΙΚΟΚΛΕΙΑ	ΝΙΚΟΛΑΒ ή ΝΙΚΟΣΛΑΒΗ			20	84
64	ΟΡΕΣΚΕΙΑ(*)	ΚΙΖΕΛΗ(*)	18	65		
65	ΠΑΛΑΙΟΚΩΜΗ	ΠΡΟΒΙΣΤΑ			178	639
66	ΠΑΡΑΛΙΜΝΙ	ΒΕΡΝΑΡ			80	281
67	ΠΑΡΧΑΡΙ(*)	ΤΖΟΥΜΑ ΜΑΧΑΛΕ(*)	35	104		
68	ΠΑΤΡΙΚΙ(*)	ΠΑΤΡΙΚΙ(*)	76	311		
69	ΠΕΘΕΛΙΝΟΣ	ΠΕΘΕΛΙΝΟΣ			6	24
70	ΠΕΠΟΝΙΑ	ΓΕΝΗ ΜΑΧΑΛΕ			34	151
71	ΠΡΟΒΑΤΑΣ	ΓΕΝΗ ΚΙΟΪ			187	829
72	ΠΡΩΤΗ	ΚΙΟΥΠ ΚΙΟΪ			31	110

73	ΡΟΔΟΛΙΒΟΣ	ΡΟΔΟΛΕΙΒΟΣ			93	386
74	ΣΕΡΡΕΣ	ΣΕΡΡΕΣ			1,263	5,146
75	ΣΗΣΑΜΙΑ	ΑΒΔΑΜΑΛ			7	28
76	ΣΙΔΗΡ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΓΓΙΣΤΗΣ	ΣΙΔΗΡ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΓΓΙΣΤΗΣ			54	203
77	ΣΚΟΥΤΑΡΙ	ΚΙΣΠΕΚΙ ή ΚΙΣΠΕΚΕΣΙ			291	1,125
78	ΣΥΚΙΑ(*)	ΣΟΚΟΛ(*)	40	158		
79	ΤΕΡΠΝΗ	ΤΣΕΡΠΙΣΤΑ			64	280
80	ΤΟΥΜΠΑ(*)	ΤΟΥΜΠΑ(*)	62	263		
81	ΤΡΑΓΙΛΟΣ(*)	ΤΣΕΡΚΕΖ ΜΑΧΑΛΕ ή ΚΙΟΪ(*)	71	281		
82	ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ ή ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΕΣ(*)	ΜΑΧΜΟΥΤΛΗ(*)	62	204		
83	ΧΡΥΣΟ	ΤΟΠΟΛΙΑΝΗ			16	60
84	ΨΥΧΙΚΟ	ΒΕΡΤΖΙΑΝΗ ή ΒΕΡΖΙΑΝΗ			134	530
		ΣΥΝΟΛΑ	2,311	9,009	5,223	21,109
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμιγώς προσφυγικοί.						
		31 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2,311	9,009		
		53 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	5,223	21,109		
		84 ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΥΝΟΛΟ	7,534	30,118		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ και ΣΙΝΤΙΚΗΣ

- **Αρχίον Πόντου, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών-Τόμοι: 1^{ος} /1928, 12^{ος}/1946, 29^{ος}/1989.**
- **Λάζαρος Κλ. Ασίκογλου:** «Μαυρόλοφος Σερρών. Από την Πάρλα στη νέα Πατρίδα». Εκδόσεις «Πληθώρα» Αθήνα, 2012.
- **Κων/νος Ασλανίδης:** «Ιστορικά διάσπαρτα της Ηράκλειας». Σέρρες, Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηράκλειας, 1997.
- **Τζούλια Θεοδωράκη-Πάτση:** «Η οικιστική δομή των αγροτικών οικισμών».
- **Λίλα Θεοδωρίδου-Σωτηρίου:** «Προσφυγικά σπίτια στη πόλη των Σερρών».
- **Β. Κάρτσιος:** «Η Γενοκτονία του Ελληνισμού της Ανατ. Μακεδονίας». Τετράδια Βουλγαρικής Κατοχής Ανατ. Μακεδονίας 1916-18: Ιστορικό και Λογοτεχνικό Αρχείο Καβάλας.
- **Κική Κανκούλα:** «Β' Διεθνές Συνέδριο: Μεταμορφώσεις αγροτικού χώρου στην Ανατολική Μακεδονία. (2013)
- **Κων/νος Στεργ. Κωντσιλίδης:** «Νόστιμον Ευλότρος. (Αγία Παρασκευή Βισαλτίας Σερρών)». Σέρρες, 2017.
- **Πέτρος Μεχτίδης:** «Σερραϊκά Σύμμεκτα» και «Ο Σταθμός Αγγίστη».
- **Βασίλειος Ν. Μπακιρτσής:** «Η Πάρλα η αλησμόνητη πατρίδα μου». Σέρρες 2018.
- **Κυριάκος Παπακυριάκου:** «Ιστορία του νομού Σερρών από αρχαιωτάτων χρόνων μέχρι της απελευθέρωσης του 1912 – 1913».
- **Ευστάθιος Πελαγίδης:** «Το προσφυγικό πρόβλημα του νομού Σερρών».
- **Ευστάθιος Ευστ. Πελαγίδης:** «Μακεδονία. Κιβωτός των Ξεριζωμένων Ελλήνων (1913 – 1930). Εκδοτικός Οίκος Κ. & Μ. Σταμούλη, Ι. Αρχ. Χαρπαντίδης. Θεσσαλονίκη 2019.
- **Ι. Πραζιώτης:** «Ζίχνη: Το χρυσάφι των Σερρών».
- **Πρακτικά Β' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου.** «Οι Σέρρες και η περιοχή τους». Σέρρες, 2012.
- **Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου.** «Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγιοπόλεις στην Ελλάδα». Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας. Σχολή Μωραΐτη. Αθήνα, 1997.
- **Ιωάννης Τσαρούχας, Νικόλαος Μπονόβας:** «Τα μετόχια Γενίκιοϊ, Αγιασμά(ι) και Προβίστα της Μονής Παντοκράτορος Αγίου Όρους στην περιοχή Σερρών».

Διπλωματικές – Μεταπτυχιακές Εργασίες:

- **Τζούλια Θεοδωράκη-Πάτση:** «Αγροτικοί οικισμοί: Η περίπτωση του νομού Σερρών», διδακτορική διατριβή, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα 1997,

Αρθρογραφία:

- **Λίλα Θεοδωρίδου-Σωτηρίου:** «Αυτοστέγαση Αστών Προσφύγων στη πόλη των Σερρών». Μικρασιατική Σπίθα, σελ. 187-199. 2011

Ιστότοποι:

- www.lithoksou.net - Δημήτρης Λιθοξόου: «Εγκατάσταση προσφύγων-Γραφείο Σερρών».
- Ιστοσελίδες Δήμων και Κοινοτήτων Περιφερειακής Ενότητας Σερρών.
- Μεταβολές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)
- Φύλλα Εφημερίδων Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ. ετών 1920-1930).

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΕΔΕΣΣΑΣ και ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

Εισαγωγή

Τα εποικιστικά γραφεία Έδεσσας και Γιαννιτσών της Ε.Α.Π., κάλυπταν περίπου την σημερινή γεωγραφική έκταση της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας με μικρές αποκλίσεις στα όρια της, με τις Περιφερειακές Ενότητες Κιλκίς, Ημαθίας και Θεσσαλονίκης.

Κατά την περίοδο πριν την απελευθέρωσή της (1912) κατοικούσαν 89.956 άτομα κατά το μεγαλύτερο ποσοστό από μουσουλμάνους. (47.713 μουσουλμάνοι έναντι 41.995 χριστιανοί).²⁸⁰¹

Ο πληθυσμός των υποδιοικήσεων Εδέσσης και Γιαννιτσών του νομού Θεσσαλονίκης, στην Απαρίθμηση του πληθυσμού το 1913²⁸⁰², μετά την απελευθέρωση της περιοχής από τους Τούρκους, ήταν:

ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΔΕΣΣΗΣ	34.594	33.423	68.017
ΓΕΝΙΤΣΩΝ	17.090	15.907	32.997
ΣΥΝΟΛΟ	51.684	49.330	101.014

Κατά την απογραφή των προσφύγων του 1923²⁸⁰³ στο νομό Πέλλας (δεν υπολογίζεται η υποδιοίκηση Γουμένιστης που τότε ανήκε στο νομό), βρέθηκαν:

ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΓΕΝΙΤΣΩΝ	2.134	2.207	4.341
ΕΔΕΣΣΗΣ	2.612	2.825	5.437
ΕΝΩΤΙΑΣ	3.866	4.183	8.049
ΣΥΝΟΛΟ	8.612	9.215	17.827

Κατά την απογραφή του πληθυσμού, το 1928,²⁸⁰⁴ ο νομός Πέλλας, είχε:

2801. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Έκδοση «Επίκεντρο». Θεσσαλονίκη 2018.

2802. Απαρίθμησης των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας - Δ/νσις Στατιστικής.

2803. Απογραφή Προσφύγων ενεργηθείσα κατ' Απρίλιο 1923. Υπουργείον Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως-Τμήμα Στατιστικής.

2804. Στατιστικά Αποτελέσματα της Απογραφής του Πληθυσμού της Ελλάδος της 15^{ης} -16^{ης} Μαΐου 1928, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας-Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

ΕΠΑΡΧΙΑ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΛΜΩΠΙΑΣ	14.155	14.082	28.237
ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ	17.851	18.493	36.344
ΕΔΕΣΣΗΣ	16.524	16.062	32.586
ΣΥΝΟΛΟ	48.530	48.637	97.167

Εκ του συνολικού πληθυσμού των 97.167 κατοίκων: 46.254 (47,60%) ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και 6.103 (6,28%) είχαν εγκατασταθεί πριν το 1922, αλλοιώνοντας τα εθνολογικά χαρακτηριστικά των κατοίκων.

Από αυτούς τον μεγαλύτερο όγκο απορρόφησε η επαρχία Γιαννιτσών στην οποία διεσπάρησαν 22.093 άτομα. Ο αριθμός αυτός αυξήθηκε ακόμα περισσότερο μετά την αποξήρανση της λίμνης των Γιαννιτσών και των ελών που την περιβάλανε, καθώς η περιοχή μεταβλήθηκε σε πόλο έλξης για εκατοντάδες οικογένειες προσφύγων που μετακινήθηκαν στις «αποξηρανθείσες γαίες» από οικισμούς του ίδιου αλλά και άλλων νομών της Μακεδονίας. Την εντονότερη όμως πληθυσμιακή πίεση δέχθηκε η περιορισμένη σε έκταση επαρχία Αλμωπίας στην οποία και λόγω του καλού κλίματος συσσωρεύτηκαν 14.529 πρόσφυγες. Σαφώς λιγότεροι πρόσφυγες 9.632 άτομα διέμεναν στην επαρχία Έδεσσας και στο οροπέδιο της λίμνης Άρνισσας. Αντίθετα στα ορεινά χωριά της επαρχίας αυτής κατευθύνθηκαν αρχικά ελάχιστοι πρόσφυγες αλλά και από αυτούς οι περισσότεροι κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '30 τα εγκατέλειψαν.²⁸⁰⁵

Στην παρούσα εργασία μας όμως θα ασχοληθούμε με τους οικισμούς που είχε στην εποπτεία της η Ε.Α.Π., χωρίς να παραβλέπουμε ότι υπήρξαν και άλλοι οικισμοί που δέχθηκαν πρόσφυγες, αλλά δεν είναι της παρούσης. Αναφερόμαστε στα 2 γραφεία εποικισμού της Έδεσσας και των Γιαννιτσών που ανήκαν διοικητικά στη Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας και αναλυτικά:

Στο γραφείο εποικισμού Έδεσσας, που είχε είχε στην εποπτεία του:

ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
23 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2.143	8.460
49 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	3.806	15.038
72 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	5.949	23.498

Από τους οικισμούς του Γραφείου Εποικισμού Έδεσσας σήμερα δεν υφίστανται και έχουν καταργηθεί: Άνω Λιποχώρι (1940)²⁸⁰⁶, Άνω Ροδωνιά (2001), Μαυρόλακκος (1940), Μικροχώρι (1981), Τρία Έλατα (1951), Χρύσα (2001) ενώ οι οικισμοί: Αετοχώρι (24)²⁸⁰⁷, Δροσιά (33), Λιθαριά (1), Λύκοι (65), Μεταμόρφωση (9), Προάστειο (48) οδεύουν στην κατάργησή τους αν δεν έχουν καταργηθεί.

2805. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Έκδοση «Επίκεντρο». Θεσσαλονίκη 2018.

2806. Έτος κατάργησής τους.

2807. Κάτοικοι με στοιχεία Απογραφής 2011.

Στο γραφείο εποικισμού Γιαννιτσών, που είχε στην εποπτεία του:

ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
38 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	5.044	18.227
6 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	1.810	6.347
44 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	6.854	24.574

Από τους οικισμούς του Γραφείου Εποικισμού Γιαννιτσών σήμερα δεν υφίστανται και έχουν καταργηθεί: Άνυδρο-Τσιγάροβο (1951), Έλλη (1940) και Κύρος (1940).

Να σημειώσουμε εδώ ότι υπήρχαν και άλλοι οικισμοί στο νομό Πέλλας που είχαν εγκατασταθεί πρόσφυγες αλλά προφανώς δεν ανήκαν στην σφαίρα επιρροής της Ε.Α.Π.: Κάτω Γραμματικό (Κάτω Γραμματικόβο), Άγιος Λουκάς (Βρες), Ποντοχώρι (Παλιό Εσκιζέ), Περίκλεια (Μπερισλάβ), Πευκωτό (Σμπόρσκο) και Σαρακηνοί (Σαρακίνοβο).

Συγκρίνοντας τους οικισμούς των δύο γραφείων, διαπιστώνουμε ότι στο γραφείο Έδεσσας υπερτερούσαν οι μικτοί οικισμοί (49 σε σύνολο 72 οικισμών) ενώ στο Γιαννιτσών υπερτερούν οι αμιγείς οικισμοί (38 σε σύνολο 44 οικισμών). Ένα άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι οι 72 οικισμοί του γραφείου Έδεσσας έχουν 5.949 οικογένειες/23.498 άτομα ενώ το γραφείο Γιαννιτσών με 44 οικισμούς έχει 6.854 οικογένειες/24.574 άτομα. Προφανώς επειδή υπερτερούσαν οι μικτοί οικισμοί.

Τώρα όσον αφορά την πληθυσμιακή σύνθεση των εν λόγω γραφείων την μεγαλύτερη προσφυγική ομάδα αποτελούσαν οι Μικρασιάτες (18.329), με δεύτερους τους Θρακιώτες (12.993) και τρίτους τους Πόντιους (9.483) ενώ υπήρχαν και διάφορες μειονότητες (4.403)²⁸⁰⁸.

Με στοιχεία της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών μέχρι 30 Απριλίου 1928, στην περιφέρεια της Έδεσσας είχαν αποκατασταθεί 2.217 οικογένειες/8.928 άτομα Ποντίων και στην περιφέρεια Γενιτσών 651 οικογένειες/2.318.²⁸⁰⁹

Για τους οικισμούς της Πέλλας έχει γραφτεί μια πολύ καλή εργασία που αξίζει να μνημονευτεί ιδιαίτερος: Αγνής Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Έκδοση «Επίκεντρο». Θεσσαλονίκη 2018, όπου υπάρχουν αναλυτικά στοιχεία για την ιστορική διαδρομή των προσφύγων αλλά και των γηγενών στο νομό Πέλλας.

2808. Στατιστικά Αποτελέσματα της Απογραφής του Πληθυσμού της Ελλάδος της 15^{ης} -16^{ης} Μαΐου 1928, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας-Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

2809. Αρχείον Πόντου – Επιτροπή Ποντιακών Μελετών: 1^{ος} τόμος 1928.

Αγάθη (Ρανισλάβ)

Ο οικισμός **Ρανισλάβ** βρίσκονταν στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού Πέλλας, σε πεδινή περιοχή, που όμως ανηφορίζει βόρεια προς τις παρυφές του όρους Βόρας. Είναι χαρακτηρισμένος ως αγροτικός πεδινός οικισμός, σε υψόμετρο 155 μ., κοντά στον μικρό ποταμό Κόζιακα, που συμβάλλει στον Μογλένιτσα. Βρίσκεται βόρεια της Αριδαίας και της Έδεσσας, από τις οποίες απέχει, 5 και 32 χλμ., αντίστοιχα²⁸¹⁰.

Το 1910 είχε 775 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκίοπουλος) ενώ υπήρχαν 67 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων²⁸¹¹.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 399 Τούρκους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 30 λ.²⁸¹².

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Ρανισλαφ είχε 227 άνδρες και 199 γυναίκες, σύνολο 426 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Γαβρίστης με έδρα τον οικισμό Γάβριστα. Στην εν λόγω κοινότητα ενώνεται και ο οικισμός Ρανίσλαβ²⁸¹³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ρανίσλαβ 352 άτομα (191 άνδρες και 161 γυναίκες)

Το 1922 ο οικισμός Ρανίσλαβ μετονομάζεται σε **Αγάθη** και η κοινότητα Γαβρίστης σε κοινότητα Δωροθέας. (Φ.Ε.Κ. 41Β – 24/06/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 117 πρόσφυγες στον οικισμό (53 άνδρες και 64 γυναίκες).

Το 1922-1923 εγκαταστάθηκαν 37 οικογένειες Μικρασιατών (15 οικογένειες από το Νεοχώρι Χηλής Μικρασιατικής Κωνσταντινούπολης, 3 από την Προύσα, 1 από το Πελαδάρι Προύσας, 2 από το Σαφράνι Γιάλοβας Νικομήδειας και 1 από το Γιαντζίκιοι Σαφράμπουλης). Το 1923 εγκαθίστανται 14 οικογένειες από τη Θράκη (5 από την Καλλίπολη, 4 από το Περγάζι)²⁸¹⁴.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, το 1924, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν στον οικισμό 18 οικ./66 άτομα Θρακιώτες και 37 οικ./140 άτομα Μικρασιάτες²⁸¹⁵.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 49 οικογένειες προσφύγων/192 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 201 κατοίκων οι 172 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2810. Εκδόσεις «Ελλάδα».

2811. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

2812. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2813. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, στον νομό Πέλλας, στην Υποδιοίκηση Ενωτίας, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Γάβριστα υπό το όνομα «κοινότης Γαβρίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γαβρίστης ενούται και ο συνοικισμός Ρανίσλαβ].

2814. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2815. Ό.π.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178921-178980)²⁸¹⁶.

Η δεύτερη γενιά προσφύγων τη 10ετία του '60 μεταναστεύει στη Γερμανία και μετακινούνται στο εσωτερικό της χώρας, ενώ υπάρχει σταδιακή μείωση του πληθυσμού.²⁸¹⁷

Το 1997 ο οικισμός Αγάθη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Δωροθέας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Δωροθέας (μαζί με τον οικισμό Δωροθέα) του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αγάθη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Δωροθέας (μαζί με τον οικισμό Δωροθέα) της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας, του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 201 κάτοικοι (1928), 244 (1940), 174 (1951) 153 (1961), 87 (1971), 56 (1981), 63 (1991), 58 (2001), 31 (2011).

Αετοχώρι (Τούσιν ή Τούσιανη)

Ο οικισμός **Τούσιανη** είναι παραδοσιακός ορεινός οικισμός²⁸¹⁸ στα ορεινά της Αλμωπίας του πρώην νομού Πέλλας σε υψόμετρο 680 μ.²⁸¹⁹. Βρίσκεται στα σύνορα με την Βόρεια Μακεδονία σε απόσταση 22 χλμ. βορειοανατολικά από την Αριδαία (έδρα του δήμου) και 72 χλμ. βορειοδυτικά από την Πέλλα.

Ο οικισμός ανήκε στον καζά της Γευγελής, περιοχή της Καρατζόβας ή Βλαχομογλετών. Πριν τους Βαλκανικούς πολέμους ζούσαν περίπου 1.050 εξαρχικοί Μακεδόνες. Με την Συνθήκη του Νεϊγύ, 39 οικογένειες από την Τούσιανη μετανάστευσαν στην Βουλγαρία. Στον οικισμό τούτο εγκαταστάθηκε ο αδελφός του Δεσπότη Μογλενών που τούρκεψε κι ονομαζόταν Δημήτριος, δηλ. Τούσης, γι' αυτό και το χωριό με την παλιά ονομασία του λέγεται Τούσιμ ή Τούσιανη όμως με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών Γεωργ. Κονδύλη μετονομάστηκε ως Αετοχώριο²⁸²⁰.

Το 1910 κατοικούσαν 995 σχισματικοί Βουλγαρίζοντες (Χαλκίόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 412 Βούλγαρους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 6 ώρες²⁸²¹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τούσιν της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.057 κατοίκους (529 άνδρες και 528 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νώτιας με έδρα τον οικισμό Νώτια. Στην

2816. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2817. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

2818. Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 691/1992 τ. Δ'.

2819. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος-Μανιατάς. 1996, τόμος 2, σελ. 11.

2820. Βικιπαίδεια: Αετοχώριο Πέλλας.

2821. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00012. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Τούσιν ή Τούσιανη²⁸²².

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 520 άτομα (241 άνδρες και 279 γυναίκες). Μέχρι το 1920 μετανάστευσαν στη Βουλγαρία 100 οικογένειες. Υπήρχαν 160 σπίτια χριστιανών Σλάβων²⁸²³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες. Ρευστοποιήθηκαν 39 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1925 ο οικισμός Τούσιανη μετονομάζεται σε **Αετοχώριον** (Φ.Ε.Κ. 148^Α – 13/06/1925). Ονομάστηκε δε Αετοχώρι, γιατί δεξιά του δημόσιου δρόμου με κατεύθυνση προς το χωριό Νότια, μέσα στον κάμπο, σώζονται ερείπια από παλαιότερο οικισμό που λεγόταν Αετός²⁸²⁴.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 στον οικισμό κατοικούσαν 10 οικ./32 άτομα Πόντιοι²⁸²⁵.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 10 οικογένειες προσφύγων (32 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Το 1928, 29 πρόσφυγες (από αυτούς οι 14 ήταν ξενόφωνοι) εγκατέλειψαν τον οικισμό. Ορισμένες οικογένειες μετακινήθηκαν στην Φούστανη²⁸²⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 624 κατοίκων οι 29 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 178981-179000)²⁸²⁷.

Το 1929 ο οικισμός Αετοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Νώτιας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αετοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 228^Α – 12/07/1929).

Το 1955 ο οικισμός Αετοχώριο αποσπάται από την κοινότητα Αετοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Νοτίας (Φ.Ε.Κ. 208^Α – 05/08/1955).

Στα βορειοδυτικά του οικισμού βρίσκεται ο ορεινός όγκος «Πίνοβο», το οποίο μαζί με τον γειτονικό του «Τζένα» αποτελούν περιοχές ιδιαίτερου αλπικού κάλλους, και εντάσσονται στο Δίκτυο Φύση 2000 (NATURA 2000)²⁸²⁸ Η συνολική έκταση της περιοχής ειδικής προστασίας, ανέρχεται στα 2006,86 εκτάρια (ha). Ο ορεινός όγκος του «Βόρα» μαζί με τα γειτονικά βουνά του «Πίνοβο», της «Τζένα» και «Πάικο» συνθέτουν το ορεινό τόξο της Αλμωπίας, το οποίο μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '90 δεν ήταν επαρκώς ερευνημένο. Η ορνιθολογική σημασία της περιοχής είναι μεγάλη, καθώς τα υπάρχοντα στοιχεία την κατατάσσουν ως μία από τις σημαντικότερες περιοχές για αρπακτικά πουλιά

2822. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [7. Ο συνοικισμός Νώτια υπό το όνομα «Κοινότης Νώτιας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Τούσιν ή Τούσιανη].

2823. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

2824. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2825. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2826. Ό.π.

2827. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2828. «Nature Bank - Βιότοπος NATURA - ORI TZENA». filotis.itia.ntua.gr.

στην Ελλάδα, αλλά και για άλλα σπάνια είδη. Μεταξύ άλλων απαντώνται και *Carduelis carduelis*, *Carduelis spinus*, *Carduelis cannabina*, *Parus ater* *Parus (Cyanistes) caeruleus*, *Carduelis chloris*, *Corvus corone cornix* κ.α.²⁸²⁹

Το 1997 ο οικισμός Αετοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Νότιας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Νότιας (μαζί με τον οικισμό Νότια) του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αετοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νοτίας (μαζί με τον οικισμό Νότια) της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 624 κάτοικοι (1928), 1.015 (1940), (-) (1951) 168 (1961), 147 (1971), 79 (1981), 69 (1991), 62 (2001), 24 (2011).

Άλωρος (Ρούδινο)

Ο οικισμός **Ρούδινο** βρίσκονταν κοντά στην Αριδαία, σε υψόμετρο 120 μ.²⁸³⁰

Κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς το 1435 και ονομάστηκε Ρούδινο, λόγω του μεταλλείου, το οποίο ονόμαζαν Ρούντικ²⁸³¹. Είχε μουσουλμανικό πληθυσμό στις αρχές του 20^{ου} αι. Το 1910 είχε 730 μουσουλμάνους κατοίκους (Χααλκιόπουλος).

Ανατολικά-νοτιοανατολικά της Αλώρου, στη θέση γνωστή ως «Καλές του Ρούδινου» ή «Κάστρο Αλώρου», έχει βρεθεί οχυρωματικός περίβολος των παλαιοχριστιανικών χρόνων και οικιστικά κατάλοιπα της Ελληνιστικής περιόδου και της Εποχής του Σιδήρου²⁸³².

Το φρούριο περιβάλλεται από τη βόρεια, ανατολική και νότια πλευρά από τον Άνω Λουδία Στον οικισμό κατά τη διάρκεια δοκιμαστικών ανασκαφών βρέθηκαν νομίσματα και άλλα ευρήματα τα οποία χρονολογούνται από τον 4^ο-2^ο αι. π.Χ. Μέσα στο κάστρο βρέθηκαν ευρήματα, όπως πήλινα γυναικεία ειδώλια, των ελληνιστικών χρόνων. Νότια του οικισμού βρέθηκε το 1978 υπόγειος μονοθάλαμος λαξευτός τάφος ο οποίος χρονολογείται από τον 2^ο αι. Ο τάφος περιείχε πήλινα αγγεία ως κτερίσματα. Κοντά στο οικισμό βρισκόταν μεταλλείο χαλκού²⁸³³.

Λίγο έξω από τον Άλωρο, στο δήμο Αριδαίας, βρίσκεται μία ξεχωριστή γέφυρα ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, η οποία αν και αποκαλείται «Γέφυρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου», στην πραγματικότητα χτίστηκε σε μεταγενέστερη εποχή²⁸³⁴.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 479 Τούρκους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 1 ώρα και 30 λ.²⁸³⁵.

2829. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2830. Βικιπαίδεια: Άλωρος Πέλλας.

2831. Εριφύλη Κοροσίδου: «Τοπική Κοινότητα Αλώρου». Δήμος Αλμωπίας.

2832. «Κήρυξη αρχαιολογικού χώρου Αλώρου Αλμωπίας Πέλλας».

2833. Ό.π. Εριφύλη Κοροσίδου. .

2834. http://www.pella.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=119&lang=el

2835. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Ρούδινο της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 449 κατοίκους (227 άνδρες και 222 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κωστούργιαννης (μετέπειτα Ξιφιανής) με έδρα τον οικισμό Κωστούργιαννη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ζλάτινα και Ρούδινος²⁸³⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 395 άτομα (204 άνδρες και 191 γυναίκες) και υπήρχαν 50 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων²⁸³⁷.

Το 1922 εγκαταστάθηκαν 20 οικογένειες Θρακιωτών και 16 οικογένειες Μικρασιατών²⁸³⁸.

Το 1922 ο οικισμός Ρούδινος μετονομάζεται σε **Άλωρος** (Φ.Ε.Κ. 41B-24/06/1922).

Το 1923-1924 εγκαθίστανται περίπου 85 οικογένειες από το βιλαέτι Σεβάστειας Πόντου. Από το σαντζάκι Σεμπίν Καραχισάρ: 18 από το Χασάν Νταμί του καζά Κογιούλχισαρ, 16 από το Σουπάχ, 12 από το Έσκιοι, 5 από τη Λίτσασα, 3 από το Ασαρτζούκ και 2 από το Χατζήκιοι του καζά Σεμπίν Καραχισάρ (Γαράσαρης), 13 από το Μεντέν του καζά Μεσούντι, ελάχιστες από το Κοϊνάκ και από το Κιράτζ του Σούσεχρι και 12 από το Ντερμέτας Απές Ζαράκ. Μερικές από την Ορντού του βιλαετίου Τραπεζούντας²⁸³⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 145 πρόσφυγες (70 άνδρες και 75 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, το 1924 οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και με πλοία αναχώρησαν για την Τουρκία μέσω του λιμανιού της Θεσσαλονίκης.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 κατοικούσαν στον οικισμό 11 οικ./56 άτομα Θρακιώτες, 4 οικ./14 άτομα Μικρασιάτες και 108 οικ./407 άτομα Πόντιοι²⁸⁴⁰.

Μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 121 οικογένειες προσφύγων (489 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Οι περισσότεροι πρόσφυγες ήταν από τον Πόντο και την Ανατολική Θράκη²⁸⁴¹. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 500 κατοίκων οι 427 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 179321-179520)²⁸⁴².

Το 1931 ο οικισμός Άλωρος αποσπάται από την κοινότητα Ξυφονείας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αλώρου.

2836. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, στον νομό Πέλλας, στην Υποδιοίκηση Ενωτίας, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός Κωστούργιαννη υπό το όνομα «κοινότης Κωστούργιαννης» και έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Κωστούργιαννης ενούνται και οι συνοικισμοί Καρά-δερέ-Βοδενών και Καρά-δερέ-Γεντισών].

Σημ. Συγγραφέα. Υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ Ε.Ε.Τ.Α.Α. και Φ.Ε.Κ.

2837. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

2838. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2839. Ό.π.

2840. Ό.π.

2841. Ό.π. Δημήτρης Λιθοξόου.

2842. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 ο οικισμός Άλωρος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αλώρου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αλώρου του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άλωρος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αλώρου της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας, του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 500 κάτοικοι (1928), 694 (1940), 74 (1951) 752 (1961), 569 (1971), 536 (1981), 583 (1991), 464 (2001), 417 (2011).

Άνω Λιποχώρι

Ο οικισμός Άνω Λιποχώρι βρίσκονταν 18 χλμ. νοτιοανατολικά της Έδεσσας και 3 χλμ. νοτιοανατολικά της Σκύδρας.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 191 άτομα (103 Βούλγαρους και 88 Αθίγγανους) που διέμεναν σε 30 οικήματα²⁸⁴³.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βέρτεκοπ, (μετέπειτα Σκύδρας) με έδρα τον οικισμό Βέρτεκοπ²⁸⁴⁴ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Βίγκενη, Τρέμπολιτς και Λιποχώριον.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 κατοικούσαν στον οικισμό 34 οικ./142 άτομα Πόντιοι²⁸⁴⁵.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, εδώ στον οικισμό Άνω Λιποχώρι εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 34 οικογένειες προσφύγων (133 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός Άνω Λιποχώρι αναγνωρίζεται ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Σκύδρας (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 125 κατοίκων οι 109 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 179161-179220)²⁸⁴⁶.

Το 1940 ο οικισμός Άνω Λιποχώρι **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 125 κάτοικοι (1928), (-) (1940).

2843. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2844. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Βέρτεκοπ υπό το όνομα «Κοινότητα Βέρτεκοπ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βέρτεκοπ ενούνται και οι συνοικισμοί Βίγκενη, Λιποχώριον και Τρέμπολιτς].

2845. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2846. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Αριδαία (Σούμποσκο)

Ο οικισμός **Σούμποσκο** βρίσκονταν σε υψόμετρο 128 μ.²⁸⁴⁷ και απέχει 25 χλμ. βόρεια της Έδεσσας στη δυτική όχθη του Αλμωπαίου ποταμού Μογλενίτσα²⁸⁴⁸.

Σε απόσταση 7 χλμ. από την Αριδαία βρίσκεται το «Βυζαντινό Κάστρο της Χρυσής» που χρονολογείται τον 8^ο αι. μ.Χ. Βόρεια της Αριδαίας βρίσκεται μία ιστορική, αν και όχι ιδιαίτερα γνωστή Μονή της Επαρχίας Αλμωπίας, η «*Ιερά Μονή Οσίου Παρίωνος*» επισκόπου Μογλενών. Η μονή αυτή έχει ως κτήτορα και ιδρυτή της, τον ίδιο τον Άγιο Παρίωνα, ο οποίος υπήρξε ένας μεγάλος Ιεράρχης της Εκκλησίας της Ελλάδας του 12^{ου} αι., που έζησε και έδρασε στην περιοχή της σημερινής Αλμωπίας²⁸⁴⁹.

Το 1910 ήταν πρωτεύουσα του καζά Καρατζόβας, έδρα του ορθόδοξου αρχιερατικού επιτρόπου του μητροπολίτη Μογλενών στην οποία υπάγεται εκκλησιαστικά η περιφέρεια Καρατζόβας, κάτοικοι 100 ορθόδοξοι Έλληνες (Πατριαρχικοί) κρατούντες στα χέρια τους το εμπόριο της περιφέρειας, 300 ορθόδοξοι Έλληνες υπό τη βουλγαρική τρομοκρατία και 4.000 μουσουλμάνοι (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 97 Έλληνες, 347 Βούλγαρους και 1.036 Τούρκους (σύνολο 1.480 άτομα)²⁸⁵⁰.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Σούμποσκον της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.501 κατοίκους (871 άνδρες και 630 γυναίκες).

Μεταξύ 1913-1914: Εγκαθίστανται 12 πρόσφυγες από την Στρώμνιτσα και 2 οικογένειες προσφύγων από το Σουφλί (εγκαταστάθηκαν σε εγκαταλειμμένο τσιφλίκι). Παλιννόστησαν το 1919, ενώ το 1919, 9 οικογένειες από το Μεγάροβο, 2 από το Τύρνοβο Μοναστηρίου και 1 από τη Γευγελή Σερβίας²⁸⁵¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σουμπόσκου με έδρα τον οικισμό Σούμποσκο²⁸⁵². Στον οικισμό προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσάκων Τσιφλίκ και Βόλτσιτσα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.636 άτομα (941 άνδρες και 695 γυναίκες) και υπήρχαν 301 σπίτια εκ των οποίων 250 μουσουλμάνων Σλάβων, 6 χριστιανών Σλάβων, 35 χριστιανών Τσιγγάνων και 10 χριστιανών Βλάχων²⁸⁵³.

Το 1922 ο οικισμός Σουμπόσκο μετονομάζεται σε **Αρδέα** και η κοινότητα Σουμπόσκου σε κοινότητα Αρδέας (Φ.Ε.Κ. 12Β-25/02/1922).

Επίσης στον οικισμό, εγκαθίστανται:²⁸⁵⁴

- 1922: 36 οικογένειες από το βιλαέτι Προύσας, 24 από το σαντζάκι Προύσας (10 από το Ντερέκιοϊ, 10 από το Δεμιρδέσιο), 8 από το σαντζάκι Μπαλουκεσλέρ (4 από την Αρτάκη, 3 από τη Γωνιά Αρτάκης, 1 από το Ζεϊτινλή Αρδαμυτίου) και 4 από το Εσκή Σεχίρ

2847. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

2848. Βικιπαίδεια: Αριδαία Πέλλας.

2849. Ό.π.

2850. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2851. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2852. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918 Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [Ι. Ο συνοικισμός **Σούμποσκον** υπό το όνομα «Κοινότης Σουμπόσκου» και έδραν τον ομώνυμο συνοικισμόν. *Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Βόλτσιτσα και Τσάκων-Τσιφλίκ*].

2853. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

2854. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

σαντζακίου Κιουταχίας, 1 από το Αδά Παζάρ ανεξάρτητου σαντζακίου Νικομήδειας.

- 1922: 4 οικογένειες από το σαντζάκι Σμύρνης (1 από τη Σμύρνη, 1 από το Τένεγλι, 2 από τα Αλάτσατα Κρήνης).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 224 πρόσφυγες (103 άνδρες και 121 γυναίκες).

Οι προσφυγικές ροές συνεχίζονται:²⁸⁵⁵

- 1923-1924: 72 οικογένειες από το σαντζάκι Αργυρούπολης Τραπεζούντας (31 από τα Άτρα, 7 από τη Βαρενού, 5 από την Αργυρούπολη, 5 από τη Χάρσερα, 3 από τη Μάλαχα, 3 από το Χαλκάνδων, 2 από τη Ζύμωνα, 2 από τη Παλαγία, 2 από το Χάσκιοϊ, 2 από το Ραμαντανάντων, 1 από το Μοναστήρι, 1 από το Δεμίρτζικιοϊ, 1 από τη Τσολόχνα, 1 από το Καλκάν, 1 από το Κανάκ, 1 από τη Στήλο, 3 από την Κρώμνη) και 1 από την Κερασούντα σαντζακίου Τραπεζούντας, 28 οικογένειες από το σαντζάκι Κασταμονής. Οι 26 από τον καζά Σαφράμπολης (18 από τη Σαφράμπολη, 7 από το Γιαζή-κιοϊ, 1 από το Γκεράν-κιοϊ) και 2 από το Παρθένι του σαντζακίου Μπόλου.

- 5 από το βιλαέτι Σεβάστειας (3 από τη Σεβάστεια σαντζακίου Σεβάστειας, 1 από το Αορέν και από το Κόβεσμε σαντζακίου Τοκάτης, 1 από το Κιοίτεπε Ζάρας σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ²⁸⁵⁶). Στη συνέχεια ήρθαν και άλλοι Πόντιοι που είχαν εγκατασταθεί αρχικά στο Γαρέφι, το Βορεινό, την Κλειτώ Κοζάνης, το Κιλκίς, το Μεγαπλάτανο.

- 1924: 23 οικογένειες από το βιλαέτι Ικονίου. 11 από το σαντζάκι Νίγδης (7 από την Αξό, 2 από τη Δήλα, 2 από τη Νίγδη) και 12 από το σαντζάκι Ικονίου (6 από το Ικόνιο, 4 από τη Σίλλη, 1 από το Έρεγλι, 1 από το Ιλγίν), 11 από το Μπορδούρ σαντζακίου Μπορδούρ. Επίσης 19 οικογένειες από το βιλαέτι Άγκυρας, 16 από το Ακ-Νταγ-Μαντέν σαντακίου Υοσγάτης (από το Ακ-Ντάγ-Μαντέν, το Χοπούτς, το Κουλίκ, το Σαχνέ-Δερέ), 3 από το σαντζάκι Καισάρειας (1 από την Καισάρεια, 1 από την Κερμίρα, 1 από το Ταβλουσούν)....

- 1924: 18 οικογένειες από τη Θράκη (10 από το Αγγελοχώρι και 1 από το Γαλατά Καλλιπόλης, 3 από το Φανάρι Σηλυβρίας, 1 από τις Σαράντα Εκκλησίες, 1 από την Τυρολόη, 2 από τη Μακρά Γέφυρα). 1 από το Μέγα Μπογιαλίκ Πύργου Βουλγαρίας, 2 οικογένειες από την Ήπειρο (Κλεισούρα, Ιωάννινα).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία, με πλοία από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης.

Το 1926 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 224 οικογένειες προσφύγων (840 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.918 κατοίκων οι 983 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 360 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 179001-179160, 179221-179320 και 179521-179620)²⁸⁵⁷.

2855. Ό.π.

2856. Δες μαρτυρία Κλεομένης Μαυρίδου: «Βγάλαμε τα εικονίσματα απ' τη θέση τους και τα βάλαμε σε κάσες» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ', σελ. 531.

2857. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Την περίοδο 1916-1936 λειτούργησε σιδηροδρομικός σταθμός, μιας και εκεί υπήρχε σιδηροδρομική γραμμή από την Σκύδρα μέχρι την Αριδαία και την Όρμα που έκλεισε το 1936. Σήμερα, στον παλιό Σιδηροδρομικό Σταθμό, στεγάζεται το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας.²⁸⁵⁸

Το 1946 η κοινότητα Αρδέας αναγνωρίζεται ως δήμος (Φ.Ε.Κ. 290^Α-26/09/1946).

Το 1951 ο οικισμός Αρδέα μετονομάζεται σε **Αριδαία** και ο δήμος μετονομάζεται σε δήμος Αριδαίας (Φ.Ε.Κ. 129^Α – 04/05/1951). Υπάρχουν δύο πιθανές ετυμολογίες της ονομασίας της Αριδαίας. Η μία είναι ότι το "Αριδαία", είναι παραφθορά της παλαιάς ονομασίας της κωμόπολης "Αρδέα", η οποία προέρχεται από το ρήμα "Αρδρεύω", κάτι το οποίο εξηγείται λόγω των πολλαπλών ποταμών, ρεμάτων, αρδευτικών καναλιών κλπ. Μια άλλη εξήγηση είναι ότι η ονομασία "Αριδαία" προέρχεται από τον Φίλιππο Γ' τον Αρριδαίο, αδερφό του Μ. Αλεξάνδρου²⁸⁵⁹.

Το 1997 ο οικισμός Αριδαίας ορίζεται έδρα του δήμου Αριδαίας και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» προσαρτώνται 27 οικισμοί και δημιουργούν τον πρώην δήμο Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Σε απόσταση 10 χλμ. από την Αριδαία βρίσκονται τα Λουτρά Πόζαρ με εντυπωσιακή φυσική ομορφιά και ιαματικά νερά. Πρόκειται για τουριστικό προορισμό με πολλές υποδομές και όλες τις ανέσεις σε συνδυασμό με το Χιονοδρομικό Κέντρο Καϊμακτσαλάν το οποίο γεωγραφικά ανήκει στο δήμο Αλμωπίας. Δίπλα στο τουριστικό χωριό Λουτράκι, έδρα των Λουτρών Πόζαρ, βρίσκεται το επίσης τουριστικό χωριό Όρμα από το οποίο ξεκινάει δρόμος για το Χιονοδρομικό κέντρο. Σε κοντινή απόσταση από το Νέο Δημαρχείο υπάρχει Μουσείο Φυσικής ιστορίας στο κτίριο που κάποτε έδρευε ο Σιδηροδρομικός Σταθμός. Την Αριδαία παλιότερα διέσχισε ο Αλμωπαίος ποταμός αλλά αποφασίστηκε το κλείσιμο του. Άλλοι ποταμοί της περιοχής είναι η Μπέλιτσα στα νότια και ο Κόζιακας στα ανατολικά. Στην Αριδαία εδρεύει ένα από τα μεγαλύτερα σε δυναμική δασαρχεία της χώρας²⁸⁶⁰.

Η Αριδαία δεν διαθέτει σιδηροδρομικό σταθμό και εξυπηρετείται από τους σιδηροδρομικούς σταθμούς Έδεσσας και Σκύδρας.

Από το 2011, ο οικισμός Αριδαίας με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Αριδαίας (μαζί με τον οικισμό Υδραία) της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.918 (1928), 2.644 (1940), 3.036 (1951), 3.222 (1961), 3.555 (1971), 4.205 (1981), 4.455 (1991), 5.600 (2001), 6.540 (2011).

Άρνισσα (Όστροβο)

Ο οικισμός **Όστροβο** (σλαβική λέξη που σημαίνει νησί) βρίσκονταν σε υψόμετρο 560 μ.²⁸⁶¹, απέχει 20 χλμ. από την Έδεσσα²⁸⁶² και βρίσκεται στα σύνορα με τον νομό Φλώρινας, ενώ σε μικρή απόσταση, σε υψόμετρο 1.150 μ., βρίσκεται ο παλιός οικισμός του

2858. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2859. «Αριδαία; Δείτε γιατί...». Λουτρά Πόζαρ | Τουριστικός Οδηγός.

2860. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2861. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Αθήνα: Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 5, σελ. 142.

2862. «Οδηγικές χιλιομετρικές αποστάσεις μεταξύ πόλεων, χωριών - apostaseis.gr».

Αγίου Αθανασίου, ένα απ' τα πιο γνωστά τουριστικά μέρη της περιοχής.

Η Άρνισσα ήταν ένα από τα αρχαιότερα μακεδονικά πολίσματα (αναφέρεται από τον Θουκυδίδη), που ταυτίζεται με τον αρχαίο ερειπιώνα κοντά στο σημερινό ομώνυμο χωριό και συγκεκριμένα στη μικρή χερσόνησο της Βεγορίτιδας λίμνης, όπου βρέθηκαν διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα (αρχιτεκτονικά μέλη και επιγραφές)²⁸⁶³.

Στα τέλη του 14^{ου}, με την οθωμανική κατάκτηση, το Όστροβο μετατράπηκε σε έδρα μουδριλικίου ενώ το 1798 πέρασε στη δικαιοδοσία του Αλή Πασά των Ιωαννίνων²⁸⁶⁴. Στα τέλη του 19^{ου} αι. στον οικισμό κατοικούσαν 300 περίπου οικογένειες από τις οποίες οι 200 ήταν χριστιανικές και οι υπόλοιπες μουσουλμανικές ενώ ο πληθυσμός ήταν σλαβόφωνος. Παράλληλα, είχαν ξεκινήσει οι εντάσεις μεταξύ των πατριαρχικών και των εξαρχικών χριστιανών με τους τελευταίους να καταλαμβάνουν με τη βία τους δύο σημαντικότερους ιερούς ναούς του χωριού²⁸⁶⁵.

Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, πολλοί Οστροβίτες συμμετείχαν στα Ελληνικά αντάρτικα σώματα²⁸⁶⁶. Στην περιοχή σημειώθηκαν συγκρούσεις μεταξύ του ελληνικού και του τουρκικού στρατού στις 3 και 4 Νοεμβρίου 1912 κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων²⁸⁶⁷.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 1.492 άτομα (234 Έλληνες, 585 Τούρκους και 673 Βούλγαρους) που διέμεναν σε 220 οικήματα²⁸⁶⁸.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Όστροβο της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.498 κατοίκους (764 άνδρες και 734 γυναίκες).

Μεταξύ 1914-1915 εγκαθίστανται μερικές οικογένειες Θρακιωτών που παλιννόστησαν το 1919²⁸⁶⁹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οστρόβου²⁸⁷⁰, με έδρα τον οικισμό Όστροβο. Οι οικισμοί Ροσίλοβο, Δρούσκα Μπέγνα και Κέντροβο προσαρτώνται στη κοινότητα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.276 άτομα (607 άνδρες και 669 γυναίκες).

Μεταξύ 1922-1923 εγκαταστάθηκαν 10 οικογένειες από την Απολλωνιάδα σαντζακίου Προύσας και 3 από τα Βουρλά Σμύρνης.²⁸⁷¹

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 57 πρόσφυγες (24 άνδρες και 33 γυναίκες).

2863. Δημήτρης Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας» (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας), Θεσ/κη 1989 (Εκδοση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών), σ. 168-169.

2864. «Μακεδονικός αγών-Εκατό χρόνια από τον θάνατο του Παύλου Μελά». Επιστημονικό συνέδριο, Θεσσαλονίκη 12-13 Νοεμβρίου 2004, Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 218.

2865. Ό.π., σ. 219-222.

2866. Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος (επιστημονική επιμέλεια): «Αφανείς, γηγενείς Μακεδονομάχοι», Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 121.

2867. Μιχαήλ Σταματελάτος-Φωτεινή Βαμβά Σταματελάτου: «Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδας». Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 2012, Α' τόμος, σελ. 101.

2868. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2869. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2870. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης: [1. Ο συνοικισμός Όστροβον υπό το όνομα «Κοινότης Οστρόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οστρόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Ροσίλοβον, Δρούσκα, Μπέγνα και Κέντροβον].

2871. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Οι πρόσφυγες συνεχίζουν να έρχονται:²⁸⁷²

Μεταξύ 1923-1924 εγκαταστάθηκαν: 2 οικογένειες από τον Πόντο (Άτρα Αργυρούπολης, Πλάτανα Τραπεζούντας), 8 από τη Θράκη (2 από την Τσαντώ Τσατάλτζας) και 1 από την Ανατ. Ρωμυλία (Φιλιπούπολη).

Το 1926 εγκαταστάθηκαν 65 οικογένειες από το Κιρκχαρμάν (40 Αλώνια) σαντζακίου Αδά Παζάρ (καταγωγή από την Χαλδία του Πόντου-είχαν εγκατασταθεί από το 1850-1890 στα Κοτύωρα. Στα 1921-1922 ως πρόσφυγες αποβιβάστηκαν στο Κατάκωλο Πελοποννήσου και το 1926 ήρθαν στην Άρνισσα.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Κατά το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες: 8 οικ./39 άτομα Θρακιώτες, 18 οικ./100 άτομα Μικρασιάτες και 53 οικ./293 άτομα Πόντιοι²⁸⁷³.

Το 1926 ο οικισμός Όστροβο μετονομάζεται σε **Όστροβο**²⁸⁷⁴ και η κοινότητα Οστροβου σε κοινότητα Αρνίσσης.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά στον οικισμό συνολικά 80 οικογένειες προσφύγων (357 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.289 κατοίκων οι 305 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 179621-179720)²⁸⁷⁵.

Το 1953 όταν υποχώρησαν τα νερά της λίμνης, αποκαλύφθηκαν ερείπια προϊστορικής νεκρόπολης, τα οποία είναι και ένα από τα αξιοθέατα της περιοχής. Άξιοι αναφοράς είναι και οι ιεροί ναοί της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (1860) και της Αγίας Τριάδας (κτίσμα του 1865)²⁸⁷⁶.

Η Άρνισσα είναι γνωστή για τις καλλιέργειες των μήλων της, ενώ δραστηριοποιείται και γυναικείος συνεταιρισμός που παράγει με πατροπαράδοτα μέσα, ζυμαρικά, γλυκά του κουταλιού, τουρσιά, πάπρικα και κομπόστες²⁸⁷⁷.

Περισσότερες πληροφορίες για την Άρνισσα²⁸⁷⁸.

Το 1997 ο οικισμός Άρνισσα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αρνίσσης (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αρνίσσης του πρώην δήμου Βεγορίτιδας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

2872. Ό.π.

2873. Ό.π.

2874. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, μετονομάζεται: [9. Η κοινότης Οστροβου εις «κοινότητα Αρνίσσης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Όστροβον εις «**Άρνισσα**» (η) Επίσης ο συνοικισμός της αυτής κοινότητος Ροσίλοβον εις Ξανθόγεια και ο συνοικισμός Κέντροβον εις Κεδρώνας (ο)].

2875. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2876. Ό.π. «Μακεδονικός αγών - Εκατό χρόνια από τον θάνατο του Παύλου Μελά», 2006, σελ. 219.

2877. Βικιπαίδεια: Άρνισσα Πέλλας.

2878. <http://arnissiot.es.blogspot.com/p/blog-page.html>

Από το 2011, ο οικισμός Άρνισσα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Βεγορίτιδας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αρνίσσης (μαζί με τους οικισμούς Άγιος Δημήτριος, Δροσιά, Νέα Ξανθόγεια, Ξανθόγεια) της Δημοτικής Ενότητας Βεγορίτιδας του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.289 κάτοικοι (1928), 1.669 (1940), 1.730 (1951), 1.827 (1961), 1.396 (1971), 1.464 (1981), 1.530 (1991), 1.401 (2011).

Αρσένιο (Άρσεν)

Ο οικισμός Άρσεν βρίσκονταν ανατολικά του όρους Βέρμιο και σε απόσταση 6 περίπου χλμ. από τους πρόποδες του. Απέχει 6 χλμ. από την κωμόπολη της Σκύδρας και 25 χλμ. από την Έδεσσα²⁸⁷⁹. Είναι σε υψόμετρο 50 μ.²⁸⁸⁰

Το έτος ίδρυσης του οικισμού δεν είναι γνωστό. Αναφέρεται ότι ο οικισμός πήρε το όνομα του από τον επίσκοπο Βεροίας Αρσένιο, ο οποίος έδωσε το όνομα της επισκοπικής έδρας στο χωριό Επισκοπή και το δικό του όνομα στον οικισμό Αρσένιο, δεδομένου ότι υπαγόταν εκκλησιαστικώς στην ίδια αρχιερατική περιφέρεια²⁸⁸¹.

Δίπλα από το αρδευτικό κανάλι της περιοχής, ανακαλύφθηκαν κατά τη δεκαετία του 1960 αρχαιολογικά ευρήματα και ορίστηκε η θέση ως αρχαιολογικός χώρος. Τον Ιούλιο του 1997, ξεκίνησε στη θέση αυτή ανασκαφή, η οποία έφερε στο φως ίχνη από ένα νεολιθικό οικισμό. Βρέθηκαν τοίχοι από κάποια οικοδομήματα, αγγεία σε καλή κατάσταση και κομματιασμένα που χρονολογούνται γύρω στο 4700 με 4800 π.Χ. Βρέθηκαν επίσης και άλλα διακοσμημένα και πιο απλά όστρακα, κεραμικά και οστά, ειδώλια, εργαλεία υφαντικής και οστέινα εργαλεία. Οι περιορισμένες ανασκαφές στο χώρο δεν επέτρεψαν στους αρχαιολόγους να σχηματίσουν μια ολοκληρωμένη άποψη για τον προϊστορικό αυτό οικισμό. Εκτιμούν ωστόσο ότι τελικά καταστράφηκε από πυρκαγιά κατά τη διάρκεια της νεολιθικής εποχής²⁸⁸².

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 338 Βουλγάρους που διέμεναν σε 35 οικήματα²⁸⁸³.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Άρσεν της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 338 κατοίκους (168 άνδρες και 170 γυναίκες).

Το 1914 εγκαθίστανται περίπου 21 οικογένειες από το Καραντάγ Κυζίκου σαντζακίου Μπαλούκεσερ Προύσας (παρέμειναν έως το 1921) και μερικές από τα Δερδανέλια²⁸⁸⁴.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Άρσεν με έδρα τον οικισμό Άρσεν²⁸⁸⁵ στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Επισκοπή Ναούσης.

2879. Βικιπαίδεια: Αρσένιος Πέλλας.

2880. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

2881. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2882. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2883. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2884. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2885. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλας, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Άρσεν υπό το όνομα «Κοινότης Άρσεν» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άρσεν ενούται και ο συνοικισμός Επισκοπή].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 390 άτομα (204 άνδρες και 186 γυναίκες).

Μεταξύ 1920-1921 εγκαθίστανται 18 οικογένειες από το Τουρκεσέν Γκιόλας υποδιοίκησης Αρνταχάν (είχαν καταγωγή από τα χωριά Απές). Το 1922 επαναγκαθίστανται οι Καρανταγλήδες (21 οικογένειες)²⁸⁸⁶.

Το 1922 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Επισκοπής Νάουσας, με την απόσπαση του οικισμού Επισκοπής από την κοινότητα Άρσεν με έδρα τον οικισμό Επισκοπή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Άρσεν, Βέστιτσα, Κάμενικ και Γενή-Κιόϊ. (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 15/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 205 πρόσφυγες (98 άνδρες και 107 γυναίκες).

Μεταξύ 1923-1924 εγκαταστάθηκαν περίπου 40 οικογένειες από το σαντζάκι Σεμπίν Καραχισάρ (Κολωνίας) βιλαετίου Σεβάστειας (από τα χωριά Απές Κήρμπαγι, Αρμούτσαϊρ, Τσαμλικάλε, Καγιά Ντιπί, Παζάρ, Πελέν. Την ίδια περίοδο εγκαθίστανται και 8-10 οικογένειες από το Νεοχώρι Καλλίπολης (αρχικά στην Όρμα και για 1 χρόνο στην Πιπεριά Αλμωπίας)²⁸⁸⁷.

Ακολούθησαν με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών Ανατολικοθρακιώτες και Πόντιοι από τις περιοχές του Πόντου που ονομάζονταν «απεσλήδες», δηλαδή βουνίσιοι²⁸⁸⁸.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1926 ο οικισμός Άρσεν μετονομάζεται σε **Αρσένιος**²⁸⁸⁹ και η κοινότητα Άρσεν σε κοινότητα Αρσενίου.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Απ. Βακαλόπουλου ήταν εγκατεστημένες: 16 οικ./59 άτομα Θρακιώτες, 24 οικ./110 άτομα Μικρασιάτες, 27 οικ./90 άτομα Πόντιοι και 39 οικ./119 άτομα Καυκάσιοι^{2890, 2891}.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 103 οικογένειες προσφύγων (401 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.- Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 669 κατοίκων οι 333 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 179721-179860)²⁸⁹².

Το 1930 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Αρσενίου με την απόσπαση του οικισμού Αρσένιος²⁸⁹³ από την κοινότητα Επισκοπής Νάουσας και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 94^Α – 31/03/1930).

2886. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

2887. Ό.π.

2888. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2889. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [4. Ο συνοικισμός Άρσεν της κοινότητος Επισκοπής εις «**Αρσένιος**» (ο) και ο συνοικισμός Κάμενικ της αυτής κοινότητος εις Πετριάς (ο)].

2890. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

2891. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Τουρκιασέν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 341.

2892. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2893. Ευστ.Τερζίδης-Φωτ.Καψαλά-Τεζίδου: «Αρσένιο: Ιστορία 150 χρόνων, 1857-2007. Θεσ/κη, 2007.

Το 1946 η κοινότητα και ο οικισμός Αρσενίου αποσπώνται από την επαρχία Έδεσσας του νομού Πέλλας και υπάγονται στην επαρχία Νάουσας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946). Λίγο αργότερα την ίδια χρονιά η κοινότητα και ο οικισμός Αρσένιος αποσπώνται από την επαρχία Νάουσας του νομού Ημαθίας και υπάγονται στην επαρχία Έδεσσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 320^Α – 27/10/1946).

Το 1951 ο οικισμός Αρσένιος μετονομάζεται σε **Αρσένιο**²⁸⁹⁴.

Κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία. Βασικό γεωργικό προϊόν της περιοχής, είναι μια ποικιλία πράσινου μήλου. Στις δεκαετίες του 1980 και 1990, στο Αρσένι παρουσιάστηκε σημαντική ανάπτυξη στον τομέα της κατασκευής γεωργικών μηχανημάτων, αυτόματων αρδευτικών συστημάτων και θερμαντικών σωμάτων (καλοριφέρ)²⁸⁹⁵.

Το 1997 ο οικισμός Αρσένι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αρσενίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αρσενίου του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αρσένι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σκύδρας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αρσενίου της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 669 κάτοικοι (1928), 981 (1940), 996 (1951) 1.276 (1961), 1.276 (1971), 1.292 (1981), 1.459 (1991), 1.392 (2011).

Άσπρο (Πράχνα)

Ο οικισμός **Πράχνα** βρίσκονταν 7 χλμ. νοτιοανατολικά από τη Σκύδρα σε υψόμετρο 20 μ.²⁸⁹⁶

Κατά την Επανάσταση του 1821 στον οικισμό, που τότε ονομάζονταν Πράχνιανη, σημειώθηκαν συμπλοκές με τους Οθωμανούς, καθώς οι επαναστάτες Τσέρνο-Πέτρης με 80 άντρες και οι Μιχάλης Στογιάνος, Δεληγιάννης και Μιχαήλ Πετσάβας με 110 άντρες ήλεγχαν τις διαβάσεις του ποταμού Λουδία²⁸⁹⁷.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 185 Βούλγαρους που διέμεναν σε 28 οικήματα²⁸⁹⁸.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Πράχνια της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 123 κατοίκους (62 άνδρες και 61 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάμενικ (μετέπειτα Πετριά), με έδρα τον οικισμό Κάμενικ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ορμάν Τσιφλίκ, Μπάνια, Γενή Κιόϊ και Ρίζοβον. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται το 1919 ο οικισμός Πράχνα απο-

2894. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

2895. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2896. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

2897. <http://tomasnao.files.wordpress.com/2012/02/ceb9cf83cf84cebf81ceafceb1-cf84ceb7cf82-ceb7cf81cf89cf8acebaecf82-cf80cf8ccebcbcf82-cebdceaccebfcf85cf83ceb1cf823.pdf>

2898. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

σπώμενος από την κοινότητα Προφήτη Ηλία (Φ.Ε.Κ. 80^Α – 14/04/1919) όταν είχε πρωτο-αναγνωρισθεί το 1918²⁸⁹⁹.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 197 άτομα (100 άνδρες και 97 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Πράχνα αποσπάται από την κοινότητα Κάμενικ και προσαρτάται στη κοινότητα Βέρτεκοπ (μετέπειτα Σκύδρας). Φ.Ε.Κ. 20^Α – 15/02/1922.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Οι οικογένειες προσφύγων που εγκαταστάθηκαν μεταξύ 1923-1924 στο Άσπρο προ-έρχονταν από το Νεοχώρι Καλλίπολης. Αρχικά εγκαταστάθηκαν στην Όρμα και για ένα χρόνο στην Πιπεριά Αλμωπίας²⁹⁰⁰.

Το 1926 ο οικισμός Πράχνα αποσπάται από την κοινότητα Σκύδρας και προσαρτάται στη κοινότητα Πετριά (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Το 1926 επίσης, ο οικισμός Πράχνα μετονομάζεται σε **Άσπρο**²⁹⁰¹.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 31 οικογένειες προσφύγων (115 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 360 κατοίκων οι 124 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 179861-179900)²⁹⁰².

Το 1958 ο οικισμός Άσπρο αποσπάται από την κοινότητα Πετριά και ορίζεται έδρα της κοινότητας Άσπρου (Φ.Ε.Κ. 84^Α – 02/06/1958).

Το 1997 ο οικισμός Άσπρο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Άσπρου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Άσπρου του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι του ασχολούνται κυρίως με την παραγωγή και εμπορία οπωροκηπευτικών²⁹⁰³.

Από το 2011, ο οικισμός Άσπρο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σκύδρας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Άσπρου της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 360 κάτοικοι (1928), 497 (1940), 630 (1951) 722 (1961), 746 (1971), 814 (1981), 851 (1991), 813 (2011).

2899. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Προφήτης Ηλίας υπό το όνομα «Κοινότης Προφήτου Ηλίας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Προφήτου Ηλίας ενοούνται και ο συνοικισμός Πράχνα].

2900. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2901. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Μαρτίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας: [7. Ο συνοικισμός Πράχνα της κοινότητος Πετριά μετονομάζεται εις «Άσπρο» (το)].

2902. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2903. Βικιπαίδεια: Άσπρος Πέλλας.

Άψαλος (Δραγουμανίτσα ή Δραγομάνιτσα)

Ο οικισμός **Δραγουμανίτσα** ήταν σε υψόμετρο 165 μ., απέχει απόσταση 11 χλμ. από την Αριδαία 15 χλμ. από την Έδεσσα και 90 χλμ. από το κέντρο της Θεσσαλονίκης²⁹⁰⁴.

Στην περιοχή έχουν ανακαλυφθεί δύο προϊστορικοί οικισμοί και ταφικός τύμβος της Εποχής του Χαλκού, που ανασκάφθηκαν το 1997 και 2000-2001 αντίστοιχα. Το 2009, κατά τη διάρκεια έρευνας που διενεργήθηκε από αρχαιολόγους της ΙΖ' ΕΠΚΑ, εντοπίστηκε ένα στρώμα πάχους 40-60 εκ., από το οποίο συλλέχθηκε μεγάλος αριθμός λίθινων εργαλείων, όπως φολίδες από πυριτόλιθο, κρουστήρες και κροκάλες με αποτυπώματα επίκρουσης. Πρόκειται για ευρήματα της Μεσολιθικής Εποχής (10.000-7.000 π.Χ.), εποχή κατά την οποία ο άνθρωπος ήταν ακόμη κυνηγός και τροφосυλλέκτης και ζούσε σε εποχικούς καταυλισμούς, που βρίσκονταν κατά κανόνα κοντά σε ρέματα, ποτάμια ή λίμνες. Με τα ευρήματα αυτά τεκμηριώνεται η αδιάκοπη κατοίκηση της Αψάλου από τη Μεσολιθική έως και την Εποχή Χαλκού από ντόπιο πληθυσμό²⁹⁰⁵.

Λίγο πιο έξω από το χωριό βρίσκεται η αρχαία πόλη της Αψάλου, τα ευρήματα της οποίας χρονολογούνται κατά τους ελληνιστικούς χρόνους.

Ο οικισμός επί Τουρκοκρατίας ήταν το μεγαλύτερο χωριό της επαρχίας Αλμωπίας, είχε 3 τζαμιά για κάθε Αγαλική και μαχαλά. Κάθε αγάς είχε και συγκεκριμένα χωριά της περιοχής.

Το 1910 είχε 75 ορθόδοξους Έλληνες τρομοκρατούμενους από τους Βούλγαρους και 120 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 1.205 Τούρκους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 2 ώρες και 30 λ.²⁹⁰⁶.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Δραγουμάντσι της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.050 κατοίκους (550 άνδρες και 500 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δραγομανίτσης (μετέπειτα Άψαλος) με έδρα τον οικισμό Δραγομάνιτσα²⁹⁰⁷. Στον οικισμό προσαρτώνται οι οικισμοί Καρά Δερé Γενιτών και Καρά Δερé Βοδενών.

2904. Βικιπαίδεια: Άψαλος Πέλλας.

2905. Ιστότοπος Αθηναϊκού Πρακτορείου Ειδήσεων. Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού: «Μεσολιθικός καταυλισμός στην Άψαλο του Δήμου Αριδαίας».

2906. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2907. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [11. Ο συνοικισμός **Δραγομάνιτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Δραγομάνιτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δραγομάνιτσης ενούνται και οι συνοικισμοί Καρά-Δερé-Βοδενών και Καρά-Δερé-Γενιτών].



1. LA MACÉDOINE. • Village Macédonien • DRAGOMANCY

1918. Δραγουμάνιτσα (Αρχείο Κοσμά Τσίναλη).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.015 άτομα (552 άνδρες και 463 γυναίκες) και υπήρχαν 260 σπίτια μουσουλμάνων Τούρκων και 10 μουσουλμάνων Τσιγγάνων²⁹⁰⁸.

Ρευστοποιήθηκαν 5 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1921 εγκαθίστανται 20 οικογένειες από τα χωριά του Καρς. Τον Οκτώβριο του 1922 εγκαθίστανται 180 οικογένειες από το σαντζάκι Νικομήδειας (οι περισσότερες από το Χατζηοσμάν. Επίσης από τα χωριά Κουρούμεσε και Κίρ-Χαρμάν Νικομήδειας, Ορέν-και Σαρή Σου του καζά Αδά-Παζάρ. Επρόκειτο για Πόντιους που κατάγονταν από τη Χαλδία, μετακινήθηκαν στα Κοτύωρα όπου παρέμειναν από το 1850 έως το 1890, οπότε και μετακινήθηκαν στο σαντζάκι Νικομήδειας). Όσοι κατάγονταν από το Κίρκ-Χαρμάν εγκαταστάθηκαν το 1922-1926 στην Καλαμάτα Πελοποννήσου και το 1926 μετακινήθηκαν στην Άψαλο. Το 1922 εγκαταστάθηκαν περίπου 20 οικογένειες από το βιλαέτι Αϊδινίου Σμύρνης (εγκατέλειψαν τον οικισμό). Το 1923 εγκαταστάθηκαν 39 οικογένειες από το Εξαμήλι Ανατ. Θράκης και άλλες 22 από λοιπά χωριά της Ανατ. Θράκης²⁹⁰⁹.

Οι Έλληνες Πόντιοι ορθόδοξοι χριστιανοί που ήρθαν στην Άψαλο, κατάγονταν κατά το 80% από την περιοχή Χατσηοσμάν της επαρχίας Νικομήδειας της περιφέρειας Βιθυνίας. Οι Χατσηοσμανλήδες έκατσαν στο Χατσηοσμάν 30 χρόνια. Το 1880-1895 εξορίστηκαν από την περιοχή Μουζαμάντα Ορντούς, Τσαχμάντ, Φιρίν, μέσα από τα Κοτύωρα, την Σαμψούντα και την Κερασούντα. Οι Ορντουλήδες Έλληνες χριστιανοί του Πόντου λόγω του καθεστώτος της οθωμανικής τοπικής διοίκησης, των ντερεμπέδων που έβαζαν σκληρό φόρο το λεγόμενο χαράτσι στους χριστιανούς, είχαν δύο επιλογές, ή να γίνουν μουσουλμάνοι για να γλιτώσουν το χαράτσι ή να αφήσουν τα χωριά τους και να φύγουν σε άλλη περιοχή. Έτσι έφυγαν και ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην Άψαλο Οι υπόλοιποι Πόντιοι που ήρθαν στην Άψαλο ήταν από τις περιοχές Ακ-Ντάγ-Μαντέν κυρίως και λίγες οικογένειες από Τραπεζούντα, Μασσούκα, Σούρμενα, Μερζιφούντα, Τσορούμ, Αμάσεια, Ζηλέ, Τοκάτη και μία οικογένεια από την περιοχή του Καρς²⁹¹⁰.

2908. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

2909. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2910. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Το 1922 κατοικούσαν 10 οικογένειες ντόπιων.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 641 πρόσφυγες (305 άνδρες και 336 γυναίκες). Ρευστοποιήθηκαν 5 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Μεταξύ 1923-1924 εγκαταστάθηκαν 12 οικογένειες από το βιλαέτι Σεβάστειας (10 από την Αμάσεια και τη Ζήλε Αμάσειας, 2 από τη Μερζιφούντα), 2 από την Τραπεζούντα, 1 από τη Ρωσία. Το 1924 εγκαθίστανται 87 οικογένειες από το βιλαέτι Άγκυρας, 70 οικογένειες από το Ακ-Νταγ-Μαντέν (ιδίως από το Τοχούζ), 1 από το Κεσκίν Μαντέν, 16 οικογένειες από τα Μεταλλεία Ταύρου (Μπουγά Μαντέν) βιλαετίου Ικονίου.²⁹¹¹

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 κατοικούσαν: 45 οικ./188 άτομα Θρακιώτες, 238 οικ./964 άτομα Μικρασιάτες και 8 οικ./33 άτομα Πόντιοι.²⁹¹²

Το 1926 ο οικισμός Δραγομάνιτσα μετονομάζεται σε **Αψαλος**²⁹¹³ και η κοινότητα Δραγομανίτσης σε κοινότητα Αψάλου.

Μέχρι το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 299 οικογένειες προσφύγων (1.210 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.313 κατοίκων και οι 1.298 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 400 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 179901-180300)²⁹¹⁴.



1936. Δημοτικό Σχολείο Αψάλου (Αρχείο Κοσμά Τσίναλη).

2911. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

2912. Ό.π.

2913. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926 Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών του νομού Πέλλης, της Υποδιοίκησης Ενωτίας, μετονομάζεται: [11. Η κοινότης Δραγουμανίτσης εις κοινότητα Αψάλου και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δραγουμανίτσα εις Αψαλος (η)].

2914. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Οι κάτοικοι κυρίως ασχολούνται με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία.

Το 1997 ο οικισμός Άψαλος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αψάλου του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άψαλος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αψάλου της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.313 κάτοικοι (1928), 1.502 (1940), 1.572 (1951) 1.491 (1961), 1.320 (1971), 1.277 (1981), 1.254 (1991), 1.178 (2001), 1.114 (2011).

Βορεινό (Σέβρενη)

Ο οικισμός **Σέβρενη**, βρίσκονταν 7 χλμ. βόρεια της Αριδαίας και 33 χιλ. από την Έδεσσα, σε υψόμετρο 180 μ.²⁹¹⁵

Το 1910 είχε 1.600 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιοπούλος) και υπήρχαν 218 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων²⁹¹⁶.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 1.431 Τούρκους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 2 ώρες²⁹¹⁷.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Σέβερνι της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.466 κατοίκους (765 άνδρες και 701 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σέβρενης με έδρα τον οικισμό Σέβρενη²⁹¹⁸. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και ο οικισμός Νιχώρι που αποσπάται από την κοινότητα Καρλάτ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.143 άτομα (632 άνδρες και 511 γυναίκες).

Μεταξύ 1922-1923 εγκαθίστανται 147 οικογένειες από το Νεοχώρι Χηλής της Μικρασιατικής Κωνσταντινούπολης²⁹¹⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 477 πρόσφυγες (225 άνδρες και 252 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 εγκαταστάθηκαν 17 οικογένειες από την Κρώμνη Τραπεζούντας.

2915. Βικιπαίδεια: Βορεινό Πέλλας.

2916. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

2917. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2918. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην Υποδιοίκηση Ενωτίας, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός **Σέβρενη** υπό το όνομα «κοινότης Σέβρενης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σέβρενης ενοείται και ο συνοικισμός Νιχώρι, αποσπώμενος από της κοινότητος Καρλάτ, εις ην είχαν υπαχθή δια του από 28ης Ιουνίου 1918 διατάγματος].

2919. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν 186 οικ./698 άτομα Μικρασιάτες και 19 οικ./70 άτομα Πόντιοι²⁹²⁰.

Οι πρόσφυγες σε ποσοστό 70% ήταν Χηλιώτες καταγόμενοι από το χωριό Νεοχώρι Χηλής Βιθυνίας, Πόντιους κυρίως από την περιοχή Τραπεζούντας και Αργυρούπολης. Επίσης υπάρχουν και λίγοι πρόσφυγες καταγόμενοι από το χωριό Άγιος Χαράλαμπος και Σαφράνι της Πάλοβας²⁹²¹.

Το 1926 ο οικισμός Σέβρενη μετονομάζεται σε **Βορεινό**²⁹²² και η κοινότητα Σέβρενης σε κοινότητα Βορεινού.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 177 οικογένειες προσφύγων (659 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 693 κατοίκων οι 682 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 186221-186460)²⁹²³.

Μετά την Κατοχή στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και οι κάτοικοι του οικισμού Πευκωτού, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν εκεί αφού το ορεινό χωριό τους πυρπολήθηκε από τους Ναζί και τον στρατό τους²⁹²⁴.

Το 1997 ο οικισμός Βορεινό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Βορεινού (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Βορεινού του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το Βορεινό, ξεκινάει ο δρόμος που μας οδηγεί στη δασική περιοχή «πλάτσα» στις κορυφές βορειοανατολικά του Βόρα. Εδώ, στις μεγάλες δασικές εκτάσεις, θα συναντήσουμε την πενταβέλονη πεύκη και μέσα από τα μοναδικά φαράγγια που υπάρχουν θα ανηφορήσουμε στην κορυφή «Πίνοβο» που δεσπόζει σε όλη την περιοχή. Υπάρχουν δασικοί δρόμοι, χαραγμένα μονοπάτια για ορειβάτες και μοναδικές σε ομορφιά διαδρομές που μπορείτε να κάνετε με ποδήλατο ή 4Χ4²⁹²⁵.

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την γεωργία, την κτηνοτροφία και την υλοτομία.

Από το 2011, ο οικισμός Βορεινό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Βορεινού (μαζί με τον οικισμό Νεοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας, του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 693 κάτοικοι (1928), 963 (1940), 777 (1951) 728 (1961), 790 (1971), 616 (1981), 607 (1991), 773 (2011).

2920. Ό.π.

2921. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2922. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 346^Α της 4^{ης} Οκτωβρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [4. Η κοινότης Σέβρενης μετονομάζεται εις «κοινότητα Βορεινού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σέβρενη εις «**Βορεινό**»].

2923. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2924. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2925. «BOPEINO (Χωριό) ΠΕΛΛΑ - GTP». www.gtp.gr.

Βρυτά (Γκούγκοβο)

Ο οικισμός **Γκούγκοβο** βρίσκονταν δυτικά της Έδεσσας, σε υψόμετρο 500 μ.²⁹²⁶.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 270 Βούλγαρους που διέμεναν σε 40 οικήματα²⁹²⁷.

Στην Απαρίθμηση του 1913 ο οικισμός Γκούγκοβο είχε 123 άνδρες και 108 γυναίκες, σύνολο 231 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Βλαδόβου με έδρα τον οικισμό Βλάδοβο (μετέπειτα Άγρας). Στην εν λόγω κοινότητα ενώνονται και οι οικισμοί Γκούγκοβο²⁹²⁸ και Νησί.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Γκούγκοβο της κοινότητας Βλαδόβου 259 άτομα (140 άνδρες και 119 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 2 πρόσφυγες στον οικισμό (1 άνδρας και 1 γυναίκα).

Το 1926 ο οικισμός Γκούγκοβο μετονομάζεται σε **Βρυτά**²⁹²⁹ και η κοινότητα Βλαδόβου σε κοινότητα Άγρας.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 14 οικογένειες προσφύγων (61 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Οι πρόσφυγες ήταν Πόντιοι²⁹³⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 523 κατοίκων οι 51 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180521-180540)²⁹³¹.

Οι πρόσφυγες μετακινήθηκαν ως «απαραιωτέοι» στους οικισμούς της λίμνης των Γιαννισών²⁹³².

Το 1930 ο οικισμός Βρυτά αποσπάται από την κοινότητα Άγρας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Βρυτών (Φ.Ε.Κ. 43^Α – 08/02/1930).

Το 1997 ο οικισμός Βρυτά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Βρυτών (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Βρυτών του πρώην δήμου Έδεσσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

2926. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

2927. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2928. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, στον νομό Πέλλας, στην Υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [4. Ο *συνοικισμός Βλάδοβου υπό το όνομα «κοινότης Βλαδόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βλαδόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Γκούγκοβον και Νησίον*].

2929. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών στο νομό Πέλλας, μετονομάζεται: [7. Η *κοινότης Βλαδόβου* εις «*κοινότητα Άγρας*» και ο ομώνυμος αυτή *συνοικισμός Βλάδοβου* εις «*Άγρας*» και ο *συνοικισμός της κοινότητος ταύτης Γκούγκοβον* εις **Βρυτά** (τα)].

2930. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2931. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2932. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Από το 2011, ο οικισμός Βρυτά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Βρυτών της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 523 κάτοικοι (1928), 556 (1940), 466 (1951) 564 (1961), 514 (1971), 514 (1981), 526 (1991), 449 (2011).

Γαρέφειο (Τσερνόσοβο)

Ο οικισμός **Τσερνόσοβο** βρίσκονταν σε υψόμετρο 180 μ. απέχει 7 χλμ. από την Αριδαία, 15 χλμ. από τα Λουτρά Πόζαρ και 120 χλμ. από την Θεσσαλονίκη²⁹³³.

Το Κάτω Γαρέφειο είχε μουσουλμανικό πληθυσμό στις αρχές του 20^{ου} αι.. Το 1910 είχε 170 πατριαρχικούς και 695 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Το Άνω Γαρέφειο είχε χριστιανικό πληθυσμό στις αρχές του 20^{ου} αι., με τους χριστιανούς να είναι προσκείμενοι στο Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης²⁹³⁴.

Το 1910 είχε 695 μουσουλμάνους και 170 Πατριαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 280 Έλληνες και 750 Τούρκους (σύνολο 1.030 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 1 ώρα και 30 λ.²⁹³⁵.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τσερνέσοβον της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.075 κατοίκους (544 άνδρες και 531 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπαχόβου (μετέπειτα Προμάχων) με έδρα τον οικισμό Μπάχοβον. Στον οικισμό προσαρτάται και ο οικισμός Τερνέσοβον²⁹³⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 821 άτομα (407 άνδρες και 414 γυναίκες) ενώ υπήρχαν 220 σπίτια Σλάβων (49 χριστιανών και 171 μουσουλμάνων²⁹³⁷.

Το 1922 ο οικισμός Τσερνόσοβο μετονομάζεται σε Γαρέφη (Φ.Ε.Κ. 12Β-25/02/1922). Το όνομά του το πήρε από τον αγωνιστή του Μακεδονικού Αγώνα Καπετάν Κώστα Γαρέφη.

Το 1923 εγκαθίστανται στο Κάτω Γαρέφη (κατοικούνταν μόνο από πρόσφυγες) οικογένειες από το Καγιά Ντιπί Απές σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας (28 οικογένειες το 1926 μετακινούνται στη Λιθαριά). Επίσης από το Κόβεσμε Τοκάτης (2 οικογένειες μετακινήθηκαν στο Σανδάλι και αρκετές στη Λεπτοκαρυά). Παρέμειναν στο χωριό μόνο 1-2 οικογένειες προσφύγων²⁹³⁸.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 162 πρόσφυγες (79 άνδρες και 83 γυναίκες).

2933. <http://www.loutrapozar.gr/garefi-traditional-village/>

2934. Βικιπαίδεια: Γαρέφειο Πέλλας.

2935. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2936. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [1. Ο συνοικισμός Μπάχοβον υπό το όνομα «Κοινότης Μπαχόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Τσερνέσοβον**].

2937. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

2938. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία, μέσω του λιμανιού της Θεσσαλονίκης.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 31 οικ./102 άτομα Πόντιοι.²⁹³⁹

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 24 οικογένειες προσφύγων (103 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 426 κατοίκων οι 110 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180541-180580)²⁹⁴⁰.

Το 1929 ο οικισμός Γαρέφη αποσπάται από την κοινότητα Προμάχων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γαρέφη (Φ.Ε.Κ. 25^Α – 24/01/1929).

Το 1940 γίνεται αναγνώριση των οικισμών Κάτω και Άνω Γαρέφειοι και προσαρτώνται στη κοινότητα Γαρέφη. Τότε μεταφέρεται η έδρα της κοινότητας από τον οικισμό Γαρέφη στον οικισμό Άνω Γαρέφη, ενώ το όνομα της κοινότητας διορθώνεται από κοινότητα Γαρέφη σε κοινότητα Γαρεφείου. Ο οικισμός Γαρέφη **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Οι κάτοικοί του ασχολούνται με την γεωργία, κτηνοτροφία και τις δασικές εκμεταλλεύσεις. Ο οικισμός είναι «διάσημος» για την καλλιέργεια της κόκκινης» καρατζοβίτικης» πιπεριάς και την παραγωγή του κόκκινου πιπεριού, γνωστό σε όλους ως «μπούκοβο». Οι κάτοικοί του φυτεύουν σε χιλιάδες στρέμματα το συγκεκριμένο λαχανικό παρά τον έντονο ανταγωνισμό νέων καλλιεργειών²⁹⁴¹.

Το 1997 οι οικισμοί Άνω και Κάτω Γαρέφειο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκουν στον πρώην δήμο Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2001 δημιουργείται ο νέος οικισμός Γαρέφη που προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Γαρεφείου του δήμου Αριδαίας. Στον νέο οικισμό προσαρτώνται οι καταργούμενοι οικισμοί Άνω και Κάτω Γαρέφειοι.

Από το 2011, ο οικισμός Γαρέφειο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Γαρεφείου της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές Γαρέφη: 426 κάτοικοι (1928), Γαρέφειο: 668 (2011).

Απογραφές Άνω Γαρέφειο: 513 (1940), 485 (1951) 463 (1961), 405 (1971), 363 (1981), 338 (1991).

Απογραφές Κάτω Γαρέφειο: 195 (1940), 114 (1951), 248 (1961), 316 (1971), 321 (1981), 385 (1991).

2939. Ό.π.

2940. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2941. <https://www.pozarem.com/gr/garefi/>

Δροσιά (Δρούσκα)

Ο οικισμός **Δρούσκα** βρίσκονταν 20 χλμ. βορειοδυτικά της Έδεσσας, στη κοινότητα της σημερινής Άρνισσας, σε υψόμετρο 620 μ.²⁹⁴²

Στη περιοχή της Δροσιάς, η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως έναν νεολιθικό οικισμό που χρονολογείται σύμφωνα με τους αρχαιολόγους από το 6.000- 5000 π.Χ.²⁹⁴³

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 31 Βούλγαρους που διέμεναν σε 5 οικήματα²⁹⁴⁴. Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Δρούσκα; της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 56 κατοίκους (30 άνδρες και 26 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οστρόβου με έδρα τον οικισμό Όστροβο. Οι οικισμοί Ροσίλοβο, Δρούσκα²⁹⁴⁵, Μπέγνα και Κέντροβο προσαρτώνται στη κοινότητα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 14 άτομα (4 άνδρες και 10 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1924 εγκαταστάθηκαν 14 οικογένειες από το βιλαέτι Σεβάστειας, 6 από το σαντζάκι Τοκάτης (2 από την Τοκάτη και 4 από το Κιόβεσμε) 1 από την Αμάσεια σαντακίου Αμάσειας, 7 από το σαντζάκι Καισάρειας (Ιντζέσου) βιλαετίου Άγκυρας²⁹⁴⁶.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 13 οικ./52 άτομα Πόντιοι.

Το 1926 ο οικισμός Δρούσκα μετονομάζεται σε **Δροσιά**²⁹⁴⁷ και η κοινότητα Οστρόβου σε κοινότητα Αρνίσσης (Φ.Ε.Κ. 97^Α – 18/03/1926).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά στον οικισμό συνολικά 14 οικογένειες προσφύγων (47 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων. Στην απογραφή του 1928, εκ των 67 κατοίκων οι 64 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180661-180680)²⁹⁴⁸.

Το 1997 ο οικισμός Δροσιά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αρνίσσης (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αρνίσσης του πρώην δήμου Βεγορίτιδας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

2942. Δροσιά: «Το μικρό χωριό της Πέλλας» της Μαρίας Ηλιάκη.

2943. Ό.π.

2944. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2945. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης: [1. Ο συνοικισμός Όστροβον υπό το όνομα «Κοινότης Οστρόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οστρόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Ροσίλοβον, Δρούσκα, Μπέγνα και Κέντροβον].

2946. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2947. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Ιουνίου 1926, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης: [10. Ο συνοικισμός Δρούσκα της κοινότητος Αρνίσσης (πρώην Οστρόβου) μετονομάζεται εις «Δροσιά»].

2948. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Από το 2011, ο οικισμός Δροσιά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Βεγορίτιδας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αρνίσσης (μαζί με τους οικισμούς Άγιος Δημήτριος, Άρνισσα, Νέα Ξανθόγεια, Ξανθόγεια) της Δημοτικής Ενότητας Βεγορίτιδας του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 67 κάτοικοι (1928), 152 (1940), 178 (1951), 174 (1961), 97 (1971), 55 (1981), 100 (1991), 33 (2011).

Δωροθέα (Γαύριστα ή Γάβριστα)

Ο οικισμός **Γάβριστα** βρίσκονταν 30 χλμ. βόρεια από την Έδεσσα²⁹⁴⁹ και 3 χλμ. βόρεια από την Αριδαία, σε υψόμετρο 140 μ.²⁹⁵⁰

Στα σύνορα των τοπικών κοινοτήτων Σωσάνδρας και Δωροθέας έχουν βρεθεί λείψανα οικιστικών εγκαταστάσεων των νεολιθικών χρόνων και της Εποχής του Χαλκού²⁹⁵¹.

Ο οικισμός είχε μικτό μουσουλμανικό και χριστιανικό πληθυσμό στις αρχές του 20^{ου} αι., με πλειοψηφία μουσουλμάνων (650 έναντι 200 χριστιανών, οι οποίοι ήταν προσκείμενοι στο Πατριαρχείο). Στον οικισμό λειτουργούσε πατριαρχικό σχολείο²⁹⁵².

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 221 Έλληνες και 397 Τούρκους (σύνολο 618 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 20 λ.²⁹⁵³.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους στην Απαρίθμηση το 1913 ο οικισμός Γκάρπριφτσα είχε 852 κατοίκους (428 άνδρες και 424 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Γαβρίστης με έδρα τον οικισμό Γάβριστα²⁹⁵⁴. Στην εν λόγω κοινότητα ενώνεται και ο οικισμός Ρανίσλαβ (μετέπειτα Αγάθη).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 683 άτομα (369 άνδρες και 314 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Γάβριστα μετονομάζεται σε **Δωροθέα** και η κοινότητα Γαβρίστης σε κοινότητα Δωροθέας. (Φ.Ε.Κ. 41Β – 24/06/1922).

Μεταξύ 1922 και 1924 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό:²⁹⁵⁵

- 82 οικογένειες από το σαντζάκι Νικομήδειας (76 οικογένειες από το Σαρφάνι Γιάλοβας, 4 από τη Γιάλοβα, 1 από το Τσολάν Νικομήδειας, 1 από τον Άγιο Χαράλαμπο Νικομήδειας). Αργότερα εγκαθίσταται και 1 οικογένεια από τη Χηλή.

- 20 οικογένειες από το σαντζάκι Προύσας (16 από το Αναχώριο, 3 από την Κίο, 1 από

2949. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7298&lng=1>.

2950. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

2951. Υπουργείο Πολιτισμού: «Έγκριση κήρυξης και οριοθέτησης ως αρχαιολογικών χώρων δύο θέσεων στα Δ.Δ. Σωσάνδρας και Δωροθέας».

2952. Δημήτρης Λιθοδόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

2953. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2954. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, στον νομό Πέλλας, στην Υποδιοίκηση Ενωτίας, αναγνωρίζεται: [9. Ο *συννοικισμός Γάβριστα υπό το όνομα «κοινότητας Γαβρίστης» και έδραν τον ομώνυμον συννοικισμόν. Προς την κοινότητα Γαβρίστης ενούται και ο συννοικισμός Ρανίσλαβ*].

2955. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

τον Αϊνατό) και 1 από τη Λάμψακο Δαρδανελλίων Κωνσταντινούπολης. (Οι Προυσαλήδες ήρθαν το 1922 στο Καραμπουρνάκι, μεταφέρθηκαν με καμιόνια στην Έδεσσα και από εκεί στη Δωροθέα. Μερικοί έφυγαν το 1927 για τη Χαλκηδόνα).

- 4 από το βιλαέτι Σμύρνης (1 από το Κυριαντσέ Σμύρνης, 1 από το Χαμηδιέ Μαγνησίας, 1 από τα Σώκια Αϊδινίου, 1 από το Οδεμήσιο Αϊδινίου).

- 3 οικογένειες από την Ανατ. Θράκη (2 από τη Ραιδεστό) και 1 από τη Πάνιδο Ραιδεστού).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό Γάβριστα (Υποδιοίκηση Ενωτίας) 225 πρόσφυγες (106 άνδρες και 119 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου στον οικισμό το 1926 ήταν εγκατεστημένες 2 οικ./10 άτομα Θρακιώτες και 106 οικ./434 άτομα²⁹⁵⁶.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά στον οικισμό 106 οικογένειες προσφύγων (434 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Από τις 62 οικογένειες γηγενών, 4 οικογένειες προέρχονταν από τους Προμάχους, 2 από την Αριδαία, 2 από το Αετοχώρι και 1 από Πευκωτό (σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται και Αθίγγανοι γηγενείς). Αργότερα εγκαθίστανται και 4 οικογένειες Βλάχων κτηνοτρόφων (1 από το Βλυχό Καρδίτσας και 3 από το Νεστόριο Καστοριάς)²⁹⁵⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 630 κατοίκων οι 412 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180681-180840)²⁹⁵⁸.

Η δεύτερη γενιά προσφύγων μετανάστευσαν στο εσωτερικό (Έδεσσα-Αριδαία) και στο εξωτερικό (Γερμανία). Επίσης έγιναν πολιτικοί πρόσφυγες σε Τασκένδη και Τσεχοσλοβακία²⁹⁵⁹.

Το 1997 ο οικισμός Δωροθέα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Δωροθέας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Δωροθέας του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Οι κάτοικοι είναι κυρίως γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Παράγουν βιομηχανική τομάτα, πράσο και ροδάκινα. Έξω από τον οικισμό, σε μικρή απόσταση, βρίσκεται το ξωκκλήσι της Αγίας Παρασκευής που το επισκέπτονται χιλιάδες πιστοί όλο το χρόνο για να προσευχηθούν και να πάρουν αγίασμα. Αξιόλογα είναι τα ιχθυοτροφεία πέστροφας που υπάρχουν στο χωριό και τροφοδοτούν με φρέσκα ψάρια πέστροφας την ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας. Στη Δωροθέα θα δείτε παλιά καλοσυντηρημένα και

2956. Ο. π.

2957. Ο. π.

2958. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2959. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

κατοικημένα σπίτια που έχουν κατασκευαστεί πριν 100 και πλέον χρόνια²⁹⁶⁰.

Από το 2011, ο οικισμός Δωροθέα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Δωροθέας (μαζί με τον οικισμό Αγάθη) της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας, του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 630 κάτοικοι (1928), 888 (1940), 691 (1951) 658 (1961), 680 (1971), 617 (1981), 595 (1991), 633 (2001), 553 (2011).

Έδεσσα (Βοδενά)

Η κωμόπολη **Βοδενά** βρίσκονταν 95 χλμ. από την Θεσσαλονίκη και 37 χλμ. από τα Γιαννιτσά. Επίσης, απέχει 58 χλμ. ανατολικά της Φλώρινας και 49 χλμ. βόρεια της Βέροιας, σε υψόμετρο 320 μ.²⁹⁶¹.

Έχει μια μακρά ιστορία. Η πόλη κατοικείται από τα αρχαία χρόνια και μέχρι την ανακάλυψη των τάφων της Βεργίνας (1977) ταυτιζόταν με τις αρχαίες Αιγές, πρώτη πρωτεύουσα του αρχαίου Μακεδονικού βασιλείου. Η σημερινή πόλη είναι κτισμένη στη θέση της αρχαίας Ακρόπολης...²⁹⁶².

Το 1886 ήταν πρωτεύουσα ομώνυμου διαμερίσματος που είχε 5.530 χριστιανικές οικογένειες και 3.690 οθωμανικές. Ως πόλη είχε 800 χριστιανικές και 400 οθωμανικές οικογένειες που κατοικούσαν σε 12 συνοικίες (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωσή της (12 Οκτωβρίου 1912), τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 8.523 άτομα (3.697 Έλληνες, 2.778 Τούρκους, 1.485 Βούλγαρους, 273 Βλαχόφωνους και 290 Αθίγγανους) που διέμεναν σε 1.218 οικήματα²⁹⁶³.

Στην Απαρίθμηση το 1913, η κωμόπολη Βοδενά της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 8.846 κατοίκους (4.159 άνδρες και 4.687 γυναίκες).

Οι οικογένειες προσφύγων που εγκαταστάθηκαν μεταξύ 1913 και 1915, ήταν:²⁹⁶⁴

- 1913: Εγκαθίστανται 40 περίπου οικογένειες προσφύγων από τη Δυτ. Θράκη, κυρίως από το Σουφλί και τα γύρω από αυτά χωριά, 42 άτομα από το Αλεπλή Αδριανούπολης και 7 οικογένειες από το Μελένικο Βουλγαρίας.

- 1913-1915: Εγκαθίστανται άλλες 57 οικογένειες Βορειομακεδόνων. Ως το 1920 έρχονται σποραδικά και άλλες προσφυγικές από τη Σερβία (συνολικά 30 από το Μοναστήρι, 1 από το Νικοπόλιο Μοναστηρίου, 1 από τη Ρέσνα, 2 από το Κρούσοβο, 1 από το Μεγάροβο, 3 από την Γευγελή, 1 από τη Στρώμνιτσα) και 21 από τη Βόρεια Ήπειρο (οι 11 από την Κορυτσα). Πολλοί από τους Βορειοηπειρώτες είχαν εγκατασταθεί πρώτα στη Θεσσαλονίκη, τη Φλώρινα, τις Σέρρες.

- 1914-1915: Έρχονται οι πρώτες 12 οικογένειες Μικρασιατών από τη Μπίγα. Το 1920 αναφέρονται ως εγκατεστημένες τουλάχιστον 50 οικογένειες.

2960. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7298&lng=1>.

2961. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΠΕ, 2006.

2962. Βικιπαίδεια: Έδεσσα.

2963. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2964. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Εδέσσης με έδρα τον οικισμό Έδεσσα²⁹⁶⁵, στον οποίο προσαρτώνται οι οικισμοί Τσερκόβιανη Κατούγερη, Πατσαρέσκιοι Δελικλή, Καγιά, Σάμαρ, Πότσεπ, Ριζάτιον και Βουλκογιάννοβον.

Μεταξύ 1919 και 1920 εγκαθίστανται-παλιννοστούν:²⁹⁶⁶

- 1919: Εγκαθίστανται 17 οικογένειες από την Οδησό της Ρωσίας και το

- 1920: Παλιννοστούν οι Θρακιώτες και οι Μικρασιάτες.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στην Έδεσσα 9.441 άτομα (4.651 άνδρες και 4.790 γυναίκες).

Μεταξύ 1922 και 1923, έχουμε νέες προσφυγικές αφίξεις:²⁹⁶⁷

- 1922: 70 τουλάχιστον οικογένειες από το βιλαέτι Προύσας (40 οικογένειες από τα Κιουπλιά του σαντζακίου Μπίλετζικ, μερικές από την Πλατίανο καζά Προύσας και από το σαντζάκι Μπαλούκεσερ, ορισμένες οικογένειες από το Αδραμύτι καζά Αδραμυτίου και τις Συκαμιές Πανόρμου. Επίσης 80 τουλάχιστον οικογένειες από το βιλαέτι Σμύρνης (50 από τη Μαγνησία, τουλάχιστον 30 από το σαντζάκι Σμύρνης). Την ίδια περίοδο εγκαθίστανται πολλοί από τους κατοίκους της Μπίγας (είχε 2.500 Έλληνες) του ανεξάρτητου σαντζακίου Δαρδανελίων (Μπίγας)-ένας μεγάλος αριθμός από αυτούς για δεύτερη φορά.

-1922-1923: Εγκατάσταση οικογενειών από τη Θράκη. Οι περισσότεροι κατάγονταν από την Καλλίπολη. Επίσης από τη Σηλυβρία, τη Βιζύη, την Περίσταση, την Αδριανούπολη.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 2.090 πρόσφυγες (888 άνδρες και 1.202 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών εγκαταστάθηκαν:²⁹⁶⁸

1923-1924: 30 οικογένειες από το βιλαέτι Κασταμονής (25 από την Σαφράμπολη και 5 από την Κασταμονή). Αργότερα έρχονται στην Έδεσσα και οι Σαφραμπολίτες που είχαν εγκατασταθεί στο Λυκόστομο.

Την ίδια περίοδο εγκαθίστανται 40 περίπου οικογένειες από τον Πόντο (10 από τα Άουρσα Ματσούκας Τραπεζούντας, αρκετές από το Σισέ Μουζένας Αργυρούπολης. Επίσης από τη Σαμψούντα, την Πάφρα και τη Ζήλιε Αμάσειας.

Το 1924 εγκαθίστανται 70 τουλάχιστον οικογένειες από το βιλαέτι Ικονίου (50 από το Μπορδούρ σαντζακίου Μπορδούρ, 20 από την Αραβησσό, 2 από τη Μαλακοπή, 2 από το Προκόπι, 1 από τη Νίγδη, 4 από το Γκέλβερι, 1 από την Νεάπολη, 1 από το Ακσεράϊ, 1 από την Αξό σαντζακίου Νίγδης, 1 από τη Σύλλη και μερικές από τα Πέρματα σαντζακίου Ικονίου).

Την ίδια χρονιά εγκαθίστανται 35 τουλάχιστον από το βιλαέτι Άγκυρας (20 από τη Μουταλάσκη), 3 από Ζιντζιντερε και λίγες από τη Σκοπή σαντζακίου Καισάρειας, 3 από

2965. Με το Φ.Ε.Κ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στο νομό Πέλλης: [1. Η πόλις **Εδέσσης**, πρωτεύουσα του νομού Πέλλης υπό το όνομα «δήμος Εδέσσης». Προς τον δήμον Εδέσσης ενούνται και οι συνοικισμοί «Κατούγερη», «Πατσαρέσκιοι», «Οριζάριον», «Τσερκόβιανη», «Σάμαρι», «Πότσεπ», «Βουλκογιάννοβον», «Δελικλή», «Καγιά».

2966. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

2967. Ό.π.

2968. Ό.π.

την Υοσγάτη και μερικές από το Ακ-Ντάγ-Μαντέν σαντζακίου Υοσγάτης και μερικές από το Κεσκίν-Μαντέν σαντζακίου Κίρσεχρ).



59. - MACEDOINE 1927. - VODENIA. - Place du Marché



ΕΔΕΣΣΑ. Σταθμός. EDESSA. gare de chemin de fer

Μέχρι το 1928, τελικά είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, συνολικά 116 οικογένειες προσφύγων (543 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Προφανώς πάρα πολλές οικογένειες αποχώρησαν για άλλους προορισμούς. Ήταν μικτή κωμόπολη (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 13.115 κατοίκων οι 4.081 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180841-180980)²⁹⁶⁹.

Στην Έδεσσα από το 1928 έως το 1997 έγιναν πολλές αυτοδιοικητικές μεταβολές με προσαρτήσεις και αποσπάσεις διαφόρων οικισμών. (Βλέπε Ε.Ε.Τ.Α.Α.)

Το 1997 στον δήμο Έδεσσας με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» προσαρτώνται οι οικισμοί: Υδροηλεκτρικός Σταθμός Άγρα, Άγρας, Βρυτά, Καρυδιά, Κερασιές, Μεσημέρι, Νησί, Πλατάνη, Ριζάρι, Παλαιά Σωτήρα, Μαργαρίτα, Σαμάρι, Σωτήρα, Λύκοι, Αγία Φωτεινή και Φλαμουριά και ανήκει στο νομό Πέλλας(Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, στον δήμο Έδεσσας με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» προσαρτώνται και οι οικισμοί: Κάτω Γραμματικό, Νέα Ξανθόγεια, Περαιά, Νέος Άγιος Αθανάσιος, Ζέρβη, Άνω Γραμματικό, Δροσιά, Ξανθόγεια, Άγιος Δημήτριος, Άγιος Αθανάσιος, Άρνισσα και Παναγίτσα δημιουργώντας τον νέο «Καλλικρατικό» δήμο Έδεσσας (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 13.115 κάτοικοι (1928), 12.377 (1940), 14.940 (1951) 15.534 (1961), 13.967 (1971), 16.054 (1981), 17.128 (1991), 18.302 (2011).

Εκκλησιοχώρι - Κλησιοχώρι (Τσερκόβιανη)

Ο οικισμός **Τσερκόβιανη** βρίσκονταν στα προάστεια της πόλης της Έδεσσας, σε υψόμετρο 380 μ.²⁹⁷⁰.

2969. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2970. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις:

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 122 άτομα (119 Έλληνες και 3 Βλαχόφωνους) που διέμεναν σε 20 οικήματα²⁹⁷¹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τσερκόβιανη της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 103 κατοίκους (53 άνδρες και 50 γυναίκες).

Μεταξύ 1916-1917 εγκαθίστανται 75 πρόσφυγες από τη Γευγελή²⁹⁷².

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Εδέσσης στον οποίο προσαρτώνται οι οικισμοί Τσερκόβιανη²⁹⁷³, Κατούγερη, Πατσαρέσκιοι Δελικλή, Καγιά, Σάμαρ, Πότσεπ, Ριζάτιον και Βουλκογιάννοβον.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Τσερκόβιανη του δήμου Έδεσσας 120 άτομα (70 άνδρες και 50 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν μόνο 11 πρόσφυγες στον οικισμό (6 άνδρες και 5 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι αναχώρησαν για την Τουρκία

Το 1926 ο οικισμός Τσερκόβιανη μετονομάζεται σε **Κλησοχώρι**²⁹⁷⁴.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου ήταν εγκατεστημένοι 15 οικ./65 άτομα Μικρασιάτες και 17 οικ./91 άτομα Πόντιοι²⁹⁷⁵.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 32 οικογένειες προσφύγων (142 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 456 κατοίκων οι 127 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 182781-182820)²⁹⁷⁶.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Κλησοχώρι σε **Εκκλησιοχώρι** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1997 ο οικισμός Εκκλησιοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Έδεσσας του πρώην δήμου Έδεσσας, του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α-04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Εκκλησιοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Έδεσσας (μαζί με την Έδεσσα, Προάστιο, Καισαριανά) της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α –

Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

2971. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2972. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2973. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στο νομό Πέλλης: [1. Η πόλις Εδέσσης, πρωτεύουσα του νομού Πέλλης υπό το όνομα «δήμος Εδέσσης». Προς τον δήμον Εδέσσης ενοούνται και οι συνοικισμοί «Κατούγερη», «Πατσαρέσκιοι», «Οριζάριον», «**Τσερκόβιανη**», «Σάμαρι», «Πότσεπ», «Βουλκογιάννοβον», «Δελικλή», «Καγιά».

2974. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Μαρτίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας: [1. Ο συνοικισμός Τσερκόβιανη του δήμου Εδέσσης μετονομάζεται εις «**Κλησοχώρι**» (το)].

2975. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

2976. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 456 κάτοικοι (1928), 386 (1940), 383 (1951) 404 (1961), 524 (1971), 436 (1981), 371 (1991), 679 (2011).

Εξαπλάτανος (Καπίνιανη)

Ο οικισμός **Καπίνιανη** βρίσκονταν ανατολικά της Αριδαίας σε υψόμετρο 125 μ.²⁹⁷⁷.

Οι μνήμες για τον οικισμό φτάνουν μέχρι τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας. Ήταν ιδιοκτησία τσιφλικά και οι χριστιανοί κάτοικοι ήταν εξαρτημένοι καλλιεργητές στο τσιφλίκι. Η παράδοση διασώζει το όνομα του τελευταίου τσιφλικά Μουσταφά Σεμίτ Μπέη²⁹⁷⁸.

Το 1910 είχε 87 μουσουλμάνους και 65 Πατριαρχικούς κατοίκους (Χαλκίοπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 220 Έλληνες και 1.492 Τούρκους (σύνολο 1.712 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 1 ώρα και 30 λ.²⁹⁷⁹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Καπίνιανη της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.561 κατοίκους (846 άνδρες και 715 γυναίκες).

Μεταξύ 1914-1915 εγκαθίστανται μερικές οικογένειες Θρακιωτών που παλιννόστησαν το 1919²⁹⁸⁰.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καπίνιανης με έδρα τον οικισμό Καπίνιανη²⁹⁸¹.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.320 άτομα (827 άνδρες και 693 γυναίκες) και υπήρχαν 260 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων και 28 χριστιανών Τσιγγάνων²⁹⁸².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 508 πρόσφυγες (258 άνδρες και 250 γυναίκες).

Μεταξύ του 1921 και 1924 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό:²⁹⁸³

1921: 12 οικογένειες από το Κάρς του Καυκάσου (οι 9 από το Ζέλετζε, υποδιοίκησης Σογανλούγ).

1922-1923: 45 οικογένειες από το Καδήκιοϊ (Χαλκηδόνα) και 1 από την Αντιγόνη Πριγκηποννήσων του ασιατικού τμήματος του σαντζακίου Κωνσταντινούπολης. 6 οικογένειες από το σαντζάκι Νικομήδειας Μ. Ασίας (5 από τη Πάλοβα, 1 από τον Άγιο Χαράλαμπο).

2977. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

2978. «Τοπική Κοινότητα Εξαπλάτανου», Δήμος Αλμωπίας.

2979. Έγγραφο GR.GSA- IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2980. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967. Εκδόσεις «Επίκεντρο».

2981. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [12. Ο συνοικισμός **Καπίνιανης** υπό το όνομα «Κοινότης Καπίνιανης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

2982. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

2983. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

1922-1923: 97 οικογένειες από το σαντζάκι Προύσας Μ. Ασίας (34 από το Κούμ-κιόϊ, 28 από το Αναχώριο, 12 από το Βελετλέρ, 13 από τις Πλατανιές, 9 από το Ταγκεσέρ, 1 από το Ίνιο). 1 από το Αενιγλή Αϊδινίου.

1922-1923: 105 οικογένειες από την Ανατ. Θράκη. Οι 103 από το Νεοχώρι σαντζακίου Καλλιπόλης, βιλαετίου Αδριανούπολης.

1924: Έρχονται άλλες 2, 1 από τις Σορίδες και 1 από το Μέγα Τσεκμετζέ, σαντζακίου Τσατάλτζας.

1924: 42 οικογένειες από το βιλαέτι Άγκυρας (36 από το Ακ-Ντάγ-Μαντέν σαντακίου Υοσγάτης, 1 από την Υοσγάτη, 1 από την Άγκυρα, 1 από το Ακ-Μπουνάρ Άγκυρας και 3 από την Καισάρεια.

1924: 33 οικογένειες από την Αξό σαντζακίου Νίγδης βιλαετίου Ικονίου. 33 οικογένειες από το βιλαέτι Τραπεζούντας Πόντου (30 οικογένειες από τη Φάτσα σαντζακίου Τζάνικ, 1 από το Ινονού, 1 από την Κερασούντα και 1 από την Ορντού σαντζακίου Τραπεζούντας.

Το 1925 ο οικισμός Καπίνιανη μετονομάζεται σε **Εξαπλάτανον**²⁹⁸⁴ και η κοινότητα Καπίνιανης σε κοινότητα Εξαπλάτανου. Ονομάστηκε από τους έξι μεγάλους πλάτανους οι οποίοι βρίσκονταν στη θέση όπου σήμερα βρίσκεται το γήπεδο ποδοσφαίρου²⁹⁸⁵.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν στον οικισμό: 121 οικ./455 άτομα Θρακιώτες, 216 οικ./886 άτομα Μικρασιάτες, 89 οικ./313 άτομα Πόντιοι και 12 οικ./37 άτομα Καυκάσιοι²⁹⁸⁶.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 412 οικογένειες προσφύγων (1.551 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Οι πρόσφυγες προέρχονταν²⁹⁸⁷ από τον Πόντο²⁹⁸⁸, την Ανατολική Θράκη, το Ικόνιο και την Προύσα, και έγινε το μεγαλύτερο χωριό της Αλμωπίας. Μαζί τους έφεραν και τη μνήμη των νεκρών τους από τους πολέμους 1912-1922, τα ονόματα των οποίων ανέγραψαν στο Ηρώο, που οι ίδιοι έστησαν στο κέντρο του οικισμού, περί το 1926.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.569 κατοίκων οι 1.241 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 560 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180981-181540)²⁹⁸⁹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Εξαπλάτανος** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940)

2984. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 148^Α της 13^{ης} Ιουνίου 1925, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, εγκρίνεται την μετονομασίαν: [1. Του συνοικισμού Καπίνιανη εις «**Εξαπλάτανον**» και της ομωνύμου κοινότητος Καπίνιανης εις «κοινότητα Εξαπλάτανου»].

2985. Ό.π. «Τοπική Κοινότητα Εξαπλάτανου».

2986. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

2987. Ό.π. Δημήτρης Λιθοδόου.

2988. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από Όλτι ή Όλτη ή Όλτου του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 262.

2989. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 ο οικισμός Εξαπλάτανος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Εξαπλάτανου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Εξαπλάτανου του πρώην δήμου Εξαπλάτανου²⁹⁹⁰ του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Εξαπλάτανος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλάτανου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Εξαπλάτανου της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλάτανου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.569 κάτοικοι (1928), 2.156 (1940), 1.974 (1951), 2.028 (1961), 2.049 (1971), 2.109 (1981), 2.069 (1991), 1.768 (2001), 1.288 (2011).

Καύχημα του Εξαπλάτανου είναι ο λογοτέχνης Μενέλαος Λουντέμης, λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Δημήτρη Βαλασιάδη, παρμένο από τον παραπόταμο του Άνω Λουδία που περνάει έξω από τον Εξαπλάτανο. Στη δυτική είσοδο του Εξαπλάτανου, κάτω από τον ίσκιο δύο μεγάλων πλατάνων, βρίσκεται το Μνημείο Λουντέμη. Πρόκειται για κατασκευή επενδυμένη με λευκό μάρμαρο, στην κορυφή της οποίας κάθεται μία μπρούντζινη φλόγα. Στην πρόσθια όψη υπάρχει ενσωματωμένη στο μάρμαρο μπρούντζινη πλάκα με εγχάρακτη τη μορφή του Λουντέμη και από κάτω οι στίχοι του: «Κείνη τη νύχτα σωπαίνουν οι λύκοι γιατί ουρλιάζαν οι άνθρωποι». Το μνημείο είναι έργο του Εδεσσαίου καλλιτέχνη Στέλιου Μαουσιδής και κατασκευάστηκε το 1983 με πρωτοβουλία και πόρους του Μορφωτικού Συλλόγου και της κόρης τού Λουντέμη, Μυρτώς.

Σε μικρή απόσταση από την πλατεία του χωριού, στην οδό Μενέλαου Λουντέμη, βρισκόταν το σπίτι, όπου εγκαταστάθηκε το 1928 η οικογένεια του Γρηγόρη Μπαλάσογλου με τον έφηβο τότε γιο της Τάκη (Μενέλαος Λουντέμης). Επρόκειτο για αρχοντικό από την εποχή της Τουρκοκρατίας χωρίς καμιά ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και καλλιτεχνική αξία, με ιδιαίτερη όμως αξία συμβολική και συναισθηματική, αφού σ' αυτό έζησε και μεγάλωσε ο λογοτέχνης. Γκρεμίστηκε πριν από τριάμισι χρόνια περίπου, ενώ το σπίτι αυτό είχε χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού διατηρητέο²⁹⁹¹.

Επισκοπή

Ο οικισμός **Επισκοπή** βρίσκονταν σε απόσταση 14 χλμ. βορειοανατολικά της Νάουσας και 20 χλμ. βόρεια της Βέροιας. Το όνομα οφείλεται στον Άγιο Αρσένιο Επίσκοπο Βέροιας που έζησε τον 14^ο αι. Είναι σε υψόμετρο 80 μ.²⁹⁹²

Ως οικισμός έως την Ελληνική Επανάσταση του 1821 ήταν πολύ μικρό με ελάχιστες Ελληνικές οικογένειες. Μετά την Καταστροφή της Νάουσας εγκαταστάθηκαν στην Επισκοπή πολλές οικογένειες από την κατεστραμμένη Νάουσα. Η εκκλησία του οικισμού

2990. Τάσος Καρατζόγλου: «Ο τόπος μας. Γνωριμία με τον Δήμο Εξαπλάτανου». Θεσσαλονίκη-Γιαννιτσά. 2003.

2991. Εξαπλάτανος: «Το χωριό των πλατάνων του Μενέλαου Λουντέμη». www.karatzova.com

2992. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΠΕ, 2006.

κτίστηκε το 1864 προς τιμή των Αγίων Αρχαγγέλων²⁹⁹³.

Το 1910 κατοικείτο από 350 πατριαρχικούς (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 273 Βούλγαρους που διέμεναν σε 40 οικήματα²⁹⁹⁴.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Πισκοπή της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 296 κατοίκους (154 άνδρες και 142 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Άρσεν με έδρα τον οικισμό Άρσεν στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Επισκοπή Ναούσης²⁹⁹⁵.

Το 1922 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Επισκοπής Ναούσης, με την απόσπαση του οικισμού Επισκοπής από την κοινότητα Άρσεν με έδρα τον οικισμό Επισκοπή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Άρσεν, Βέστιτσα, Κάμενικ και Γενή-Κιόϊ. (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 15/02/1922).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 294 άτομα (144 άνδρες και 150 γυναίκες).

Μετά το 1922 άρχισαν να έρχονται κύματα προσφύγων²⁹⁹⁶, και με το πέρασμα πολλών ετών, οι πρόσφυγες αποτελούσαν το διπλάσιο πληθυσμό εκείνης της εποχής. Τα παιδιά πήγαιναν σχολείο στην εκκλησία, στον νάρθηκα της παλιάς εκκλησίας, η οποία σώζεται μέχρι σήμερα και είναι χτισμένη από το 1864 με επιγραφή που υπάρχει εκεί. Το 1929-30 κτίστηκε το δημοτικό σχολείο και μετέβησαν στο νέο κτίριο το οποίο βρίσκεται στο κέντρο του σημερινού χωριού και από τότε πλέον το σχολείο στεγάζεται στο κτίριο αυτό. Η σημερινή σύνθεση του χωριού ανέρχεται περίπου στους 2.000 κατοίκους από τους οποίους η πλειοψηφία είναι πρόσφυγες. Οι ντόπιοι κάτοικοι αποτελούν το 1/3 του πληθυσμού της Επισκοπής και επίσης υπάρχουν λίγες οικογένειες²⁹⁹⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 199 πρόσφυγες (105 άνδρες και 94 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 131 οικογένειες προσφύγων/493 άτομα²⁹⁹⁸, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.–Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 811 κατοίκων οι 190 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

2993. Βικιπαίδεια: Επισκοπή Νάουσας.

2994. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2995. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Άρσεν υπό το όνομα «Κοινότης Άρσεν» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άρσεν ενούται και ο συνοικισμός **Επισκοπή**].

2996. Δες μαρτυρία Ιωάννη Παναγιωτίδη: «Στην καραντίνα της Μακρονήσου έγινε μεγάλη καταστροφή. Την ημέρα πέθαιναν εκατό-εκατό πενήντα άτομα» Κ.Μ.Σ. «Εξέδος», τόμος Γ', σελ. 395-396.

2997. <https://web.archive.org/web/20121215044058/http://www.naoussa.gr/municipality/provinces/anthemia/episkopi/index.htm>

2998. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: τη Ζεμζελέκ, το Ντεμίρ ή Δεμίρ Καπί, το Ντορτκλίσέ ή Τορτ Κλίσέ και το Τουρκιασέν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 168, 250, 260, 341.

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 181841-182000)²⁹⁹⁹.

Το 1946 η κοινότητα και ο οικισμός Επισκοπή αποσπάται από την επαρχία Έδεσσας και υπάγεται στην επαρχία Νάουσας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Επισκοπή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Επισκοπής Νάουσας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Επισκοπής Νάουσας του πρώην δήμου Ανθεμίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία (ροδακινιές, ακτινίδια, νεκταρινιές, μηλιές, αχλαδιές, δαμασκηνιές, κερασιές και βερικοκιές) και την κτηνοτροφία³⁰⁰⁰.

Από το 2011, ο οικισμός Επισκοπή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Ανθεμίων και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Επισκοπής Νάουσας της Δημοτικής Ενότητας Ανθεμίων, του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 811 κάτοικοι (1928), 1.087 (1940), 1.225 (1951) 1.457 (1961), 1.564 (1971), 1.700 (1981), 1.728 (1991), 1.635 (2011).

Θεοδωράκη-Θεοδωράκειο (Τόδορτσι ή Τουτουρτζή)

Ο οικισμός **Τόδορτσι** βρίσκονταν 17 χλμ. από την Αριδαία και 11 χλμ. από τον Εξαπλάτανο, σε υψόμετρο 420 μ.³⁰⁰¹

Δημιουργήθηκε τον 14^ο αι. Παρέμεινε χριστιανικός κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας και στις αρχές του 20^{ου} αι. είχε αμιγώς χριστιανικό πληθυσμό, ελληνικής καταγωγής³⁰⁰².

Οι κάτοικοι του Θεοδωρακείου αντιστάθηκαν σθεναρά στις προσπάθειες των Τούρκων για εξισλαμισμό τους. Οι Τούρκοι έκαψαν τρεις φορές την εκκλησία τους. Μια φορά αυτήν του Αγίου Αθανασίου, που βρισκόταν στα τωρινά μνήματα και δύο φορές της Αγίας Ανάληψης, το 1850 και το 1875. Κατά τον Μακεδονικό Αγώνα και στους αγώνες για την απελευθέρωση της Αλμπανίας από τον τουρκικό ζυγό, πολλοί Θεοδωρακιώτες ανέπτυξαν σημαντική και αξιόλογη δράση. Ξεχωριστή θέση κατέχουν οι μακεδονομάχοι Γερακάρης Μποζίνος και καπετάν Θάνος. Ο ιερέας Μποζίνος Γερακάρης ή παπα - Μανώλης σπούδασε στην περίφημη τότε Αθωνιάδα Σχολή και κράτησε αλώβητο το χωριό από κάθε προπαγάνδα³⁰⁰³.

Το 1910 είχε 190 πατριαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 420 Έλληνες και 20 Τούρκους (σύνολο 440 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 3 ώρες και 30 λ.³⁰⁰⁴.

2999. Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγορών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3000. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3001. «Τοπική Κοινότητα Θεοδωρακίου». Δήμος Αλμπανίας.

3002. Βικιπαίδεια: Θεοδωράκι Πέλλας.

3003. Ό.π. «Τοπική Κοινότητα Θεοδωρακίου».

3004. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τόδουρτσε της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 436 κατοίκους (217 άνδρες και 219 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Στραϊστης με έδρα τον ομώνυμο οικισμό Στράϊστα. Στην κοινότητα προσαρτάται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ και Τόδορτσι³⁰⁰⁵.

Το 1919 ο οικισμός Τόδορτσι αποσπάται από την κοινότητα Στραϊστης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Τόδορτσι όπως και ο οικισμός Γενή-Κιόϊ αποσπάται από την εν λόγω κοινότητα και προσαρτάται στη κοινότητα Τόδορτσι (Φ.Ε.Κ. 80^A – 14/04/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 354 άτομα (172 άνδρες και 182 γυναίκες). Ρευστοποιήθηκαν 11 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1925 ο οικισμός Τούδορτσι μετονομάζεται σε **Θεοδωράκη**³⁰⁰⁶ και η κοινότητα Τούδορτσης σε κοινότητα Θεοδωρακίου.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 οι πρόσφυγες ήταν Μικρασιάτες (6 οικ./25 άτομα)³⁰⁰⁷.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 6 οικογένειες προσφύγων (27 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 484 κατοίκων μόνο οι 26 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 182321-182340)³⁰⁰⁸.

Οι πρόσφυγες γρήγορα εγκατέλειψαν τον οικισμό³⁰⁰⁹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνονται σε **Θεοδωράκειο** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Η οικονομία του βασίζεται στην κτηνοτροφία και τη γεωργία, με την καλλιέργεια αμπελιών, ελιών και δημητριακών. Παράγονται τυριά και κάθε Οκτώβριο διοργανώνεται γιορτή τυριού.³⁰¹⁰

Το 1997 ο οικισμός Θεοδωράκειο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Θεοδωρακείου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Θεοδωρακείου του πρώην δήμου Εξαπλάτανου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Στον οικισμό βρίσκεται εκκλησία αφιερωμένη στην Ανάληψη του Σωτήρος, η οποία

3005. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [10. Ο συνοικισμός Στράϊστα υπό το όνομα «Κοινότητα Στραϊστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Στραϊστης ενούνται και οι συνοικισμοί **Τόδορτσι** και Γενή-Κιόϊ].

3006. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 148^A της 13^{ης} Ιουνίου 1925, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [3. Του συνοικισμού Τούδορτσι εις «**Θεοδωράκη**» και της ομώνυμου κοινότητος Τούδορτσι εις «κοινότητα Θεοδωράκη»].

3007. Αγνή Κ. Κολιαδήμου; «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3008. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3009. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3010. Ό.π. «Τοπική Κοινότητα Θεοδωρακίου».

έχει κηρυχθεί διατηρητέο μνημείο και έργο τέχνης. Η εκκλησία, τρίκλιτη βασιλική με ανοικτή στοά στην δυτική και νότια πλευρά της και τοιχογραφίες στο εσωτερικό, κτίστηκε περίπου το 1800. Στην εκκλησία φυλάσσονται εικόνες οι οποίες χρονολογούνται από το 1778. Το τέμπλο αγιογραφήθηκε το 1878 από τον Εμμανουήλ Σταματιάδη³⁰¹¹.

Από το 2011, ο οικισμός Θεοδωράκειο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλάτανου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Θεοδωρακείου της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλάτανου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 484 κάτοικοι (1928), 651 (1940), 683 (1951) 792 (1961), 817 (1971), 805 (1981), 745 (1991), 772 (2001), 577 (2011).

Θηριόπετρα (Τρέστενικ)

Ο οικισμός **Τρέστενικ** βρίσκονταν 16 χλμ. βόρεια της Αριδαίας σε υψόμετρο 285 μ.³⁰¹².

Στον οικισμό υπάρχει η θολωτή πετρόχτιστη σήραγγα στην τοποθεσία Καϊνάκι, ένα έργο ύδρευσης του οικισμού από την εποχή της Τουρκοκρατίας³⁰¹³.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 1.182 Τούρκους, ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 3 ώρες και 30 λ.³⁰¹⁴

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τρέστενικ της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.218 κατοίκους (609 άνδρες και 609 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τρέστενικ με έδρα τον οικισμό Τρέστενικ³⁰¹⁵.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.007 άτομα (513 άνδρες και 494 γυναίκες) και υπήρχαν 230 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων³⁰¹⁶. Ρευστοποιήθηκαν οι περιουσίες 8 κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 135 πρόσφυγες (80 άνδρες και 55 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Μεταξύ 1922 και 1924 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν:³⁰¹⁷

1922-1923: 3 οικογένειες από το Νεοχώρι Χηλής και 1 από τα Κιουπλιά Προύσας,

3011. Υπουργείο Πολιτισμού: «Κήρυξη του Ι. Ναού Αναλήψεως στο Θεοδωράκι Νομού Πέλλας ως διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης με ειδική κρατική προστασία».

3012. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3013. Δήμος Αλμωπίας: Τοπική Κοινότητα Θηριόπετρα.

3014. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3015. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [5 Ο συνοικισμός **Τρέστενικ** υπό το όνομα «Κοινότης Τρέστενικ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

3016. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3017. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

1 από το Σαλιχλί Σμύρνης. Επίσης 13 οικογένειες από τα Λούπιδα Περιστάσεως Ανατ. Θράκης.

1923-1924: 22 οικογένειες από το Κατράχ (Κουτράχ) Παϊπούρτης βιλαετίου Θεοδοσιούπολης (Ερζερούμ) Πόντου και 1 από το Σιμή-Μαντέν Χαλδίας Πόντου.

1924: 81 οικογένειες από χωριά της επαρχίας Καισάρειας Καππαδοκίας (34 από το Ρούμακαβας, 13 από το Τσοχούρ, 18 από το Τασλίκ, 3 από το Τσάτ, 1 από το Σαμουρσακλί, 1 από το Ιντζέσου), 3 από το Χαμηδιέ και 3 από την Άγκυρα.

Στη θέση των μουσουλμάνων εγκαταστάθηκαν Έλληνες πρόσφυγες από την Καππαδοκία προερχόμενοι από οικισμούς της περιφέρειας Καισαρείας (όπως το Τσοχούρ και το Ρουμ Καβάκ)³⁰¹⁸.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 κατοικούσαν: 24 οικ./91 άτομα Θρακιώτες, 93 οικ./269 άτομα Μικρασιάτες και 27 οικ./83 άτομα Πόντιοι.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά στον οικισμό 121 οικογένειες προσφύγων (466 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ. – Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 473 κατοίκων οι 457 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημίωσης εξ ανταλλαγής. (Αρ. 182341-182520)³⁰¹⁹.

Το 1929 ο οικισμός Τρέστενικ μετονομάζεται σε **Θηριόπετρα**³⁰²⁰ και η κοινότητα Τρέστενικ σε κοινότητα Θηριόπετρας. Το τοπωνύμιο Θηριόπετρα φέρεται πως δόθηκε από τον μακεδονομάχο παπα-Νίκανδρο (Παπαϊωάννου) όταν επισκέφτηκε τον οικισμό και βγαίνοντας από το τζαμί που λειτουργούσε πλέον ως χριστιανικός ναός, αντίκρισε στη σημερινή πλατεία, μια πολύ μεγάλη πέτρα³⁰²¹.

Το 1997 ο οικισμός Θηριόπετρα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Θηριόπετρας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Θηριόπετρας του πρώην δήμου Εξαπλάτανου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Η κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία. Το περιβάλλον κλίμα είναι ξηρό και ο οικισμός είναι κτισμένος στους πρόποδες του Πινόβου, που ανήκει στην οροσειρά του Βόρρα. Η εντόπια παραγωγή επικεντρώνεται κυρίως στα σιτηρά, το καλαμπόκι, τα καρποφόρα δέντρα, και τα λαχανικά. Με την τοπική πιπεριά παρασκευάζεται με τοπική συνταγή η «πιπεροσάλτσα», είδος πάπρικας³⁰²². Στον ορεινό όγκο του Πινόβου εκτρέφονται βοοειδή.

Από το 2011, ο οικισμός Θηριόπετρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλάτανου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Θηριόπετρας της

3018. Συνεών Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός», ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 299, 301.

3019. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3020. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 431^Α της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1929, Περί μετονομασίας κοινοτήτων: [8. Η κοινότης Τρέστενικ της επαρχίας Αλμωπίας του νομού Πέλλης μετονομάζεται εις «κοινότητα Θηριόπετρας» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Τρέστενικ εις «Θηριόπετρα»].

3021. Βικιπαίδεια: Θηριόπετρα Πέλλας.

3022. Δήμος Εξαπλάτανου – Θηριόπετρα.

Δημοτικής Ενότητας Εξαπλάτανου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 473 κάτοικοι (1928), 717 (1940), 478 (1951), 555 (1961), 466 (1971), 397 (1981), 361 (1991), 401 (2001), 331 (2011).

Ίδα (Στραϊτσα ή Στραϊστα)

Ο οικισμός **Στραϊτσα** βρίσκονταν 12 χλμ. από την Αριδαία, 43 χλμ. βορειοανατολικά της Έδεσσας και βόρεια του Εξαπλάτανου, σε υψόμετρο 190 μ.³⁰²³.

Σύμφωνα με τοπικές παραδόσεις, το αρχικό χωριό βρίσκονταν κατά τη Βυζαντινή περίοδο, 1 χλμ. βορειότερα, με το όνομα «Γραμμάδα» και καταστράφηκε στις αρχές του 11^{ου} αι. από τον Σαμουήλ της Βουλγαρίας.

Ο οικισμός συνδέεται με την ίδρυση και κατοίκηση του ορεινότερου χωριού Θεοδωράκι στα μέσα του 17^{ου} αι. Τέλος, από την Ίδα υπήρξαν ένδοξοι Μακεδονομάχοι όπως ο Τρύφων Δημητρίου, ο Χρήστος Δημητρίου, ο Τρύφων Ιωάννου, ο Μποζίνος Μπλαδένης, ο Μιλτιάδης Μπλαδένης, ο Δημήτριος Μπλαδένης, ο ιερέας Δημήτριος Παπαχρήστος, ο Εμμανουήλ Νικολάου, ο Ανδρέας Ίτσου, ο Απόστολος Μπέντσης, ο Ι. Μποζίνης³⁰²⁴.

Το 1910 είχε 310 Πατριαρχικούς και 750 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 290 Έλληνες και 200 Τούρκους (σύνολο 490 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 3 ώρες³⁰²⁵.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Στραϊστα της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 506 κατοίκους (259 άνδρες και 247 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Στραϊστας με έδρα τον ομώνυμο οικισμό Στραϊστα³⁰²⁶. Στην κοινότητα προσαρτάται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ και Τάδορτσι.

Το 1919 ο οικισμός Τόδορτσι αποσπάται από την κοινότητα Στραϊστας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Τόδορτσι όπως και ο οικισμός Γενή-Κιόϊ αποσπάται από την εν λόγω κοινότητα και προσαρτάται στη κοινότητα Τόδορτσι (Φ.Ε.Κ. 80^Α – 14/04/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 420 άτομα (212 άνδρες και 208 γυναίκες) και υπήρχαν 96 σπίτια Σλάβων (64 χριστιανών και 32 μουσουλμάνων)³⁰²⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 72 πρόσφυγες (37 άνδρες και 35 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

3023. Βικιπαίδεια: Ίδα Πέλλας.

3024. Ό.π.

3025. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3026. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [10. Ο συνοικισμός **Στραϊτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Στραϊστας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Στραϊστας ενούνται και οι συνοικισμοί Τόδορτσι και Γενή-Κιόϊ].

3027. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

Το 1923-1924 εγκαθίστανται Πόντιοι που κατάγονταν από το Ακ-Ντάγ-Μαντέν σαντζακίου Υοσγάτης βιλαετίου Άγκυρας³⁰²⁸.

Το 1925 ο οικισμός Στράϊστα μετονομάζεται σε **Ίδα**³⁰²⁹ και η κοινότητα Στραϊτσης σε κοινότητα Ίδας. Ο οικισμός Ίδα ονομάστηκε έτσι από τον Καπετάν Ίδα, φιλολογικό ψευδώνυμο του Ιωάννη (Ιωνα) Δραγούμη³⁰³⁰ ο οποίος κατά το διάστημα που διετέλεσε πρόξενος-διπλωμάτης της Ελλάδας στην περιοχή Μοναστηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, πέρασε από το χωριό και συγκεκριμένα παρέμεινε κρυμμένος στο εκκλησάκι του Αγίου Μηνά για περίπου 4 μήνες.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 κατοικούσαν 2 οικ./10 άτομα Μικρασιάτες και 26 οικ./90 άτομα Πόντιοι.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 30 οικογένειες προσφύγων (112 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 503 κατοίκων μόνο οι 112 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 182521-182560)³⁰³¹.

Μεταξύ 1928-1930 κατοικούσαν και 84 οικογένειες γηγενών³⁰³².

Το 1997 ο οικισμός Ίδα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ίδας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ίδας του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ίδα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ίδας της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 503 κάτοικοι (1928), 738 (1940), 640 (1951) 723 (1961), 744 (1971), 690 (1981), 671 (1991), 735 (2001), 624 (2011).

Καισαριανά (Κατούγερη)

Ο οικισμός **Κατούγερη** βρίσκονταν νότια της πόλης της Έδεσσας, σε υψόμετρο 140 μ.³⁰³³.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 44 Έλληνες που διέμεναν σε 7 οικήματα³⁰³⁴.

3028. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3029. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 148^A της 13^{ης} Ιουνίου 1925, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλας, εγκρίνεται την μετονομασίαν: [5. Του συνοικισμού Στράϊστα εις «**Ίδα**» και της ομωνύμου κοινότητος Στραϊτσης εις «κοινότητα Ίδας»].

3030. «Ιων Δραγούμης». Σαν Σήμερα.gr.

3031. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3032. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3033. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3034. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Κουτούγερι της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 44 κατοίκους (24 άνδρες και 20 γυναίκες).

Μεταξύ 1915-1916 εγκαταστάθηκε μία (1) οικογένεια προσφύγων³⁰³⁵.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Εδέσσης στον οποίο προσαρτώνται οι οικισμοί Τσερκόβιανη, Κατούγερη³⁰³⁶, Πατσαρέσκιοι Δελικλή, Καγιά, Σάμαρ, Πότσεπ, Ριζάτιον και Βουλκογιάννοβον.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Κατούγερη του δήμου Έδεσσας 18 άτομα (10 άνδρες και 8 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Στον οικισμό, σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν, 14 οικ./62 άτομα Μικρασιάτες και 13 οικ./57 άτομα Πόντιοι³⁰³⁷.

Το 1926 ο οικισμός Κατούγερη μετονομάζεται σε **Καισαριανά**³⁰³⁸.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά, 38 οικογένειες προσφύγων (134 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 113 κατοίκων και οι 113 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των-αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 182301-182320)³⁰³⁹.

Το 1997 ο οικισμός Καισαριανά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Έδεσσας του πρώην δήμου Έδεσσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Καισαριανά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Έδεσσας (μαζί με την Έδεσσα, Προάστιο, Καισαριανά) της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 113 κάτοικοι (1928), 140 (1940), 94 (1951) 123 (1961), 116 (1971), 91 (1981), 99 (1991), 81 (2011).

Κάτω Λιποχώρι - Λιποχώρι

Ο οικισμός **Κάτω Λιποχώρι** βρίσκονταν 18 χλμ. νοτιοανατολικά της Έδεσσας και 3 χλμ. νοτιοανατολικά της Σκύδρας, σε υψόμετρο 25 μ.³⁰⁴⁰

3035. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3036. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στο νομό Πέλλας: [1. Η πόλις Εδέσσης, πρωτεύουσα του νομού Πέλλης υπό το όνομα «δήμος Εδέσσης». Προς τον δήμον Εδέσσης ενοούνται και οι συνοικισμοί «Κατούγερη», «Πατσαρέσκιοι», «Οριζάριον», «Τσερκόβιανη», «Σάμαρι», «Πότσεπ», «Βουλκογιάννοβον», «Δελικλή», «Καγιά»].

3037. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3038. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Μαρτίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας: [1. Ο συνοικισμός Κουτούγερη του αυτού δήμου (Εδέσσης) μετονομάζεται εις «Καισαριανά»].

3039. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3040. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΠΕ, 2006.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Λιποχώριο της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 191 κατοίκους (101 άνδρες και 90 γυναίκες).

Το 1914 εγκαθίστανται οικογένειες από το Καραντάγ σαντζακίου Δαρδανελλίων (παρέμειναν μέχρι το 1921)³⁰⁴¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βέρτεκοπ, με έδρα τον οικισμό Βέρτεκοπ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Βίγκενη, Τρέμπολιτς και Λιποχώριον³⁰⁴².

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 587 άτομα (299 άνδρες και 288 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό Λιποχώρι 214 πρόσφυγες (100 άνδρες και 114 γυναίκες).

Μεταξύ 1923-1924 εγκαθίστανται Πόντιοι οι περισσότεροι από το σαντζάκι Αργυρούπολης του βιλαετίου Τραπεζούντας: 10 από την Τσολόσαινα, 10 από τα Φυτιάνα, 10 από το Σαραντόρ, 20 από τα Θέμπεδα, λίγες οικογένειες από την Αργυρούπολη, το Ραμαντανάντων και τη Γιαννίκα. Από το σαντζάκι Τραπεζούντας λίγες οικογένειες από την Κερασούντα. 10 από τις οικογένειες των Ποντίων ήρθαν από τη Ρωσία όπου είχαν εγκατασταθεί από τα τέλη του 19^{ου} αι. Επίσης μερικές οικογένειες από το Τσανάκαλε και αρκετές από τα Παλάτια Ωρωπού της Κωνσταντινούπολης³⁰⁴³.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν 18 οικ./74 άτομα Θρακιώτες, 45 οικ./175 άτομα Μικρασιάτες, 49 οικ./174 άτομα Πόντιοι και 1 οικ./5 άτομα Καυκάσιοι.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 101 οικογένειες προσφύγων (365 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 563 κατοίκων οι 267 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 182561-182720)³⁰⁴⁴.

Το 1930 ο οικισμός Κάτω Λιποχώρι αποσπάται από την κοινότητα Σκύδρας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κάτω Λιποχωρίου (Φ.Ε.Κ. 350^Α – 14/10/1930).

Το 1984 ο οικισμός και η κοινότητα Κάτω Λιποχώρι μετονομάζονται σε **Λιποχώρι** (Φ.Ε.Κ. – 39^Α – 06/04/1984).

Το 1989 ο οικισμός Λιποχώρι αποσπάται από την κοινότητα Λιποχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκύδρας (Φ.Ε.Κ. 145^Α – 01/06/1989).

Γραφικές γωνιές, περιποιημένα σπίτια, καταπράσινες γωνιές και δρόμοι που σε προκαλούν να τους περπατήσεις βρίσκονται στο Λιποχώρι. Οι κά-

3041. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3042. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλας, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Βέρτεκοπ υπό το όνομα «Κοινότητα Βέρτεκοπ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βέρτεκοπ ενούνται και οι συνοικισμοί Βίγκενη, **Λιποχώριον** και Τρέμπολιτς].

3043. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3044. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

τοικοί του μοιράζονται πικρές αναμνήσεις από τη μεγάλη πλημμύρα του 1979. Στον οικισμό υπάρχει ο μεταβυζαντικός ναός του Αγίου Γεωργίου που αποτελεί θρησκευτικό μνημείο, μια παλιά και πανέμορφη εκκλησία. Αξιόλογη είναι η λαογραφική συλλογή του πολιτιστικού συλλόγου. Ροδακινιές και σπαράγγια είναι οι κύριες παραγωγές³⁰⁴⁵.

Το 1997 ο οικισμός Λιποχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Λιποχωρίου του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Λιποχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Λιποχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 563 κάτοικοι (1928), 800 (1940), 906 (1951) 953 (1961), 975 (1971), 1.040 (1981), 1.074 (1991), 1.032 (2001), 1.033 (2011).

Κερασιές (Κρεντσέλοβο)

Ο οικισμός **Κρεντσέλοβο** βρίσκονταν πολύ κοντά στον οικισμό Καρυδιά και σε απόσταση 13 χλμ. από την Έδεσσα³⁰⁴⁶, σε υψόμετρο 700 μ.³⁰⁴⁷

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 311 Βούλγαρους που διέμεναν σε 28 οικήματα³⁰⁴⁸.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Κρεντσέλοβον είχε 153 άνδρες και 158 γυναίκες, σύνολο 311 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Τεχόβου με έδρα τον οικισμό Τεχόβο (μετέπειτα Καρυδιά). Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Κρεντσέλοβο³⁰⁴⁹.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Κρουτσέλοβον της κοινότητας Τεχόβου 488 άτομα (241 άνδρες και 247 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι Βούλγαροι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Βουλγαρία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν 38 οικ./176 άτομα Πόντιοι³⁰⁵⁰.

Το 1926 ο οικισμός Κρεντσέλοβον μετονομάζεται σε **Κερασιές**³⁰⁵¹ και η κοινότητα

3045. <https://www.skydra.gr/i-poli-mas/profil-dimou/item/183>.

3046. Ιστοσελίδα: Κερασιές-Καϊμακτσάλαν-Touristorama.

3047. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3048. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3049. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, στον νομό Πέλλας, στην Υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Τεχόβον υπό το όνομα «κοινότης Τεχόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τεχόβον ενούται και ο συνοικισμός Κρεντσέλοβον].

3050. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3051. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών

Τεχόβου σε κοινότητα Καρυδιάς. Το όνομα το έλαβε από τις χιλιάδες κερασιές που υπάρχουν στην περιοχή.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 39 οικογένειες προσφύγων (170 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 474 κατοίκων οι 115 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 182721-182780)³⁰⁵².

Μετά το 1928, 35 οικογένειες προσφύγων μετακινήθηκαν στο Μοναστηράκι³⁰⁵³.

Το 1997 ο οικισμός Κερασιές με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καρυδιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Καρυδιάς (μαζί με τον οικισμό Καρυδιά) του πρώην δήμου Έδεσσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Στο κέντρο του οικισμού υπάρχει μία πανέμορφη, παραδοσιακή και γραφική πλατεία, στην οποία δεσπόζει ένας μεγάλος πλάτανος και γύρω υπάρχουν καφενεία και παντοπωλεία.³⁰⁵⁴

Από το 2011, ο οικισμός Κερασιές με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καρυδιάς (μαζί με τον οικισμό Καρυδιά) της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 474 κάτοικοι (1928), 579 (1940), 338 (1951), 422 (1961), 378 (1971), 374 (1981), 451 (1991), 470 (2011).

Κρανιά ή Ακρανία (Δρένοβο ή Ντρένοβο)

Ο ορεινός οικισμός **Δρένοβο** βρίσκονταν βορειοανατολικά της Έδεσσας κοντά στους οικισμούς Λιθαριά και Θεοδωράκι³⁰⁵⁵ σε υψόμετρο 320 μ.³⁰⁵⁶

Τον 19^ο αι. ήταν ένα μικρός χριστιανικός μακεδονικός οικισμός που κάποια στιγμή εγκαταλείφθηκε από τους κατοίκους του.

Μετά την απελευθέρωση του οικισμού από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 12 Τούρκους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 3 ώρες και 30 λ.³⁰⁵⁷.

αυτών στο νομό Πέλλας, μετονομάζεται: [8. Η κοινότης Τεχόβου εις «κοινότητα Καρυδιά» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τεχόβον εις «Καρυδιάς» (ο). Επίσης ο συνοικισμός της αυτής κοινότητος Κροντσέλοβον εις **Κερασιές** (αι)].

3052. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3053. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3054. Ό.π. Ιστοσελίδα. Κερασιές.

3055. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Κρανιά Πέλλας.

3056. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3057. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Δρένοβο καταγράφεται αλλά δεν φαίνεται να κατοικείται, προφανώς οι λίγοι Τούρκοι κάτοικοί του το εγκατέλειψαν.

Στην απογραφή του 1920 και στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν υπάρχουν καταγραφές.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, κατοικούσαν στον οικισμό 28 οικ./98 άτομα Πόντιοι³⁰⁵⁸.

Οι πρόσφυγες κατάγονταν από το Καγιά Τεπέ, το Οβατσίκ και το Δεγυρμέντας Απές σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας Πόντου. (Οι περισσότερες οικογένειες εγκαταστάθηκαν σε δεύτερο χρόνο από την Άψαλο (10), το Βορεινό, τον Μεγαπλάτανο, την Αραβησσό)³⁰⁵⁹.

Στον εν λόγω οικισμό μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί, 38 οικογένειες προσφύγων (135 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180581-180640)³⁰⁶⁰.

Η αναγνώριση του οικισμού **Κρανέα** (πρώην Δρένοβο) γίνεται το 1928 με το Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928) και την προσάρτησή του στη κοινότητα Αψάλου.

Ο εν λόγω οικισμός φαίνονταν και ως **Ακρανέα**³⁰⁶¹ μέχρι το 1940.

Η δεύτερη γενιά μετανάστευσε κυρίως στην Αυστραλία και σε πόλεις της Ελλάδας. Λίγοι μετανάστευσαν στην Αμερική. Υπήρχαν και Βλάχοι οι περισσότεροι από τους οποίους έφυγαν³⁰⁶².

Το 1963 ο οικισμός Κρανέα αποσπάται από την κοινότητα Αψάλου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κρανέας (Φ.Ε.Κ. 112^Α – 16/07/1963).

Το 1997 ο οικισμός Κρανιά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κρανέας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κρανέας (μαζί με τον οικισμό Λιθαριά) του πρώην δήμου Μενηϊδος του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κρανιά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Μενηϊδος και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κρανέας (μαζί με τον οικισμό Λιθαριά) της Δημοτικής Ενότητας Μενηϊδος του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 177 κάτοικοι (1928), 269 (1940), 247 (1951) 314 (1961), 208 (1971), 134 (1981), 139 (1991), 130 (2001), 72 (2011).

3058. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3059. Ό.π.

3060. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3061. Ό.π. Επίτομο...

3062. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Κωνσταντία (Κωστελούπ)

Ο οικισμός **Κωστελούπ** βρίσκονταν προς τα σύνορα της Ελλάδας με τη Βόρεια Μακεδονία, χτισμένη στους πρόποδες του Πάικου σε υψόμετρο 180 μ.³⁰⁶³, σε απόσταση 11 χλμ. από την Αριδαία.

Το 1910 είχε 350 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκίopoulos).

Υπήρξε αμιγώς μουσουλμανικό χωριό μέχρι το 1920 με 2 τζαμιά (εκ των οποίων το ένα μετά το 1930 μετατράπηκε προσωρινά σε χριστιανικό ναό) και με 1.197 κατοίκους που ασχολούνταν με την γεωργία και την κτηνοτροφία³⁰⁶⁴.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 1.058 Τούρκους, ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 3 ώρες³⁰⁶⁵.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Κωστελούπ της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 608 κατοίκους (256 άνδρες και 352 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κωστελούπ με έδρα τον οικισμό Κωστελούπ³⁰⁶⁶. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πρόδρομος και Νοβοσέλτσι.

Το 1919 οι οικισμοί Νοβοσέλτσι και Πρόδρομος αποσπώνται από την κοινότητα Κωστελούπ και Προσαρτώνται στη κοινότητα Νοβοσέλτσι (Φ.Ε.Κ. 80^Α – 14/04/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.197 άτομα (633 άνδρες και 564 γυναίκες).

Μεταξύ 1922-1924, εγκαθίστανται στον οικισμό³⁰⁶⁷:

1922-1923: 150 οικογένειες από το σαντζάκι Νικομήδειας (από το Κίρεζλι Αδά-Παζάρ με καταγωγή από την Ορντού. Είχαν εγκατασταθεί στη Νικομήδεια 30-40 χρόνια πριν τον ξεριζωμό). Στην Ελλάδα εγκαταστάθηκαν αρχικά (1921) στον Βόλο και στην Πελοπόννησο (Μεσσηνία), στη συνέχεια στη Θεσσαλονίκη και τέλος στην Κωνσταντία. Προφορικές μαρτυρίες αναφέρουν και πρόσφυγες από την Προύσα.

1923-1924: 20 οικογένειες από τον καζά Ακ-Νταγ-Μαντέν σαντζακίου Υοσγάτης (κυρίως από το χωριό Τσάχαλι). 12 οικογένειες από την Τραπεζούντα, 7 από την Αμάσεια, 2 από τη Σεβάστεια. Προφορικές μαρτυρίες στο Κ.Μ.Σ. αναφέρουν και πρόσφυγες από τη Νεοκαισάρεια Τοκάτης βιλαετίου Σεβάστειας.

1924: 59 οικογένειες από το βιλαέτι Άγκυρας (39 από τον καζά Τσόρουμ σαντζακίου Κίρ-Χισάρ: το Τσόρουμ, το Καρατζόρεν, το Κιορουτζίκ, το Άκ-Πουνάρ (5-10 οικογένειες), τη Σαρίκαγια, το Χιτίρκιοϊ), 5 οικογένειες από το Ικόνιο.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 424 πρόσφυγες (212 άνδρες και 212 γυναίκες).

Το 1925 ο οικισμός Κωστελούπ μετονομάζεται σε **Κωνσταντία**³⁰⁶⁸ και η κοινότητα Κωστελούπ σε κοινότητα Κωνσταντίας.

3063. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996. Σελ. 181, τόμος 19.

3064. Βικιπαίδεια: Κωνσταντία Πέλλας.

3065. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3066. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [15. Ο συνοικισμός **Κωστελούπ** υπό το όνομα «Κοινότης Κωστελούπ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κωστελούπ ενούνται και οι συνοικισμοί Νοβοσέλτσι και Πρόδρομο].

3067. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3068. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 148^Α της 13^{ης} Ιουνίου 1925, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [6. Του συνοικισμού Κωστελούπ εις «**Κωνσταντία**» και της ομώνυμου κοινότητος Κωστελούπ εις «κοινότητα Κωνσταντίας»].

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν στον οικισμό 68 οικ./298 άτομα Μικρασιάτες και 109 οικ./448 άτομα Πόντιοι³⁰⁶⁹.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 165 οικογένειες προσφύγων (741 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες ήταν από τον Πόντο και τη Μ. Ασία. Οι σημερινοί κάτοικοι του είναι κυρίως απόγονοι προσφύγων Ποντίων από την Κορόνιξα (σημερινό Arpalı-Ardassa) της Αργυρούπολης, οι οποίοι γύρω στο 1840 κατευθύνθηκαν αρχικά στα Κοτύωρα (Ορντού) του Πόντου και αργότερα (1880) κατέφυγαν στην περιοχή του Ανταπαζάρ (ιδρύοντας τις 14 αμιγώς ελληνοποντιακές κοινότητες της Καρασού) για να αποφύγουν τον βίαιο εξισλαμισμό³⁰⁷⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 785 κατοίκων οι 775 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 182821-183060)³⁰⁷¹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Κωνσταντία** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Η Κωνσταντία, χάρη στον μικρό αλλά εύφορο κάμπο της αναπτύχθηκε σημαντικά κατά τον Μεσοπόλεμο και ο πληθυσμός της έφτασε το 1940 τους 1.144 κατοίκους. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο πολλοί κάτοικοι της μετανάστευσαν στην Αυστραλία και την Γερμανία αναζητώντας μια καλύτερη ζωή, ενώ η σταδιακή εγκατάλειψη της καπνοκαλλιέργειας οδήγησε και τις νεότερες γενιές στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης³⁰⁷².

Δραματική υπήρξε η συμμετοχή της Κωνσταντίας στα γεγονότα της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας καθώς υπήρξε επίκεντρο έντονων αντιπαραθέσεων μεταξύ των αντιμαχομένων πλευρών κατά τον Εμφύλιο, που τελικώς οδήγησαν στην πυρπόληση του οικισμού στις 10 Φεβρουαρίου του 1947³⁰⁷³. Το 1995, στη νότια πλευρά του οικισμού (προς Μηλιά) και πιο συγκεκριμένα στην τοποθεσία «Ξερικά», εντοπίστηκαν αρχαιολογικά ευρήματα τα οποία ανήκουν σε Νεκροταφείο της εποχής του Σιδήρου (1100-700 π.Χ.) κάτι που επιτρέπει να αντληθούν πολύτιμες πληροφορίες για τον πολιτισμό των πρώτων αναφερόμενων από ιστορικές πηγές κατοίκων της περιοχής, των Αλμώπων³⁰⁷⁴. Ανατολικά του οικισμού και σε υψόμετρο 700 μ., επάνω στα υψώματα του Πάικου, βρίσκεται το γνωστό Αγίασμα των Αγίων Θεοδώρων που προσελκύει πλήθος πιστών³⁰⁷⁵.

Το 1997 ο οικισμός Κωνσταντία με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κωνσταντίας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κωνσταντίας του πρώην δήμου Εξαπλάτανου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

3069. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3070. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3071. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3072. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3073. vlahoi.net. «Ιστορία της Αλμωπίας». Βλάχοι.net.

3074. Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού | Κωνσταντία. odysseus.culture.gr.

3075. «Στην αγκαλιά του Πάικου τιμήθηκαν οι Άγιοι Θεόδωροι». PellaNews.

Από το 2011, ο οικισμός Κωνσταντία με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κωνσταντίας της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 785 κάτοικοι (1928), 1.144 (1940), 994 (1951), 1.029 (1961), 802 (1971), 719 (1981), 724 (1991), 759 (2001), 568 (2011).

Λαγκαδιά (Λούγγουντσα)

Ο οικισμός **Λούγγουντσα** βρίσκονταν στα σύνορα της Ελλάδας με τη Βόρεια Μακεδονία και στα όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς. Είναι κτισμένος στις νοτιοανατολικές πλαγιές του όρους Τζένα. Απέχει 31 χλμ. βορειοανατολικά από την Αριδαία, 43 χλμ. δυτικά από το συνοριακό σταθμό Ευζώνων³⁰⁷⁶. Είναι σε υψόμετρο 610 μ.³⁰⁷⁷.

Το 1910 είχε 228 Ορθόδοξους Ελληνοβλάχους (πατριαρχικοί Βλάχοι) κάτοχοι εκκλησίας και 371 Ρουμανιστές (Βλάχοι ρουμανικής συνείδησης) κατέχοντας πατριαρχική εκκλησία από το 1896 (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 192 Έλληνες και 780 Ρουμάνους (σύνολο 972 άτομα) ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 7 ώρες³⁰⁷⁸.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Λούγγουντσα της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 633 κατοίκους (323 άνδρες και 310 γυναίκες).

Ο οικισμός κήκε κατά τον Β΄ Βαλκανικό πόλεμο.

Το 1914 ο οικισμός είχε Αστυνομικό Τμήμα, Ταχυδρομικό και Ελληνική δημοτική σχολή³⁰⁷⁹.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπερίσλαβ (μετέπειτα Περίκλειας) με έδρα τον ομώνυμο οικισμό. Στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Λούγγουντσα³⁰⁸⁰.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 406 άτομα (188 άνδρες και 218 γυναίκες) και υπήρχαν 50 σπίτια χριστιανών Βλάχων³⁰⁸¹.

Μεταξύ 1920-1921 εγκαθίστανται 30 οικογένειες Ποντίων από το Σιμετέν Κάρς, Καυκάσου. Αυτή την περίοδο στον οικισμό κατοικούσαν 120 οικογένειες ντόπιων (οι 65 Ρουμανίζουσες)³⁰⁸².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 154 πρόσφυγες (69 άνδρες και 85 γυναίκες).

3076. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Λαγκαδιά Πέλλας.

3077. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3078. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00012. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3079. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000010.000125. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3080. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [10. Ο συνοικισμός Μπερίσλαβ υπό το όνομα «Κοινότης Μπερίσλαβ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Νούγγουντσα**].

3081. Δημήτρης Λιθοδόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3082. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επικέντρο».

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για Ρουμανία-Τουρκία.

Το 1925, 70 οικογένειες γηγενών μετανάστευσαν στη Ρουμανία³⁰⁸³.

Το 1926 ο οικισμός Λούγγουντσα της κοινότητας Περίκλειας μετονομάζεται σε **Λαγκαδιά**³⁰⁸⁴.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν στον οικισμό, 18 οικ. 61 άτομα από τον Καύκασο³⁰⁸⁵.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 19 οικογένειες προσφύγων (65 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 331 κατοίκων μόνο 1 ήταν πρόσφυγας που εγκαταστάθηκε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183061-183100)³⁰⁸⁶.

Πριν από την Κατοχή είχαν μείνει στον οικισμό περίπου 10 οικογένειες προσφύγων.³⁰⁸⁷

Το 1997 ο οικισμός Λαγκαδιά το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» αποσπάται από την κοινότητα Περίκλειας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Περίκλειας του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Λαγκαδιά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Περικλείας (μαζί με τον οικισμό Περικλεία) της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 331 κάτοικοι (1928), 543 (1940), (-) (1951) 135 (1961), 160 (1971), 99 (1981), 90 (1991), 89 (2001), 82 (2011).

Λιθαριά (Γενή Κιοϊ)

Ο οικισμός **Γενή Κιοϊ** βρίσκονταν 29 χλμ. βορειοανατολικά της Έδεσσας³⁰⁸⁸ σε υψόμετρο 230 μ.³⁰⁸⁹

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Γενή Κιοϊ της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 36 κατοίκους (20 άνδρες και 16 γυναίκες).

3083. Ό.π.

3084. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [14. Ο συνοικισμός Λούγγουντσα της κοινότητος Περικλείας (πρώην Μπέρισλαβ) εις «Λαγκαδιά»].

3085. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3086. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3087. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3088. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7434&lng=1>

3089. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΠΕ, 2006.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Στραϊστής με έδρα τον ομώνυμο οικισμό Στράϊστα. Στην κοινότητα προσαρτάται και οι οικισμοί Γενή-Κιόϊ³⁰⁹⁰ και Τόδορτσι.

Το 1919 ο οικισμός Τόδορτσι (μετέπειτα Θεοδωράκι) αποσπάται από την κοινότητα Στραϊστής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Τόδορτσι όπως και ο οικισμός Γενή-Κιόϊ αποσπάται από την εν λόγω κοινότητα και προσαρτάται στη κοινότητα Τόδορτσι (Φ.Ε.Κ. 80^Α – 14/04/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν μόνο 2 άνδρες. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 18 οικ./63 άτομα Πόντιοι³⁰⁹¹.

Το 1926 εγκαταστάθηκαν 28 οικογένειες από το Καγιά Ντιπί Απές του σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας (αρχικά είχαν εγκατασταθεί για 3 χρόνια στο Γαρέφι).³⁰⁹²

Το 1928 ο οικισμός Γενή Κιόϊ μετονομάζεται σε **Λιθαριά**³⁰⁹³.

Το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 19 οικογένειες προσφύγων (72 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 114 κατοίκων, οι 70 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 181801-181840)³⁰⁹⁴.

Το 1963 ο οικισμός Λιθαριά αποσπάται από την κοινότητα Θεοδωρακείου και προσαρτάται στη κοινότητα Κρανέας (Φ.Ε.Κ. 112^Α – 16/07/1963).

Το 1997 ο οικισμός Λιθαριά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κρανέας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κρανέας (μαζί με τον οικισμό Κρανέα) του πρώην δήμου Μενηϊδος του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Λιθαριά³⁰⁹⁵ με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Μενηϊδος και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κρανέας (μαζί με τον οικισμό Κρανέα) της Δημοτικής Ενότητας Μενηϊδος του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

3090. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [10. Ο συνοικισμός Στράϊστα υπό το όνομα «Κοινότητα Στραϊστής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Στραϊστής ενούνται και οι συνοικισμοί Τόδορτσι και Γενή-Κιόϊ].

3091. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3092. Ό.π.

3093. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, στην επαρχία Ενωτίας: [27. Ο συνοικισμός Γενή-Κιόϊ της κοινότητος Θεοδωράκι (πρώην Τούδορτσι) μετονομάζεται εις «Λιθαριά» (η)].

3094. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3095. Χρ. Τουμανίδης: «Λιθαριά. Σύνομη ιστορία. Αναφορές στη Λιθαριά». Ημερολόγιο Λιθαριάς, 2005.

Απογραφές: 114 κάτοικοι (1928), 156 (1940), 153 (1951) 224 (1961), 115 (1971), 24 (1981), 10 (1991), 6 (2001), 1 (2011).

Λουτροχώρι (Μπάνια)

Ο οικισμός **Μπάνια** είναι χτισμένος στα όρια των Περιφερειακών Ενοτήτων Πέλλας και Ημαθίας στον οδικό άξονα Σκύδρας - Βέροιας και έχει μέσο υψόμετρο 90 μ. Στα βορειοδυτικά του υπάρχει ο λόφος Κάμπερ, με την κορυφή του Προφήτη Ηλία να δεσπόζει στα 358 μ., ονομασία που έλαβε από το ομώνυμο παλαιό ξωκλήσι, στα ερείπια του οποίου οι κάτοικοι έχτισαν προ 15ετίας μεγαλοπρεπή ναό³⁰⁹⁶.

Η ευρύτερη περιοχή του Λουτροχωρίου ήταν κατοικημένη από την αρχαιότητα. Κατά παράθεση γνωμών των αρχαίων ιστορικών διαπιστώνεται ότι η περιοχή ήταν γνωστή κυρίως για τα ύδατα και τα λουτρά της. Τα αρχαία *Λουτρά* αποτελούσαν γεωγραφικά, τα κεντρικά Λουτρά της Μακεδονικής Βασιλικής Δυναστείας του Φιλίππου Β' και του Μεγάλου Αλεξάνδρου και βρισκόντουσαν στο κέντρο του τριγώνου Αιγών - Βεργίνας - Πέλλας, των τριών τελευταίων κατά σειρά πρωτευουσών του βόρειου αρχαίου Ελληνικού βασιλείου της Μακεδονίας³⁰⁹⁷.

Μετά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και τον επιτυχή Μακεδονικό αγώνα και τους νικηφόρους Βαλκανικούς αγώνες, όπου απελευθερώθηκε η ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας και σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1913, στον οικισμό κατοικούσαν 6 οικογένειες και 23 κάτοικοι³⁰⁹⁸. Οι λιγοστοί ντόπιοι κολλήγοι κάτοικοι αποχώρησαν την ίδια χρονιά.

Το ίδιο έτος σημειώθηκε εγκατάσταση προσφύγων από τον Πόντο. Η εγκατάσταση στα *Μπάνια*, των Ποντίων προσφύγων, πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις. Η πρώτη έγινε με την απελευθέρωση το 1912/13, με την ονομασία *Μπάνια*, από έξι προσφυγικές οικογένειες από την περιοχή του Καρς (στα τότε σύνορα Ρωσίας-Τουρκίας) του Πόντου και τα χωριά Τουρκεσόν και Αλίσοφι, ενώ ακολούθησε τα επόμενα χρόνια μια δεύτερη και μεγαλύτερη σε όγκο εγκατάσταση, που έλαβε χώρα μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών. Μερικά χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 1926, έγινε λόγω της σημαντικής αύξησης του πληθυσμού και της επιτακτικής ανάγκης που δημιουργήθηκε από αυτό, η πρώτη ιστορικά επέκταση στο σχέδιο του οικισμού προς τα βορειοδυτικά³⁰⁹⁹.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 23 Αθίγγανους που διέμεναν σε 4 οικήματα³¹⁰⁰.

Μεταξύ 1914-1915 εγκαθίστανται 17 οικογένειες από τον Καύκασο (από το Τουρκεσέν Γκιόλας διοίκησης Αρνταχάν Κάρς)³¹⁰¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάμενικ με έδρα τον οικισμό Κάμενικ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ορμάν Τσιφλίκ, Μπάνια³¹⁰², Γενή Κιόϊ και Ρίζοβον.

3096. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Λουτροχώρι Πέλλας.

3097. Ό.π.

3098. Ίδρυση του οικισμού, βάση των στοιχείων του Δήμου Σκύδρας, από τα αρχεία της πρώην Κοινότητας Πετραίας και Απογραφή 1913. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ),

3099. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3100. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3101. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3102. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσ-

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 56 άτομα (32 άνδρες και 24 γυναίκες).

Το 1920-1921 εγκαθίστανται περίπου 50 οικογένειες από τον Καύκασο (όλες κατάγονταν από το Τουρκεσέν Γκιόλας, διοίκησης Αρνταχάν Κάρς)³¹⁰³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό Μπάνια 160 πρόσφυγες (84 άνδρες και 76 γυναίκες).

Μεταξύ 1923-1924 εγκαθίστανται και λίγες οικογένειες από τον Πόντο³¹⁰⁴.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου στον οικισμό το 1926 κατοικούσαν 41 οικ./156 άτομα Καυκάσιοι.

Το 1927 ο οικισμός Μπάνια μετονομάζεται σε **Λουτροχώρι**³¹⁰⁵.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 42 οικογένειες προσφύγων (115 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες ήταν Καυκάσιοι^{3106, 3107}.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 165 κατοίκων οι 24 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183101-183160)³¹⁰⁸.

Κατά την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αρκετοί κάτοικοι του Λουτροχωρίου επιστρατεύτηκαν από τον ελληνικό στρατό και πολέμησαν. Παρά ταύτα, οι Γερμανικές δυνάμεις κατέλαβαν το Λουτροχώρι, όπως και ολόκληρη την χώρα από το 1941 μέχρι το 1944. Στον Εμφύλιο που ακολούθησε οι κάτοικοι του αναγκάστηκαν να μετακομίσουν από τα μέσα του 1947 μέχρι το Μάρτη του 1950, στα γειτονικά χωριά Αρσένι, Άσπρο και Σκύδρα, μιας και η ευρύτερη περιοχή του οικισμού ήταν πέρασμα των αντιμαχόμενων πλευρών, με αποτέλεσμα το Λουτροχώρι να είναι ακατοίκητο ως την Άνοιξη του 1950, όπου έληξε ο Εμφύλιος και οι κάτοικοι επέστρεψαν.

Τις 10ετίες του 1960 και 1970, υπήρξε μεγάλο κύμα μετανάστευσης των κατοίκων κυρίως προς το εξωτερικό και την Γερμανία, αλλά και προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, για αναζήτηση καλύτερων οικονομικών αποδοχών και συνθηκών ζωής³¹⁰⁹.

Το 1997 ο οικισμός Λουτροχώρι με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» αποσπάται από την κοινότητα Πετριάς (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πετριάς του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

σαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Κάμενικ υπό το όνομα «Κοινότης Κάμενικ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άρσεν ενούνται και οι συνοικισμοί Ρίζοβον, Ορμάν-τσιφλίκ. Γενή-κιόϊ και **Μπάνια**].

3103. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3104. Ό.π.

3105. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Μαρτίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας: [7. Ο συνοικισμός Μπάνια της κοινότητος Πετριά μετονομάζεται εις «**Λουτροχώρι**» (το)].

3106. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3107. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Αλίσοφι ή Αλήσοφι και το Τουρκιασέν του Καυκάσου. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 115, 341.

3108. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3109. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Στο Λουτροχώρι υπάρχουν οι ομώνυμες ιαματικές μεταλλικές πηγές και Λουτρά³¹¹⁰ οι οποίες είναι πανελληνίως γνωστές για τις ποικιλόμορφες θεραπευτικές τους ιδιότητες.

Από το 2011, ο οικισμός Λουτροχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σκύδρας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πετραίας (μαζί με τους οικισμούς Πετραία και Πλεύρωμα) της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 165 κάτοικοι (1928), 323 (1940), 367 (1951) 435 (1961), 391 (1971), 739 (1981), 483 (1991), 460 (2011).

Λύκοι (Βουλκογιάννοβο)

Ο οικισμός **Βουλκογιάννοβο** βρίσκονταν 10 χιλ. βόρεια-δυτικά της πόλης της Έδεσσας, στις απολήξεις του όρους Βόρα, σε υψόμετρο 680 μ.³¹¹¹.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 181 Βούλγαρους που διέμεναν σε 28 οικήματα³¹¹².

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας το 1913, ο οικισμός Βουλκογιάν είχε 82 άνδρες και 99 γυναίκες, σύνολο 181 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Εδέσσης στον οποίο προσαρτώνται οι οικισμοί Τσερκόβιανη, Κατούγερη, Πατσαρέσκιοϊ, Δελικλή, Καγιά, Σάμαρ Πότσεπ, Ριζάτιον και Βουλκογιάννοβον³¹¹³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Βουλκογιάννοβον του δήμου Έδεσσας, 155 άτομα (82 άνδρες και 73 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1924 ο οικισμός Βουλκογιάννοβο αποσπάται από τον δήμο Έδεσσας και προσαρτάται στη κοινότητα Λούκοβιτς (μετέπειτα Σωτήρα). (Φ.Ε.Κ. 138^Α – 20/06/1924).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 23 οικογένειες προσφύγων (96 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες: 23 οικ./96 Πόντιοι³¹¹⁴.

Το 1926 ο οικισμός Βουλκογιάννοβο μετονομάζεται σε **Λύκοι**³¹¹⁵ και η κοινότητα Λούκοβιτς σε κοινότητα Σωτήρας.

3110. «Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας».

3111. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7436&lng=1>

3112. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3113. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στο νομό Πέλλης: [1. Η πόλις Εδέσσης, πρωτεύουσα του νομού Πέλλης υπό το όνομα «δήμος Εδέσσης». Προς τον δήμον Εδέσσης ενούνται και οι συνοικισμοί «Κατούγερη», «Πατσαρέσκιοϊ», «Οριζάριον», «Τσερκόβιανη», «Σάμαρι», «Πότσεπ», «Βουλκογιάννοβον», «Δελικλή», «Καγιά».

3114. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3115. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [2. Ο συνοικισμός Πότσεφ της κοινότητας Λούκοβιτς εις «Μαργαρίτα» και ο συνοικισμός της αυτής κοινότητος Βουλκογιάννοβον εις «Λύκοι» (οι)].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 228 κατοίκων οι 92 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183161-183200)³¹¹⁶.

Το 1997 ο οικισμός Λύκοι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Σωτήρας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Σωτήρας του πρώην δήμου Έδεσσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Λύκοι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σωτήρας (μαζί με τους οικισμούς: Μαργαρίτα, Σαμάρι, Παλαιά Σωτήρα και Σωτήρα) της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 228 κάτοικοι (1928), 217 (1940), 114 (1951) 128 (1961), 63 (1971), 74 (1981), 75 (1991), 65 (2011).

Λυκόστομο (Στρούμπινο)

Ο οικισμός **Στρούμπινο** είναι οικισμός του δήμου Αλμωπίας σε υψόμετρο 200 μ.³¹¹⁷, και βρίσκονταν βορειοδυτικά της Αριδαίας.

Ο οικισμός είχε μικτό μουσουλμανικό και εξαρχικό χριστιανικό πληθυσμό στις αρχές του 20^{ου} αι., με πλειοψηφία χριστιανών (370 έναντι 280 χριστιανών, οι οποίοι πρόσκειντο στην Εξαρχία. Λειτουργούσε εξαρχικό σχολείο³¹¹⁸.

Το 1910 είχε 700 σχισματικούς βουλγαρίζοντες κατοίκους (Χαλκίόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 5 Έλληνες, 313 Βούλγαρους και 619 Τούρκους (σύνολο 931 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 1 ώρα και 30 λ.³¹¹⁹.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας το 1913, ο οικισμός Στρούμπινο της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 670 κατοίκους (343 άνδρες και 327 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Στρουπίνου με έδρα τον οικισμό Στουπιού³¹²⁰.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 460 άτομα (241 άνδρες και 219 γυναίκες) και υπήρχαν 115 σπίτια Σλάβων (65 χριστιανών και 50 μουσουλμάνων)³¹²¹.

Το 1922 εγκαθίστανται μερικές οικογένειες από το Καραϊντίν Μπάλιας σαντζακίου

3116. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3117. Βικιπαίδεια: Λυκόστομο Πέλλας.

3118. Ό.π.

3119. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3120. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, υποδιοίκηση Ενωτίας: [12. Ο συνοικισμός **Στρούμπινο**ν υπό το όνομα «Κοινότης Στρουπίνου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

3121. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

Μπαλουκεσέρ Προύσας (οι κάτοικοί του κατάγονταν από τη Μυτιλήνη)³¹²².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 61 πρόσφυγες (29 άνδρες και 32 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Μεταξύ των ετών 1923-1924 εγκαθίστανται Πόντιοι. Οι περισσότεροι προέρχονταν από τα χωριά της Αμάσειας και από χωριά μεταξύ της Αμάσειας και Τσόρουμ Υοσγάτης Άγκυρας (ιδίως από το χωριό Χουντούρκοϊ), από την Αϊβόρα Τόρουμ, από τη Σινώπη και το Απές. Λίγες οικογένειες από το Μπουρδούρ βιλαετίου Ικονίου. Σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες από τις 70 συνολικά οικογένειες προσφύγων παρέμειναν στον οικισμό 25. Όλοι οι Μπουρδουριώτες μετακινήθηκαν στην Έδεσσα ή τη Θεσσαλονίκη, οικογένειες από το Τσόρουμ μετακινήθηκαν στο Σανδάλι³¹²³.

Το 1926 ο οικισμός Στρούπινο αποσπάται από την κοινότητα Στρουπίνου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Σωσάνδρας (Φ.Ε.Κ. 85^Α – 08/03/1926).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες: 37 οικ./149 άτομα Μικρασιάτες και 36 οικ./130 άτομα Πόντιοι³¹²⁴.

Το 1926 ο οικισμός Στρούπινο μετονομάζεται σε **Λυκόστομο**³¹²⁵.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 66 οικογένειες προσφύγων (250 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 684 κατοίκων οι 233 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183201-183230)³¹²⁶.

Το 1929 ο οικισμός Λυκόστομο αποσπάται από την κοινότητα Σωσάνδρας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Λυκοστόμου (Φ.Ε.Κ. 228^Α – 12/07/1929).

Τέλη 10ετίας του 1940, 55 οικογένειες εγκαταστάθηκαν στη FYROM (πολιτικοί εξόριστοι).

Το 1997 ο οικισμός Λυκόστομο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Λυκοστόμου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Λυκοστόμου του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι του Λυκοστόμου ασχολούνται κατά το πλείστο με την γεωργία, τη κτηνοτροφία και την υλοτομία. Είναι γνωστός σε πολλούς ο κάμπος του σαν επίγειος παράδεισος, αφού οι κλιματιστικές και γεωλογικές συνθήκες που επικρατούν είναι ιδανικές και ευδοκιμούν τα πάντα³¹²⁷.

3122. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3123. Ό.π.

3124. Ό.π.

3125. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 346^Α της 4^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συννοικισμών του νομού Πέλλης, της επαρχίας Ενωτίας εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [3. Ο συννοικισμός Στρούπινον της κοινότητος Σωσάνδρας (πρώην Πρεμποδίστης) μετονομάζεται εις «Λυκόστομον»].

3126. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3127. http://ellinika-xwria.blogspot.com/2015/07/blog-post_78.html

Από το 2011, ο οικισμός Λυκόστομο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λυκοστόμου της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 684 κάτοικοι (1928), 984 (1940), 355 (1951), 491 (1961), 463 (1971), 382 (1981), 368 (1991), 395 (2001), 403 (2011).

Μαργαρίτα (Πότσεπ)

Ο οικισμός **Πότσεπ** βρίσκονταν 1 χιλ. βόρεια της πόλης της Έδεσσας, σε υψόμετρο 400 μ.³¹²⁸.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 148 Βούλγαρους που διέμεναν σε 25 οικήματα³¹²⁹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Πότσεπ είχε 66 άνδρες και 82 γυναίκες, σύνολο 148 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Εδέσσης στον οποίο προσαρτώνται οι οικισμοί Τσερκόβιανη, Κατούγερη, Πατσαρέσκιοϊ, Δελικλή, Καγιά, Σάμαρ Πότσεπ³¹³⁰, Ριζάτιον και Βουλκογιάννοβον.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Πότσεπ του δήμου Έδεσσας 177 άτομα (97 άνδρες και 80 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1924 ο οικισμός Πότσεπ αποσπάται από τον δήμο Έδεσσας και προσαρτάται στη κοινότητα Λούκοβιτς. (Φ.Ε.Κ. 138^Α – 20/06/1924).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία

Ο Εποικισμός είχε εγκαταστήσει 15 προσφυγικές οικογένειες που εγκατέλειψαν τον οικισμό τα αμέσως επόμενα χρόνια, πριν την οριστική τους εγκατάσταση³¹³¹.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 κατοικούσαν 6 οικ./23 άτομα Πόντιοι.³¹³²

Το 1926 ο οικισμός Πότσεπ μετονομάζεται σε **Μαργαρίτα**³¹³³ και η κοινότητα Λούκοβιτς σε κοινότητα Σωτήρας. Λέγεται το όνομα το πήρε από μια κοπέλα του οικισμού

3128. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7437&lng=1>

3129. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3130. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στο νομό Πέλλης: [1. Η πόλις Εδέσσης, πρωτεύουσα του νομού Πέλλης υπό το όνομα «δήμος Εδέσσης». Προς τον δήμον Εδέσσης ενοούνται και οι συνοικισμοί «Κατούγερη», «Πατσαρέσκιοϊ», «Οριζάριον», «Τσερκόβιανη», «Σάμαρι», «Πότσεπ», «Βουλκογιάννοβον», «Δελικλή», «Καγιά».

3131. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3132. Ό.π.

3133. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18ης Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [2. Ο συνοικισμός Πότσεφ της κοινότητας Λούκοβιτς εις «**Μαργαρίτα**» και ο συνοικισμός της αυτής κοινότητος Βουλκογιάννοβον εις «Λύκοι» (οι)].

την Μαργαρίτα, που προκειμένου τα χρόνια της Τουρκοκρατίας να γίνει σκλάβο στο χαρέμι του Μπέη, προτίμησε να σκοτωθεί πέφτοντας από βράχο. Τη Δεύτερη μέρα του Πάσχα στο χωριό «Μαργαρίτα» νεαρά κορίτσια πετούν κόκκινα αυγά από το βράχο της Μαργαρίτας³¹³⁴.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 6 οικογένειες προσφύγων (20 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 245 κατοίκων οι 26 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183341-183360)³¹³⁵.

Το 1997 ο οικισμός Μαργαρίτα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Σωτήρας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Σωτήρας του πρώην δήμου Έδεσσας, του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μαργαρίτα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σωτήρας (μαζί με τους οικισμούς: Λύκοι, Σαμάρι, Παλαιά Σωτήρα και Σωτήρα) της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 245 κάτοικοι (1928), 243 (1940), 183 (1951) 222 (1961), 226 (1971), 229 (1981), 228 (1991), 156 (2011).

Μαυροβούνι (Τρέμπολις)

Ο οικισμός **Τρέμπολις** βρίσκονταν 12,3 χλμ. ανατολικά της Έδεσσας³¹³⁶ σε υψόμετρο 50 μ.³¹³⁷

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 82 άτομα (65 Βούλγαρους και 17 Αθίγγανους) που διέμεναν σε 12 οικήματα³¹³⁸.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τρέμπολετς της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 92 κατοίκους (43 άνδρες και 49 γυναίκες).

1914-1915: Εγκαταστάθηκαν οικογένειες Θρακιωτών που παλιννόστησαν το 1919. Ιούνιος 1914: Εγκαθίστανται οικογένειες από το Καραντάγ σαντζακίου Δαρδανελίων που παρέμειναν μέχρι το 1921³¹³⁹.

3134. https://www.karatzova.com/2019/10/blog-post_774.html

3135. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3136. Οδηγός Χιλιομετρικών Αποστάσεων Οδικού Δικτύου της χώρας.

3137. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3138. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3139. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βέρτεκοπ, με έδρα τον οικισμό Βέρτεκοπ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Βίγκεν, Τρέμπολιτς³¹⁴⁰ και Λιποχώριον.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 126 άτομα (69 άνδρες και 57 γυναίκες).

1922: Επανακαθίστανται οι Καρανταγλήδες (περίπου 20 οικογένειες).

1922-1923: Εγκαθίστανται 9 οικογένειες από τα Κιουπλιά σαντζακίου Μπίλετζικ Προύσας και 1 οικογένεια από τη Σμύρνη. Επίσης 2 οικογένειες από την Καλλίπολη Αν. Θράκης³¹⁴¹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό Τρέμπολιτς 71 πρόσφυγες (35 άνδρες και 36 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

1923-1924: Εγκαθίστανται οικογένειες από τον Πόντο. (5 από το Αλάτζαμ Μπάφρας σαντζακίου Τζάνικ Τραπεζούντας, 4 από την Τραπεζούντα, 2-3 οικογένειες από τη Σαφράμπολη βιλαετίου Κασταμονής³¹⁴²).

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου είχαν εγκατασταθεί 33 οικ./127 άτομα Μικρασιάτες και 7 οικ./24 άτομα Πόντιοι³¹⁴³.

Το 1927 ο οικισμός Τρέμπολιτς μετονομάζεται σε **Μαυροβούνι**³¹⁴⁴.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 43 οικογένειες προσφύγων (178 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 398 κατοίκων οι 198 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183361-183420)³¹⁴⁵.

Το 1958 ο οικισμός Μαυροβούνι αποσπάται από την κοινότητα Σκύδρας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μαυροβουνίου (Φ.Ε.Κ. 144^Α – 20/09/1958).

Το 1989 ο οικισμός Μαυροβούνι αποσπάται από την κοινότητα Μαυροβουνίου και προσαρτάται στο δήμο Σκύδρας (Φ.Ε.Κ. 145^Α – 01/06/1989)

Το 1997 ο οικισμός Μαυροβούνι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Μαυροβουνίου του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μαυροβούνι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Μαυροβουνίου της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύ-

3140. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλας, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Βέρτεκοπ υπό το όνομα «Κοινότης Βέρτεκοπ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βέρτεκοπ ενούνται και οι συνοικισμοί Βίγκεν, Λιποχώριον και Τρέμπολιτς].

3141. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3142. Ό.π.

3143. Ό.π.

3144. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [35. Ο συνοικισμός Τρέμπολιτς της κοινότητος Σκύδρας (πρώην Βέρτεκοπ) μετονομάζεται εις «**Μαυροβούνι**»].

3145. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

δρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 398 κάτοικοι (1928), 491 (1940), 686 (1951) 823 (1961), 869 (1971), 1.012 (1981), 1.067 (1991), 1.010 (2011).

Μαυρόλακκος (Καρά Δερέ Έδεσσας)

Ο οικισμός **Καρά Δερέ Έδεσσας** βρίσκονταν κοντά στους οικισμούς Άψαλος και Κρανιά, βορειοανατολικά της Έδεσσας.

Επί Τουρκοκρατίας αποτελούσε ένα χωριό με τον Μαυρόλακκο Γιαννιτών που το χώριζε στη μέση ο ποταμός Μογλενίτσα³¹⁴⁶.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 209 Τούρκους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 2 ώρες και 30 λ.³¹⁴⁷.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Καρά Δερέ (Βοδενών) της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 190 κατοίκους (91 άνδρες και 99 γυναίκες). Ήταν ένα μουσουλμανικός οικισμός.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δραγομανίτσης (μετέπειτα Άψαλος) με έδρα τον οικισμό Δραγομάνιτσα. Στον οικισμό προσαρτώνται οι οικισμοί Καρά Δερέ Γιενιτών και Καρά Δερέ Βοδενών³¹⁴⁸.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 129 άτομα (67 άνδρες και 62 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1924 υποχρεωτικά μεταναστεύουν οι κάτοικοι του στην Τουρκία με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Το 1925 ο οικισμός Καρά-Δερέ Εδέσσης μετονομάζεται σε **Μαυρόλακκον Βοδενών**³¹⁴⁹.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 κατοικούσαν 14 οικογένειες/51 άτομα Πόντιοι³¹⁵⁰.

Μέχρι το 1928 στον οικισμό βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες, 9 οικογένειες προσφύγων (32 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 35 κατοίκων και οι 35 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Μαυρόλακκος Βοδενών καταργείται και αναγνωρίζεται ο οικισμός Μαυρόλακκος Εδέσσης (Καρά-Δερέ) και προσαρτάται στη κοινότητα Αψάλου (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

3146. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3147. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3148. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [11. Ο συνοικισμός Δραγομάνιτσα υπό το όνομα «Κοινότης Δραγομανίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δραγομανίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί **Καρά-δερέ-Βοδενών** και **Καρά-δερέ-Γενιτών**].

3149. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 148^Α της 13^{ης} Ιουνίου 1925, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [12. Του συνοικισμού **Καρά Δερέ Γενιτών της κοινότητος Δραγομανίτσης εις Μαυρόλακκον Γενιτών** και του συνοικισμού **Καρά Δερέ Βοδενών της αυτής κοινότητος εις Μαυρόλακκον Βοδενών**].

3150. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183361-183420)³¹⁵¹.

Το 1940 ο οικισμός Μαυρόλακκος Εδέσσης (Καρά-Δερέ) της κοινότητας Αψάλου **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 35 κάτοικοι (1928), (-) 1940.

Μεγαπλάτανος-Μεγαπλάτανον (Μπίζοβον)

Ο οικισμός **Μπίζοβο** βρίσκονταν στους πρόποδες του όρους Βόρας (Καϊμακτσαλάν) προς το χιονοδρομικό κέντρο. Πρόκειται για ημιορεινό οικισμό με υψόμετρο 290 μ.³¹⁵² Απέχει 26 χλμ. από την Έδεσσα και 10 χλμ. από την Αριδαία και βρίσκεται μεταξύ των δύο τουριστικών προορισμών Λουτρά Πόζαρ 5 χλμ. και Χιονοδρομικό Κέντρο Καϊμακτσαλάν 40 χλμ.³¹⁵³

Στη περιοχή «σταθμός» μεταξύ Μεγαπλατάνου-Μοναστηρακίου εντοπίστηκαν ευρήματα από την περίοδο του Χαλκού. Χρονολογούνται περίπου στο 3.000 - 1.100 π.Χ. Για την ύπαρξη από τα προ Χριστού χρόνια του Μεγαπλατάνου αναφέρθηκε ο γεωγράφος του 1ου μ.Χ. αι. Κλαύδιος Πτολεμαίος αναφέροντας ως σημαντικότερες πόλεις των Αλμώπων τον Ευρωπό (Φούστανη), την Άψαλο, το Τρέσινο (Όρμα) και το Μπίζοβο³¹⁵⁴.

Ο οικισμός συνδέεται ιστορικά με τον Μέγα Αλέξανδρο. Ο Μακεδόνας στρατηλάτης αγαπούσε πολύ το μικρό αυτό οικισμό, για τα κάστανα και τα κεράσια που παράγει η περιοχή, αλλά και για το πλούσιο και απόκοσμο δάσος του, από το οποίο λέγεται ότι έκοβε ξύλα για να φτιάξει σάρισες, λίγο πριν ξεκινήσει για τις πολεμικές του εκστρατείες. Από τον Μεγαπλάτανο αναδείχθηκαν αγωνιστές που ακολούθησαν τον Αγγελή Γάτσο στον αγώνα του 1821, Μακεδονομάχοι, καθώς και αδικοχαμένοι στις μάχες του Εμφυλίου. Τον Ιούλιο του 1908 ο οικισμός καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς από επίθεση Βουλγάρων κομιτατζήδων³¹⁵⁵.

Στον οικισμό σώζεται επίσης το παλιό φυλάκιο στην διασταύρωση με το Μοναστηράκι, καθώς και ο σταθμός από το «Τρένο της Καρατζόβας» ή «Ντεκοβίλ» που έκανε στάση στον Μεγαπλάτανο μισό χιλιόμετρο νότια του οικισμού³¹⁵⁶. Τέλος ενδιαφέρον παρουσιάζει η παλιά εκκλησία του οικισμού χτισμένη το 1860 που βρίσκεται στα κοιμητήρια του και είναι αφιερωμένη στον Άγιο Νικόλαο.

Το 1886 είχε 20 χριστιανικές και 80 μουσουλμανικές οικογένειες (Σχινάς).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 115 Βούλγαρους και 858 Τούρκους (σύνολο 973 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 2 ώρες³¹⁵⁷.

3151. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3152. Βικιπαίδεια: Μεγαπλάτανος Πέλλας.

3153. «Ο Οικισμός Μεγαπλάτανος».

3154. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3155. Ό.π.

3156. https://www.aridaia365.gr/2019/11/life-1063_13.html

3157. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Μπιζοβο της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 771 κατοίκους (388 άνδρες και 383 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπιζόβου με έδρα τον ομώνυμο οικισμό Μπιζοβο³¹⁵⁸. Στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Μοναστηρτζίκ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 797 άτομα (409 άνδρες και 388 γυναίκες) και υπήρχαν 130 σπίτια Σλάβων (30 χριστιανών και 100 μουσουλμάνων)³¹⁵⁹.

Το 1922 εγκαθίστανται 40 οικογένειες από το Ντερέκιοι Προύσας. Μετά το 1928 έρχονται άλλες 8-10 οικογένειες που είχαν αρχικά εγκατασταθεί στην Κιβωτό Κοζάνης³¹⁶⁰.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 241 πρόσφυγες (103 άνδρες και 138 γυναίκες).

Το 1923-1924 εγκαθίστανται 35 οικογένειες από τον Πόντο. Από αυτές οι 27 κατάγονταν από το σαντζάκι Τοκάτης βιλαετίου Σεβάστειας (18 από το Γενιτζέ Νεοκαισάρειας, 2 από τα Έρπαα, 1 από το Αορέν, 6 από το Καγιάτεπε), 3 από το σαντζάκι Τραπεζούντας (1 από τα Χάρσα-Χάρσαρα, 1 από τα Μανδριά καζά Τραπεζούντας και 1 από το Τσακράκ καζά Κερασούντας). Επίσης το 1924 εγκαταστάθηκε 1 οικογένεια από Στρώμνιτσα Σερβίας και 1 οικογένεια από το Εξαμήλι Καλλίπολης Ανατ. Θράκης³¹⁶¹.

Το 1925 ο οικισμός Μπιζοβον μετονομάζεται σε **Μεγαπλάτανον**³¹⁶² και η κοινότητα Μπιζόβου σε κοινότητα Μεγαπλάτανου.

Το 1925-1926 εγκαταστάθηκαν άλλες 2 οικογένειες Ποντίων που ήρθαν μέσω Ρωσίας στην Ελλάδα. Προφορικές μαρτυρίες στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών αναφέρουν πρόσφυγες από τη Φάτσα Τραπεζούντας και 15 οικογένειες από τον Καύκασο³¹⁶³.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 4 οικ./36 άτομα Θρακιώτες και 8 οικ./288 άτομα Πόντιοι³¹⁶⁴.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 47 οικογένειες προσφύγων (150 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183461-183580)³¹⁶⁵.

Κατοικούσαν επίσης 50 οικογένειες γηγενών, από τις οποίες 2 ήρθαν από την Άψαλο, 1 από το Λουτράκι και 1 από τους Σαρακηγούς³¹⁶⁶.

3158. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [4. Ο συνοικισμός **Μπιζοβον** υπό το όνομα «Κοινότης Μπιζόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπιζόβου ενοείται και ο συνοικισμός Μοναστηρτζίκ].

3159. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3160. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3161. Ό.π.

3162. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 148^Α της 13^{ης} Ιουνίου 1925, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [7. Τον συνοικισμό Μπιζοβον εις «**Μεγαπλάτανον**» και της ομωνύμου κοινότητος Μπιζόβου εις «κοινότητα Μεγαπλάτανου»].

3163. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3164. Ό.π.

3165. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3166. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 503 κατοίκων οι 316 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνονται σε **Μεγαπλάτανος** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο πολλοί κάτοικοι του Μεγαπλάτανου μετακινήθηκαν και συνέχισαν τη ζωή τους στην Έδεσσα.

Η Β΄ γενιά προσφύγων πήγαν μετανάστες σε Καναδά, Γερμανία, Αυστραλία³¹⁶⁷.

Το 1997 ο οικισμός Μεγαπλάτανος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μεγαπλάτανου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μεγαπλάτανου του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Ο Μεγαπλάτανος διακρίνεται για τη φυσική ομορφιά του καθώς είναι περιτριγυρισμένος από πράσινο και φυσικά νερά. Εντυπωσιακή είναι η πλατεία της εκκλησίας που είναι αφιερωμένη στον Άγιο Ευστάθιο τριγυρισμένη από συστοιχία υπεραιωνόβιων πλατάνων, από τα οποία πήρε και την σημερινή ονομασία του. Οι κάτοικοί του ασχολούνται αποκλειστικά με την γεωργία και κυρίως με την παραγωγή κερασιών, κάστανων και σπαργγιών³¹⁶⁸.

Από το 2011, ο οικισμός Μεγαπλάτανος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μεγαπλάτανου (μαζί με τον οικισμό Μοναστηράκι) της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 503 κάτοικοι (1928), 623 (1940), 312 (1951), 394 (1961), 369 (1971), 382 (1981), 351 (1991), 310 (2001), 374 (2011).

Μεταμόρφωση (Δροζίλοβο ή Τουρζίλοβον)

Ο οικισμός **Δροζίλοβο** βρίσκεται σε απόσταση 10 χλμ. από το χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια της Νάουσας και σε υψόμετρο περίπου 950 μ.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Δροζίλοβο της Υποδιοίκησης Έδεσσας, δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Ναούσης στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Δροζίλοβο.

Στην απογραφή του 1920 δεν αναφέρεται ο οικισμός ούτε και στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1927 ο οικισμός Δροζίλοβο αποσπάται από τον δήμο Ναούσης και προσαρτάται στη κοινότητα Μεγάλου Ρεύματος Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 46^Α – 19/03/1927).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 13 οικογένειες προσφύγων (48 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

3167. Ό.π.

3168. «Ο Οικισμός Μεγαπλάτανος».

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180641-180660)³¹⁶⁹.

Το 1928 ο οικισμός Δροξέλοβο μετονομάζεται σε **Μεταμόρφωση**³¹⁷⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 57 κατοίκων και οι 57 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1946 η κοινότητα Μεγάλου Ρεύματος και ο οικισμός Μεταμόρφωση αποσπώνται από την επαρχία Ημαθίας του νομού Ημαθίας και υπάγονται στην επαρχία Νάουσας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Μεταμόρφωση με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ροδοχωρίου (η κοινότητα Μεγάλου Ρεύματος το 1955 μετονομάστηκε σε κοινότητα Ροδοχωρίου) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Ροδοχωρίου (μαζί με τον οικισμό Ροδοχώρι) του πρώην δήμου Ναούσης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α–04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μεταμόρφωση με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Γιαννακοχωρίου (μαζί με τους οικισμούς Άγιος Παύλος και Ροδοχώριο) της Δημοτικής Ενότητας Νάουσας, του δήμου Νάουσας με έδρα τη Νάουσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 57 κάτοικοι (1928), 115 (1940), 0 (1951), 0 (1961), 0 (1971), 0 (1981), 71 (1991), 9 (2011).

Μηλέα - Μηλιάς (Καρλάτ)

Ο οικισμός **Καρλάτ** βρίσκονταν 38 χλμ. βορειοανατολικά της Έδεσσας³¹⁷¹ σε υψόμετρο 143 μ.³¹⁷².

Ο οικισμός είχε μουσουλμανικό πληθυσμό σύμφωνα με τον χάρτη Κοντογόννη, την Στατιστική του Καντσώφ και τον Χαλκίοπουλο (200 μουσουλμάνοι), ενώ σύμφωνα με την Στατιστική της Εξαρχίας, στον οικισμό ζούσαν 150 χριστιανοί³¹⁷³.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 46 Έλληνες και 707 Τούρκους (σύνολο 753), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρτζόβας, 20 λ.³¹⁷⁴.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Καρλάτ της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 789 κατοίκους (416 άνδρες και 373 γυναίκες).

3169. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3170. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Φεβρουαρίου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην Επαρχία Βερροίας: [266. Ο συνοικισμός Δροξέλοβον της κοινότητος Μεγάλου Ρεύματος μετονομάζεται εις «**Μεταμόρφωσης**»].

3171. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7317&lng=1>.

3172. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3173. Βικιπαίδεια: Μηλιά Πέλλας.

3174. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καρλάτ με έδρα τον οικισμό Καρλάτ³¹⁷⁵. Στη κοινότητα προσαρτώνται οι οικισμοί Ρούζινο και Νεοχώρι.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 605 άτομα (330 άνδρες και 275 γυναίκες) και υπήρχαν 260 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων³¹⁷⁶.

Τέλη Αυγούστου 1922 εγκαθίστανται στον οικισμό 60 οικογένειες από το Κουρσουλί καζά Πανόρμου Μπαλούκεσερ σαντζακίου Προύσας³¹⁷⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 243 πρόσφυγες (125 άνδρες και 118 γυναίκες).

Ο Δημήτριος Σπανόπουλος, ηλικίας 85 χρονών, ο οποίος διατέλεσε Πρόεδρος του οικισμού για 24 χρόνια...θυμάται:³¹⁷⁸

«Οι περίπου 150 οικογένειες ήρθαν στην Μηλιά το 1922 από το χωριό Ελμαλί περιοχή Γιάλοβα. Το 1919 έφυγαν από το χωριό τους που είχε περίπου 1630 κατοίκους και πήγαν στην Γιάλοβα. Από εκεί το 1921 ήρθαν στον Βόλο και τελικά το 1922 εγκαταστάθηκαν πλέον στην Μηλιά. Στο χωριό ήδη είχαν έρθει το 1921 και εγκαταστάθηκαν μόνιμα περίπου 70 οικογένειες από το Χωριό Κουρσουλί περιοχή Πάνορμο Προύσας και 20 οικογένειες από το χωριό Αξός της Μ. Ασίας. Στο χωριό υπήρχαν επίσης και 20 οικογένειες γηγενείς. Όταν ήρθαν οι πρόσφυγες της Μ. Ασίας υπήρχαν ακόμη περίπου 100 οικογένειες Τούρκων. Έμειναν στο ίδιο χωριό Έλληνες και Τούρκοι για περίπου έναν χρόνο και μετά έφυγαν για Τουρκία. (Ανταλλαγή Πληθυσμού το 1923)..»

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1923 εγκαταστάθηκαν 100 οικογένειες από το Ελμαλί Γιάλοβας σαντζακίου Νικομήδειας (Έφυγαν τον Ιούνιο 1921 από το Ελμαλί και εγκαταστάθηκαν για 1,5 χρόνο στον Βόλο). Το 1924 εγκαταστάθηκαν 25 οικογένειες από το βιλαέτι Ικονίου (οι 6 από την Αξό καζά Νίγδης)³¹⁷⁹.

Με την Μικρασιατική καταστροφή ένας από τους ανθρώπους που εγκαταστάθηκαν στο χωριό ήταν ο πάτερ Παύλος Τσαουσάκης ο οποίος κουβάλησε μαζί του από την Τουρκία διάφορα κειμήλια εκ των οποίων αρκετά σώζονται ακόμη στην εκκλησία του χωριού, ένα από αυτά είναι η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας της Μηλιώτισσας την οποία έρχονται πολλοί τουρίστες απ' όλη την χώρα³¹⁸⁰, ένα ακόμη είναι η καμπάνα της εκκλησίας η οποία βρίσκεται εν λειτουργία ακόμη και σήμερα. Η ιστορία λέει πως για να μεταφέρουν την καμπάνα έπρεπε να την ρίξουν από τον γκρεμό και να την πιάσουν από κάτω, η καμπάνα ράγιζε σε ένα κομμάτι και σε αυτό οφείλεται ο τρεμουλιαστός ήχος.

Το 1926 ο οικισμός Καρλάτ μετονομάζεται σε **Μηλιάς**³¹⁸¹ και η κοινότητα Καρλάτ σε κοινότητα Μηλιά.

3175. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [13. Ο συνοικισμός **Καρλάτ** υπό το όνομα «Κοινότης Καρλάτ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρλάτ ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούζινο και Νιχώρι].

3176. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3177. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3178. <https://www.karatzova.com/2015/11/85.html>

3179. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3180. Online, Εκκλησία (15 Μαρτίου 2017): «Η Θαυματουργή Εικόνα της Παναγίας της Μηλιώτισσας».

3181. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών του νομού Πέλλης, εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [12. Η κοινότης Καρλάτ εις «κοινότητα Μηλιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καρλάτ εις **Μηλιάς (ο)**].

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 169 οικογένειες προσφύγων (508 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Οι γηγενείς ήταν 27 οικογένειες Αθίγγανοι³¹⁸².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 668 κατοίκων οι 615 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183581-183800)³¹⁸³.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας, διορθώνεται σε **Μηλέα** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940)

Το 1997 ο οικισμός Μηλέα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μηλέας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μηλέας του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μηλέα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μηλέας (μαζί με τον οικισμό Ριζοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 668 κάτοικοι (1928), 982 (1940), 904 (1951), 970 (1961), 845 (1971), 787 (1981), 769 (1991), 556 (2011).

Μικροχώρι (Γενή Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Γενή Μαχαλέ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 160 μ.,³¹⁸⁴ 33 χλμ. βόρεια από την Έδεσσα³¹⁸⁵.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 111 Τούρκους, ενώ ανήκε στην περιφέρεια Καρατζόβας³¹⁸⁶.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Γενή Μαχαλέ της Υποδιοίκησης Έδεσσας δεν αναφέρεται.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπίτζιο Μαχαλά με έδρα τον οικισμό Μπίτζιο Μαχαλά (μετέπειτα Πιπεριές). Στον οικισμό προσαρτάται και ο οικισμός Γενή Μαχαλά³¹⁸⁷.

3182. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3183. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3184. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3185. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7334&lng=1>

3186. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3187. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στην Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [6. Ο συνοικισμός Μπίτζιο Μαχαλά υπό το όνομα «Κοινότης Μπίτζιο Μαχαλά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπίτζιο Μαχαλά ενούται και ο συνοικισμός Γενή Μαχαλά].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 103 άτομα (55 άνδρες και 48 γυναίκες) και υπήρχαν 35 σπίτια μουσουλμάνων Τούρκων³¹⁸⁸.

Το 1923-1924 εγκαταστάθηκαν: 13 οικογένειες από τον Πόντο. 10 από τον καζά Έρπαα σαντζακίου Τοκάτης Σεβάστειας (8 από το Κιόλ-Εγού, 1 από το Σεβρί-Ααρδί, 1 από το Φερίζ Δαγ), 1 από το Σαχάρτζα Ιλετίκ Πόντου, από την Αμάσεια, 1 από την Σινώπη, 3 από τον καζά Τσόρουμ σαντζακίου Κίρχισαρ Άγκυρας (1 από το Καρτζάορεν, 1 από το Ακ-Πινάρ)³¹⁸⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 31 πρόσφυγες (13 άνδρες και 18 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 19 οικ./71 άτομα Πόντιοι³¹⁹⁰.

Το 1926 ο οικισμός Γενή Μαχαλά μετονομάζεται σε **Μικροχώρι**³¹⁹¹ και η κοινότητα Μπίτζιο Μαχαλά σε κοινότητα Πιπεργιών (Φ.Ε.Κ. 97^Α – 18/03/1926).

Μετά το 1927 εγκαταστάθηκαν 2 οικογένειες από το Τσότουμ και 2 από την Τοκάτη³¹⁹².

Μέχρι το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 19 οικογένειες προσφύγων (66 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 70 κατοίκων και οι 70 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183301-183340)³¹⁹³.

Το 1981 ο οικισμός Μικροχώρι, **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Πιπεριές της κοινότητας Πιπεριών (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1981).

Απογραφές: 70 (1928), 95 (1940), 102 (1951), 75 (1961), 41 (1971) (-) 1981.

Μοναστηράκι (Μοναστηρτζίκ)

Ο οικισμός **Μοναστηρτζίκ** βρίσκονταν 27 χλμ. βόρεια-βορειοδυτικά της Έδεσσας³¹⁹⁴ σε υψόμετρο 240 μ.³¹⁹⁵

Στις αρχές του 20^{ου} αι. ο οικισμός είχε μουσουλμανικό πληθυσμό. Το 1910 είχε 625 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκίόπουλος).

3188. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3189. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3190. Ό.π.

3191. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 346^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών του νομού Πέλλης, της Υποδιοίκησης Ενωτίας: [5. Ο συνοικισμός Γενή-Μαχαλά της κοινότης Πιπεργιών (πρώην Μπίτζιο Μαχαλά) μετονομάζεται εις «**Μικροχώρι**»].

3192. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3193. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3194. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7335&lng=1>

3195. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 439 Τούρκους (σύνολο 439 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 2 ώρες³¹⁹⁶.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Μοναστηρτζίκ της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 427 κατοίκους (221 άνδρες και 206 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπιζόβου με έδρα τον ομώνυμο οικισμό Μπιζόβο. Στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Μοναστηρτζίκ³¹⁹⁷.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 348 άτομα (195 άνδρες και 153 γυναίκες) και υπήρχαν 70 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων³¹⁹⁸.

Το 1922 ο οικισμός Μοναστηρτζίκ μετονομάζεται σε **Μοναστηράκι** (Φ.Ε.Κ. 41Β – 24/06/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 96 πρόσφυγες (50 άνδρες και 46 γυναίκες).

Μεταξύ 1923-1924 εγκαθίστανται: 60 οικογένειες από τον Πόντο. 47 από τον καζά Κερασούντος του σαντζακίου Τραπεζούντας (19 από το Τσακράκ, 9 από την Κασσιόπη, 6 από την πόλη της Κερασούντας, 5 από το Γιόλ-Αζίζ, 2 από το Δερμέν-Τας, 1 από το Γενή-κιοϊ, 1 από το Κουλαντζίκ, 1 από το Καραϊτζίκ, 1 από το Δερελή, 1 από το Καβάκλιοϊ, 1 από το Κουσ-Καγιάτ), 1 από τον Έλατο Τραπεζούντας, 1 από το Γαρίπ Σεβάστειας, 1 από το Γενήκιοζ Τσόρουμ Άγκυρας (στο Κ.Μ.Σ. αναφέρονται 10), και 1 οικογένεια από το Κουλαντζίκ Κάρς Καυκάσου³¹⁹⁹.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 59 οικ./255 άτομα Πόντιοι³²⁰⁰.

Μετά το 1927 ήρθαν άλλες 34 οικογένειες Ποντίων που είχαν εγκατασταθεί αρχικά στην Κερασιά, 3 στην Άψαλο, 1 στο Άλωρο και 1 στη Δράμα. Επίσης ήρθε μία Ποντιακή οικογένεια μέσω Ρωσίας³²⁰¹.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι αναχώρησαν για την Τουρκία και στον οικισμό ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλοι πρόσφυγες έτσι ώστε μέχρι το 1928 να βρίσκονται εγκατεστημένες 62 οικογένειες προσφύγων (241 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 310 κατοίκων οι 290 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183801-183900)³²⁰².

3196. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3197. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [4. Ο συνοικισμός Μπιζόβον υπό το όνομα «Κοινότης Μπιζόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπιζόβου ενοείται και ο συνοικισμός **Μοναστηρτζίκ**].

3198. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3199. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3200. Ό.π.

3201. Ό.π.

3202. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 ο οικισμός Μοναστηράκι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μεγαπλάτανου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μεγαπλάτανου (μαζί με τον οικισμό Μεγαπλάτανο) του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μοναστηράκι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μεγαπλάτανου (μαζί με τον οικισμό Μεγαπλάτανο) της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 310 κάτοικοι (1928), 373 (1940), 132 (1951), 191 (1961), 154 (1971), 161 (1981), 155 (1991), 164 (2011).

Νέα Ζωή

Ο οικισμός **Νέα Ζωή** βρίσκονταν 21 χιλ. βόρεια-ανατολικά της πόλης της Έδεσσας, σε υψόμετρο 45 μ.³²⁰³ ή 130³²⁰⁴ μ.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Νέα Ζωή δεν καταγράφεται να κατοικείται.

Το 1920 εγκαθίστανται 19 οικογένειες περίπου Ποντίων από τον Καύκασο (από τα χωριά Γκιουλεπέρτ Αρνταχάν, Μαγαρατζίκ και Χιντζιρίκ Κάρς)³²⁰⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 στον οικισμό Νέα Ζωή του δήμου Έδεσσας, κατεγράφησαν 147 πρόσφυγες (79 άνδρες και 68 γυναίκες).

Μεταξύ 1923-1924 εγκαθίστανται μερικές οικογένειες από το Πελετσούκ Κερασούντας και μερικές από το Μοναστήρι Αργυρούπολης Τραπεζούντας που μετακινήθηκαν από την Παναγίτσα³²⁰⁶.

Το 1924 ο οικισμός Νέα Ζωή προσαρτάται στη κοινότητα Λούκοβιτς (μετέπειτα Σωτήρα). (Φ.Ε.Κ. 138^Α – 20/06/1924).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 5 οικ. / 21 άτομα Πόντιοι και 48 οικ./153 άτομα Καυκάσιοι³²⁰⁷.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 71 οικογένειες προσφύγων (279 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 266 κατοίκων οι 82 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

3203. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7376&lng=1>

3204. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3205. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3206. Ό.π.

3207. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: τη Ζέλετσα ή Ζέλετζε το Κιουλαπέρτ και το Μαγαρατζίκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 165, 211, 217.

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184061-184160)³²⁰⁸.

Το 1930 ο οικισμός Νέα Ζωή αποσπάται από την κοινότητα Σωτήρας και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Νέας Ζωής (Φ.Ε.Κ. 289^α – 19/08/1930).

Μεταξύ 1933-1936 αρκετές οικογένειες μετακινήθηκαν ως «απαραιωτές» στην Κρύα Βρύση, ενώ μεταξύ 1938-1940, εγκαταστάθηκαν 46 οικογένειες Καυκασίων (27 από το Μαγαρατζίκ, 6 από το Χαλίφογλη, 4 από το Ταϊγούν, 3 από το Χατζή Βέλη, 2 από το Παγιαντούρ, 2 από την Ιβάνοφσκα, 1 από την Τιφλίδα, 1 από το Παρμαζίζ) και 6 οικογένειες Ποντίων από το Ερζερούμ, Την Τρίπολη, τη Νεοκαισάρεια και 2 χωριά της Κερασούντας μετακινούνται από τη Νέα Μεσημβρία Θεσσαλονίκης³²⁰⁹.

Το 1989 ο οικισμός Νέα Ζωή αποσπάται από την κοινότητα Νέας Ζωής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκύδρας (Φ.Ε.Κ. 145^Α – 01/06/1989).

Το 1997 ο οικισμός Νέα Ζωή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σκύδρας και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Ζωής του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Νέα Ζωή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νέας Ζωής της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας, του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 266 κάτοικοι (1928), 344 (1940), 269 (1951) 281 (1961), 228 (1971), 246 (1981), 189 (1991), 147 (2011).

Νεοχώρι (Νιβώρ ή Νιχώρ)

Ο οικισμός **Νιβώρ**, βρίσκονταν κοντά στην Αριδαία, σε υψόμετρο 167 μ.³²¹⁰

Το 1910 είχε 95 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 683 Τούρκους, ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποςκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 1 ώρα και 30 λ.³²¹¹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Νεοχώριον της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 771 κατοίκους (386 άνδρες και 385 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Σέβρενης με έδρα τον οικισμό Σέβρενη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και ο οικισμός Νιχώρι³²¹² που αποσπάται από την κοινότητα Καρλάτ (μετέπειτα Μηλέα).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 624 άτομα (326 άνδρες και 298 γυναίκες) και υπήρχαν 155 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων³²¹³.

3208. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3209. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3210. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος-Μανιατάς. 1996. σελ. 227, τόμος 7.

3211. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3212. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919 Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στην Υποδιοίκηση Ενωτίας, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Σέβρενη υπό το όνομα «κοινότης Σέβρενης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σέβρενης ενούται και ο συνοικισμός **Νιχώρι**, αποσπώμενος από της κοινότητος Καρλάτ, εις ην είχαν υπαχθή δια του από 28ης Ιουνίου 1918 διατάγματος].

3213. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 178 πρόσφυγες (95 άνδρες και 83 γυναίκες).

Το 1923 εγκαταστάθηκαν 24 οικογένειες από το Νεοχώρι Χηλής Μικρασιατικής Κωνσταντινούπολης και 76 οικογένειες από από τα χωριά του Απές βιλαετίου Σεβάστειας Πόντου (κυρίως από το Καγιά Ντιπί). Το 1924 εγκαταστάθηκαν και 9 οικογένειες από την Καισάρεια και 5 οικογένειες προσφύγων άγνωστης προέλευσης³²¹⁴.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, ήταν εγκατεστημένες 48 οικ./173 άτομα Μικρασιάτες και 76 οικ./250 άτομα Πόντιοι³²¹⁵.

Το 1926 ο οικισμός Νιβώρι μετονομάζεται σε **Βορεινό**³²¹⁶ και το 1927 ο οικισμός Βορεινό μετονομάζεται σε **Νεοχώρι**³²¹⁷.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 121 οικογένειες προσφύγων (439 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180361-180520)³²¹⁸.

Για την ιστορία, το Νεοχώρι ήταν το πρώτο χωριό στο οποίο παρήχθη ηλεκτροδότηση.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 420 κατοίκων οι 406 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1997 ο οικισμός Νεοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Βορεινού (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Βορεινού (μαζί με τον οικισμό Βορεινό) του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Νεοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Βορεινού (μαζί με τον οικισμό Βορεινό) της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας, του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 420 κάτοικοι (1928), 635 (1940), 529 (1951) 585 (1961), 604 (1971), 550 (1981), 489 (1991), 469 (2001), 405 (2011).

3214. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3215. Ό.π.

3216. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [17. Ο συνοικισμός Νιβώρι της κοινότητος Σέβρενης μετονομάζεται εις «**Βορεινό**» (το)].

3217. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 206^Α της 28^{ης} Σεπτεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας στην Υποδιοίκηση Ενωτίας: [136. Ο συνοικισμός Νιχώρι της κοινότητος Βορεινού (πρώην Σέβρενης) μετονομασθείς ήδη εις Βορεινόν μετονομάζεται εις «**Νεοχώρι**», καθ' όσον δια του ονόματος «Βορεινόν» μετονομάσθη ο συνοικισμός και η κοινότης Σέβρενης].

3218. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Νερόμυλοι (Νοβοσέλτσι)

Ο οικισμός **Νοβοσέλτσι** βρίσκονταν 43 χλμ. βορειοανατολικά της Έδεσσας, σε υψόμετρο 230 μ.³²¹⁹.

Στη θέση «Γκορίτσα», βόρεια του οικισμού, έχουν εντοπιστεί αρχαία λείψανα υστερο-κλασσικών έως υστερο-ρωμαϊκών χρόνων.³²²⁰ Ο οικισμός στις αρχές του 20^{ου} αι. είχε μουσουλμανικό πληθυσμό.

Το 1910 είχε 910 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 446 Τούρκους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 3 ώρες³²²¹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Νοβοσέλτσι της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 452 κατοίκους (222 άνδρες και 230 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κωστελούπ με έδρα τον οικισμό Κωστελούπ. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πρόδρομος και Νοβοσέλτσι³²²².

Το 1919 οι οικισμοί Νοβοσέλτσι και Πρόδρομος αποσπώνται από την κοινότητα Κωστελούπ και προσαρτώνται στη κοινότητα Νοβοσέλτσι (Φ.Ε.Κ. 80^Α – 14/04/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 377 άτομα (188 άνδρες και 189 γυναίκες).

Μεταξύ 1922-1923 εγκαταστάθηκαν 40 οικογένειες από τα Λούπια Περιστάσεως Ανατ. Θράκης. 2 οικογένειες από την Αρτάκη και μερικές από τα Ρόδα Πανόρμου σαντζακίου Μπαλούκεσερ³²²³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 179 πρόσφυγες (88 άνδρες και 91 γυναίκες).

Μεταξύ 1923-1924 εγκαταστάθηκαν 8 οικογένειες από την Οινόη σαντζακίου Τζάνικ Τραπεζούντας Πόντου³²²⁴.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1926 ο οικισμός Νοβοσέλτσι μετονομάζεται σε **Νερόμυλοι**³²²⁵ και η κοινότητα Νο-

3219. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7318&lng=1>.

3220. Υπουργείο Πολιτισμού: «Κήρυξη ως αρχαιολογικών χώρων δύο θέσεων στην αγροτική περιοχή Νερομύλων Προδρόμου Νομού Πέλλας».

3221. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3222. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [15. Ο συνοικισμός Κωστελούπ υπό το όνομα «Κοινότης Κωστελούπ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κωστελούπ ενούνται και οι συνοικισμοί **Νοβοσέλτσι** και **Πρόδρομος**].

3223. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3224. Ό.π.

3225. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών του νομού Πέλλης, εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [16. Η κοινότης **Νοβοσέλτσι** εις «κοινότητα **Νερομύλων**» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός **Νοβοσέλτσι** εις «**Νερόμυλοι**» (οι)].

βοσέλτσι σε κοινότητα Νερομύλων. Το όνομα το έλαβε λόγω των πολλών νερών (ποταμάρια και πηγές)³²²⁶

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 στον οικισμό κατοικούσαν 43 οικ./187 άτομα Θρακιώτες, 5 οικ./17 άτομα Μικρασιάτες και 13 οικ./47 άτομα Πόντιοι³²²⁷.

Οι πρώτοι πρόσφυγες που έφθασαν στο Νοβοσέλτσι ήρθαν από την Ανατ. Θράκη τέλη Οκτώβρη 1922 και συγκατοίκησαν για ένα χρόνο με τους μουσουλμάνους κάτοικους, μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών. Το κράτος υποχρέωσε τους μουσουλμάνους να περιοριστούν στο μισό χωριό και στο άλλο μισό στριμώχτηκαν οι πρόσφυγες, δύο ή τρεις οικογένειες σε κάθε σπίτι. Συνολικά εγκαταστάθηκαν 51 οικογένειες προερχόμενες από: 3 από τη Μ. Ασία, 10 από τον Πόντο, 37 από την Ανατ. Θράκη και 1 τουρκόφωνη μάλλον από το Ικόνιο³²²⁸.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 54 οικογένειες προσφύγων (229 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 273 κατοίκων οι 235 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184161-184240)³²²⁹.

Το 1997 ο οικισμός Νερόμυλοι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Νερομύλων (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Νερομύλων του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Νερόμυλοι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νερομύλων (μαζί με τον οικισμό Πρόδρομος) της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 273 κάτοικοι (1928), 335 (1940), 164 (1951), 178 (1961), 146 (1971), 113 (1981), 111 (1991), 123 (2001), 78 (2011).

Νοτία - Νοτία (Νώτια)

Ο οικισμός **Νώτια** βρίσκονταν σε υψόμετρο 595 μ., στους πρόποδες του όρους Τζένα³²³⁰, στο βορειότερο τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας, στα σύνορα με τη Βόρεια Μακεδονία.

Στον οικισμό έχουν βρεθεί ευρήματα της ρωμαϊκής εποχής, μια ανάγλυφη πλάκα η

3226. Αναστασία Στράνη-Παπαλαζάρου. «Νερόμυλοι. Η ιδιαίτερη πατρίδα μου». 2014. (Ονομαστικά οι οικογένειες του οικισμού).

3227. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3228. Ό.π. Αναστασία Στράνη-Παπαλαζάρου.

3229. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3230. Βικιπαίδεια: Νότια Πέλλας.

οποία απεικονίζει τετραμελή οικογένεια, ένα μαρμάρινο ανάγλυφο με νεκρόδειπνο στο κάτω μέρος και τρεις μορφές στο άνω, τμήμα κορμού αγάλματος ελληνιστικής εποχής και νόμισμα με τη μορφή του Μ. Αλεξάνδρου. Επίσης, έχει διαπιστωθεί ότι αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη είχαν ενσωματωθεί στα τζαμιά του οικισμού³²³¹.

Ο οικισμός έχει ταυτοποιηθεί από τον Delacoulonche με το βυζαντινό χωριό Ενώτια ή Νώτια. Το τοπωνύμιο αυτό αναφέρεται από τον Γεώργιο Κεδρηνό, στον 11^ο αι. όταν κατά τη διάρκεια της πολιορκίας του κάστρου των Μογλένων, ο Βασίλειος Β' απελευθέρωσε το φρούριο της Ενωτίας. Το φρούριο αυτό θεωρείται ότι βρίσκεται στο ύψωμα Καστρί, όπου σώζεται ερειπωμένη οχυρωματική γραμμή. Επίσης αναφέρεται από τον Ιωάννη Κατακουζηνό ανάμεσα στα φρούρια που παραδόθηκαν το 1350 μετά την ανάκτηση της Έδεσσας από τον Στέφανο Δουσάν³²³².

Το χωριό ήταν έδρα της επισκοπής Μογλένων, η οποία το 1719 ανυψώθηκε σε Μητρόπολη, αλλά ο πληθυσμός του χωριού εξισλαμίστηκε το 1759³²³³. Σύμφωνα με προφορική παράδοση, οι χριστιανοί κάτοικοι του χωριού με επικεφαλής τον επίσκοπο Μογλένων Ιωάννη, αποφάσισαν να αλλαξοπιστήσουν ομαδικά, επειδή δεν άντεχαν πλέον τους διωγμούς των Τούρκων. Θα παρέμεναν όμως κρυπτοχριστιανοί και τούτο το δήλωσαν εγγράφως στο οπισθόφυλλο του Ευαγγελίου της εκκλησίας του χωριού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μεταφερθεί η έδρα της μητρόπολης Μογλένων από τη Νότια στη Φλώρινα³²³⁴.

Στις αρχές του 20^{ου} αι. ήταν το μεγαλύτερο χωριό της περιοχής. Το 1912 κατοικούνταν από περίπου 3.250 μουσουλμάνους Βλάχους και 150 χριστιανούς Τσιγγάνους. Ο Weigand αναφέρει ότι είχε 450 σπίτια και ότι οι κάτοικοί του ασχολούνταν με τη γεωργία και την αγγειοπλαστική³²³⁵.

Η διατήρηση του βυζαντινού ονόματος καθ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, οι ιστορικές μαρτυρίες και τα αρχαία ευρήματα συνήργησαν, ώστε να ονομαστεί αμέσως μετά την απελευθέρωση ολόκληρη η επαρχία με το όνομα του οικισμού αυτού «Υποδιοίκησης Ενωτίας» μέχρι το 1927 που μετονομάστηκε «Επαρχία Αλμωπίας». Το όνομα του οικισμού προήλθε από το ουδέτερο ουσιαστικό το ενώτιον (πληθ. τα ενώτια) που θα πει σκουλαρίκι, κόσμημα, στολίδι. Έτσι προέκυψε το σχήμα τα Ενώτια - τα Νώτια - τα Νότια - η Νότια³²³⁶.

Το 1910 κατοικούσαν 3.320 άτομα που μιλούσαν την κουτσοβλαχική γλώσσα προ πολλού καιρού εξισλαμισμένοι (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 65 Έλληνες και 6.000 Τούρκους (σύνολο 6.065 άτομα) ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 6 ώρες³²³⁷.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Νότια της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 3.442 κατοίκους (1.759 άνδρες και 1.683 γυναίκες).

3231. «Τοπική Κοινότητα Νότιας». Δήμος Αλμωπίας.

3232. Ό.π.

3233. «Γνωριμία με την Αλμωπία». promahi.gr.

3234. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας». Εκδόσεις «Ηρόδοτος». Σελ.177-178.

3235. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3236. Νότια Ν. Πέλλας-Βλαχόφωνοι Έλληνες.

3237. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00012. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1914 ο οικισμός είχε Διοικητική Αντιπροσωπεία, Ειρηνοδικείο, Αστυνομικό Τμήμα, Ταχυδρομικό και Τηλεφωνικό Γραφείο, Ελληνικό και Οθωμανικό σχολείο³²³⁸.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νώτιας με έδρα τον οικισμό Νώτια³²³⁹. Στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Τούσιν ή Τούσιανη.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.697 άτομα (834 άνδρες και 773 γυναίκες) και υπήρχαν 1.000 σπίτια μουσουλμάνων Βλάχων³²⁴⁰.

Μεταξύ 1920-1921 εγκαταστάθηκαν 179 οικογένειες Ποντίων από τον Καύκασο (από το Γενίκιοϊ και το Κιόρογλου του Χορασάν υποδιοίκησης Σαρίκαμης, από τις Άνω και Κάτω Μερενές Όλτυς υποδιοίκησης Αρνταχάν³²⁴¹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 594 πρόσφυγες (253 άνδρες και 341 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 εγκαταστάθηκαν 25-30 περίπου οικογένειες από το Ακ-Ντάγ-Μαντέν Άγκυρας και 30 οικογένειες από την περιοχή της Τραπεζούντας και της Κερασούντας. Πολλοί Πόντιοι ήρθαν τα επόμενα χρόνια μέσω Τυφλίδας³²⁴².

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου ήταν εγκατεστημένες 29 οικ./90 άτομα Μικρασιάτες, 31 οικ./96 άτομα Πόντιοι και 148 οικ./542 άτομα Καυκάσιοι^{3243, 3244}.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά στον οικισμό 184 οικογένειες προσφύγων από τον Πόντο (691 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 712 κατοίκων οι 124 ήταν πρόσφυγες, που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 181541-181800)³²⁴⁵.

Το 1931 η εφημερίδα «Θάρρος» αναφέρει ότι κατοικούσαν 800 οικογένειες Καυκασίων³²⁴⁶.

Το 1940 το όνομα της κοινότητας και του οικισμού διορθώνεται σε **Νότια** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Ο οικισμός εγκαταλείπεται με τον Εμφύλιο. Και αργότερα ξανακατοικείται. Η διανομή της γης έγινε το 1968-1970. (192 κλήροι προσφύγων)³²⁴⁷.

3238. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000010.000125. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3239. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περὶ συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [7. Ο συνοικισμός **Νώτια** υπό το όνομα «Κοινότης Νώτιας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Τούσιν ή Τούσιανη].

3240. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3241. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3242. Ό.π.

3243. Ό.π.

3244. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Γενίκιοϊ, το Κετσιβάν, το Ντορτκλισέ ή Τορτ Κλισέ και το Κάτω και Άνω Τσορμίκ ή Τσερμίκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 154, 199, 260, 362.

3245. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3246. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3247. Ό.π.

Το 1997 ο οικισμός Νότια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Νοτίας του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Οι κάτοικοι του οικισμού ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ιδιαίτερα με την καλλιέργεια της πατάτας.

Από το 2011, ο οικισμός Νότια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νοτίας (μαζί με τον οικισμό Αετοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 712 κάτοικοι (1928), 1.098 (1940), 95 (1951) 437 (1961), 440 (1971), 412 (1981), 367 (1991), 388 (2001), 306 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Ξιφιανή – Ξιφώνεια (Κωστούργιαννη)

Ο οικισμός **Κωστούργιαννη** βρίσκονταν 20 χλμ. βορειοανατολικά της Έδεσσας και 5 χλμ. πριν την Αριδαία, στην πρώην επαρχία Αλμωπίας. Είναι ενωμένη οικιστικά ανατολικά με την Άλωρο από την οποία χωρίζεται με την επαρχιακή οδό Έδεσσας - Αριδαίας³²⁴⁸. Είναι σε υψόμετρο 120 μ.³²⁴⁹

Στο λόφο του οικισμού είναι χτισμένη (1857) η παλιά εκκλησία του Αγίου Δημητρίου με το καμπαναριό της και έναν εντυπωσιακό εσωτερικό διάκοσμο. Ο λόφος του Αγίου Δημητρίου αποτελεί ένα άριστο φυσικό παρατηρητήριο για όλη την Αλμωπία, με φανταστική θέα. Ο παλιός δημόσιος δρόμος διέσχισε όλο τον οικισμό, που είναι χτισμένος στους πρόποδες του λόφου.

Το 1886 είχε 20 χριστιανικές και 100 μουσουλμανικές οικογένειες ενώ το 1910 είχε 470 μουσουλμάνους και 280 πατριαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Λίγους μήνες μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 72 Έλληνες, 197 Βούλγαρους και 499 Τούρκους (σύνολο 768 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 1 ώρα και 15 λ.³²⁵⁰.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Κωστούργιαννη είχε 722 κατοίκους (375 άνδρες και 347 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κωστούργιαννης με έδρα τον οικισμό Κωστούργιαννη³²⁵¹. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ζλάτινα και Ρούδιнос.

3248. Βικιπαίδεια: Ξιφιανή Πέλλας.

3249. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3250. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3251. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, στον νομό Πέλλας, στην Υποδιοίκηση Ενωτίας, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός **Κωστούργιαννη** υπό το όνομα «κοινότης Κωστούργιαννης» και έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Κωστούργιαννης ενούνται και οι συνοικισμοί Καρά-δερέ-Βοδεσών και Καρά-δερέ-Γεντισών].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 710 άτομα (374 άνδρες και 336 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Κωστούργιαννη μετονομάζεται σε **Ευφόνεια** και η κοινότητα Κωστούργιαννης σε κοινότητα Ευφονείας. (Φ.Ε.Κ. 41Β – 24/06/1922). Το 1923 εγκαταστάθηκαν 60-70 οικογένειες από τη Θράκη. Οι περισσότεροι κατάγονταν από το Νεοχώρι και αρκετές από το Εξαμίλι Καλλίπολης. Οι Πόντιοι κατάγονταν από το Απές, από τα χωριά της Γαράσαρης και από το Ακ-Ντάγ-Μαντέν. Στον οικισμό ζούσαν και 20 οικογένειες Αθιγγάνων³²⁵².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 272 πρόσφυγες (137 άνδρες και 135 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες στον οικισμό 67 οικ./257 άτομα Θρακιώτες, 19 οικ./73 άτομα Μικρασιάτες και 33 οικ./130 άτομα Πόντιοι.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 107 οικογένειες προσφύγων (426 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 640 κατοίκων οι 375 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 183901-184060)³²⁵³.

Το 1953 ο οικισμός Ευφόνεια μετονομάζεται σε **Ξιφιανή** και η κοινότητα Ευφονείας σε κοινότητα Ξιφιανής (Φ.Ε.Κ. 16^Α – 26/01/1953).

Το 1997 ο οικισμός Ξιφιανή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ξιφιανής (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Ξιφιανής του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Οι κάτοικοι του οικισμού ασχολούνται με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία. Τα προϊόντα που παράγονται σε σημαντικές ποσότητες είναι τα ροδάκινα κονσερβοποιημένα και επιτραπέζια. Επίσης παράγονται σε αρκετές ποσότητες σπαράγγια αρίστης ποιότητας που εξάγονται, καθώς και σιτηρά, καλαμπόκια, κριθάρι, τοπικές ποικιλίες φασολιών, πιπεριές κλπ.³²⁵⁴

Από το 2011, ο οικισμός Ξιφιανή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ξιφιανής της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας, του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 640 κάτοικοι (1928), 850 (1940), 823 (1951) 889 (1961), 944 (1971), 923 (1981), 879 (1991), 767 (2011).

3252. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3253. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3254. «Τοπική Κοινότητα Ξιφιανής, Δήμος Αλμωπίας».

Όρμα (Τρέσινο)

Ο οικισμός **Τρέσινο** βρίσκονταν στα σύνορα της Ελλάδας με τη Βόρεια Μακεδονία δίπλα στα Λουτρά Πόζαρ³²⁵⁵ σε υψόμετρο 310 μ.³²⁵⁶

Τον Ιούνιο του 1908 ο οικισμός καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς από επίθεση Βουλγάρων κομιτατζήδων³²⁵⁷.

Από την Όρμα αναδείχτηκαν αγωνιστές που ακολούθησαν τον Αγγελή Γάτσο στον αγώνα του 1821, Μακεδονομάχοι καθώς και αδικοχαμένοι στις μάχες του Εμφυλίου.³²⁵⁸

Το 1910 κατοικούσαν 50 πατριαρχικοί Έλληνες, 650 υπό τη βουλγαρική τρομοκρατία εξαρχικοί Μακεδόνες και 500 μουσουλμάνοι (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 60 Έλληνες, 689 Βούλγαρους και 432 Τούρκους (σύνολο 1.181 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 1 ώρα και 30 λ.³²⁵⁹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τρέσινο της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.182 κατοίκους (607 άνδρες και 575 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τρεσίνου με έδρα τον οικισμό Τρέσινο³²⁶⁰.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.166 άτομα (594 άνδρες και 572 γυναίκες) και υπήρχαν 140 σπίτια Σλάβων (70 χριστιανών και 70 μουσουλμάνων)³²⁶¹.

Το 1922 εγκαταστάθηκαν 17 οικογένειες από το Νεοχώρι Θράκης. Μεταξύ 1923 και 1924 εγκαταστάθηκαν 30 οικογένειες από τον Πόντο (πολλές από το Πασπέν Αργυρούπολης). Πολλές προσφυγικές οικογένειες μετακινήθηκαν στη Κρύα Βρύση τη 10ετία του '30³²⁶².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 193 πρόσφυγες (104 άνδρες και 89 γυναίκες).

Το 1925 ο οικισμός Τρέσινο μετονομάζεται σε **Όρμα**³²⁶³ και η κοινότητα Τρεσίνου σε κοινότητα Όρμας. Η ονομασία οφείλεται κατά μια εκδοχή στην ομώνυμη αρχαία μακεδονική πόλη που τοποθετείται στην ευρύτερη περιοχή³²⁶⁴ ενώ σύμφωνα με άλλη από τα νερά του ποταμού που ξεχύνονταν ορμητικά μέσα από το βουνό.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 είχαν εγκατασταθεί 17 οικ./61 άτομα Θρακιώτες, 1 οικ./4 άτομα Μικρασιάτες και 30 οικ./111 άτομα Πόντιοι³²⁶⁵.

3255. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Όρμα Πέλλας.

3256. *Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή*. Τεγόπουλος-Μανιατάς. 1996, τόμος 7, σελ. 227.

3257. Κων/νος Αποστόλου Βακαλόπουλος: «Ο ένοπλος αγώνας στη Μακεδονία 1904-1908». Εκδόσεις Ηρόδοτος, Θεσσαλονίκη, 1999, σελ. 324

3258. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3259. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3260. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [3. Ο *συνοικισμός Τρέσινον* υπό το όνομα «Κοινότης Τρεσίνου» και έδραν τον ομώνυμον *συνοικισμόν*].

3261. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3262. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3263. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 148^Α της 13^{ης} Ιουνίου 1925, Περί μετονομασίας *συνοικισμών* του νομού Πέλλης, εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [2. Τον *συνοικισμό Τρέσινο* εις «**Όρμα**» και της ομώνυμου *κοινότητος Τρεσίνου* εις «κοινότητα Όρμα»].

3264. Ό.π. *Εγκυκλοπαίδεια*.

3265. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Το 1926 ο οικισμός Όρμα αποσπάται από την κοινότητα Όρμας και προσαρτάται στη κοινότητα Μεγαπλάτανου (Φ.Ε.Κ. 85^A – 08/03/1926).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, στον οικισμό το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 49 οικογένειες προσφύγων (181 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Στον οικισμό ζούσαν και 180-190 οικογένειες γηγενών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.172 κατοίκων οι 205 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184241-184300)³²⁶⁶.

Το 1929 ο οικισμός Όρμα αποσπάται από την κοινότητα Μεγαπλάτανου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Όρμης (Φ.Ε.Κ. 378^A – 19/10/1929).

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο, πολλοί κάτοικοι της Όρμας μετακινήθηκαν και συνέχισαν τη ζωή τους στην Έδεσσα.

Ως τη 10ετία του '50 είχαν εγκαταλείψει τον οικισμό όλοι οι Θρακιώτες και σχεδόν όλοι οι Πόντιοι. Τελικά έμειναν στον οικισμό μόνο 2 οικογένειες προσφύγων³²⁶⁷.

Το 1997 ο οικισμός Όρμα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Όρμης (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Όρμης του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Αποτελεί το δεύτερο τουριστικό προορισμό της Αλμωπίας μετά το Λουτράκι, διαθέτοντας ενοικιαζόμενα δωμάτια, ξενοδοχεία και εστιατόρια. Εντυπωσιακή είναι η κεντρική πλατεία του οικισμού με πλατάνια. Οι κάτοικοί του εκτός του τουρισμού ασχολούνται με τη γεωργία και κυρίως με την παραγωγή κερασιών, κάστανων, κοκκαριών και ροδάκινων.

Από το 2011, ο οικισμός Όρμα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Όρμης της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.172 κάτοικοι (1928), 1.534 (1940), 457 (1951), 733 (1961), 692 (1971), 685 (1981), 712 (1991), 649 (2001), 638 (2011).

Παναγίτσα (Όσλοβο)

Ο οικισμός **Όσλοβο** βρίσκονταν 27,3 χλμ. βορειοδυτικά της Έδεσσας³²⁶⁸, 8 χλμ. από τον Άγιο Αθανάσιο, στις πλαγιές του όρους Βόρας και αποτελεί τον συνδυαστικό κρίκο ανάμεσα στην πόλη της Έδεσσας και το Χιονοδρομικό Κέντρο Καϊμακτσαλάν. Είναι σε υψόμετρο 720 μ.³²⁶⁹.

3266. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3267. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3268. Οδηγός Χιλιομετρικών Αποστάσεων Οδικού Δικτύου Της χώρας.

3269. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις:

Νοτιοδυτικά της Παναγίτσας, στην θέση του σημερινού νεκροταφείου έχει βρεθεί ένα σημαντικό ανάγλυφο αυτοκρατορίας, το οποίο βρίσκεται στη συλλογή της Έδεσσας. Ανατολικά του χωριού βρέθηκε νεκροταφείο που χρονολογείται στα υστεροβυζαντινά χρόνια³²⁷⁰.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 1.509 Τούρκους που διέμεναν σε 200 οικήματα³²⁷¹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Όσλοβον της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.327 κατοίκους (697 άνδρες και 630 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσλόβου με έδρα τον οικισμό Όσλοβο³²⁷². Ο οικισμός Πάτοτσιν (μετέπειτα Πάτημα) προσαρτάται στη κοινότητα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.274 άτομα (683 άνδρες και 591 γυναίκες).

Οι οικογένειες προσφύγων που εγκαταστάθηκαν μεταξύ 1922 και 1926, ήταν:³²⁷³

1922: 15 οικογένειες από τις Συκαμιές Πανόρμου σαντζακίου Μπαλούκεσερ Προύσας.

1922-1924: Οικογένειες από την Τσαντώ Αν. Θράκης. Παρέμειναν 10 περίπου.

1923-1924: Περίπου 120 οικογένειες από το σαντζάκι Αργυρούπολης (75 οικογένειες από τα Άτρα, οι περισσότερες από τις 30 οικογένειες της Μάλαχα (επέλεξαν μαζί τον τόπο), 5-10 από το Μοναστήρ, λίγες από το Χάσκιοϊ και από τη Μασούρα Μουζένας και 20-25 από τη Γαραγιά ή Καρακάγια Τσιφλίκ Σεριάνας. Από το Μοναστήρ είχαν εγκατασταθεί και άλλες οικογένειες που μετακινήθηκαν στη Νέα Ζωή.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 425 πρόσφυγες (214 άνδρες και 211 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 στον οικισμό ήταν εγκατεστημένες 86 οικ./472 άτομα Θρακιώτες, 15 οικ./78 άτομα Μικρασιάτες και 126 οικ./672 άτομα Πόντιοι³²⁷⁴.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί οριστικά στον οικισμό συνολικά 180 οικογένειες προσφύγων (761 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες κάτοικοι του προέρχονταν από την Αργυρούπολη του Πόντου³²⁷⁵.

Το 1926 ο οικισμός Όσλοβο μετονομάζεται σε **Παναγίτσα**³²⁷⁶ και η κοινότητα Οσλόβους σε κοινότητα Παναγίτσας.

Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3270. <http://www.pontos-news.gr/article/14914/panagitsa-ena-pontiako-horio-stin-pella>

3271. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3272. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης: [2. Ο συνοικισμός **Όσλοβον** υπό το όνομα «Κοινότης Οσλόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οσλόβου ενοείται και ο συνοικισμός Πότεταιν].

3273. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3274. Ό.π.

3275. <http://www.pontos-news.gr/article/14914/panagitsa-ena-pontiako-horio-stin-pella>

3276. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Ιουνίου 1926, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης: [2. Η κοινότης Οσλόβου μετονομάζεται εις κοινότητα «Παναγίτσας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Όσλοβον εις «Παναγίτσα»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 682 κατοίκων οι 678 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημίωσης εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184361-184620)³²⁷⁷.

Στην 10ετία του '50 έφθασαν στον οικισμό Αμερικανοί αιρετικοί και δίδαξαν την καλλιέργεια δένδρων. Έτσι σήμερα πολλοί κάτοικοι ασχολούνται με την καλλιέργεια μήλων, κερασιών και ροδάκινων³²⁷⁸.

Το 1997 ο οικισμός Παναγίτσα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Παναγίτσας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Παναγίτσας (μαζί με τον οικισμό Ζέρβη) του πρώην δήμου Βεγορίτιδας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Στους πρόποδες του όρους Βόρας-Καϊμακτσαλάν, μεταξύ των χωριών Ζέρνης και Παναγίτσας, λειτουργεί το αεραθλητικό κέντρο Μακεδονίας-Θράκης που δημιουργήσαν τα μέλη της Αερολέσχης Έδεσσας. Είναι το πρώτο και μοναδικό ιδιόκτητο αεροδρόμιο στην Ελλάδα που ιδρύθηκε το 1976 και αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους αθλο-τουριστικούς χώρους της περιοχής με διεθνή προβολή³²⁷⁹.

Από το 2011, ο οικισμός Παναγίτσα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Βεγορίτιδας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παναγίτσας (μαζί με τον οικισμό Ζέρβη) της Δημοτικής Ενότητας Βεγορίτιδας του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 682 κάτοικοι (1928), 912 (1940), 965 (1951), 743 (1961), 644 (1971), 727 (1981), 702 (1991), 678 (2011).

Πετριά – Πετραία (Κάμενικ)

Ο οικισμός **Κάμενικ** (το όνομά της οφείλεται στο γεγονός ότι ήταν μια περιοχή με πολλές πέτρες και έτσι όταν κατά την τουρκοκρατία εμφανίστηκαν οι πρώτοι κάτοικοι της έδωσαν το όνομα Κάμενικ που σημαίνει πέτρα)³²⁸⁰ βρίσκονταν κοντά στην κωμόπολη Σκύδρα. Συνορεύει με το Αρσένι, το Λουτροχώρι, το Πλεύρωμα και το Ριζό³²⁸¹. Είναι σε υψόμετρο 60 μ.³²⁸²

Στα 1870 η βουλγαρική εκκλησία φεύγει από το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης και οι Βούλγαροι αποκτούν Εξαρχία. Πλημμυρίζουν τις πόλεις και τα χωριά της Μακεδονίας με παπάδες και δάσκαλους οι οποίοι για 30 χρόνια ειρηνικά και ύπουλα στην

3277. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3278. http://ellinika-xwria.blogspot.com/2015/09/blog-post_60.html

3279. Ό.π.

3280. Βικιπαίδεια: Πετραία Πέλλας.

3281. Ό.π.

3282. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

αρχή, προσπάθησαν να εκβουλαρίσουν τη Μακεδονία. Βλέποντας όμως το λαό να μένει πιστός στη λατρεία και στο ελληνικό του φρόνημα το 1903 περνά στη βία των όπλων. Μάλιστα στις βόρειες περιοχές κηρύττουν την επανάσταση Ιλιντεν, καίγοντας ελληνικά χωριά, τρομοκρατώντας και εξοντώνοντας Έλληνες κυρίως παπάδες και δάσκαλους με τους γνωστούς κομιτατζήδες. Έτσι αρχίζει ο Μακεδονικός αγώνας που τελειώνει το 1908 με ελληνική επικράτηση. Η περιοχή του Κάμενικ βρίσκεται στην καρδιά των γεγονότων, όπως αναφέρει η Πηνελόπη Δέλτα στο βιβλίο της «Τα μυστικά του βάλτου», εννοώντας τη λίμνη των Γιαννιτσών. Για άλλη μια φορά δεν πετυχαίνουν τα σχέδια των Βουλγάρων. Δυστυχώς όμως ξαναπροσπάθησαν στο Β' Βαλκανικό πόλεμο το 1913 με πλήρη αποτυχία στις μάχες του Κιλκίς και του Λαχανά. Οριστικά η απελευθέρωση του οικισμού γίνεται στις 17 Οκτωβρίου 1912 από μια διμοιρία στρατιωτών προερχόμενοι από τη Βέροια, η οποία απελευθερώνει το Κάμενικ και το Βέρτικοπ (Σκύδρα)³²⁸³.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 131 Βούλγαρους που διέμεναν σε 25 οικήματα³²⁸⁴.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Κάμενικ της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 126 κατοίκους (71 άνδρες και 55 γυναίκες).

Κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου δημιουργήθηκε το τρένο της Καρατζόβας³²⁸⁵, το οποίο περνούσε και από την Πετραία.

Το 1914 εγκαθίστανται: α) 15 περίπου οικογένειες από το Καραντάγ ανεξάρτητου σαντζακίου Δαρδανελλίων (Μπίγας) και παρέμειναν μέχρι το 1921 και β) μερικές οικογένειες Θρακιωτών που παλιννόστησαν το 1919³²⁸⁶.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάμενικ με έδρα τον οικισμό Κάμενικ³²⁸⁷ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ορμάν Τσιφλίκ, Μπάνια, Γενή Κιόϊ και Ρίζοβον.

Το 1919 εγκαταστάθηκαν 45 οικογένειες από το Μερτζάν του Κουμπάν της Νότιας Ρωσίας³²⁸⁸.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 253 άτομα (128 άνδρες και 125 γυναίκες).

Το 1922 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Επισκοπής Νάουσας, με την απόσπαση του οικισμού Επισκοπής από την κοινότητα Άρσεν με έδρα τον οικισμό Επισκοπή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Άρσεν, Βέστιτσα, Κάμενικ και Γενή-Κιόϊ. (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 15/02/1922). '

Την ίδια χρονιά επαναγκαθίστανται οι Καρανταγλήδες³²⁸⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 339 πρόσφυγες (178 άνδρες και 161 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι

3283. <https://www.skydra.gr/e-dimosio/apofaseis-syllogikon-organon-parelthonton-eton/dimotiki-koinotita-skydras>

3284. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3285. «Το τρένο της Καρατζόβας». eosar.blogspot.gr.

3286. Αγνή Κ. Κολιαδήμου; «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3287. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός **Κάμενικ** υπό το όνομα «Κοινότης Κάμενικ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άρσεν ενούνται και οι συνοικισμοί Ρίζοβον, Ορμάν-τσιφλίκ, Γενή-κιόϊ και Μπάνια].

3288. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3289. Ό.π.

κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 στον οικισμό ήταν εγκατεστημένες 3 οικ./162 άτομα Θρακιώτες, 21 οικ./97 άτομα Μικρασιάτες, 2 οικ./7 άτομα Πόντιοι, 63 οικ./258 Καυκάσιοι και 1 οικ./2 άτομα διάφοροι³²⁹⁰.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 89 οικογένειες προσφύγων (396 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Ο πρόσφυγες προέρχονταν: 3 οικ./16 άτομα Θρακιώτες, 21 οικ./97 άτομα Μικρασιάτες, 2 οικ./7 άτομα Πόντιοι, 63 οικ./258 άτομα Καυκάσιοι και 1 οικ./2 άτομα διάφοροι³²⁹¹.

Το 1926 ο οικισμός Κάμενικ³²⁹² μετονομάζεται σε **Πετριάς**³²⁹³. Την ίδια χρονιά, ο οικισμός Πετριάς αποσπάται από την κοινότητα Επισκοπής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πετριάς (Φ.Ε.Κ. 217^α – 30/06/1926).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 516 κατοίκων οι 48 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184621-184740)³²⁹⁴.

Το 1929 και 1939 εγκαθίστανται περίπου 60 οικογένειες από τη Ρωσία³²⁹⁵.

Το 1940 γίνεται διόρθωση του ονόματος του οικισμού και της κοινότητας από Πετριά σε **Πετραία** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1941, στην αντίσταση κατά των Γερμανών μαζί με τους Έλληνες υπήρχαν και πολλοί σύμμαχοι διότι ο αγώνας ήταν δύσκολος και ο πόλεμος παγκόσμιος. Τον Απρίλιο του 1941 μια ομάδα Νεοζηλανδών στρατιωτών βρέθηκε στην περιοχή της Πετριάς αποκομμένη από τις άλλες συμμαχικές δυνάμεις Άγγλων και Αυστραλών. Ο κίνδυνος να συλληφθούν από τους Γερμανούς ήταν ορατός όποτε ζήτησαν περίθαλψη και πληροφορίες για τις κινήσεις των Γερμανών. Οι Πετριάτες με προθυμία έκρυψαν τους Νεοζηλανδούς στρατιώτες, τους πρόσφεραν με κίνδυνο της ζωής τους στέγη και τροφή. Για πολλές μέρες τους έκρυψαν σε σπίτια και ώσπου κατάφεραν να τους φυγαδεύσουν στη νότια Ελλάδα και από εκεί τη Μέση Ανατολή. Η ομάδα αυτή ανήκε στο Β' Εκστρατευτικό σώμα Νεοζηλανδών το οποίο επέστρεψε στην πατρίδα του μετά τη λήξη του πολέμου. Ο πρωθυπουργός της Νέας Ζηλανδίας έστειλε ένα ευχαριστήριο για τη διάσωση προς την κοινότητα Πετριάς.

Το 1997 ο οικισμός Πετραία με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πετριάς (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πετριάς του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πετραία με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σκύδρας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πετριάς (μαζί με τους οι-

3290. Ό.π.

3291. Ό.π.

3292. Κων/νος Δ. Καρακελίδης: «Το χωριό μου. Το Κάμενικ-Η Πετριά-Η Πετραία». Πετριά, 2010.

3293. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [4. Ο συνοικισμός Άρσεν της κοινότητας Επισκοπής εις «*Άρσενιος*» (ο) και ο συνοικισμός Κάμενικ της αυτής κοινότητας εις **Πετριάς** (ο)].

3294. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3295. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

κισμούς Λουτροχώρι και Πλεύρωμα) της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 516 κάτοικοι (1928), 722 (1940), 626 (1951) 813 (1961), 786 (1971), 845 (1981), 871 (1991), 929 (2011).

Πιπεριά - Πιπεργιές-Πιπεριές (Μπίτζιο Μαχαλά)³²⁹⁶

Ο οικισμός **Μπίτζιο Μαχαλά** βρίσκονταν σε υψόμετρο 160 μ., 3-4 χλμ. από την έδρα του δήμου, την Αριδαία, στον δρόμο προς τα Λουτρά Πόζαρ.

Ο οικισμός είχε μουσουλμανικό πληθυσμό στις αρχές του 20^{ου} αι. Το 1910 είχε 1.200 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 925 Τούρκους, ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 30 λ.³²⁹⁷.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Μπίτζιο (Μαχαλεσί) της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.201 κατοίκους (610 άνδρες και 591 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπίτζιο Μαχαλά με έδρα τον οικισμό Μπίτζιο Μαχαλά³²⁹⁸. Στον οικισμό προσαρτάται και ο οικισμός Γενή Μαχαλά.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 856 άτομα (451 άνδρες και 405 γυναίκες) και υπήρχαν 140 σπίτια μουσουλμάνων Τούρκων³²⁹⁹.

Το 1922 εγκαταστάθηκαν³³⁰⁰:

- 25 οικογένειες από το σαντζάκι Νικομήδειας. 19 οικογένειες από το ναχιγιέ Γιάλοβας (9 από το Κατιρλί, 8 από το Αρμουτλί, 2 από την Αρετσού), 4 από τον καζά Αδά Παζάρ (αρχικά 17 από το Σερδοβάν-έμειναν τελικά 4) και 2 από τον καζά Κεϊβής (Ορτάκιοϊ και Σαρατσή)

- 49 οικογένειες από το σαντζάκι Μπαλουκεσέρ Προύσας. Οι 39 οικογένειες από τον καζά Αρτάκης (34 από τη Γωνιά, 3 από τη Αρτάκη, 1 από τη Σκοπιά, 1 από τον Δράκοντα) και 10 οικογένειες από τον καζά Πανόρμου (4 από τις Συκαμιές, 3 από το Ιντζέ, 1 από το Σαρήκιοϊ, 1 από το Εδεντζίκ, 1 από το Ελπινζλή).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 346 πρόσφυγες (164 άνδρες και 182 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Μεταξύ 1923 και 1924 εγκαταστάθηκαν³³⁰¹:

3296. «Τοπική Κοινότητα Πιπεριάς». Δήμος Αλμωπίας.

3297. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3298. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [6. Ο συνοικισμός **Μπίτζιο Μαχαλά** υπό το όνομα «Κοινότης Μπίτζιο Μαχαλά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπίτζιο Μαχαλά ενούται και ο συνοικισμός Γενή Μαχαλά].

3299. Δημήτρης Λιθοδόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3300. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3301. Ό.π.

- 1 οικογένεια από την Τυρολόη Θράκης και
 - 21 οικογένειες από τον Πόντο. Αναλυτικότερα: 14 από το βιλαέτι Τραπεζούντας (2 από την πόλη της Τραπεζούντας, 1 από το Σαϊρατζούκ Κερασούντας, 3 από την Αργυρούπολη (η 1 από τα Μανδριά), 8 από τον καζά Άρδασας (Τορούλ) (6 από την Κρώμνη, 2 από την Αγγρίδη), 4 από το βιλαέτι Κασταμονής (2 από το Παρθένι Παρθενίου, 1 από το Γιατζήκιοϊ Σαφράμπολης, 1 από τη Σινώπη), 2 από το βιλαέτι Σεβάστειας (1 από Νεοκαισάρεια και 1 από την Τοκάτ) και 1 από το Κόσκιρι (Γοσιγρή) Ερζερούμ.

- Προφορική μαρτυρία του Κ.Μ.Σ. αναφέρει «ότι οι κάτοικοι του χωριού αυτού ήταν μαζεμένοι στην Πιπεριά-8 οικογένειες από το Κουλίκ (Γκιουλούκ) Άγκυρας» και άλλες προφορικές μαρτυρίες του Κ.Μ.Σ. αναφέρουν «3-4 οικογένειες από το Άχπουνάρ και μερικές από το Καράτζορεν καζά Τσόρουμ βιλαετίου Άγκυρας».

Αργότερα στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και 18 οικογένειες γηγενών από το Κάτω Λουτράκι και 1 βλάχικη από τους Καταρράκτες Ηπείρου³³⁰².

Το 1926 ο οικισμός Μπίτζιο Μαχαλά μετονομάζεται σε **Πιπεργιές**³³⁰³ και η κοινότητα Μπίτζιο Μαχαλά σε κοινότητα Πιπεργιών. Το όνομα το πήρε από τις καλλιέργειες πιπεριών.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 5 οικ./20 άτομα Θρακιώτες, 114 οικ./506 άτομα Μικρασιάτες και 25 οικ./112 άτομα Πόντιοι³³⁰⁴.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 134 οικογένειες προσφύγων (579 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 427 κατοίκων οι 389 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184741-184920)³³⁰⁵.

Στην εκκλησία του οικισμού, η οποία κτίστηκε την περίοδο 1953 - 1965, φυλάσσεται η εικόνα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου του 12^{ου} αι., η οποία προέρχεται από το χωριό Γεντζέ της Πανόρμου Βιθυνίας³³⁰⁶.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Πιπεριαί** και της κοινότητας σε Πιπεριών (Φ.Ε.Κ. - 16/10/1940).

Το 1997 ο οικισμός Πιπεριαί αποσπάται από την κοινότητα Πιπεριών και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» προσαρτάται στον πρώην δήμο Αριδαίας - Τοπικό Διαμέρισμα Πιπεριών. Ανήκε στο νομό Πέλλας. (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Τόπος της πιπεριάς, της κόκκινης πιπεριάς από την οποία οι οικοτεχνίες του οικισμού παρήγαγαν το «μπούκοβο». Η πιπεριά έγινε συνώνυμο του οικισμού. Σήμερα απ' τα κτίρια των οικοτεχνιών και τους δύο νερόμυλους που υπήρχαν έχουν απομείνει μόνο ερείπια. Οι κάτοικοι στην πλειοψηφία τους είναι αγρότες με βασική καλλιέργεια την

3302. Ό.π.

3303. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών του νομού Πέλλης, της Υποδιοικήσεως Ενωτίας, μετονομάζεται: [15. Η κοινότης Μπίτζιο Μαχαλά εις «κοινότητα Πιπεργιών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπίτζιο Μαχαλά εις «Πιπεργιές» (οι)].

3304. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3305. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3306. Ό.π. «Τοπική Κοινότητα Πιπεριάς».

αμπελουργία. Παράγονται και διακινούνται μεγάλες ποσότητες σταφυλιών. Εκτός από τα σταφύλια παράγονται σπαράγγια σε σημαντικές ποσότητες και οπωροκηπευτικά³³⁰⁷.

Από το 2011, ο οικισμός Πιπεριαί με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πιπεριών της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας, του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 427 (1928), 631 (1940), 390 (1951), 435 (1961), 484 (1971), 481 (1981), 542 (1991), 589 (2001), 554 (2011) .

Πλεύρωμα (Γενή-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Γενή Κιόϊ** της Έδεσσας βρίσκονταν 23 χλμ. νοτιοανατολικά της Έδεσσας, σε υψόμετρο 70 μ.³³⁰⁸

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 25 Αθίγγανους που διέμεναν σε 5 οικήματα³³⁰⁹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Γενή-Κιόϊ της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 25 κατοίκους (13 άνδρες και 12 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάμενικ με έδρα τον οικισμό Κάμενικ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ορμάν Τσιφλίκ, Μπάνια, Γενή Κιόϊ³³¹⁰ και Ρίζοβον.

Στην απογραφή του 1920, κατοικούσαν 26 άτομα (16 άνδρες και 10 γυναίκες).

Μεταξύ 1920-1921 εγκαταστάθηκαν 6 οικογένειες από το Τουρκεσάν Γκιόλας, υποδιοίκησης Αρνταχάν³³¹¹.

Το 1922 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Επισκοπής Νάουσας, με την απόσπαση του οικισμού Επισκοπής από την κοινότητα Άρσεν με έδρα τον οικισμό Επισκοπή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Άρσεν, Βέστιτσα, Κάμενικ και Γενή-Κιόϊ. (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 15/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 31 πρόσφυγες (17 άνδρες και 14 γυναίκες)³³¹².

Μεταξύ 1923-1924 εγκαθίστανται 7 οικογένειες από το Τσαμλικάλε και το Κούλαλι σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ (Κολωνίας) βιλαετίου Σεβάστειας³³¹³.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 7 οικ./23 άτομα Πόντιοι και 6 οικ./32 άτομα Καυκάσιοι³³¹⁴.

3307. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7304&lng=1>

3308. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3309. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3310. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Κάμενικ υπό το όνομα «Κοινότης Κάμενικ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άρσεν ενούνται και οι συνοικισμοί Ρίζοβον, Ορμάν-τσιφλίκ. **Γενή-κιόϊ** και Μπάνια].

3311. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3312. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Τουρκιασέν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 341.

3313. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου

3314. Ό.π.

Το 1926 ο οικισμός Γενή Κιόϊ αποσπάται από την κοινότητα Επισκοπής και προσαρτάται στη κοινότητα Πετριάς (Φ.Ε.Κ. 217^α – 30/06/1926).

Το 1927 ο οικισμός Γενή-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Πλεύρωμα**³³¹⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 136 κατοίκων οι 52 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. 27 οικογένειες προσφύγων (114 άτομα). Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Οι γηγενείς κατάγονταν από την Ξανθόγεια.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184921-184960)³³¹⁶.

Το 1997 ο οικισμός Πλεύρωμα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πετριάς (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πετριάς του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πλεύρωμα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σκύδρας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλευρώματος (μαζί με τους οικισμούς Λουτροχώρι και Πετριά) της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 136 κάτοικοι (1928), 208 (1940), 188 (1951) 262 (1961), 273 (1971), 280 (1981), 276 (1991), 263 (2011).

Πολλά Νερά (Φέτσιστα ή Φέστιστα ή Φέτισσα)

Ο οικισμός **Φέστιστα** βρίσκεται στο βόρειο άκρο του νομού Ημαθίας, κοντά στα όρια με τον νομό Πέλλας και σε απόσταση 2 χλμ. από το Λουτροχώρι, 26 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης της Βέροιας και σε υψόμετρο περίπου 150 μ. Είναι οικισμός του δήμου Ηρωϊκής Πόλεως Νάουσας.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 514 Βλαχόφωνους που διέμεναν σε 74 οικήματα³³¹⁷.

Στην Απαρίθμηση το 1913 ο οικισμός Φέτιστα της Υποδιοίκησης Έδεσσας, είχε 224 άνδρες και 290 γυναίκες, σύνολο 514 κατοίκους.

Το 1918 ο οικισμός Φέτισσα³³¹⁸ αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Σερμρινόβου, μετέπειτα κοινότητα Μαρίνας.

3315. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας στην Υποδιοίκηση Έδεσσας: [36. Ο συνοικισμός Γενή-Κιόϊ της κοινότητος Πετριά (πρώην Κάμενικ) μετονομάζεται εις «Πλεύρωμα» (το)].

3316. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3317. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3318. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Σερμερινόβου υπό το όνομα «Κοινότης Σερμερινόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σερμερινόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Παννάκων, Γκίμνοβον, Γκολσιάννη και Φέτισσα].

Στην απογραφή του 1920 δεν αναφέρεται ούτε και στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1926 ο οικισμός Φέτισσα μετονομάζεται σε **Πολλά Νερά**³³¹⁹ και η κοινότητα Σερμαρίνου σε κοινότητα Μαρίνα (Φ.Ε.Κ. 97^Α – 18/03/1926).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 33 οικογένειες προσφύγων (82 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 340 κατοίκων οι 78 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184981-185020)³³²⁰.

Το 1946 η κοινότητα Μαρίνας και ο οικισμός Πολλά Νερά αποσπώνται από την επαρχία Έδεσσας του νομού Πέλλας και προσαρτώνται στην επαρχία Νάουσας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1997 ο οικισμός Πολλά Νερά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μαρίνας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Μαρίνης (μαζί με τον οικισμό Μαρίνα) του πρώην δήμου Ανθεμίων, του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Κύρια πηγή εισοδήματος είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία. Κύριες καλλιέργειες είναι τα ροδάκινα, κεράσια, σιτηρά, αμπέλια, δαμάσκηνα, ακτινίδια και τα τελευταία χρόνια και ελιές. Το ζωικό κεφάλαιο αποτελείται από αιγοπρόβατα και βοοειδή³³²¹.

Από το 2011, ο οικισμός Πολλά Νερά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μαρίνης (μαζί με τον οικισμό Μαρίνα) της Δημοτικής Ενότητας Ανθεμίων, του δήμου Νάουσας με έδρα τη Νάουσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 340 κάτοικοι (1928), 208 (1940), 217 (1951), 254 (1961), 169 (1971), 185 (1981), 163 (1991), 139 (2011).

Πολυκάρπι (Πόλιανη)

Ο οικισμός **Πόλιανη** βρίσκονταν 22 χλμ. βόρεια της Έδεσσας³³²², σε υψόμετρο 160 μ.³³²³. Χτισμένος στα νοτιοδυτικά της Αριδαίας και στους πρόποδες του ορεινού όγκου του Βόρα, χωρίζεται στα δύο από το ποτάμι που τον διαρρέει.

3319. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Μαρτίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας: [8. Ο συνοικισμός Φέτισσα της κοινότητος Μαρίνας (πρώην Σερμαρίνου) μετονομάζεται εις «Πολλά Νερά»].

3320. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3321. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Πολλά Νερά Ημαθίας.

3322. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7305&lng=1>

3323. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΠΕ, 2006.

Ο οικισμός είχε μικτό μουσουλμανικό και εξαρχικό χριστιανικό πληθυσμό στις αρχές του 20^{ου} αι., με πλειοψηφία μουσουλμάνων (1.300 έναντι 100 χριστιανών, οι οποίοι ήταν προσκείμενοι στην Εξαρχία)³³²⁴.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 92 Βούλγαρους και 1.423 Τούρκους (σύνολο 1.515 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 2 ώρες και 30 λ.³³²⁵.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Πόλιανη της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.439 κατοίκους (720 άνδρες και 719 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πόλιανης με έδρα τον οικισμό Πόλιανη³³²⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.176 άτομα (628 άνδρες και 548 γυναίκες) και υπήρχαν 260 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων και 15 χριστιανών Τσιγγάνων³³²⁷.

Μεταξύ 1922 και 1923 εγκαταστάθηκαν:³³²⁸

- Από το σαντζάκι Προύσας. 50 οικογένειες από το Ντερέκιοϊ, 25 από το Βελετλέρ, 14 από το Δεμιρδέσιο, 7 από την Απολλωνιάδα του καζά Προύσας (οι τελευταίοι εγκατέλειψαν τον οικισμό) και 2 οικογένειες από το Παλλαδάρι.

- Από το σαντζάκι Μπαλούκεσερ. 10 οικογένειες από το Καραϊντίν Μπάλιας και το Αδραμύτι, 4 από τον Πάνορμο, 2 από το Κατιρλί Εσένκιοϊ Κωνσταντινούπολης.

- 30 οικογένειες από το Εξαμίλι (παρέμειναν 22).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 304 πρόσφυγες (150 άνδρες και 154 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Μεταξύ 1923 και 1924 εγκαταστάθηκαν:³³²⁹

- 145 οικογένειες από το Βενζίκιοϊ (Πεντζίκι) βιλαετίου Αϊδινίου (οι πρόσφυγες έφυγαν από την πατρίδα τους τον Αύγουστο-Σεπτέμβριο 1922. Πέρασαν από Σάμο, Πειραιά, Θεσσαλονίκη και κατέληξαν στη Πόλιανη. Παρέμειναν τελικά 96 οικογένειες).

- 15 οικογένειες από το Μπορδούρ σαντζακίου Ικονίου (παρέμειναν 10 οικογένειες).

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την Προύσα και το Αϊδίι της Μ. Ασίας. Ήταν άνθρωποι εργατικοί που αγωνίστηκαν και ρίζωσαν στο νέο τόπο ασχολούμενοι αποκλειστικά με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Ο πλούσιος κάμπος της Πολυκάρπης παρήγαγε τότε λίγα καπνά, δημητριακά, σταφύλια (από εκεί και το γνωστό τσίπουρο της Πολυκάρπης). Σήμερα προστέθηκαν ροδάκινα, κεράσια, μήλα, ακτινίδια, σπαράγγια. Η Πολυκάρπη είναι αυτή που τροφοδοτεί με ασβέστη και αργότερα με χαλίκι, όλη την Αλμπία³³³⁰.

3324. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμπίας (Μογλενών)».

3325. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3326. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [13. Ο συνοικισμός **Πόλιανη** υπό το όνομα «Κοινότητα Πόλιανης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

3327. Ό.π. Δημήτρης Λιθοξόου.

3328. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3329. Ό.π.

3330. http://ellinika-xwria.blogspot.com/2016/03/blog-post_249.html

Το 1925 ο οικισμός Πόλιανης μετονομάζεται σε **Πολυκάρπ**³³³¹ και η κοινότητα Πόλιανης σε κοινότητα Πολυκάρπ.

Το 1926 σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου 30 οικ./121 άτομα Θρακιώτες, 293 οικ./1.072 άτομα Μικρασιάτες και 8 οικ./33 άτομα Πόντιοι³³³².

Το 1928 το όνομα της κοινότητας και του οικισμού διορθώνεται σε **Πολυκάρπιο** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 301 οικογένειες προσφύγων (1.123 άτομα). Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Υπήρχαν και 8 οικογένειες γηγενών.

Στην απογραφή του 1928 εκ των 1.070 κατοίκων οι 953 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 440 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 185021-185460)³³³³.

Τη 10ετία του '60 και ιδίως επί Χούντας, οι κάτοικοί του μετανάστευσαν στη Γερμανία. Αργότερα επέστρεψαν στον οικισμό³³³⁴.

Το 1997 ο οικισμός Πολυκάρπι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πολυκαρπίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πολυκαρπίου του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πολυκάρπι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πολυκαρπίου της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.070 κάτοικοι (1928), 1.553 (1940), 1.264 (1951), 1.348 (1961), 1.155 (1971), 1.046 (1981), 1.141 (1991), 1.071 (2001), 1.044 (2011).

Πολυπλάτανο (Άνω Βέτσιστα)

Ο οικισμός **Άνω Βέτσιστα** βρίσκονταν μεταξύ Επισκοπής και Αγγελοχωρίου, στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας σε υψόμετρο 25 μ.³³³⁵

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Βέτσιτσα της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 158 κατοίκους (82 άνδρες και 76 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βέτσιτσα με έδρα τον οικισμό Βέτσιτσα³³³⁶.

3331. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 148^Α της 13^{ης} Ιουνίου 1925, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, εγκρίνεται την μετονομασίαν: [8. Του συνοικισμού Πόλιανη εις «**Πολυκάρπ**» και της ομωνύμου κοινότητος Πόλιανης εις «κοινότητα Πολυκάρπ»].

3332. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3333. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3334. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3335. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3336. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσ-

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 204 άτομα (102 άνδρες και 102 γυναίκες).

Το 1922 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Επισκοπής Νάουσας, με την απόσπαση του οικισμού Επισκοπής από την κοινότητα Άρσεν με έδρα τον οικισμό Επισκοπή. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Άρσεν, Βέστιτσα, Κάμενικ και Γενή-Κιοϊ. (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 15/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1927 ο οικισμός Βέστιτσα μετονομάζεται σε **Πολυπλάτανο**³³³⁷. Το όνομά του το πήρε επειδή έχει πολλά πλατάνια.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, εδώ μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 45 οικογένειες προσφύγων (149 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 381 κατοίκων οι 155 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 180301-180360)³³³⁸.

Το 1946 η κοινότητα Επισκοπής και ο οικισμός Πολυπλάτανο αποσπώνται από την επαρχία Έδεσσας και υπάγονται στην επαρχία Νάουσας του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 06/02/1946).

Το 1950 ο οικισμός Πολυπλάτανο αποσπάται από την κοινότητα Επισκοπής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πολυπλάτανου (Φ.Ε.Κ. 155^Α – 15/07/1950).

Το 1963 ο αρχαιολόγος Πέτσας εντόπισε στην περιοχή «τουμπίτσα» Πολυπλάτανου νεολιθική εγκατάσταση. Η ανασκαφή του χώρου ξεκίνησε από το 1997 και συνεχίζεται. Οι ραδιοχρονολογήσεις και τα αρχαιολογικά ευρήματα τοποθετούν την κατοίκηση του χώρου στα μέσα της 5ης χιλιετίας π.Χ. Συγκεκριμένα βρέθηκαν πλήθος οστέινων και λίθινων εργαλείων, αποθηκευτικών αγγείων καθώς και μια μικρή ομάδα διακοσμημένων αγγείων ρυθμού «κλασσικό Διμήνι» αλοιφωτά αγγεία και άλλα διακοσμημένα με γραφίτη. Με βάση το σύνολο της διακοσμημένης κεραμικής, είναι σαφές ότι ο νεολιθικός οικισμός Πολυπλάτανου, ήταν ένα σταυροδρόμι, από όπου περνούσαν και διακινούνταν αγγεία, από τη Θεσσαλία και την κεντρική και Ανατολική Μακεδονία³³³⁹.

Το 1986 ο οικισμός Πολυπλάτανο αποσπάται από την κοινότητα Πολυπλάτανου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ειρηνούπολης (Φ.Ε.Κ. 123^Α – 19/08/1986).

Το 1997 ο οικισμός Πολυπλάτανο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πολυπλάτανου του πρώην δήμου Ειρηνούπολης του νομού Ημαθίας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

σαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός **Βέστιτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Βεστίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βεστίτσης ενοείται και ο συνοικισμός Βέστιτσα].

3337. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30ης Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [37. Ο συνοικισμός **Βέστιτσα** της κοινότητος Επισκοπής εις «**Πολυπλάτανον**»].

3338. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3339. Τοπική Κοινότητα Πολυπλάτανου. Δήμος Ηρωικής Πόλης Νάουσας.

Η οικονομία του οικισμού είναι γεωργική, με καλλιέργεια νεκταρινιών και ροδάκινων³³⁴⁰.

Από το 2011, ο οικισμός Πολυπλάτανο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Ειρηνούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πολυπλάτανου της Δημοτικής Ενότητας Ειρηνούπολης του δήμου Νάουσας με έδρα την Νάουσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 381 κάτοικοι (1928), 606 (1940), 751 (1951) 872 (1961), 852 (1971), 942 (1981), (-) (1991), 773 (2011).

Προάστειο Εδέσσης (Πατσαρέσκιοι)

Ο οικισμός **Πατσαρέσκιοι** βρίσκονταν νότια της πόλης της Έδεσσας, σε υψόμετρο 140 μ.³³⁴¹.

Το 1914-1915 εγκαθίστανται μερικές οικογένειες Θρακιωτών που παλιννόστησαν το 1919³³⁴².

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Εδέσσης στον οποίο προσαρτώνται οι οικισμοί Τσερκόβιανη, Κατούγερη, Πατσαρέσκιοι³³⁴³, Δελικλή, Καγιά, Σάμαρ, Πότσεπ, Ριζάτιον και Βουλκογιάννοβον.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Πατσαρέσκιοι του δήμου Έδεσσας 27 άτομα (15 άνδρες και 12 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν μόνο 5 πρόσφυγες στον οικισμό (2 άνδρες και 3 γυναίκες).

Μεταξύ 1923-1924 οι περισσότερες οικογένειες που ζούσαν στον οικισμό κατάγονταν από τα χωριά της Ματσούκας σαντζακίου Τραπεζούντας (10 οικογένειες από τη Λαραχανή και 3-4 από τα Αγουρτσα). Προφορική μαρτυρία αναφέρει και πρόσφυγες από την Κρώμνη³³⁴⁴.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 2 οικ./13 άτομα Μικρασιάτες και 9 οικ./43 άτομα Πόντιοι³³⁴⁵.

Το 1926 ο οικισμός Πατσαρέσκιοι μετονομάζεται σε **Προάστειο Εδέσσης**³³⁴⁶.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά, 13 οικογένειες προσφύγων (56 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 59 κατοίκων οι 48 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

3340. Ό.π.

3341. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3342. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3343. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^Α της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στο νομό Πέλλης: [1. Η πόλις Εδέσσης, πρωτεύουσα του νομού Πέλλης υπό το όνομα «δήμος Εδέσσης». Προς τον δήμον Εδέσσης ενούνται και οι συνοικισμοί «Κατούγερη», «Πατσαρέσκιοι», «Οριζάριον», «Τσερκόβιανη», «Σάμαρι», «Πότσεπ», «Βουλκογιάννοβον», «Δελικλή», «Καγιά».

3344. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3345. Ό.π.

3346. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιόικση Έδεσσας, μετονομάζεται: [1. Ο συνοικισμός Πατσαρέσκιοι του δήμου Εδέσσης εις «Προάστειον Εδέσσης»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 185541-185560)³³⁴⁷.

Το 1997 ο οικισμός Προάστιο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Έδεσσας του πρώην δήμου Έδεσσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α-04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Προάστιο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Έδεσσας (μαζί με την Έδεσσα, Εκκλησιχώρι, Καισαριανά) της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 59 κάτοικοι (1928), 91 (1940), 41 (1951) 84 (1961), 64 (1971), 61 (1981), 61 (1991), 48 (2011).

Πρόδρομος.

Ο οικισμός **Πρόδρομος** βρίσκονταν βορειοανατολικά της Έδεσσας και βόρεια του Εξαπλάτανου, σε υψόμετρο 240 μ.³³⁴⁸

Στη θέση «Γκορίτσα», δυτικά του οικισμού, έχει εντοπιστεί εκτεταμένο νεκροταφείο τύμβων της εποχής του Σιδήρου³³⁴⁹.

Ο οικισμός είχε μουσουλμανικό πληθυσμό στις αρχές του 20^{ου} αι.³³⁵⁰ Το 1910 είχε 980 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκίopoulos).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 392 Τούρκους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 3 ώρες³³⁵¹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Πρόδρομος της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 375 κατοίκους (190 άνδρες και 185 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κωστελούπ με έδρα τον οικισμό Κωστελούπ. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πρόδρομος³³⁵² και Νοβοσέλτσι.

Το 1919 οι οικισμοί Νοβοσέλτσι και Πρόδρομος αποσπώνται από την κοινότητα Κωστελούπ και προσαρτώνται στη κοινότητα Νοβοσέλτσι (Φ.Ε.Κ. 80^Α – 14/04/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 335 άτομα (171 άνδρες και 164 γυναίκες) και υπήρχαν 71 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων³³⁵³.

3347. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3348. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3349. Υπουργείο Πολιτισμού: «Κήρυξη ως αρχαιολογικών χώρων δύο θέσεων στην αγροτική περιοχή Νερομύλων Προδρόμου Νομού Πέλλας».

3350. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3351. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3352. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περὶ αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [15. Ο συνοικισμός Κωστελούπ υπό το όνομα «Κοινότης Κωστελούπ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κωστελούπ ενοούνται και οι συνοικισμοί Νοβοσέλτσι και **Πρόδρομος**].

3353. Ο.π. Δημήτρης Λιθοξόου.

Μεταξύ 1922-1923 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 49 οικογένειες από την Ανατ. Θράκη (38 οικογένειες από τα Λούπιδα Περιστάσεως, 7 από την Περίσταση Περιστάσεως, 4 από την Ηράκλεια Ραιδεστού) ενώ το 1924 εγκαταστάθηκαν 2 οικογένειες από το Μπορδούρ Ικονίου Μ. Ασίας³³⁵⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 113 πρόσφυγες (58 άνδρες και 55 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 διέμεναν στον οικισμό 56 οικ./208 άτομα Θρακιώτες και 2 οικ./12 άτομα Μικρασιάτες³³⁵⁵.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 53 οικογένειες προσφύγων (202 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 202 κατοίκων οι 199 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 185461-185540)³³⁵⁶.

Το 1997 ο οικισμός Πρόδρομος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Νερομύλων (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Νερομύλων (μαζί με τον οικισμό Νερόμυλοι) του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πρόδρομος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νερομύλων (μαζί με τον οικισμό Νερόμυλοι) της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 202 κάτοικοι (1928), 310 (1940), 178 (1951), 205 (1961), 165 (1971), 127 (1981), 157 (1991), 186 (2001), 90 (2011).

Προφήτης Ηλίας

Ο οικισμός **Προφήτης Ηλίας** βρίσκεται στην κοντινή απόσταση των 2 χλμ. από την έδρα της δημοτικής ενότητας Μενηίδος, Καλή, με την οποία χωρίζεται με τον Αλμωπαίο. Απέχει επίσης 5 χλμ. από την πρωτεύουσα του δήμου Σκύδρα και 16 χλμ. από την πρωτεύουσα της περιφερειακής ενότητας Έδεσσας. Στα ανατολικά του συναντούμε τους οικισμούς Καλή και Άνυδρο, στα νότια την κωμόπολη Σκύδρα με το προάστιό της Μαυροβούνι, στα δυτικά και βορειοδυτικά τους οικισμούς Σάμαρι και Νέα Ζωή και στα βορειοανατολικά τους οικισμούς Κρανιά και Λιθαριά³³⁵⁷. Είναι σε υψόμετρο 60 μ.³³⁵⁸

3354. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3355. Ο.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3356. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3357. Βικιπαίδεια: Προφήτης Ηλίας Πέλλας.

3358. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις:

Ο Προφήτης Ηλίας είναι τοποθετημένος στα δυτικά ενός υψώματος, στους νοτιοδυτικούς πρόποδες του όρους Πάϊκου, στα ανατολικά της εισόδου των στενών του Αψάλου και δυτικά της εξόδου της κοιλάδας του ποταμού Αλμωπαίου ή Μογλένιστα. Ο ποταμός Αλμωπαίος έχει όλο τον χρόνο νερό και στις όχθες του υπάρχουν υδροχαρή φυτά όπως πλατάνια και λεύκες. Στις γύρω ημιορεινές εκτάσεις υπάρχει πώδης βλάστηση με βοσκοτόπια. Οι πεδινές περιοχές, που εντάσσονται στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο της πεδιάδας της Θεσσαλονίκης, υδροδοτούνται από τον ποταμό, μέσω εκτεταμένης ποτιστικής εγκατάστασης, εντατικοποιώντας την αγροτική παραγωγή κυρίως οπωροκηπευτικών, απ' όπου παράγονται κυρίως ροδάκινα. Κύριο άγριο θηλαστικό της περιοχής είναι η βίδρα, ενώ μεταξύ των πτηνών μπορούμε να συναντήσουμε στην ευρύτερη περιοχή αξιόλογα είδη όπως βαλτοποταμίδα, βυδοβυζάχτρα, φιδητός, χαλκοκουρούνα, βαλκανοτσικλητήρα, πετρίτης, λιοστριτσίδα, γαϊδουροκεφαλός, ασπροπάρης και δεντροτσιροβάκος. Στο λόφο, στις ανατολικές υπώρειες του οποίου βρίσκεται ο οικισμός, υπάρχουν βραχώδεις φωλιές πουλιών³³⁵⁹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Προφήτης Ηλίας ή Μητσηκλή της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 286 κατοίκους (164 άνδρες και 122 γυναίκες).

Το 1914 εγκαθίστανται 11 οικογένειες από το Καραντάγ ανεξαρτήτου σαντζακίου Δαρδανελίων (Μπίγας) και παρέμειναν μέχρι το 1921. Την ίδια περίοδο (1914-1915) εγκαθίστανται μερικές οικογένειες Θρακιωτών που παλιννόστησαν το 1919³³⁶⁰.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Προφήτη Ηλία, με έδρα τον οικισμό Προφήτη Ηλία³³⁶¹ στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Πράχνα, ενώ το 1919 ο οικισμός Πράχνα αποσπάται από την κοινότητα και προσαρτάται στη κοινότητα Κάμενικ (μετέπειτα Πετριά).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 533 άτομα (278 άνδρες και 255 γυναίκες).

Μεταξύ 1920-1921 εγκαθίστανται 42 οικογένειες από τον Καύκασο (διοίκηση Αρνταχάν Κάρς). Οι 27 οικογένειες ήταν από το Ντεμίρ-Καπού Γκιόλας (κατάγονταν από το Σαχνάτσιμεν ή Σενέτσιμεν Απές) και οι υπόλοιποι από το Χιντιρίκ Κάρς και από το Παντζαρότ Όλτυς^{3362, 3363}.

Το 1922 ο οικισμός Προφήτης Ηλίας αποσπάται από την κοινότητα Προφήτη Ηλία (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Βέρτεκοπ (μετέπειτα Σκύδρας). Φ.Ε.Κ. 20^Α – 15/02/1922.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 301 πρόσφυγες (152 άνδρες και 149 γυναίκες).

Μεταξύ 1922-1923 επαναγκαθίστανται οι Καρανταγλήδες. Επίσης εγκαθίστανται

Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3359. Στενά Αψάλου/Μογλένισας, Βιότοπος CORINE, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο-ΦΙΛΟΤΗΣ.

3360. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3361. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός **Προφήτης Ηλίας** υπό το όνομα «Κοινότης Προφήτου Ηλίας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Προφήτου Ηλίας ενούται και ο συνοικισμός Πράχνα].

3362. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3363. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: τη Ζεμζελέκ και Ντεμίρ ή Δεμίρ Καπί του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 168, 252.

Μικρασιάτες από τις περιοχές της Σμύρνης, της Μαγνησίας, της Εφέσου (πολλοί από αυτούς μετακινήθηκαν σε άλλους οικισμούς)³³⁶⁴.

Στον οικισμό κατοικούσαν Τούρκοι, κάποιες οικογένειες ντόπιων Μακεδόνων κατοίκων και λίγοι Βλάχοι. Το παλιό χωριό λεγόταν Ικαρίσα. Οι ντόπιοι κάτοικοι το έλεγαν Σφίτι Ηλία (Σφιτιλία) ενώ με τα χρόνια επικράτησε το όνομα Προφήτης Ηλίας. Στον οικισμό υπήρχαν τρεις μπέηδες που είχαν τα κονάκια τους και οι κάτοικοι δούλευαν για αυτούς με ποσοστό. Πριν τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922, είχαν αρχίσει να έρχονται στον οικισμό πρόσφυγες, η μεγάλη είσοδος των προσφύγων ακολούθησε μετά τη Μικρασιατική καταστροφή όπου όταν έφθασαν πρόσφυγες από τις περιοχές της Σμύρνης, της Μαγνησίας, της Εφέσου, του Καραντάς, των Αδάνων, της Θράκης και του Πόντου³³⁶⁵.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 1 οικ./2 άτομα Θρακιώτες, 61 οικ./209 άτομα Μικρασιάτες, 14 οικ./49 άτομα Πόντιοι και 42 οικ./174 άτομα Καυκάσιοι³³⁶⁶.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 108 οικογένειες προσφύγων (451 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 681 κατοίκων οι 242 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 185561-187720)³³⁶⁷.

Το 1929 ο οικισμός Προφήτης Ηλίας αποσπάται από την κοινότητα Σκύδρας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Προφήτη Ηλία (Φ.Ε.Κ. 228^Α – 12/07/1929).

Στην πλατεία του οικισμού σε ένα επιβλητικό πέτρινο κτίριο κατασκευής του 1932 στεγάζονταν έως και το 1988 το δημοτικό σχολείο του Προφήτη Ηλία, ενώ σήμερα στεγάζονται σε αυτό η έδρα του κοινοτικού διαμερίσματος, το αγροτικό ιατρείο και η δανειστική βιβλιοθήκη του³³⁶⁸.

Στην έξοδο του οικισμού στον δρόμο προς την Σκύδρα δεσπόζει Ιερός Ναός αφιερωμένος στον Προφήτη Ηλία. Στον προαύλιο χώρο του υπάρχει μνημείο/ηρώο πεσόντων 1922-1941. Στις 20 Ιουλίου όπου γιορτάζεται ο Προφήτης Ηλίας λαμβάνουν χώρα πολιτιστικές εκδηλώσεις με την συμμετοχή τοπικών συλλόγων³³⁶⁹.

Το 1997 ο οικισμός Προφήτης Ηλίας με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Προφήτη Ηλία (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Προφήτη Ηλία του πρώην δήμου Μενηίδος του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Προφήτης Ηλίας με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Μενηίδος και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Προφήτη Ηλία

3364. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3365. https://www.karatzova.com/2019/01/blog-post_625.html

3366. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3367. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3368. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3369. Ό.π.

της Δημοτικής Ενότητας Μενήιδος του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 681 κάτοικοι (1928), 998 (1940), 1.038 (1951) 1.087 (1961), 1.146 (1971), 1.212 (1981), 1.477 (1991), 1.028 (2011).

Ριζάρι (Ορυζάριο ή Ορυζάρτσι)

Ο οικισμός **Ορυζάριο** βρίσκονταν περίπου 7 χλμ. νοτιοανατολικά από το κέντρο της Έδεσσας και περίπου 85 χλμ. δυτικά της Θεσσαλονίκης³³⁷⁰, σε υψόμετρο 80 μ.³³⁷¹

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 153 Βούλγαρους που διέμεναν σε 25 οικήματα³³⁷².

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Ορυζάρι είχε 17 άνδρες και 22 γυναίκες, σύνολο 39 κατοίκους. Μεταξύ 1914-1915 εγκαταστάθηκαν μερικές οικογένειες Θρακιωτών από το Σουφλί που παλιννόστησαν το 1919³³⁷³.

Το 1918 ο οικισμός αναγνωρίζεται και προσαρτάται στο δήμο Έδεσσας.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ορυζάριον του δήμου Έδεσσας 257 άτομα (132 άνδρες και 125 γυναίκες).

Το 1920-1921 εγκαθίστανται λίγες οικογένειες από τον Καύκασο (από την υποδιοίκηση Γκιόλας Κάρς). Ως το 1924 οι Καυκάσιοι φθάνουν τις 30 περίπου οικογένειες³³⁷⁴.

Το 1922 ο οικισμός αποσπάται από τον δήμο Έδεσσας και προσαρτάται στη κοινότητα Βέρτεκοπ – μετέπειτα Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 20^A-15/02/1922).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 48 πρόσφυγες στον οικισμό (23 άνδρες και 25 γυναίκες).

Μεταξύ 1923-1924 εγκαθίστανται περίπου 30 οικογένειες από τον Πόντο³³⁷⁵ (από το Κενίν-Κονάκ και από τα μικρότερα χωριά Σιάρ-Γερή, Ουλού-Πορλού, Τσαμλητζά, Νεοχώρι και 3-4 οικογένειες από τα Άουρσα του βιλαετίου Τραπεζούντας και από το Κηζήκ, Λίτζασα, Ασαρτζούκ σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ βιλαετίου Σεβάστειας³³⁷⁶).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 21 οικ./84 άτομα Πόντιοι και 16 οικ./77 άτομα Καυκάσιοι.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 59 οικογένειες προσφύγων (247 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Οι γηγενείς ήταν Αθίγγανοι.

3370. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Ριζάρι Πέλλας.

3371. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3372. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3373. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3374. Ό.π.

3375. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Γενικόϊ και το Σαλούτ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση, 2022, σελ. 154, 301.

3376. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 492 κατοίκων οι 172 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184301-184360)³³⁷⁷.

Το 1931 ο οικισμός Ριζάρι αποσπάται από την κοινότητα Σκύδρας και αναγνωρίζεται ως έδρα της κοινότητας Ριζαρίου (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 07/01/1931).

Το 1997 ο οικισμός Ριζάρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ριζαρίου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Ριζαρίου του πρώην δήμου Έδεσσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ριζάρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ριζαρίου της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 492 κάτοικοι (1928), 753 (1940), 842 (1951), 973 (1961), 1.000 (1971), 1.150 (1981), 1.212 (1991), 1.130 (2011).

Ριζό (Ριζοβο)

Ο οικισμός **Ριζοβο** βρίσκονταν 19 χλμ. νοτιοανατολικά από τη Σκύδρα³³⁷⁸ και 15 χλμ. νοτιοδυτικά της Έδεσσας, σε υψόμετρο 50 μ.³³⁷⁹

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 75 Βούλγαρους που διέμεναν σε 10 οικήματα³³⁸⁰.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Ριζοβον της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 77 κατοίκους (40 άνδρες και 37 γυναίκες).

Το 1914-1915 εγκαθίστανται 9 οικογένειες από το Κιζίκ απές που είχαν καταφύγει στον Καύκασο. Στην έκθεση προσφύγων του 1916 καταγράφονται 9 οικογένειες και 27 άτομα³³⁸¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάμενικ (μετέπειτα Πετριά), με έδρα τον οικισμό Κάμενικ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ορμάν Τσιφλίκ, Μπάνια, Γενή Κιοί και Ριζοβον³³⁸².

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 218 άτομα (124 άνδρες και 94 γυναίκες).

3377. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3378. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7444&lng=1>.

3379. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3380. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3381. Αγνή Κ. Κολιαδήμον: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3382. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Κάμενικ υπό το όνομα «Κοινότης Κάμενικ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άρσεν ενούνται και οι συνοικισμοί Ριζοβον, Ορμάν-τσιφλίκ. Γενή-κιοί και Μπάνια].

Την ίδια χρονιά εγκαθίστανται 70-80 οικογένειες από το Κιζίκ Απές σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ (οι απόγονοι του Βασιλάγα) ενώ το 1921 εγκαθίστανται 10 οικογένειες από το Ντεμίρ Καπού Γκιόλας, υποδιοίκησης Αρνταχάν Κάρς (κατάγονταν κυρίως από το Σαχνάτσιμεν Απές)³³⁸³.

Το 1922 ο οικισμός Ριζοβον αποσπάται από την κοινότητα Κάμενικ και προσαρτάται στη κοινότητα Βέρτεκοπ (μετέπειτα Σκύδρας). Φ.Ε.Κ. 20^Α – 15/02/1922.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 241 πρόσφυγες (142 άνδρες και 99 γυναίκες).

Το 1926 επίσης, ο οικισμός Ριζοβον μετονομάζεται σε **Ριζό**³³⁸⁴. Πήρε το όνομα Ριζό γιατί, όταν πρωτοήρθαν οι πρόσφυγες από τον Πόντο, άρχισαν να καλλιεργούν στα βορειοδυτικά του χωριού, όπου υπήρχαν πολλά επιφανειακά νερά, ρύζι. Η βορειοδυτική περιοχή ήταν και η μόνη που είχε νερό. Το υπόλοιπο χωριό δεν είχε (δεν υπήρχαν αρδευτικά έργα ή γεωτρήσεις) και γι' αυτό εκεί καλλιεργούσαν σιτάρια, σουσάμι, λίγα βαμβάκια και καλαμπόκια. Για τις καλλιέργειες του βαμβακιού και του καλαμποκιού έπαιρναν νερό από το νερόμυλο που υπήρχε πάνω στο ποτάμι στην άκρη του χωριού. Το ποτάμι την εποχή εκείνη είχε πολλά νερά και πολλά πλατάνια όπου έφτιαχναν φωλιές πολλοί πελαργοί. Στο ποτάμι δεν υπήρχαν γέφυρες για να περάσουν οι χωριανοί. Έβαζαν μεγάλες πέτρες και περνούσαν πάνω απ' αυτές. Δεν υπήρχαν δρόμοι ούτε αυτοκίνητα. Τα περισσότερα σπίτια ήταν χαμηλά, φτιαγμένα από πλιθιά, ενώ μερικοί που ήταν κάπως πιο πλούσιοι έκαναν διώροφα σπίτια, στα οποία ο κάτω όροφος ήταν από πέτρα και ο πάνω από πλιθιά. Το κάθε σπίτι είχε αυλή και στάβλο και η κάθε οικογένεια είχε αρκετά ζώα (αγελάδες, βόδια, γουρούνια, κότες, κ. ά.)³³⁸⁵.

Το 1926 ο οικισμός Ριζό αποσπάται από την κοινότητα Σκύδρας και προσαρτάται στη κοινότητα Πετριά (Φ.Ε.Κ. 217^Α – 30/06/1926).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 96 οικ./338 άτομα Πόντιοι³³⁸⁶.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 86 οικογένειες προσφύγων (382 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 449 κατοίκων οι 165 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 185721-185840)³³⁸⁷.

3383. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3384. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [3. Η κοινότης Βερτεκόπ εις «κοινότητα Σκύδρας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βερτεκόπ εις Σκύδρα (η) και ο συνοικισμός Ριζοβον της αυτής κοινότητος εις «**Ριζό**» (το)].

3385. https://www.karatzova.com/2019/03/blog-post_969.html

3386. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3387. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1929 ο οικισμός Ριζό αποσπάται από την κοινότητα Πετριά και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ριζού (Φ.Ε.Κ. 424^Α – 02/12/1929).

Μετά τον Εμφύλιο (1949) ξεκίνησαν στη βορειοδυτική περιοχή αποξηραντικά και αποστραγγιστικά έργα. Έπαψε σ' αυτήν την περιοχή η καλλιέργεια ρυζιού και έκαναν την εμφάνισή τους τα πρώτα δέντρα (μηλιές). Επίσης με την αποξήρανση μειώθηκαν τα κρούσματα ελονοσίας, που παλιότερα ήταν πάρα πολλά, γιατί υπήρχαν πολλά κουνούπια. Άρχισαν να γίνονται αρδευτικά έργα και αργότερα γεωτρήσεις, κι έτσι υπήρχε νερό για όλα τα κτήματα. Από το 1955 και στα υπόλοιπα κτήματα ξεκίνησε η καλλιέργεια καρποφόρων δέντρων. Μετά το 1960 άρχισε η συστηματική καλλιέργεια των ροδάκινων που είναι η βασική καλλιέργεια σήμερα.

Στο ποτάμι, με το πέρασμα του χρόνου, φτιάχτηκαν γέφυρες, ο νερόμυλος γκρεμίστηκε και οι κάτοικοι του χωριού έκοψαν τα πλατάνια. Το 1952 ήρθε το ηλεκτρικό ρεύμα. Σιγά-σιγά άρχισαν να φτιάχνονται δρόμοι και το 1967-68 έκαναν την εμφάνισή τους τα πρώτα αυτοκίνητα. Άρχισαν να κτίζονται καινούρια σπίτια, πιο σύγχρονα, και το χωριό άρχισε να επεκτείνεται. Λίγα σπίτια έχουν τώρα στάβλους και ζώα. Οι κάτοικοι έπαψαν να ασχολούνται με την κτηνοτροφία, εκτός από λίγες εξαιρέσεις. Τα πιο πολλά απ' τα άγρια ζώα που ζούσαν στην περιοχή εξαφανίστηκαν. Οι λόγοι είναι πολλοί. Ένας σημαντικός λόγος ήταν οι μάχες που έγιναν στην περιοχή στη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου. Άλλος λόγος ήταν το κυνήγι που εξαπέλυσαν οι κάτοικοι του χωριού στους λύκους και τις αλεπούδες για να προστατέψουν τα ζώα τους. Το κόψιμο των δέντρων του ποταμιού έδωσε τους πελαργούς. Το υπερβολικό κυνήγι λαγών και πουλιών βοήθησε στη μείωση του αριθμού τους³³⁸⁸.

Το 1989 ο οικισμός Ριζό αποσπάται από την κοινότητα Ριζού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σκύδρας (Φ.Ε.Κ. 145^Α – 01/06/1989).

Το 1997 ο οικισμός Ριζό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ριζού του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ριζό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σκύδρας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ριζού της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 449 κάτοικοι (1928), 640 (1940), 594 (1951) 830 (196έλλας 1), 968 (1971), 921 (1981), 1.013 (1991), 1.010 (2011).

Ριζοχώρι (Ρούζινο)

Ο οικισμός **Ρούζινο** βρίσκονταν 9 χλμ. βορειοανατολικά της Αριδαίας³³⁸⁹, σε υψόμετρο 150 μ.³³⁹⁰

Ο οικισμός είχε μουσουλμανικό πληθυσμό σύμφωνα με τον χάρτη Κοντογόνη και

3388. https://www.karatzova.com/2019/03/blog-post_969.html

3389. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7338&lng=1>

3390. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΕ, 2006.

την Στατιστική του Καντσώφ ενώ σύμφωνα με τον Χαλκιοπούλο και τον Μιλόγιεβιτς είχε και χριστιανούς κατοίκους³³⁹¹.

Το 1910 κατοικούσαν 75 τρομοκρατούμενοι πατριαρχικοί (Χαλκιοπούλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 242 Τούρκους ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 2 ώρες³³⁹².

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Ρούζινο της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 266 κατοίκους (144 άνδρες και 122 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καρλάτ με έδρα τον οικισμό Καρλάτ. Στη κοινότητα προσαρτώνται οι οικισμοί Ρούζινο³³⁹³ και Νεοχώρι.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 233 άτομα (121 άνδρες και 112 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 62 πρόσφυγες (33 άνδρες και 29 γυναίκες).

Μεταξύ 1923 - 1924 εγκαταστάθηκαν 50 οικογένειες από το Καγιά-Τεπέ και το Δε-γιρμέντας (Απές) σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας Πόντου και το 1924, 22 οικογένειες από το Αβδουραχμανλή σαντζακίου Υοσγάτης Άγκυρας Μ. Ασίας³³⁹⁴.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 77 οικ./302 άτομα Πόντιοι³³⁹⁵.

Το 1926 ο οικισμός Ρούζινο μετονομάζεται σε **Ριζοχώρι**³³⁹⁶ και η κοινότητα Καρλάτ σε κοινότητα Μηλιά.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 74 οικογένειες προσφύγων (264 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Στον οικισμό κατοικούσαν και 7 οικογένειες Αθίγγανων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 298 κατοίκων οι 271 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 185841-185940)³³⁹⁷.

Το 1934 ο οικισμός Ριζοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Μηλιά και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Ριζοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 94^Α – 06/03/1934) ενώ το 1952 ακυρώνεται η εν λόγω μεταβολή (Φ.Ε.Κ. 200^Α – 28/07/1952) και καταργείται η κοινότητα Ριζοχωρίου.

3391. Βικιπαίδεια: Ριζοχώρι Πέλλας.

3392. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3393. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περὶ αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [13. Ο συνοικισμός Καρλάτ υπό το όνομα «Κοινότης Καρλάτ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρλάτ ενοούνται και οι συνοικισμοί **Ρούζινο** και **Νιχώρι**].

3394. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3395. Ό.π.

3396. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 346^Α της 4^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περὶ μετονομασίας διαφόρων κοινοτήτων και συνοικισμών του νομού Πέλλης, της επαρχίας Ενωτίας εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [1. Ο συνοικισμός **Ρούζινο** της κοινότητος **Μηλιά** (πρώην **Καρλάτ**) μετονομάζεται εις «**Ριζοχώρι**»].

3397. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 ο οικισμός Ριζοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μηλέας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μηλέας (μαζί με τον οικισμό Μηλέα) του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μηλέα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μηλέας (μαζί με τον οικισμό Μηλέα) της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 298 κάτοικοι (1928), 511 (1940), 448 (1951), 555 (1961), 543 (1971), 572 (1981), 526 (1991), 537 (2001), 444 (2011).

Άνω Ροδωνιά - Ροδωνιά (Τουρμαλή)

Ο οικισμός **Τουρμαλή** βρίσκονταν σε υψόμετρο 160 μ.³³⁹⁸ και ανήκε στο δήμο Αλμωπίας³³⁹⁹. Απέχει 4 χλμ. από την Αριδαία³⁴⁰⁰.

Το 1910 είχε 725 μουσουλμάνους κατοίκους (Χαλκιάπουλος).

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, ύστερα και από πιέσεις της Πύλης, κάτοικοι των Τσακώνων, όπως και πολλοί άλλοι κάτοικοι της επαρχίας, εξισλαμίστηκαν και το 1922, με την Ανταλλαγή των πληθυσμών, σαν μουσουλμάνοι, ξεριζώθηκαν και εγκαταστάθηκαν στην Ανατολική Θράκη³⁴⁰¹.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 300 Τούρκους, ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 20 λ.³⁴⁰².

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τουρμαλή της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 338 κατοίκους (157 άνδρες και 181 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσάκων Μαχαλά με έδρα τον οικισμό Τσάκων Μαχαλά. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο συνοικισμός Τουρμανλή³⁴⁰³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 282 άτομα (147 άνδρες και 135 γυναίκες).

Μεταξύ 1921-1922 εγκαθίστανται 9 οικογένειες από το σαντζάκι Νικομήδειας (6 από το Σερδοβάν και 3 από το Κατιρλί. Παρέμειναν 4 οικογένειες στο χωριό)³⁴⁰⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 123 πρόσφυγες (55 άνδρες και 68 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό.

3398. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3399. Βικιπαίδεια: Τσάκοι Πέλλας.

3400. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7327&lng=1>

3401. <http://4dim-aridaias.pel.sch.gr/almopia/dimotika1/tsakoi.htm>

3402. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3403. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [7. Ο συνοικισμός Τσάκων Μαχαλά υπό το όνομα «Κοινότης Τσάκων Μαχαλά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.Προς την κοινότητα ενούνται και ο συνοικισμός **Τουρμανλή**].

3404. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

Μεταξύ 1923-1924 εγκαθίστανται 22 οικογένειες από τον Πόντο. 10 οικογένειες από το βιλαέτι Ερζερούμ (5 από το Κόσκιρι ή Γοσιγή και 2 από το Κατράχ Παϊπούρτης, 3 από το Ερζερούμ). 10 από τη Σαφράμπολη βιλαετίου Κασταμονής, 1 από την Τραπεζούντα, 1 από την Αργυρούπολη. Επίσης το 1924 εγκαταστάθηκαν 3 οικογένειες από το Τασλίκ σαντζακίου Καισάρειας βιλαετίου Ικονίου³⁴⁰⁵.

Το 1926 ο οικισμός Τουρμανλή μετονομάζεται σε **Ροδωνιά**³⁴⁰⁶ και η κοινότητα Τσάκων Μαχαλά σε κοινότητα Τσακώνων.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 23 οικ./112 άτομα Μικρασιάτες και 49 οικ./185 άτομα Πόντιοι.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 65 οικογένειες προσφύγων (261 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 103 κατοίκων οι 5 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 185941-186040)³⁴⁰⁷.

Το 1928 το όνομα του οικισμού Ροδωνιά διορθώνεται σε **Άνω Ροδωνιά**.

Σύμφωνα με το Μητρώο Δημοτολογίου των προσφύγων της κοινότητας Τσακώνων, η πλειοψηφία των προσφύγων που ήρθαν στο χωριό τη διετία '22-'24 κατάγονταν από περιοχές του Πόντου. Μεγάλο ήταν το ρεύμα από την περιοχή Προύσας αλλά και από άλλες περιοχές όπως της Κασταμονής, του Ερζερούμ της Τραπεζούντας και της Αργυρούπολης. Όσον αφορά στην επαγγελματική ενασχόληση και τρόπο βιοπορισμού τους παρατηρήθηκε ότι με τη γεωργία ασχολούνταν το 97% περίπου του πληθυσμού. Οι περισσότερες οικογένειες ήταν πολυμελής, πράγμα άλλωστε που προβλέπονταν εκείνη την εποχή. Επίσης, σημαντικός ήταν και ο αριθμός αυτών που αν και αρχικά εγκαταστάθηκαν στους Τσάκωνες, τουλάχιστον για το διάστημα '22-'24, ωστόσο μετακινήθηκαν σε άλλες περιοχές πιθανότατα λόγω οικονομικών συνθηκών.³⁴⁰⁸

Τόσο η Ροδωνιά όσο και οι Τσάκωνες κατοικούνταν αποκλειστικά από Τούρκους πριν τον ερχομό των προσφύγων. Όταν οι πρόσφυγες ήρθαν στα μέρη αυτά, βρήκαν ως επί το πλείστον έτοιμα σπίτια που ανήκαν σε Τούρκους, οι οποίοι έμεναν εκεί. Συμβίωσαν με τους Τούρκους κατοίκους των χωριών για δυο χρόνια, από το 1922 ως το 1924 και αργότερα οι πενιχρές περιουσίες εκείνων περιήλθαν στα χέρια τους. Το γεγονός αυτό τους διευκόλυνε σημαντικά καθώς η στέγη ήταν ζήτημα ζωτικής σημασίας. Τα σπίτια αυτά φυσικά τα επιδιόρθωσαν και πολλοί πρόσθεσαν κι άλλους χώρους και δωμάτια καθώς είχαν πολυμελείς οικογένειες και συνέχιζαν την παράδοση που ήθελε τις ποντιακές οικογένειες πολυπληθείς και αυστηρά πατριαρχικές. Βέβαια υπήρξαν και αυτοί που δε

3405. Ό.π.

3406. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών του νομού Πέλλης, της Υποδιοίκησης Ενωτίας, μετονομάζεται: [19. Η κοινότης Τσάκων Μαχαλά εις «κοινότητα Τσακώνων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσάκων Μαχαλά εις «Τσάκωνες» (οι) και ο συνοικισμός της αυτής κοινότητος Τουρμανλή εις «Ροδωνιά» (η)].

3407. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3408. <http://4dim-aridaia.pel.sch.gr/almopia/dimotika1/tsakoi.htm>

βρήκαν έτοιμο σπίτι για να εγκατασταθούν. Η αναφορά γίνεται σε όσους ήρθαν στους Τσάκωνες κάπως αργότερα από το πρώτο ρεύμα που στάθηκε πιο ευνοημένο και εγκαταστάθηκε σε τούρκικα σπίτια. Παρόλα αυτά, το ζήτημα της στέγης απασχόλησε τη μειοψηφία όσων εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Τα λιγοστά εισοδήματά τους οι πρόσφυγες τα απέκτησαν αρχικά από την καλλιέργεια καλαμποκιού, φασολιών και μεταξοσκώληκα για την παραγωγή μεταξιού. Η εξασφάλιση των προς το ζην ήταν το κυριότερο μέλημά τους και η προοπτική της διανομής κτημάτων ήταν το ζητούμενο που θα έδινε λύση στο πρόβλημα τους³⁴⁰⁹.

Το 1931 ο οικισμός Άνω Ροδωνιά αποσπάται από την κοινότητα Τσακώνων και προσαρτάται στη κοινότητα Πιπεργιών (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 07/01/1931).

Το 1997 ο οικισμός Άνω Ροδωνιά αποσπάται από την κοινότητα Πιπεριών και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» προσαρτάται στον πρώην δήμο Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2001 ο οικισμός Άνω Ροδωνιά **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 18/03/2001).

Απογραφές: 103 (1928), 127 (1940), 63 (1951), 91 (1961), 60 (1971), 45 (1981), 85 (1991).

Σαμάρι (Σάμαρ)

Ο οικισμός **Σάμαρ** βρίσκονταν 6 χιλ. βόρεια-ανατολικά της πόλης της Έδεσσας, σε υψόμετρο 290 μ.³⁴¹⁰

Ο όρος *σαμάριον* συνηθίζεται από τους εκκλησιαστικούς κύκλους και μόνο στον γραπτό λόγο. Πρόκειται για ένα από τα κεφαλοχώρια του προηγούμενου αιώνα και λέγεται από τους γηραιότερους ότι η ονομασία του συνδέεται με το γεγονός ότι σε αυτήν την περιοχή κατέφθαναν άνθρωποι από όλη την περιφέρεια, για να επισκευάσουν σαμάρια (εμπορικό κέντρο). Ομιλούμε για εποχές, όπου τα ζώα ήταν τα κύρια μεταφορικά μέσα, αλλά και εργαλεία στα χέρια του ανθρώπου. Υπάρχει ακόμα μια εκδοχή για την ονομασία του χωριού και έχει να κάνει με την τοποθεσία, που είναι πολλοί και μικροί λόφοι, δηλαδή καμπύλες, που θυμίζουν το σχήμα του σαμαριού.

Η ίδρυση του χωριού τοποθετείται κοντά στα 1550 από ανθρώπους, οι οποίοι κυνηγημένοι από το καθεστώς, επέλεξαν την τοποθεσία ώστε να μη γίνεται ευκόλως αισθητή η παρουσία τους από τον τότε κεντρικό δρόμο. Βέβαια τα τελευταία χρόνια ανακαλύφθηκε προϊστορικός οικισμός στην περιοχή, που δίνει νέα τροπή και τροφή για περισσότερη μελέτη³⁴¹¹.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 116 άτομα (90 Βούλγαρους και 26 Βλαχόφω-νους) που διέμεναν σε 5 οικήματα³⁴¹².

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Σάμαρ είχε 40 άνδρες και 47 γυναίκες, σύνολο 87 κατοίκους.

3409. Ό.π.

3410. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=7445&lng=1>

3411. Βικιπαίδεια: Σαμάρι Πέλλας.

3412. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Εδέσσης στον οποίο προσαρτώνται οι οικισμοί Τσερκόβιανη, Κατούγερη, Πατσαρέσκιοι, Δελικλή, Καγιά, Σάμαρ³⁴¹³, Πότσεπ, Ριζάτιον και Βουλκογιάννοβον.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Σάμαρ του δήμου Έδεσσας 84 άτομα (43 άνδρες και 41 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1924 ο οικισμός Σάμαρ αποσπάται από τον δήμο Έδεσσας και προσαρτάται στη κοινότητα Λούκοβιτς. (Φ.Ε.Κ. 138^A – 20/06/1924).

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 7 οικ./25 άτομα Πόντιοι.³⁴¹⁴

Το 1926 ο οικισμός Σάμαρ μετονομάζεται σε **Σαμάρι**³⁴¹⁵ και η κοινότητα Λούκοβιτς σε κοινότητα Σωτήρας.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 7 οικογένειες προσφύγων (35 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Μετά το 1928 οι γηγενείς έδωξαν τους πρόσφυγες. Πολλοί πήγαν στο Κλεισοχώρι³⁴¹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 210 κατοίκων οι 28 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 186041-186060)³⁴¹⁷.

Το 1997 ο οικισμός Σαμάρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Σωτήρας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Σωτήρας του πρώην δήμου Έδεσσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Το Σαμάρι έχει ξηρό, ηπειρωτικό κλίμα και συνήθιζαν να το επισκέπτονται ασθενείς κατά την ανάρρωσή τους για ταχύτερη βελτίωση της υγείας τους.

Από το 2011, ο οικισμός Σαμάρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σωτήρας (μαζί με τους οικισμούς: Λύκοι, Μαργαρίτα, Παλαιά Σωτήρα και Σωτήρα) της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 210 κάτοικοι (1928), 177 (1940), 130 (1951) 163 (1961), 114 (1971), 128 (1981), 117 (1991), 84 (2011).

3413. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 98^A της 5^{ης} Μαΐου 1918, Περί συστάσεως δήμων στις νέες χώρες, στο νομό Πέλλης: [1. Η πόλις Εδέσσης, πρωτεύουσα του νομού Πέλλης υπό το όνομα «δήμος Εδέσσης». Προς τον δήμον Εδέσσης ενοούνται και οι συνοικισμοί «Κατούγερη», «Πατσαρέσκιοι», «Οριζάριον», «Τσερκόβιανη», «**Σάμαρι**», «Πότσεπ», «Βουλκογιάννοβον», «Δελικλή», «Καγιά».

3414. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3415. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [4. Ο συνοικισμός Σάμαρ της αυτής κοινότητας («κοινότητα Σωτήρας») μετονομάζεται εις «**Σαμάρι**»].

3416. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3417. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Σεβαστιανά (Βίγκενη ή Βάγγενη)

Ο οικισμός **Βίγκενη** βρίσκονταν 10,8 χλμ. νοτιοανατολικά της Έδεσσας³⁴¹⁸ σε υψόμετρο 60 μ.³⁴¹⁹

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 158 άτομα (87 Βούλγαρους, 39 Βλαχόφωρους και 32 Αθίγγανους) που διέμεναν σε 23 οικήματα³⁴²⁰.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Βήγκενι της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 158 κατοίκους (81 άνδρες και 77 γυναίκες).

Το 1914 εγκαταστάθηκαν 9 οικογένειες Θρακιωτών και 21 Μικρασιατών που παλιννόστησαν το 1919. Μεταξύ 1917 και 1921 έχουμε εγκατάσταση Καυκασίων και Ποντίων που είχαν καταφύγει στον Καύκασο³⁴²¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βέρτεκοπ, με έδρα τον οικισμό Βέρτεκοπ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Βίγκενη³⁴²², Τρέμπολις και Λιποχώριον.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 440 άτομα (237 άνδρες και 203 γυναίκες).

Το 1922 εγκαταστάθηκαν 13 οικογένειες από τη Μ. Ασία. Μεταξύ 1923-1924 εγκαταστάθηκαν 100 οικογένειες προσφύγων από το σαντζάκι Σεμπίν Καραχισάρ (Κολωνία") βιλαετίου Σεβάστειας (από τα χωριά Απές Ινοϊ, Τερέκιοϊ, Αρμούτ-τσαϊρ, Δερέκιοϊ, Ταμλικάλε, Κούλαλι, Παζάρμπελεν – 10 οικογένειες- Οβατσίκ. 4-5 οικογένειες από το Όρμονος Πάφρας³⁴²³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό Βίγκενη 293 πρόσφυγες (150 άνδρες και 143 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Κατά το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένοι: 8 οικ./33 άτομα Μικρασιάτες, 100 οικ./453 άτομα Πόντιοι και 1 οικ./5 άτομα Καυκάσιοι³⁴²⁴.

Το 1926 ο οικισμός Βίγκενη μετονομάζεται σε **Σεβαστιανά**³⁴²⁵.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 103 οικογένειες προσφύγων (410 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 589 κατοίκων οι 318 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

3418. Οδηγός Χιλιομετρικών Αποστάσεων Οδικού Δικτύου της χώρας.

3419. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3420. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3421. Αγνή Κ. Κολιάδημου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3422. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Βέρτεκοπ υπό το όνομα «Κοινότης Βέρτεκοπ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βέρτεκοπ ενοούνται και οι συνοικισμοί **Βίγκενη**, **Λιποχώριον** και **Τρέμπολις**].

3423. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιάδημου.

3424. Ό.π.

3425. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [5. Ο συνοικισμός **Βίγκενη** της κοινότητος **Σκύδρας** (πρώην **Βερτεκόπ**) μετονομάζεται εις **«Σεβαστιανά»**].

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 186081-186220)³⁴²⁶.

Το 1989 ο οικισμός Σεβαστιανά αποσπάται από την κοινότητα Σεβαστιανών και προσαρτάται στο δήμο Σκύδρας (Φ.Ε.Κ. 145^A – 01/06/1989)

Το 1997 ο οικισμός Σεβαστιανά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Σεβαστιανών του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σεβαστιανά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Σεβαστιανών της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 589 κάτοικοι (1928), 987 (1940), 1.005 (1951) 1.216 (1961), 1.257 (1971), 1.213 (1981), 1.348 (1991), 1.406 (2011).

Σκύδρα (Βέρτεκοπ)³⁴²⁷

Ο οικισμός **Βέρτεκοπ** ήταν χτισμένος στη μέση ενός εύφορου κάμπου, απέχοντας 15 χλμ. από την πρωτεύουσα Έδεσσα. Είναι σε υψόμετρο 40 μ.³⁴²⁸

Σύμφωνα με πληροφορίες, το 1873 το Βέρτικοπ είχε περίπου 40 σπίτια, 20 ελληνικά και 20 τούρκικα είχε δηλαδή ελάχιστο πληθυσμό. Το 1890 χτίστηκε πάνω στο τότε ήδη υπάρχον σχολείο, διώροφο πλέον σχολείο, το οποίο σώζεται μέχρι σήμερα και βρίσκεται πίσω από το σημερινό Γυμνάσιο. Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα οι κάτοικοι αγωνίστηκαν για την ελευθερία. Σημαντικός Μακεδονομάχος ήταν ο Χριστόδουλος Δημάρης³⁴²⁹.

Το 1912 ο οικισμός Βερτεκόπι είχε 200 κατοίκους (Ευαγγελίδης).

Το Βέρτικοπ απελευθερώθηκε από τον τούρκικο ζυγό την 17η Οκτωβρίου του 1912, με την συνεισφορά του Ελληνικού Στρατού στην διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων. Στα 1914 πολλοί πρόσφυγες από την Θράκη και τον Πόντο εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Στα 1916 με τη Γαλλική πρωτοβουλία τα συμμαχικά στρατεύματα εγκατέστησαν έναν σιδηρόδρομο τύπου «Ντεκοβίλ» (Dekoville) συνδέοντας το Βέρτικοπ (τη Σκύδρα) με την Αρδέα (Αριδαία). Αυτό το τραίνο εξυπηρετούσε ολόκληρη την περιοχή μέχρι να τελειώσει ο πόλεμος. Το γνωστό σε όλους τραίνο της Καρατζόβας ήταν το μοναδικό συγκοινωνιακό μέσω της εποχής καθώς το ελληνικό κράτος δεν είχε αρχίσει ακόμα να φτιάχνει δρόμους.

3426. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3427. Βικιπαίδεια: Σκύδρα Πέλλας. «Αυτό το όνομα προέρχεται από την Τουρκική ή Σλαβική γλώσσα και σημαίνει «Στριφοχώρι». Ονομαζόταν δε έτσι εξ αιτίας ενός ποταμού (σημερινός Εδεσσαίος ποταμός) ο οποίος πήγαζε από την Έδεσσα και περνούσε από τα εδάφη του Βέρτικοπ το οποίο ήταν κτισμένο γύρω από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου».

3428. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3429. Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος (επιστημονική επιμέλεια): «Αφανείς γηγενείς Μακεδονομάχοι», Ε.Μ.Σ., Εκδόσεις University Studio Press. Θεσσαλονίκη 2008.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 168 άτομα (27 Έλληνες, 89 Βούλγαρους και 52 Αθίγγανους) που διέμεναν σε 27 οικήματα³⁴³⁰.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Βερτεκόπ της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 171 κατοίκους (92 άνδρες και 79 γυναίκες).

Μεταξύ 1914-1915 εγκαθίστανται μερικές οικογένειες Θρακιωτών που παλιννόστησαν το 1919³⁴³¹.

Στα τέλη Μαΐου του 1918 το Βέρτικοπ θα δεχθεί δύο βομβαρδισμούς από τη γερμανική αεροπορία αφού οι Γερμανοί γνώριζαν ότι ο σταθμός ήταν ο μεγαλύτερος σταθμός ανεφοδιασμού και ενισχύσεων του Μακεδονικού μετώπου. Οι ζημιές που προκλήθηκαν ήταν τεράστιες, τα γερμανικά αεροπλάνα έπληξαν κυρίως τον σιδηροδρομικό σταθμό, τις αποθήκες πυρομαχικών και τροφίμων που ήταν εκεί και τους φούρνους και τα μαγειρεία που ήταν στην περιοχή του σταθμού.

Στα 1918 η σιδηροδρομική γραμμή περιήλθε στην Ελληνική κατοχή και άρχισε να λειτουργεί ξανά το 1925 και συνέχισε να λειτουργεί μέχρι το 1936 οπότε και καταργήθηκε, αφού κρίθηκε ως ασύμφορο. Ανάμνηση του ονόματος του τραίνου είναι η συνοικία Ντεκοβίλ κοντά στο σταθμό που χτίστηκε περίπου το 1950. Ακόμη και σήμερα μέσα στην πόλη διασώζεται σε όχι τόσο καλή κατάσταση, το παλαιό «Ντεκοβίλ», το κτίριο που στεγαζόταν ο αρχικός Σιδηροδρομικός Σταθμός Σκύδρας³⁴³².

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βέρτεκοπ, με έδρα τον οικισμό Βέρτεκοπ³⁴³³ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Βίγκενη, Τρέμπολιτς και Λιποχώριον.

Το 1919 έχουμε την άφιξη 160 πολυμελών οικογενειών από τη Ν. Ρωσία (από το Μερτζάν Κουμπάν) που εγκαθίστανται στις πρώην αγγλικές-γαλλικές εγκαταστάσεις (νέος συνοικισμός 'Φιλαδέλφεια'). Έμειναν περίπου 40 οικογένειες³⁴³⁴.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 809 άτομα (449 άνδρες και 360 γυναίκες).

Το 1922 εγκαθίστανται 9 οικογένειες από τα Κιουπλιά σαντζακίου Μπίλετζικ, 3 από το σαντζάκι Προύσας (η μία από την Αρτάκη Προύσας), 2 από τη Σμύρνη. Και μέσα στο 1923 εγκαθίστανται 16 οικογένειες από την Ανατ. Θράκη³⁴³⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό Βρετεκόπ 180 πρόσφυγες (95 άνδρες και 85 γυναίκες)³⁴³⁶.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν: 36 οικογένειες από τη Σαφράμπολη βιλαετίου Κασταμονής Πόντου. Επίσης οικογένειες Ποντίων από το Σαραντάρ, 2-3 από τη Τσόλαινα, 2 από την Άδισα Αργυρούπολης, 4 από τη Λαχαράνη και 2 από τα Κούτουλα Τρα-

3430. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3431. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3432. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3433. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης του νομού Πέλλης, στην υποδιοίκηση Εδέσσης, αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός **Βέρτεκοπ** υπό το όνομα «Κοινότης Βέρτεκοπ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βέρτεκοπ ενούνται και οι συνοικισμοί Βίγκενη, Λιποχώριον και Τρέμπολιτς].

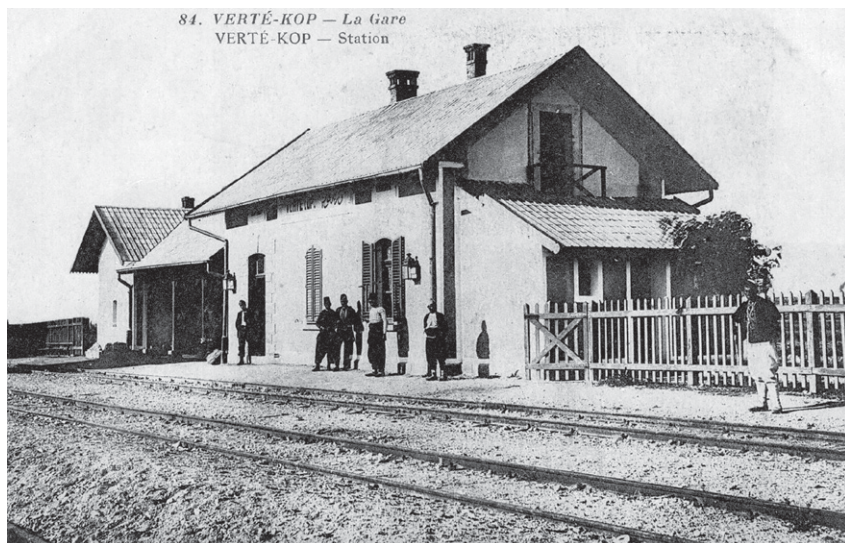
3434. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3435. Ό.π.

3436. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Τουρκιασέν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 341.

πεζούντας, 5 από την Κρώμνη, 1 από την Ινέπολη, 1 από την Κερασούντα, μερικές από το Γενήκιοϊ Αλατσάμ Πάφρας και από τα Αλούτζαρα Σεμπιν Καραχισάρ Σεβάστειας³⁴³⁷.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες: 17 οικ./60 άτομα Θρακιώτες, 8 οικ./32 άτομα Μικρασιάτες, 38 οικ./135 άτομα Πόντιοι, 40 οικ./172 άτομα Καυκάσιοι και 1 οικ. /4 άτομα Βουλγαροπρόσφυγες³⁴³⁸.



Το 1926 ο οικισμός Βέρτεκοπ μετονομάζεται σε **Σκύδρα**³⁴³⁹.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 72 οικογένειες προσφύγων (286 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 833 κατοίκων οι 267 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Αρκετές οικογένειες από τον Πόντο και τη Θράκη που είχαν εγκατασταθεί αρχικά σε άλλους οικισμούς μετεγκαθίστανται στη Σκύδρα από τα τέλη της 10ετίας του '20 και κατά τη διάρκεια του '30³⁴⁴⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 186461-186620)³⁴⁴¹.

Η Σκύδρα εξυπηρετείται από τον ομώνυμο Σιδηροδρομικό Σταθμό που εγκαινιά-

3437. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3438. Ό.π.

3439. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [3. Η κοινότης Βερτεκόπ εις «κοινότητα Σκύδρας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βερτεκόπ εις **Σκύδρα** (η) και ο συνοικισμός Ρίζοβον της αυτής κοινότητος εις «Ριζό» (το)].

3440. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3441. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

στηκε το 1894 επί σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης - Φλώρινας. Από το 2010, εξυπηρετείται από τον προαστιακό Θεσσαλονίκης ο οποίος συνδέει την πόλη με τη Θεσσαλονίκη και την Έδεσσα. Αποτελεί σημαντικό αγροτικό κέντρο της περιοχής με σημαντική φρουτοπαραγωγή (κυρίως ροδακινοπαραγωγή), κονσερβοποιία και μεταποιητική φρουτοβιομηχανία³⁴⁴².

Το 1989 ο οικισμός Σκύδρα αποσπάται από την κοινότητα Σκύδρας και ορίζεται έδρα του δήμου Σκύδρας (Φ.Ε.Κ. 145^Α - 01/06/1989).

Το 1997 ο οικισμός Σκύδρα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Σκύδρας του πρώην δήμου Σκύδρας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σκύδρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Σκύδρας της Δημοτικής Ενότητας Σκύδρας του δήμου Σκύδρας με έδρα την Σκύδρα (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 833 κάτοικοι (1928), 1.654 (1940), 2.020 (1951) 3.172 (1961), 3.970 (1971), 4.319 (1981), 4.562 (1991), 5.373 (2011).

Σωσάνδρα (Πρεμπόδιστα)

Ο οικισμός **Πρεμπόδιστα** (=κυνηγημένο χωριό) είναι οικισμός του δήμου Αλμωπίας σε υψόμετρο 150 μ.³⁴⁴³, και βρίσκονταν βορειοδυτικά της Αριδαίας.

Ο οικισμός είχε μικτό μουσουλμανικό και χριστιανικό πληθυσμό στις αρχές του 20^{ου} αι., με πλειοψηφία μουσουλμάνων (1.100 έναντι 300 χριστιανών, οι οποίοι ήταν προσκείμενοι στο Πατριαρχείο) και λειτουργούσε πατριαρχικό σχολείο³⁴⁴⁴.

Το 1910 κατοικούσαν 420 πατριαρχικοί και 750 μουσουλμάνοι (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 391 Έλληνες και 1.147 Τούρκους (σύνολο 1.538 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 1 ώρα και 45 λ.³⁴⁴⁵.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Πρεμπόδιστα της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.435 κατοίκους (739 άνδρες και 696 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πρεμπόδιστα με έδρα τον οικισμό Πρεμπόδιστα³⁴⁴⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.176 άτομα (628 άνδρες και 548 γυναίκες).

Το 1922 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας μετονομάζεται σε **Σωσάνδρα** (Φ.Ε.Κ. 41Β - 24/06/1922).

3442. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3443. Βικιπαίδεια: Σωσάνδρα Πέλλας.

3444. Ό.π.

3445. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3446. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [8. Ο συνοικισμός **Πρεμπόδιστα** υπό το όνομα «Κοινότης Πρεμπόδιστα» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

Μεταξύ 1922-1923 εγκαταστάθηκαν:³⁴⁴⁷

- 40 οικογένειες από το βιλαέτι Προύσας. 32 από το σαντζάκι Προύσας (18 από το Παλλαδάρι, 10 από το Δεμιρδέσιο, 2 από το Σουσουρλούν, 2 από το Ντερέκιοϊ) και 8 από το σαντζάκι Μπαλουκεσέρ (4 από την Αρτάκη, 3 από τη Γωνιά Αρτάκης, 1 από το Τσιγκρίτα Αδραμυττίου).

- 10 οικογένειες από το βιλαέτι Τραπεζούντας. 6 από το σαντζάκι Αργυρούπολης (5 από την Παλαγία, 1 από το Αμπρίκ), 3 από το σαντζάκι Τζάνικ (Σαμψούντα), 1 από την Ορντού σαντζακίου Τραπεζούντας. 20 από το βιλαέτι Σεβάστειας. 11 από το σαντζάκι Σεβάστειας (6 από τη Ζάρα, 3 από το Κογιά-τεπέ (ή Κόϊτεπε), 2 από το Αγορέν), 9 από το σαντζάκι Σεμπίν Καραχισάρ (8 από το Τερέκιοϊ, 7 από το Μεσούντιέ, 1 από το Μονταλάς, 1 από το Γαρεσάρ). Οι Απεσλήδες ήταν περισσότεροι αλλά μετά την αποξήρανση έφυγαν οι περισσότεροι και εγκαταστάθηκαν στο Ζερβοχώρι Ημαθίας. Μετά τον Εμφύλιο μερικές οικογένειες μετακινήθηκαν στο Αγγελοχώρι.

- 51 οικογένειες από το Ακ-Νταγ-Μαντέν, 1 από το Τάχταλη, 1 από το Κακίκισλα, 2 από το Κεσκίν Μαντέν σαντζακίου Άγκυρας, 7 από το Ιντζέσου σαντζακίου Καισάρειας, 1 από τη Νεάπολη σαντζακίου Νίγδης Ικονίου.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 250 πρόσφυγες (118 άνδρες και 132 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 ήταν εγκατεστημένες 104 οικ./446 άτομα Μικρασιάτες και 12 οικ./54 άτομα Πόντιοι³⁴⁴⁸.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 148 οικογένειες προσφύγων (628 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.ΕΜ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Στον οικισμό κατοικούσαν και 122 οικογένειες γηγενών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 908 κατοίκων οι 487 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 186621-186820)³⁴⁴⁹.

Μετά τον Εμφύλιο, πολλοί Πόντιοι (σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται και όσοι είχαν εγκατασταθεί στο Ακ-Ντάγ-Μαντέν) έφυγαν στο Λιποχώρι, στα Γιαννιτσά. Σήμερα παραμένουν 60-70 οικογένειες προσφύγων³⁴⁵⁰.

Οι ασχολίες των κατοίκων είναι γεωργικές και κτηνοτροφικές, αλλά η παραγωγή φτάνει μόνο για οικιακή χρήση και όχι για εμπόριο. Ο κλήρος των Ελλήνων είναι πολύ μικρός. Καλλιεργούνται κυρίως πιπεριές που ευδοκιμούν πολύ στην περιοχή, καλαμπόκι και βαμβάκι και φυτεύονται μουρεόδεντρα για να βοηθήσουν στην εκτροφή μεταξοσκώ-

3447. Αγνή Κ. Κολιαδήμου, «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3448. Ό.π.

3449. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3450. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

λκη. Τα καπνά αρχίζουν να καλλιεργούνται για πρώτη φορά το 1952, λαχανικά αρχίζουν να καλλιεργούνται συστηματικά από τον ερχομό των πρώτων Ελλήνων προσφύγων. Η κτηνοτροφία γίνεται, και αυτή, σε μικρή κλίμακα για τις ανάγκες της οικογένειας³⁴⁵¹.

Το 1997 ο οικισμός Σωσάνδρα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Σωσάνδρας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Σωσάνδρας του πρώην δήμου Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Στη Σωσάνδρα βρίσκονται δύο μύλοι οι οποίοι έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα μνημεία: ο τετράμυλος ιδιοκτησίας Γ. Παρτσανίδη και ο εξαμύλος ιδιοκτησίας Δ. Παππά και Θ. Τερζή. Αμφότεροι αποτελούν μαρτυρία της εξέλιξης της ντόπιας λαϊκής αρχιτεκτονικής καθώς και δείγματα της βιοτεχνικής και βιομηχανικής αρχιτεκτονικής που διαμορφώθηκε στην περιοχή στο τέλος του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αι.³⁴⁵²

Από το 2011, ο οικισμός Σωσάνδρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σωσάνδρας της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 908 κάτοικοι (1928), 1.178 (1940), 1.131 (1951), 1.250 (1961), 1.345 (1971), 1.241 (1981), 1.174 (1991), 1.206 (2001), 1.085 (2011).

Σωτήρα (Λούκοβιτς)

Ο οικισμός **Λούκοβιτς** βρίσκονταν 10 χιλ. βόρεια της πόλης της Έδεσσας, στους πρόποδες του όρους Βόρα, σε υψόμετρο 250 μ.³⁴⁵³

Σύμφωνα με την παράδοση αλλά όπως προκύπτει και από τα παραπάνω ευρήματα, ο οικισμός βρισκόταν 800 μ. ανατολικά της σημερινής θέσης, στην τοποθεσία που ονομάζεται «Τοπόλιτε», την οποία όμως εγκατέλειψαν οι πρόγονοι των κατοίκων, γιατί κατά την παράδοση στρατιές μυρμιγκιών κατέστρεφαν τις σοδειές τους. Μετακινήθηκαν έτσι και έκτισαν οικισμό σε περιοχή κοντά στις σημερινές κατασκηνώσεις Σωτήρας, η οποία ακόμη και σήμερα ονομάζεται Παλαιά Σωτήρα. Επειδή όμως, σύμφωνα πάντα με την παράδοση, κατά διαστήματα άκουγαν δυνατούς θορύβους προερχόμενους από την πηγή που και σήμερα υπάρχει και μάλιστα όποιος άκουγε πρώτος τους θορύβους αυτούς πέθαινε, γι' αυτό εγκατέλειψαν και την εν λόγω περιοχή και εγκαταστάθηκαν πριν από 500 περίπου χρόνια στην θέση που είναι σήμερα ο οικισμός, πάνω σε ερείπια παλαιότερου οικισμού. Συνέχισαν όμως να πεθαίνουν και προκειμένου να εξορκίσουν το κακό έβαλαν δύο δίδυμα αγόρια να ζέσουν δυο δίδυμα βόδια και να οργώσουν περιμετρικά το χωριό και έκτοτε, σύμφωνα με το θρύλο, απαλλάχτηκαν από όλες τις κακοδαιμονίες. Έτσι επειδή βρήκαν επιτέλους την σωτηρία τους, ονομάστηκε το χωριό Σωτήρα, και από τότε κάθε χρόνο την ημέρα εκείνη (ήταν 2 Μαΐου – αποκομιδή λειψάνων του Αγίου Αθανασίου), το χωριό έχει τοπικό πανηγύρι³⁴⁵⁴.

3451. <https://schoolpress.sch.gr/promaxoischoolnet/?p=119>

3452. Υπουργείο Πολιτισμού: «ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΔΑΠ/Γ/293/29/22-1-1988 - ΦΕΚ 90/Β/19-2-1988».

3453. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3454. Βικιπαίδεια: Σωτήρα Πέλλας.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 194 Βούλγαρους που διέμεναν σε 30 οικήματα³⁴⁵⁵.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Λούκοβιτς είχε 113 άνδρες και 106 γυναίκες, σύνολο 219 κατοίκους.

Το 1920 αναγνωρίζεται ο οικισμός Λούκοβιτς και προσαρτάται στον δήμο Έδεσσας (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Λούκοβιτς της κοινότητας Έδεσσας 222 άτομα (98 άνδρες και 124 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Οι 23 οικογένειες προσφύγων που εγκαταστάθηκαν το 1923 στον οικισμό προέρχονταν από το Τσίχριτσι Ακ-Νταγ-Μαντέν σαντζακίου Υοσγάτης Άγκυρας. Το 1932 είχαν απομείνει 15 οικογένειες, ενώ μετά την αποξήρανση της λίμνης 5-6 οικογένειες. Όσοι έφυγαν μετακινήθηκαν στη Κρύα Βρύση ως «απαιρωμένοι». Μία οικογένεια μετακινήθηκε το 1936 στο Λυκόστομο³⁴⁵⁶.

Το 1924 ο οικισμός Λούκοβιτς αποσπάται από τον δήμο Έδεσσας και ορίζεται έδρα της νεοσυσταθείσας κοινότητας Λούκοβιτς. (Φ.Ε.Κ. 138^A – 20/06/1924)

Κατά το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένοι: 1 οικ./8 άτομα Μικρασιάτες και 23 οικ./78 άτομα Πόντιοι³⁴⁵⁷.

Το 1926 ο οικισμός Λούκοβιτς μετονομάζεται σε **Σωτήρα**³⁴⁵⁸ και η κοινότητα Λούκοβιτς σε κοινότητα Σωτήρας.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, συνολικά 22 οικογένειες προσφύγων (82 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 384 κατοίκων οι 80 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 186821-186860)³⁴⁵⁹.

Το 1997 ο οικισμός Σωτήρα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Σωτήρας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Σωτήρας του πρώην δήμου Έδεσσας (Φ.Ε.Κ. 244Α– 04/12/1997).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Από το 2011, ο οικισμός Σωτήρας με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σωτήρας (μαζί με τους οικισμούς: Λύκοι, Μαργαρίτα, Παλαιά Σωτήρα και Σαμάρι) της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

3455. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3456. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3457. Ό.π.

3458. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Πέλλας, στην υποδιοίκηση Έδεσσας, μετονομάζεται: [3. Η κοινότης Λούκοβιτς εις «κοινότητα Σωτήρας» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Λούκοβιτς εις «**Σωτήρα**» (η)].

3459. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 384 κάτοικοι (1928), 431 (1940), 290 (1951) 369 (1961), 267 (1971), 242 (1981), 250 (1991), 205 (2011).

Τρία Έλατα (Λέσκοβο)

Ο οικισμός **Λέσκοβο** βρίσκονταν στο ανατολικό τμήμα της επαρχίας Αλμωπίας, στην πλαγιά του όρους Πάικου, σε υψόμετρο περίπου 1.050 μ. και ήταν ένα από τα χωριά της επαρχίας Αλμωπίας του Ν. Πέλλας³⁴⁶⁰.

Το 1910 κατοικούσαν 560 ορθόδοξοι Έλληνες άρτι απαλλαγέντες της Βουλγαρικής τρομοκρατίας (: που δήλωσαν πατριαρχικοί λόγω του φόβου των ελληνικών ανταρτικών ομάδων) [Χαλκιάπουλος].

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 180 Έλληνες και 502 Ρουμάνους (σύνολο 682 άτομα) ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 7,5 ώρες³⁴⁶¹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Λέσκοβο της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 592 κατοίκους (305 άνδρες και 287 γυναίκες).

Το 1919 εγκαθίστανται οικογένειες Αρβανιτοβλάχων από τη Λάκκα Σουλίου³⁴⁶². Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λεσκόβου με έδρα τον οικισμό Λέσκοβο³⁴⁶³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 523 άτομα (255 άνδρες και 268 γυναίκες) και υπήρχαν 150 σπίτια χριστιανών Σλάβων³⁴⁶⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Ρευστοποιήθηκαν 263 περιουσίες κατοίκων που μετανάστευσαν στη Βουλγαρία (Μιχαηλίδης).

Το 1924 εγκαθίστανται 23 οικογένειες από το Ρούκαβακ σαντζακίου Υοσγάτης Άγκυρας ενώ την ίδια χρονιά περίπου 110 οικογένειες γηγενών, μετανάστευσαν στη Βουλγαρία³⁴⁶⁵.

Το 1925 ο οικισμός Λέσκοβο μετονομάζεται σε **Τρία Έλατα**³⁴⁶⁶ και η κοινότητα Λεσκόβου σε κοινότητα Τριών Ελάτων.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν 25 οικ./93 άτομα Μικρασιάτες³⁴⁶⁷.

3460. Ιστορικά: Τρία Έλατα.

3461. Έγγραφο GR.GSA- IAM_ADM001.01.000053.00012. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3462. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3463. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [15. Ο συνοικισμός **Λέσκοβον** υπό το όνομα «Κοινότης Λεσκόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενος από της κοινότητος Λειβαδίου, εις ην υπήχθη δια του από 28 Ιουνίου 1918 διατάγματος.]

3464. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3465. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3466. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 148^Α της 13^{ης} Ιουνίου 1925, Περί μετονομασίας συνοικισμών του νομού Πέλλης, εγκρίνομεν την μετονομασίαν: [Του συνοικισμού **Λέσκοβον** εις «**Τρία Έλατα**» και της ομωνύμου κοινότητος Λεσκόβου εις «κοινότητα Τριών Ελάτων»].

3467. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 23 οικογένειες προσφύγων (90 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Οι πρόσφυγες προέχονταν από τον Πόντο και την περιοχή της Καισάρειας³⁴⁶⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 162 κατοίκων οι 117 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 186861-186900)³⁴⁶⁹.

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, γύρω στα 1942, η περιοχή του Πάικου γίνεται θέατρο πολεμικών επιχειρήσεων. Στην περιοχή βρίσκονται Γερμανοί, Βούλγαροι, Σέρβοι, Έλληνες αντάρτες. Στα Τρία Έλατα στεγάζεται κυρίως ο 3ος Λόχος του 30ου Συντάγματος του Ε.Λ.Α.Σ. ενώ χρησιμοποιείται εκτός από χώρο στάθμευσης και διάταξης των λόχων ως χώρος μεταστάθμευσης. Από 1-1-1944 αρχίζουν έντονες πολεμικές επιχειρήσεις στο Πάικο. Στις 5 Μαΐου 1944 οι Γερμανοί καίνε τα Τρία Έλατα. Το χωριό καταστρέφεται ολοσχερώς. Κατοικίες γεννήματα καίγονται ενώ το σύνολο των ζώων αρπάζονται από τους Γερμανούς, εικόνες αφαιρούνται από την εκκλησία η οποία στη συνέχεια πυρπολείται, κειμήλια, μετάλλια Μακεδονομάχων χάνονται. Οι κάτοικοι συγκεντρώνονται χωριστά. Τα γυναικόπαιδα στο προαύλιο της εκκλησίας και οι άντρες στο προαύλιο του σχολείου όπου υπό την απειλή όπλων υποβάλλονται σε τρομοκρατία προκειμένου να αποκαλύψουν που είναι κρυμμένοι οι υπόλοιποι κάτοικοι. Κατά τη διάρκεια αυτών των επεισοδίων σκοτώνονται κάτοικοι του χωριού εκ των οποίων ένα ανήλικο παιδί. Στη συνέχεια οι κάτοικοι οδηγούνται πεζή στην πόλη της Αριδαίας μετά από διανυκτέρευση στο χωριό Ίδα όπου και φυλακίζονται χωριστά, γυναικόπαιδα-άντρες, για χρονικό διάστημα δύο μηνών. Έτσι οι κάτοικοι το εγκαταλείπουν και μην έχοντας την οικονομική δυνατότητα αλλά ούτε και την ψυχική δύναμη να το ξαναφτιάξουν, εγκαθίστανται ως πρόσφυγες μέσα στην ίδια την επαρχία τους στα γύρω χωριά και την Αριδαία, ή σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Έκτοτε το χωριό δεν ξανακατοικείται ενώ οι κάτοικοί του δεν θα αποζημιωθούν ποτέ μέχρι σήμερα³⁴⁷⁰.

Κατά την διάρκεια του Εμφύλιου, το χωριό διαλύθηκε. Οι περισσότεροι από τους πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στη Νότια και σε άλλες κοινότητες (Φούστανη, Φιλώτεια) ενώ κάποιοι από τους ντόπιους κατοίκους μετακινήθηκαν στον Αρχάγγελο διατηρώντας τα κτήματά τους³⁴⁷¹.

Απογραφές: 162 κάτοικοι (1928), 146 (1940), (-).

Τσάκωνες (Τσάκω Μαχαλά)

Ο οικισμός **Τσάκω Μαχαλά** βρίσκονταν σε υψόμετρο 150 μ.³⁴⁷² ενώ απέχει 2 χλμ. από την Αριδαία.

3468. Ό.π. Ιστορικά.

3469. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3470. Ό.π. Ιστορικά.

3471. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3472. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Στην εποχή του Βυζαντίου ο οικισμός ήταν μετόχι του Μοναστηρίου της Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους³⁴⁷³.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, ύστερα και από πιέσεις της Πύλης, κάτοικοι των Τσακώνων, όπως και πολλοί άλλοι κάτοικοι της επαρχίας, εξισλαμίστηκαν και το 1922, με την ανταλλαγή των πληθυσμών, σαν μουσουλμάνοι, ξεριζώθηκαν και εγκαταστάθηκαν στην Ανατολική Θράκη³⁴⁷⁴.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 709 Τούρκους, ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 20 λ.³⁴⁷⁵.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τσάκων Μαχαλά της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 682 κατοίκους (336 άνδρες και 346 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσάκων Μαχαλά με έδρα τον οικισμό Τσάκων Μαχαλά³⁴⁷⁶. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο συνοικισμός Τουρμανλή.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 526 άτομα (262 άνδρες και 264 γυναίκες) και υπήρχαν 150 σπίτια μουσουλμάνων Τούρκων³⁴⁷⁷.

Μεταξύ 1922-1923 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν³⁴⁷⁸:

- 41 οικογένειες από το βιλαέτι Προύσας. Από το σαντζάκι Προύσας. 10 από την Απολλωνιάδα, 9 από τα Κουβούκλια, 3 από το Δεμίρ-Τας (Δεμιρδέςιο), 2 από την Αϊνασή, 2 από το Κελεσάν ή Κελεσάνη και 1 από το Ακτσέ-Μπουνάρ Προύσας. Από το σαντζάκι Μπαλούκεσερ 12 από την Γωνιά Αρτάκης. Από το σαντζάκι Μπίλετζικ 3 από το Μπάσκιοι. 1 από την Πέργαμο. Επίσης 3 οικογένειες από το Νεοχώρι Καλλίπολης.

- 30 οικογένειες από τον Πόντο. 11 από το βιλαέτι Ερζερούμ (9 από το Κατράχ, 1 από το Κόσκιρι και 1 από το Χαϊκ Παϊπούρτης. 10 από το βιλαέτι Κασταμονής (6 από το Παρθένι, 3 από το Γιαζή-κιόι, 1 από τον Προφήτη Ηλία Σινώπης). 9 από το Αλατσάμ Τζάνικ βιλαετίου Τραπεζούντας.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 181 πρόσφυγες (91 άνδρες και 90 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Μητρώο Δημοτολογίου των προσφύγων της κοινότητας Τσακώνων, η πλειοψηφία των προσφύγων που ήρθαν στο χωριό τη διετία '22-'24 κατάγονταν από περιοχές του Πόντου. Μεγάλο ήταν το ρεύμα από την περιοχή Προύσας αλλά και από άλλες περιοχές όπως της Κασταμονής, του Ερζερούμ της Τραπεζούντας και της Αργυρούπολης. Όσον αφορά στην επαγγελματική ενασχόληση και τρόπο βιοπορισμού τους παρατηρήθηκε ότι με τη γεωργία ασχολούνταν το 97% περίπου του πληθυσμού. Οι περισσότερες οικογένειες ήταν πολυμελής, πράγμα άλλωστε που προβλέπονταν εκείνη την εποχή. Επίσης, σημαντικός ήταν και ο αριθμός αυτών που αν και αρχικά εγκαταστάθηκαν στους Τσάκωνες, τουλάχιστον για το διάστημα '22-'24, ωστόσο μετακινήθηκαν σε άλλες περιοχές πιθανότατα λόγω οικονομικών συνθηκών³⁴⁷⁹.

3473. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7309&lng=1>

3474. <http://4dim-aridaias.pel.sch.gr/almopia/dimotika1/tsakoi.htm>

3475. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3476. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [7. Ο συνοικισμός **Τσάκων Μαχαλά** υπό το όνομα «Κοινότης Τσάκων Μαχαλά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ενοούνται και ο συνοικισμός Τουρμανλή].

3477. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3478. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3479. <http://4dim-aridaias.pel.sch.gr/almopia/dimotika1/tsakoi.htm>

Τόσο η Ροδωνιά όσο και οι Τσάκωνες κατοικούνταν αποκλειστικά από Τούρκους πριν τον ερχομό των προσφύγων. Όταν οι πρόσφυγες ήρθαν στα μέρη αυτά, βρήκαν ως επί το πλείστον έτοιμα σπίτια που ανήκαν σε Τούρκους, οι οποίοι έμεναν εκεί. Συμβίωσαν με τους Τούρκους κατοίκους των χωριών για δυο χρόνια, από το 1922 ως το 1924 και αργότερα οι πενιχρές περιουσίες εκείνων περιήλθαν στα χέρια τους. Το γεγονός αυτό τους διευκόλυνε σημαντικά καθώς η στέγη ήταν ζήτημα ζωτικής σημασίας. Τα σπίτια αυτά φυσικά τα επιδιόρθωσαν και πολλοί πρόσθεσαν κι άλλους χώρους και δωμάτια καθώς είχαν πολυμελείς οικογένειες και συνέχιζαν την παράδοση που ήθελε τις ποντιακές οικογένειες πολυπληθείς και αυστηρά πατριαρχικές. Βέβαια υπήρξαν και αυτοί που δε βρήκαν έτοιμο σπίτι για να εγκατασταθούν. Η αναφορά γίνεται σε όσους ήρθαν στους Τσάκωνες κάπως αργότερα από το πρώτο ρεύμα που στάθηκε πιο ευνοημένο και εγκαταστάθηκε σε τούρκικα σπίτια Παρόλα αυτά, το ζήτημα της στέγης απασχόλησε τη μειοψηφία όσων εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Τα λιγοστά εισοδήματά τους οι πρόσφυγες τα απέκτησαν αρχικά από την καλλιέργεια καλαμποκιού, φασιολιών και μεταξοσκώληκα για την παραγωγή μεταξιού. Η εξασφάλιση των προς το ζην ήταν το κυριότερο μέλημά τους και η προοπτική της διανομής κτημάτων ήταν το ζητούμενο που θα έδινε λύση στο πρόβλημα τους³⁴⁸⁰.

Το 1926 ο οικισμός Τσάκων Μαχαλά μετονομάζεται σε **Τσάκωνες**³⁴⁸¹ και η κοινότητα Τσάκω Μαχαλά σε κοινότητα Τσακώνων.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 3 οικ./13 άτομα Θρακιώτες, 78 οικ./357 άτομα Μικρασιάτες και 31 οικ./142 άτομα Πόντιοι³⁴⁸².

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 99 οικογένειες προσφύγων (418 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 337 κατοίκων οι 285 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 186901-187040)³⁴⁸³.

Το 1940 το όνομα του οικισμού Τσάκωνες διορθώνεται σε **Τσάκοι** και το όνομα της κοινότητας σε κοινότητα Τσάκων (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Οι κάτοικοι στην πλειοψηφία τους είναι γεωργοί και καλλιεργούν ροδάκινα, μήλα, ακτινίδια κλπ.³⁴⁸⁴

Το 1997 ο οικισμός Τσάκοι αποσπάται από την κοινότητα Τσάκων (καταργείται) και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» προσαρτάται στον πρώην δήμο Αριδαίας-Τοπικό Διαμέρισμα Τσάκων του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

3480. Ό.π.

3481. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^A της 18^{ης} Μαρτίου 1926, Περί εγκρίσεως μετονομασίας κοινοτήτων και συννοικισμών του νομού Πέλλης, της Υποδιοίκησης Ενωτίας, μετονομάζεται: [19. Η κοινότης Τσάκων Μαχαλά εις κοινότητα Τσακώνων] και ο ομώνυμος αυτή συννοικισμός Τσάκων Μαχαλά εις «**Τσάκωνες**» (οι) και ο συννοικισμός της αυτής κοινότητος Τουρμανλή εις «Ροδωνιά» (η)].

3482. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3483. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3484. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=7309&lng=1>

Από το 2011, ο οικισμός Τσάκοι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Αριδαίας και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Τσάκων της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 337 (1928), 455 (1940), 340 (1951), 332 (1961), 361 (1971), 352 (1981), 371 (1991), 957 (2011).

Υδραία (Βόλτσιτσα)

Ο οικισμός **Βόλτσιτσα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 120 μ.³⁴⁸⁵ και απέχει 23 χλμ. βόρεια της Έδεσσας, 3 χλμ. από την Αριδαία ευρισκόμενος στη δυτική όχθη του Αλμωπαίου ποταμού³⁴⁸⁶.

Ανάμεσα από τους οικισμούς Υδραία και Χρυσή βρίσκονται τα ερείπια από το κάστρο των Μογλενών, ονομασία Σλαβικής προέλευσης ή κάστρο της Χρυσής. Παλαιότερα ο οικισμός Χρυσή και τα περίχωρα ονομάζονταν Μογλενά ήταν από τους πρώτους οικισμούς που δημιουργήθηκαν και οχυρώθηκαν στα πρώιμα Βυζαντινά χρόνια. Το κάστρο καλύπτει έκταση περίπου 40 στρεμμάτων. Οι πρώτες έρευνες του χώρου έγιναν το 1985-1987, τότε εντοπίστηκε η περίμετρος του κάστρου, αποκαλύφθηκε το νοτιοανατολικό τμήμα των τειχών, τρεις πύργοι και δύο ναοί που χρονολογούνται στον 10^ο-13^ο αι.³⁴⁸⁷. Πιθανολογείται πως ήταν η Μητρόπολη των Μογλενών. Οι πρόσφυγες που κατέφτασαν μετά το 1922 χρησιμοποίησαν αρκετό από το οικοδομικό υλικό του κάστρου και της εκκλησίας προκειμένου να καταφέρουν να εφοδιαστούν με υλικά για την οικοδόμηση των κατοικιών τους³⁴⁸⁸.

Το 1910 είχε 220 ορθόδοξους ελληνίζοντες: πατριαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 121 Έλληνες ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζοβας, 20 λ.³⁴⁸⁹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Βόλτσιτσα της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 118 κατοίκους (69 άνδρες και 49 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σουμπόσκου με έδρα τον οικισμό Σούμποσκο. Στον οικισμό προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσάκων Τσιφλίκ και Βόλτσιτσα³⁴⁹⁰.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 125 άτομα (72 άνδρες και 53 γυναίκες) και υπήρχαν 20 σπίτια χριστιανών Σλάβων³⁴⁹¹.

3485. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3486. Βικιπαίδεια: Υδραία Πέλλας.

3487. «Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού | Κάστρο Μογλενών». odysseus.culture.gr.

3488. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3489. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3490. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περὶ αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [1. Ο συνοικισμός Σούμποσκον υπό το όνομα «Κοινότης Σουμπόσκου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Βόλτσιτσα** και Τσάκων-Τσιφλίκ].

3491. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

Το 1922 ο οικισμός Βόλτσιστα μετονομάζεται σε **Υδρέα** και η κοινότητα Σουμπόσκου σε κοινότητα Αρδέας (Φ.Ε.Κ. 41Β-24/06/1922). Το όνομα Υδρέα προέρχεται από τα πολλά νερά και τις πηγές που διαθέτει ο οικισμός.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν καταγράφησαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Το 1924 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 45 οικογένειες προσφύγων κυρίως από την Άμελη Γκιολέχισαρ σαντζακίου Σεμπίν Καραχισάρ Σεβάστειας. Αναφέρονται και κάτοικοι με καταγωγή από το Χασάν Νταμί Γκιολέχισαρ και το Μούρχο Κερασούντος σαντζακίου Τραπεζούντας³⁴⁹².

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν 35 οικ./132 άτομα Πόντιοι³⁴⁹³.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 37 οικογένειες προσφύγων (149 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Υπήρχαν επίσης 45 οικογένειες γηγενών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 291 κατοίκων οι 132 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 187041-187100)³⁴⁹⁴.

Το 1940 το όνομα του οικισμού Υδρέα διορθώνεται σε **Υδραία**³⁴⁹⁵.

Το 1997 ο οικισμός Υδραία με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Αριδαίας, στον πρώην δήμο Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Υδραία με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Αριδαίας (μαζί με τον οικισμό Αριδαία) της Δημοτικής Ενότητας Αριδαίας του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 291 (1928), 457 (1940), 469 (1951), 487 (1961), 503 (1971), 506 (1981), 484 (1991), 462 (2001), 493 (2011).

Φιλώτεια (Κουζούσιανη)

Ο οικισμός **Κουζούσιανη** βρίσκονταν σε υψόμετρο 190 μ. στην πεδιάδα της Αλμωπίας ενώ απέχει 40 χλμ. βόρεια από την Έδεσσα³⁴⁹⁶.

Ο οικισμός στις αρχές του 20^{ου} αι., είχε μικτό μουσουλμανικό και χριστιανικό πληθυσμό. Το 1910 είχε 750 μουσουλμάνους και 170 ορθόδοξους Έλληνες κατοίκους (Χαλκίοπουλος).

3492. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3493. Ό.π.

3494. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3495. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

3496. Βικιπαίδεια: Φιλώτεια Πέλλας.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 197 Έλληνες και 912 Τούρκους (σύνολο 1.109 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 2 ώρες και 30 λ.³⁴⁹⁷.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Κουζιούσανη της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.132 κατοίκους (567 άνδρες και 565 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζούσιανης με έδρα τον οικισμό Κουζούσιανη³⁴⁹⁸.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 972 άτομα (492 άνδρες και 480 γυναίκες).

Το 1922 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας μετονομάζεται από Κουζούσιανη σε **Φιλώτεια** (Φ.Ε.Κ. 41Β- 24/06/1922).

Μεταξύ 1922-19923 εγκαθίστανται 185 οικογένειες από τα Νεοχώρια Χηλής της Μικρασιατικής Κωνσταντινούπολης. Το 1927 είχαν παραμείνει 80 περίπου οικογένειες, το 1931 μόνο 75 οικογένειες³⁴⁹⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 477 πρόσφυγες (198 άνδρες και 279 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 κατοικούσαν 185 οικ./681 άτομα Μικρασιάτες.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 87 οικογένειες προσφύγων (315 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Υπήρχαν επίσης 35-40 οικογένειες γηγενών (πολλές είναι οικογένειες Αθίγγανων).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 476 κατοίκων οι 276 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 187101-187340)³⁵⁰⁰.

Το 1997 ο οικισμός Φιλώτεια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Φιλωτείας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Φιλωτείας του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Στον οικισμό βρίσκεται ο ναός του Αγίου Δημητρίου, ο οποίος έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο που έχει ανάγκη από ειδική κρατική προστασία. Πρόκειται για τρίκλιτη βασιλική με νάρθηκα, υπερώο, χαγιάτι και πυργοειδές κωδωνοστάσιο³⁵⁰¹.

Από το 2011, ο οικισμός Φιλώτεια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Φιλωτείας της Δημο-

3497. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3498. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [3. Ο συνοικισμός *Κουζούσιανη* υπό το όνομα «Κοινότης Κουζούσιανης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

3499. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3500. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3501. Υπουργείο Πολιτισμού: «Κήρυξη Ι. Ν. Αγίου Δημητρίου Φιλωτείας, επαρχίας Αλμωπίας, νομού Πέλλης, ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου, χρήζοντος ειδικής κρατικής προστασίας».

τικής Ενότητας Εξαπλατάνου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 476 κάτοικοι (1928), 716 (1940), 561 (1951), 664 (1961), 682 (1971), 647 (1981), 677 (1991), 639 (2001), 541 (2011).

Φλαμουριά (Πόδος)

Ο οικισμός **Πόδος** ήταν κτισμένος σε υψόμετρο 315 μ. σ' ένα πλάτωμα των βορείων αντρείσματων του Κεντρικού Βερμίου και βρίσκεται σε απόσταση 10 χλμ. νοτιοδυτικά της Έδεσσας³⁵⁰².

Το κτίσιμο του οικισμού και η αρχική εγκατάσταση των κατοίκων δεν είναι γνωστό πότε έγινε. Λέγεται ωστόσο—αν και είναι άγνωστο ποιος ήταν ο αρχικός πυρήνας— ότι ο οικισμός δημιουργήθηκε από ανθρώπους που, καταγόμενοι κυρίως από την Ήπειρο, είχαν εγκαταλείψει τις πατρογονικές εστίες τους και αναζητούσαν έναν νέο τόπο εγκατάστασης. Πράγματι, περί το 1780 πολλοί Ηπειρώτες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις περιουσίες τους και να καταφύγουν όπου βρουν, για να σωθούν από τους διωγμούς του Αλή Πασά. Κάποιοι απ' αυτούς έφτασαν και στην περιοχή της Έδεσσας και εγκαταστάθηκαν στους οικισμούς της περιοχής, μεταξύ των οποίων και η Φλαμουριά. Όπως προκύπτει από αρχαιολογικά ευρήματα, από τον 1ο μέχρι τον 6ο αι. π.Χ. υπήρχαν πολλές επαύλεις και αγροικίες στην περιοχή.

Η αρχική θέση του οικισμού Πόδος δεν ταυτίζεται με τη σημερινή. Ο οικισμός ήταν κτισμένος στην περιοχή «Στάρι Ποντ» έκφραση του σλαβοφανούς γλωσσικού ιδιώματος που στα ελληνικά σημαίνει «Παλιός Πόδος». Στη σημερινή του θέση, έγινε μετά το 1822 που καταστράφηκε από τους Τούρκους.

Κατά τη διάρκεια του Α' Βαλκανικού Πολέμου, στις 2 Νοεμβρίου 1912, δυνάμεις του Ελληνικού Στρατού αποτελούμενες από τις 1^η, 3^η, 4^η και 6^η Μεραρχίες, καθώς και Ταξιαρχία Ιππικού (μείον ένα Σύνταγμα), συγκεντρώθηκαν στην περιοχή της Έδεσσας. Απ' αυτές, η 4^η Μεραρχία με εμπροσθοφυλακή της το 9^ο Σύνταγμα Πεζικού προήλασε προς τη Φλαμουριά, στην οποία έφτασε με την εμπροσθοφυλακή της και το 8^ο Σύνταγμα Πεζικού το απόγευμα της ίδιας μέρας, όπου και διανυκτέρευσε. Το υπόλοιπο της δύναμής της, διανυκτέρευσε στο γειτονικό χωριό Πλατάνη. Την επόμενη μέρα (3 Νοεμβρίου 1912) κινήθηκε προς το Κάτω Γραμματικό, στο οποίο έφτασε τις βραδινές ώρες³⁵⁰³.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείται από 224 Έλληνες που διέμεναν σε 32 οικήματα³⁵⁰⁴.

Στην Απαρίθμηση το 1913 ο οικισμός Πόδος είχε 109 άνδρες και 52 γυναίκες, σύνολο 161 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση ως κοινότητας του συνοικισμού Πόδος³⁵⁰⁵ του νομού

3502. Βικιπαίδεια: Φλαμουριά Πέλλας.

3503. Ό.π.

3504. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00009. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3505. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 43^A της 21^{ης} Φεβρουαρίου 1920, Περὶ αναγνώρισεως ως κοινότητος του συνοικισμού

Πέλλας. Στην εν λόγω κοινότητα ενώνονται και οι οικισμοί Όσλιανη και Γιαβόργιαννη αποσπώμενοι από την κοινότητα Μεσημερίου.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Πόδος 275 άτομα (147 άνδρες και 128 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου, το 1926 κατοικούσαν 13 οικ./40 άτομα Πόντιοι³⁵⁰⁶.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 13 οικογένειες προσφύγων (39 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

Το 1928 ο οικισμός Πόδος μετονομάζεται σε **Φλαμουριά**³⁵⁰⁷ και η κοινότητα Πόδου σε κοινότητα Φλαμουριάς. Η επιλογή της νέας ονομασίας οφείλεται στις πολλές φλαμουριές από τις οποίες είναι κατάφυτη η περιοχή.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 381 κατοίκων οι 36 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 184961-184980)³⁵⁰⁸.

Το 1932 παρέμειναν 7 προσφυγικές οικογένειες. Οι υπόλοιπες έφυγαν λόγω έλλειψης χωραφιών³⁵⁰⁹.

Το 1997 ο οικισμός Φλαμουριά με το πρόγραμμα «Καποδιστριας» αποσπάται από την κοινότητα Φλαμουριάς (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Φλαμουριάς του πρώην δήμου Έδεσσας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Φλαμουριά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Φλαμουριάς (μαζί με τον οικισμό Αγία Φωτεινή) της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας, του δήμου Έδεσσας με έδρα την Έδεσσα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 381 κάτοικοι (1928), 507 (1940), 525 (1951) 634 (1961), 621 (1971), 665 (1981), 661 (1991), 579 (2011).

Από τον οικισμό προέρχεται ο χορός Μπαϊντούσκα Φλαμουριάς.

Πόδος του νομού Πέλλης: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης ο συνοικισμός **Πόδος** (υποδιοικήσεως Έδεσσας) υπό το όνομα «κοινότης Πόδου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενον της κοινότητος Μεσημερίου, εις ην μέχρι τούδε ανήκε, προς την κοινότητα Πόδου ενούνται και οι συνοικισμοί Όσλιανη και Γιαβόργιαννη, αμφότεροι αποσπώμενοι της αυτής ως άνω κοινότητος Μεσημερίου, εις ην μέχρι τούδε ανήκον].

3506. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3507. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην επαρχία Έδεσσας του νομού Πέλλης: [29. Η κοινότης Πόδου μετονομάζεται εις «κοινότητα Φλαμουριάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Πόδος εις «**Φλαμουριά**» (η)].

3508. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3509. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

Φούστανη (Εύρωπος)

Ο οικισμός **Φούστανη** απέχει 12 χλμ. από τον Εξαπλάτανο, 43,7 χλμ. από την Έδεσσα, 15 χλμ., από την Αριδαία και παρά την μείωση του πληθυσμού που παρουσίασε μεταπολεμικά παραμένει «κεφαλοχώρι» της περιοχής. Είναι σε υψόμετρο 280 μ. και στο σημείο που σμίγει το Πάικο με την οροσειρά του Βόρα, ενώ εξαιρετικό είναι το κέντρο του οικισμού με το κανάλι και τους αιωνόβιους πλάτανους³⁵¹⁰.

Το 1910 κατοικούσαν 1.900 μουσουλμάνοι κάτοικοι (Χαλκιάπουλος).

Οι κάτοικοι της Φούστανης πριν από την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήταν εξισλαμισμένοι Βλαχομογλενίτες και χριστιανοί, εξαρτημένοι καλλιεργητές στο τσιφλίκι³⁵¹¹.

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 70 Έλληνες και 2.000 Τούρκους (σύνολο 2.070 άτομα), ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 3 ώρες και 15 λ.³⁵¹².

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Φούστανη της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 1.955 κατοίκους (1.035 άνδρες και 920 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Φούστανης με έδρα τον οικισμό Φούστανη³⁵¹³. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Ίσβορον, που το 1926 μετονομάζεται σε Ανάβρα (Φ.Ε.Κ. 97^Α-18/03/1926) και το 1928 καταργείται (Φ.Ε.Κ.-16/05/1928).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.724 άτομα (964 άνδρες και 760 γυναίκες) και υπήρχαν 367 σπίτια μουσουλμάνων Σλάβων και 17 χριστιανών Τσιγγάνων³⁵¹⁴.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν:³⁵¹⁵

Μεταξύ 1922-1923: 144 οικογένειες από το βιλαέτι Προύσας. Από το σαντζάκι Προύσας. 135 οικογένειες από το Παλαδάρι³⁵¹⁶ και 2 από την Προύσα. Από το σαντζάκι Μπαλούκεσερ. 4 από την Πάνορμο και 2 από το Γιντζέ Πανόρμου. Από το σαντζάκι Μπίλετζικ. 3 από τα Κιουπλιά, 2 οικογένειες από το Νεοχώρι Χηλής και 2 από το Σαλιχλί της Σμύρνης.

Το 1924: 63 οικογένειες από τα Λούπιδα Περιστάσεως, 1 από την Περίσταση Περιστάσεως, 1 από την Αδριανούπολη και 1 από την Κωνσταντινούπολη. Επίσης 1 οικογένεια από την Ισπάρτα Ικονίου, 1 από το Καρα-Σεχίρ Ικονίου, 1 από τη Νίγδη.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 495 πρόσφυγες (244 άνδρες και 251 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο του Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 78 οικ./326 άτομα Θρακιώτες και 149 οικ./642 άτομα Μικρασιάτες.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 249 οικογένειες προσφύγων (1.042 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων).

3510. Βικιπαίδεια: Φούστανη Πέλλας.

3511. Ό.π.

3512. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3513. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 14^{ης} Απριλίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στον νομό Πέλλης, στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [4. Ο συνοικισμός **Φουστάνη** υπό το όνομα «Κοινότης Φουστάνη» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Ίσβορον].

3514. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».

3515. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3516. Δημήτρης Ρήγας: «Το Πελλαδάρι στους αιώνες». Έκδοση ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. Νέα Ιωνία, 2015.

Στην απογραφή του 1928, ο οικισμός Εύρωπος (Φούστανη) εκ των 1.160 κατοίκων οι 1.008 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. (Προφανώς την περίοδο 1925-1928, ο οικισμός Φούστανη μετονομάστηκε σε Εύρωπος ονομασία που είχε μέχρι το 1940, όταν μετονομάστηκε σε Φούστανη)³⁵¹⁷.

Μετά την Ανταλλαγή εδώ εγκαταστάθηκαν κυρίως Μικρασιάτες Πελαδαριανοί και Θρακιώτες³⁵¹⁸.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 182001-182300)³⁵¹⁹.

Πριν από 40 περίπου χρόνια, η Φούστανη γινόταν την εποχή του τρύγου, κέντρο μεγάλης οικονομικής δραστηριότητας σχετικής με το σταφύλι. Αξιόλογη ήταν γενικά η εμπορική κίνηση του οικισμού. Μέχρι τα χρόνια του Εμφυλίου γινόταν εδώ κάθε Δευτέρα μεγάλο παζάρι, στο οποίο συνέρρεαν για δοσοληψίες οι κάτοικοι κυρίως της Άνω Αλμωπίας. Σήμερα οι κάτοικοι είναι κατά κύριο λόγο δενδροκαλλιεργητές. Ένας μικρός αριθμός κατοίκων ασχολείται με το εμπόριο. Η αμπελουργία ήταν μέχρι πρόσφατα η κυριότερη πηγή εσόδων του οικισμού³⁵²⁰.

Στο δρόμο προς τη Νότια, πάνω από τον οικισμό υπάρχει ο λόφος Κώνος ή Αυγό. Από την κορυφή του έχει κανείς πανοραμική θέα της Αλμωπίας και η κατοχή του δίνει στον κατέχοντα τον απόλυτο έλεγχο της διάβασης προς την Άνω Αλμωπία. Τη στρατηγική του σημασία εκτίμησε ο Ελληνικός στρατός και κατασκεύασε το 1951 σε διάφορα σημεία του αμπριά, στα πλαίσια μιας δεύτερης γραμμής αμύνης στα βόρεια Ελληνικά σύνορα. Στην κορυφή του λόφου υπάρχουν εμφανή λείψανα οικοδομήματος, που σε συνδυασμό με το πλήθος χοντρών κεραμιδιών, οδηγούν τη σκέψη στη Ρωμαϊοκρατία και το Βυζάντιο. Πεντακόσια μέτρα πριν από τη Φούστανη, στα αριστερά, βρίσκεται η Τούμπα με το Οστεοφυλάκειο των πεσόντων στη μάχη του Σκρά. Τα οστά των πεσόντων στο Σκρά μεταφέρθηκαν το 1923 στη Φούστανη, για να μην πέσουν, όπως λέει η παράδοση, στα χέρια των Σέρβων³⁵²¹.

Το 1997 ο οικισμός Φούστανη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Φούστανης (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Φούστανης του πρώην δήμου Εξαπλάτανου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Φούστανη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλάτανου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Φούστανης της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλάτανου του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 1.160 κάτοικοι (1928), 1.311 (1940), 776 (1951), 955 (1961), 793 (1971), 651 (1981), 583 (1991), 451 (2011).

3517. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3518. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3519. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3520. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3521. Ό.π.

Χρύσα (Τσάκων Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Τσάκων Τσιφλίκ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 145 μ.³⁵²² και απείχε 2 χλμ. νοτιοδυτικά της Αριδαίας.

Ο οικισμός είχε το εν λόγω όνομα, επειδή οι περισσότεροι κάτοικοί του, είτε δούλευαν ως εργάτες στο τσιφλίκι του Μπέη είτε νοίκιαζαν και καλλιεργούσαν χωράφια από αυτόν. Υπήρχαν και κάποιοι οι οποίοι ασχολούνταν με μεταφορές ενώ, άλλοι εξασκούσαν το επάγγελμα του τσαγκάρη, του ράπτη, του σαμαρτζή κλπ. Δώδεκα οικογένειες αποτελούσαν το γηγενή, εντόπιο πληθυσμό του τσιφλικιού³⁵²³.

Το 1910 κατοικούσαν 200 σχισματικοί βουλγαρίζοντες (Χαλκιόπουλος).

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 312 Βούλγαρους, ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 20 λ.³⁵²⁴.

Στην Απαρίθμηση το 1913 ο οικισμός Τσάκων (Τσιφλίκ) της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 331 κατοίκους (153 άνδρες και 178 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σουμπόσκου με έδρα τον οικισμό Σούμποσκο. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσάκων Τσιφλίκ³⁵²⁵ και Βόλτσιτσα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 298 άτομα (138 άνδρες και 160 γυναίκες) και υπήρχαν 40 σπίτια χριστιανών Σλάβων³⁵²⁶.

Το 1922 ο οικισμός Τσάκων Τσιφλίκ μετονομάζεται σε **Χρύσα** και η κοινότητα Σουμπόσκου σε κοινότητα Αρδέας (Φ.Ε.Κ. 41Β-24/06/1922).

Μεταξύ 1923-1924 εγκαταστάθηκαν περίπου 40 οικογένειες από τα χωριά Χάρσερα, Μανδριά, Χουελή, Γαρεντή, Χαλκιάντων σαντζακίου Αργυρούπολης Τραπεζούντας.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 181 πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες 42 οικ./180 άτομα Πόντιοι^{3527, 3528}.

Το 1928 βρέθηκαν συνολικά εγκατεστημένες 42 οικογένειες προσφύγων (177 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Μια ομάδα γηγενών ήταν Αθίγ-γανοι.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 572 κατοίκων οι 153 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

3522. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

3523. Τα στοιχεία είναι από την εργασία της νηπιαγωγού Μαρίας Μεγλοπούλου.

3524. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3525. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152 της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης στην υποδιοίκηση Ενωτίας: [1. Ο συνοικισμός Σούμποσκον υπό το όνομα «Κοινότης Σουμπόσκου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Βόλτσιτσα και **Τσάκων-Τσιφλίκ**].

3526. Δημήτρης Λιθοξόου: «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενάν)».

3527. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3528. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Αρσενιάκ ή Αρσενέκ του Καυκάσου. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. Σελ. 123.

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 187341-187400)³⁵²⁹.

Η αγροτική παραγωγή των κατοίκων της περιοχής, μέχρι τη δεκαετία του '50 συνίστατο από τα ξακουστά φασόλια της Καρατζόβας, το κόκκινο πιπέρι, την εκτροφή μεταξοσκώληκα, την καλλιέργεια αραβοσίτου, σιταριού, πατάτας, σταφυλιού (η ποικιλία «Αμάσεια» εξάγονταν στην Γερμανία).

Μετά τη 10ετία του '50 οι καλλιέργειες διαφοροποιήθηκαν. Οι Τσάκωνες ήταν το πρώτο χωριό στην επαρχία στο οποίο καλλιεργήθηκαν για πρώτη φορά ροδάκινα. Για το λόγο αυτό άλλωστε ήρθαν γεωπόνοι από την Αμερική προκειμένου να κατευθύνουν τους γεωργούς με σκοπό τη μεγαλύτερη απόδοση και βελτίωση της παραγωγής. Επίσης, καλλιεργήθηκαν αχλάδια, μήλα, δαμάσκηνα, ακτινίδια και κεράσια³⁵³⁰.

Το 1970 ο οικισμός Χρύσα αποσπάται από τον δήμο Αριδαίας και προσαρτάται στη κοινότητα Τσάκων (Φ.Ε.Κ. 228^A – 26/10/1970).

Το 1997 ο οικισμός Χρύσα αποσπάται από την κοινότητα Τσάκων και με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» προσαρτάται στον πρώην δήμο Αριδαίας του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2001 ο οικισμός Χρύσα **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 18/03/2001).

Απογραφές: 572 (1928), 724 (1940), 402 (1951), 485 (1961), 569 (1971), 554 (1981), 576 (1991).

Χρυσή (Σλάτινο ή Ζλάτινα)

Ο οικισμός **Ζλάτινα** βρίσκονταν νοτιοανατολικά της Αριδαίας, στο σταυροδρόμι Εδέσσης-Αριδαίας-Φούστανης. Είναι 5 χλμ. νότια του Εξαπλάτανου, στην κοιλάδα Αλμωπίας, σε υψόμετρο 120 μ.³⁵³¹

Τον 18^ο αι. γεννήθηκε και έζησε η Αγία Χρυσή η Νεομάρτυς όπου και δολοφονήθηκε από τις Οθωμανικές δυνάμεις το 1795.

Σύμφωνα με τις στατιστικές Vasil Kanchov «Μακεδονία. Εθνογραφία και στατιστικά στοιχεία», το 1900 ζουν στον οικισμό 950 Βούλγαροι μουσουλμάνοι.

Το 1910 είχε 120 πατριαρχικούς κατοίκους (Χαλκιόπουλος)

Κατά τη διάρκεια του Α' Βαλκανικού Πολέμου το 1912, ο οικισμός καταλήφθηκε από τα ελληνικά στρατεύματα και παρέμεινε στην Ελλάδα και μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους³⁵³².

Τον Ιανουάριο του 1913 κατοικείτο από 37 Έλληνες και 625 Τούρκους (σύνολο 662 άτομα) ενώ απείχε από την Αριδαία (Σούμποσκο) της περιφέρειας Καρατζόβας, 1 ώρα³⁵³³.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Σλάτινα της Υποδιοίκησης Έδεσσας είχε 657 κατοίκους (335 άνδρες και 322 γυναίκες).

3529. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3530. Ό.π. Μαρία Μεγλοπούλου.

3531. Βικιπαίδεια: Χρυσή Πέλλας.

3532. Ό.π.

3533. Έγγραφο GR.GSA-IAM_ADM001.01.000053.00007. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση και σύσταση της κοινότητας Κωστούργιαννης (μετέπειτα Ξιφανής) με έδρα τον οικισμό Κωστούργιαννη. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ζλάτινα³⁵³⁴ και Ρούδιнос.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 641 άτομα (319 άνδρες και 322 γυναίκες). Μεταξύ 1920-1921 εγκαταστάθηκαν 59 οικογένειες από το Ζέλετζε Κάρς (παρέμειναν 56, καθώς 3 μετακινήθηκαν)³⁵³⁵ και 3 οικογένειες από το Λάλογλου Κάρς³⁵³⁶.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 277 πρόσφυγες στον οικισμό (137 άνδρες και 140 γυναίκες).

Μεταξύ 1922-1923 εγκαταστάθηκαν 32 οικογένειες από τον καζά και το σαντζάκι Προύσας. 16 από το Βελετλέρ, 13 από το Αναχώριο, 2 από το Ντερέκιοϊ, 1 από τα Κουβούκλια. Το 1924 εγκαταστάθηκαν 13 οικογένειες από το Κουλίκ (Γκιολούκ) Ά Ντάγ Μαντέν σαντζακίου Υοσγάτης βιλαετίου Άγκυρας και 18 οικογένειες από την Αξό³⁵³⁷ της Νίγδης βιλαετίου Ικονίου³⁵³⁸.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Σύμφωνα με το Αρχείο Α. Βακαλόπουλου το 1926 ήταν εγκατεστημένες στον οικισμό 57 οικ./236 άτομα Μικρασιάτες, 20 οικ./85 άτομα Πόντιοι και 112 οικ./396 άτομα διάφοροι³⁵³⁹.

Μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 159 οικογένειες προσφύγων (664 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενών και προσφύγων). Υπήρχαν 18 οικογένειες γηγενών. Μερικές οικογένειες γηγενών ήταν Αθίγγανοι³⁵⁴⁰.

Το 1926 ο οικισμός Ζλάτινα μετονομάζεται σε **Χρυσή** (Φ.Ε.Κ. 97Α – 18/03/1926). Το 1930 ο οικισμός Χρυσή αποσπάται από την κοινότητα Ξυφονείας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Χρυσής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 575 κατοίκων οι 270 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 187401-1874660)³⁵⁴¹.

3534. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, στον νομό Πέλλας, στην Υποδιοίκηση Ενωτίας, αναγνωρίζεται: [10. Ο συνοικισμός Κωστούργιαννη υπό το όνομα «κοινότης Κωστούργιαννης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κωστούργιαννης ενούνται και οι συνοικισμοί Ζλάτινα και Ρούδιнос]. Στο Φ.Ε.Κ. υπάρχει τυπογραφικό λάθος.

3535. Εγκριστάθηκαν και πρόσφυγες από: τη Γέιτσα, τη Ζέλετσα ή Ζέλετζε, τη Λάλογλη και το Χιντζίρικ του Κάρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Κάρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 150, 166, 217, 387.

3536. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

3537. Περισσότερες πληροφορίες για την εγκατάσταση των Αξενών στη Χρυσή, στο: Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Από την Αξό Καππαδοκίας στο νομό Πέλλας. Προσφυγικές διαδρομές 1890-1940». Εκδόσεις: University Studio Press. Θεσσαλονίκη. Δεκ. 2015).

3538. Ό.π. Αγνή Κ. Κολιαδήμου.

3539. Ό.π.

3540. Ό.π.

3541. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Στα 1934 ο καθηγητής Α. Κεραμόπουλος επισκέφθηκε το κάστρο και το ταύτισε με τη Διοκλητιανούπολη, έδρα επισκοπής του 9^{ου} αι. υπαγόμενης στη Μητρόπολη Θεσσαλονίκης, η οποία κατά τον ίδιο μετονομάστηκε αργότερα Μογλενά. Σήμερα οι αρχαιολόγοι αποδέχονται ανεπιφύλακτα την ταύτιση της Χρυσής με τα βυζαντινά Μογλενά και του κάστρου της με το αναφερόμενο από βυζαντινούς συγγραφείς. Το κάστρο της Χρυσής κηρύχθηκε το 1980 αρχαιολογικός χώρος και το 1985-87 διενεργήθηκε σ' αυτό ανασκαφή από την αρχαιολόγο Δ. Ευγενίδου, αφού στο μεταξύ, ιδιαίτερα μετά το 1922, οι κάτοικοι του οικισμού χρησιμοποίησαν αρκετό οικοδομικό υλικό για την οικοδόμηση των σπιτιών τους³⁵⁴².

Το κάστρο της Χρυσής ανακηρύχθηκε επίσημα αρχαιολογικός χώρος το 1980³⁵⁴³. Στο βιβλίο της Πηνελόπης Δέλτα «Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου» αναβιώνεται η ιστορία των Μογλενών και της κατάληψης της πόλης από τον Βασίλειο τον Βουλγαροκτόνο.

Το 1997 ο οικισμός Χρυσή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Χρυσής (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Χρυσής του πρώην δήμου Εξαπλατάνου του νομού Πέλλας (Φ.Ε.Κ. 244Α- 04/12/1997).

Το έδαφος είναι πολύ γόνιμο και μερικώς αρδευόμενο. Ο πληθυσμός παράγει σιτηρά, καπνό, φρούτα και άλλα γεωργικά προϊόντα. Επίσης, η κτηνοτροφία είναι μερικώς ανεπτυγμένη³⁵⁴⁴.

Από το 2011, ο οικισμός Χρυσή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Εξαπλατάνου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Χρυσής της Δημοτικής Ενότητας Εξαπλατάνου, του δήμου Αλμωπίας με έδρα την Αριδαία (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 575 κάτοικοι (1928), 825 (1940), 812 (1951) 834 (1961), 613 (1971), 450 (1981), 461 (1991), 395 (2001), 275 (2011).

3542. <https://www.pellonet.gr/taksidia/xrysi-ena-apo-ta-%CE%ACgnosta-xoria-toy-topoy-mas>

3543. «Διαρκής Κατάλογος Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων».

3544. Ό.π. Βικιπαίδεια.

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΕΔΕΣΣΑΣ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΓΑΘΗ(*)	ΡΑΝΙΣΛΑΦ(*)	49	192		
2	ΑΕΤΟΧΩΡΙ	ΤΟΥΣΙΑΝΗ			10	32
3	ΑΛΩΡΟΣ(*)	ΡΟΥΔΙΝΟΝ(*)	121	489		
4	ΑΝΩ ΛΙΠΟΧΩΡΙ(*)	ΑΝΩ ΛΙΠΟΧΩΡΙ(*)	34	133		
5	ΑΡΙΔΑΙΑ	ΣΟΥΜΠΟΣΚΟΝ			204	840
6	ΑΡΝΙΣΣΑ	ΟΣΤΡΟΒΟΝ			80	357
7	ΑΡΣΕΝΙΟΣ-ΑΡΣΕΝΙ	ΑΡΣΕΝ			103	401
8	ΑΣΠΡΟ	ΠΡΑΧΝΑ			31	115
9	ΑΨΑΛΟΣ(*)	ΔΡΑΓΟΥΜΑΝΙΤΣΑ(*)	299	1,210		
10	ΒΟΡΕΙΝΟ(*)	ΣΕΒΡΕΝΗ(*)	177	659		
11	ΒΡΥΤΑ	ΓΚΟΥΓΚΟΒΟΝ			14	61
12	ΓΑΡΕΦΙ	ΤΣΕΡΝΕΣΟΒΟΝ			24	103
13	ΔΡΟΣΙΑ	ΔΡΟΥΣΚΑ			14	47
14	ΔΩΡΟΘΕΑ	ΓΑΥΡΙΣΤΑ			106	434
15	ΕΔΕΣΣΑ	ΒΟΔΕΝΑ			116	543
16	ΕΚΚΛΗΣΙΟΧΩΡΙ-ΚΛΗΣΟΧΩΡΙ	ΤΣΕΡΚΟΒΙΑΝΗ			32	143
17	ΕΞΑΠΛΑΤΑΝΟΣ	ΚΑΠΙΝΙΑΝΗ			412	1,554
18	ΕΠΙΣΚΟΠΗ	ΕΠΙΣΚΟΠΗ			131	493
19	ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ-ΘΕΟΔΩΡΑΚΕΙΟ	ΤΟΥΔΟΡΤΣΙ			6	27
20	ΘΗΡΙΟΠΕΤΡΑ(*)	ΤΡΕΣΤΕΝΙΚ(*)	121	466		
21	ΙΔΑ	ΣΤΡΑΪΤΣΑ			30	112
22	ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΑ(*)	ΚΟΥΤΟΥΓΕΡΗ(*)	38	134		
23	ΚΑΤΩ ΛΙΠΟΧΩΡΙ	ΚΑΤΩ ΛΙΠΟΧΩΡΙ			101	365
24	ΚΕΡΑΣΙΕΣ	ΚΡΟΝΤΣΕΛΟΒΟΝ			39	170
25	ΚΡΑΝΙΑ	ΔΡΕΝΟΒΟΝ			38	135
26	ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΙΑ-ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ(*)	ΚΩΣΤΕΛΟΥΠ(*)	165	741		
27	ΛΑΓΚΑΔΙΑ	ΛΟΥΓΓΟΥΣΤΑ			19	65
28	ΛΙΘΑΡΙΑ	ΓΕΝΗ ΚΙΟΪ ΕΝΩΤΙΑΣ			19	72
29	ΛΟΥΤΡΟΧΩΡΙ(*)	ΜΠΑΝΙΑ(*)	42	115		
30	ΛΥΚΟΙ	ΒΟΥΛΚΟΓΙΑΝΟΒΟΝ			23	96
31	ΛΥΚΟΣΤΟΜΟΝ	ΣΤΡΟΥΜΠΙΝΟΝ			66	250
32	ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ	ΠΟΤΣΕΠ			6	20

33	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ	ΤΡΕΜΠΟΛΙΤΣ			43	178
34	ΜΑΥΡΟΛΑΚΚΟΣ(*)	ΚΑΡΑ ΔΕΡΕ ΕΔΕΣΣΑΣ(*)	9	32		
35	ΜΕΓΑΠΛΑΤΑΝΟΝ	ΜΠΙΖΟΒΟΝ			47	150
36	ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ(*) Ημαθίας	ΔΡΟΖΙΛΟΒΟΝ(*)	13	48		
37	ΜΗΛΙΑΣ	ΚΑΡΛΑΤ			169	508
38	ΜΙΚΡΟΧΩΡΙ(*)	ΓΕΝΗ ΜΑΧΑΛΕ(*)	19	66		
39	ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ(*)	ΜΟΝΑΣΤΗΡΔΖΙΚ(*)	62	241		
40	ΝΕΑ ΖΩΗ(*)	ΝΕΑ ΖΩΗ(*)	71	272		
41	ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ(*)	ΝΟΒΟΣΕΛΤΣΙ(*)	54	229		
42	ΝΙΧΩΡΙ(*)	ΝΙΒΩΡ(*)	121	439		
43	ΝΟΤΙΑ(*)	ΝΩΤΙΑ(*)	184	691		
44	ΞΙΦΩΝΕΙΑ-ΞΙΦΙΑΝΗ	ΚΟΥΣΤΟΥΡΓΙΑΝΗ			107	426
45	ΟΡΜΑ	ΤΡΕΣΙΝΟΝ			49	181
46	ΠΑΝΑΓΙΤΣΑ(*)	ΟΣΛΟΒΟΝ(*)	180	761		
47	ΠΕΤΡΙΑ-ΠΕΤΡΑΙΑ	ΚΑΜΕΝΙΚ			89	396
48	ΠΙΠΕΡΙΕΣ(*)	ΜΠΙΤΖΟ ΜΑΧΑΛΕ(*)	134	579		
49	ΠΛΕΥΡΩΜΑ	ΓΕΝΗ ΚΙΟΪ ΕΔΕΣΣΑΣ			27	114
50	ΠΟΛΛΑ ΝΕΡΑ(*) Ημαθίας	ΦΕΤΣΙΣΤΑ(*)	33	82		
51	ΠΟΛΥΚΑΡΠΗ	ΠΟΛΙΑΝΗ			301	1,123
52	ΠΟΛΥΠΛΑΤΑΝΟΝ	ΑΝΩ ΒΕΤΣΙΣΤΑ			45	149
53	ΠΡΟΑΣΤΕΙΟΝ	ΠΑΤΣΑΡΕΣΚΙΟΪ			13	56
54	ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ(*)	ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ(*)	53	202		
55	ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ	ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ			108	451
56	ΡΙΖΑ	ΡΙΖΟΒΟΝ			86	382
57	ΡΙΖΑΡΙ	ΟΡΥΖΑΡΙΟΝ			59	247
58	ΡΙΖΟΧΩΡΙ	ΡΟΥΖΙΝΟΝ			74	264
59	ΡΟΔΩΝΙΑ - ΑΝΩ ΡΟΔΩΝΙΑ(*)	ΤΟΥΡΜΑΝΛΗ(*)	65	261		
60	ΣΑΜΑΡΙ	ΣΑΜΑΡ			7	35
61	ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΑ	ΒΑΓΓΕΝΗ			106	471
62	ΣΚΥΔΡΑ	ΒΕΡΤΕΚΟΠ			72	286
63	ΣΩΣΑΝΔΡΑ	ΠΡΕΜΠΟΔΙΣΤΑ			148	628
64	ΣΩΤΗΡΑ	ΛΟΥΚΟΒΙΤΣ			22	82
65	ΤΡΙΑ ΕΛΑΤΑ	ΛΕΣΚΟΒΟΝ			23	90
66	ΤΣΑΚΩΝΕΣ - ΤΣΑΚΟΙ(*)	ΤΣΑΚΩ ΜΑΧΑΛΑ(*)	99	418		
67	ΥΔΡΕΑ	ΒΟΥΑΤΣΙΣΤΑ			37	149
68	ΦΙΛΩΤΕΙΑ	ΚΟΥΖΟΥΣΙΑΝΗ			87	315

69	ΦΛΑΜΟΥΡΙΑ	ΠΟΔΟΣ			13	39
70	ΦΟΥΣΤΑΝΗ	ΦΟΥΣΤΑΝΗ			249	1,042
71	ΧΡΥΣΑ	ΤΣΑΚΩΝ ΤΣΙΦΛΙΚ			42	177
72	ΧΡΥΣΗ	ΣΛΑΤΙΝΟΝ			159	664
		ΣΥΝΟΛΑ	2,143	8,460	3,806	15,038
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμιγώς προσφυγικοί.						
		23 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2,143	8,460		
		49 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	3,806	15,038		
		72 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	5,949	23,498		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΕΔΕΣΣΑΣ και ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

- **Αρχείον Πόντου, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών** – Τόμος: 1^{ος}/1928.
- **Στάθης Ασημάκης**: «Τοπωνύμια οβα, οβο, ιστα, ιτσα». Αθήνα 2015.
- **Κων/νος Απ. Βακαλόπουλος**: «Ο ένοπλος αγώνας στη Μακεδονία 1904-1908». Εκδόσεις: Ηρόδοτος, Θεσσαλονίκη, 1999.
- **Δήμος Έδεσσας**: «1922-2022..Το προσφυγικό στοιχείο στην Έδεσσα. Τεκμήρια και Μαρτυρίες». Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, 2022.
- **Σοφία Ηλιάδου-Τάχου**: «Η εκπαίδευση στη Δυτική και Βόρεια Μακεδονία (1840-1914): Από τα Αρχεία των Μητροπόλεων Σερβίων-Κοζάνης, Σισανίου, Καστοριάς, Μογλενών, Πελαγονίας, Πρεσπών και Αχρίδων. Συμβολή στην ιστορία της εκπαίδευσης του μείζονος Μακεδονικού χώρου. Θεσσαλονίκη, 2001.
- **Πέτρος Α. Θεοχαρίδης**: «Άθυρα και Αθυριώτες, Δράματα και Θάματα τον 20^ο αιώνα». Έκδοση Πολιτιστικού Συλλόγου Αθύρων. Θεσσαλονίκη 2002.
- **Αδελαΐδα Ισμυρλιάδου**: «Η εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων στην Έδεσσα». Πρακτικά Α΄ Πανελλήνιου επιστημονικού συμποσίου. Σελ. 349-354.
- **Κων/νος Δ. Καρακελίδης**: «Το χωριό μου. Το Κάμενικ-Η Πετριά- Η Πετριά». Πετριά, 2010.
- **Ανδρέας Καραντώνης**: «Νέα Πέλλα. Το πιο όμορφο χωριό της Μακεδονίας». Έδεσσα, 1993.
- **Τάσος Καρατζόγλου**: «Ο τόπος μας. Γνωριμία με τον Δήμο Εξαπλατάνου». Θεσσαλονίκη-Γιαννιτσά. 2003.
- **Αγνή Κ. Κολιαδήμου**: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Έκδοση «Επίκεντρο». Θεσσαλονίκη 2018.
- **Αγνή Κ. Κολιαδήμου**: «Από την Αξό Καππαδοκίας στο νομό Πέλλας. Προσφυγικές διαδρομές 1890-1940». Εκδότης: University Studio Press. Θεσσαλονίκη. Δεκ. 2015.
- **Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος**: (επιστημονική επιμέλεια), «Αφανείς, γηγενείς Μακεδονομάχοι», Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, University Studio Press. Θεσσαλονίκη, 2008.
- **Μάξ. Μαραβελάκης – Απόστ. Βακαλόπουλος**: «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης». Έκδοση της Εταιρείας Μακεδον. Σπουδών. Θεσ/νίκη, 1955.
- **Μικρασιατική Εστία νομού Πέλλας**, Ελένης Μαυροκεφαλίδου (επιμ.) «Στις γειτονιές των προσφύγων Δήμου Πέλλας», Ημερολόγιο 2013.
- **Γεώργιος Ι. Μίντσης**: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος».
- **Ιάκωβος Μιχαηλίδης**: Σλαβόφωνοι μετανάστες και πρόσφυγες από τη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη (1912-1930), Διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 1996.
- **Ιάκωβος Μιχαηλίδης**: «Η Μακεδονία του 1930 μέσα από τις στατιστικές – Η περίπτωση των σλαβόφωνων». ΙΕ΄ Πανελλήνιο Ιστορικό Συνέδριο 1994. Σελ. 409-421.
- **Ιάκωβος Μιχαηλίδης**: «Μετακινήσεις σλαβόφωνων πληθυσμών (1912-1930). Ο πόλεμος των στατιστικών». Αθήνα, 2003.
- **Κων/νος Μ. Νιγδελής**: «Αραβησός, Γκιούλ Σεχίρ της Καππαδοκίας» Μουσείο Προσφυγικού Ελληνισμού Ι.Μ.Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως–Πανελλήνια Ένωση

Καππαδοκικών Σωματείων.

- **Κων/νος Ν. Νικολαΐδης:** «Τα ευλογημένα μαντένια της Χαλδίας». Ιδιωτική Έκδοση. Γιαννιτσά 2008.
- **Κων/νος Ν. Νικολαΐδης:** «Οι Ρωμιοί της Υοσγάτης και του Μεταλλείου Ακ-Ντάγ-Μαντέν» Ιδιωτική Έκδοση. Γιαννιτσά 2014.
- **Ευστάθιος Ευστ. Πελαγίδης:** «Μακεδονία. Κιβωτός των Ξεριζωμένων Ελλήνων (1913 – 1930)». Εκδοτικός Οίκος Κ. & Μ. Σταμούλη, Ι. Αρχ. Χαρπαντίδης. Θεσσαλονίκη 2019.
- **Πολιτιστικός Σύλλογος Νέας Καρυώτισσας:** «1924-1999, 75 Χρόνια Κοινότητας Νέας Καρυώτισσας, ένα σύντομο οδοιπορικό στην αλησμόνητη πατρίδα. Το Νεοχώρι». Συλλογικό έργο. Θεσσαλονίκη. Έκδοση Μ.Π.Σ.Ν.Κ., Π. Ζήτη & Σια.
- **Δημήτρης Ρήγας:** «Το Πελλαδάρι στους αιώνες». Έκδοση ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. Νέα Ιωνία, 2015.
- **Δημήτρης Ρήγας:** «Πελλαδάρι Βιθυνίας - Οι Ρίζες μου». Ιδιωτική χειρόγραφη έκδοση.
- **Δημήτρης Κ. Σαμσάρης:** «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας)», Θεσσαλονίκη 1989 (Έκδοση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών).
- **Νικόλαος Αθαν. Σινόπουλος:** «Πέλλα. Έδεσσα-Γιαννιτσά-Αρδέα». Αύγουστος 1948.
- **Κων/νος Σταλίδης:** «Το χωριό Κλησοχώρι του Νομού Πέλλας». Έδεσσα. 2008.
- **Αθανάσιος Δ. Στεφανίδης:** «Γενέες γενεών, περιούσιες ρίζες ζωής στο προσφυγοχώρι μας στα Γιαννιτσά» Έκδοση Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Νέου Μυλότοπου Γιαννιτσών.
- **Αναστασία Στράνη-Παπαλαζάρου:** Νερόμυλοι. Η ιδιαίτερη πατρίδα μου. 2014.
- **Συλλογικό έργο:** «Μακεδονικός αγών - Εκατό χρόνια από τον θάνατο του Παύλου Μελά» - Επιστημονικό συνέδριο, Θεσσαλονίκη 12-13 Νοεμβρίου 2004, Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 2006.
- **Νικόλαος Θ. Σχινάς:** «Οδοιπορικοί σημειώσεις Μακεδονίας, Ηπείρου, νέας οροθετικής γραμμής και Θεσσαλίας» Τεύχος Α', Β', Γ', Αθήνα 1887.
- **Παναγιώτης Τανιμανίδης:** «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Θεσσαλονίκη, 1998.
- **Ευστ. Τερζίδης-Φωτ. Καψαλά-Τεζίδου:** «Αρσένιο: Ιστορία 150 χρόνων, 1857-2007. Θεσσαλονίκη, 2007.
- **Χρήστος Τουμανίδης:** «Λιθαριά. Σύντομη ιστορία. Αναφορές στη Λιθαριά» Ημερολόγιο Λιθαριάς, 2005.

Διπλωματικές – Μεταπτυχιακές Εργασίες:

- **Λάζαρος Κεσανίδης:** «Η εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, πνευματική και κοινωνική ζωή των προσφυγικών εγκαταστάσεων στην πόλη και την επαρχία Γιαννιτσών». Διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. Θεσ/κη 2015.
- **Λάζαρος Κεσανίδης:** «Η εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων της Καππαδοκίας, στα χωριά της (Νέας) Αραβησσού, της (Νέας) Αξού και του Νέου Μυλοποτάμου

της επαρχίας Γιαννιτσών. Θεσσαλονίκη 2008.

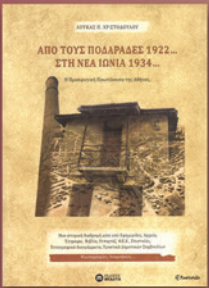
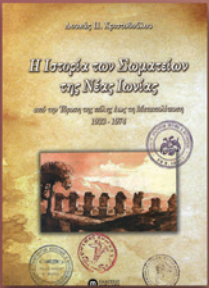
- **Σοφία Σόρτση:** «Ιστορική μνήμη της πόλης-επαγγέλματα και εθνοτισμός: Η περίπτωση της Έδεσσας. Μεταπτυχιακή εργασία στο Τμήμα Ιστορίας-αρχαιολογίας-Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Βόλος 2010.

Αρθρογραφία - Μελέτες:

- **Έλσα Κοντογιώργη:** «Σλαβόφωνοι και Πρόσφυγες. Κοινωνικές, δημογραφικές και εθνολογικές πλευρές του Μακεδονικού ζητήματος κατά τη Μεσοπολεμική Περίοδο».
- **Δημήτρης Λιθοξόου:** «Οικισμοί και πληθυσμός της περιοχής Αλμωπίας (Μογλενών)».
- **Δημήτρης Λιθοξόου:** «Πληθυσμός και οικισμοί της περιοχής Γιανιτσών 1886-1927».
- **Αναστασία Μήτσου:** «Η ιστορία της Νέας Πέλλας Γιαννιτσών. Νέα Πέλλα Τσιφλίκιο, η [χαμένη πατρίδα]». Ιστορικά και Λαογραφικά θέματα 6 Φεβρ. 1994 (σελ. 34-40).

Ιστότοποι:

- www.lithoksou.net - Δημήτρης Λιθοξόου: «Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Έδεσσα».
- Ιστότοποι Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας.
- Μεταβολές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)
- Φύλλα Εφημερίδων Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ. ετών 1920-1930).





ISBN: 978-618-86793-2-0



9 786188 679320